

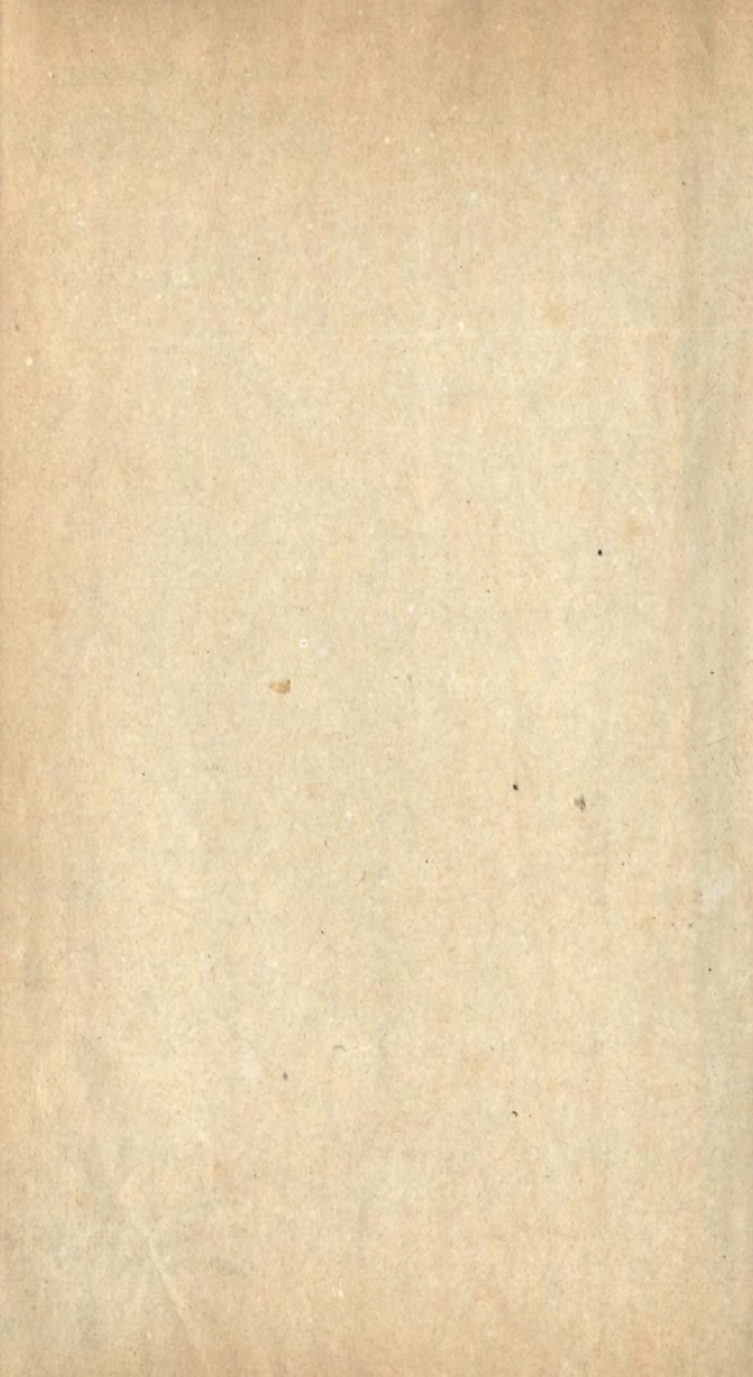
ЛНБ ім. В. Стефаника

00073193 (N)

2012

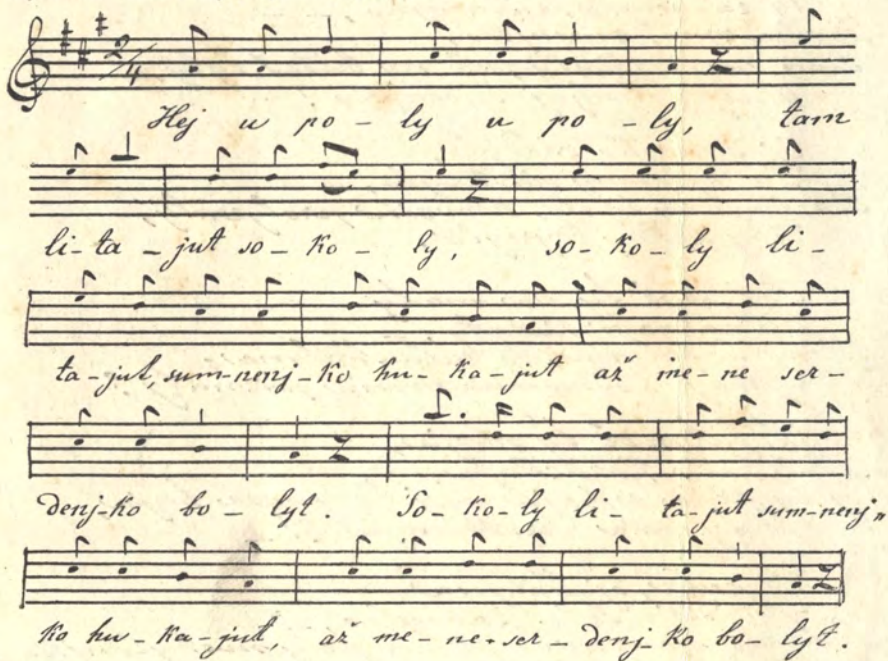

Юрій Федькович.

Dumka pod Magentow

J. Fedkowycza,
с. к. Lieutenanta w 41. полку пехоты.
Baron Hellner.

Tempo di marcia, un poco mesto.

Hej u ro - ly u ro - ly, tam
li - ta - jut so - ko - ly, so - ko - ly li -
ta - jut, sum - nej - ko hu - ka - jut ať me - ne ser -
denj - ko bo - lyt. So - ko - ly li - ta - jut sum - nej -
ko hu - ka - jut, ať me - ne - ser - denj - ko bo - lyt.

Подобизна автографу Федьковича з р. 1862

(зменшений формат).

Hej u poly, u poly,
Tam litajut sokoly, —
Sokoly litajut, sumnenjko hu kajut, —
A mene serdenjko boljst.

Oj serdenjko, serdenjko:
Čiž' lobi sak siakojko? —
Ranony zagrjad, kuli zaspivajut,
Čij ^{ty} bude radnonyko.

Oj radnonyko, radnonyko, — —
Zavtra rano, ranonyko,
Sonca me ziodyly, vč' ny budeš' zly, —
Huljaj, Huljaj serdenjko!

Oj sonnyko ziodylo,
Za dymamy sia Keylo, —
Bo ranony hraly, kroucinu prolyzaly,
Čby siatny dypoylo.

Podyryž' by sia masy
Ja na naši Rabaty, —
Moja Rabatyna, to kuka Kalyna;
Čyž' by hodna msa mnia viznaly?

Rabatynož' by moja,
Ozdožo kozackaja:
Čy by kuka vstajaj, čyž' Kalyna v kajaj,
To by laka červotinajaj?!

Oj kuka, oj Kalyna
My dli sebe zacyla, —
Lys' to muravonjka v pily mohylonjka;
Oj to to soja družyna.

Mlad' ja, ny čiku sia,
U sej čas plodniku sia:
Kloniu holovonjku sa na muravonjku,
Nyzenjko pokloniu sia ..

Подобизна автографу Федьковича з р. 1862.

(зменшений формат).

УКРАЇНСЬКО-РУСЬКА БІБЛІОТЕКА

ВИДАНО В ПЕРШОМУ ВІДАННІ

НАКАЗОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНІ ШЕРШЕН

ТОМ I.

ПІСАНЬ

УКРАЇНСЬКО-РУСЬКА БІБЛІОТЕКА

ТОМ ПЕРШИЙ.

ПЕРШЕ ПОВНЕ І КРИТИЧНЕ ВІДАННЯ

ТОМ ПЕРШИЙ.

УКРАЇНСЬКО-РУСЬКА БІБЛІОТЕКА
ВИДАЄ ФІЛЬЛОЛОГІЧНА СЕКЦІЯ
НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА
ТОМ I.

ПИСАННЯ
ОСИПА ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

ТОМ ПЕРШИЙ

ПЕРШЕ ПОВНЕ І КРИТИЧНЕ ВИДАНЄ.

ТОМ ПЕРШИЙ.

ПОЕЗИЇ
ОСИПА ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

—••—
ПЕРШЕ ПОВНЕ ВИДАНЄ.

*З перводруків і автографів зібрав, упорядкував
і поясненя додав*

Др. Іван Франко.

У ЛЬВОВІ, 1902.

З ДРУКАРНІ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМ. ШЕВЧЕНКА
під зарядом К. Беднарського.

9р

УКРАЇНСЬКО-РУСЬКА БІБЛІОТЕКА

НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА

ТОМ I.

ПОЕЗІЯ

ІМЕНІ

ОСНА ПІСЬМА ФІЛІТОВА

ОСНА ПІСЬМА ФІЛІТОВА

ПЕРШЕ ПОВНЕ ВИДАННЯ

Збірка М. С. ВОЗНЯКА

Львівська бібліотека

АН УРСР

№ И 36 644

ТОМ ПЕРШИЙ

Львів, 1967

Львівське наукове товариство ім. Шевченка
Львівський державний університет ім. Шевченка

И. 100547 А

ПЕРЕДМОВА.

Щоб зарадити почуваному від давна недостатковим повних і критичних видань наших чільних письменників, Наукове товариство імени Шевченка постановило приступити до видання „Українсько-руської бібліотеки“. Ся „Бібліотека“, появляючись неперіодично томами різного об'єму, в форматі таким, як видані Наук. товариством твори Шевченка, повинна не тільки служити для ширшої громади жерелом докладного познайомлення з творчістю головних ратаїв нашого слова, але також основою для дальших наукових студій над ними. В тій цілі повинна вона подавати текст їх творів по змозі автентичний, повний, провірений по рукописам, з доданем усього того, що потрібне для його зрозуміння яко прояви духа автора і певного часу.

Умова, яку Наукове товариство ім. Шевченка в осени 1900 року заключило з товариством „Руська Бесіда“ в Чернівцях що до видання творів Федьковича, дала змогу Наук. товариству приступити без відволоки до видання творів буковинського поета. Богата збірка автографів і иньших матеріялів, що були доси в посіданю „Руської Бесіди“ в Чернівцях, якій сам Федькович полишив свою рукописну спадщину, була взята за основу отсега видання. Ся збірка збогатила ся ще деякими автографами, що збереглись у архіві тов. „Просьвіта“ у Львові, а також деякими паперами, що доси находили ся в по-

сіданню приватних людей, а тепер були ласкаво чи то даровані бібліотеці Наукового тов. ім. Шевченка, чи доставлені редакторам Федьковичевих творів у докладних відписах. За цінні причинки, що уможливили доконане сего видання в такій формі і в такій повноті, як отсе бачимо, належить ся прилюдна подяка поперед усього хвальним виділам товариств „Руська Бесіда“ в Чернівцях і „Просьвіта“ у Львові, далі панам: проф. Ст. Смаль Стоцкому в Чернівцях, дру В. Галіпови тамже, дру М. Бучинському в Станіславові, д. Р. Заклинському тамже, послови Ол. Барвінському у Львові, дру А. Кобилянському у Львові, послови проф. Ю. Романчукови у Львові, проф. К. Горбалеву в Перемишлі, о. Стефановичеву у Львові, проф. Дм. Левкевичеву в Перемишлі і д. Павлови Кирчову в Струтині.

Доконане видання поручив виділ Наук. тов. ім. Шевченка фільольогічній секції, яка на кількох засіданнях обговорювала плян і методу видання. Роздививши ся в матеріалі підписаний референт подав плян видати твори Федьковича в чотирьох томах, а то в першій томі поезії, в другій повісти, в третім драматичні твори, а в четвертій усе те, що не ввійшло би до трьох перших, надто листи поетові, документи та матеріали до його біографії, бібліографію його писань, словарець рідких слів, що трапляють ся в його творах, і в кінці вступну студию, яка була би пробою синтези всего біографічного та історично-літературного матеріалу та пробою повної і всесторонньої характеристики нашого поета на тлі його часу і окруження.

Секція згодила ся на сей плян. Що-ж до методу видання, то ухвалено порядкувати твори в кождім томі по змозі хронологічно, з захованєм таких груп, у які складав їх сам автор. Текст кожного твору повинен був бути провірений по рукопису, а де його нема, в основу мав класти ся перводрук. Варіанти перводрука від автографу або інших друків від перводрука повинні бути зазначені в нотах; розумієть ся, що передруки в шкільних

читанках були виключені, бо тут звичайно препаровано текст поета для педагогічних цілей; тільки в одним-однісіньким випадку текст шкільного друку репродуковано в отьому виданю (стор. 509—510), бо сей твір тільки раз у тім виданю був друкований, очевидно з автоґрафу, а автоґраф не дійшов до нас.

Специально що до впорядкованя першого тому підписаний референт предложив секції до порішення ще одно питанє: як поступити з тими поезіями та віршами Федьковича, що ріжними часами були писані для педагогічного, моралізаційного або якого иньшого вжитку, та з тими, що були писані по німецьки? Чи втягати їх у загальну хронольоґічну чергу, чи вилучити в окремі ґрупи, щоб вони, розсипані з хронольоґічного порядку між иньшими поезіями, не псували їх вражіня тай самі не тратили свого окремого, педагогічного характеру. Секція рішила всі ті вірші виділити окремо і печатати в окремі ґрупи чи ґрупах, держачи ся в рамках кожної з тих ґруп хронольоґічного порядку. От тим то й вийшло, що в двох відділах отсего тома, а власне в „Співанниках“ і в „Німецьких поезіях“ усе зачинає ся від найдавніших Федьковичевих писань, належних до даної категорії. Хоча се може видати ся відступленєм від хронольоґічної методи а принятєм методи видаваня поезій по категоріям, то проте надїємось, що се не буде вважатись хибою сего виданя, бо-ж тут сам відмінний характер а подекуди й язык домагав ся такого виділеня, тай сам Федькович дав тут недвозначний провід, ґрупуючи ті свої писаня в певні більше-менше заокруглені і органічні цілости (Співанник для господарских діточок, Проскура, Жовнярські пісні, Лірник і т. д.).

До вимогів критичного виданя належить також захованє мови і диялектових відтінків автора, особливо важне там, де маємо перед собою автора такого як Федькович, нерозлучно звязаного з Гуцульщиною і її характерним диялектом. І хоча не можна сказати, щоб Федькович писав диялектом, хоча його

мова являєть ся українською літературною мовою, тою самою, якою писали Квітка, Шевченко і пізніші красші наші письменники, то все таки те загально-українське язикове тло у Федьковича підмальоване в досить значній мірі прикметами галицького, спеціяльно гуцульського диялекту, яких не заховати значило би не в однім разі сфальшувати язикову фізіономію твору.

Що до правопису висловлено в секції однудушну думку, щоб держати ся в основі загально прийнятої тепер і уживаної в виданнях Наук. товариства ім. Шевченка шкільної фонетичної правопису, але завсїди в таких межах, щоб нею не затирано чи то диялектові, чи деякі інші правописні особливости автора (прим. його *dat. fem.* добрі зам. добрій, його спосіб писаня раз ходить, роблять, то знов ходит, роблят, його мягчене або немягчене в таких словах, як руекий і руський, гуцулєкий і гуцулєський і т. и.).

Редакцію взяли на себе члени секції проф. др. Олександр Колесса і др. Іван Франко і поділили між собою працю так, що др. Франко обняв редакцію першого тому, проф. Колесса другого і третього части першої (оригінальних драматичних творів Федьковича). Друга часть третього тому, тоб то Федьковичеві переклади „Макбета“ і „Гамлета“ Шекспіра та „Мазепи“ Руд. Готшала, а також четвертий том вийде під редакцією дра Ів. Франка. Зрештою в часі друкованя першого тому проф. Ол. Колесса читав одну коректу кожного аркуша і не раз робив свої уваги; так само і при видаваню дальших томів оба редактори вестимуть роботу в ненастанному порозуміню. Задля надзвичайної трудности в стягненю, впорядкованю та зредагованю матеріалу вміщеного в першім томі а також задля надзвичайно утяжливої коректи (через неконсеквенції писовні в автографах, які редакция силкувала ся по змозі шанувати, див. напр. Слово о полку Игоревім першу і другу половину) друк отсего тома протяг ся без малого 10 місяців. Маємо надію, що друк

дальших томів піде швидше і що до кінця 1902 р. українсько-руська громада буде мати в руках бо-дай три перші томи повного видання творів Федьковича в руках.

Щоб для найширших кругів зробити доступними найкращі Федьковичеві твори, постановив виділ Наукового тов. ім. Шевченка на основі отсего повного видання зробити менше видане вибраних творів Ф—ча для ужитку молодіжи і менше заможних читачів. Се видане буде обіймати тільки два томи і міститиме в першій томі вибір поезій, а в другім томі вибір повістей Федьковича. Редакцією сего скороченого видання з порученя виділу Наукового тов. ім. Шевченка займає ся проф. Ілля Кокорудз.

Хоча над корректою отсего тома сліпали оба редактори, бажаючи і з сего боку зробити се видане гідним пам'яті найбільшого поета зеленої Буковини, хоча деякі аркуші переходили 4 й 5, а ні один не переходив менше як 3 коррекції, то все таки на жаль лишили ся в тексті деякі помилки, чи то не добачені в корекції, чи зроблені припадково при монтованю складу на машині. Тим то просимо уклінно Ш. Читачів перед читанєм отсего тома справити в нїм хоч оті помилки, які ми завважили :

Стор.	Ряд.	Надруковано:	Має бути:
65	1 з гори	Як я брата	Як я, брата,
>	5 >	Ви мня брата	Ви мня, брата,
171	16 >	усякім	в усякім
183	в титулі	До Дмира	До Дмитра
288	1 з гори	устав треба	устав, треба
304	15 >	подів серце	подів, серце
324	16 з низу	Я не учв	Я не учив
419	12 >	І скітили вічні	І скитили вічні
695	9 з гори	28	26

Передаючи до рук нашої громади отсей перший том писань Федьковича редакция потішає себе думкою, що сповнила совісно вложену на неї Наук. товариства ім. Шевченка задачу і не вронила ані одного листочка з доступної їй письменської спадщини

незабутнього поета. На жаль, дечого з його поетичних творів редакторам таки не вдалось роздобути. Згадаємо тут поперед усього „Посланіє“, що було написано мабуть 1867 р. (див. нота на стор. 307) і ще по смерті Вол. Навроцького знаходило ся між його паперами, та тепер затратило ся мабуть безповоротно. Ще деякі автографи Федьковичевих поезій, знайдені між посмертними паперами пок. В. Навроцького, знаходять ся в приватних руках, та на жаль лишились редакторам недоступні.

Отсей том оздоблений портретом Федьковича в офіцерськiм мундурi і фотографованою подобизною найстаршого автографу його руської поезії, підложеної ним самим під ноти.

У Львові д. 7 лютого 1902 р.

Др. Іван. Франко.

З М І С Т.

	стор.
ПЕРЕДМОВА	V—X
ДУМИ І СПІВАНКИ	1—66
Нічліг	3
На день добрий	4
Дністер	5
Оскресни Бояне	5
Пісня за цїсаря	7
Віправа в поле	8
У Веронї	10
Під Маджентов	11
Співацка доля	12
Сонні мари	13
Думи мої	18
До руского Боянства	19
Поклін	20
Вечером	21
При відходї	22
Коляда	23
Пісні ладовниї I—II	25
Дитина	26
Загадка	27
Квітки	27
Гуцулка	28
Вечір на Підгірїю	28
Пречиста Дїво радуй ся Маріє	30
Молитва	32
Україна	33
Оскресни Бояне	35
Співацка добранїч на скїн Тараса Шевченка	36
До нашого батька Могильницького	38
Мій образ	38
До неї	39
В церкві	39

	СТОР.
На дорогу	40
Співацька доля	41
Рекрут	41
Святий вечер	42
Дезертер	43
В арешті	44
Ой нічка то тиха	45
Ой вийду я з хати	46
Співанка	48
Марш на Італію	49
Під Кастенедолєв	50
У Вероні	51
Кельнер-марш	52
Товариші	52
Ніч в Яссах	55
Трупарня	56
Козак	57
Чему?	57
У поли, гей у поли	59
Неділя завтра	61
На могилі мого брата А.	63
» » » Б.	64
Як я братя раз сконаю	65
Конец	66
БАЛЯДИ і ОПОВІДАННЯ	67—102
Як то співак проклинає	69
Стрілець (з Шілера)	71
Порука (з Шілера)	73
Трафунок	77
Стрілецька пригода	78
Воля не бранка	80
Добуш	84
Юрій Гінда	89
Киртчалі	94
Празник у Такові	99
ПОЕЗИЇ 1862—1867 р.	103—207
Нічліг	105
Думка	106
Сироти	106
Бервінок	107
Шельвах	107
Зіле	108
Лист	110
Хто ся Богу молит?	112
Золотий лев	113
Хустка	116
Гуцулка	117
Гуцулки	117
З думи «Циганка» I—II	118

Не знаю	120
З поеми »Квіти-діти«	121
Сему-тому, хто цураєсь свого дому	122
Думки I—V	124
Пуга, поема	127
До Михайла Дучака	136
Новобранчик, поема	140
Нява	151
До мого брата Олекси Чернявського	153
Мій сардак	154
Писанки, повіре народне	154
До керманича	156
Дарма	157
Не можу	157
Чекайте!	158
Однако	158
Зіронько моя	158
Шиштіські берези	159
Лукьян Кобилиця	165
Буковина	171
Сам	172
Дві пісні рожеві I—II	175
Думи мої	180
До Дмитра Лелика, пугфіра	183
В день скону батька нашого Тараса Шевченка	185
Ом. Партицькому	190
У море!	190
Думи мої, діти мої!	191
Пісня о поході Игоря на Половищ	193
Плач Ярославни	205
ПОЕЗИЇ ВИД. В КОЛОМИЇ 1867—68 р.	209—306
Мертвець	211
На могилі званого брата Мих. Дучака	225
Сині шорця	236
Городенчук	238
Рожка	240
Циганка	244
Дезертир	261
ПОЕЗИЇ 1868—1876 р.	307—396
Душко моя розманга	309
Старий жовнярь	310
Співак (за Шілдером)	311
Сей світ однакий був і буде	312
Віра	313
До Данила Млаки	314
Проці (за Гайнем)	317
Флояра	318
До М. Д.	320
Зіронька моя	325

Одних виучують писарить	322
Стрілець (за Шіллером)	323
З окрушків (I—XII)	324
Кріль Ероль	330
Свекруха	332
Здоров чесному субору Просвіти у Львові	342
Обмий поменник Тарасові Шевченкові на вічну пам'ять	345
З окрушків (XIII—XV)	348
Гуляли	350
Ілем	351
Сонце	451
На зеленій млаковині	352
Куда?	353
Дезертирь	354
Йому й її	355
З окрушків (XVI—XXV)	356
Розка	359
Бельзацар	360
Савл і Давид	631
До неї	363
Страж на Русі (А)	364
Баркароля	365
Присягав ся	366
Страж на Русі (Б)	366
Боги Сагари	368
У горах	369
Сон	370
Явір	370
О чом Дунай!	371
Де доля?	372
Волошин	373
Лайдака	390
Я гадав	390
Чи хто зміркує?	391
У ледня	392
Богачева	392
Як ліпше	393
Проходан	394
Гой видів бо я	394
Гой зійшла зоря	395
Чи є де краще?	396
ДИКІ ДУМИ, думав Гуцул-Невір	397—462
Дикі думи	399
Гуцул-Невір	400
Не дуг. Довбуш	401
Дзвінка	403
Доля	404
Гуцул-кобзарь	406
До маймуrowого ангеля	409

	стор.
Бісків	410
Ліпше! Сокилский	411
До рожі	413
Рожка, іранська казочка	414
Під вікни	420
Римська княгиня	421
Шипіцькі берези	421
Циганка	423
Керманич	424
Здоров. Тарас	426
До черленого	427
Желізний двір	428
Чорний косарь	430
Сочава	431
У світ! У світ!	433
Сербські ваї	434
С під юга	437
Туркиня	437
У гори!	439
Домів! Богач	440
Король Гуцул	440
Де Черемшу	447
Черемска цариця	448
Кидра-княгиня	450
Під міров. Будь здорова	454
Царська рожка	455
Кобзарська зірниця	457
Зоря	457
Тай отгакє!	457
Сокилска княгиня	458
Урода	459
Хорий стрілець	460
На кафталуці	460
Відправа	461
ПОЕЗИЇ 1885—1886 р.	463—496
До ліри	465
Король Гуцул	465
Агасвер	469
Убогий легінь	471
Вже двацять рік	472
Шипіцькі берези	477
На новий рік	482
Я не дивую ся	484
Старий господарь умерас і сина научас (А)	486
» » » » (Б)	488
До наших ромунізаторів	489
Наші »Старі«	491
Піду я у Львів	492
Хіба доли яке діло?	494

	стор.
Кресак	494
У гожусі	495
Правда	495
Криноліна	496
Удова	496
СПІВАННИКИ	497—700
I. Співанник для господарських діточок	499—515
1. О Боже милий світе	499
2. Білший соків як лелик	500
3. Гой на Івана вилітали рої	500
4. Біла береза на ярі	501
5. Нема ліше в світі жити	502
6. Пішов голос по грому	503
7. Боже з неба високого	504
8. Ластівочко-щербетюшко	505
9. Рідний край	505
10. Зазулька	505
11. Женці	506
11. Вороний	506
13. Вечер	507
14. До школи!	508
15. Коби в мене!	508
16. Мир вам	509
17. Спочинок по праці	510
18. Піснь плугатаря	511
19. Січень	511
20. Лютий	512
21. Марот	513
22. Гераклій	514
23. Що я люблю, в що вірую	514
24. У що турати?	514
25. Слава хлібороба	514
II. Проскура	516—528
Дитинко Божа!	516
1. Проскурка	517
2. Я твій, Ісусе!	517
3. Матінка Христова моя	518
4. Ангелику мій!	518
5. Дитина на Господа уповає	519
6. Де дитині добре?	520
7. Наша хатка	520
8. Святий Николай	521
9. Уставати!	521
10. Рано	522
11. Учїт ся!	523
12. Примівка до обїду	523
13. Хто що має	524
14. У млинівї	524
15. Коли дитина не слухас	524

	стор.
16. Піснь утренняя	525
17. Молитва	525
18. Отче наш!	526
19. Неділя	527
20. Дзвони	528
III. Байки	529—538
1. Коник каже	529
2. Волик каже	529
3. Песик каже	530
4. Медвідь у пасіці	530
5. Когут і кравець	531
6. Кінь і батіг	531
7. Лев і его міністри	532
8. Кіт і лис	533
9. Жаби	534
10. Гривко і Сивко	534
11. Заяць	536
12. Заяць і лев	536
13. Кінь	537
IV. Пісні жовнярські	539—549
Рускі вояки!	539
1. Молитва руского жовняра	540
2. Наша Буковина	541
3. Наша Галичина	541
4. Наша фана	542
5. Наш цісарь	542
6. Рекрути	543
7. Жовняр	544
8. Що жовняру треба	545
9. Гоя, пане ти наш!	545
10. Ударили тамборики	546
11. Марш	547
12. Цапці айх	547
13. Пусти хлопців!	548
14. До бою!	549
V. Співанки	550—561
1. А я собі стрілец	550
2. Братя опришки	552
3. См, братя, за чару	553
4. Жемчуг маси	553
5. На рокиті тримбітарь	554
6. Не вірь ти, дівчино, ледіневи	555
7. Нема в світі на окола	555
8. Чи чули ви, ледіники?	556
9. Як засяду, братя, коло чари	557
10. Піснь до пива	559
11. Страж на Русі (В)	559
12. Нова Січа	561
VI. Руский лірник	562—603

	стор.
А. Дванацять пісень про святого Николая	563—578
Православні християне!	562
1. Молодий вік св. Николая	564
2. Як оден бідний чоловік загадав свої доньки до гріха довести і як св. Николай его ратує	565
3. Як св. Николай лагодить ся в дорогу	566
4. Як їхав св. Николай до Єрусалима	567
5. Як приїхав св. Николай до Єрусалима	568
6. Як їхав св. Николай у місто Міру	569
7. Як приїхав св. Николай у місто Міру	570
8. Як сидів св. Николай у неволи	571
9. Як св. Николай край Ликійський від голоду спасав	572
10. Арій і св. Николай	573
11. Як ратує св. Николай трох граждан від смерти	575
12. Як ратує св. Николай трох воєвод від смерти	576
Похвала	577
Б. Три пісні в честь св. Юрія	578—586
Перша пісьнь	578
Друга пісьнь	583
Третя пісьнь	585
В. Свята великомучениця Катерина	587
Г. Марія	588
Д. Св. в. м. Іван Новий	589
Е. Св. в. м. Юрій	591
Ж. Св. о. Николай Чудотворець	592
З. Св. муч. Никифір	594
І. Св. апостол Петро	595
К. Св. муч. Параскева	596
Л. Св. в. муч. Варвара	597
М. Пісьнь про чудо св. Михайла	599
Н. Сирітка	600
О. Лучипер (I—II)	601
VII. Колядник	604—654
Слово до колядників	604
А. Коляди старовіцкі	606—641
Пердне слово	606
Наука для Пережи	606
а) Коляди під вікном	608—629
Відомість	609
1. Священикови (I—II)	611
2. Панови	612
3. Паничеви	612
4. Пани	613
5. Панині	613
6. Господареви (VII—XI)	618
7. Господини	618
8. Удові	618
9. Новоженцям	619
10. Дитині	620

	стор.
11. Парубкови (XVI—XXI)	620
12. Дівці (XXII—XXV)	625
15. Жартівлива	629
б) Поколядь	630—633
Поколядь у загал	631
Поколядь священику	631
Поколядь господареві	631
Поколядь парубкови	632
Повіншоване	632
в) Пляшованец	633
г) Коляди за столом	735—641
1. О дай Боже (А)	635
2. » » (Б)	636
3. Загальна	637
4. Сидит Христос на престолі	638
5. Гой сів Христос до вечері	639
6. Гой сів Христос вечеряти	639
7. Ясна зоря з неба впала	640
8. Пречиста Христа породила	640
Б. Коляди церковні	641—643
Відомість	641
1. Небо і земля	641
2. Бог предвічний	642
3. Нова радість	643
В. Коляди під польські голоси	643—649
Відомість	643
1. На гол. W żłobie leży	644
2. На гол. A wczora z wczora	645
3. На гол. Paśli pasterze woły	645
4. На гол. Hej w dzień narodzenia	646
5. На гол. Anioł pasterzom mówił	647
6. На гол. Nowy rok bieży	649
Г. Коляди іорданські	649—654
Відомість	649
1. Там по ріці по Йордані	650
2. Гой на ріці на Йордані	651
3. Пойордановець	653
VIII. Маланка	655—700
А. Наша Маланка Дністровая	655—676
Передне слово	655
Маланка (1—24)	661
Вінчоване до Маланки	672
Б. Ти місяцю, ти королю!	676—700
1. Гой в суборі	676
2. Як Дух божий	677
3. О Прабоже	677
4. Ще й з Любойов	678
5. Гой учуй нас!	679
6. У началі	680

	стор.
7. Гий бре море	681
8. У неділю	681
9. Гой королю!	682
10. Ладо й Ладо!	683
11. Гой ви стрільці!	684
12. Лелій зоре!	684
13. Гой ти Леле!	685
14. Гой та рано!	686
15. Гой ти доле!	687
16. Ой та горе!	687
17. Гой під морем!	688
18. Гой у мачку	689
19. У тереміх	690
20. Гой та море!	690
21. Гой та рано	691
22. Гой ви тури!	602
23. Гой та дари	693
24. Гой медочком	694
25. Гой до плуга	694
26. Гой та Зельман	695
27. У васильку	696
28. Гой ти зоре!	696
29. Гой та рано	697
30. Гой мечам	698
31. У боярїх	699
32. Гой у сріблі	699
Поправки і доповнення	701—707
Dumka pid Magentov	701
Сонні мари	702
Пречиста Діво радуй ся Маріє	703
Ой виїду я з хати	703
Як я, братя, раз сконаю	704
На могилі мого брата	704
Добуш	704
Три поезії: На честь цїсаря	705
На честь Евгенія Гакмана	706
В самборі	706
Страж Австрії	707
Єм, братя, за чару	707
НІМЕЦЬКІ ПОЕЗІЇ	709—783
Die treue Liebe	711
An Emilie	716
Die Rose und der Schütz	716
Die Nationalpoesien der Ruthenenen	717
1. Verkannte Liebe	718
2. Der Liebe Schicksal	719
3. Der Huzulen-Bergschütz	719
4. Der Kosak	720
5. Kriegers Tod	721

	STOP.
6. Der bewährte Rath	722
7. Liebe	723
8. Und wenn ich einst	723
Ein Rundgesang	724
Ich	725
Taras	726
Dobusch	728
Dzwinka	729
Biskof	730
Die Kaiserrose	731
Der Kamerad	732
Die Tscheremusnixe	733
Sutschawa (A)	735
Am Dom	736
Jägerlied	736
Adam und Eva	738
Die Tscheremusmaid	740
Am Tscheremus	741
Sängers Loos	742
Sängers Stern	743
Der Uzulenskalde	744
Zum Marmorengel	745
Sokilski	745
Die Rose, iranische Sage	747
Der Römersee	749
Ständchen	749
Die Ziegeunerin	750
Der Kermanitsch	752
Die Schipotbirken	752
Das Eisengemach	753
Was wills du?	754
Der schwarze Wandersmann	754
Sutschawa (B)	755
Das Palmenfest zu Takov	755
Vom Süden	757
Die Griechin (Bulgarisches Volkslied)	757
Zurück!	760
Trojsil (Kleinrussisches Volkslied)	760
Reiters Irrfahrt (Kleinrussisches Volkslied)	762
Des Buhlen Heimkehr (Kleinrussisches Volkslied)	764
Die Witwe (Kleinrussisches Volkslied)	764
Der kranke Sohn (Kleinrussische Ballade)	766
Mein Urbild	768
Marko (Die Ballade „Der kranke Sohn“ in altnordischer Fassung)	768
An Sokilski	770
Der Uzulenkönig (eine Uzulensage)	771
Was ist's?	773
Die Tscheremusnixe	774

	STOP.
Die Fichtenfürstin	775
Leb' wohl!	777
Am Posten	778
Die Kaiserrose	778
Der kranke Jäger	779
Die hohe Wacht	780
Abschied	781
Uzulenständchen	781
Sechs Uzulenlieder	782
МЕЛОДИИ	785—806

782	Der Kammrad
783	Die Tschernemuschke
784	Zusatz (A)
785	Am Dom
786	Abend
787	Adrian und Eva
788	Der Tschernemuschke
789	Am Tschernemuschke
790	Sängers Loos
791	Sängers Stein
792	Der Landsknecht
793	Am Tschernemuschke
794	Solika
795	Die Rose, trau dich, sage
796	Der Hutmacher
797	Sünden
798	Die Kasperlein
799	Der Kasperlein
800	Die Schilddrüse
801	Das Fasnachtslied
802	Was alle die
803	Der schwarze Wandständer
804	Zusatz (B)
805	Der Palmbaum zu Tabor
806	Vom Spinn
807	Die Götterin Kujawischer Volklied
808	Zusatz
809	Die Kujawischer Volklied
810	Die Kujawischer Volklied
811	Die Kujawischer Volklied
812	Die Kujawischer Volklied
813	Die Kujawischer Volklied
814	Die Kujawischer Volklied
815	Die Kujawischer Volklied
816	Die Kujawischer Volklied
817	Die Kujawischer Volklied
818	Die Kujawischer Volklied
819	Die Kujawischer Volklied
820	Die Kujawischer Volklied
821	Die Kujawischer Volklied
822	Die Kujawischer Volklied
823	Die Kujawischer Volklied
824	Die Kujawischer Volklied
825	Die Kujawischer Volklied
826	Die Kujawischer Volklied
827	Die Kujawischer Volklied
828	Die Kujawischer Volklied
829	Die Kujawischer Volklied
830	Die Kujawischer Volklied
831	Die Kujawischer Volklied
832	Die Kujawischer Volklied
833	Die Kujawischer Volklied
834	Die Kujawischer Volklied
835	Die Kujawischer Volklied
836	Die Kujawischer Volklied
837	Die Kujawischer Volklied
838	Die Kujawischer Volklied
839	Die Kujawischer Volklied
840	Die Kujawischer Volklied
841	Die Kujawischer Volklied
842	Die Kujawischer Volklied
843	Die Kujawischer Volklied
844	Die Kujawischer Volklied
845	Die Kujawischer Volklied
846	Die Kujawischer Volklied
847	Die Kujawischer Volklied
848	Die Kujawischer Volklied
849	Die Kujawischer Volklied
850	Die Kujawischer Volklied
851	Die Kujawischer Volklied
852	Die Kujawischer Volklied
853	Die Kujawischer Volklied
854	Die Kujawischer Volklied
855	Die Kujawischer Volklied
856	Die Kujawischer Volklied
857	Die Kujawischer Volklied
858	Die Kujawischer Volklied
859	Die Kujawischer Volklied
860	Die Kujawischer Volklied
861	Die Kujawischer Volklied
862	Die Kujawischer Volklied
863	Die Kujawischer Volklied
864	Die Kujawischer Volklied
865	Die Kujawischer Volklied
866	Die Kujawischer Volklied
867	Die Kujawischer Volklied
868	Die Kujawischer Volklied
869	Die Kujawischer Volklied
870	Die Kujawischer Volklied
871	Die Kujawischer Volklied
872	Die Kujawischer Volklied
873	Die Kujawischer Volklied
874	Die Kujawischer Volklied
875	Die Kujawischer Volklied
876	Die Kujawischer Volklied
877	Die Kujawischer Volklied
878	Die Kujawischer Volklied
879	Die Kujawischer Volklied
880	Die Kujawischer Volklied
881	Die Kujawischer Volklied
882	Die Kujawischer Volklied
883	Die Kujawischer Volklied
884	Die Kujawischer Volklied
885	Die Kujawischer Volklied
886	Die Kujawischer Volklied
887	Die Kujawischer Volklied
888	Die Kujawischer Volklied
889	Die Kujawischer Volklied
890	Die Kujawischer Volklied
891	Die Kujawischer Volklied
892	Die Kujawischer Volklied
893	Die Kujawischer Volklied
894	Die Kujawischer Volklied
895	Die Kujawischer Volklied
896	Die Kujawischer Volklied
897	Die Kujawischer Volklied
898	Die Kujawischer Volklied
899	Die Kujawischer Volklied
900	Die Kujawischer Volklied

Нічліг.

Звізди до небеснім граді
І по одній і в гроздах
Як то люба замінила,
Що як зоблиднут тіло зорі,
Світла сонце зійде д іорі,
Хто тогди — — скаже:
Де котрий з нас нині дже?
Де хто дже, Божа толя,
Б де сміти, якого йолі,
Б до суден прихловати,
А зирний ямує світити.

ДУМИ і СПІВАНКИ.*)

*) Такий титул має перша частина поезій Федьковичевих у виданню 1862 р. Дасмо під сим титулом крім тих поезій, які обняті ним у тому виданню, також ті, що були поміщені в брошурі „Slovo na slovo do Redaktora „Slova“. Černivci 1861“.

Die Fichtenflöte	775
Leb wohl	777
Am Posten	778
Die Kaiserin	779
Der kranke Jäger	780
Die hohe Wacht	781
Abschied	781
Hausenstände	782
Sechs Dreiecke	783
THEOPHIL	783

ДЪМЪ И СВЪТЪ

*) Тази книга е издадена отъ издателския домъ на св. Кирил и Методий въ София, 1862 г. Въ нея са събрани всички стихове и песни, които са били петираны въ това време, и които са били събрани въ книгата „Словеса на св. Кирил и Методий“, издадена отъ издателския домъ на св. Кирил и Методий въ София, 1861 г.

Нічліг

Звѣзды по небеснім градѣ
 І по одній і в громадѣ
 Як то любо засняли,
 Де жовняре спочивали.

Нічліг.

Звѣзды по небеснім градѣ
 І по одній і в громадѣ
 Як то любо засняли,
 Де жовняре спочивали.

Но як зблїднут тихо зорі,
 Світле сонце зійде д горі,
 Хто тогди нам бідним скаже,
 Де котрий з нас нинї ляже?

Де хто ляже, Божа воля,
 Є де спати, много поля,
 Є де голов приклонити,
 А зірницї ймут світити.

Друковано у перве в «Поезіях», вид. 1862 р. стор. 48.
 Про сю думку писав Федькович Дідицькому, що познайомивши ся
 1859 р. в Чернівцях з А. Кобилянським, коли сей налягав на него,
 щоби писав по руськи, відповів йому: «Хотя я по руски не пишу,
 то претці я славянску, а особливо руско-народну поезию дуже
 високо ціню, а аби ви знади, що я і по руски вже щось написав,
 то дивіт ся озде в мій дневник з походу тогорічного, що й я якоїсь
 буйної години, в таборі під Касано і на одну руску думочку ся
 зважив». І показавсм ему мою думку «Нічліг». Сеся думочка, за-
 певно без усього поетичного вартунку, есть моя перша руска поезия»
 (тамже стор. XIV). Виходить із того, що вона написана літом 1853 р.

На день добрий.

Летів прилетів сивий голубко
А з гори, Черногори;
На день добрий ти, честний господар,
Тай ти славний суборе.
На день добрий ти, честний господар,
На щасливу годину,
Лиш ни гнівай ся за то на мене,
Шом пригостив в гостину.
Бо я ни прийшов того до тебе,
Мід-вино випивати,
Алем приїхав того до тебе
Співаночку співати.
Бо мене мати бай породила
Де вірли воду пили,
Навчила мене бай співаночок
Сто дватцять і чотири.
Бо мене мати бай породила
У доли край Дунаю,
Та й казала ми: співай синочку
Та як соловій в гаю.
А я літаю, а я блукаю,
Бай від хати до хати;
Ой позволь, позволь, честний господар,
І в тебе заспівати.
Бо я ни прийшов до твого дому
Длі славного обіду:
Лиш заспіваю, кільки сам знаю,
Відспіваю тай піду.
Ой піду-ж бо я, поїду-ж бо я
Тай назад в Черногори;
Ой прощай, прощай, честний господар,
Тай ти славний суборе!

Друк. »Slovo na slovo do Redaktora „Slova“. Černivci 1861«,
стор. 7—8.

Д н і с т е р .

Ци дружина люба мила з краю загостила,
Ци пташина білокрила з краю заблудила,
Ци буркун то синопюрий байраком гукає,
Ци Дністер то буйнобурий на Подоли грає?
На чиїм то побережю збіжя золотіют,
І покоси шовковіі колом зеленіют,
І шумя ту темні луги, гай там шелевіє,
Там хатина у садочку, ту ся двір біліє,
Ту соколи підлітають, ту вірли сковичут,
А по борах соловії сум на сум щечечут? —
Чуєш, десь мала хлопчина на сопівці грає,
Дівче квапит до керниці, думку си співає,
І вівчар там молоденький білі вівці кличе,
Чути — рже десь ворон коник, сірий волик річе...
Всюда любо, всюда красно, всюда лиш би бути —
О дністерські береженьки, можна вас забути?

Друк. „Slovo na slovo“ стор. 8—9.

Оскресни Бояне!

Оскресни Бояне, присвітлий співаче!
Та де-ж ти так довго нчуєш?
Давно вже по Тобі Славянщина плаче,
А Ти нас, Бояне, ни чуєш? —
Оскресни, оскресни, вже літо надходить,
Вже зоря нам ясна свитає,
Лиш сонце на небі без Тебе ни сходить,
Бо сонце на Тебе чкає.

Оскресни Бояне, оскресни, — ци чуєш,
Як пташка гаями голосит,
А Ти дес в могилі, у темні нчуєш...
Ни чуєш, зазуля Тя просит?! —

Оскресни, оскресни в щасливу годину,
Оскресни Бояне, наш друже,
Прибуди з могили у нашу гостину,
Нехай*) так пташина ни тужит.

Оскресни Бояне, ни бій ся нічого,
Ни бій ся московской окови;

Славяне жиют ще, Руснаків в много,
Шо вмерти за Тебе готови.

Оскресни, оскресни, заграй нам до бою,
Заграй нам як громи небесні,

Грай пісню правдиву, грай пісню нам свою,
А згинут крикливці безчесні!

Коби-ж то ми знали, коби-ж ми видали,
Де Твоя, співаче, могила,

То ми би найглібшу могилу заклиали,
Она би Тя певно пустила!

А так ми ни знаєм, в котрі Ти країні,
В котрім то Ти гробі ся клониш:

Ци Ти на Подолю, ци Ти на Україні,
Ци Ти на Підгірю ся слониш.

Країно щаслива, країно кохана,
Пусти нам Бояна з могили;

Пусти, ах пусти нам співака Бояна,
Бо наші поділя зацвили.

Най пташка ни тужит, зазуля ни кує,
Най так соловії ни плачут,

Най руская земля Бояна учує,
Най рускі сини го зобачут.

Друк. „Slovo na slovo“ стор. 9—10. В „Поезіях“ 1862 р.
находить ся друга редакція сеї пісні, значно відмінна від отсеї
тим то й друкуємо її далі в повні.

*) В перводруку Nachaj.

Пісня за цїсаря.

Зклав по німецки: I. G. Seidl.
Перевів на руске: Ю. Федькович.

Сохрани нам моцний Боже
Цїсаря з цїлим краєм,
Най му Господь допоможе
Ласков свойов на взаєм!
Присвітлу Ёго корону
Від напасти боронїм,
І до Габсбургского трону
Вік на віки си горнїм.

Де за правдов стати треба,
Станьмо брата всім а всім,
А если би було треба,
Воювати враз підїм!
Славу свою ни забувше,
І війсковий обичай,
За Цїсаря кров і душу,
За Цїсаря, за наш край!

Шо цивільний запрацує,
Вояк вірне стереже,
А наука поверхує*),
Примисл весіль принесе.
Благослови Боже з раю
Щистем, славов на взаєм!
Світле сонце засняє
В згоді, мирі над краєм!

Нехай**) всі з нас згоду мають,
Бо нам згода силу даст;
Де всі разом си тримають,
То найтяжше їм си вдаст.

*) Чи не помилка зам. повернує?

**) В перводруку: Nachaj.

Разом братя пара в парі
На оден тєгнїм си тїк :
Слава Царю, слава царі,
Дай їм Боже вічний вік !

* * *

Цїсарівня всїм надїбна
На столиці враз сидит,
І Царєви всїм подїбна,
З Царем разом край рєдит.
Шо найбїльше щистє свїту,
Їм Господи Боже дай :
Франц Йозефа, Лісабету,
Всю дружину Боже май !

Друк. в окремїм, непагінованім додатку до брошури „Slovo na slovo“, к. 1. Про сей додаток писав Федькович до Дідицького : »При сїй okazji (знач. давши Кобилянському для його брошури висше наведені вірші) перевів я і німецький гимн народний на просто-руське, а додавши до него ще з-пару співанок мною утворєних, казавєм то все друкувати і меже мої рускі молодці-воєнки роздати, котрим я тїлько пашливих годин мого життя винєн єм«. (Поезіи. Льв. 1862, стор. XIV).

Вїправа в поле.*)

Ой брате мій, ой коханий,
Чо ти ходиш заплаканий ?
Гай, гай ни думай, поїдем за Дунай,
Гей поїдем, коханий !

Ой рад-би я, милий брате,
Гей рад-би я ни плакати,
Але-ж тяженько на моє серденько,
Гадає розпукати.

*) Отся і дальні три поезії мають у згаданім уже додатку до брошури „Slovo na slovo“ спільний титул „Žovniarskiji Dumy J. Fedjkovuča“.

Ци може ти брате плачиш,
Шо родини бай ни бачиш?
Цісарска фана дружина кохана,
Чого-ж білше ти хочиш?

Вбери фану в буковину,
Все ни стане за дружину.
Гей, горе, горе, поведе за море!
Там відай я загину.

Ни тра брате нарікати,
Хоть підемо воювати;
Ой гоя, гоя, така-ж наша доля, —
Ти думай, шо гуляти.

Ой гуляти, бай гуляти,
Там де грают на гармати...
Гой, гоя, гоя, ти долечко-ж моя,
Гей мати-ж моя, мати!!

Ой мати-ж ти моя, мати,
Пішов твій син погуляти:
Гей, гаю, гаю, то пю, то гуляю,
Гей то пю, то гуляю!

Ой пив-же я, тай напив си,
Як лег спати, ни будив си...
Гей, гаю, гаю, кєрвавий Дунаю,
Вжем на віки упив си!!

Друк. в додатку до „Slova na slovo“, к. 2.

У Веронї.

У Веронї, гей на брамі камєній,
Там стояли три жовняре молодїї.
Оден спер си на поручу, задумав си,
Дрібнєнькими слозочками заплакав си;
Другий єго до сердєнька пригортає,
Тай до него із тихєнька промовляє:
„Єй ни тужи, брате милий, ни жури си!
Красно, мило в Італїї, подиви си!
Землю трави шовковїї укривають,
Соловїї голоснїї ни втихають“.

„Добре тобі, любий брате, говорити,
Коли-ж минї в чужім краю горе жити.
Горе-ж минї в чужім краю пробувати,
Приїде з жалю великого погібати.
Бо хоть красно в Італїї, лиш би бути,
Таки годї краю свого бай забути.
Бо хоть у нас виногради ни зацвили,
Коли-ж бо в нас нарід любий, нарід милий;
А тут люди ни є люди, але звїри,
Нї в них Бога, нї в них Царя, нї в них віри“

У Веронї, гей на брамі камєній,
Там стояли три жовняре молодїї.
Оден спер си на поручу, задумав си,
Дрібнєнькими слозочками заплакав си;
Другий єго до сердєнька пригортає,
Слози єму дрібнєнькїї обтерає;
Обтерає дрібні слози тай голубит:
„Ни жури си, брате милий, брате любий!
Бо если ми в Італїї ни пімремо,
То ще ми си в наші краї повернемо“.

Друк. в додатку до Slova na slovo, к. 2—3.

Під Маджентов.*)

Гей у поли, у поли
Там літают соколи :
Летя, літают, сумненько гукают,
Аж мене серце болит.

Ой серденько, серденько,
Чого-ж тобі тяженько ?
Канони грають, кулі заспівають,
Най ти буде радненько.

Буде, буде радненько :
Буде рано раненько
Сонце сходити, перестанеш жити —
Гуляй, гуляй серденько !

Ой сонечко сходило,
Туманами си вкрило ;
Канони грали, кровій розливали,
Аби си ни дивило.

Подиви-ж ти си, мати,
Та на наші кабати :
Вся кабатина то кров то калина, —
Цп-с мня годна пізнати ?

Ой пізнаю, пізнаю :
Лиш одного тя маю —
Одного сина, красний як калина,
Та як калина в гаю.

Ой бо в гаю калина
Ни длі него зацвила ;
Гей цвила, цвила вісока могила —
Твому сину дружина.

*) В перводруку Pid Magentov.

Ой дружина-ж то, ненько!
Завтра рано, раненько
В шовкові траві, зелені мураві
Поклоню си низенько.

Поклоню си до свого
Гетмана молодого:
Гетмане пане, звінчай-же ти мене
Козака молодого.

Буду тебе вінчати
Там де дзвоня гармати,
Ой буду, сину... — Гину пане, гину!
Гей ни плач, моя мати!!

Друк. в додатку до „Slova na slovo“ к. 3—4. Строфи 5—10 сеї поезії були потім з деякими відмінами поміщені в збірці Федьковичевих поезій, виданих Дідицьким, стор. 48—50 пз. Пбдь Касте-недолевь, спїванка; див. сю другу редакцію далі під сим титулом.

Співацка доля.

В місті Гумани на золоті бани
Сидит сокіл сивесенький:
Куда-ж ти їдеш, поручнику пане,
Федьковичу молоденький?
Їду я, їду з гори Черногори
За бистрії за річеньки;
Гей на день добрий, жовнярський суборе,
Ви славнії козаченьки!
Бог дай здорове, поручнику пане,
Федьковичу молоденький;
Просимо тебе, ой просим тя з нами,
Сїдай на мід солоденький.
Ой ни прийшов я до вашого двору
На меду си напивати,

Але-м приїхав славному субору
Співаночку заспівати.
Бо моя мати мене породила
Та де вірли воду пили,
Тай співаночок мене научила
Вісімдесят і чотири.
Бо моя мати мене породила
В чистім поли при Дунаю:
„Співай, мій сину, — так ми говорила —
Як соловій в темнім гаю“.
А я літаю по гаю-діброві,
Та ще буду бай дітати:
Ой позвольте ми, сини соколові,
Межи вами заспівати.
Бо я ни їхав з гуцульського краю
До вас, братя, до обіду;
Лиш заспіваю, за кілько сам знаю,
Відспіваю тай поїду.
Їду, поїду, братя соколови,
Та де би ми добре бути;
А за сим словом бувайте здорови,
Прошу мене ни забути.

Друк. в додатку до „Slova na slovo“, к. 4. Пізнійше в переробленій формі було поміщене також у „Поезіях“ 1862 р. Сей другий варіант друкуємо далі в повні.

Сонні мари.

У сине море сонце вже потало,
І всюди мирно, всюди тихо стало,
Лиш з Дому Марка звони в складних струнах
Пустили голос срібний по лягунах,
І так сердечне до молитви прося,
Шо аж рибки ся з глубини піднося
Пречистій Діві „Радуй ся“ сказати...

Пішла і рибка під каміне спати,
І тихо стало.

Повиж моря краю
Зачав ся місяць в туманах блукати,
А недалеко в циприсовім гаю
Десь соловіє стало щебетати;
І так то щире, щире заводило,
Як сиротятко, що не має роду, —
Хто знає, вітки бідне заблудило
До сего краю на солену воду...
Умовкло, бачу, вже го не чувати.

Домами стало світло погасати,
В лягунах тихо, — часом десь гітара
Поплаче трохи, часом милих пара
В закритій барці стане гоготіти, —
Пропали таки в срібній ночі сіти, —
І нич-ничого більше вже не чути.
А люди? — мали десь давно заснути,
Стружені, бідні; — милого спочинку!

А я де склоню голов на годинку,
Де я до завтра буду спочивати?
Ци треба й бідним місяця ще шукати? —
От палац Дожин з ясного мармуру:
Я тут ся склоню тихо коло муру,
Тай буду спати, спати до раненька,
У сего слупа, дріжуч' го обтулю
Як свого брата, ліпше ще як брата —
Ци-ж не оба ми бідні, сиротята? —

О, як ту добре! Плита холодненька,
До неї груди трошечки притулю,
Чей перестане серденько боліти. — —
О-північ звоня, — Аве, Божа Мати!
Приклоню голов, буду трохи спати,
Бо сон мя ломит

Голос то тримбіти?

Так, так, тримбіта десь приповідає...
І чо-ж так дуже миленька жаліє,
Шо чагір вяне, скалам серце мліє? —
Відай мене так бідного витає
За десять років, — як-же жалібненько!
Гей мати рідна, син як повертає,
А вна лиш сплаче, а відтак питає:
„Де-сь був, мій синку?“

Ненько моя, ненько,
Де-м. був, питаєш?

Або-ж я вже знаю
За тільки років, по котрім то краю,
Котрим замірем нещасливий блужу,
Ци де не найду рідну, братну душу,
Ци не здибаю, словом, чоловіка! —
І вже-м на ноги, ненечко, каліка, —
Тай не найшов-ем, — нині повертаю
Назад в Підгірє, знов до свого краю.

Ой як гаразд то було тутки жити,
Нім я пішов був царами блудити!
О, добре було, добре, памятаю,
Богато ліпше як у Бога в раю:
Бо в Бога в раю ні тримбіти нути,
Ані флюяри на тугу не чути.
А на Підгірю пісня не втихає,
Бо тут і камінь заспівати знає,
Бо тут і пуга свою думку піє.
Як нічов в літі місяць їй пригріє,
Або як ворон смерти де закружит,
А вна то видит, тай з жалю затужит,
Шо вже комусь би тутки не тревати.

Коби хоть тільки щастя в Бога мати,
Би можна було — вже ми доста жити, —

Сю бідну голов тутки де склонити
На супочинок, тут коби застила,
Аби по мені з раз хоть затужила
Тримбіта мила!

Де-ж їй любі нуті,
Шо їй лиш трошки, вже лиш трошки чути?
Ніби зазулька, бачиш, заковала
По кінець світа, так ся відозвала,
І сумно, сумно знов приповідає,
Гей тая лебідь, шо на скін співає,
Ци, як на Риві казкарі*) казали,
Так в'на співає — де?

У Чорногорі. —

Так, так тота гора ся називає,
Шо онде пишно в небо ся змогає,
І князі-скрані в золотії зорі
Ніби в коруну ясну укриває,
А буйні вітри білими снігами
Закрили главу ніби рантухами.
Їй шати — квіти і шовкові бори,
Їй слово — громи, груди в неї — скали.
Поклоном гори околom припали...
Несіт податки, ви боярські двори,
А ви, загіря, кармазини, кири,
Бо то цариця наша на Підгір'ї,
То Чорногора.

Онде на обочи, —
О, о! — не плачте, сиві мої очі,
Бо вже не вернут тії милі хвилі! —
Дивіт, в обочи онде дві могили;
Ци пізнаєте? Ще і нині в купці,
Ніби голубчик сивий при голубці, —
Все як бувало, нич ся не змінили.
А понад ними, гей би дві сестриці
Приповідали, красні дві ялиці, —

*) В перводруку мб. через помилку Казкарі.

О, як червоно дуже в'ни зацвили,
Би-сь думав, кровійов.

Онде трошки далі
Кирничка чиста як коли з хрусталі,
Докола зіле сльозами вливає,
А тамки в лісі дрозда десь співає,
Як то бувало, тямю, тими днями,
Коли-м в неділю Божу з легінями
Сюди ходили Добушеви грати..
Так, так, — тепер си можу нагадати:
У сій могилі озде зараз з краю
Капітан Добуш славний спочиває, —
Підгірський мститель.

Друга та могила
Івана брата голуба прикрила,
Тому в'на горне д тій ся так близенько,
Ніби серденько миле до серденька;
Ніби вже Божі судия судили,
Би спочивали так як разом жили,
Оден при другім. —

Дуже добре тямю,
Як я бувало явору наламу,
Відтак бервінку дикого намичу,
Тай сї хрести два ялібно затичу;
Відтак си сяду кобзу настроїти,
Тай зачну пісню Добушеви піти,
Аж плачу часом, і самий не знаю,
Чого і по-що, — тільки си гадаю,
Шо моїх братів ся могила криє. —
Чого-ж ту сльоза личенько ми мие? —

Вспокій ся, серце, — таже ти казало,
Шо як-бись братну душу де здибало,
То вже нї раз бись більше не боліло,
То вже бись тільки сьвітом не гуділо,
Як та зазулька, шо на весні кує:
Де кукул братчик, шо мене не чує!? —
Будь тихо, серце, будь, най нагадаю

Ту думку красну, нути тії милі
О Добушеви, а як відспіваю,
Загинем разом на єго могилі,
Як ті лебеді, шо лиш раз їх чути,
Потому гинут, бо не можут бути.

Друк. в »Поезіях« Льв. 1862. В листі до Дідицького Федькович писав, що зимою 1861 р. його разом з його полком перенесено з Черновець до Семигорода, до міста Ардалю, де поет занедужав і в часі недуги списав найбільшу часть поезій, які війшли в видане 1862 р. (воно друкувало ся протягом 1861 р., передмова Дідицького. датована днем св. Миколи Чудотворця 1861 р.). »Не можу Вам сказати, — додає поет — котрими дни я тоті думи писав, тільки знаю, шо перша моя поезія, котру-м тутки писав, були »Сонні мари«. (Поезія, XV).

Думи мої.

Думи-ж мої, думи рускі, відки ви ся взели?
Ци ви може в моїм раю квіточками цвили,
Ци ви може в моїм небі ангелом літали,
Шо ви мов бідне серце доси колисали?
Так як мати воробятко вечером колише,
А над ним і коло него хрестик Божий пише,
Би уроки, би злі духи там не приступали, —
Так і мов бідне серце ви-сте колисали.

Ні родини, ні дружини, — бо сестричка вмерла,
Шо тій бідній сиротині сльози часом втерла, —
Так пішов я в світ широкий за кавалком хліба, —
Ах, нераз я мусїв чути: цїба, хлопче, цїба!
А хоть хто кавалок хліба часом дати рачив,
То аби ся надивити, як хлопчина плаче.
І ци можна дивувати тому тулачеви,
Шо продав ся до жовнярства за три срібні леви?

Не дивуйте, люде добрі, доля так судила.
А як часом з черевика кров камінем плила,
І під буком під капральским плечі ся кроїли,
То ся мої синці, рани думами гоїли.

Бо хоть часом і за дурно бранця хто набився,
То не йшов він до Дунаю, з гвєра не стрілев ся,
Лиш узяв кобзину в руки, тай зачав співати,
А вкоївши своє серце, ляг з кобзинов спати.

Поезії 1862, стор. 3—4.

До руского Боянства.

До Вашого престолу, Віщуні. прихожу,
Три рази по три рази Вам ся поклонити,
Три рази по три рази волі в Вас просити,
Почувше в моїх грудех пісни силу Божу.

Тож думну мою скраню Вам під ноги ложу:
Веліте віщі руки на ту скрань вложити,
А будут срібні струни на шездарі жити,
А в світлім Вашім крузі также стати зможу.

І буду Вам співати, що Підгірє дїє,
Як тамки сонце світит, як там місяць гріє,
Як тамки раз бувало, як колись там буде;

І буду Вам співати, як живот там люде,
Як там флюяра грає, як тримбіта тужит,
Як там ся щастє, доля, слава, радість дружит.

Поезії 1861, стор. 4—5.

П о қ л і н.

Співанка.

Гей по горі, по високій трійзїль постелив ся;
З України до дівчини козак поклонив ся.
Поклонив ся козаченько з коня вороного:
Нагадай си моя мила мене молодого.

А в неділю рано, рано дівча ся вмивало,
Тай русою та косою личенько втерало,
Утерало біле личко, утерало брови:
Нема-ж мого миленького, нема вже розмови.

Не плач мила, не плач серце, не плач чорні очі,
Ой маю-ж я розмовоньку аж до пізна з-ночі,
Ой маю-ж я розмовоньку, ой маю-ж я милу:
Висипано надо мною високу могилу.

Поезії 1862, стор. 5—6.

Вечером.

Пою коні при Дунаю,
Тай думаю, тай думаю:
Коні карі, коні сиві, —
А я молод нещасливий,

І чому-ж бо я нещасний?
Ци-м не козак, ци-м не красний? —
Ци ми палаш не острений,
Шо світок мій засмучений? —

Світ хороший, сонце гріє, —
От, заходить, вечеріє,
Нічка темна, не видати,
А я з кіньми мушу спати.

Спав я нічку, спав я другу,
Годі знести серцу тугу;
Гоя коні, гоя сиві,
Будьте ви ми хоть зичливі.

Гоя коні-виногради,
Буду в винах вас купати,

Буду медом вас поїти,
Лиш несїт мня, понесїте.

Занесїт мня, де я знаю:
У калині в темнім гаю,
Там хатина малесенька,
Там дївчина милесенька.

Вийди, вийди моя заре!
Коню сивий, коню карий,
Коню білий, коню гривий,
Ци я й нинї нещасливий?

Поезія 1862, стор. 6—7.

Сестра.

(Співанка з української думки).

Нї зазуля в лузі затужила,
Нї пташина в тузі голосила,
То сестричка лист писала,
На сторону посилала,
Тай до брата слезно промовляла :

Брате милий, брате соколоньку,
Ти-сь покенув сестру сиротоньку,
А я ходжу, накликаю,
Як зазулька в темнім гаю :
Верни, верни з далекого краю!

Сестро моя, сестро моя руто,
Як я можу до тебе вернути?
Через ліси темнесенькі,
Через ріки бистресенькі,
Через степи рівні, рівнесенькі?

Гаєм-маєм, лебедем Дунаєм,
А степами бистрим горностаєм,
А на мое подвірєнько
Пади бистрим соколеньком,
А голубом на мое серденько.

Ой летїв я сїм день тай годину,
Прилетїв я до сестри в гостину,
Прилетїв я тай гукаю,
А сестрички не видаю, —
Ах відай я сестри вже не маю.

Сестро-ж моя, лелїєнько біла,
Уповіж ми, де ти ся подїла?
В гаю, брате, в гаю, в гаю,
Під могилов пробуваю,
Все о тобі розмовоньку маю.

Поезїи 1862, стор. 7—9.

Сестро

(поезїя, 1862, стор. 7—9)

При відходї.

Співанка.

Чо ти плачеш, дївчино єдина,
Вщак ти видиш, не моя причина, —
Не рад би я відїзджати,
Гонит Цїсарь воювати;
Не тра серцу туги завдавати.

Рада-ж би я, милий, не тужити,
Но без тебе горе в свїті жити, —
Ти поїдеш на Україну,
Я ся пташков перекину,
Тай полечу милому ковати.

Ой кovala зазульков, кovala,
Тай милого нигде не видала.

Де-ж ти милий пробуваєш,
Що ти мене не чуваєш,
Ци ти голос уже мій не знаєш? —

Знаю, знаю милий*) голосочок!

Прикрив мене клиновий листочок;
Під могилов нич не чути.

Ах як тяжко під нев бути,
А ще тяжче миленьку забути.

Поезія 1862, стор. 9—10.

К о л я д а.

Ой тури, тури, буйні ви звірі —

Ладо, Ладо!

Ой що там чути в нашім Підгір'ї?

Ладо Боже!

Ой брате, брате, добре чувати!

Ладо, Ладо!

Ходит світлицев старая мати,

Ладо Боже!

Ой ходит, ходит, столи вкриває,

Ладо, Ладо!

Зелені вина в кубки зливає,

Ладо Боже!

Ой гоя, гоя, золоті куби!

Ладо, Ладо!

Буде з вас пити синок мій любий,

Ладо Боже!

*) В перводруку мабуть через помилку: милой; можна сумнівати ся, чи Федькович ужив тут таку форму.

Ой буде, буде, але не нині,
Ладо, Ладо!
Бо він сьогодні в царя в гостині,
Ладо Боже!
Ой гостит, гостит, в погарі звонит,
Ладо, Ладо!
'Д царському столу кучерем клонит:
Ладо Боже!
Ой Царю, Царю, німецький княже!
Ладо, Ладо!
Пусти мене ти в Підгірє наше!
Ладо Боже!
„Ой підеш, підеш, підеш дружино,
Ладо, Ладо!
Але аж винєм червоне вино“.
Ладо Боже!
А на сї слова: бувай здорова,
Ладо, Ладо!
Бувай здорова, ти нене моя,
Ладо Боже!
Тай не жури ся за твого сина,
Ладо, Ладо!
Твій син ся має, як гай-калина,
Ладо Боже!
А гай-калина сїм рік не цвила,
Ладо, Ладо!
В шовкові трави гилє клонила,
Ладо Боже!
Гилє клонила, а все низенько,
Ладо, Ладо!
А все до тебе, ти моя ненько,
Ладо Боже!

Поезії 1862, стор. 10—12.

Пісні ладовнії (весільні).

При вечері.

I.

- Цвіт лугами, пшениця ланами,
Ладо, Ладо!
Братеньку мій милий, вечерай ти з нами,
Милий Боже!
Цвіт в віночки, пшениця в снопочки,
Ладо! Ладо!
Ненько-ж моя ненько, вечерай ти з нами,
Милий Боже!
Цвіт на яри, пшениця на дари,
Ладо! Ладо!
Братчику мій любий, вечерай ти з нами,
Милий Боже!
Цвіт на поли, а дари на столи,
Ладо! Ладо!
Сестрички кохани, вечерайте з нами,
Милий Боже!
Цвіт калина, за столом родина,
Ладо! Ладо!
Роде мій величний, вечерай ти з нами,
Милий Боже!

II.

- Мід з медами, погарі столами,
Ладо! Ладо!
Роде мій величний, пропивай ти з нами,
Милий Боже!
Батьку голубочку, пропивай ти дочку,
Ладо! Ладо!
Роде мій величний, пропивай ти з нами,
Милий Боже!
Ненько-ж моя ненько, пропивай серденько,
Ладо! Ладо!
Роде мій величний, пропивай ти з нами,
Милий Боже!

Братя як соколи, за кедрові столи!

Ладо! Ладо!

Роде мій величний, пропивай ти з нами,
Милий Боже!

Сестри-ж мої любі, за золоті куби!

Ладо! Ладо!

Роде мій величний, пропивай ти з нами,
Милий Боже!

Поезії 1862, стор. 12—14. Про ті пісні писав автор до Дідицького: »Не кажу я, щоби єї дві пісні ладовні великого вартунку мали бути, а я їх тому писав, аби, по перше, свої сили на так дуже для співака труднім поли старославянської поезії спробувати, а по друге: славне руске міщанство заохотити, при своїх весільних обрядах наші красні старосвітські поведінки, а ще красніші право-руські пісні запровадити, бо ручу, що хто раз солодкі голоси ладовні чув, а ще не зовсім серце закаменіло має, той певне при жалісливім »Ладо! Ладо!« сльози обітре, бо єго душу обгорне ціла краса старославянського духа і тих часів, коли на світі ще гаразд було. Єсли руска молодіж би собі жичила, то з радістю нашу пісні з мєльодіями для руского весєля і поклоню їх нашим милим красавицям і соколам-парубкам, моім братям, а як би собі жичили, то приточу тим пісням докладно усі обряди і поведінки звичайні при певних руских весєлях, не уймаючи чести анї „весєлю“ в. г. Лозинського, анї в. г. Гальки“. В другім листі до Дідицького Федькович сповіщав його, що шильно займає ся зложенєм повнійшої збірочки таких ладовних пісень разом з мєльодіями (Поезії 1862, стор. 136—137). Розуміть ся, се був тільки один із многих Федьковичевих плянів, ніколи не виконаних.

Д и т и н а .

„Чого-ж бо ти плачеш, дитинонько мила?“

„А ненечко утко, котюга вкусила!“

„Коли від котюги такий тобі жас,
То ще ти на світі заплачеш не раз“.

Поезії 1862, стор. 14.

Загадка.

Скажіт ми братя, шо тото за рівня :
Нї в'на цариця, нї она царівня,
А претці всіґди сім корунів носить,
Тай ще гадає, шо єї не досить.

Як їй родили, то їй шовком звали,
Як їй хрестили, то імя не дали,
А по хрестинах зараз подружили,
Сім сот молодців разом слюб з нев. взели.

Але по слюбі дівча си гадало :
Сім сот молодців, то менї за мало ;
Коби хоть тисяч, то менї би мило,
Коби хоть тисяч їх за мнов ходило !

А ще вам скажу, шо тота цариця
В неділю ходит гола ніби спиця,
Шо на головці золочена коса,
Одна лиш ніжка, і тота їй боса.

Поесіи 1862, стор. 15.

Квітки.

Шо кажут, душко, квіточкі ті милі,
Шо он так красно на траві цвитут ? —
Зривай ті квіти, доки ще зацвили,
І доки другі квіточок си рвут ;
Бо првійде осінь, зіленько зівяне,
Де сніг упаде, квіточок вже нїт,
Тогда як око за квітками гляне,
То лиш заплаче на студений світ.

І як ті квіти, що їх яръ сплітає,
Не вкреснут більше, як їх зітре лід,
То так і людска молодість минає,
А що минуло, вже не верне в слід;
Тому зривай си яром твої квіти,
Коли в личку ти калиновий гай,
Коли в душі ще тепле серце світит,
Бо як загасне, то загас і рай.

Поезіи 1862, стор. 16.

Г у ц у л к а .

Де кресак мій, порошниці, піду погуляти,
Ци би свою давну вроду де не відшукати;
Ой тотуж-то давну вроду з чорними очима,
Шо дівчата, молодиці з розуму зводила.

Ой гуляю я, гуляю, аж помости гнут ся,
По-під стелю топірчики вибивані вют ся,
Але давну свою вроду все я не нахожду,
Хиба піду до ворожки, тай си поворожу.

Ой ворожко, ворожечко, на усї Цигани,
Ворожи ми жовтим воском зараз на кресани,
Де румяне мое личко, мальовані брови?
Як дівчата святкували на весні Покрови.

Друк. Слово 1861, ч. 46, потім Поезіи 1862, стор. 16—17.

Вечір на Підгір'ю.

Славне Підгір'є, що ся маєм крило,
В шовкові трави спати ся клонило,
Бо світле сонце в гори ся сховало,
Би десь у мори личенько скупало,

А завтра рано знов нам засвітило,
І знов ся щастю нашому дивило,
І знов в вечірних зороньках помалу
Підгірє красне спати колисало,
Як нині в вечір.

О, як тут весело!

Усе в одну ся піснь щасливу сплело:
Там в стаї ватаг на флюяру грає,
Там гет за лісом череда десь бліє,
По воду йдучи дівчина співає,
Пташинка в гаю щастє своє піє;
А гей би пісням милим второвали,
Цигани в лузі в два клевці ковали.
І всюда співи, всюда лиш свавіля,
Шо хтось би думав — тутки все весіля.
І чо-ж би тутки заспівати годі,
Де кожде вільне, кожде на свободі,
Де навіть щазник пробувати любить,
Як доста світом душой си нагубит;
Відтак би трошки рад де відпочити,
Аби за раєм хвильку затужити,
Би нагадати, як колись там було,
Нім Боже слово з світлости го пхнуло,
Аби казити, терти мимо волі,
Проклявше Бога і проклявше долю.

Но Госдодь знає і єму годинку
До прохолоди, любого спочинку,
І не боронит місця му глядіти,
Де люде чисті, як ті Божі діти,
І ще ся в школах того не навчили,
Як би і біса перепередили, —
А де-ж він найде місце си жичливе,
Як не в Підгір'ї, де ще все щасливе? —

Лиш той легінь там в лузі над потоком,
Гей брат на брата спер ся на ялицу*),

*) В друку „ялицо“, та рим вимагає „ялицу“ до дальшого „рушницю“; таких форм уживають Гуцули звичайно, і вживав їх також Федькович.

Відважним, чорним, гей би в орла оком,
Похмурно дивит в крицяну рушницю,
Гей би в тій цівці, що сино сніяла,
Єго вся доля добра пробувала,
Гей вже би нигде, нигде більше в світі,
Якґлиш в рушници щастя мав глядіти.

І чо-ж ти стрільче молодий та гожий
До пізна нічов в лузі сам сумуєш,
Коли-сь гей рицар пишний та урочий,
І в гарних грудех чисте серце чуєш,
Коли-сь моторний як козак турецький,
Вус, око чорне, і кресак стрілецький,
А всі пушкаре на підгірськім краю
Тя капітаном своїм називають!
Чого-ж, легіню, маєш ти тужити,
Коли тобі би лиш на світі жити? —

Він тихо, бачу, не відповідає,
В рушницю дивит, тай собі думає. —

Поезія 1862, стор. 17—19.

Пречиста Діво радуй ся Маріє!

У сине море сонце ясне тоне,
І своя світло ніби кров червоне

По всій країні доокола сіє, —

А там зазульку в гаю десь чувати,

А там звіночок став селом ковати,

Там в борі вітер листьом шелевіє:

Пречиста Діво радуй ся Маріє...

Пречиста Діво радуй ся Маріє!

Он молод жовняр ляг си на мураві,

Личко студене, шати му кроваві,

Розстрілен нині, бо — самий не вміє...

Камратя яму темну му вкопали,
І на спочинок бідного в ню склали;
Уже не скаже, як звінок запіє:
Пречиста Діво радуй ся Маріє..

Пречиста Діво радуй ся Маріє!
Під плотом сіла одовиця мати,
До себе тулит бідне сиротяти,
І плаче ревне, серденько їй млів, —
Ба вже не плаче, вже і не голосит,
Склонила голов, більше не підносить,
Зірницї плачут, а звінок німіє..
Пречиста Діво радуй ся Маріє.

Пречиста Діво радуй ся Маріє!
Там онде блудит слякана дитина,
Без тата, мами, бідна сиротина,
Нічо не їло, душечка му млів, —
І хоче в хату бідня навернути,
Господар псами тровит его, чути:
Верескло, впало, кров ся з ніжки лів..
Пречиста Діво радуй ся Маріє.

Пречиста Діво радуй ся Маріє,
Бо я не можу... Вшак я маю душу,
І чути мушу, і дивити мушу,
Що тут на світї, ах тутки ся діє!
Да як до гробу зложут моє тіло,
Де темно, тісно, студено, зотліло,
Де нич не плаче, де усе німіє, —
Пречиста Діво радуй ся Маріє!

Поезін 1862, стор. 20—21.

М о л и т в а.

О як то тихо вечером на яри!
Де сонце було, там кроваві смуги,
І ніби склали світ на чорні мари,
Так все утихло, ні плачу, ні руги,
Гей би всі люде привалили віком,
Що криє сльози, сльози з чоловіком,
І всі печали, що мня в день кроїли,
Що мов серце на кавалки дерли,
Угризки, троски, всі ся укоїли,
Гей ніби з світом і людьми замерли,
І моя душа знов свободна стала,
Як тими днями, нім свій рай страдала.
Тож склоню голов в засльожені квіти,
І яко нужден, яко син той болю,
Найнещасливший на всі людські діти,
Тобі ся Боже, Боже мій, помолю,
Як тими днями, як я ще молив ся,
І ще-м не думав, ще-м не печалив ся.
Но шо-ж я, Святе, буду тя благати,
Коли тебе я тільки напросив ся,
А ти не можеш того мені дати?
Відь моїй просьбі Бог ще не родив ся!
А так не буду вже ничо просити,
Лиш склоню голов, тай — зачну тужити.

Поезія 1862, стор. 22—23.

Р у с ь.

(По Mignon Гетого).

Ци знавш, де країна тая мила,
Де явір ріс і де калина цвила,
Де Дністер грав, де Галич печаліє,
Де руский край, де руске серце мліє?

Чи знаєш де, чи знаєш, моя доле?
Туда, туда піду з тобов, соколе.

Чи знаєш, де там Лєвова палата,
А в їй мурах вибивана кімната,
Де образи по стінах золочені,
„Де Лев наш, де?“ питають засмучені.

Чи знаєш де, чи знаєш, моя доле?
Туда, туда піду з тобов, соколе! —

Чи знаєш, де ті сині наші гори,
Де Черемшу, де буйного ізвори*),
Де рутин цвіт з бервінком зеленів,
Де Божий Дух на землю з неба вів?

Чи знаєш де, чи знаєш, моя доле?
Туда, туда підемо, мій соколе.

Друк. Слово 1861, ч. 86, потім Поезії 1862, стор. 23—24.
В книжковім виданю побічний титул пропущено.

У к р а ї н а.

Україно, Запороже, годі вас забути,
Ах, бо мило тамки жити, мило тамки бути,
Де ті трави шовковії славні степи криють,
Де ся квіти поза квіти в зимних росах миють,
Де стада ржуть, де соколи, де вірли співають,
З буйним вітром у заліжку козаки літають.

Хто-ж то може знов забути могили, кургани,
Де козацтво українске, славні атамани
Свою славу сном провадять, славов серце гріють,
А ті думи богатирські так то гарно піють,
Шо аж тут ся відзивають, шо аж тут їх чути, —
Україно, Запороже, можна вас забути? —

*) В перводруку утoшійна форма «исворы».

Онде грає жвавий хлопец у*) торбан весело;
Онде дівча йде по воду, думку й'кус завело;
Там сопівка пригравав нїби соловіє,
Шо там в гаю калиновім ціє все та ціє;
А там бжїлка златокрила думно си співає,
Обмучилась медівницею, ледви шо вертає.

Он колишешь тихий Дніпер, вечір, він дрїмає,
А по синїй єго фалї човенце плаває,
В ньо си сіло гарне дівче, красне як малина,
А хороший кермаченько**) ляг їй на колїна,
Обзирає сороківці, шо в коралї вяжут,
А потому — а потому, -- далї вже не скажу;
А хоть рад-бим і сказати, але нашї милї
Вже пропали в синїй мраці, шо Дніпер укрила.

Далї видко білий хутор, пасїки, ставочок,
Знов байрак там яворовий, вишневий садочок,
А в садочку мила хатка; тамки на порозї
Сїло дівче русо-косе, — ах, які-ж там нозї!
Тай іголков тонесеньков шиє в хустку квіти.
Де ти бавиш, біловусе, де мїй ясний світе!

Тихо, тихо, любе дівче, видиш он сокола?
А дівчина — чорні очі — глипла доокола:
То не сокіл, то мїй милий вороним літає!
Тай схопилась красавичка, лїску відчиняє,
А сокіл вже на пєдвірі, дівчину любує,
В'на го хоче посварити, годї, бо — цюлює.

Глянь там далї на прикмету: думаєш, там соколи?
Нї, там славні чумаченьки возя з Криму соли.
От диви ся, вже і стали, вже й воли пустили,
Вже і ватра запалена, вже ся розложили.
Той готувит сїту кашу, ті вози знов мажут,
Хлопці шумки заспївали, старші казку кажут.

*) В перводруку во — форма у Федьковича не уживана, мб. поправка Дїдицького.

**) В перводруку певно через помилку: кормаченько.

Далі, далі, онде небо багром румянїє;
Слухай добре, як то мило десь звіночок піє!
То в тій церкві там за лісом з дев'ятьма верхами,
Всі покриті срібнов бляхов, злотними хрестами,
А священник старец ходит по святій контині,
Молит слави Запорожу, щастя Україні.

Поезін 1862, стор. 24—26.

Оскресни Боян.

Оскресни Боян, світлий наш співаче!
Чому так довго в потемку ночуєш?
Дармо по тобі руска слава плаче,
А ти їй, руский Бояне, не чуєш?
Калина наша більше вже не родит,
Бервінки наші в гаю усихають,
А ясна зоря все а все не сходить,
Бо наші зорі все тебе чекают.

Оскресни Боян з рускої могили, —
Ци в'на на віки вже тебе присїла?
А яворові лози в нас не цвили,
А наша пташка в борі занїміла;
Бо наші-сь бори лиш тогди кохали,
Коли соколи ними ще лєнули;
А наші пташки лиш тогди співали,
Коли ще Твою віщу пісню чули.

Оскресни Боян з кедрової труни,
Де нинї клониш світлу главу твою.
Кени пальцями золотїї струни,
А грай нам пісні, о заграй до бою!
А як ті снове, шо*) вітри розвіют,
Як ті димове, шо на сонци гинут,
Так**) ті пропадут, шо кайдан нам гріют.
О грай нам Боян, грай нам Божий сину!

*) В перводруку очевидно через помилку: то.

**) В перводруку через помилку Якь.

О грай нам Боян, а пусти соколи,
Де Києв світит, де наш Лев дримає,
А найдеш друже дружину по воли:
Там Тарас Козак, Богдан тут співає
О ділах славних Буй-Тур Всеволода,
О красній Ксени, Чабраєвій селі,
О нашій правді, о правді народа,
А Ти лиш, Боян, Ти лиш спиш в могилі.

Поезія 1862, стор. 26—28. Перерібка твору під таким самим титулом друкованого в „Slovi na slovo“. див. вище стор. 5—6. Основою перерібки була зміна наголосу Боян (у першій ред.) на Боян (у другій); з сего й вийшла зміна розміру амфібрахового (в першій ред.) на ямбовий. Перерібка dokonana була під очевидним впливом Дідицького; відгомін сего впливу полишив поет і в тексті отсеї вірші, де поставив Дідицького яко поета обік Шевченка.

Співацка добра=ніч.

на skin Тараса Шевченка.

Світит місяць світлесенько
В молоденькім маю,
Би ся було виднесенько
На козацкім краю;
Би ся було виднесенько
В калиновім лузі,
Як вкраїнський співаченько
На Україні тужит.

І сїв си бідний нічков на кургані,
Докола степом сльозами провів,
Склонив на руки мармурові скрані,
Зітхнув до Бога, далі занімів;
І думав довго в яснім світлі луни,
І плакав много, — пак*) ся повтерав,
І взяв кобзину, ткнув кроваві струни,
Тай так сарака лугом заспівав:

*) В друк. очевидно через помилку „так“, та се не дає доброго змислу.

Чи я не тутки раз родив ся,
Не туки живше, не нажив ся,
Не тут в желізо мня ковали,
Би мої думи повтихали? —
Ой тутки, тутки, милий Боже!
О Україно, Запороже,
Чи співакови та лиш доля:
Кайдан, Сибір і вся неволя? —
І диж подоба в світі бути,
Навчившесь орлом поленути,
Навчившесь степом погуляти,
І з козаками пробувати? —
О Україно, рач простити, —
Не можна серцу тутки жити,
То най на віки тя покине,
Най тутки трісне, тутки гине! —
І склав кобзину бідний на кургані,
Докола степом сльозами провів,
Склонив на руки мармурові скрані,
Зітхнув до Бога, далі занімів;
І тихо було ніченьков у маю,
Зірницї плачут на шовковий луг,
А соловіє в калиновім гаю
Заголосило степом на округ:

На добра-ніч ти, віщуне
На козацкі діти!
Дягьсь спати в світлі луни
В засльожені квіти.
Спи-ж ти, руский соловію,
Я за тебе тужу,
А як тутки зазоріє,
Я тебе пробужу.

Друк. Слово 1861, ч. 83, потім Поезії 1862, стор. 28—30.

До нашого батька Могильницького.

Пресвітлий Боян Галицької Рати,
Я не прихожу, би з Тобов посполу
Засісти в раду до царського столу
Або соколи на догїк пускати, —

На то мня моя не родила мати. —
Я лиш прихожу з братами посполу
Поклін віддати Твоєму престолу,
І по козацки піснев привитати.

Но відки возьму я такої чести,
Би Твоїй славі варту пісню сплести,
Коли Бояном я ся не родив?

Але не дума, шо міні бракує,
То твоя ласка чей не подивує, —
Коби лиш Батько Могильницький жив!

Друк. Слово 1861, ч. 66, потім Поезії 1862, стор. 30—31.

Мій образ.

Як, ти дивиш так смутно? то соколї очи? —
Так, небоже, не дивит сокіл на Підгір'ї. —
А твій кучер як Дунай, як орлове пірє?
Так го Німці остригли і рости не хоче.

А личко ти чо зблїдло? — шо сльоза полоче? —
Не кажи то нікому, бо не найдеш віри.
„Родив ся на Підгір'ї, ба і ріс в Підгір'ї“. —
Скажут люде, — „в Підгір'ї смутку ся не хоче“.

А яка-ж бо то шата, шо ти груди криє? —
Така, як моя доля, шо лице ми мне:
Тїсна на моє серце і тїсна на душу;

Бо моє серце, братя, сардаком ся крило,
Під бланев ся кохало, під ременем било...
Даруйте, жаль мня ломит, — перестати мушу.

Поезія 1862, стор. 31—32.

Д о н е ї.

„Ти плачеш, моя душко? чейже не на мене?
Вшак знаєш, красавице, шо любá не воля.
Як я не винен тому, так і твоя доля
Невинна, шо у міні серце ти студене“.

„І чо-ж ти мня не любиш, ти козацкий сине?
Ци моя може гадка также не соколя,
Або не красший край тут може як Подоля,
Шо твоє думне серце коло мого стине?““

„Утри ся, моя рибко, далі сніг загине,
Ледви потоки пуста, небо стане сине,
А ти мене забудеш підливавше квіти“.

„А ти підеш до дому другої глядіти? —
Гляди си, а як найдеш, як ся ймеш вінчати,
Прийди собі бервінку на мій гріб нарвати““.

Поезія 1862, стор. 32—33.

В ц е р к в і.

Сумно, тихо в Божім дому, в сумраці всьо тоне,
Лиш священник старесенький в книжці шось читає,
А там свічка одинока в попіл догорає,
А зо стін ся позерают золоті ікони.

А на плиті, на студеній, — чо-ж ми око тоне? —
Молод жовнярь в домовині мертвий спочиває;
Ни сестричка не голосит, ненька не вміває,
Лиш там свічка воском плаче, а за нев ікони.

А священник вийшов з книжков, над мерцем голосит,
І послідне цілобзанє сиротині просит,
Но ніхто го не цілює, і — ніхто не буде.

Прибивають чорне віко, свічка спала, кліє...
Ні сестричка не голосит, ненечка не мліє,
Вшак то жовнярь, сиротина, — хто тужити буде?

Поезії 1862, стор. 33—34.

На дорогу.

Ти їдеш, милий брате, де би добре жити?
Їдь, соколе мій ясний, дорогий мій друже;
Постели ся дорогов, ти стокротна руже,
Аби му на терновий світ любо ступити.

А хоть стане на терне, не коли го дуже,
Бо то серце ще Боже, може затужити,
А тобі би за него Бог не міг простити...
Не вколи го! Не вколеш, красна моя руже?

А хоть вколе коли тя, то не плач, соколе:
Світ великий, усе ся загоїт поволи;
Вшак нам доля судила на землі страдати.

Но як доля глогова поранит тя, горе,
То верни ся, мій брате, хоть би через море,
А не пуцу тя більше світом ся блукати.

Поезії 1862, стор. 34.

Співацкая доля.

Співанка

В містї Умани на книжницкїй бани
Сидит сокіл сивесенький.
„Куда-ж ти їдеш, співацкїй ти пане
Співаче наш молоденький?“ —
„Їду я, їду з гори Черногори,
За бистрії за річеньки;
Гей на день добрий, козацкїй соборе,
Ви славнії козаченьки!“
„Бог дай здоровє, співацкїй ти пане,
Співаче наш молоденький!
Просимо тебе, ой просим тя з нами,
Сїдай на мід солоденький“.
„Ой не прийшов я до вашого двору
На меду ся напивати,
Але-м приїхав славному собору
Мою долю заспівати.
Бо моя доля як в сокола воля,
Як ластівка в новім дворі:
Рано в Подоле, на вечер з Подоля,
О пів-ночи в Черногорі.
Бо мої думи — раз дунайскі шуми,
Зазулї раз в лузі в тузі, —
А на сїм слові бувайте здорові
Всї козаки в рускїм крузі“.

Поезія 1862, стор. 35—36. Перша редакція сеї пісні була
друкована в „Slovi na slovo“, диви висіе стор. 12—13.

Рекрут.

Стояв же він на шельваху
В цїсарекім дворі,
Вмивав ся він, втерав ся він
Як гусь по воді;

Умив ся він да слъозами,
Нихто го не чув,
Стулив ся він на багнеті,
На хвильку заснув.

Ой спит же він на багнеті
В цісарскім дворі,
Тай снит ся му, що ходит десь
По синій горі,
Тай кучері зачісує,
Тай кучері ве...
Чом ньенька ми не писує?
Чи в'на ще живє?...

Ой рада-бим, мій синопьку,
Листок написать,
Насипали могилоньку,
Не можу я встать;
Не можу я, соколоньку,
Глибоко на дні,
Насипали на рученьки
Сирої землі.

І був би він в царскім дворі
Богато ще снив,
Гукнув бо звін на Стефані,
А він ся збудив;
Утер собі і личенько,
Утер си і гвер...
Кров точит ся по мармурі,
А жовнярь умер.

Поезія 1862, стор. 36—37.

Святий вечер.

Звіночок звонит, звонит, звонит,
Все місто в світлі, в раю тоне,
Аж до касарні бє ся ехо.
Бо в тій касарни темно, тихо.

Лиш онде жовнярь в світлі луни
На слуп припер ся гей до труни,
Сльозаве око в небо зносит,
І ніби звізди о шось просит.

А звізди так му світя ясно,
А по домах весело, красно...
Чого-ж єму так серце мліє,
Коли нихто не печаліє?

Га, відкиж я то можу знати? —
Єго не смію запитати.
Не видиш, як він брови хмурит?
Хто знає, чо ся жовнярь журит.

Поезиі 1862, стор. 37—38.

Дезертер.

Ой сів же він при столику,
При світлі думав,
Писаньчко дрібнессеньке,
А він го читав.

Писаньчко дрібнессеньке,
Листочок як сніг;
Склонив же він головоньку
К столови на ріг.

„Ой ненецка старенькая ж-III
Ми пише в-одно,
Шо там зима тяженькая,
А їй студено;

„Нема, нема єї кому
Врубати дривец,
Бо їй синок, оден в дому — 20
Цісарский стрілец“.

І схопився як полемінь,
Полетів як птак,
А вітер з ним не йде в догінь,
Бо годі му так ;

Бо він летит до матоньки
Старої домів,
Дрівець єї врубатоньки,
Би хатку нагрів.

Поезія 1862, стор. 38-39.

В а р е ш т і .

І опівніч вже минає,
Вже і лампа догорає,
І камротя занімели,
Коло столу сном присіли.

Спочивайте, милі брата,
Бо вам добре спочивати,
Але я, — о ні, ніколи,
Бо-м в кайданах, бо-м в неволи.

І за що мене вковали?
Що риштунки ржев запали!
Я би-м думав, що від піти
Зброя муєт червоніти.

Що-ж бо збройов ся клопочу?
Най куют мя кілька хочут!
На вікні, он коло ґрати,
Там шездара сиротяти.

А я втворю си віконце, —
Ясний місяць — моє сонце!
Ох, як зачну ґрати, ґрати,
Муся струни ся пірвати.

Так, най струни ся поколют,
Бо я всю жовнярську долю,
Бо я все, що в войску знаю,
На шездарі заспіваю.

Так, усьо я заголошу,
А кайдан, що озде ношу,
Завторує в срібні нуті,
Аж го звiзди муся чути.

Але то би було лихо!
Лiпше грати тихо, тихо,
Аби братiв не скорняти,
Бо в'ни любя ся смiяти.

Смiх — дурниця ми не буде,
Але в войску всякi люде, —
Скажут, що я їх клопочу,
А я ласки їх не хочу.

То-ж тихонько, серце, струни!
При зiрницях, в свiтлi луни
Можна трошки потужити,
Лиш би братя не збудити.

Поезiя 1862, стор. 40—41.

Ой нiчка то тиха.

Думка.

Ой нiчка то тиха, ой нiчка то мила!..
Зорниця в зорницю по небi свiтила,
А я си при мурi на лавочку сiв,
Тай оком сльозавим докола повiв.

І хто-ж мені того на світі закаже,
Як сонце загасне, як нічка наляже,
Аби я по тиху на лаві не сів,
Тай оком сльозавим докола не вів?

Ой сижу я, сижу, на палаш припер ся,
Манта ми широка, полами утер ся;
Аж вижу, при міні хтось близенько став,
Тай плакав зо мною, зо мною думав.

То брат мій товариш — о, щире мня любить,
Тай каже до мене — не каже, голубит:
„Чогож ти, мій друже, на лавици сів,
Тай оком сльозавим докола повів?“

„О брате мій, брате, як можеш питати,
Чого ми боліти, чого ми думати?
Вшак знаєш, що-м козак, вшак знаєш, що-м пан,
А люде всадили на мене кайдан“. —

І брат не говорить, і місяць не грів,
І серденько тужит, і серденько мліє...
О бідна головко, де діну біду!...
Хиба я поволи до хати піду.

Поезії 1862, стор. 42—43.

Ой вийду я з хати.

Думка.

Ой вийду я з хати, тай стану гадати:
Коби то не зброя, не білі кабати,
Ой то-ж би-м полетів як куля, як кріс,
Де-м орлом родив ся, де-м соколом ріс.

Виходит із хати рідненькая мати:
„І слихом слихати, і видом видати! —
А де-ж бо ти, синку, а де-ж бо ти був,
Що моїх ти сльозий ніколи не чув?“

„Ой ненечко-утко, не жалуй, не думай:
Летів я за море, летів я за Дунай:
Ходив я далеко, далеко у світ,
Підгіря шукати, Підгіря там нїт“.

Приходя до мене молодці-соколи:
„Легію, на танец, легію, на поле!“ —
„Ой піду я, братя, ой піду я 'д вам,
Лиш сестрам-голубкам даруночки дам“.

Ой клоню я сестрам кармазин, то квіти,
А в'ни поленули чим борше до кліти,
Винося одежу, винося кресак:
Убрав ся, уклав ся, як пава, як мак.

Сорочка в три цирки, хустина шовкова,
Топірчик з Сиготу, а черес з Кракова,
Обі порошниці в Ростоках набив,
А ретязи мої би й Добош носив.

Приходжу на поле, де братя гуляють, —
Цимбалоньки ріжут, скрипичники грають,
А дівчина моя то ружа, то сніг,
Як я ї zobачив, аж падаю з ніг.

Товариш мій давний заводит з нев танец,
Тай шепче до неї: „Диви ся, коханец!“
А в'на як узріла — то в регіт, то в плач:
Згадала си любка зелений бокач.

Тай право до мене, хорошо, моторне,
За шию вбіймає, до себе мя горне:
„Ой любчику любий, ой де-ж бо ти був,
Що-сь співанки мої ніколи не чув?“

І була би більше небога казала,
Коби мня громада не була обстала, —
Той клонит горівку, той пиво, той мід...
Над наше Підгіре на світі вже ніт!

О: Поезії 1862, стор. 43—45.

Співанця.

Зашуміли темні лози
Козакови при дорозі.
По дорозі блудом ходит,
Вороного свого водит,
Золотую чашу носить
Капітана слезно просит:

„Гей ти пане, капітане,
Ти козацкий атамане,
Дам ти меду, дам ти чашу,
Лиш пусти мня в землю нашу,
Лиш пусти до роду мого
Дам коня ще вороного“.

„Дурно, козак, дурно тужиш,
Бо не підеш, аж дослужиш;
А як будеш шо казати,
То тя скажу приковати
До коня, до вороного.
Козаченька молодого“.

Друк. Слово 1861, ч. 84, потім Поезії 1862, стор. 45—46.

Марш на Італію.

Співанка.

Засвіти ми ясна зоре,
Засвіти ми на всі гори;
Гей їду, їду,
Поїду за Дунай,
Гей поїду за море!

Чи за море, чи за Дунай,
Коли-сь жовнярь, то не думай!
Ой гоя, гоя,
Така твоя доля,
Гей гуляй, хлопче, гуляй!

Ой буду я ще гуляти,
Як заграют на гармати:
Гей гоя, гоя,
Ти доле, ти моя, —
Ой мати-ж моя мати!!

Ой ненечко, моя мати,
Пішов твій син погуляти;
Гей гаю, гаю,
І шю і гуляю, —
Гей то шю, то гуляю!

Ой пив же я, тай напив ся,
Пішов спати. не будив ся; —
Гей гаю, гаю,
Кровавий Дунаю,
Як я дуже упив ся!

Поезія 1862, стор. 46—47. Отця пісня — перерібка пісні по-міщеної в „Slovi na slovo“ і у нас стор. 8—9 пз. Віправа в поле Три останні куплети тої пісні повторено тут з невеличкими змінами. Два перші куплети отсеї пісні не мають аналогії в давнійшій.

Під Кастенедолев.

Співанка.

Подиви-ж ти ся, мати,
На жовнярські кабати:
 Вся кабатина
 Кров і калина, —
Ти мня годна пізнати?

Ой пізнаю, пізнаю:

Но одного тя маю —

 Одного сина,

 Молод як калина, —

Ой там калина в гаю!

Ой та, ненько, калина

Не для мене зацвила, —

 Ой цвила, цвила

 Висока могила,

Твому сину дружина.

Ой дружина то, ненько!

Завтра рано, раненько

 В шовкові трави,

 Зелені мурави,

Поклоню ся низенько.

Поклоню ся до свого

Гетмана молодого:

 Гей пане, пане,

 Вінчай же ти мене,

Козака молодого!

Буду, буду вінчати,

Там де звоня гармати:

 Ой буду сину —

 Гину, пане, гину!!

Вже не плач, моя мати.

Поезії 1862, стор. 43—50. Се скорочена перерібка пісні друкованої в додатку до „Slova na slovo“ пз. Під Magentov. Обі ті редакції мають біографічне значінє: перша потверджує, що Федь-

нович брав участь у кровавій і для австрійського війська нещасливій битві під Маджентою д. 4. червня 1859 р., а друга посьвідчує участь Федьковича в битві відділу генерала Урбана з охотниками Гарібальді під Кастенедоле д. 15. червня. Війна закінчила ся перемир'єм у Вілляфранка заключеним д. 11. липня; в осени 1859 р. Федькович був уже в Чернівцях.

У Веронї.

(Співанка).

У Веронї гей на брамі кам'яній,
Там стояли три жовняри молоді;
Як стояли, так стояли, говорили:
Богдай би ся ясні мури розвалили!
Не так мури кам'янії, як ті брами, —
Заплакала стара ненька сльозоньками.

Не плач мати, не плач моя, не жури ся,
Маю-ж бо я що убрати, подиви ся:
Маю кабат, маю зброю, в чім ходити,
Тече кровця річеньками, є що пити.
Не так пити пропивати, як гуляти, —
Чисте поле романове, моя мати.

Ходит жовнярь молоденький на патрули,
Аж там летя, підлітают три соколи.
Ой соколи, ой бистрії, де бували?
В чистім поли романовім попасали;
Попасали білі руки, чорні очн,
А все тото буковинські парубочі.

Поезії 1862, стор. 50—51. Се друга редакція пісні під таним самим титулом, друкованої в „Slovi na slovo“ (див. висше стор. 10). Між тими редакціями значна різниця, бо коли перша висловляє тільки тугу вояка-Гуцула, що стоїть постоєм у Італії, за рідним краєм, значить, писана перед червневою війною 1859 р., то друга редакція зладжена очевидно під сьвіжим вражієм кровавих подій, яких автор був сьвідком.

Кельнер-марш.

Ой кує, кує зазулечка, кує,
А славний барон Кельнер в поле машерує.
Машерує в чисте поле вороженьків бити;
Прошу, прошу, паняночки, прошу подивити!

Ой дивя паняночки, дивя ся в віконце,
А там наша світла фана світит ся як сонце:
Ой світит фана, світит, світит фана, світит,
А у неї на вершічку мальовані квіти.

Ой квіти-ж мої квіти, фана-ж моя фана!
Не одна то файна любка ходит заплакана;
Заплакала чорні очі, заплакала брови;
А на нашій ясній фані кутаси шовкові.

Ой кутас, мила, кутас, золоті запони.
А пан майор молоденький на воронім кони;
Ворон-конем вигравась тай комендерує,
Не одна то файна любка в Буковину чує.

Ой слухай мила, слухай, кілько ти ся хоче,
Тото мені молодому голов' не клопоче;
Не клопоче, тай не буде, тай нема з-за чого:
Стан солдацкый, вус козацкый, карабін до того.

Ой кріє то, любко моя, карабін то зброя!
Ой дана-ж моя, дана, гоя-ж моя, гоя!
Ой гоя-ж моя, гоя, дана-ж моя, дана!
Не жаль же то послужити в цісарского пана!!

Поезія 1862, стор. 51—52.

Товариші.

Гей брате милий, гей, ци чуєш,
Чого ти ходиш тай сумуєш,
Чого сумуєш тай думаєш,
Коня футруєш, не співаєш? —

От так мій друже, так, сокоде:
Поїдем рано в чисте поле
З Французом, Сардом воювати,
Чей перестану вже думати.

Чи то в поли над Маджентов три вірлове бють ся,
Чи то в поли під Маджентов три царове бють ся?
Ой не бють ся, але ріжуть цілієньку днинку;
Дайте, дайте відпочати най би на годинку!

Ой не бій ся, красний улан, — ой не бій ся молод:
Під Маджентов виногради, в винограді холод;
Там ти будеш спочивати, брате мій Іване,
Аж старенька твоя нєня плакати не стане.

Ой нєне-ж моя, горе, горе!
Чи в грудех моїх чорне море,
Шо тільки крови з рани плїне,
А серце моє ще не стине? —
Ой то-ж то коде, то-ж то крає,
Аж душу з тіла випєрає!...
Водиці, люде, хоть дробину, —
Водиці — йой — мій Боже — гину!

Чи то в поли під Маджентов явір повалений,
Чи то в поли під Маджентов улан заколений?
Поклонив ся головою на горячий камінь,
А канони загукали по Мадженті: аміні!

Гей скажи ми, красний улан, чи не тут канони
Лїше знають зазвонити, як у дома звони? —
Тай скажи ми, милий брате, чи не тутки круки
Лїше знають нарядити, як наймільші звуки?

Гей брате милий, гей, чи чувш,
Чого ти тутки так сумуєш
На кабатині, на зеленій,
В кровавій красці закрашеній? —
Він тихо, бачу, він не чує,
Та як сумує, так сумує, —
Струджений бідний, що-ж робити, —
Хиба му постіль постелити.

Чи ся в поли під Маджентов місяць кровйов мие,
Чи то в поли під Маджентов улан яму рие?
Рие яму шабелькою пізно з-опівночи;
В Італії глина — камінь, він сльозами мочит.

Докопав ся бідний улан на чотири пяди;
Борше, борше, побратиме, далі ме свитати!
Докопав ся улан в пояс, більше не змогає,
Сів си бідний коло брата тай собі думає.

Гей брате милий, гей, ци чуєш,
Чи ти на мене морокуєш,
Чи ти мене уже не любиш,
Що не промовиш, приголубиш,
Як доси завше, як бувало,
Коли ся нічков балакало?
Він тихо, бачу, він не чує,
Та як сумує, так сумує.

Чи зірниця над Маджентов сльозами ся мие,
Чи то улан під Маджентов гріб могилов криє?
І могилу вже усипав, вже і хрестик тиче,
А пташина на березі все собі щечече.

Шугу з лугу, пташенятко, шугу в луги піти,
Он-де плачут всі зірницї, онде мліют квіти.
Он-де тужит молод улан, серце му ся крає,
Клонит голов в білі поли, тай собі гадає:

Гей брате милий, гей, ци чуєш,
І з ким ти нічку сю ночуєш,
І з ким ти будеш розмовляти
О твоїй нени, о дівчати?
Не думай, брате мій, соколе:
Поїду рано в чисте поле
З Французом-Сардом воювати, —
Мем вечер в гробі балакати.

У-перве друковано в Слові 1861 р. ч. 48, потім Поезії 1862
стор. 52—57.

Ніч в Яссах.

Гостинці тихо, ринки не гомоня,
При світлі луни сріблені побої,
Би-сь думав: діти рідні неньці своїй,
Святій Голії*) низенько ся клоня.

А в'на під золотом аж ся поколола, —
Каміне ясне, світичі ярії
Перед іконом світят ся Марії,
Черці читают день і ніч в престола.

Там далі видко книжницку палату, —
Сумує бідна ніби одовиця,
Роса змочила мармурові лиця,
І плаче ревне, — на котру то страту?

Ой плач, небого, ци-ж нема по чому?
Диви, по стінах ті кроваві стіки!
То кров боярска з під головосіки, —
А шо зародит коло того дому?

Тото в городі, в яминовім гаю
Пряде дівчатко тонесенькі нити;
Зачило**) пісню жалібно тужити, —
Чуй-чуй, шездара десь ся відзиває. —

От близко озде в каміній касарни
Сидит при слупі козак в світлі луни,
І свої тоски звів на срібні струни.
Хороший, молод, лиш личко му марне.

Співає, тужит, аж го чути годі, —
Якіж то красні співанки в Молдаві
О Бісурманах, о боярській славі...
Утих і козак — з дівчинов в городі.

*) Голія — головна церков св. Діви в Яссах.

**) Так у перводруку, може в рукоп. було: зачсло?

І вже дримає, ні вітрец не віє,
А хмурка луні личенько закрила.
Бо зблідло бідній, бачиш, ся стужила...
Ничо не видно, як верхи Голїї.

Друк. Поезїи 1862, стор. 64—65.

Трупарня.

Осїнна нічка зимна, бо зима надходить;
В шпитали на подвірю жовнярь варту ходит.
Шо ступит, камінь йойкне, більше нич не чути,
Хиба в кутку в трупарни розпачливі нути.

В трупарни світич світит, але вже конає,
При нїм кровавий жовнярь на смерть спочиває;
Під головов му цегла, і одна і друга, —
Не любя-ж, любі брата, в цісаря заслуга?

Лежит покойний жовнярь, світич коло него,
А шельвах став під вікни, дивит ся на него,
І дивит і гадає, шо то може бути,
Шо нїби плач голубки по трупарни чути?

Не видиш, милий брате, он-де на підлозі,
Де кров вмерлому з груди капле в дві дорозі?
Сидят діточок двов, видко сиротинї,
Головков бют до лави, аж ослони синї.

А з тими діточками повдовїла мати
Хиляє бідну голов, нїби хоче спати;
Нї плаче, нї голосит, бо — відай не може;
Лиш часом, часом йойкне: „Боже милий, Боже!“

Но Господь їй не чує, ни голодні діти;
Їх батько спочиває, свічка му ся світит.
А кров чему підлогов? — брате милий, брате,
Чему та кров підлогов? — не тобі то знати.

Друк. Поезїи 1862, стор. 66—67.

Козак.

Куда-ж ти козаче на карім на кони?
Ци з орли в заліжку, ци з вітром в погони?
Ни з орли на дотік, ни з вітром в погінь,
Я їду де хочу, я їду — де кінь.

А де-ж бо ти хочеш, ти бистрий соколе?
Ци хочеш на степи, ци хочеш на поле? —
На поле? за вузко, на степи? на яр.
Ну-ж далі, мій коню, ну-ж далі, мій кар!

Там хутор при лузі, там білі ворота,
Там дівча калина, яснійша від злота,
Там козак прилетів, з коня вже зленув,
І сів си при дівці, і дівку стиснув.

А дівка як рожа з калинов на весні,
А брови їй чорні, а очі небесні...
О Боже мій милий, мені коби так,
Коби я не жовнярь, коби я козак!

Друк. Поезія 1862, стор. 67—68.

Чем у?

Коби я був Дунаєм,
Не плив би я на море,
Но плив би-м руским краєм
Помежи синї гори.

Чем у, ти мня питаєш?
Як можна так питати,
Либонь же ти не знаєш,
Як мило там трівати? —

Бервінок там ся стелит,
Ялиця зеленіє,
А Господь ся веселит,
А сонце з неба гріє.

Чему, ти хочеш знати,
Чему там сонце світит?
Як можна так питати! —
На бервінкові квіти.

* * *

Коби я був бервінком,
Не цвив би я у гаю,
Но цвив би я, де знаю.
Не знаєш? за зарінком.

Чему? ти мня питаєш.
Або ти ще дитина? —
Не знаєш, там хатина
Під явором, не знаєш?

Там дівка ходит в зілю,
Тай зілесенько поле, —
Ой доле-ж моя, доле,
За ню я ся застрілю.

Чему, чему, небоже?
Або-ж я, братя, знаю,
Чему я їй кохаю,
А в'на мене не хоче?

Друк. Поезії 1862, стор. 68—69.

У поли, гей у поли!

У поли, гей у поли
Літають три соколи,
А я собі думаю,
Чому я крил не маю? —

Коби-ж то крила, крила,
Полетів би-м, де мила,
Полетів на Підгірє,
Де милої подвірє.

Що робиш, ти мій маю?
Васильчик підливаю,
Василеньчик тай руту,
Відтак бервінок буду.

Ой мила ти мій світе,
Даруй мені дві квіти,
Дві квіти за кресаню,
По нашому коханю.

У поли, гей у поли
Літають три соколи,
Соколи не голуби, —
А любчик мені любий.

Ой любчику мій красний,
Як соколонько ясний,
Чому ти мня покинув?
Чому? скажи, бо гину.

Загинеш любко моя?
Ой гоя, дана, гоя,
Ой дана, гоя, дана!
Не міню ся за пана!

За пана, вражий сину?
На збитки не загину!

Ой ні, ні, ні, голубе!
Який же ти ми любий!

У поли, гей у поли
Літають три соколи,
А я собі думаю;
Чому я не літаю? —

Коби я міг летіти,
Ци знаєш, там де квіти!
Ци знаєш, там де бори
Ружеві по над море!

Там (Виля*), там світлиця,
Там ясна як зорниця,
Як зірка серед ночі,
Там мила, чорні очі.

А я би-м сів на танку,
Сидів би-м без устанку,
Сидів би-м чтири літа,
Сидів би-м кілька світа.

У поли, гей у поли
Літають сі соколи,
Літають пара в пару, —
Подайте ми шездару.

Подайте, най щєбечу,
Миленького прикличу,
Миленького з Підгіря
До мого подвіря.

Прийди, прийди коханку,
Далеко ще до ранку!

*) Так у друку. Чи не має бути: вілья? —

Далеко ще до зорі, —
Прийди, прийди, я в борі.

До бору — ні, ніколи,
Бо скорпіон мня вколе,
Бо скорпіон мня вкусит,
А милий вмерти мусит.

Ой як-же я загину,
Де мила мня сховаєш?
Сховаю тя в калину,
Бо ти мене кохаш.

Калина — білі квіти,
В калині вітер віє,
Там буду я сидіти,
Зо мною соловіє;

В'но буде си співати
На усілякі нуті,
Я буду пригравати,
Далеко буде чути.

Далеко? ні близенько,
До тебе у могилу:
Не чуєш ти, серденько,
Не чуєш твою милу?

Друк. Поезії 1862, стор. 70—73.

Неділя завтра.

Неділя завтра, на вечерню звоня, — —
О як ті нуті жалостливо піют,
Аж годі чути!... Йойкли, вже німіют,
А людем фрашки, з радощі гомоня.

О люде, люде, гірші від огидів,
Ци-ж вам за тяжко голову склонити,
Або хоть шапку з голови здоймити? —
О люде! піду, бих вас вже не видів. —

А де-ж я піду, де то той притулок
На світа крузі, би людий не було?
На сине море, ци на білі гори? —
І вздовж і на-хрест люде все спороли,
І все лиш люде, люде все та люде!
Коли, коли вже раз конец вам буде? —

Но відки можу я то право мати,
Аби всім людем пропасти бажати,
І всему миру на конец судити?
Чему? шо сердцу горе з ними жити? —
О серце, серце, ти не варта того!
Коли-ж ти в світі жити вже не блого,
То йди чим борше світа си глядіти,
Аби ся було де тобі подіти.
Вшак добре знаєш: як єсь ся родило,
То ти Господне право присудило
Пять стопів глини, більше нич-ничого,
Лиш тільки, серце, тільки в світі твого,
А більше най тя не кортит хотіти, —
Вже доста того, шо ти мож боліти. —

О доста, доста, вже і за богато, — —
Славити Бога, шо ми хоть не взято
То миле право на пять стопів глини!
Ци-ж треба більше ще для сиротини? —
О доста, доста, ще, Біг-ме, за много! —
І чо-ж думаю, чо, чого, до чого?
Не ліпше буде, ніж в тузі сидіти,
На цвинтарищу місяця си глядіти? —

І цвинтар озде. Як го впарканили,
Циприсом, лавром, зільом насадили;
Хрести злочені, написи, лязури,
В прештучні форми різані мармури

В великих грошех, зеркалом сніяют ;
Капляця красна, в ній лямпи палают,
А люде ходя, пишно ся ззерают :
Не наша слава? — так тебе питают.
І вода ради по цілій трупарни,
Аби-сь ти видїв, шо ті люде гарні,
Аби-сь ти видїв, шо за срібні гроші
Богатим людем і гроби хороші.

Богаті люде, — не менї тут бути,
Бо тут богаті, лиш богаті люде,
А я є бідний, я ничо не маю,
Не мов-ж місце в циприсовім гаю,
Не моя яма в тесанім мармурі,
Не моя слава в злоті і в лязурі,
О ні, не моя! Піду хиба далі,
Бо як би люде мою думку взнали,
Або вмерлі би мою гадку вчули,
То в'ни би зараз відси мене пхнули,
За мнов замкнувшє золочені ґрати ;
На гріб тра инде місця си шукати.

Поезія 1862, стор. 74—76. Оця поемка написана д. 3. серпня 1860 р., в день похорону вірного слуги Федьковичевого. „Той слуга — писав поет до Б. Дидицького — утопив ся 1. августа 1860 р. при неосторожнім купаню. На 3. августа т. є. в суботу его поховали: усі ся розійшли, лиш я ся лишив на гробі, в котрім одна душа, дуже вірне серце мені утонуло. Я виплакав ся, аби ніхто не видїв, тай заспівав сю смутну „Неділю“. (Поезія, 137—8).

На могилі мого брата.

А.

Весна ся вернула, всі пташки щебечут,
Всі квіти зацвили докола,
То-ж піду на цвинтарь — не піду, полечу
До мого брата сокола ;

І озму шездару, і пісеньку зложу
О красних дівчатах, о маю,
І братчику мому на цвинтарнім ложу
На струнах шовкових заграю.

Добрий вечер, брате, шо дїєш, небоже,
Як тутки тобі ся май дїє?
Ничо не говориш? сумуєш? чого-же?
Шо сонце в могилі не грїє? —
То сонце! Не думай, вшак я тя кохаю,
Минї тебе можна любити;
Я прийду до тебе шо року, шо маю,
Тай буду з тобою тужити.

Друк. Слово 1861 ч. 76, потім Поезїя 1862, стор. 76—77.

Б.

Весною пташки щебечут,
Квіти зацвили докола;
Пїду на цвинтар, полечу
До мого брата сокола.

І пісеньку єму зложу
О дівчатах і о маю,
На цвинтарнім єму ложу
В струни шовкові заграю.

Добрий вечер, мій небоже!
Як тобі ся тутка дїє?
Ти сумуєш? І чого же?
Що тебе сонце не грїє?

Не сумуй! Я тя кохаю,
Менї вільно тя любити.
Прийду що весни, що маю,
Буду з тобою тужити.

В тій скороченій формі ся думка перейшла в уста народа, а відси в співанники, див. Рускій Співанникъ, уложив Кость Паньковскій. Накладомъ тов. „Просвѣта“ у Львовѣ 1888, стор. 239—240. Чи і коли Федькович доконав сеї перерібки, не знаємо.

Як я брата раз скончаю.

Думка.

Як я брата раз скончаю,
Занесіт мя де я знаю,
Тай просіт там грошки глини,
Як для мене сиротини.

Ви мя брата закопали,
Тай до дому повертали,
Аж приходит моя мила,
Дивит, дивит, то могила.

А она си подумає:
Хто ту бідний спочиває? —
Ані плити, ані рути, —
Тутки мусит жовнярь бути.

І помаду, помаленьку
Піде слеза по личеньку;
Уломила яворини,
Як для мене сиротини.

Явір виріс, зеленіє,
Сонце світит, сонце гріє;
Люди ходя зіле рвати,
Миленької не видати.

Аж прилетит соловіє, —
Місяць світит, місяць мріє, —
А оно си заковало, —
Так она лиш, так бувало.

У могилі добре бути;
Нич не видко, нич не чути,
Ні пташини, ні дівчати, —
От як жовнярь сиротяти.

Друк. Поезії 1862, стор. 77—78.

К о н е ц .

Молодіж*) минула,
Як ружевий цвіт;
Де утіха була,
Там і смутку нїт,
Бо там серце стиле,
Нїби чорна кров,
З серцем все, що миле,
З серцем вся любов.
А де красна дума
Золотила дни,
Там не чути й глума.
Лїру криють сні; —
Два гроби, дві лози,
Над гробами знак:
Озде думи, сльози,
Онде — їх співак.

Друк. Поезії 1862, стор. 79.

*) Мабуть помилка, зам. молодість.

Як то співак проціливає.

З ілюстрацією Л. Уляши.

Сколько-десть замок величний на весь край,
Далеко було видно аж до за моря в гай,
Далеко звиди города по долину,
Види х трали води в долину то в гору.

БАЛЯДИ і ОПОВІДАННЯ.*)

Сколько-десть на бєлєвє похмурєвє та бєлєвє,
Види, то страх був, вражда, що розказав,
Що подумав, а кров, що написав.

Далеко-десть співацькє прийшли раз у той край,
Один сивий, а другий саме май,
Сиди а тарфов їхав на коню ворожим,
А співацькє йшов лішки по три зім.

Сиди так му плаже: „Нуж сивку, наметай,
Нуж наші цєни тєпер си нагадай,
Далеко-десть сила, утіхи таї жако,
Нуж співати лєхому королю“.

Види, у світлицє старий із молодим,
Король сиди а стареци, царци сїла з ним,
Тарфов, прибраний сей полонїє в печє,
Види, тєбє мєла, сей ворогєвє в коцє.

*) Під сим спільним заголовком поміщено в виданю 1862 р. десять епічних стихотворів і річеві уваги до деяких поезій та язикові уваги про гуцульський діалект і пояснення поодиноких слів — працю самого Дидицького. Поясненнями користуємось у примітках до відповідних поезій; язиковими увагами покористуємось при кінці видання в поясненю менше зрозумілих слів ужитих у творах Федьковича.

К о н е ц .

Молодіж і мавула,
 На ружевий цвіт:
 Де у тебе була,
 Там з смутком ніг,
 Бо там серце стало,
 Ніби черна кров,
 З серцем вилі, не хилі,
 А серцем все любив.

А де краса дуна
 Золотила дни,
 Там не чути й гуна,
 Ліру криють сніг;

(*) В А Д І В О Д О І Н Д Р Л А Б

Оде думи, слава,
 Оде — в снігах.

Друк. Царського двору, 1881.

*) Мабуть, думав, що, молодість,
 ліричні

Як то співак проқлинає.

З німецького Л. Улянда.

Стояв давно десь замок величний на весь край,
Далеко го було видко аж по за море в гай;
Докола замку цвили городи по двору,
В городах грали води в долину то в гору.

Сидів у тім палаці король ци царь відий,
Сидів він на столиці похмурний та блідий,
Бо шо робив, то страх був, вражда, шо розказав,
Недоля, шо подумав, а кров, шо написав.

Два славні співаченьки прийшли раз у той край,
Оден як сокіл сивий, а другий саме май, —
Старенький з гарфов їхав на коню воронім,
А молод співаченько йшов пішки по при нім.

Старенький так му каже: „Нуж синку, памятай,
Найкрашші наші пісни тепер си нагадай,
Добудь усеї сили, утіхи тай жалю,
Бо маємо співати лихому королю“.

Вже стали у світлиці старий із молодим,
Король сів на столиці, цариця сіла з ним, —
Король, страшний, прибраний гей поломінь в печи.
Цариця, люба, мила, гей зоронька в ночі.

Тот сивий співаченько на струнах як заграв,
То срібний его голос все висше ся змогав,
З ним пісня молодого запіла в любий звук,
А в ній ся відзиває старого мутен гук.

Співають о коханю, співають о гараздї,
О вірі і о честі, о славі, о слаждї,
Співають усе красне шо в людех людских є,
Співають усе liebe, шо в серци людскім бє.

Забув ся кепкувати дворян безличний трут,
Зухвалі жовняриска поклони Богу бют,
Цариця не могла вже зневолити чувствам,
Узяла квітку з грудей, тай дала співакам.

„Звели-сте мої люди, тепер ще й дружину?!“
Так крикнув царь остеклий, гей змий ся лиш здрігнув,
Тай шурув острый палаш молодцеви у грудь,
Мість пісний з них посоки кроваві 'д горі бють.

І гей би буря мела, так кождий утікав,
На рученьках старого співак уже сконав,
Плащем єго вгортає, виносит го на двір,
Садит на ворон-коня, лишає дикий двір.

Но перед пишнов брамов співак старенький став,
І вхопив свою гарфу, шо славов доси грав,
Тай тріснув нев до слупа камінного оклік,
Тай крикнув, аж ся голоє по веїх мурах промік :

„О горе, ясні мури, на віки най-же тут
Нї струна не зазвонит, нї пісни не звучут,
Нї, плач лиш та неволя най вами гомонит,
Аж кара вас Господня на грузь не розвалит.

„О горе вам, городи, тобі, маєвий цвіт!
Дивіт, яке се личко, дивіт ся ой дивіт!
Аби-сте повсихали кириці, жерела,
Камінем поставали, без кіти, без зела!

„О горе, чорний збую, пібе тя наша кров,
Аби-сь ти більше слави на світі не найшов!
Імя твоє най піде у пропасть та у ніч,
Як дух той, шо сконав, вітрами піде пріч!“

Старий прорік се слово, а Господь его чув.
Де замок став бувало, то як би і не був,
Лиш слуп оден голосит, який тут раз був збит,
І той уже попукав, туй-туй ся повалит.

А де городи були, пустиня на оклік,
Не видко стебелинки, водиці ані пік, —
Царя ніхто ні в пісни, ні в книзі не згадав —
Западок і Забуток! — Співак го так прокляв.

У-перве друковано в Слові 1862 р. ч. 48 пз. Співачкая кля-
тва, потім Поезії 1862, стор. 83—86.

Стрілець.

З німецького Ф. Шілера.

„Не волів би-сь, милий синку,
Йти з ягнятком на толоку?

В'но пасе ся божу днинку
Берегами при потоку“.

„Ні, пусти мя, моя мати,
В сині гори полювати!“

„Не волів би-сь, мій соколе,
Пасти стадо до тримбіти?

Лісом піют колоколи,
Пташка буде з ними піти“.

„Гей пусти мя, моя мати,
В чорні гори погуляти!“

„Не волів би-сь ти звоздики
Поливати у городі?

Гори темні, гори дикі;
Нич у скалах ся не родит!“

„Дай ми спокій, не бороню!
Мати, мати, в гори гоню!“

Тай полетів син на лови,
Далі, далі, все лиш далі,
Від діброви до діброви,
Аж залетів в темні скали;
Перед ним як дика птиця
Перепужена кізлиця.

Де скалища, де урови,
Легким скоком ними точит;
Де заломи, де засови,
Ніби вітер перескочит;
Але хоть най як втікає,
Він їй з луком настигає.

На найвисшій стромовині,
На найвисшій стала розі,
Де земля вже в пропасть гине,
Де ні звір прийти не може;
Перед нею безодні скали,
З заду воріг подуфалий.

В'на до него очи зносить,
Чей жите їй подарує;
Вже на дармо, най не просит,
Вже бо з лука в ню простує:
Аж — скала ся розмикає,
Дух Господній виступає.

І здоймає світлі руки,
Обгортає сиротяти.
„Хто ти каже смерть і муки
Аж у мої гори слати?
Світ великий, все му радо;
Чо ти гониш моє стадо?“

Поези 1862, стор. 87—89. Федькович по кількох роках вернув знов до сеї теми, яку переробив зовсім свobodно і пз. „Стрілець (за Шіллером)“ надрукував у „Правді“ 1868 р. ч. 31, див. далі.

Порука.

З німецького Ф. Шілера.

Дамон до лихого царя був вліз
З остреним пробоєм зо стали;
На тім го сіпаки спіймали.

„На шо ти ховавш при собі ніж?“
Питає похмурно цар Діоніз.

„Тебе ним, опирю, пробити!“

„На хрест ми го зараз прибити!“

„Не буду“, рік Дамон, „о душу просив;

Я, царю, готовий не-жити;

Но хочеш ми ласку вчинити,

Лиши мня на три дни, аби я жив,

І свою сестру ще подружив;

Я лишу ти брата в поруку. —

Не верну, то дай го на муку“.

На то Діоніз ся усміхнув.

Тай каже до него потому:

„Иди си на три дни до дому;

Но знай! як речинец лише минув,

То брата ти кажу розпяти, —

Ти будеш потому тривати“.

Приходить до друга: „Так царь судив,

Шоби я за свою провину

Лукаву — розпятий загинув;

Но він ми позволив, три дни би-м жив,

І свою сестричку ще подружив;

Лиши ся за мене в поруку,

Аж доки не верну на муку“.

А брат его щиро поцілював,

Тай дав ся в темницю потому;

Товариш вернув ся до дому.

А заки ще третій був день настав,

Він свою сестричку уже ізвінчав,

По тому чим борше вертає,
Бо нині речинец минає.

Іде він, аж люнув страшений сплав,
Ріка ніби море шуміє,
А повинь все гірше бутнїє;
Приходить на місце, де міст стояв,
А навал і вязи і міст урвав,
Би-сь думав, шо ріжут ся громи,
Так страшне склепінє ся ломит.

Він ходит без себе над бистрий стік,
Він кличе, він просит, гукає,
Нихто-ж бо на тоє не дбає;
А хто-ж би ся важив в такіський клік
Човном ся пускати на другий бік? —
Ніхто ще тонути не хоче,
А повинь ще гірше клекоче.

Він видит, ратунку ні звідки ніт,
Заплакав по нужді по своїй:
„Ой Боже мій, стримай погої!
Бо сонце в полудне уже стоїт,
А скоро в'но зайде на другий світ,
А я ще в місті не буду,
То свого ся брата позбуду“.

За дармо, бо повинь ся все змогав,
Все гірше змогают ся води,
Година з години уходить;
Тут годї чекати, і як стояв,
Так скочив на дунай, та далі в плав,
Добувши остатної сили,
Аж Богу ся жалко зробило.

Преплив він щасливо зрадливий погій,
І дякує милому Богу,
І далі чим борше в дорогу;
Аж тутки з під ліса опришків рій,
Застали дорогу: „Куда йдеш, стій!“ —

І звили йому вже над главою
Важкою желізовою булавою.

„Що хочете, вражий, злодійський тлук?“

Нічо як жите я лиш маю,

А то я цареви ховаю!“

І вирвав одному булаву з рук:

„Для мого брата невинних мук!“

Як свисне, три збуї упали,

А другі де-котрий втікали.

Ту сонце впікає як острый лук,

Як літом звичайно ся діє;

Він бідний від спеки аж мліє:

„Ох Боже, ти спас мя з злодійських рук,

Не дав ми тонути в дунайский гук, —

Як озде мя сила покине,

То любий товариш загине“.

На право ся тягне широкий мур,

А в мурі шось, чути, шепоче;

Вандрівник звертає там очи,

Аж тутки в закалі гей срібний шнур,

Збігають ся нори в студений чур;

Він радісний зараз напив ся,

Тай ноги кроваві обмив ся.

Вже сонце небавом кінчає путь,

У*) сине, глибоке море

Дрімаючи тоне поволи,

Аж тутки два люде гостинцем йдут;

Він хоче чим борше їх поминуть,

Аж чує, як люде сї кажут:

„Тепер го на муки десь вяжут“.

Зачув то, тай далі за вітром в слід,

А сонце західне так мило

На Сиракус місто світило;

*) В перводр. через помилку П.

Дамона зливає кровавий піт,
Аж тутки приходит дорогов в стріть
Слуга єго вірний, тай каже :
„Верни ся, верни ся, мій княже !“

„Верни ся, товариш уже пропав,
Тобі би на себе гадати,
Єго вже узяли ковати ;
Година в годину тебе чекав.
Як ти му ідучи речинец дав, —
І кілька ся з него напнили,
З надії го преці не збили“.

„Не міг я вернути, як я хотів ;
А мусит жите він страдати,
Не хочу і я вже тривати ;
Аби ся Діоніз і того довів,
Шо брат побратима ніколи не звів, —
Най він і мене з ним загладит,
А знає, шо дружба не зрадит“.

Вже сонце заходить, на брамі став,
А хрест уже в землю забитий,
А нарід докола набитий,
Шнур брата му 'д горі уже здоймав ;
Він борше скрізь люде ся перетяв :
„Мене, гей катове, на муку,
За мене він ставив поруку“.

А в народі диво і пострах скрізь ;
Они си до серця припали,
То з радости плачут, то з жали ;
Нихто там не міг постримати сліз,
А хтось і цареви ті вісти доніс,
Здрогнуло ся серце в нїм враже,
До себе привести їх каже.

Дививсь він на братий так довгий час,
Тай так до них каже по хвили :
„В грудех 'сте ми серце вбернули,

А вірність не є то порожний глас;
О тільки лиш. брата. благаю вас,
Нехай я від нинішньої днини
Належу до вашої дружини“.

Поезія 1862, стор. 89—96.

Трафунюк.

Якось тому було — цить, місяця мая, —
Пішов я рубати бучину до гаю,
Бо дідько оногда, — чекайте, шо-м віз?
Коноплі, здає ся, — зфармачив ми віз.

Приходжу до гаю, осмотрюю дуби,
Аж тутки на краці сидя си голуби,
А я си гадаю: от-то-ж би то див,
Аби я з одного приваймній не вбив. —

Шпуряю сокіров, — от-то-ж ми ся вдало! —
З цілої гиляки ні листа не впало,
А голуби мої фур-фур собі в день,
Я вивалив очи, тай стою як пень.

Тфі, пек ему, лихо, подумав я далі,
Аби вже й голуби за дурня мня мали? —
Ви того, пся-пари, не діждете цей! —
Хапаю сокіру, за птахами дей.

Забіг я у хащу, у хащи калина,
Я дивлю ся близше, а тамки дівчина
Шириньку си шила, ци шо там за шмат,
Тай ше і співати заставив їй кат.

„Заткай-же си, дівко, на продаж ті зуби!
Не видиш ти світа, шо пудиш голуби?“
А дівка ще дужше в калині гуде,
Голубчики мої хто знає вже де.

То-то-ж тобі, дівко, раз буде наука!
Гей Боже, як затну бардичку до бука,
Та далі до дівки, та в личенько: цям!
Рціт самі: не треба огрози дівкам?

Цюлюю, цюлюю, аж лупит ся шкіра,
А дівка — міркуйте, шо може зла віра! —
Узяла свій пояс, богдай-же ся ветік, —
Звязала мня з дубом, а я ни в той бік.

Та як мня звязала, та в ноги до ката;
Я хочу ловити — гун! лежу як лата,
А вна зо сміху ся качає травов:
„Голубів ти треба? озь маєш, пся-кров!“

Так був я попаців, — а ви си міркуйте,
Тай з тими дівками собі не жартуйте.
Дівчата то напасть: ти приязно д' них,
А в'ни тя ще вьжут, тай робля си сміх.

Поезії 1862, стор. 96—98.

Стрільця пригода.

Нині ранесенько, гет ще до зірниці
Встав я по тихоньки, швидко ся зібрав,
Кинув через плечі кріс тай порошниці,
Домовим день-добрий навіть не сказав,
Лиш пішов потоком за селом до хаці,
Там ся за смеречку чайом приховав,
Ци медвідь не прийде на малини натще,
Бих му по стрільцки на день-добрий дав.

Сижу в гаю, сижу, сонце далі сходит,
Мій то медведиско нині гей заспав,
Аж ту красне дівча на потік виходит,
Як я їй обачу, мало-м аж не впав.

Ах, яка-ж там врода, ах які-ж там очи,
Ах, який то позір, ах який то зріст!
Був би-м мимоволі з-за смеречки скочив,
Але моє серце обгорнула млість.

І нім стало дівча зимну воду брати,
То поклато горчик з краю на моріг,
А сама си взяла ножечки вмивати, —
Ци хто видів з роду білих таких ніг?
Серце моє бідне трохи не здуріло,
Я забув за себе, я забув за все.
В оченьках ми стало ні чорно ні біло, —
Аж і медведиска сотона несе. —

Песя віра, бачиш, скоро такі з гаю,
До дівчини чвалом, тай зубами: клам!
Так ти, вражий сину? — я собі думаю,
Зараз я ти, зараз паруна додам. —
Господи! як змірю кріс на правім оді,
Баф! а медведиско тільки ся скрутив,
Тай лиш по маленьку озде на обочи,
Вмивше ся посоков, в потік ся скотив.

Дівча аж умерло. — „Бог з тобою, мила!
Як би не сі груди, а не ясний кріс,
То би-сь, файна любко, більше вже не жила,
Сей бо медведиско на всі гори біс“.
В'на лиш відповіла: „Здячит вам ся мати“ —
Тай ся усміхнула як рожевий цвіт,
Взяла горчик в руки, тай пішла до хати,
А я озде стою, гіренький мій світ!

Поезії 1862, стор. 98—100.

Воля не бранка:

Панна тай Циганка.

Світит місяць, світит, ясно як у днину,
Пугачеве пискля в лузі голосит,
А Циганка-дівка сіла під калину,
Своє русе личко сльозами росит;
Раз ся в місяць дивит, раз на крайну хатку,
Гет там у садочку*) по конец села;
Втерла чорні очи писанов манатков,
Тай таку си пісню в голос завела:

„Гей коби-ж я була та вельможна паня,
Я би-м ся вберала з вечера до раня.
Я би-м ся прибрала як калина в гаю,
Тай би-м му сказала, шо єго кохаю —
Шо за ним загину, — бо міні би можна,
Ах коби-ж я була де-яка вельможна! —

„Я з вечера питала мати:

„Коли не можна нам кохати,
Коли не можна нам любити,
На шо Циганам в світї жити?“ —
А моя ненька кужіль пряла,
Та як мовчала, так мовчала,
А я їй більше не питала,
Лиш пави брала, тай співала:

„Хто ми може зборонити

На Підгірскім краю,
Би по тиху не любити,
Як сама си знаю?
Бо коли я нещаслива.
То-м на то Циганка;
Коли доля не зичлива,
Воля хоть не бранка“.

*) В перводруку: в садочку, але розмір вимагає: у.

„Я з вечера питала мати,
Ци в'на не вмiє чарувати,
Ци в'на не знає зiлесьенко,
Аби ся змити бiлесенько,
Аби ся так хороше змити,
Би було можна 'го любити?
А моя ненька кужиль пряла,
Та як мовчала, так мовчала.

„Хто ми може зборонити
На Підгірскім краю,
Як я піду личко вмити
Най би до Дунаю?
Але най я ся вмиваю
Як тота Маланка,
Ах, усе я добре знаю,
Шо-м таки Циганка.

„Я з вечера питала мати,
Ци би не можна ся убрати
То в шовки-шовки, кармазини,
То в ясні пави, то в калину? —
А моя ненька кужиль пряла,
Та як мовчала, так мовчала.
А я по тиху, по тихоньку
Під сю калину ягодоньку.

„Хто-ж ми може зборонити
На Підгірскім краю,
Би калини наломити,
Най би навіть в раю?
Ой най я ся прибераю
Як весiнна днинка,
Все таки я добре знаю,
Шо я не калинка.

„Я з вечера питала мати,
Ци можна в гаю ночувати,
Аби ся трошки подивити,
Як він там буде чось тужити?—

А моя мати кужіль пряла,
Та все мовчала, та мовчала,
А я тут в чагір ся сховала,
Тай з ним тужила, з ним думала.

„Хто-ж ми може зборонити
На Підгірскім краю,
Би хоть з ним не затужити,
Як береза в гаю?
Най я тужу, як ті мари
З вечера до ранка,
Він капітан над пушкаре,
Я усе Циганка“.

Світит місяць, світит, ясно як у днину,
Пуга десь у лісі сумно голосит,
А Циганка дівка сіла під калину,
Чеше русу косу, сльозами росит.
Скоро їй зчесала, затичок нарвала,
Потім із барвінком китиці сплела,
Китицями пави-коси обтикала,
А відтак обічов оком повела:

„Подиви ся, мій уроче,
Хоть до дому йдучи,
Ци не в мене чорні очи,
Ци не коси кручі.

„Я ся мила цілу днинку,
Нічков ся чесала,
В зіле, пави тай калинку
Голов затикала.

„В норах вода чистесенька,
В ню я ся дивила,
Щем питала місяченька,
Ци ти буду мила.

„Подиви ся, молодецький,
Хоть аби з наблуду,

Все ти будеш пан стрілецький,
Я Циганка буду“.

Світит місяць, світит, ніби друге сонце,
Пугачеве пискля в лузі десь тужит,
А вельможна панна сіла си в віконце,
Тонесеньку хустку золотом мережит;
Злотом мережила, сріблом квіти шила,
Усіма шовками листечко плела,
Квіти тай листочки сльозами росила,
Тай таку си пісню з тиха провела:

„Ой коби-ж я вільна була як Циганка,
То-ж би я ходила з вечера до ранка,
А від ранісенька аж до пізна з ночі,
Все бих ся дивила в ті соколї очі, —
Все бих ся дивила, бо мені би можна,
Гей, коби-м Циганка, але не вельможна!

„Нераз мамуні я питала,
Ци в'на мені би не сказала,
Що то значит то закоханє,
Що не зважає стан, убранє,
Що лиш за серце серце хоче,
А за маєтки сиві очі? —
А матусенька в картах грала...
Я взяла кобзу тай співала:

„Ой коби-ж я вільна була як Циганка,
Зараз би-м сказала, шом его коханка,
Зараз би-м 'го взяла в церков до престолу,
Там би нам пан-отец руки сплів у столу.
„Люблю“ би-м сказала, бо мені би можна, —
Була би-м щаслива, бо би-м — не вельможна“.

Світит місяць, світит, ніби друге сонце,
Пугачеве пискля в лузі десь тужит,
А вельможна панна сіла си в віконце,
Тонесеньку хустку сріблом мережит;
Та як змережила, сльозами зросила,
В мальовану скриню склала на сам спід,

А відтак до скрині личко притулила,
Тай собі думала аж до рана в світ :

„Ой коби-ж я крильця міла,
Як у пташки гадка,
Ей тото-ж би-м полетіла,
Там де крайна хатка ;
Сіла би-м си у садочку
З верха на калинку,
Тай співала на листочку
Цілу божу днинку.
А в хатині стара мати
Очка би жмурила,
Не давала би-м їй спати,
В'на би ся жалила.
А він вийде з пістолетком,
Тай мене застрілит, —
Най умру хоть пташенятком
На єго подвір'ї.
Може озме мня в рученьку,
Тай промовит мило :
„На шо-сь мою сиву неньку
З спанечка будило?“
Пташе буде умерати,
Буде му казало :
„Не співало-м твоїй мати,
Я тобі співало“.

Поезія 1862, стор. 100—107.

Д о б у ш.

Гей ци чули, люде добрі,
перед кім то звіри стинут,
А за кім то молодиці,
а за кім дівчата тинут?

То наш Добуш, наша слава,
то капітан на Підгір'ї,
Красний, красний як царевич,
двадцять років і чотири.

Хлопців тисяч єму служить, —
поклони ся пред ним крале!

На той топір его ясний
клали Німці много стали,

А на тії порошниці
били Угри злота много,

А той ремінь більше вартий,
як у двоє царства твого.

Ясна нічка в Чорногорі,
місяць світит, місяць мріє,

А капітан ходит сумно.
чось му серце в грудех мліє:

Ні топірчик вже не пестит,
ні кресак не обзирає,

Ходит ходит по долині,
Клонит голов тай думає.

„Гей капітан, ти наш пане,
не яло ти сумувати!

Я співак є на Підгірю,
не розкажеш заспівати?

Я умію пісней много,
ай потрафлю затужити;

Капітане, ци не кажеш?
Може хлопців побудити?“

Онде хлопців тисяч двісті
полягали по убочи...

Гей які-ж бо буйні, жваві,
а які в них бистрі очи!

Бо води ще в'ни не пили,
хиба кров та буйні вина;

Хлїб їх білий не годує,
лиш жуброва солонина.

А капітан став над ними,
рве пістоля, зводить скали;
Грим!! а збуїв тисяч двісті
на ногах вже поставали:
„Шо розкажеш, пан капітан?
Ци палити, ци рубати,
Ци якому королеви
кажеш голов з вязів зняти?“
„Вража голов не пропаде,
заки руска не застила,
Але красна, красна Дзвінка
на вечірки запросила.
Ви підете враз зі мною“. —
„Як розкажеш, і до грани!
Ти капітан в Черногорі,
а ми твої, капітане“.
Ясна нічка в Черногорі,
світит місяць з зіздочками;
З легінями тисяч двісті
квапит Добуш облазами.
А сова десь затужила,
шо аж серце в грудех мліє, —
В Черногорі нічка ясна,
місяць світит, місяць мріє.
„Капітане, заверни ся!
Птаха нужду нам ворожит“.
„Хто то каже?“ крикнув Добуш, —
„Головою най наложит!“
Тай ухопив за пістоля.
„Озде стою, пане брате,
Ще раз кажу: заверни ся!
Озде груди, — мож стріляти“.
Так казав Іванчик любчик.
Ви не чули о Івані?
Ей, легінь то був хороший,
перший він по капітані;

А капітан его любить,
ліпше май, ніж топір з стали.
Як поглянув на Івана,
аж му руки білі ввяли.

„Тобі сором, славний Добуш?
Маєш в землю шо дивити:
За-длі Дзвінки хабалиці
свого брата хочеш вбити?
Як, ти думаєш, добра душе,
Шо та сука тебе любить?
Базаринки твої любить!
Заверни ся, бо тя згубит“.

„Аби-сь дав ми тільки злота,
шо наповню сю долину,
Аби-сь дав ми в двоє більше,
то я Дзвінку не покину.
А не хочеш ти зо мною
йти до Дзвінки, — в твоїй воли;
Заверни ся з легінями,
але Добуш — ні, ніколи!“

„Я тебе бих мав лишити?
Я, твій брат, тебе самого?
Того люде не діждали,
тай не діждут люде того. —
Гай, на перед, гайдамахи!
Де капітан, там і люде.
Дай ми руку, пане брате,
чей гніву вже в нас не буде“.

* * *
„Добрий вечер, красна Дзвінко,
отвори, пусти до хати!
Сім сот хлопців є зо мною,
а вже час би вечерати.“

Ми принесли срібла, злата,
ми принесли меду много,
Будем їсти, будем пити,
отвори нам лиш небого“.

„Чи то ви там, славний Добуш?
(Ти ся хочеш напивати!
Я ти пива наварила,
буде світ ся дивувати) —
Ей даруйте, любку любий,
що не могу вас пустити,
Стефана ся от надію,
як узнав би, міг би біти“.

„Шо ти з твоїм чоловіком! —
Стефанови я не ражу
Тебе й пальцем докинути.
Отвори ми, я ти кажу“ —
„Я бо кажу, славний Добуш,
що сегодне не отворю“.
„А я піду на підсеїне,
тай з дверми ся сам поборю“.

„В мене двері тисовії,
не злодіям до розлому!“
„Шо ти кажеш, гей гадюко?!“
кликнув Добуш гірше грому,
Тай ухопив за одвірки:
як солома все ся крушит,
Двері гримли серед хати, —
аж набій тут в уха глушит.

Ей набою-ж ти зрадливий,
ей набою голосенький!
З капітана кров ся ліє,
впав капітан молоденький.
Впав, конає на мураві,
кров кипяча трави росит,
А капітан кличе хлопців,
тай конає, тай їх просит:

„Як я, братя, вже загину,
то зложіт мня на топори,
Занесіт мня, де найкрасше,
занесіт мня в сині гори,
Там де люде не заходя,
там де пташки не співають,
Там мене ви поховайте,
най Ляхи мій гріб не знають.

„А мій топір золочений
в Дністер-Дунай затопіте,
Нехай знають рускі люде,
нехай знають рускі діти :
Шо хто жінці в світі вірит,
мусит марне загибити,
Як ваш Добуш, ваш капітан...
Йой! про-сти мня — Божа — Мати !“

В Черногорі сонце сходить,
Черногора в світлі тоне,
А в скалі там десь глибоко,
там сова десь плаче, стоне.
Але Добуш їй не чув,
бо в могилі вже не чути
Ані пісню Добушову,
ні флюяри слезні нути.

Поезія 1862, стор. 108—115.

Юрій Гінда.

В Буковині добре бути,
бо і Шипіт в Буковині.
Там гуляють сто опришків
з топірцями при долині.

А горівка в перебоях,
і Цигани аж з Мольдови;
На опришках срібло, золото,
на дівчатах чорні брови.

А там далі при убочи,
там стояли три побої,
А в побоях не маєтки,
не світлиці, не покої!...
Але що-ж то вам казати,
коли годі уповісти.
Що столів там, що коверів,
що там пити, що там їсти!

Гей то славна Буковина,
сіль і хліб їй не бракує,
А пан двірник, Русин з роду,
свої гості не рахує;
У хоромах пута меду,
коновками п'ют ся вина,
А в світлиці тільки світла,
що би-сь думав: тамка днина.

На підсїню також ясно,
там підклади настелені:
Там засїли три Бояни,
що май славні в Буковині,
Тай на лїрах пригравають,
п'ють пісні давній славі:
О Ничаю, о Морозї,
о Хмельницькім і о Саві.

У світлиці за столами
пан капітан гайдамацкий:
Червінь-золото в очи ловит,
молод, красний, стан козацкий.
За столом ся розлягає,
ясний топір коло него,
Дві му дівці на колїнах —
я міркую, буде з него.

Буде, буде, пане Гіндо,
бо дівки то ніби ружі,
Шо то красні, чорноброві,
шо то рослі, шо то дужі:
А веселі ти, веселі,
ніби рибка шо гуляє,
Бо пан двірник, то їх батько,
жартувати не сперає.
Шо в'ни Гінду полюбили,
то нема вже шо й казати, —
Зрештов люде не дивуйте,
як же Гінду не кохати,
Коли гойний, коли буйний,
коли красний і хороший,
Коли хлопців має двісті,
а три бодні повні грошей.
Пе, смієт ся Юрій Гінда,
з дівочками ся голубит...
Уповіжте, люде добрі,
з них обох котру він любить?
Ци Марію, ци Аксеню?
Хто то годен змірковати! —
Він і сам уже не знає,
з них котру 'му май кохати.
Бо обидві красавиці:
не іначей, але страта;
Шо там очи за цигирні,
шо за коси, шо за шата!
А не лиці там, не лиці,
і не брови там, не брови!
А смішок такий не найдеш,
би-сь ти з'їхав чтири Львови.
„Гей пустіт мня, мої пави,
і на двір ся подивити,
Шо там хлопці мої діют,
тай — собі ся покрутити.“ —

„А я також йду гуляти“,
каже Мица до опришка, —

„А ти Сеню будь у хаті,
он порожна, бачиш, фляшка“.

„Почекай-же, подла дівко,
тільки ти вже з ним гуляла!

Я ти фляшку вже доповню,
будеш ти їй памятала!

Дві, три капці — буде доста,
так ми баба ворожила;

Вже не пусто я Циганці
три червоні заплатила“.

„Гей Маріє, гей ци чувш!
А ходи-ж бо вже до хати!

Чей і я така як люде,
і мені мож погуляти“.

„Аксенія добре каже:
йди Маріко до світлиці,

Я там так же зараз прийду,
тільки вина всиш до шкляниці“.

„Почекай-же, Сеню суко,
ти вже тільки з ним гуляла!

Погуляне ти сьогодні
будеш довго памятала.

Дві три каплі буде доста,
так ми баба наповіла;

Вже не дурно та Циганка,
три червоні в мене з'їла“.

„Гей до дому, Аксеніє!
Гей до хати капітане!

Я вина вам наточила,
ану борше, бо зоряне.

То вино, шо ти приніс нам!
Гайда борше лиш, борзенько,

Бо у хаті гей задуха,
а в'но добре холодненько“.

„Я вже й озде, файна любко.
Нуж, дівчата, скло ми в руку!
Аксенїє: пуку-стуку!
Ну Маріє, стуку-пуку!
Але пийте мені жваво,
би ничо ся не остало,
Бо вино се Токай родит,
таких вин є дуже мало“.

Стакан звонит, вино тече,
анї пік ся не лишило;
Сестри глиили ся як змії,
а відтак на Гінду мило.
Не дивіт ся, бідні сестри,
бо стовном вже око стине...
Сеня крикла: „Гину, гину!“
А Марія впадала, гине.

А капітан став тай думав
на вибиванім топори,
Тай покинув своїх хлопців,
тай покинув синї гори.
Ходит світом без розуму,
ходить, плаче та питає;
Ци Марію ци Аксеню
він май дужше ді кохає? —

В Буковинї добре бути,
бо і Шипїт в Буковинї,
А там церков при потоці,
далї цвинтарь при долині;
Там сумуют дві берези,
ніби кожда слёзи ронит:
Одна в сей бік ся нагнула,
друга в той бік голов' клонит.

Поезія 1862, стор. 116—122. Дідицкий, певно на основі листів Федьковичевих, додає ось яке пояснене до сего твору: »Юрій або Іордакій Гінда був то в своїм часі (коли?) ославлений розбійник, що жив у буковинських горах. Переказ про него, оповіданий тут, жис в устах народа, і ще й доси стоять у кутї на цвинтарі

в Шипоті згадані в тім оповіданю дві берези, яких рисунок тамошня громада прийняла навіть як емблему на свою печатку. Чи Федькович сам чув отсе оповідане з уст народа, чи позичив його у Найбауера, який обробив сю тему в прозі, лишаємо непорішеним. Сам Федькович швидко по виданю Поезій 1862 р. ще раз вернув до сеї теми і обробив її в поемі «Шипітські берези», яку друкував у «Меті» 1863 р. стор. 99—105, див. далі.

Киртчалі.

І ви би-сте, мої братя,
мої рускі, раді знати,
Шо у тім болгарскім краю
за Дунаєм май чувати?
Шо-ж би більше там чувати?
Все як давними часами:
Шабельками Турки звоня,
а Болгаре кайданами.

Славне місто Ісмаїлов,
темна нічка 'го присіла,
Але в замку над Дунаєм
днина ясна, днина біла,
Бо у баші Мегемета
та ся слава обходила,
Шо п'ятнадцят років тому,
як му дочка ся родила.

В гордім замку на подвір'ї
смолоскипи запалали*),
При кровавім світлі дегтю
музик-банди пригравали.
Арнаути, Яничари
не гуляють — аж ся їжуть,
А гармати, пістолета
раз-у-раз на віват ріжуть.

*) В перводруку мб. через помилку: запалали.

Так си, братя мої любі,
може кожний змірковати,
Як то Мегемет Кіяя
знає свято святкувати.
Бо то свято его дочки! —
Як же він їй дуже любить!
Як за ню би, за Селїму,
то ся Турчин баша губит.

Так любив він, молод бувше,
свою Міхаелю бранку,
Шо з Георгії привели
'му купці раз були в данку.
Але бідна Міхаеля,
скоро дочку породила,
То і Турка молодого
і сиріточку лишила.

І від того, братя, часу
молад баша не женив ся,
І від того, кажу, часу
він на жінку не дивив ся.
Він лиш бідне сиротятко,
лиш Селїму свою любить:
Як она би похотїла,
то ся Турчин зараз губит.

У світлиці світла більше,
як у Бога небесами,
А димове ружні-ружні
криют кіри запахами.
А ті кіри злототкані
всю світлицю укривають,
Одалїски молоденькі
бандурками приграваят.

В подушечках, у шовкових
сидит баша з-над Дунаю,
А Селїма коло него
красна як та ружа з раю,

Мила як той місяченько,
шо тепер лиш в мори змив ся;
Сам би Господь чудував ся,
як би був їй придивив ся

„Пері моя з-понад раю,
світе ясний, дочко мила,
Ци ти любиш звук шездари?
Твоя мати го любила“ —
Тай му сльози ніби перла
по лицу ея покотили,
Тай ті красні русі коси
его дочки примочили.

„Татку любий, татку милий,
як ти можеш так питати?
Шо тобі на світі мило,
як мені би не кохати?“ —
Так Селіма говорила,
так словами пригортала,
Тай хустинов тонесеньков
личенько му утерала.

Баша плеснув у долоні:
„Най Киртчалі тут приходит!“
Бо най хто всіма краями,
усіма раями сходить,
То не годен нигде в світі
того мужа надібати,
Би так красно як Киртчалі
на шездарі знав заграти.

До світлиці уступає
молодець хороший, жвавий:
Вус маленький, око каре,
волос красний, кучерявий;
А личенько таки лудит,
хоть 'го трошки снадь присіла —
Доста того, козак гожий,
аж Туркinya ся здуміла.

Тай хотіла шовк-заслону
на личенько заверечи,

Але батько ймив за ручку:

„Ні, не треба, душко, претці!

То невільник, моя руже,

то є жовнярь моїй роти;

Як лиш хочеш, моя душко,

я 'го скажу заколоти!“ —

А в Киртчалім не иначій,

але кров окропом грає,

Тай вхопив ся під катанку.

там острений ніж тримає;

Гей, коби лиш на подвірю

мої брата знак ми дали,

То уже я вам покажу,

як кого ви називали! —

Бо то знайте, любі брата,

так з Киртчалім річ ся мала:

Шо він буде в баші грати,

то й дитина кожда знала;

А Болгаре, мавше змову

з кайданів ся увільнити, —

То Киртчалі дав їм слово

нині вечер башу вбити.

Уклонив ся Альбанезец,

не яло ти ся кланяти! —

„Ци розкажеш, славний башо,

на шездарі ти заграти?“ —

„Грай нам, сину“, каже Турок, —

„тай співай і піснь до того;

Красних співанок болгарских

ти умієш, знаю, много“.

Ой як став Киртчалі козак

на шездарі пригравати,

Ой як став Киртчалі козак

красні співанки співати,

То Туркині чорне око
мало в него не втонуло,
Але бо й козацке серце
мало, мало не минуло.

Ой співає він, співає,
аж ту чути три набої;
На подвірю зашуміли
кервий ріки в три погої.

„Турки, дайте ся в неволю,
бо ваш баша не треває!“
А Киртчалі все то чує,
все співає, пригравает.

„Башо, пане“, крикла варта,
„ах, ратуй же життя твого!“
Турчин скочив. — „Ах, Киртчалі,
ах, ратуй же батька мого!“

Вічний Боже, що робити?
ратувати, ци колоти?? —
А она би шо казала?
Бороню 'го на веї роти!! —

Вибіг баша з голов шаблев
на подріре, та рубає,
А Киртчалі коло него
братий косит, витинає.

Страшно було ся дивити:
нім годині дві минули,
Веї Болгаре хрестияне
у погоях потонули.

В гордім замку над Дунаєм
смолоскипи погоріли;
В гордім замку над Дунаєм
музик-банди заніміли.

Труп болгарский у посоках
спит на віки, спочиває,
Лиш Киртчалі ходит блудом,
чорні очи проклинає:

„Чорні очи, ви дівочі,
ци ви в раю ся родили? —
Ні, ви в пеклі у безоднім
у ночі ся виводили,
„Шо я братий моїх зрадив,
шо їх шабля моя їла,
Шо-м безчесний, нещасливий!
Коли в'на-ж бо так хотїла“. —

Поезія 1862, стор. 122—120. Дідичський пояснює, що Киртчалі був проводирем одного болгарського бунту і що се оповіданє основане на болгарськїм нар. переказї. Се поясненє о стілько хибне, що Киртчалі, властиво Кирджалі — не було імя власне одного чоловіка, але прозвище розбійницьких ватаг, які при кінці XVIII і в початку XIX в. грабували Болгарію та Македнію. Ті ватаги склали ся з дезертерів та відпущенив турецького війська, та до них приставали й инші люде всяких вір і народностей. Вони поруйнували важкі турецькі міста Копривщице та Панагюрище, а 1794 влучили ся під проводом Пасван-Оглона, який здобувши укріплений Віддин держав ся тут як незалежний князь аж до р. 1804 і кілька разів побив турецькі війська. Що Кирджалі далекі були від усякої думки про болгарську свободу, доказує факт, що 1804 р. більша часть їх пішла знов під турецьку коменду і рушила до Сербії поборювати сербське повстанє (див. *La grande Encyclopédie*, t. XXI, стор. 548). Чи оповіданє, оброблене Федьковичем, основане справді на болгарськїм народнїм переказї, можна дуже сумнівати ся; далеко імовірнїше те, що воно основане на голоснїй свого часу, але з історичного погляду зовсім баламутнїй польськїй повістї М. Чайковського „Kirdžali“.

Празник у Таківі.

У сербскім краю вже давно не чути
Ані Боянів, ні шездари нути,
Як то бувало, доки Бісурмани
Принесли Сербам дйби та кайдани;
А ясна фана з краю десь пропала,
Казав би-сь, брате, шо під землю впала,
Або зо славов у могилу сіла, —
Ні слиху, брате, де она ся діла.
У давнїм містї, у Таківі таки,
Де три Бояни давну славу піли,

Боляни, пісни, нуті заїміли,
Лиш Яничаре ходя як собаки,
Тай все на збитки Сербів ся питают:
„Ци ті Сербяне, славні раз, не знають,
Де-сь Марко ясен, Кара Дьордїй діли?“
А Серби тихо, гей-би заїміли.

І нич не чути. —

Як то, нич не чути? —

В які-ж то дивні, жалостливі нуті
Узяли звони на звінници грати?
Би-сь думав, брате, шо то рідна мати
Над сином своїм умерлим голосит,
І сиву голов бє о домовину,
І зломит руки, тай до Бога зносит,
Нарешті зітхне: „Гину, — йойкне, — гину!“
І на могилу свіжу повалит ся,
І вже не плаче, вже не печалит ся.

І чо-ж ті звони нинї так заводя?
Не знаю, брата, того вам сказати,
Але там Серби пара в парі ходя,
Ци би не можна їх ся запитати? —
Бігме не смію! — Як-же в'ни приборані
У красні шати, у чимбори брані,
При боці шабля у Дамашку бита,
На грудех світя срібні пістолета,
А в око бистре годї аж глянути.
Так квапя чвалом, де всі звони грают. —
„Скажіт, панове, шо то має бути?“ —
„В нас празник нинї“, — так оповідают
І чвалом далї.

А у монастири
Воскових світич сїм сот засняло;
Черці, черниці моля ся з псалтири,
І кожде серце ревне заплакало,
Бо вже неволї стерпіти не може.
Допоможи їм Спасе Христе Боже,
Тай Ти Пречиста! —
Перед образами,
Шо сріблом, золотом, каменем убрані,

Старий владика мис ся сльозами,
І ци-же не має? — Серби заплакані,
То Серби, братя, Серби, вго діти
А батька має, серце не боліти

По сиротях? — Вже 'го не видати,
Вже 'го не видати,

Вклонив ся Спасу тай Пречистій Мати,

І зник у вівтарь. Нарід 'го чекав,
Ци він не вийде дозу посвятити;

За тиждень преці паска наступає,
А Серби любя давний звичай чтити. —

Нарешті вийшов. —
Шо ся людем стало?

Ци блискавиця в Божім дому блисла,
Ци відки може кров турецка брисла,

Шо każde око гранев запалало?
А сїм сот світич перед образами

Світили разом з сербськими сльозами,
І тихо було, бо то сербська фана,

Хто може знати, де, коли ще ткана,
На райских дверех миру засвітила

І срібну свою скатерть розповила,
Як орлі крила.

А Сербяне плачут,
Як ті, шо неньку умерлу зобачут,

А зводи — звони на звінниці ричут,
Гей люті змії, шо ся в купу кличут,

Аби зухвалцу на камуз розпасти,
Котрий ся важив писклята украсти,

Так зводи ричут. А у Божім дворі
Садит ся ладан туманами 'д гори,

Священні піют: „Христе, Боже святе,
Безсмертний, кріпкий, змилуй ся над нами!“

А Серби кажут: „Нині мем вмирати,
Або розібем Турка кайданами.

Най хто веде нас!“ —
Як-же, тихо стало?

Ци в сербськیم краю рицарів так мало,
Шо никт не важит голову піднести,

Би братий Сербів на різник повести,

І сербску фану на шелом двигнути,
А ні, то з нею враз у гріб втонуті
На віки вічні?
О, не думай, брате,
Що в сербскім мирі може де-хто буде,
Котрий не рад би єім раз умирати.
Лиш най хто скаже, хто ті ревні люде,
Де кождий рицарь, кождий з левом рідний,
На бойовиско днесь повести гідний?
Нихто не скаже? —

Обренович красний

Ступив наперед, клонит на всі чести

І каже: „Братя, най я буду щасний

До бою з Турком нині вас повести

І по славянски празник посвятити

Бо в вечер мусим кровіов ся ушити

При грі шездари, при боянській хвалі,

А ні, то будем разом спочивали

На дні могили, а верх нас мурава охит

Уся кровава

„Милош, твоя слава!

Провадь нас з Богом враз на веселиско!“

Так мир гукає.

Він ся клонит низко, —

Ци людем може? — ні, перед Святками,

Відтак владиці, проці в него просит

А він хрестит 'го мощими руками,

Сльозов веселов главу сина просит,

Тай дав 'му фану.

Сонце нім цотало,

То в бісурманских кровях ся купало,

А славні Серби при боянській чели,

При грі шездари празник закінчили.

Друковано в Слові 1861 ч. 84, потім Поезії 1862, стор. 130—135. Дідицький додає пояснене, що сей твір «оспіває народне повстанє Сербів, яке випало в цвітну неділю 1815 р.» Відки взяв Фелькович сю тему, годі знати, правдоподібно з німецької книжки Ранке «Geschichte der serbischen Revolution».

Вісник.

Гадки в гадку, гадку в гадку,
Ах, паси си, змілай коню,
Маси трави, маси кайги,
Поведу ти напоїти.

П О Е З І Ї

1862—1867 рр.*)

Гя, дивіє...
Аж ні серце ранилася!
Поклади ся тажже в хити, сті,
Доки час та напоїти.

А я ляжу трошки спати,
Ні, зодни дивид урты,
На жураві го роздати,
Тай шеждару настроїти.

Як са струна відознала!
Гя, а прож та-и засівала?
Чи за доле, чи за милу?
Ні, співаємо на жовту.

*) Подаємо тут разом поезії друквані в Галичанині, Вечер-
ниціх, Ниви, Меті, а також ті недруквані, що були написані перед
осіню 1867 року, яка в діяльності Федьковича зазначає ся коло-
мийським виданем його поезій.

І сербську владу на шматки розбиту,
 А ні, то з нами брава у срібні шкатулки,
 Чи зникли з нами?

Що в сербській землі може дивитися,
 Котрий на рід би він рід узяв,
 Давши ти слава, хто зі рідні діла,
 Де кождий рідний, пождя в темні шкатулки,
 На бойовою джест сербської землі,
 Вакто на одже?

Сербська краса

Ступи вперед, клонит на всі боки
 І каже: брата над и буду шасний
 До бою з Турком жині нас волости

І до турківки шасний шасний

Бо в турківки шасний шасний

При грі шасний, при болюшій хилі,

А ні, то шасний шасний шасний

На дні шасний, в шасний шасний шасний

Уд шасний шасний шасний

Види, тині шасний шасний шасний

Види, тині шасний шасний шасний

Так шасний шасний шасний

Види, тині шасний шасний шасний

Види, тині шасний шасний шасний

Види, тині шасний шасний шасний

Види, тині шасний шасний шасний

Види, тині шасний шасний шасний

Види, тині шасний шасний шасний

Види, тині шасний шасний шасний

Види, тині шасний шасний шасний

Види, тині шасний шасний шасний

Види, тині шасний шасний шасний

Види, тині шасний шасний шасний

Види, тині шасний шасний шасний

Види, тині шасний шасний шасний

Види, тині шасний шасний шасний

Види, тині шасний шасний шасний

Види, тині шасний шасний шасний

Види, тині шасний шасний шасний

Види, тині шасний шасний шасний

Види, тині шасний шасний шасний

Нічліг.

Гадка в гадку, гадку*) гоню..
Ах, паси ся, милий коню,
Маєш трави, маєш квіти,
Поведу тя напоїти.

Сходить місяць, сходя зорі,
Везде тихо як в поморі;
Коню, брате, ляж спочити,
А я зброю йому острити.

Га, дивіт ся, як сніяє,
Аж ми серце розпукає!
Поклади ся также в квіти,
Доки час тя напоїти.

А я ляжу трошки спати..
Ні, волію плащ узяти,
На мураві го роздіти,
Тай шездару настроїти.

Як ся струни відозвали!
Га, а щож би-м заспівали?
Ци за долю, ци за милу?
Ні, співаймо за могилу.

Друковано у-перше Слово 1862, ч. 13 з д. 13 лютого, потім
Галичанинъ 1862, стор. 13.

*) В Галичанині: гадков.

Д у м к а.

Ой лишіт мня, най думаю,
Доки світла, доки маю,
Бо як зложут в домовину,
Там думати вже покину.

А хоть в гробі задумаю,
То ні в світлі, ані в маю, —
Біла черва точит груди,
Вся то моя думка буде.

Друк. Галичанинъ 1862, стор. 13.

С и р о т и.

На зарінок сонце грів,
Де ся хлопчик з щенем грає;
Ци мороз, ци вітер віє,
Щене, хлопчик не питає.

Ба і сонця ще не видко,
З-поза світа, з-поза хати,
Хлопчик кличе на песетко,
Тай ідут обоє грати.

А хоть сонце не світило,
Хлопчик мусит з щенем грати,
Бо хоть грати їм не мило,
То їх гонит — добра мати.

І так грают Божа-днина,
Ци мело, ци сонце гріло,
Бо і хлопчик сиротина,
Бо і щене осаміло.

Друк. Галичанинъ 1862, стор. 13.

Бервінок.

Хтось посіяв 'го на ринку,
Підливав 'го Божу днинку;
Але зіле ся не рушит,
А він бідний голов суцят:
Молодецький ти мій раю.

Що робити вже я маю,
Відки глини доносити,
Де водиці запросити,
Чи у Дону, чи в Дунаю?
Молодецький ти мій раю!

Не нуждуй ся, ні, небоже,
Твоя щирість не pomoже,
Ані глина, би з Загіря,
Ні водиця, би з Заміря.

Але тужиш, милий друже,
За бервінком ти так дуже,
Не на міські ринки тра ти:
В гори, в гори 'го шукати! —

Друк. Вечерниця 1862 ч. 6, стор. 41.

Шельвах.

Ой та нікому так, нікому,
Та як жовнярю молодому,
У кабатинці, у реміню
Ходити шельвах по каміню,
Ой та по зимнім, зимнесенькім
У кабатиню тонесенькім.
Ой ходит шельвах по морозі,
А камінь тріснув на підлозі;

Ой камінь тріснув, жовнярь свиснув,
До себе ціпко ївер притиснув,
Тай білі руки ломле, гріє,
Що аж 'му серце в грудех мліє.
Ой серце моє крем'яное,
Чому не тріснеш й ти на двоє?

Укрив ся місяць зороньками,
Заплакав жовнярь слозоньками;
Заплакав жовнярь сині очі,
А під ногами сніг скрегоче.
А жовнярь ноги підймає,
До місяченька промовляє:
„Ти місяченьку, перекрою,
Не дай ти Боже долю мою!“

Друк. Вечерниць 1862 ч. 7, стор. 53.

❀
З і л б.

Ой ворон коник, та вороненький,
Та молод улан, молоденький,
Та повалив ся до сїделця,
А кров заграла право з серця,
По улану молодому,
По конику вороному.
Шпуриєв палаш, шпуриєв піку
На шовкові трави;
Тільки долі, тільки віку,
Тільки твоєй слави!

Ой світит шабля, світит дуже,
А коло шаблі піка тужит;
А молод улан подивив ся,
Тай на мураву повалив ся;
Покотив ся тай конає,
До камратів промовляє:

„Моя зброя онде світит —
Вам ю, братя даю,
Лиш добийте, доколїте,
Най ся не караю“.

„А як я, братя, вже застину,
То загребїт мя під калину.
Тай затужїт, коли би воля,
Одну ми пісню із Подоля,
Другу думку з Черногори,
Щоби чути аж за море;
Третю прошу заспівати
При зеленім гаю,
Щоби вчули всі дївчата
На козацькїм краю.

„А як дївчата будут чути,
То накопают мяти, рути,
Але барвінку много, много,
Бо то для мене молодого,
Тай насїют доокола,
Коло улана-сокола,
Щоби цвили, процвитали
Як зимї, так лїтї,
Щоби пташки щебетали
В бервінковїм квітї.

„А я се, братя, як учую
Аж під могилу глибокую,
Тай вийду нічков, нічков в маю,
Тай ся подивю, погадаю :
Були братя, не видати,
Гули піснї, не чувати ;
Лиш то зіле по могилї,
Ве ся без розлуки ..
О дївчата красні, милї,
Нїт як вашї руки!“...

Друк. Вечерницѣ 1862 ч. 8, стор. 57.

Л и с т.

Ой два жовнярі молоденькі
Та як два братчики ріднесенські
Сиділи нічков мая в маю,
В Вероні-місті, в волоськім краю;
Сиділи нічков тай тужили,
Ані словечка не говорили,
Ані словечка половину.
А місяць світит як у днину.
Сховав ся місяць в ясні зорі,
Один ся жовнярь дивит 'д горі,
Другий клонит головочку
Як та пташка до листочку,
Як та пташка-соловіє,
Коли серденько в нему млів.
Тай промовив тихо, тихо:
„Камрате-брате, як ми лихо!
Не додержу“.

„Ой брате милий,
Ти мій сокілку білокрилий,
Зіпри ся, душко, ми на груди,
Та чей ти зараз легше буде,
Та і головка перестане,
Та і серденько відовяне.
Лише не плач ти, мій соколе,
Бо моє серце ся розколе;
Не плач, Васильку, збудь ся жалю,
Я тя не пущу до шпилалю“.

„Ой пустиш, брате, що робити,
Коли мині би вже не жити.
Але коби хоть написати,
Та написати, защебетати,
Як соловію в темнім гаю
До моїй ненечки, що їй маю,
До моїй неньки рідненької,
Та як зазульки сивенької! —
Ой брате милий, милесенький,

Та як мій рідний, ріднесенький, —
Маю озьде два крайцарі
На голоді наскладані :
Озьми їх, брате мій, любчику,
Ти щирій, щирій мій голубчику,
Та пійди рано до крамниці,
До крамниці як світлиці,
Тай купи собі два листочки
В купецької дочки, Волошочки ;
Оба листочки паровані,
Позолочені, намальовані
Серединов як калинов,
Беріжками меріжками,
А по кінцях як звездички,
А все дрібненькі, невеличкі. —
А як я, братчику, вже загину,
Витеш ми трумну-домовину,
Та помалой доокола,
Зложи в ню брата як сокола.
Тай сядь собі темнов нічков
По кінець віка, перед свічков,
Тай озьми листи намальовані,
В купецької дочки покуповані.
Та озьмеш перо білесенькое,
Тай озьмеш писати, порошити,
Словечками ворошити,
А слозами посинати,
Ліпити обручков,
Щоби знала моя мати,
Що твоєв то ручков.
Щоби знала моя ненька,
Що легше конати,
Як є ручка вірнесенька
Листок написати. —

Друк. Вечерниця 1862, ч. 9, стор. 65.

— Хто ся Богу молит? —

(Повість.)

Потало праведне вже було в Черногорі,
Накинувши на ню багрові свої зорі;
А дзвони на округ просили люди вірні
У світлі церкви волоські до вечірні;
Як я, трудний ходом, не чувши собі ніг,
Тягнув ся до села гостинцем на нічліг. —
Іду я, що іду, аж тутки на горбочку
Стояла ніби то вечерная зірничка,
У позолоченім барвінковім віночку,
У яворі-маю Пречистої капличка
Під золотим дашком, а коло неї чур
Студеної води, як срібнесенький шнур.
І не одна душа здихала тут глибоко;
Бо не лиш явори та квіточки шовкові
Клонили ся низенько Матїнці Христовій,
Але і многий мир поклони тутки бив,
По грошику метав, по свічечці лїнив,
Тай говорив собі сердешно Отче наш,
Як наші пан-отці малими учут нас.

От повернув і я на хвильку до каплички
Сказати, що-м умів, напiti ся водички;
А припочивши тут при чуркалі м'ї-май,
Пустив-єм ся далі гостинцем по під гай,
Що так маїв на праворуч долину
То в ялину, то в бук, то в явір, то в калину.
Аж дивю по під гай: рубає чоловік
У піч так квапно дров, що видиш ні в той бік,
Що „помагай Біг вам!“ до него ся чествує, —
Але в одно, в одно усе лиш дров пилує.

„Га, думаю собі, що́ може вражий син!
По Божих церквах*) не перестав ще дзвін,
А він собі ба й ба, і каманак не скине,
Але пилує дров, — ци ніби світ вже гине?“

*) В перводруку »церквах«, та розмір вимагає »церковах« аналогічно до »церкви« в рядку 4.

Ой Божечку святий, коби-м так не трудний —
Гадаю я собі минаючи — а чий
Би ти*) попамятав, коли ся в ліс ходило!
Таких би ся тобі, небоже, приліпило.
От так сердитий я ідучи си гадав;
Аж тут — ой Госпідку, небесна твоя воля!
Як дуже ся я зляк, — утни мене неволя,
Коли не перший раз! — бо видиш, ангел став
Перед очима ми, над головов зірниця,
В обидвоїх ручках горіла му витиця,
А личенько єго сніяло мило-мило,
Аж мало серце ми в грудех ся не стопило.
І як він так стоїт, тай так до мя говорить:
„Скажи ми, як гадаш, хто з них ся молит тут:
Ци люде тамтоті, що он поклони бють,
Ци той там чоловік, що онде бардов творит?“ —
„Ей, де-ж би — кажу я, — тот чоловік в діброві?
Гій завтра вже не день, пилує дров у піч.“ —
„Так, дров пилує він до печи бідній вдові!“ —
Промовив Херувим, тай десь подів ся прич.

Друк. Вечерниць 1862, ч. 10, стор. 76.

Золотий лев.**)

Ой леліяла 'го, колисала,
В шовкове піре снати клала,
Волоськов піснев 'го коїла,
Росов дунайськов 'го поїла.
А як поїла, говорила:
„Ой синку мій, дитинко мила,

*) В перводр. Би-с, та розмір вимагас повної форми.

**) Левом називають в коломійських і буковинських горах
золотий реньский. *Полск. в перводруку.*

Рости ми буйний, як то сине море,
Рости ми красний, як ті чорні гори,
Рости хороший та гойний.
Як Сокіл, батько твій покойний“.
Ой так казала бідна вдова,
Та зашуміла як дуброва,
Та все шуміла, щebetала
Над своїм сином, що одного мала,
Аж виріє козак Соколович
Хороший, красний як попович.
Гой ріже тамбор в три набати:
Задумав цісарь бранку брата,
Ой та не мало, тай не много,
Лиш триста тисяч без одного,
А все хлопці, а все руські,
Під канони, під французькі,
А під кулі спижевії,
Під гранати вижевії,
Що де грєне —
Триста гине,
А де гукне,
Серце пукне.
Зїхали ся да капітани,
Та майори, та гетмани
Та до славної до тої
Вербецирки Чернівської,
Та стали писати, малювати,
На папери затягати
Соколї очи і чорні брови,
Якого роду, якої мови;
Тай писали, порошили,
Того взяли, того лишили.
Аж Соколович, вдовин син,
Під цісарський став аршин.
А вербецирник не може вдати,
Козацьку вроду написати.
А гетман крикнув на жовніри,
Що стояли коло міри,

Аби за хвильку, за годину
З цісарського замку-магазину
Принесли три шаблі, три рушниці,
Сто набоїв, порошниці,
А три кабати з премудерними
Гузичками а сріберними,
З вилогами як калина,
А все для Сокола, Соколового сина.

Гой та ріжут тарабанчики,
Машеруют новобранчики,
Новобранчики соколи, —
Займив Цісарь в чисте поле,
На лукаву Італію,
На кроваву баталію.
Ой та не мало, тай не много,
Лиш триста тисяч без одного,
А все хлопці, а все руські,
Під канони, під французькі,
Круто-руто поверчені...
Новобранчики засмучені:
Бо де грєне, —
Триста гине,
А де гукне —
Серце пукне.

А вдова-мати так казала,
Не казала — щебетала:
„Ой синку мій, єдинчику мій, соколе,
Пігнав тя Цісарь за кордун у поле;
Але я пійду хата від хати,
Тай буду прясти, запрядати.
Ой буду прясти темненької нічки,
Тай буду прясти не ївши, без свічки,
Аби лиш грошики збити,
За тебе, синку, заплатити
У Цісаря молодого,
Чи схоче мало, чи схоче много.
А ви кроваві мої пальчики,
Розпадайте ся на кавальчики,

А кождей кавальчик на три части,
Аби то богато, богато впрясти,
А впрясти тоненьку як шовк прежу,
Бо тото, ой тото за мого,
За мого сина молодого! —
Хоть очи плачут, я ще добре вижу“.

Так казала бідна вдова,
Та зашуміла як дуброва,
Тай приклонила бідну голов
Під куделев, під мозолов.
Приклонила, не здіймала,
Кроваві ручки на хрест клала.
А у жмени тулит мати
Золото лева,
Щоби сина викупити,
Сина Соколова.

Друк. Вечерницъ 1862, ч. 11, стор. 85.

Х у с т қ а.

У кроваве море сонце ся топило;
Молоденьке дівча золотом ї шило.

Золотом ї шило, мудро заберало,
А личко-лелію слозами вмивало.

А як ї ушило, к серденьку тулило,
З буйними вітрами соколом пустило.

Буйні ви витрове, буйні як дунаї,
Занесіт хустину, де серденько знає.

Де серденько знає, де серденько тужит,
Де коханє моє осударю служит.

Осударю служит в уланськiм наборі —
Гоя золотая, гоя з вітром 'д гори!

А як ти ся здане, шо голубчик гуде,
Станеш золотая, то мій любчик буде.

В него коник карий, зброя як позлітка, —
Падь му на серденько, як рожева квітка.

А як спит він може, прошу не збудити ;
А як вбили, — Боже ! — личенько накрити.

Друк. Вечерницъ 1862, ч. 15, стор. 116.

Г у ц у л қ а.

Ой на снігу, на морозі бриндушечка сина ;
Оттак і я, люде добрі, собі сиротина.
Та коби-ж то сиротина без роду, без роду, —
Але-ж бо то ївер цісарський сушит мою вроду.

Ой ївере-ж ти, карабіне ! та як я бідую !
Хиба озьму три набої, тай тя наладую ;
Та як набю, наладую, тай стрілю, тай стрілю,
Щоби кулі засвистали на славнім Підгір'ю !

Ой свиснули карабіни, ой свиснули ясні,
Аж учули в місті Львові леґінки красні.
Ой слухайте, леґінки, я гину, ой гину !
Не дайте ми загинати, — я вас не покину.

Друк. Вечерницъ 1862, ч. 18, стор. 142.

Г у ц у л қ и.

Ой гуляю, напиваю, — нічо я не знаю,
А міні ся бучки тешуть з зеленого гаю ;
А міні ся бучки тешуть з крутої ліщини,
Щоби більше не ходити до своїй дівчини.

Ой гуляю, напиваю, — нічо я не чую,
А міні ся зелізячка як кують так кують :
Кують ми ся зелізячка з угорської криці,
Щоби більше не ходити на ті вечерниці.

Куйте ми ся зелізячка, гартуйте ся в броду, —
А у мене побратими з богацького роду ;
Не дадуть мя поховати в угорську ямку,
Але скажуть поховати у Львові на замку.

Та зітніте, легінки, зітніте кедрину,
Та витешіть шабельками міні домовину,
Та витешіть шабельками з турецької стали,
Бо то міні співакови, щоби люде знали.

Та щоби то люде знали, дівки ся дивили,
Та кедрову домовину коверцем накрили ;
Ой коверцем волочковим, з бервіночку цвітом,
Та щоби ми так не банно за сим пишним світом.

Друк. Вечерниця 1862, ч. 20, стор. 167.

З думи „Диганка“.

I.

...Але не спиняй ти серденько дівоче,
Коли залеліє як маковий цвіт,
Коли покохає де знає і хоче,
Коли процвітає лелієв 'му світ.
А раз нам сужено на світі тривати —
А кільки триває на макови цвіт ?
Від нині до завтра — сли можна вгадати.
Любіть ся сердешні любіть ся, любіть !
Бо прийде, кохані, нещасна година,
Упадуть морози, упаде й зима,

Змарніє лелія, обсунесь калина ;
Ти хочеш гуляти, а світа нема.
Тогди ся обізриш як сонечко літне,
Що в морі ся топить, бо літо мина ;
Тогди лиш заплачеш : „Ох серденько бідне,
Чому не гуляло ? Не моя вина.
І місяць світив ти, і сонце ти гріло,
Діброва співала, гудів тобі гай.
Чом ти не співало, чом ти не гуділо ?
Чом ти не гуляло ?“... Гуляй-же, гуляй !

Друк. Вечерницъ 1862 ч. 24, стор. 209.

II.

Легінь до Циганки :

Будь здорова, файна любко,
Лечу в гайдамахи !
Та буду, та буду гуляти-гуляти
Зеленов ліщинов, як сивий сокіл.
Най тратит-ця дядя, най топит-ця мати,
А я собі паном на руский окіл.
Сардак з кармазину на плече закину,
Красаня у павах, під золотом ремінь ;
Сто хлопців за мнойов, — ни дбаю, хай гину,
Хай згину опришком, аби як легінь !
Хай буде й без світла в зелені діброві,
Хай гину, де Господь присудит ми сам,
Аби лиш ни в ляцкі безчестні окові,
Аби ни підданий проклятим Жидам.
А люде що скажут, я тому байдуже :
Я Русин, я Гуцул, я знаю, що я !
Заграй-же ми вітре, зашум-же ми луже,
Бо я вже опришок ! — Гій, думо моя !

Друковано в „Зорі“ 1889, ч. 10, мб. з копії зробленої д. К. Горбалем (тепер власність тов. Просьвіта у Львові). Ми користуємось крім сеї копії ще копією, зробленою д. В. Сімовичем у Чернівцях. Автограф був до недавна в посіданю проф. Горбала в Перемислі, та ми не могли його дістати. Уривок написаний автором

при кінці зшитка, в якому містить ся автограф »Новобранчика«. Про поему »Циганка« писав Федькович К. Горбалеви 25 жовтня 1862 р.: »Меш питати, що я тепер робю: от пишу »Циганку«. Сеї зими може буде готова; гадаю єї руским академікам у Львові поклонити. Ся поема буде у шестеро більша, як »Новобранчик« — міркую, що і гірша ни буде«. Федькович мабуть не сновнив свого наміру: окрім двох уривків, із яких один був друкований у »Вечерницях«, а другий долучений до Горбалевого екземпляра »Новобранчика«, — ми не маємо з сеї поеми нічого більше. Судячи з сіх відривків, поема мала зовсім иньшу тему, ніж поемка »Циганка«, надрукована 1867 р. в коломийськїм виданю »Поезій«.

Не знаю.

Вернула ся весна красна
До нас у гостину,
Принесла нам від Боженька
І ружу й калину;
Вернула ся й зазуленька,
Вернули й соколи,
Лиш братчик мій не верне ся
Ніколи, ніколи.

Не верне ся товариш мій, —
В глибокій могилі!
Ох дайте-ж ми камратчики,
Подайте ми, милі,
Подайте ми з-за лужечка
Флояру кручену,
Най піду я на кладбище,
До брата в гостину.

Ой піду я на кладбище
Де братчика маю,
Тай стану му у зголовах,
Заграю, заграю;
Заграю му я Добуша,
Заграю і рути,
Заграю все, що де любив, —
Чи буде він чути?

Не чує він, не чує він!
Най з Богом спочине,
А я єму гравати-му
Що днини, що днини.
А чо'ж бо я граватоньки
Не маю, не маю?
А хто мині гравати-ме? —
Не знаю, не знаю.

Друк. Вечерницѣ 1862, ч. 26, стор. 225.

З поеми „Квіти-діти“.

Ох Боже мій милий, і ти єго бачиш,
Як він ся низенько на квіти склонив, —
Тай з ним не затужиш, за ним не заплачеш?
Хиба то не ти 'му сю долю судив? —
Хиба то не твої кохали 'го гори,
Ті гуцульські гори, бервінковий край? —
Хиба то не твоє занесло 'го море,
Де люде не руські, не руський ручай?
Де сонце тя топить, а преці не гріє,
Де вітер тя сушить, а преці не віє,
Де й камінь співає, лиш Русин мовчить? —
Ох Боже мій милий, там Русину жить?
На добраніч, серце, на ніч,
Доки зорі зійдуть,
Доки білі квіти-діти
Поголяти вийдуть.

Друк. Вечерницѣ ч. 27, стор. 232.

Сему=тому, хто цураєсь свого дому.

Та чого-ж ти так раненько
Коника сідлаєш? —
Вже-ж не інак, пане брате,
їхати гадаєш.
Їдь си, брате, їдь си, милий,
Знаю твою гадку:
Ти гадаєш покидати
Ріднесеньку матку,
А самому потребувати
На сторонські люде;
Лиш не знаю, пане брате,
Чи ти жаль не буде.
Бо то в нас лиш подорожний
Просит ся до хати,
В нас лиш ходя за ворота
Гостя зустрічати.
А на тії то сторонї
Хиба тя зустрічут?
Лиш мене би зашитати,
Як они калічут.
А ніхто тебе не вийде
І оборонити;
Ти би плакав, а тут ні з ким
Навіть затужити. —
Бо то в нас лиш на Україні
Ще зазульки чути;
На сторонї, пане брате,
Вже єї не буде...
Бо то в нас лиш на Україні
Тепле сонце грїє,
Де ні станеш, де ні глянеш,
Всьо щечече, піє.
Ох та піє, брате, піє,
Серця добуває, —
А хто хоче заспівати
Там нехай співає.

А хто хоче говорити, -
Могил много-много:
Говори си, пане брате,
Чи-ж нема до кого?! —
Є з ким, брате, говорити
Завтра як сьогодні,
Є чим серце наситити
Молоде, безодне;
Є чим віки наповати
Молодецьку гадку, —
Чо'ж кидаєш, руський сину,
Україну матку?
Чо'ж кидаєш, недовірку,
Рідне Запороже,
А сам ідеш — у калюгу?
Жаль ся моцний Боже!!

Гайда, братя, на аренду,
Та вам куплю пива,
Лиш розрадьте нашу неньку,
Щоб ся не журила! —
Бо в'на думов 'го поїла,
Славов 'го плекала,
Свого серця му кроїла
Та — чого-сь діждала?
Трохи Німця, троха Ляха,
Решту Татарчати...
Ох не плач лиш, не жури ся,
Україно мати!
Хто наважив до калюги,
Помагай му Боже;
А ми, братя, не покинем
Наше Запороже.
Бо на тіім Запорожі
Хата на помості,
В пані матки-України
Будемо за гості.

Д у м к и.

I.

Болит мене головонька,
Від чого — не знаю;
Звязав би я китайкою,
Китайки не маю.
Пустив свою китаєчку
На море, на море:
Плини, моя китаєчко,
У гори, у гори.
Вийде мати воду брати,
Тай тебе спіймає,
Стане тебе ба й питати:
„З якого краю?“
А ти кажи, шовковая:
„Від сина гостина!“ —
А як тебе питати-ме:
„Чо' кровю крашена?“
А ти кажи китаєчко:
„Цісарська слава
Красит наші китаєчки
Кроваво, кроваво“.

Друк. Вечерниця 1862, ч. 25, стор. 217.

II.

Межи двома гороньками
Сходить місяць зороньками.

Лишіт мене, товариші,
Соколики сиві,
Лишіт мене, — ви сьогодні
Днували щасливо,
А я тужив, я журив ся
Цілісіньку днинку, —
Лишіт мене, голубчки,
Одну лиш годинку

Проспати ся на місяці, —
Най ми хоть приснит ся,
Що я дома розвернув ся
В запашній травиці:
Милий вітер провіває,
Кучерями носить,
Та росою холодною
Личко мое росит.

Затропотів тарабанчик,
Горністи*) зарули, —
Я схопив ся до кучерів, —
Би-с думав: не були. —
Лиш росиця, як бувало,
Личенько полоче, —
А хоть трави не полочут,
То полочут — очи.

Друк. Вечерниці 1862, ч. 23, стор. 241.

III.

Злетів сокіл понад окіл,
Я його не бачу:
Сльози ми ся закрутили, —
Та чого-ж я плачу?
Тихо, серце, тихо мов!
Є і в мене крила,
Лиш що мокрі, мокресенькі:
Сльозонька зросила.
Але завтра рано в ранці
Вже відсидів решту, —
Прийде капраль молоденький,
Випустит з арешту;
А я стану против сонця,
Висхнут мої крила, —
Боже милий! як полечу!...
Лиш коби не били. —

Друк. Вечерниці 1862, ч. 30, стор. 263—264.

*) Горністи (Hornisten) — сурмачі, трубачі військові. *Прим.-*
перводруку.

IV.

Ой жовнірь я, легіники,
Ой жовнірь я, жовнірь!
Коли мені не вірите,
Дивіт ся на ковнірь.
Який же він мальований,
Який же він красний, —
Який же він окований...
Світок мій нещасний!
Чи може ти, моя ньєко
Не била поклони,
Чи колачі не віддала
Кумам по закону,
Що в'ни мині таку долю
Зелізну судили? —
Бодай же вас, батьки-матки,
Та злидні побили!

Попід гору високою
Крутії дороги;
Не знаєте, батьки-матки,
Як то боля ноги,
Блукаючи з зелізновою
Од краю до краю.
Гой піду я, батьки-матки,
З конем до Дунаю,
Тай тручу я зелізною
В дунайську долину,
А сам собі на коника,
До ньєчки полину.
А в ненєчки старєнєкої
Хати на помості;
Коли з долев не утону,
То буду за гості...

Друк. Вечерниця 1862, ч. 34, стор. 292.

V.

Ходжу — блуджу по дорозі,
Сердєнько ми мліє,

Оберну ся к Буковині,
Чи вітер не віє. — —
Ані вітер не повіє,
Відки серце хоче;
Заплакав би на доленьку,
Не служать вже очи.
Повій вітре, повій буйний,
Відки тя чекаю,
Та привій ми хоть листочок,
З козацького краю,
А з нашої Буковини
Мальовану квітку,
А від мої миленької
Китайку-позлітку!
Нехай очи повтераю,
Головоньку звязу;
Нема кому поскаржитись —
Я квітовці скажу.
Вона скаже другим чічкам,
А другі знов далі — —
Будуть мов тяжке горе
Усі чічки знали.

Друк. Вечерницѣ 1862, ч. 43, стор. 365.

П у г а.

Поема.

Мому брату Семенові
(В Новосілці) Костюкові
На поклін,
Аби згадав часи тії,
Коли були в Італії
Я і він.
Коли в одну неділеньку
Ранесенько з ранку

Відшукав товариша
На високім замку.
Молили ся, журили ся
Та і ще журились :
„Брате милий, товаришу,
Ми ще не нажились !
У нас думка козацькая,
Козацькая воля,
А прийдець ся погібати
Вовкам в чистім полі“...
Не погibli, вернули ся,
А преці бідуєм;
Через біду, через тяжку
За себе не чуєм...
Нічо тото. Ми биймо лиш
Що днини поклони,
Аби нашій тяжкій біді
Задзвонили в дзвони, —
Задзвонили, видзвонили,
Ще й переклепали,
А ми собі молоденькі
Таки погуляли.

Чи є ще в вас, товаришу,
Мій образ на клинці,
Що-сь ми видер силоміцю,
Як був раз в гостинці ?
Чи просиш 'го ще і тепер
Щодень до вечері ?...
Спасибіг ти, товаришу
Мій милий та щирій !

З нас ся люде дивували,
Собі говорили,
Що ми гроші викопали,
Та ті нас здружили.
А в нас гроші — чисті душі,
Усі то маєтки...
Що їм в голов' не містить ся :
Мерщій у калитку. —

I.

Мати сина леліяла,
Та утіхи сподівалась. —
Сподівай ся, удовонько,
Синоч виростає!
Як той явір над водою
У волоськім краю,
Так твій Семен молоденький
Росте, виростає.

Дав Бог і святий вечер миру.
Уведе радість; Господь сам
Сідав з домом до вечері,
Сам просить прощі ворогам.
І топить ся у серці пізьма
Як лід на сонці. — За столом
Ведеть ся бесіда утішна.
Уведе рай. — А вздовж селом,
Де дівчина яка леліє,
Де син у батенька гуля,
Уведе коляда і пісьь...
Як не була! —

Прийшли нарешті і м'ясниці,
По всім селі гуде,
З дівок стали молодиці,
А з парубків — люде.
І-гу! —

Лежить собі та на постели
Вдова, як паня, в подушках;
В печі огонь пала веселий,
Та гріє хату. — З гонти дах;
А що за хата! як воскова;
А образи вам, образи! —
По лавичу на пядь покрови,
Подекуди і в три рази...
А на ослоні, против печи,
Сидить легінь, мов кріля син,

Тай на сопілці си щечече ;
А вдова дивит ся з перин,
Та з радощів аж Богу-сь молить,
А їй Семен собі соколить. —

Не вигравай, легінику !
Далеко тя чути ;
А ту прийшли охвицери
Та возьмуть в рекрути.

Нехай беруть, кілько хочуть,
А я не бою ся :
Кінь вороний, сам молодий, —
Я ще вислужу ся.

Добре тобі, мій Семене,
На воронім кони :
А ненечка старенькая
У слізоньках тоне. —

II.

На кровавій Італії темна ніч ;
Утікають жовніроньки з міста прич.
Знемогли ся небожата ;
Треба конче спочивати
У гаю
На краю.

Попід гаєм зелененьким чорний дуб,
Що високий, що широкий, а що груб !
Там жовніри ватру склали,
Наоколо посідали :
Дехто впав,
Там і спав
А пугонька на дубі: пугу! —

Капраль :

Коли біда, то є і друга.

(Пуга кричить ще раз).

Один жовнір :

На зуб!

Капраль :

А піла би тому —

Лиш я міркую вже, кому.

Другий жовнір :

Ану, полізу та злапаю?

Капраль :

Та лізь.

Жовнір :

(виліз на дуба тай пугу ймив).

А-га!

Третій жовнір :

А маєш?

Жовнір (з гори):

Маю.

Усі :

Ану давай ї лиш сюда.

Четвертий жовнір :

Яка-ж велика та руда;

Агі!

Пятий жовнір :

А що би з нев робити?

Жовнір-Поляк :

А огієн на со? Мем палити.

Кадет (надбігає):

Was ist? (Вздрів пугу, вириває).

Gieb her! — Du armes Mistvieh!
Спечу собі, та буду їсти.

Оден молодий жовнір:

Агі на тя! — хто їсть сю птаху?

Кадет:

Was weisst denn du, du рекрутыго!

Молодий жовнір:

А знаєш, що? коли хоч їсти,
От байда хліба ти май-май!
Ще й солонина є в тайністрі.
Бігме, що дам, лиш не карай
Єї! — Диви, яка в'на бідна!

Кадет:

Але, що даш?

Молодий жовнір:

Ну, дам, і бігме!

Кадет:

Da hast! (жовнір взяв пугу тай пустив).
Ist das ein — дурний хам!

Капраль (дрімав; схватуєть ся):

А цитьте-ж хлопці! (Лісом крик):
Auf! Allarm!!!

III.

У море сонечко заходить,
Щоби гарненько ся скупать,
Бо цілий день у крові бродить.
У чий? — на що вам питать?

Не доста знати вам, що бродить?
От лучше, братя, ся спитать,
Чого таке червоне сходить,
Коли ходило ся купать? —
Не треба много тут розправи:
Волоське море все кроваве,
А праведне як впало в кров,
Так сходить знов.

А над Маджентою горов
Стоять гармати:
Муть стріляти!

Леліяла, колисала,
Та утіхи сподівалась...
А чи-ж тобі не утіха,
Удовонько-серце?
Заревіли в оден голос!
Як цвіт на коверці
Посипались червоні ріки...
Замовкли на віки, —

— Та не они;
Ваші сини,
Сини ваші милі!
А прокляті
В одно тратять,
Карію розбили;
Лягло як рій:
Лежить і твій...
Лежить собі молоденький,
Замок чорні очи,
Під тим дубом зелененьким,
Де спав сеї ночі.

IV.

Угу! —
Крадеть ся місяць з-за цвинтарей,
Такий черлений як опир,

З-за ліса сунуть чорні хмари,
Гадав би: суне монастир,
Та хоче умерлих покрити,
Що он біліють як зима,
Бо йде опир кровцю їм пити,
А в їх кровці уже нема.
А він розідре білі груди,
Ті руські груди, що як спіж,
Та серце, серце гризти буде.
А що самий си не дош,
То діти твої будуть ссати:
Вовки, куниці, пси прокляті;
А що і сим бісам не гоже,
То вороня їм допоможе.
Угу!

Серед кровавого лугу
Лежить си жовнір під дубцем,
Накрив си очи рукавцем,
Накрив личко собі козаче, —
Плаче.

Рад би ся на бік обернуть, —
Не годен; бо кровці чимало
Стекло з его, — в пісок потало.
Французькі туни лихо біють, —
Чому не трапили від-разу?...

Дивіть, вовків яких там лазить!
Там борше іранатира рвуть;
Не стало, — капраля вже днуть;
Не стало, — вже летять до того
Жовнірика молодого,
Що 'го мати леліяла,
Та потіхи сподівалась...

Простибіг, мамко, за услугу;
Прийми хоть душу, Боже...

Угу!
Тай пустилась сіроманцям
Прямесенько в очи:

Не будете розтягати,
Кого вам ся хоче!
Об'їдалась, кровавилась,
Що сили ставало;
Він ї не дав Німцям, -- вона
Вовкам 'го не дала. —
Угу!

V.

Дав Господь свят-вечер і другий,
Дав радість, дав, дав благодать.
В хатах сїдають вечерать, —
Сїдають, щиро-сь Богу молють
За єго дар, за єго волю,
Що між царями святий лад,
Що їх сини прийшли назад,
Що вздріли їх при своїм столі; —
Але не всі оттак ся молять,
Не всі, не всі. —

Де-хто в тузі

Сидить та сина споминає,
Що десь тепер в далекім краю, —
Хто знає, може і не їв. —
Дехто вечерять і не сїв, —
Не сїв, бо серденько ся коле
На-поли. — Не діждесь ніколи, —
Ніколи не діждесь!
Сидить не ївши, серце рвесь...
То свят-вечер! Бодай тому
Такий, — я знаю лиш, кому!

А як у вдовинім дому?
З вікон палає як з палати,
В медах купаєть ся вся хата,
А удова си за столом
Радїє своїм соколом,
Що повернув ся з того краю,
Де наших трутов напувають,

Попи не ховають, —
Вовки розтягають. —
Вдова собі так розважає:
А хто ся лучить там здоров,
Той мусе винить зо старов. —
І я там був із колядов,
Тай — ніде правду діти —
Гей підхмелив ся; бо — адіте —
Удовонька, як та голубка,
Все кубочок мені по кубку, —
Все гай!

Нехай
Здоровенька і відповість,
Коли не ладна моя піснь. —

Лиш та пуга там не була:
Она в Італії
Сидить собі на дереві,
Та з голоду мліє.
Угу!

Друк. Вечерниць 1862, ч. 37 і 38, стор. 313—314 і 321—322.

До Михайла Дучака

у славній Заставній.

Аби того нагадав,
Кого братом колись звав,
Кому казав: „Ріднесенький!“
Кому казав: „Друже!“
Не жури ся, бо й я журюсь.
Та я вже не тужу...

Або-ж та береза на цвинтарі тужить?
Мовчить та біліє як яра зима.

От так і той жовнірь, що в цісаря служить :
Хоть серденько мліє, а віри нема

Ні від Бога, ні від людей —

Листок серед моря :

Одна филия прибе до дна,

А друга рве 'д горі.

Ох филі ви, филі, чорні та студені,
Коби-ж то до вас я примівки хоть знав! —

Сказав би я нестись до рідної нени.

Як лебідь той білий на вдвіря би впав,

Тай заспівав, заголосив усіх співанок, —

Ненька би ся здогадала, що то їй синок,

Тай вибігла з хати. „День добрий ти, мати!

Із далеку гості, чи є чим вітать?“

„Є, сину єдиний, меди є, є вина“. —

„А врода, здоровля?“ — „О вже — дякувать!“

Частуй собі, моя нене,

Милійшії гості,

А я піду, тай напю ся —

З високого мосту...

Ні чарочкою пити-му,

Ні мід солоденький,

А напєть ся на намулі

Твій син молоденький.

Попід воду блукати-му,

Свою вроду шукати-му...

Врода моя мальована,

Врода моя красна!

Літа мої молодії,

Доле моя щасна!

В мене дома меди-вина,

Хата на помості —

Верніте ся коханії

Хоть на днину в гості!

Моя мати ткаля

Та шваля —

Моя мати дбала,

Та дбала,

Посправляляла кармазини,

Все казала: „Мому сину“.

А тут єму нема кому

І личко накрити.

Чому-сь мене, ненько моя,

Люба моя,

Сиза моя,

Не навчила хоть тужити?

Притулив я личко до калини,

Та тужив я з вечера годину. —

Ніхто мене не розважить,

Слізюньки обітре.

Повій мені з Буковини

Чорногірський вітре,

Та привій ми від братчика

Щирую пораду:

Де я бідний пригорну ся,

Голову покладу?

Хто мя буде поминати,

Як марне загину?

Хто посадить у головах

Червону калину?

Хто заплаче надо мною,

Мисочку покладе? —

Не забудь мя, товаришу,

Названий мій брате!

Ні! ти мене не забудеш:

Не так ми-сь любили,

Щоби ми ся забували,

Товаришу милий!

Як ти сядеш у суботу

Вечероньку їсти,

Як принесе поштаренько

Невеселі вісти, —

Не жури ся, сизокрилий,
Така уже доля!
А в неділю скоро з церкви,
Чини-ж мою волю:
Збери наших легіників,
Що їх буде сила,
Та висипте при дорозі
Високу могилу,
Та насадіть на могилі
Бервінку та руті:
Будуть іти дорогою
Сердешні рекрути,
Нарвуть собі, затичуть ся,
Слізеньки обітруть —
Порозносять наші квітки
У всі чотири вітри,
Тай розкажуть, — не про мене,
Не про мою долю,
А про тебе казати-муть,
Брате мій соколе!
Все про тебе казати-муть,
Сизий мій та ясний!
Як ти твого товариша
Споминаєш красно. —
..Ляхи єго замучили,
Німці 'го доби́ли,
А ті руські легіники
Бервінком накрили“.

Друк. Вечерницъ 1862, ч. 41, стор. 345—346.

Новобранчик

ПОЕМА.

Костю Горбалеви на поклін,

аби згадував 2-го німецького просимця 1852 року, коли мене обстригли.

Пролог.

Братіку мій, ни цурай ся
Хоть ти оден цего бранця;
Ни цурай ся его сліз,
Що в поклонї ти принїс.
Бо 'го люде на кеп від себе прогоня,
Нїби коли в латю, то він вже ни їх, —
Де кури ни піют, де дзвони ни дзвоня:
„От там ти — та там ти!“ справляють на сміх.
„В нас хлїб ни вродив ся, нічо' не зібрали“ —
Так люде до його, тай замкнут ся в клїть.
Бодай ви святого таки ни діждали,
Коли співакови кавалка вже нїт!
Абож я 'го, люде, за дармо в вас хочу?
Я буду співати, му серце топить,
Я буду робити, аж вилізут очи,
Лиш дайте прожити, між вами прожить,
Гарненько-мирненько, як в вас то живет ся,
Де Пречиста Божа за столом сидит,
За тисовим столом із вами посполом.
Ох братя панове! аж серце ся бєт,
Аж душечка в менї крильми собі збила —
Зриват ся летїти, залізячко дзур!!
Богдай ворогам ти, ни нам ти дзвенїло!
Співав бих — так годї, ведут в калавур...
А другий раз ни му вже вас
Морочить в сїм ділі:
Коли Німці ни застріля,
Самий ся застрілю ..

Темна нічка, невидненька, -
Сидит вдова старесенька.
Сидит вдова коло стола,
Тяжко, важко плаче,
За дрібними слізоньками
Світонька ни бачит. —
„Синку ти тій, щирість моя,
Серденько вже знає,
Що я тебе послідний раз
Отце виражаю, —
Послідний раз, мій синочку!
Ни своя дитина,
Ни ти мене ховати меш,
Як з голоду згину,
Ни ти синку, ох ні, ни ти“. —
Тай лиш повалилась
Кінець стола тисового. —

А дочка Малана
Сидит собі у запічку, —
Оттак сидит цілу нічку.
Білі ручки ни ломала,
Ані голосила,
Лиш у стіну до протесу
Головоньку била.

А за ким-то, співаченьку? —
Мете мня питати.
Нима 'го тут, от що вийшов
На подвіря з хати.
Потикнув ся, сів на приспі,
На ручки склонив ся,
Тай дрібними слізоньками
Гей водов умив ся. —

Мий ся, брате молоденький,
Най ти жаль ни буде,
Що-сь ся доста ни наплакав, —
Бо німецькі люде

Ни дають нам заплакати,
Ні заголосити, —
Братя мої, рускі мої,
Чо' нам в світі жити! —

Чого нам тривати, панове молодці,
Коли наша воля в поганих руках! —
Ведут нас під міру у мокрі сорочці,
В кроваві пускають по десіть роках,
По десіть найкращих, — пожаль же ся Боже! —
Заплакав бих, братя, та сліз уже ніт.
За тими роками, гадаєте може,
Бих плакав, що всохли, як маковий цвіт? —
Ні, братя, що впало, на віки пропало, —
Абих ціле стадо цісарске веїдлав,
Уже ни здогоню, — та й на щоб ся здало? —
Ци я вже ни доста в сих десіть страдав? —
Ні, братя молодці, про їх ни заплачу,
Про вас я заплачу, про руский талан
Та рускую волю, ту рідну, козачу..
Заплачмо панове, най трісне кайдан!

А доки тріс, — богдай 'му біс! —

Ходімо до хати

Подивитись, що там робит

Стара темна мати.

„Ни нуждуй ся, моя доню,

Мов ти коханє,

Готов твому братчикови

Ранішне сніданє.

Зготов добре сніданєчко

Братчикови свому.

Або хочеш, аби пішов

Ни снідавши з дому? —

Ох буде він, синку, доста

Голодом ще млїти,

Та й ти будеш, та й я буду...

Діти-ж мої, діти,

На що я вас таких бідних

На світ породила?

Як би знала, до схід сонця

Була-б утопила,
Абих була ни бачила,
Як нині вас бачу!
Ни плач доню хоть ти уже,
Най я сама плачу,
Най виплачу моє серце,
Мої темні очи, —
Най виплачу, доню моя,
Чий борше загину! —
А хто-ж мині вималює
Красну домовину? —
Уже ни він — мій синочку!...
Чужі чужиниці
Тесати мут домовину
Бідні одовици“.

От так собі гей-би крізь сон
Одова проводить,
А донечка на ватерці
Сніданя готовит. —
Заплакали всі зіроньки,
Зарули всі півні, —
Сніданячко вже готове...
Німецька царівне,
Ци снідала коли ти так,
Або твої діти?
Ци буде й вам на слізоньках
Сніданя-сь варити? —
Що дня, що дня, — лиш ни сестра —
Неволя.. вельможна!...
Співав бих ще, та бою ся,
Що відай ни можна.
Бо я правду лиш співаю,
Та й за правдов гину,
А ви правду ни любите...
Прощай же, княгине! —
Ходит братчик по дворови
Тяжко, важко плаче,
Умиває слізоньками

Личенько козаче,
Умивай ся, молоденький,
Як лебідь на мори,
Може втопиш горячими
Красні наші гори,
Аби на них ни дивитись,
Від разу забути.
Зеленої смеречини
У Німця ни буде. —
Бо в німецькім, брате, краю
Росте лиш ліщина :
Ни одному біле тіло
Гей за́полоч сине;
Ни одні козачі плечі
Як ножем би скраїв. —
А найдуще тих легінів,
Клятих тих гильтаїв,
Що ни хочут панувати
Та за домом плачут...
А я чого?... Коли-сь зачав,
Кінчай же, співаче!

Вийшла сестра за братчиком,
До сніданя просит,
Тай китайку дорогую
Слізюньками росит;
А де слізка лишень кане,
Зараз кровіюв стане...
„Вже готове ти сніданя,
Брате мій Іване!“
Ввійшов Іван до світлиці,
Сплаканий, аж хворий.
Єго ненька старенькая
На силу говорит :
„Сідай, синку! Сідай, душко,
Та будеш снідати“.
А як они вже снідали,
Ни мете питати;
Ни мете, ні, товариші,
Бо я вам ни скажу...

Хиба й свою головоньку
Китайкойов звяжу...
Але-ж бо я, легіники,
Китайки ни маю, —
Пустив свою китаєчку
Долів по Дунаю —
Кровавую, слозавую
До нєнєчки в гості.
Бо і в мене, пани братя,
Хата на помості —
Була... була, соколики,
Та Ляхи розбили;
Все забрали, а сироті
Нічо ни лишили.
Нічо?... Брешу! Лишили ми
Нєньку як голубку,
Дрібні слізки збираючи
До срібного кубка,
Доки верну в Буковину,
В гори у гостину...
Ци я верну, ци ни верну,
Я післав хустину,
Аби мала моя нєнька
По мині поману:
Мою хустку кривавую
Та в слізоньках прану.
Устав Іван від сніданя
Тай молит-ця Богу,
А сестричка вже лагодит
І харч на дорогу.
Ох мала то, ни велика
Вдовина тертіла...
А одова як сиділа,
Так і обімліла.
А він припав до ножечок,
Вклонив ся низенько:
„Оставайте здоровенькі,
Рідна моя нєнько,
Тай ни плачте! Я чий верну,

А коли загину — —“
Ни доказав. Вийшов потич...

Братчику єдиний,
І я тобі ни докажу,
Бо серце ся топит,
А дрібненьке писанечко
Ніби кровйов кропит...
Дивне, дивне, пане брате,
Серденько співаче:
Чуже горе виспіває,
А про своє плаче.

Та як же ни плакати, та як же ни рути,
Мині молодому?... Молодці, скажіт!...
Продали мя Ляхи в німецькі некрути,
Втопили ми долю, втопили мій світ;
Пропав як тот камінь в глибокому мори, —
Ніхто ни добуде! Ніхто ни спита,
Як тяжко я мокну у сльозах та в горю;
Ніхто ни спитає... бо я сирота.
От хожу та хожу, як дух на покуті,
Що пустков блукає, а прощі*) 'му ніт.
„Ходи! — кажут лютри — бо пута вже куті!“
Ходи, аж ни впадеш здихати під пліт.
Ходи, аж ни здохнеш в нечистім дес краю,
Де дзвони ни дзвоня, ни піє когут,
Де руські молодці на гуслех ни грают,
Де руські дівчата співати ни мут.
Соломяна виля — цісарська симбриля,
В куті дес за плотом — там руський співак...
Слідочки по світі, слізочки по цвіті, —
От тільки помани!... Молодці-ж, ни так?...
О, так, пани братя! Душя ми віщує,
І думка говорит, і серденько чує,
Яка моя доля і чо' мині ждате.
А доки діжду ся, тра далі співать.

От викрав ся і місяць з раю,
Щоби ся добре придивить,

*) В мойй копії: прощій.

Який гаразд на руськім краю,
Як там живут, та як там жить;
Як Україна, як Подоле,
Як Галич, мов почесний стів,
Стоя та щиро Богу моля-сь
За князів своїх, за батьків,
За козаків, за руську волю,
Що в могилах глибоких спит...
„Чи вже ни встанете ніколи?“
Спитаєт-ця, тай знов ся молит,
А Бог ни чує, Бог наш спит...
Коли він встане, Галичани?..
Лиш ни журит-ця, встане гнет!
Але тепер лишіт, най спит,
Аж церкви церквами станут...
Відтак молітєсь, Галичани!
А тепер спіт,
А Бог даст світ.

А в Італії цвіт та цвіт
Укрив гору, укрив долину
То у бервінки то в калину.
Бо де руська ніжка ходит,
Там бервінчик родит;
А де руська кровця кане,
Калинойов стане.
А кілько то козацької
Кровці тутки лет-ця!...
Козакови у серденька
Гей гадина вет-ця...
Он блудит гаєм, — ма 'го знаєм.
Блідий-блідий, як та стіна,
Шовковов хустков утераєсь;
Мовчит як ніч, та ніч німа,
Що гей пропасниця приспала
Італію; — богдай ни встала!
Богдай тогди піднялась 'д гори,
Коли камінь в морі!...

Місяць сияє, він читає.

„Померли — пишут. — Ні вже 'д кому
Вертатись сироті до дому...

От мовчало би-с, еоловіє!...”

Так він собі. А місяць мрів,

А кабат так ся і біліє —

Перед — а плечі як калина

Червона та сина.

„Як тарабани страшно грають,

Братя плачут, Німці дають,

Шабельками підганяють...

Триста прутя зашуміло

Коло мого тіла!

Але Бог видит, дїшше знає“...

Сплакав... карабін обзирає...

Він спотикнув ся, впав, здихає...

Тяжко зітхнув... Як би й ни було!

Лиш зорі сплакнули.

Ох Боже мій милий! А Ти його бачиш,

Як він ся низенько у квіти склонив;

Тай з ясної зорев за ним ни заплачеш?...

Хиба то ни Ти 'му так долю судив?

Хиба-ж то ни Твої плекали 'го гори,

Ті гуцульські гори, бервінковий край?

Хиба-ж то ни Твоє занесло 'го море,

Де люди ни руські, ни руський звичай?

Де сонце тя топит а претці ни гріє...

Де місяць аж гріє, а світла нема...

Де вітер аж сушит, а претці ни віє...

Весна ни минає, а претці зима

Для руського серця... Ох Боже наш, Боже!...

Прости!... Забуваю, що Господь наш спит...

Добраніч!... А ти як, небоже?... Небоже!

Хто прийде заплакати? Хто буде тужити?...

Ні батька, ні мами, ні трунви, ні ями...

Собаки волоські кусати ся мут

Над тілом козацьким!... А й ми-ж козаками?...

Козаки за свій край та волю ся бють, —

А ми, за що бємось? Ох братя, ни скажу,
Бо мушу ще жити, ще мушу співать,
Аж ту Черногору собов ни підважу
Та Добуша найду... Вже доста 'му спать
В могилі, вже доста тяжкої покути
За малу причину, молоду дівчину...
Встань, друже! Ми дужі, ми вже ни рекрути...
А мусимо гинуть, то будемо гинуть —

Але ни під лозовинов
В німецькі неволи, —
За руський край загинемо,
За руськую волю

Світи, місяцю, красно,
Би вже ясно та ясно!
Аби ми ся надивили,
Як наш новобранчик
Спочиває в Італії
В зеленім байраці.

Ни хоче молодий світити...
Морочит-ця мов у диму
По темні мрі, неначе вбитий,
Неначе хтось помер єму.
А він звязав головку, рідню
Іде на похорон просить;
А в'на цураєт-ця, бо бідний,
У бідного нима що пить.
Оттак і він собі сарака
Блукає небом, мов селом,
Та просит — відповідь однака;
„Нима коли“.

А байраком

Так сумно-сумно, мов в неволи;
Лиш новобранчик там лежит;
Ручки 'му навхрест, мов ся молит,
А Господь наш як спит так спит...
Коли устане, Галичане?...
Хто зна, коли... А серце вяне,
Так дивячись на руські рани,
Так дивячись на руську кров,

Що миє землю мов водов,
Погану землю.

Вічний Пане!

Ци вже і в тебе гроший ніт,
Що-с злодіям запродав світ,
Аби робили, як їм гоже?
Христа ран ради, вічний Боже,
Дбай викупить твій мир назад,
Ще доки лютри го зздят!

Лиш новобранчик ни голосит...

Єго кровця долину росит,

А він як спав, так собі спит.

Ми уздримо, а він ни вздрит,

Як Галичан поклонит-ця

Україні мати, —

Як руський син у кармазин

Вбере ся, ни в лати; —

Як отаман з гробу встане,

На козаків свисне;

Як бунчуки залеліют,

А булави блиснут.

Як поганці в однім ранці

В болоті утонут,

А у Львові на церкві

По Ляхах задзвонють;

А церкви-сь одцурают

Анцихриста з Риму,

Та помоля-сь Господеві

До Єрусалиму

Гарнесенько, вірнесенько

Про долю козачу,

Про руський край, про руський мир...

А він ни побачит..

Друковано у-перве одну частину («От викрав ся і місяць з раю»
аж до «Кровці тутка лет-ця») у Вечерничахъ 1862 р. ч. 36,
стор. 308—309, потім цілість з деякими пропусками в «Зорі» 1889 р.
ч. 8 і 9. Тут друкуеть ся з автографу (власність проф. К. Горбала
в Перемишлі) по двом копіям, одна В. Сімовича у Чернівцях, а друга
самого д. К. Горбала, власність тов. Просьвіта. Крім сего в нас

у руках є ще дві копії сеї поеми, зроблені ще в 60-их роках, декуди новітній від Горбалевого автографу, в яким, здасть ся, пропала перна картка (посвята), котру д. Горбаль і списав потім із памяти не до всім докладно. Так само в тексті Горбалевого автографу деякі місця викривлені, а в моїй копії повні. Поему прислав Федькович Горбалеви разом з листом 25 жовтня 1862 р. і з фотографією. »От клоно тобі мій образ і мого »Новобранця« — писав він у тім листі. — Образ без рамця, а »Новобранчик« без оправы, але будь ласкав, брате, приймай уже як є, бо у нашім славнім місті (Ардалі?), богдай ся запало, нима навіть оправника, ни так аби рамців мож до дістати«. Федькович бажав бачити поему надруковану в Вечериних, »коли міркуеш, що ни буду мати якого кабалику з поліційов; слиж би се так мало бути, то воліш мого »Новобранця« на Україну післати. Зрештов роби, як сам здоров міркуєш, лиш аби добре було«.

Н и в а.

Доки маю світом нудить,
Доки маю люде гудить,
Доки маю дожидати,
Заки Галич зможе встати? —
Ліпше сам я рано встану,
А сповівшись щиро Богу,
Займу плуги круторогі,
З'орю гори тай долину,
З'орю свою Буковину,
Як наш Тарас, як мій тато
Научив мене орати;
І віру, любов, надію
Буковинов скрізь посію.

Виростај же, руський Боже,
Пшеницю, як лаву!
Хай зародить моя нива
На співацьку славу,
Хай вяжеть ся колос в колос
Від верха до долу,
Хай сіеть ся Буковинов
Правда, віра, воля!
А я піду — як палата,
Так і бідна хата,
Піду руськов Українов

Женчиків збирати.
Жніт, вжинайтесь женці мої,
Та й дякуйте Богу,
Що поміг нам жито жати
На своєму полі.
Що не підем зажинати,
Мов крепак мізерний,
У чужий край, чужі люде,
На коробку зерна.
Вже не будем, женці мої! —
Безсмертний наш Батько
Научив нас свою землю
Питому орати.

• • • • •
Тепер уже знаєм...

Жніт, вжинайтесь, женці мої,
А я заспіваю.

А я заспіваю по руському краю,
Щоб було далеко, далеко мя чути;
Від Чорної-гори до Дніпра-дунаю
Розсип ся ми, пісне, бервінком та рутов!
Най руські молодці затичуть кресаню,
Най руські дівчата вінки собі шиють,
Най люде не кажуть, що ми безталанні,
Най сльози кроваві личко нам не миють...
Розсип ся ми, пісне, як сонечко літї,
Хай наші кроваві на віки обсушить...
Розсип ся, розбий ся, як грім по Рокиті,
Хай шваркїт німецький нас більше не гдушить.

Розсип ся же, пісне моя,
Та й не схамени ся!
Де попадеш руське серце,
От там пригорни ся!
Як той голуб до голубки
На новім острішку
Пригортай ся, пісне моя!

• • • • •
Друк. Вечерниця 1863, ч. 9. Пропусків, пороблених редакцією, на жаль, ми не мали змоги подоповнювати.

До мого брата Олексі Чернявського,

що збудував міст на Черемші у Ростоках.

Мостив мій братік мости
З білої риби кости,
З каменя дорогого,
З перстєня золотого.

Мости, брате Олексіку,
Мости ти, мій друже,
Єдної нашу Буковину
З Червоною Русев.
Най Черемош зацінений
І Чорний і Білий
Із братію, із руською
Нас більше не ділить.
Най возьмем ся однов силов
До одної справи:
Добувати батьківської
І волі і слави.
Най загостить з того боку
На наше подвіря
Руська щирість, а від нас знов
Православна віра
Най вернет-ця в Галичину,
Най засвітить ясно,
Щоб римського Анцихриста
Туманища згасли,
І знов правда повернула
На тамтой бік в гості —
Все по твоїм, пане брате,
По тисовім мості.

Друк. Вечерницѣ 1863, ч. 14. З моста на Черемші в Ростоках нема тепер ані сліду, тай звістки про нього я не міг допити ся.

Мій сардак.

Я-ж бо тебе ни звержу ся,
Руський мій сардаче!
Тепер аж я заспіваю,
Тепер аж заплачу,
Бо маю ся в що утерти:
Широкії поли. —
Ни скину тя, мій сардаче,
Ніколи, ніколи!

Писано 12 червня 1863, в листі до Д. Танячкєвича, друкованім у »Зорі« 1892, стор. 258.

Писанки.

Повіре народне.

А з четверга, темної нічки,
Без місяця і без свічки
Оливная гора сияє:
Бо там син Божий у слізоньках потапає.

К землі припадає,
Господа благає:
„Не дай мене, Боже,
На ті муки тяженькії.
А може, — йой Боже! —
Може така менї доля
Від тебе судилась?...
Нехай буде твоя воля
І царство і сила. — —
А може-б мож тую чашу
Від мене узяти?...“

Не мож було. — Замучили. —
А Божая мати,

Та бідна, нещаслива мати
За Русалимом, в крайній хаті
Сидить собі коло печи,
Восчик крає, в череп мече,
І в новенькім черепочку
Топить його на жарочку.
І восчику натопила,
І золоту кисточку купила,
І покладків свіженьких, біленьких узяла,
Воском уписала,
Ще й намалювала,
Вітак в кошелік поскладала,
Тай до Пилата поспішала,
За Пилатом на-вколішки ходила,
Писаночки носила,
І курочку в даруночку,
Та все благала-просила:

„Пилатію, воеводо,
Славний государю,
Пусти мені мого сина..
Одного і маю,
Лиш одного, мій паночку,
Їй Богу, одного!
Я ще красчих понапишу,
Ще красчих, — їй Богу,
Що я красчих понапишу..
Одного і маю..“

„Не плач, не плач, Пречистая!
Його вже не має:
Уже Жиди замучили.“ —

К землі повалилась,
Мов убита — а писанки
У світ розкотвлись.

Друк, Мета 1863, ч. 1, стор. 13—15.

До керманича.

„Керманичу молоденький,
Серденько-соболію!
Возьми мене, керманичу,
На воду з собою,
Та занеси кінець-світа!
Кінець-світа, брате,
Занеси долів водою,
Щоб тут не бувати.
Бо й тут люде — такі люде,
Як і другі люде...
Керманичу, бери мене!
Жалю хоть не буде,
Коли стане чужиниця
На хрест розпівнати,
Коли буде моє серце
На шматочки драти,
Коли буде... Керманичу!
Чи віриш ти в Бога? — —
Коли видре мині й віру,
І Бога святого,
Та і пустить в світ широкий,
Ніби тую мушку,
Що їй крильця обірвали...
Керманичу, душко!
Возьми мене із собою,
Возьми, возьми, брате, —
Або втопи в Дунаєві,
Щоби не каратись!“ —

Реве, гуде наш Черемош —
Керманич не чує;
Усе далі та все далі
Дарабу кочує.
А уповень виринає
Зо синього моря, —
Коло його, мов надія,
Вечірня зоря.

Друк. Мета 1863, ч. 1, стор. 15—16.

Д а р м а.

Голубко-серце, надіє,
Куда ти знов ся зриваєш?
Куда летіти гадавеш?
Не видиш, буря як віє?
Голубко-серце, надіє,
Лиши ся дома, небого;
Вже не дібеш ся до того
Небесного твого покою,
Де сонечко милостю гріє,
Де серце плакати не вміє,
Де світ сміять-ця не сміє...
Вже дарма, серце надіє!

Друк. Мета 1863, ч. 1, стор. 16.

Н е м о ж у.

По небі блудять голуби
Все висче, висче, та висче,
Все ближе к Богу та ближе...
І я-б... та годі. — О любі,
Я вже до неба не можу!
Принесіть, дузі, галузу,
Тую оливну, зелену,
Що вже ніколи не вяне,
Що ї так довго чекаю, —
Принесіть, дузіньки, з раю;
А як я доти загину,
Заткніть на мою могилу.

Друк. Мета 1865, ч. 1, стор. 16—17.

Чекайте.

Тримбіта? — Бігме, тримбіта!
Чи вже не з того-то світа
Кличуть співати небесні? —
Чекайте, любі, — по весні!

Друк. Мета 1863, ч. 1, стор. 17.

Однако.

Сонце заходить. — Про мене,
І не сходи вже ніколи!
Однако жити в неволі:
Чи небо чорне, чи синє...
Я і без сонця загину...

Друк. Мета 1863, ч. 1, стор. 17.

Зіронько моя.

Зіронько моя маленька,
Зіронько моя, сирітко!
Ледви що трошки тя видко
З помежи других на небі.
Вони ся дивлять на тебе,
Сміют-ця, скачуть, гуляють,
Пальцем на тебе справляють,
Зіронько моя смутная,
Зіронько моя маленька!

Друк. Мета 1863, ч. 1, стор. 17.

Шипітські берези.

Баліяда.

За Шипотом гра Сочава,
Розбива пороги;
Над Шипотом місяць сходить,
Ясний, срібнорогий.
А в Шипоті на цвинтарі
Дві могили близько;
Понад ними похилились
Дві березі низько.
Одна в сей бік хитаєт-ця,
Друга в той бік тихо.
Стане місяць серед неба —
Лихо-ж мині лихо! —
Перекинут-ця дівками
Та ну собі в коси!
Упилют-ця, шатають-ця,
Рвуть собі волося.
„Ой не діждеш, суко дівко!“
„Не діждеш, погана!“
Перший півень: кукуріку!
Березами стануть.
Знов віють-ця край могили
То сюди, то туди.
Та цур же їм! — Так стійте лиш:
Що далі ще буде.

Давно колись у Шипоті
Тривала удова,
Багатирка не все село:
В запасках шовкових
Та в намістах все ходила;
В коморі, в пивниці
Кармазини, меди, вина;
А що вже в світлиці,
Так золото аж капає!
Що-ж далі казати?

Подивіт-ця, брата милі,
Самі у кімнату:
Там дві дівці, як Вірмінці,
Шовком собі шиють,
Кароокі, чорноброві.
Легіні дуріють,
А ніхто вже молоденький
Так не пропадає,
Як той ватаг Добушуків,
Іван кучерявий.
Куда збував, туда збував
З опришками днинку,
А у-ночи вже топірчик
У вдови на клинку
Заночував, а ватажко — —
Да це вже не скажу.
А богдай ті чорні очі
Пропали від разу!

Ходить ватаг до удови,
А та ще і рада,
Що є кому її дочкам
В сопілку заграти.
„Вони в мене молоденькі,
Нехай погуляють;
А що люде собі шепчуть, —
Ані забуваюсь!
У зимнику скриня грошей,
У коморі скриня:
Коли схочуть віддаватись,
Віддадут-ця й нині.
А тимчасом нехай собі
В мене нажиют-ця,
Доки їм ще по головці
Кучерики вют-ця“.

Сходить місяць над Рокиту,
Зіронька леліє;
Квапить ватаг на вечірки,
У листочок піє.

Піє собі, вивистує,
Аж гай ся вгинає,
А ті гарні вдови дочки
В саду дожидають.
Обнімуть і приголублять:
„Милесенький, світе!
Де-ж ти нині так забавивсь?“
„В Радівцях, мій цвіте,
Напивав ся на ратуші
На зеленім вині“.
„А ми так вже визираєм
Цілу днинку нині,
Чи не йде вже наш кучерик!“
„А він уже й озде!“
„Ану заграй, Іваночку,
Лишень по волоськи!
Що-ж я люблю! А ти любиш,
Сестричко Мітрано?“ *)
„І я люблю, да час спати;
Вже, бачиш, не-рано.
Чи так, душко Іванчику?“
„А вже-ж, ти мій раю!“
„Ох лишенько! у кімнаті
Свічка догаряє!
Ходім лишень, Іванчику!
Я вже постелила“.
„Ходім, зоре! А Оксана
Чо' так зажурилась?
Не жури ся, хвисялочко!
Таже я з тобою!“
Ішли. Світло погасили
У нових покоях.

Ходить уже пан ватажко
Два роки нівроку,
А котру-ж він вірне любить:
Чи ту карооку
Аксенію як лелію,

*) В перводруку: Мітранко, але рим вимагає: Мітрано.

Чи може Мітрону,
Що гуляє по світлиці
Як намальована?
І Мітрона не погана,
Гарна і Оксана;
Да й в опришка серце жваве,
Ще-б і третій стало.
Бо опришок, мов отаман
На козацькім краю,
Кожду дівку щиро любить,
Але — для звичаю;
А козацьку свою долю
Не утопить в дівці.
Пан отаман слави хоче,
Ватаг — сороківців.
Той за віру православну
Накладає груди,
Сей знов Бога не чекає —
Сам карає люде,
Що мов п'явки ті неситі
Кровцю людську тягнуть.
Най-же в його лиш кохання
Вірного не багнуть,
Бо він жиє як сьогодні,
Неначе на жарти,
А завтра вже програв життя,
Казав би, у карти.
Чи так, мої чорнобриві,
Чи правду говорю?
Не кохайтесь з опришками,
Бо здаст-ця на горе.

Не слухали удювині
Мові поради,
Та кохали ватаженька,
Як сердечку ладо.
Но сердечко те дівоче
Не так любить хоче,
Щоб з другою ділити ся.
Темненької ночі

Пішли нишком до Циганок .

„Зозулечко, ненько!

Полюбила я ватажка,

Як вмiло серденько.

А ти коли чи любила?“

„Нї, маковий цвіте!“

„Отже-ж мабуть і не знаєш,

Як тяжко на світі,

Коли душка миленького

Над життя полюбить,

А він собі у куточку

Другу, бач, голубить,

Другу, сиза!... Або зроби,

Най її покине,

Або зроби, нехай вона,

Або я най гину!

А так жити, голубонько,

Серцю не подобно.

Дій, що знаєш, я заплачу“.

„Та добре-ж бо, добре!

А про душу-ж не гадаєш,

Про Бога святого?“

„Ох, тетечко, його втерять,

То гірше ніж Бога!

Роби лишень та не питай:

Я душі не дбаю;

Без милого на що душі,

Нащо минї раю?

Без милого нема раю,

Нї сонця, нї світа,

А з миленьким мабуть любо

І в пеклі горіти!“

Пішла Чора, плящиночку

Найшла десь в рубочку:

„Ось на тобі! Дві капельці

Піддай їй в медочку,

А минет-ця, моя зоре,

Пекучєє горе.

Та не забудь: дві капельці!

А мині за мою
Порадоньку треба, душко,
Червінчика дати“.

Заплатили — повертали.

А дома в кімнаті
Дожида вже пан ватажко,
Ігра на флюяру.

„А де-ж ви так забарились,
Пишні мої лелі?“

„Та я — була — десь по селу —
Мамі за ліками“...

„А я була — у Циганок
По примову мамі“.

„А я так уже занудив!
Головки не звезду;

Підіть хйба до пивниці
Та й уточіть меду.“

„Зараз, милий!“ — „Біжу, душко!“

„Отся, бачиш, чарка,
То для тебе, мій соколе!

А ця друга чарка,
То для тебе, Мітраночко, —

А на-ж, сизокрила!“

„А отсю я Аксенійко,
Тобі наточила;

Ану возьми, моя рибко!
Ану, милесенький!

Ану, випем за здоровя!“...
„Ох, вайльо! серденько!“...
„Серце мое вогнем пече!“ —

„Рятуй мене, милий!!“ —

Мов ті чічки підкошені
На діл повалились,

Клубком вились по помості.
„Ти суко!“ — „Погана!“ —

Та й сконали тяжко-важко,
А личко румяне

Посиніло мов те сукно.

А де-ж пан ватажко ?
Іде плаєм співаючи,
Та бє собі фрашки.
Ох кохайтесь, мої сизі,
Кілько серцю воля,
Лиш з опришком не кохайтесь
Ніколи, ніколи !

Ходить стара по дворові,
Рве собі волосся,
А за нею челядочка
Ходить та й голосить ;
Позбігались сусідоньки,
Дали попам знати,
Да не прийшли батьки сизі
Грішних поховати, —
Самі люде поховали
Прегрішнеє тіло,
А на гробах посадили
Дві берези білі.
Приймили ся ті берези,
Стоять ще і досі
У Шипоті на цвинтарі
Та рвуть собі коси.

Друк. Мета 1863, ч. 2, стор. 99—105. Вільна перерібка теми, обробленої Федьковичем вчаснійше пз. Юрій Гінда, див. вище стор. 89—94. Ще й пізнійше вертав Федькович до сеї теми.

Луқьян Кобилиця.

Було колись в Буковині
Добре було жити,
Ни знали ми, шо то біда,
Та шо то тужити.
При кобзині зійшла днина,
При скрипочці нічка ;
А в'на собі молоденька,
Як у траві чічка,

У батенька у Стефана,
В Волощини неньки
Пробувала. Ни спиняли, —
Шо багло серденько,
Шо хотіла, те й робила:
Гуляти — гуляла,
А хотіла рано встати,
То рано вставала.
А хотіла попіспати
В шовкових перинах,
То ненечка старенькая
На пальцях ходила,
Журила ся, молила ся,
Двері підливала..
На острішку вють голуби, —
Вона їх вмавляла:
„Ни гудіте голубочки
На побиті хаті.
Ни будіте мою дочку
В тисові кімнаті,
Бо я знаю, коли маю
Донечку будити“...
Ни плач, серце Буковино!
Шо-ж мусиш робити,
Коли така уже доля
Твоя на сім світі...
Батько помер, неньку вбили,
А сироти-діти
Розібрали добрі люде
Ніби то за своє:
Одну Турчин, другу Москаль,
Тебе, серце мое
Буковино, на аркані
Повів Німець з Відня
В свою глуху Німецьчину,
Головонько бідна!
Тай запродав Ляшкам-панкам
У другу неволю...
Буковино, серце мое,
Лишенько з тобою!

Шумить, летить наш Черемуш
Кровавий у море,
А могили берегами
Чорніють як гори:
Кого Ляхи замучили,
Кого утопили,
А хто не ждав, поки втопя,
Сам скочив у філю.
Сумно зарув наш Сокілський,
Голосить Сучава:
„Сини мої нещасливі,
На що ваша слава,
На що думка козацькая,
Батьківська воля,
Коли усі погинете
У ляцькі неволі!...
Сперли ліся, сперли пашу,
Дров ні хворостини,
Ваші жінки, ваші діти
Від студени гинуть.
А з під вас ся поточили
Кроваві ріки —
Сини мої, сини мої
Пропали на віки!
На віки-сте запродані
У панську неволю,
А нікому уступитись
За праведну волю.“
Уступав ся Юрій Гінда —
Нема 'го на світї;
Уступав ся Поколія —
Пішов в землю гнити*);
Обізвав ся Кобилиця:
„Гори мої сині,
Або я вас виратую,
Або за вас згину!“
Стоїть місяць серед неба,
Нікому ни світить;

*) В рукоп. мб. через помилку: жити.

Русалоньки ни виходя
На берег ся гріти;
Тільки сови посідали
Собі на коморі,
Та хто-зна-шо межи собов
По тихо говоря.
Може собі нагадують,
Як колись то було
На волоській Буковині?
Було та минуло!
А може в'ни говорили
Про руські соколи:
Ци муть в'ни ще гнізда вити
На тім Довгім поли?
Святий знає, — я ни знаю...
Сердечко шось мліє...
Ходім лише подивитись,
Шо в Плоскім ся діє.

Сидить Лукьян кінець стола,
На руки схилив ся;
Сидя кругом депутати,
Кожний зажурился.
Вернули ся сеї ночі
Від цісаря з Відні, —
І там нема порадоньки
Головоньці бідні...
Цісарь сідить на стільчику
Та в картах ся грає,
А ті гори буковинські
Нихай пропадають!...

Нихай пропадають, нихай погибають!
Коби таки вигиб увесь руський рід!
Так Німці си нишком у Відні гадають
Та риють великий, великий нам гріб.
Копайте, панове! Копайте здорові!
Хто яму копає, собі їй копає.
Ни тому могила, кому їй зробили,
А тому, кого в ню вітак поховають.

А ми підемо з топірцями
В зелену діброву,
Та витешем домовину
Велику, кедрову,
Та пішлемо до цїсаря
В німецьку столицю...
А самі ся подивимо,
Що наш Кобилиця
Молоденький порабляє,
Та що єго гості
Депутати собі діють.
В хаті на помості?

Скочив Лукьян із за стола:
„А сором бо, братя,
А сором бо журити ся
У гуцульські хаті!
Наші батьки ни журились,
Тай нам ще ни конче
Журити ся! Наша правда
Велика як сонце!...
Ми ни платим цїсарщину,
Щоб Німці з за того
Справляли нам кайданячко
На руки, на ноги.
Ми ни даем до прийому
Сини наші бідні,
Щоби цїсарь бенкетував
За них собі в Відні.
Ни так, братя депутати!
Він цїсарь длї того,
Аби правду святу беріг
Як Бога святого,
Аби нарід ущасливить,
А ни закопати!
Ану хлопці, ану живо
Коня осідлати
Мені мого вороного!
Що буде, те й буде,
А я їду в Угорщину

До міста до Буди.
Угре волю добувають,
Поможуть і нашу.
А ви стада воронії
Женіте на нашу.
А як придуть з Угорщини
Від мене вам вісти,
Тогди треба, пани братя,
На коники сісти..
А де тепер наш Черемуш
Глибокий ся точить,
Там мусить кров поточитись,
Панове молодці!
А тепер ми з карим стадом
В зелені діброви!
Поки верну з Угорщини*),
Бувайте здорови!"

* * *

Пасе стадо воронєв
Шовкову отаву,
А пасучи заирзало
За гуцулськов славов,
Бо втямилось дождидати
З Угорщини вісти,
Ци ще ни час легіникам
На коники сісти.
Ци час, ци ні — а хто се зна?
Святий може знати!
Ходім ми лиш, пани братя,
Стада допасати.

Оця поема заховалась у одинокій копії, зробленій невідомо ким і коли, і випадково знайденої мною у Львові в р. 1878. Копія зроблена, видно, з оригіналу, хоч і не зовсім старанно; в писовні є неконсеквенції: раз »не«, то знов »ни«, як звичайно писав Федькович, раз »Лукьян«, то знов »Лукян«, раз »шо«, то знов »що«; кілька разів маємо »на Довгим« зам. »на Довгім«, »в Плоским« зам. »в Пюскім« — знак, що копіст був родом десь із Пере-

*) В рукоп. з Буковини.

мищини, де систематично зміщують 6 відм. зі 7; так само копійці часто «порадонькі», «Русалонькі», «батькі», «коніки»; є й такі форми, як «у хати» зам. «у хаті», «ушасливіть» зам. «ушасливить», «жените» зам. «женіте». Всі ті недбальства копіста ми посправляли, повертаючи по змозі текстovi таку форму, в якій міг він вийти з під пера Федьковича. Из сеї копії поема була друкована в «Зорі» 1891, ч. 1, стор. 9—10, хоч і з деякими перемінами в тексті та з досить значними пропусками, подікованими оглядом на цензуру. Варіантів того друкованого тексту, зроблених редакцією, ми тут не виписуємо. Що до часу написання Лукьяна Кобилиці не маємо певної опори. В моїй копії за сею поемкою йде «Новобранчик», написаний, як звісно, 1862 р., та се ще не значить, що тоді-ж мусів бути написаний і Лукьян Кобилиця. Др. Остап Терлецький заповняє, що обі поеми, якими характеризують ся сильний антинімецький і антими-тарний настрій Федьковича, були написані майже рівночасно; усею разі в початку 1865 року поемка була вже загально звісна.

Буковина.

Буковино, Волощино,
Мамко моя, ненько,
Як на тебе подивю ся —
Гуляє серденько...
Там ті гори, наше море,
Поля золотіють...
Гуцул косу несе в росу,
Волох просо сіє.
А Вкраїнець чорнобровий
Упряг круторогі,
Оре-плужить та співає
Та молить ся Богу,
Та осени дожидає,
Женчиків наймає...
А Угринчук молоденький
Коника сїдлає,
Та сапанці узуває,
Та срібні остроги,
А вусочок підкрутивши
Махнув до небоги,

До шинкарки слобідської
На зелене вино.
Там знов сілля як весілля
Стоять по долині;
У їх щастє розгостилось,
Мов у своїм дому,
Доля поли закасала
Та мастить хороми,
Та віконця утерає,
Кватирочку нову;
А багацтво взяло хвартух
Та доїть корови,
Та в коморах припрятує,
Та пасіку рядить.

А дїтвора на улиці
Обступила діда,
Та дорогов не пускає,
В хату затыгає,
Старі ноги умиває,
Медом напуває.
А він уєїх на колїна —
То хрестить, то плаче...
Кому бублик, кому шажок,
А кому колачик,
А кому знов образочок
З святої Сучави...
Буковино, мамко моя,
Во вік тобі слава!

Друк. Нива 1865, ч. 1, стор. 8—9.

С а м.

Сидить стрілець на рокиті,
На руки схилив ся,
Не дивит-ця на світ Божий,
Тяжко зажурив ся.

Зажурив ся молоденький :
Поза шклянні гори,
Поза море шукав долі
Та не найшов долю.
А без долі як в неволи,
І камінь збуває,
Без доленьки люде лають,
Родина цураєсь
Без доленьки !...

Боже, а де-ж їй шукати
Єму молодому? — А він сирота,
Ні рідного батька, ні рідної мати,
У кого йме ради, кого запита?
До тебе високо, під море глибоко ;
Питав би в пророках, минули й пророки.
А люде — о Боже, богдай їх не звать,
Богдай і поради у їх не прохать !

А тимчасом із Загіря
Місяць виринає.
Устав стрілець, повтерав ся,
Пішов горі плаєм.
Іде собі, не говорить,
Аж на Чорногорі
Зупинив ся, подивив ся —
Як згойдане море
Залеліли кругом гори...
А там знов могила !
Високая та могила —
А кого покрила? —
Добущука молодого
Гуцульського князя !...
Кинув стрілець ясну зброю,
А сам, бачте, кражем
На могилу як вдарит-ця !

„Пане ти мій, світе !
Ані щастя, ані долі —
Де мині подігись
В сьому світі широкому? —

А годї так жити!
Хіба піду до Черемшу
Та душу лишити.
А так уже не верну ся
Мижи тоти люде, —
Вони мене цурають-ця!

„Царем над нї будеш!“...
Обізвалось з під могили,
Аж гори лунають.

„Добущуку, ти пане наш,
Лучше пропадаю
Серед світа безталанним,
А ковать не буду
У кайдани святу волю!“...

„То Добушем будеш!“...
Гукнуло знов з під могили, —

„І катів проклятих
У живици карати-меш,
На вогні карати,
І кров за кров правити-меш,
І муки за муки“.

„Отамане, стрібай, стрівай!
Тебе вбила сука!

Ти зарівав свого брата,
Ще й званого брата!

Перед тобов люди мліли...“
„То йди-ж їм співати!“

Загриміло страшно, сумно....
Вітак тихо стало....

Пішов стрілець пóтич з гаю —
А зорі згасали.

Друк. Нива 1865, ч. 18, стор. 277—279.

Дві пісні рожеві.

(Мосму коханю на поклін).

I.

„Чи він пишний, чи нещасливий?“
Усі жовняри говорили.
„Чи він студений як зима,
Чи серця у грудех нема,
Що все мовчить як та могила,
Нікого й словом не займа?“
Жовняри своє говорили,
А він як думав так думá.

За Віднею в царских садах,
У Красні Кирниці
Стоїт стрілець на шельваху
В павах-порошницях
Перед рожев найкращою —
Король-місяць світит,
А він стоїт та дивит ся
На рожеві квіти,
Тай засміявсь. — „Оже, оже,
ти роже моя,
Цісарскими стрільчиками
вартованая!
Вартую тя, пантрую тя
ні місяць, ні день,
Вартую тя, препишная,
вже рік і оден.
Хіба тебе і на третій
маю вартувать,
Рожевої твої квітки
собі не вломать?
О, не буду, рожевая
ти доле моя;
Обломлю тя, учахну тя
в неділю до дня.
Ще й затичу за кресаню
стрілецьку мою,

Молодому царевичу
тобов пофалюсь.

Ще й на базарь понесу тя -
на панський базарь,

А як з тобов нагуляюсь —
панам тя продам!“

Тай посягнув за рожею
Стрілець молоденький.

Згинала ся, хиляла ся
До самої землі, —

Хиляла ся, згинала ся —
Віти поломала,

А нарешті — такі речі

В ночі промовляла :

„О ти стрільче — самовільче,
колючий ти гліг.

Ходи-ж тепер вінчати ся
зо мнов під моріг !

Рожевії мої квіти
не гордим*) стрільцям,

Рожевую свою волю
опришку не дам.

Рожевую свою красу
не пуцу водов,

Рожевая моя слава
загине з тобов.

Не будеш ти красувать ся,
як той райський птах,

На кресаці мої квіти —
в цісарських садах !

Не будеш ти молодому
царю ся фалить,

На базари з гільтаями
коханя ділить.

Ізвійте ся два-три вітри,
ви мої брати,

Позвівайте із-за моря
макові цвіти !

*) В перводруку мб. через помилку : гордим.

Постеліте, нарядіте
обом нам посаг,
Щоб фудулний той людзкий син
мягонько да ляг.
А я з ножем дві Маланці
в дружби да спрощу,
Невінчану свою постіль
кровю да зрошу“. —

Оттам 'го рано і застали. —
Кровю умитая мурава,
А він убитий в ні лежить;
Лівою ручкою держит
Кресаню в павах, а у праві
Рожева квіточка кровава —
Притис до серденька, тай спит.

II.

„Чого мовчиш ти як могила?“
Плакала мати, говорила, —
„Чого не спиш ти у ночі,
Чо' за вівцями ходячи
Вмиваєш ся слезов як филев?“
„А деж я плачу, ненько мила?“
І слези стали у очех. —

На найвищі полонині
В зеленому гаю
Стоїт вівчарь з тримбітою,
Стоїт тай думає
Перед рожев рокитою. —
Ясна зоря світит,
А він стоїт та дивит ся
На рожеві квіти.
Тай заплакав. — „Боже, Боже,
Ти роже моя,
Вартую тя, пантрую тя
не рік, а вже два.

Ще буду тя пантрувати
ні два ані рік,
А буду тя пантрувати
рожевий мій вік.
Буду тебе від морозу
душею вкривать,
При місяцю да при зорях
пісень ти співать.
Таких пісень співати-му,
як твій пишний квіт,
Нехай піде твоя слава
рожевая в світ.
Тільки цвити, роже моя,
цвити-процвитай, —
А ти луже не шум дуже,
кидровий ти гай!
Може буде задрімати
рожевий мій квіт...
А на дубі два голуби —
тихо, не гудіт. —
Тихо-тихо, не гудіте!
Стамбул уже спит,
Молодая султаночка
в віконці сидит.
А під вікном молод джавур —
спіт голуби, спіт! —
Приспівує, пригравает —
тихо, не гудіт!
„Хто співає — пригравает? —
О, сміливий джавр! —
А я єму молодому
рожу-квітку дам“. —
Тай кинула роже-квітку —
він її здоймив,
Лиш попахав — спотикнув ся,
упав тай не жив.
А зза плечий Турчин баша
узяв ся сміять:
„Не джаврови турецкую
роже-квітку брать.

Бо в Турчина роже-квітку
отрутов поют —
Молодую султаночку
в Дунаю втоплят“.

І слухала пишна рожа
Пісні єго любі,
Тай схилилась дрімаючи
На вівчарські груди.
Хилили ся, тудили ся,
Мліли-умлівали,
А як рано пробудилась
Оттак заспівала :

„Ти вівчарю-золотарю —
не Романів брат.

Хто ти казав при місяцю
цих пісень співать ?

Хто ти казав молодую
мене усипать,

Рожевую мою славу
на віки терять ? —

Хто ти казав — рожевая
ти славо моя!...

Ви ловите роже-квіти
в неділю до дня.

Ви ловите плоху серну
у срібную сїть.

Ви ловите білу рибку
в шовковий невід ;

Ви вабите сину пташку
золотим шпоном...

Чого в тебе вівчарику
на вбох полах кров?...

За Віднею в царських садах —
недоле моя!...

Вінчаєт ся стрілец з рожев
в неділю до дня.

Старий Господь книжки чита,
а той молодий

Кровавою ширинькою
 пристолець укрив.
На пристолі василькові
 два-три да хрести,
Прийшли його пишні маки
 до слюбу вести.
Прийшли з ножем дві Маланці
 світло 'му тримать,
А у батьках святий Іван,
 молодший мій брат.
А я білі дві лелії
 в дружки да спрошу,
Кровавою своєю постіль
 ще й амвров зрошу“.

Оттам їх рано і застали. —
Амров зрошена мурава,
А він як крига в ні лежить,
Лівою ручкою держит
Білу тримбіту, а у праві
Рожева квіточка кровава;
Притис до серденька, тай спит.

Друковано окремою брошурою в 12-ці, рожева обгортка і 12 сторін, на першій стор. титул: »Дві пісні рожеві. Ю. Федьковича. Чернівць (sic.!) Печетніу Рудолфа Екхардта«. 1865. На другій стор. »Моему коханю на поклінь«.

Д у м и м о ї.

Думи мої, думи мої,
Лихо мені з вами:
Куда ви мня загулили,
Куда мене взяли,
Ще й такого молодого?...
Гріх вам за се буде!

А я гадав пожити
В старих, давних людех
Так як они проживають —
Ні, не довело ся!
Налетіли з Чорногіря
Як квіточки в росах,
Тай узяли нерозумні
Мене межи себе,
Як ті діти, тай понеслись
Зо мною на небо —
Не на небо, а так кудись...
І сам я не знаю,
Куди взяли — й не до раю,
І ніби до раю,
І ніби десь... Боже, пожаль ти мене ся!
Чого мусів мірять я сині моря,
Чого побиватись я по під небеса,
Чого блудить блудом по твоїх зорях
Неперелічених?... Тебе називають
І благим і добрим, і кажуть: „отець“...
Чого мене взяв ти з кедрового гаю,
Чого мя закликав від моїх овець
Та дав оттим думам?... Не ліпше би було
Іти під могилу сірими орать?
Не знали би в світі, люде би не чули,
Пішов би тихонько на цвинтари спать
Без людзкої слави, без людзкого суду,
Без людзкої кари, без людзких обмов!...
Ци вкрили-б, не вкрили замучені груди,
Сама би мя вкрила земличка-покров.
А може й прийшла би та моя єдина,
Та моя незвана, кохання моє,
Та ще-б посадила червону калину
На мої могилі — серденько моє!
А так довело ся... О Боже мій, Боже!
Чо' так довело ся? Чо' казав мінять
Сей світ такий красний, такий прехороший,
За другий якис-там мені замінять?
Не ліпше би було гуляти та пити,
Як другі гуляють?... Тепер не топив

Я долю би свою в дрібних-дрібних сльозах.
Море не допоможе й думи не допоможут,
І зіронька в небі личко не утре —
Хіба моє серце до решти утне!...

Відчепіт ся-ж мене, думи,
Люте моє горе!

Може я би ще вигоїв,

Може углагоїв

Моє серце зворушене,

Да ще й пожив в людех

Без лишенька, без свідкої

Тяжкої осуди,

Так як батьки мої жили

У домашні славі.

Ліпше мені баранчики

Пасти кучеряві,

Як ті зорі випасати

На чужому поли!

Ліпше ходить за вівцями,

Як за сино-морем

Тов фалею гребенистов,

Золоточубатов!

Ліпше волом круторогим

У поли орати,

Як книжечки виорювать —

Да не борозною,

А дрібними слізоньками...

Лишенько зо мною!

Вдичепіт ся, думи, люте моє горе!

Не моргайте, зорі, я не заговорю

До вас уже білше, я йду собі в світ

Далеко-далеко, щоб ви і не знали,

На чужому поли де мня закопали...

Вас хмари укринут, мене самий цвіт

Під зеленев муравою...

Тихо, душко, тихо!

Нехай присню, приглагою

То німецке лихо,

Що дес в світі очепилось.
Щож робити буду ?
Кутати-му, може вго
Викутаю в люде.
А коли ні — та цур ему!
Богу помолю ся
І за Німця і за себе
І за свою душу.

Доси не друковано. Друкуємо з автографу Федьковича (піваркуш авич. паперу, зложений у дві картки 4^о, записані з усіх чотирьох сторін, в низу підпис «Федьковичъ», власн. „Просьвіти“). Судячи по почерку, по натяках на „німецьке лихо“ і на мужицьке жите суперечне з поетичною творчістю, поемка написана 1865 р., коли Федькович остаточно осів на селі і втягнув ся там у громадську діяльність, яка — так думалось йому — на кілька літ відтягне його від літературної праці.

До Дми́ра Лели́ка (цугфі́ра).

Не в гарячі Італії,
В душних казаматах,
А у свої рідні хаті
Зійшли ми ся, брате.
Да що з того, товаришу,
Коли наша доля,
Та ружева наша доля
За голубим морем
Лишила ся, не здужала
Білими ногами
За бригадов шкандибати —
Може вже й пропала!
Може вже їй не побачиш,
Друже мій єдиний?
Вернули би пошукати,
Та вже нема сили
Мірять царські дорожечки!
Тай чи-ж знати, брате,

Де за нею повертати,
Де їй пошукати? —
Може вона з неділеньков
Купаєт ся в морі?
Може вона з Маланками
По тих шклянних горах
Швицарійських гойдаєт ся?
І там добрі люде.
Пішли би й ми, пане брате, —
Боля чогось груди...
А в вишнику поуз хати
Дівчата глаголят.
Подивім ся, пане брате,
Чи не наша доля
Стоїт оттам, завітчана,
Сині оченята?
Пане моя, Ладо моя,
Урочисте свято!...
А я думав, моя зоре,
Шо ти дес за морем
Пишаєш ся, — а ти собі
В паннянськїм суборі
Красуєш ся, любиєш ся,
Знай — в образі свято!...
Ходїмо їй привитати,
Товаришу-брате!

Доси не друковано. Друкуємо з автографу, власн. „Руської
Бесїди“ в Чернівцях. Рукопис — картка паперу, звич. 4^о, запи-
сана з обох боків. У низу підпис „Федьковичъ“. Дати нема, та
з характеру письма і з натяку на Федьковичеву любовну історію
догадуємо ся, що вірша писана 1865—66 рр.

В ДЕНЬ СКОНУ БАТЬКА НАШОГО
ТАРАСА ШЕВЧЕНКА!
КОВЗАРЯ РУСІ,

Мартира України, предтечи нашої волі і слави!

— — — — —
Что ищете живаго со мертвыми?
— Нѣсть здѣ!

Льва

Чого прийшли ви во святиню?
В святому храмі що шукать
Прийшли, сини ви України?
Її пророка поминать,
Мов би мерця у домовині? —
Хиба-ж пророки правди гинуть?
Хиба Всеправедного Син
Всіх праведних не воскресив,
І не поставив на престолі
Судить насадників неволі,
Судить огненними язика
Неправди гордії владки? —
О нерозумні, горе вам!
Немає на пророків ям,
На Боже слово домовини,
Ані могили Україні!
На правду ще не збив кайдан
Ні Дях, ні гордий Царь-тиран,
Ані його погані діти.
Усі варвари сего світа,
Хоч як було би їх богато,
Не годні волю окувать! — —
А ви прийшли сюди тужить?
Ликуйте! — спас наш не лежить
В вузкій, тісній та чорній ямі!
Вже відвалений з гробу камінь;
Живого між мерцями нїт,
Він межи нами! — Аллилуя! —
О „аллилуя“ ізреknїть,

Брати мої, ви вірні душі!
Нехай на всій почують Русі,
Нехай почує й камінь в пущі,
Нехай на весь почують світ
І книжники і фарисеї
І вся московська Юдея — —
Рцїть Аллилуя!

Новий псалом воспевмо
В новому суборі,
Яко Господь прослави ся,
В пророках говорить,
І ісцїля живим словом
Убитїї люди,
Дає нищчм у десницю
Мечі обоюді
На побїду мучителїв,
На кару тиранам,
І лагодить малих дїтїй
На велетїв брани,
І шле благих учителїв
В науку народам...
І виросте добре слово,
Як дебри на водах,
А учителї народа,
Як сонце у світї,
Світити-муть його людям
Во віки і віки!
І судцями над язики
Святий їх поставить,
І буде їм во вік слава —
Нова, добра слава! —

Чогож прийшли ви во святиню?
В Святого храмі що шукать,
Апостоли ви України?
Останки сльозїв виллять? —
О неподоба! — в нас немає!
Ми висипали їх до краю,
До краю вилляли! до дна

Іспили горе! і одна,
Одна сльоза нам не остала!
Питайте лиш московських царів,
Ляхів спитайте, чи не так?
Лях правду скаже, бо се брат!
І тих Іскаріотів нових,
Що за московські карбові
В неволю хочуть нас продать —
І в тих питайте, чи не так!

Чогож прийшли ви у святиню? —
На Русь брати, на Україну,
Убогий народ научать!
По вей, вей Русі розіллять,
Як драгоцінне, добре миро,
Як благовоннеє кадило,
Пророчеські святії речи
Нашої волі предитечи,
Тараса батька! — —

О Святий!

Ти своїм духом освяти
Ці молоді, ці вірні душі,
Апостоли святої Русі —
І освяти, і освіти!
Щоб на українській ниви
Здорове зерно розсадили;
Щоб тее добре посходило,
І добрий дало нам полон!
Щоб вкрило рідний наш хором,
І рідним словом в волю, силу
Всі рідні душі укріпило! — —
Приятилище сиротам,
О мати правди і надії!
Нагрій Ти душі молодії,
Щоб так огненно, як він сам,
Твій син святий — заговорили,
І, як той грім по небесам,
Господню правду ісповіли
Не давним, а новим Жидам!
І заснували правді, волі

Нові храми, нові престоли! — — —
О вої, мартирі святі,
Поборники святої волі!
Ви висипали море крові,
Ви не бояли ся катів,
Не ізлякали ся тиранів!
О станьте, станьте разом з нами
За святу правду, волю в брані!
Не з'їв одну Єрусалим,
Не вбив другу поганій Рим;
Да чей і Москва прелукава
Карбованцями не задавить! — — —
О Москво, мати ти всіх лих!
О Москво, ти несита крові!
Крові пророків і святих,
І праведних святої крові
Вже переповнена чара!
Уже небесний велій Царь
Мсти ангелу подав погар,
Розсипать над тобою кару!
І буде ще й до каплі править
Кров праведних, пророків кров,
Усю їх кров, усї їх душі!
Як гадину тебе задушить,
Як червака ногою здавить,
І твої ангели лукаві! — — —

І воспоють усї люди
Господню славу,
І возрадують ся зіло
На суд його правий,
Яко всудив неситую
І дав нагороду,
І відсипав рівну мірку
За кривду народів!
І заплачуть, засмутять ся
Неправди владики,
А праведні звеселять ся
Во віки і віки.
І засядуть в златих вінцях

На нових престолах
Всі любящі правду й світло,
Поборники волі!
І судити-муть тиранів
Страшним, правим судом,
І восхвалять імя Боже
Убитії люде.
І кров мартирів одметить ся
По божим глаголам,
І буде їм во вік віки
Блага, добра доля! — —

Чогож прийшли ви во святиню?
В святому храмі що шукать,
Ви вої нової України? — —
Не мертвих наших поминать,
Не в сльозах вилити горе;
А на віщя святі глаголи
В сьвятім сїм храмі присягать!
До сполу, братія, до сполу!
За живу Русь, живеє слово,
За живу правду, разом в лад,
Нові завіти прочитать,
Присягу положити нóву! — —
Україна і її та воля,
І Русь жива, живеє слово:
Се знак, се знамя нам усїм!
Амїнь, душе моя, амїнь!

Отся вірша була друкована окремою брошуркою (8-ка, 4 картки, на стор. 1 титул під трираменним хрестом у сяєві, на стор. 2 епіграф:

Світлий 'му покой!
Вічная 'му память!
І будет жилище його,
Де святі упокоївають ся

Сама вірша займає далі стор. 3—7 (нумеровані лише 4—7), а на остатній стороні в низу під дереворитним орнаментом: „Львовъ. Зъ печатні Института Ставропигійського, 1866. Завідатель печатні Ст. Гучковський“. Таких „Поменників“ писав Федькович більше. З листів до станіславівської ученицької громади 1868 р. ми знаємо, що він написав і вислав до Львова „Поменник“ на р. 1867, який одначе не був друкований (Жите і Слово I, 119). Про сей самий

Поменник дошитував ся Федькович у листі до редакції „Правди“ з 18 мая 1867, а д. 4 линія тогож року писав до Партицького: „У сегорічні роковини смерти нашего великого Кобзаря заслав я у Львів два поменники (поминальні поезії). Знаєте, що Львівце на се сказали? Нема грошей!“ В 1868 р. Федькович писав до станіславівської молодіжї про сей самий „Поменник“: „Поспітайте у Львові, а коли видрете то Львівянам з лаб, то можете го на рік 1868 друкувати“ (Ж. і Сл. I, 119). На скілько знаємо, і в 1868 р. „Поменник“ не був друкований.

Ом. Партицькому,

посилаючи йому фотографію своєї хати й загороди.

Отут я, брате мій, родив ся,
Отут діточий вік згуляв,
Отут і плакав і молив ся
І під могилу поховав,
Що було серцю до вподоби!...
Отут і сам в студенім гробі
Покладу бідну голов спать,
І тут му Бога з неба ждять!

Написано на обороті фотографічного знімка, під яким рукою Партицького підписано: „Загорода Федьковича“. Під віршем підпис „Федькович“, а з правого боку: „Нашему дорогому, неоціненному О. Партицькому на милую память!“ Дати нема, та що захохована найдавніша часть переніски Федьковича з Партицьким походить із 1867 р., а в листах із того часу Федькович пише до Партицького як до давнього знайомого, про посилку фотографії загороди не згадує нічого, і рукопис на тій фотографії виглядає старшим від листів, то й віршик правдоподобно зложений вчасніше, 1865—66 р.

У море!

Чи журитесь лихом-горем?
В море, друже, в море!...
Наймемо ся випасати
Біле стадо в горах.

Найдем 'го ся випасати
У Чимчика пана, —
Будем ми 'го вигонити
Рано, друже, рано.
Будем ми 'го вигонити
В склянні гори в мори,
Там про суженую долю
З визов поговорим.
Або в сонця запитаєм,
Де вона ся діла?
В'но майне лиш на лебеді
Білі, друже, білі,
І відошле їх на сей світ
Гребенистов филев.
Щоб принесли мою милу
На біленьких крилах
Аж у тридев'яту землю,
В море, друже, в море!
Доки стадо напасет ся,
Ми ся наговорим.

Автограф — власність дра М. Бучинського в Станіславові; друкуємо з копії зробленої д. Р. Заклинським (пор. Літературно-науковий Вістник 1901, кн. 3, стор. 321). Вірша датована 15 серпня 1867. Др. М. Бучинський оповідає: „Федькович умістив сей автограф на памятку в книжці, де я записував народні пісні. Море у него не умістє в властивім значіню, а буде значити, здасть ся, верхи“. Се остатнє поясненє хибне; Федькович говорить про казочне море і казочне стадо, загалом про казочний сьвіт поезії, в якому знаходить аїк на буденне лихо-горе.

Думи мої, діти мої!

Думи мої, діти мої,
Лихо мині з вами!
Поклав би вас як жовняре
Пишними рядами,

Та бою ся, що вас займут
За голубе море...
Думи мої, діти мої,
Лихо мов, горе!

За море-б займили, як мене гонили,
Гонили та били... чому не втопили?
Не знали би люде, як серденьку жаль!
Не знали би люде, як темної ночі
Кривавов кітайков втерають ся очі,
Як з тихов зорею говорить стойкарь;
Не знали би були...

Думи мої, думи,
Теперь довело ся за вас відвічатъ,
Бо в'ни мене лают, мині дорікают:
„Ледащо ти, кажут, іди в поле жать,
А не втерай дрібні сльози
Тихими ночами!“
Думи мої, діти мої,
Лихо мині з вами!

Думи мої, діти мої,
Що з вами учиню?
Посію вас барвінками
По всій Україні,
І буду вас виростати
Сльїзми ізрошати, —
Процвітете, як то море —
Хто-ж вас буде рвати?
Не я вже вас зривати-му,
Зривати-мут люде
Та дівчата до вінчання,
А мене — забудут.
Нехай і так, що-ж робити?
На все Божа воля.
А я за вас у Сучаві
Святому помолюсь.

Доси не друковано. Друкуємо з автографу (картка звичайного паперу 4-о, записана з обох боків, з підписом „Федькович“). Рукопис без дати. З манери писання (парафразоване Шевченка) і з натяку на лайку за поезії виходить, що вірша написана літом 1867 р. під

врядієм тої скептичної оцінки Федьковичевих творів, яка була надрукована в 17 ч. „Руси“ з д. 26 мая 1867 (не 1868, як подано в Лт. наук. Вістнику 1901, кв. II, стор. 102—104, де й передрукована ся критика).

Пісня о поході Игоря на Половців.

Не яло́ би ми́ні, по старові́цких узора́х
Пові́ствовань крути́х, і сво́ю пові́сть нача́ти,
О, ви бра́тя мої, о по́ході Ігоря кня́зя,
Святосла́вича си́на: тимú зачинаю́ я ли́пше
Так, як ді́ло вело́ ся зза нас, а не́ так, як Бо́ян
Пі́сні твóрював сво́ї. — Бо Бо́ян ві́щий, о бра́тя,
Як ко́му їх скла́да́в, бу́йв лі́са́ми як ду́ма,
Як той вовк по землі́, о́рєв той шибкі́й на небі́сю!
Та мину́ла-ж бо вже часі́в тих да́вних сваво́ля,
Як пуска́ло ще́ ся по де́сять соко́лів на ста́до
Лебе́дине, а чий розбив 'го перши́й, то́ тому
Перша́ й пі́ла́ ся пі́сьнь, от хо́ть би і́ тому старо́му
Просла́ву, або́ й Метисла́ву, що́ він то зарі́зав
То́го Редє́дю опе́ред очі́ма казо́цького війсь́ка,
Або́ ж хо́ть — най ка́жім — і Ро́ману кра́сному́ то́му.
Бо́ян, бра́тя-ж, бо не по де́сять соко́лів на ста́до
Лебе́дине пуска́в, а клав сво́ї ві́щії пе́рсти
Ли́ш на струни́ живі́, а кня́жеска́ слава́ гримі́ла.
Зачина́ймо-ж, о бра́тя, ту пові́сть мою́, прито́чив' до
Владимі́рских вре́мєн і Ігоря на́шого вре́мя,
Що́ він, ду́шу сво́ю на́прягше сі́лов, і́ серце
Наострі́вше відва́гов, набравше́ в ся ра́тного ду́ха,
Полки́ сво́ї веде́ на край полове́цький за руски́й.

Глі́нув Ігорь тогді́-ж на сві́тле со́нце, й уздрі́вше
Ві́єско сво́є усє́ укритє́ тьмо́ю від не́го,
Ка́же: „Дру́жба! бра́ті! бо́яри ви мо́ї! — о ли́пше
Бу́ти стя́тому в пень, ніж впа́стись в пога́ну неволю́!
Сідьмо-ж, бра́тя мої́, на ко́моні́ би́стрі, пої́дем
Зна́ти Дон голу́бий!“ — Душа́ палахну́ла до бо́ю

В нїм, бо згага прагну́ща на́пити ся з Дону, застала
Очи князю, абї не відїв знакі ті зловіці.

„Хочу, каже він, я у край половецкого поля
Ратище своє вкопати з вами посполу, Руснаки!
Хоть най зараз і голов' наложу своєю, а хочу
З Дону шеломом я пить!“ — О Бояне, ти соловію
Старовіцких времєн, ти! ти абе-с був опївав їх,
Ти! буяючи й сам, літаючи пташков співочов
По мислівих лісах, гуляючи думов по небі!
О, тобі лиш і піти би було ті полки, як руся
Траянівим шляхом в'ни, полем у гóри, єднати
Славу давних времєн з сегоднішних славов у вóрох!
О, тобі лиш і піти 'го було, Игоря того,
Того внука Траяна, Траянского славного роду!

Не соколів несє, й не буря степами як море,
Але хмара вірлів женє до ширóкого Дону!
Мож їх в пісни й опїть, о Бояне, Велесів внуче? —
Комонї ржуть вже за Сўлов, й дзвинїть уже в Ки-
[єві слава,

Труби грають на гир у Нóвгородї, в Путївлю
Корогві вже здоймили, і Игорь жде милого брата,
Всеволода він жде, а Буй-тур Всеволод каже:
„Братє єдиний ти мій, оден мій свїте, о свїтлий
Игорю мій тв: обá, обá Святослáвичі єсмо!
О, сїдлáй ти лиш твої ті комонї бїстрі, а мої
Вже готові стоá, осїдлані, в Курску тебе ждуть!
А Куряни ти мої комонники чвалі, хоть де їх:
Бо під трубами всї онї є сповиті, в шелóмах
Й вилеляні всї, й згодóвані ратищ зелїзом!
Їм свїдóмі шляхї, ярі їм знакомі, в них луки
Напряжені в одно, отворені тўли, шаблї їм
Наострені в одно, а сáми гуляють по полю,
Як вовкі, і шукáють си чєсти а князєви слави“.

Се сказáвше й ступїв у зóлот стрїмїнь князь Игорь,
І у поле рунўв, а сонечко все таки тьмов ще
Укривáло 'му путь. У пóтемку птаха пицїть, а
Звїрь у лїсї ревє, верх дєрева Дїво голóсить,
Знáти бóрше дає усюди по-всюду, по Вóлзї,

По Поморю й Посулю, і Сурожу і по Кореуню,
А на решті й тобі, ти Тмутороканське божиче.
А Полівці уже біжуть манівцями до Дону,
Іх теліги скрип'я в опівночі, рци ті лебеді
Порозпугувані; князь Игорьь ведє своє військо
К' Дону. — Птаха пасє біді єго, вовк сіроманчик
По ярах верещить, вірлі уже кліком скликають
Другу звірь на кістки, а ліси брешуть-в'їдають
На ті щити червонні. — О, руска зємле, уже по
Шелом'янах тих твоїх! — Стало свитати, і з'яра
Запалала на вєтоці, імгла розлягла ся, і щєбіт
Соловійв умовк, кавкі тихоміритись стали,
А Руснаки поля перегородили все щитом,
Все багровим, во честь собі, а князям же во славу!

В п'ятницю рано оні й побіли поганьські полки,
І розсїявше ся по полю як стріли, забрали
Половєцькі дівкі ті красні, й з'олото з ними;
І аксамет прецінний, а ортьми, і шуби й жупани,
В'ни боліте гатили, і ними мості в'ни мостили.
Корогва же боєва, у краску багрова і біла,
І багрові чівкі, і дєржавно срібне — самому-ж
Святославичєви. Дрім'є у чїстому поли
Олегове гнїздó; далеко онó залетіло!
Не родилось онó нї дóли, нї тóму соколу,
Нї кругавію, нї тобі, о ти вóроне чóрний,
Половч'їне поганний! — Біжить Гзак вóвком, а Кóнчак
Му справляє дорóгу до тóго ширóкого Дону.

Вельми рано, на другий се день, криваво зоряє,
Тучі з моря женуть, чотіри сонця укріти
Загадали, а в них молнія ся звив'є, громове
Грають, дощ як стріла гикає з великого Дону.
Тут ся пікам ломить, шаблям ся терти, щєрбити
О шеломи тверді тоті половецькі, от тутки
На Каялі ріці, на Доні широкім! — О, Русе,
Руска зємле: уже по шелом'янах тих твоїх!...
Віють з мóря вітри, Стрий-бога внуки, як стріли
На ті бóйні військ'я Игоря князя в'ни віють,
І зємля стугонить, бриня каламутні погóї,

Кóвпит поле укрів, в вітру корогві шелевіють,
А Полóвці женуть від Дóну і моря, і ввезьде,
Рúске військó оні усé обступіли, і поле
Стойкарém обгорнули бісові діти, а жвáві
Руснакі обіклáли єго червóнними щіти.

Всеволóде, ярий ти туре, стоїш на переді,
Сїєш сійно стрільми, гремиш о шеломи мечáми
Плавовими, а де гулькнєш ти туром, де блісне
Золотій твій шело́м: сипнєсь половецька погáна
Голівня́, і шело́ми авáрські скіпають ся, ти їх
Сікма скіпаєш, ярий ти туре, клєпанов шаблев! —
Брáтя мої: ко́му́ж не є́ дорогі в'ни, ті рани.
Тóго во́я, що він не дбає нї віком, нї світлом
Достóйтельства свóго, та нї Черніховом, нї злáтим
Тим престóлом отєцким, та нї Глїбовнєв препиш-
[но́йов!

Був то й Тра́яна вік, бувáли часі й Ярослáва,
Бúли й Олега бúчі, Святслáвича Олега, — в нї він
Кóлот мечáми ко́ярив, і стріли сїяв по зє́млі.
В зóлот стрі́мінь ступáє у Тмуторокáню бувáло,
Чує дзвін Ярослáв, пресвітлий той син Всеволóжин,
Владимір же на то в Черніхові знов собі ўха
Затикає. — Такá й Вячєслава-ж Бóриса слава
На погібіль звелá, і жвáвому князєви тóму
Постєлила посáг на грóбнім коверци зелєнім,
Все з'за Олега крївди. — Оттов же Кая́лов й Свя-
[тóполк

Кочувáв си вїтця угорсков ватáгов у Кїєв,
У Софію святú. — Тогдї й при Горіславскім Олзі
Сїялись і рослі свавільства. — Оттак пропадало
Дáждбог-вну́ка добрó. — Оттак то у кóлотах княжих
Людзкий вік коротáвсь! — Тогдї то плугáтаря гúку
Рідко чу́ти бу́ло по рúскі зє́млі, а часто
Каркїтню́ вороні́, як тру́пом дїли́ла ся людзким,
Абож клєкіт кавóк, що звáлись летїти на здóбич.
Так у дáвних то бúчах, та в дáвних похóдах бувáло,
Але того, що нині́, не бу́ло чувáти на світі.

В ріна аж до у-вечер, а з вечера аж до на-зорі
В плаву стріли шумя, гримя шаблі о шеломі,
Труть ся ратища в прах на поли чужім та не своїм
В половецкі землі. Земля-ж від копит почорніла,
Видов кістев уся засіяна, кровйов політа,
І зійшла в'на тугів, зійшла аж у рускому краю.
Давиньк і шум, але що за шум від давіки рано
Зашумів перед зірь? — Князь Игорь це полки шикює,
Жаль бо брата емю, Всеволода милого жаль 'му.
День і другий ся бють, на третій к' полудню упали
Игоря корогві; на березі тої-ж Каяли
Розлучили братів. Кровавих тут вин вже не стякло;
Тут скінчили прощій, сватів пощоївше Руснаки,
Положивше житем в несвої землі за свою.

Вінуть трави з жалю, лісі під тугів похилились,
Не весела, браті, уже-ж бо настала година,
Завелá-ж бо біда з усего пустиню, устала
На даждбожего внука війська, і дивом зленула
На троїнськую землю, крильмі лебедіними збіла
На морях голубіх, на Дони в'на збіла. й збудила
Давних сварів часі. — Не стало князім уже сили
На поганців. — Бо було — брат братави каже: „Се моє,
А се також моє!“ Оттак виходило з малого
На велике усе, і сами на себе в'ни ліхо
Накоїрювали, тим часом поганці з увезде
Нападали на Русь! О! сокіл займе далєко
Шташку 'д морю бючі... да й Игоря чвале то військо
Не завєрнеть ся вже, а Жля і Карна поганій
В слід за ним ся женеть по рускі землі і з криком
Мечуть нейов смагу з вогневого рога дугами.
Руска челядь рує по рускі землі, голосить:
Мілих наших гой лад уже нам ні гадков згадати,
Щі їх здумати думов, ні їх вже очіма уздріти,
І чимало ще срібла нам виспнать прийде та злата!“
Застогнав же і Кієв, о брата, тогді, і Черніхів
І туску й напасти, і розсіщались туги по Руси,
А пекуча печаль ринє серед рускої землі.

Сам-на-себе князі кують було свар, а поганці
На тим часом як чирь на руску землю ся сипють,

І беруть собі в дань по біли від ко́ждої хати.
Святосла́ва си́ни, оден з них Игорьь, а дру́гий
Всеволо́д, цému ли́ху усému ви́нни! они-ж бо
Іскорізмали 'го, і 'го скорня́ли, то ли́хо,
Що отец їх приспа́в, той кієвский Свѣтслав пре-
[світлий.

Він загро́жував 'го; бувало як тріснеть ся с по́лки
Та з мечем криця́ним на ту полове́цькую зе́млю,
Вмісьть го́ри і до́ли, сколо́тить озе́ра і ріки,
По́токи й боло́та усу́шить, то́го-ж поганця
Кобя́ка як той ви́хорь нап्रा́сний ухопить з собою
З лукомо́ря, від тих зелі́зних по́лків огро́мних
Полове́цьких, й попа́дєсь Кобя́к у Києв бувало,
В Святосла́ва двірствó. — Тут Німці, Воло́хи і Гре́ки
І Моравці пою́ть Святсла́вову сла́ву, вкли́нають
Кня́зя Игоря, що вто́пив наш жир у Ка́ялі,
В полове́цькі рі́ці, й засипав ї зо́лото́м ру́ським.
Тут бо Игорьь уста́в з сті́лця зо́лото́го, тут сів він
У рабівський столе́ць. Ёго́ молодого вса́дили
У ті́сні му́ри; пропа́ла вже вє́селість на́ша.

Святосла́вичеви-ж дивні́й тогди сон це присні́в ся.
„В за́мку кієвськiм-сте, розка́зує, цеї́ мя́ ночі
Укрива́ли ні́би на ти́сові лаві́ ковер́цем
Чо́рним ні́би-би дєсь, і че́рпали зе́лінь-вино́ ми
Затро́єне би-ні́би, і оха́блєними ту́ли
Че́реп си́пали дєсь в по́лу ми, ні́би жемчу́г би,
Ні́би що, і 'сте кпíли дєсь з мє́не, каза́ли, що стє́ли
Вже без сво́лока в мо́ім терє́мі зо́лотокрóвiм.
І кризь-у́-ніч дєсь ні́би воро́ни кра́кали дiтьчі
Ні́би в Плєсєньску дєсь, у Кiсановому лі́сі,
І не міг я ту чирь прíгнати до си́ного моря“.

А бо́яри-ж на се реклі́ до кня́зя: „О кня́же,
Се туга́ так твíй ум у туск обгорну́ла; злену́ли-ж
Два соко́ли бо се з отє́цкого сво́го прєсто́ла
Зо́лото́го, добу́ть хоть го́рдого Тмуторо́каня,
А хоть си́ного До́ну напiти́ ся сво́ім шелóмом.
Кри́лця вже-ж бо соко́лам притя́ті поганцiв шабля́ми,
І сидя́ вже онí забíті в зелíзні́и пу́та.

А що п'ятьма три дни, значить: два сонця загасли;
Два багрові стовпи — два місяці се молодії,
Олег се й Святослав; оба они оболукли ся
Тьмов. А що на ріці Каялі тьма світлість укрила:
Се по рускі землі простерлись Половці, як нори
Борсукові; а що оні у м'орі загрязли,
То значить: що широка тепер вже ханови воля.
Вже-ж бо ганьба устала на славу, упала неволя
На ту волю, і Діво присіло рускую землю.
Поберіжем же моря ті гоцкі дівчата співають,
М'оря сіного се, і руским золотом дзвоня,
Величають часи в'ни Буса, і мсту Шарокана
В'ни леліють, а ми-ж жадні є веселой годіни“.

Святослав же-ж тогді зрече золотє одно слєво,
Ще й з слізми 'го змішавше, тай каже: „О, мої непоти,
Игорь і Всеволод! Ви скоро вже, каже, зачали
Половєцку землю мечами учіти, і слави
Добувати собі. Та з нечестев вдіяли діло,
І без слави єстє розсіпали криви поганців!
Ваші-ж сєрця хоть дужі й з твердої ківані криці,
А відмякли они від буйности! Так ви зробіли
Срібні ці сідні!... О, де ти поділа ся, сіло
Брата мєго, ти, богатого того у військо
Ярослава ти сіло, і з тим Черніхівським рицарством,
І з Могуті й Татряни, і з Шельбірями, і з тими
Топчаками, і з тими Ревугами, і з Олберями,
Що без щітів оні, з ножєм лиш г'олім, та з криком
В брань ся мєчуть, і дзвонять у прадідівську славу.
„Нащо-ж ми?“ — зирчитє! — „Або-ж ми уже не
[мущине?

Вдало нам ся добути передної слави — про віщо-ж
Ми посліднойов би не мали отцє поділитись?“
Чи-ж на речі такі дивніця би була старому
Відмолоднути ще? — Алє-ж бо сокіл на л'овах,
Хоть вис'око буяє, й далєко пускаєсь на зд'обич,
Прєтці-ж св'єє гнізд'о й тогди він не дасть на поталу.
А нед'оля-ж князів не є-ж це є причіни свавільства?
Не оні-ж це пустіли ту давну славу в неславу?
І не з їх це причіни ст'огне то Р'омно сегодне

Під шаблями Полóвцїв, під ранами ж князь Воло-
[дїмір?
Тяжко Глїба є сїну, роспучно, та тяжко, та тоскно!“

Всеволоде, великий ти княже, чимú не згадаєш
Прилетїти сюдá з далéких сторїн, та вступи́тись
За отéцкїй той зóлот престóл, бо тї отце можеш
Вóлгу вéсли розбити, і вїчерпать Дон шеломáми!
О, як ти би ще був, то бóулаб рабá по ногáтї,
А по рéзани раб! — Ти мїг бе-сь по сусї стрїляти
Шерешéри живїми, двомá се Глїбовичáми. —
Бўйний Рїориче, й ти Давиде: не плáвали-ж вашї
Золочéні шелóми по крївїх? Не ваша-ж та жвава
Дружинá то рика́ла по чистому полю як тури
Загартóваними ранéні шаблями? — Ступїте,
О пресьвїтлї князї, у зóлот стрїмїнь за кривду
Игорéвї отцé, Святславича бўйного рáни!

Осмомїсле, ти гáлицкий княже, і ти, Ярослáве,
Що висóко сидиш ти на свóїм зóлот-престóлї:
Ти угóрскїї гóри піднér-єє зелїзними пóлки,
Королéви-єє путь заклáв, і запер-єє ворóта
На Дуна́ю, магáми по-чéрез óблаки мéчеш,
Сўди сўдиш по Дúнай, і грóзу стéлиш по зéмлі,
Від ворїт Кївських ключі тримáєш, стрїляєш
З золотóго престóла отéцкого аж у султáнску
Зéмлю за зéмлями: застрїль же-ж, пáне, і того
Кончакá, поганїна-погáнця, за рúськую землю,
І за Игоря рáни, за Святослáвича рáни!

Ти знов, Рóмане бўйний, і ти знов, Метїславе дрўгий:
Герда носит вас дума за дїлом великим, високо
Ви за славов претесь у бўйнотї, так як той соків
У вїтрах ся несе, що хоче в буйности птаху
Ймити. Є бо у ваших латинеских шеломах зелїзнї
Підбородя: від них зéмля потерпáла й не мало
Тих хиновеских сторон, Литва, Ятвязи, Дремелї,
І Половцї тому сулицї свóї повергли,
Й поклонили тому тї голови свóї під тїї
Плавовїї мечї. Та вже, о Игорю княже

Сонце світло втєряло! — не дурно і дерево листє
Поронило: по Рєї, по Сулі міста подїлили,
А ті Игореві війска вже ніхто не оскрєсит!...
Дон тя кличе, о княже, взиває князїв на відомєту,
Жвавї Ольговичі князї, ви вже рослі до війни,
Пигвар і Всеволод, всї три Мєтиславичі жвавї,
Шєстокрилці, усї не простого ложу-путерї!
Жеребцями отсе добро 'сте добули!... на віщо
Тї шєломи у вас є златї, і сулицї ляцкі,
І щити? — Закладїт ворота в поли стрїлами
За ту руску землю, за Святєславича Игоря рани! —

Сула вже не тєчє сріберно до Переяслава,
Дїїна каламїтна тєчє Половчанам сердитим
Під поганців криком. — Одєн Васильків же Ізяслав
Подзвонив був колєсь то острими свими мєчами
О шєломи Литвян; затратив там Всєслава славу,
Дїда свого, тай сам під тими черлєними щити
На кроваві травї литовськими страчен мєчами.
І як лїг він на нї, то й кажє: „Дружину, о княже,
Птиця вкрила крильми, і звїря їм кров похлєптали“.
І не було тогди нї брата єго Брячислава,
Анї Всеволода: сам душу жємчужну спуєтив він
З тїла лицарєского цєрєз (sic!) золотє ожєрєлє.
Вмовкло всє, хляла радїєть, ревут городєнськїї труби.
Ярославе, і ви усї Всєславовї внуки,
Вжє прийшлоєь понєхатє славні свої стяги, сховати
Поцирблєні мєчі: ужє не в дїда ви славі!
Ви бо, князи, начали провадитє своїми свари
Погань клятєу на Русь, на жїтїє давнє Всєслава.
Бо чи мала яку путєрю землєя полєвецка?

В семїм віку Трояна мєтаєв жєрєбєц князь Ізяслав
О ту дїву 'му любєу: як в стримєнях він напруєтив сє,
Так і в Кїєв уштрик, добув острогами в нєму
Золотий той прєстїв, а відти знов лютим звїрєм
У опівніч як бризнє з Білєгорода в мглї синї,
Так вжє ранє розбив стрїкушами новогороцкї
Ворота, і розшибшє старєу Ярославоєу славу,
Скочив вовком сїрим з Дудуток до Немну-дунаєу,

А над ним не снопи́, а го́лови людзкі ся стелют,
І молóтя там цїпи самі плавовіі; на тік там
Лиш все тривки кладут, молотя душі від тіла.
Над Немно́м береги не в засіяні піски,
А засіяні в'ни кістьми синів руских. Князь Всеслав
Людем суди судив і князям міста врядкував він;
Сам вганяв же як вовк. Дігнавшє до Тмутороканя,
Щє нїм кури запіли, і там він великому тому
Херсови путь як вовк перебіг. То єму то
У Софії святі у Полоцку рано дзвонили
В дзвони, він же їх чув у Києві, каже, їх голос.
Та хоть віща душа у красному тілі ся біла,
То однаково він богато бід перепадив.
Тому-ж і віщий той Боян ще переже приповідав 'му:
„Хитрий нї, нї богач, нї навіть та птаха щаслива
Не втече ся, о нї, господного суду ніколи!“...
Якже, о, не стогнать ті рускі зємли згадавшє
Давні свої часи, і давних князїв! Владими́ра
Того давного бо не мож приковати би було
До тих Київських гір; в-після єго стяги попались
Рюрикови одні, а другі Давиду, тепер же
Їх рогами товар розносить хащами, мричами (?),
А їх ратища пют тепер у Дунаю втоплєні*).

Ярославну се чути, як досвіта рано зазульков
Заховавшєсь кує: „Полєчу я, каже, зазулев
По Дунаю собі, умочу бобровий рукав свій
У Каялі ріці, й утру я ним князєві рани
Ті кроваві єго, на лицарськїм тілі утру я!“ —
Ярославна отсе голосит в Путивлю ще й рано
На оборі собі, і приповідає: „О вітре,
Буйний вітре: чому у стріть, господине, ти вієш.
Чо' несєш, о ти пане, хановскїї стріли погані
Своїм легким крилом на моего лади се вої?

*) А ось первісний текст перекладу, писаний чорнилом і потім перечеркнений рукою Федьковича:

Рюрикови одні, а другі Давиду, і де їх
Труби грали колись, тепер лини товар там пасєт ся,
Тай і зброї не чуть, що раз над Дунаєм брєніла.

Се ще мало тобі під облаки віяти кидки?
Мало ще кораблі леліять по синому морю?
За щож радість ту мою розвіяв степами, о пане?
Ярославна отсе голосит в Путивлю ще й рано
На оборі собі й приповідає: „О Дніпре,
Славатарю ти мій, пробив камяні всі гори
Половецков землев, леліав Святславскі байдаки
На кобяцкі війска: злелій, господине, і мого
Ладу-друга сюда, абих я не слала так рано
Сльози мої на море до него, до мого соуруга!“
Ярославна отсе голосит в Путивлю у місті
На оборі собі і приповідає: „Присвітле,
Світле сонце моє: всім тепле і красне всі ти!
О, за віщо-ж бо ти так пражииш гарячими лучи
Лади вої? за що у поли пустім на безвідю
Ти їм луки спрагло, і тули їм спрагов затяло?“

Пирсло чорное море, бридут плавоморчики мглами,
Бог показує путь князю з половецкої землі
В руску землю назад до золотого свого престола. —
Згасла зоря вечерна. Игорю спит і не спит ся,
Мислев мірит поля від синого Дону до Донця.
Комонь князів стоїт в-ошівночи сїдлан, готовий.
Свиснув Влур за ріков, дає се він князеви дбтло.
Князя й доси нема; він гукнув, земля задрижала,
Трави шумом шумя, вежі половецкі здвигнулись;
Князь тогди в очерет як кинесь хибкім горностаєм,
Гоґолем у ріку, на комоня борзого духом,
Босим вовком з коня, вітак до донецкого лугу,
Соколом в тумані, сполошивше гуси й лебеді
У три світа угли: на схід, на полудне, на запад.
І як Игорь летів полями як бистрим соколом,
Овлур вовком шумів, собов оббиваючи роси
Ті студені, й свої ті комоні бистрі втомивше.
Донец князю рече: „Велика ти, Игорю, слава,
Кончаку знов досада, а радість рускі землі єс“.
Игорь 'му відповів: „І твоя, о Донче, велика,
Що-сь леліав ти князя на филях своїх, стелив 'му
Шовк — зелену траву на березіх своїх сріберних,
Одівав єси мглов 'го теплов від холоду ліса,

І стеріг єси 'го гоголем на водах, чайками
На струнках, чернадьми на буйних вітрах, а не так, як
Та нетеча Стугна, пожерше не-свої потоки,
А потрошит силиви на голім коріню. Чи князю
Ростиславу колиєь Дніпер свої темні не-ясні
Не запер береги? — Голосит Ростіслава мати
По князю молодім, а князя як мати вкривають
Жалієтливі цвітї, притаюють щирі лієи 'го.“

Сорочня нї ччирк! Так й Игоря слїдом женуть єя
Гзак і Кбнчак за ним: ворона не каркне нї галка,
Нї сорока скригне, лиш ящури повзають тихо,
Та прекметний деркач 'д ріцї 'му дорогу справляє,
Соловій же співочий 'му близкії зорї віщує.
Каже 'д Кончаку Гзак: „Коли наш соків утїкає,
Соколовича ми убєм золоченими стрїли“.
Каже Кончак до Гза: „Коли наш соків утїкає,
Соколовича ми онутаєм краснойов дївков“.
Каже 'д Кончаку Гзак: „Як ми 'го запутаєм дївков,
Не натїшимо єя нї соколом ми анї дївков,
І нас буде ще птаха довбати на нашему поли“ —
Так то Боян раз рік Коганевї жінцї — се того
Пієнетворцї старого времен Ярослава й Олега,
Про походи Святєслава: „Як тяжко без плїч голові є,
Тїлу без голови знов, так Руси без Игоря тяжко“.

Сонце свїтит на небї, Игорь у рускому краю.
Челїдь пієнї піє, Кїєвом гомони вют єя
Аж зза моря. Наш князь їде в Боричів на проци,
В Богородичин храм к' євятї Пигорощевї Дїві.
Сєла ради й мїєта, веселї єпїваючї пієнї
Князям нашим старим, потому молодшим! І ми рцїм:
Слава, слава тобї Святєславичу Игорю, слава
Буй-тур Всеволоде! Владимирю, Игорів єєну!
Здрави князи, і ваше уєє товариєтво дружинне,
Що боролось за нас, за нас хрєєтїянїв з погани!
Слава князям уєїм, і моєму дружєєству! — Амїнь!

Досєє недруковано. Друкуємо з автографу, що єєкладає єя
з двох частин, влаетиво двох редакцїй перекладу. Федькович займаєє
єя перекладом у 1866 р. О. Терлецький бувши у Федьковича в р. 1867,
бачив у него переклад готовий. Се був тїєько перний брутїон:

и початку 1868 р. Федькович писав до Остапа Терлецького: »Перевід пієни Игоревой уже давно готовий, да ще не корегований«. Из того першнього тексту лиш 5 півваркунів маємо тепер перед собою. Вони містять другу половину поеми починаючи від вірша: »Герда носит вас дума« аж до кінця. В тім рукописі багато місць поперечеркувано олівцем, а між рядками, також олівцем, пописано поправки, які ми переважно приймали в текст, лишаючи без уваги те, що перечеркнув сам автор. Другий автограф, що містить початок поеми аж до вірша »Ти знов, Романе буйний« — се зошит із 10 карток in folio, в обгорті з зеленого паперу. Записано лише 6 карток, тай то першу займає ось який титул: »Пісня о поході Игоря на Половців. Перевів Ю. Федькович«. Се очевидно пізнійший, недокінчений чистопис поеми. Щоб зазначити гексаметри, над словами подавано скрізь наголоси, які й ми наховуємо в друку. Правонись у тім другім автографі подекуди відмінна від старшого, головнo-ж Федькович уживав тут консеквентно українських форм »ходить, роблять« і т. и.; ми також у друку заховуємо сю різницю між першим і другим автографом. При кінці старшого автографа знаходить ся ось яка увага, написана олівцем, отже очевидно в пору, коли Федькович забажав прилагодити свій переклад до друку і задля сього взяв ся ще раз переробити його: »Переводів Слова о полку Игоря є тільки, що без мого могло би ся зовсім обійти. Я же перевозжу его діля цікавости, аби учені знали, як неук Гудул, не вміше ні старовіцких, ні книжних язиків, але за того свій у старовіцкі форми так багатий гудулський язик як найліпше, то Слово собі толкував. З тої причини не мало мет ся мій перевід від других лучити, але я не міг инак; вірьте, що рад би і я був за другими триматись, але читавше матку*), і знавше, що творця не в ученім, але у народнім язичі діло своє писав, передав і я ся зо всім духови народного язика. І вів він мене своїм дорогов; може бути, що звів він мене і блудом — тогди прощайте«. Та мабуть не дуже вірив Федькович у вдатність swojego перекладу, коли не докінчив переписувати його на чисто, а зрозумівши непридатність гексаметра для передачі сього наскрізь лірично-суб'єтивного твору, пробував пізнійше переспівати »Плач Ярославни« зовсім иньшим ладом.

Плач Ярославни.

Рано до дня!
 Рано в неділю, годінов до дніни,
 Сізов зазúльков злену́ я, полéну,
 Де собі сёрденько знаё!
 Краём дунаём!...

*) Оригінал. Ред.

Дунаю мій!
Брістра, ширіка, глібока Каяло,
В твоїх я водах, у твоїх я ф'алях
З бобру рукав свій умочу,
В слізоньках очи...

Тим рукавцём —
Не рукавцём, а пюрцём я павовим
Князеви рани утру́ це багрові
З білого, ясного тіла,
Би не боліли.

Вітре! Вітрі!
Ще не доволі леліять на морі
Ті кораблі вам і іскорить зорі?
Мусіли й стріли ще вражі
Нести на князя?...

Господе мій!
Ще ти не доста по облаках віять?
Мусів степами розбіти, розвіять
Мого Лада ти вої
В жир і побой?

Дажбог с тобов!
Пави ти пюрцем повій, господіне,
Мому Ладу! — О, мій ти єдиний!
Князю мій! Де ся скитаєш?
Дон випиваєш!

Славутарю!
Дніпре, як Дунай, як сине ти море!
Ти єс роstrутив ті мраморні гори,
Ти байдакі єси княжі
Правив на вражі!

Ти же злелій
К' сєрденьку мому і мого пана,
Бих я не слала так дєсвіта рано
Слізоньки мої на море!
Горе ми, горе!

Прáбога син!
Сбнечко світле! пресвітлий наш святе!
На щож так вої ти мбего Лáда
Сквáриш у чíстому по́ли
На суходб́лю?

Світлий наш світ!
На що спрягло-'сь так їх срібніі т́ули?
На Половчáнів абí не добу́ли
Ясних срілб́чок перéнпх!
О, Господíне!

Доси недруковано. Друкуємо з автографу (піваркуш сірого канцелярийного паперу, записаний з обох боків, без дати, власність «Рускої Бесіди» в Чернівцях). При титулі й при слові «Каяло» додано цифри 1 і 2, знак, що автор бажав подавати до них пояснення, але не зробив цього. Судячи по почерку, що дуже подібний до почерку автографу «Диких дум», отся перерібка зладжена була десь при кінці 70-их років, та ми друкуємо її тут укупі з повним перекладом «Пісні о поході Игоря» як доказ, що Федькович довго і щільно займав ся сею пам'яткою староруської поезії і силкував ся новочасними способами попасти в тон її і передати її новим поколінням.

Продовжуй свій! —
 Одне слово! —
 На що ти хочеш? —
 Сварити у котлі? —
 На чужодолі?

Твій рукав? —
 На що сподієшся? —
 На покращення? —
 В яких епістолах? —
 О, Топошні!

Вірно! Вірно!
 Коли не вистачить, то вистачить!
 Коли не вистачить, то вистачить!
 Коли не вистачить, то вистачить!
 Коли не вистачить, то вистачить!
 Коли не вистачить, то вистачить!
 Коли не вистачить, то вистачить!
 Коли не вистачить, то вистачить!
 Коли не вистачить, то вистачить!
 Коли не вистачить, то вистачить!

Мого Лада ти вб'є,
 В жир і нощі?

Дякбог є той, тощо, бо боже,
 Мому Ладу! — О, мій ти єдиний!
 Кийде мій! Де ся слитаєм?
 Дон вишавши!

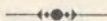
Славутич!
 Дайре, як Дунай, як сіль ти море!
 Ти се розтрухи ти ірраморні гора,
 Ти банзакі сен кийжі
 Права ти ірракі!

Ти же змелів
 К' серденьку мому і мого пана,
 Бих в не слала тав добота рано
 Слізники-мої на море!
 Горе ма, горе!

ПОЕЗІЇ

видані в Коломиї

1867—68 р. (томик I—III)*.

*) Перший випуск тих поезій виданий був у осені 1867 р. коштом станіславівської ученицької громади (див. лист Остапа Терлецького до Федьковича з д. 3 жовтня 1867 р., виписки з нього Житє і Слово I, 117). Якусь збірку поезій злагодив був Федькович ще в маю 1866 р. і післав до Відня, де мали їх друкувати та-мошні Русини (див. листи Федьковича до Партицького з д. 4/7 і 6/5 (?) 1867 р.); із сего пляну не вийшло нічого і Федькович був сим дуже ображений та велів ті поезії переслати Партицькому, який і на-друкував дальші два томик своім коштом. Збірка, опублікована в Коломиї, була готова вже в початку 1867 року, але мала пер-вісно троха иньший зміст. Коло Великодня 1867 р. писав Федь-кович до Партицького: »Мій свояк Георг Ганіцький, православний богослов у Чернівцях, збирає грошики поміж добрі люде і хоче дати печатати усі мої ще непечатані поезії: »Дезертирь«, »Мертвець«, »Циганка«, »Рожка«, »Кріль Ероль«, »Могила«, »Неприкаянний«, »Окрушки«. Із вийменуваних тут поезій вийшли в коломийське виданє чотири перші і мабуть шеста, коли вважати »Могилу« то-точною з »Тугою на могилі Михайла Дучака«. »Кріль Ероль« і »Окрушки« були друковані пізнійше в »Правді«; що таке »Непри-каянний« — ми не знаємо; вірші під таким титулом Федькович не опублікував. Чи не буде се поемка »Горденчук«, поміщена в дру-гім випуску коломийського виданя?

Мертвець.

Die Todten reiten schnell.

Bürger.

Кохайте ся, чорнобріві,
Да не з умерлими,
Бо коханя вже не має
В глибокій могилі.
Інші ряди на сїм світі,
Інші ряди в ямі;
Не пукайте-ж, мої сизі,
У ту чорну браму,
Щоб і вам так не довелось
Затратити душу,
Як тій моїй безталанній
Сердешній Марусі,
Що вам хочу розказувать...
А мушу сказати,
Хоть не дуже і цікаве, —
Слухайте-ж, дівчата!

Полюбила чорнобрива
Легіня*) дівчина;
Пішов з війском в Італію,
Там єго убили.
А в'на блудить, світом нудить,
У богів питає,

*) В перводруку ледіня, та се тільки через непорозуміне кор-
ректорів, які латинське g в Федьковичевім рукописі читали як
руське д; на се нарікав Федькович у листі до О. Терлецького з 18
марта 1868 р. (Ж. і Сл. I, 119).

Чи побачить того ще раз,
Що вірне кохає? —
На що здались чорні очі,
Мальовані брови,
Коли ні з ким поділити
Серце на розмові? —
Без милого світ як скеля
Студена німіє,
А милого щире слово
Як сонце загріє,
І то серце схороване
Як медом напоїть!
Одно слово з усток любих —
Все лихо загоїть.
Оден погляд з очей милих —
Чого-ж більше й треба? —
Без милого світ як пекло,
А з милим як небо.
Зійде було тихий місяць,
Вечірняя зоря,
А в'ни собі вже в садочку
На любій розмові.
По садочку собі ходя,
За ручки ся зодя;
Він диви-ця на милої
Рожеву уроду,
А в'на ягідки збірає,
Милого годує,
Та обоє розмовляють,
Як жить вони будуть,
Як вороги засмутя-ця —
Як будуть щасливі!
А та доля нежичлива
Уже й за плечима
Гострить свої чорні ножі...
Що-ж робити мусим!
О Боже наш поправедний,
Не прав у нас душу,
Коли її затратимо
З великого горя!

Доле наша нещаслива —
Доле наша доле! —

Вже Маруся заручена
Дружки прибірає,
У барвінку собі ходить,
З ненькою ся радить, —
Аж тут впала вербецирка
Як та стріла з неба! —
Мабіть тобі, Марусечко,
Дружок вже не треба!
Бо йде Василь твій білявий,
Да не кучерявий,
А вже йде острижений,
У цісарській барві,
У долмані гусарському,
У срібних острогах! —
Як уздріла чорнобрива,
Так пала до долу.
А на дворі уже й коник
Під срібним сіделцем.
Здоймив миду, поцілював —
„Здорова будь, серце,
Та у тугу не вдавай ся!
Все в Бога надія!
Коли вийду — звінчаємось,
А коли не вийду“ —
Не доказав, серце зтялось,
Серденько ломилось!...
Вибіг з хати — коник тупнув —
Курява здоймилась...
Тільки долі козакови,
Що широке поле,
Да сльозами зрошена
Цісарська дорога!

* * *

Минув і рік, минув другий —
Не вертає милий,

А ті люде недобрії
Усяко судили.
Оден каже, що убили,
А другий вже знає,
Що він з друзов покохав ся,
Там і повінчаєсь.
А Маруся пропадає! —
Коби вона знала,
Що покинув єї милий, —
В'на-б зілля достала,
Щоб і собі забувати!...
„Він мя не покинув!
А загинув мій миленький,
То і я загину!“...
Доки стало людям суду,
Доки стало злости,
А тим часом з Італії
Прийшов лист на пошті,
Що убили під Новарров!...
О Боже наш світе,
Ти нас создав на сїм світі,
Ми всі твої діти, —
За віщо-ж нас так карати?...
Марусю! Марусю!
Не вбивай ся так гореньком,
Бо загубиш душу,
Тай милого не достанеш! —
Що впало — пропало!
Ні кохання, ні ридання,
Ні дівочі жалі
Не видеруть із могили...
„Василю, Василю,
Коби-сь мині хоть приснив ся,
Ти мій чорнобривий,
Хоть на хвильку, на годинку!
Я би не скучала!
Я би сонним твоїм видом
Душу напувала!
Прийди, прийди, ти мій світе,
З широкого поля!...“

Доле моя нещаслива —
Доле моя, доле!“ —

Тане моя Марусечка,
Як свічечка тане,
А та стара її ненька —
Що на ню погляне,
Так заплаче! — „Доню, доню,
Єдина дитино,
Не гніви ти небесного!
Загинув, — загинув,
Не верне-ця уже більше...
Не коротай віку!
Може тобі другу долю
Держить Бог на світі
Єще кращу! Марусечко,
Ти-ж одна у мене!
Коли схочеш — звінчаю тя
Із лицарським сином.
Забуде-ця свіже горе —
Серденько загоїть“. —
„Нене моя, нене моя,
Ріднесенька моя,
Без Василя нема долі
В широкому світі,
Без Василя світ могила,
Де сонце не світить.
Без Василя нема й Бога!“
„Дитино, дитино,
Не зазивай его кари,
Він святий, єдиний,
Він лиш оден у нас добрий!“ —
„Хто, він добрий, мамо?
Чи я єму не молилась,
Чи служби не клала,
Чи скривдила кого в світі? —
Василю, Василю,
За що-ж тебе, серце моє,
Трутив у могилу
Той неситий?... Серце моє

Убитий мій квіте,
Що ми єму завинили
На білому світі,
Недоброму тому Богу,
Кривавому кату! ? ..
За що двоє душ на світі
Так страшно карати,
Так несказанно карати? ..
Нене моя, нене,
Чо' мя таку нещасливу
На світ народила,
На світ такий неправедний? ..
Пішла-б ся втопити, —
А за ним же хто заплаче? —
Хто буде тужити
За сиротов безталанним,
Як мене не стане? ..
Лиш я єго на єім світі —
Я одна кохала,
І одна я тужити-му! —
О Боже ти, Боже,
Хоть віку ми не вкоротай! ..
Не можу, не можу! “ ..

Оттак моя Марусечка
Воркує, сумує;
Що їй люде розважають, —
Мов їх і не чує.
Бо ті люде — от як люде!
Своїї говоря
Та ще гірше разя серце
Та колотя горе,
Та душечку убивають, —
А сами не знають,
Що коханю у розлуці
Поради не має.
У коханю одна рада:
Із милим розмова.
А ті люде — я їх знаю,
Знаю їх здорових:

Вони не йдуть порадити,
А йдуть надивить ця,
Як то серденько убите
Під гореньком бєт ця.
Оттак, моя Марусечко,
Оттак, моя зоре! —
Чомуж, серце, не заплачеш,
Чому не даш волю
Тим слїзонькам дрібнесеньким?
Тобі-б лєхше було! —
Мале лихо, малє горе
І сльози утуля,
А велике — за велике!
Серце запікат ця
Як у вогни, як на грани
Треба 'му карать ця. —

Процвітають у садочку
Черешні та вишні;
Як і вперед виходила,
Марусечка вийшла,
Да вже не до Василечка
На любу розмову!
Як стояла, так упала,
Дала горю волю!
„Василечку, голубочку,
Що ти, серце, дієш,
Що до свої Марусечки
Вже раз не приїдеш?
Нагнівав ся! — Василечку!
Кохання, Василю!
Оттут, серце, ми стояли,
Оттут говорили,
Оттут сто раз присягав ся,
Що вірне кохаєш!
Чому-ж тепер свою милу
Нараз забуваєш?...
Хіба така з того світа
Далека дорога?
Хіба би ми не змістились

В могилі обоє?
Возьми мене, Василечку —
Возьми мене, серце!
Укриєм ся в домовині
Преданим коверцем...
Возьми мене, мій соколе!
А може нагнівавсь,
Що я така схорована,
Що я так змарніла?
Василечку, я процвиту
Як рожа у маю!...
Василечку, де ти, сизий?
Немає — немає! "...

* * *

Оттак моя Марусечка
Тужила, скучала;
А у ночі в опівночі,
Щоб мати не знала,
Пішла нишком до ворожки
Поради прохати.
„Бабусечко, голубочко,
Давай мені раду!
Давай, сиза! Не витерплю!
Зроби, нехай гину —
Або зроби, нехай прийде
Хоть лиш на годину
Мій єдиний з того світа,
Все лихо загоїть!
Бабусечко: як би знала
Ти горенько моє,
Ти-б плакала надо мною
Старими очима!
Бабусечко, серце моє,
Чини що вже чиниш,
Нехай прийде мій миленький,
Нехай 'го побачу!
Нехай йому, серце, скажу,
Як я за ним плачу,

Як я світом білим нужу,
Як смію-ця люде,
Як вороги радую-ця!
Бабусечко люба,
Я 'го хочу побачити!“
„Доню моя, доню,
Я це можу учинити —
Але що потому,
Що потому з того буде —
Я сама не знаю!“ —
„Нехай вітак Бог карає,
Як сам собі знає!
Я не дбаю!... Бабусечко,
Я хочу побачить
Василечка, життя мое
Уроду козачу“.

Пішла баба та дзерькало
Унесла з комори,
А Марусю посадила
За стів на ослоні. —
„Подиви ся, моя доню!
Що буде — не знаю,
А я піду та дружечок
Тобі позбіраю,
Аби тебе нарядили
В зеленім віночку!
Да ще тобі отце кажу:
Розміркуй ся, дочко,
Бо він прийде у гостину
З глухої могили,
Але потім“ — „Де він, де він,
Де мій сизокрилий?
Василечку!... бабусечко!“ —
„Не квап ся так, доню,
Ще буде час набути ся! —
Чини-ж мою волю:
Подиви ся у дзерькало!“
„Ох, темне, бабусю!“
„А як дружки повиходя —

Слухай же, Марусю,
Нічо-ж у їх не питай ся!
Чи чуєш, небого?“
Пішла стара, тузин свічок
Унесла воскових
На ліхтарях. „Світить, дочко?“
„Світи, сизокрила!
Що Господь дасть, того й буде!“
Стара засвітила
Перший, другий, третій світич...
Що бачити мушу!
Виступили три дружечки
Чесати Марусю
З біленькими гребінцями --
Студені, студені,
Аж могиллов від їх дише!...
А моя єдина
Марусечка ні пари з уст!
„Бабусечко, утко,
Чом до краю не доводиш? —
Хутко, сиза, хутко!
На що тільки короводів?“ —
„Бо так, доню, треба!“ —
Знов три світичі воскові
Стара засвітила,
І знов стали три дружечки,
Принесли сорочку
Вишивану Марусецці,
І блюдо з віночком, —
Наложили на голівку! —
„Бабусю кохана,
На що цеї комедії? —
Доводи до краю! —
Ох бабусю, бабусечко,
Чому вже мій милий
Не приходить, серце мове?...
О, я нещаслива,
Мабіть вго не діжду ся!“...
„Будеш, синку, будеш!
За маленьку хвилиночку

Він до тя прибуде.
Тільки стривай, моя доню,
Додай серцю сили! "...
Знов три світичі воскові
Стара засвітила,
І знов стали три дружечки
З весільним деревцем
Та з пшеничним короваєм.
„Бабусенько, серце,
А це на що? це весілля?“
„Весілля, голубко!“
„З моїм милим? — Василичку!
Бабусечко утко,
З Василечком повінчаюсь?
Покою мій, раю!...
Бабусечко, чо'ж вижидаш?
Доводи до краю!...
А я Бога проклинала,
Та тебе гнівила!...
Бабусечко, а красна я?
А я так тужила!
Мабіть зблїдла на личеньку?“ —
„Нї, моя єдина,
Ти як рожка процвітаєш!“
І знов засвітила
Три світичі чарівниці. —
Три дружечки стали
Із шлюбними коверцями,
З білими мантами.
„Бабусечко, а деж Василь?
Чогож мня так нудиш?
Коли дружки позбирались,
Чому не прибуде
Мій молодий, мій князь любий? —
Чи довго ще ждати?...
За що-ж мене, бабусечко,
Так довго карати
Дожданням, коли мене
Вже й так покарала
Божа воля... Бабусечко,

Чо-сь трути не дала
Напити ся!... бабусечко!
Без часу загину!...
Прийди милий, прийди серце,
Прийди, сизокрилий,
Хоче мене чарівниця
Убить дождиданням!..
Як би ти був, Василечку,
Ти моє кохання,
Ти би не дав поругать-ця
Над твоев Марусев!"...
„Тихо доню, тихо серце,
Це так бути мусить“..
Тай дзеркалом тарах в землю
Із усеї сили!..
Тупнув поїзд на подвірю —
Нічниця завила,
Шклянки в вікнах зазвеніли —
Відскочили двері —
Тай уходить — Боже, Боже!
Списать на папері
Таку красу несказанну!
„Василю, Василю!
А деж ти ся так забарив,
Ти мій сизокрилий?...
А я плачу, літа трачу!..
Ні, я вже не плачу,
Василечку, серце моє,
Любий мій козаче!..
Чого-ж мовчиш, не говориш?
Я твоя Маруся!..
Не пізнаєш?... Василечку! —
Що-ж робити мушу!..
Соколе мій, придиви ся!..
Я мабуть змарніла? —
О Боже мій!... Василечку,
Я порумянїю,
Я знов стану яка була!
Васильку мій любий,
Ти не видиш, що я в вінку?

Підемо до шлюбу,
Мій ти орле сизокрилий, —
Піп нас повінчає! —
А чо' в тебе, мій миленький,
Катанка кривава —
Ще й на грудех прострілена? —
Я, милий, загою. —
О милий мій, я вигою,
Кохання ти моє,
Тільки, серце, заговори!...
Не хоче, не хоче!...
То хоч, любий, подиви ся
Марусецці в очи!
Ох, як страшно!.. Василечку,
Бояти ся буду!..
Вже готові дружки мої? —
О буде вже, буде,
Лишїть уже! Милий гнівний,
Що так забарилась!...
Ходім, серце Василечку,
Ходім, сизокрилий! "...

Встала моя Марусечка
До шлюбу убрана,
А дружечки по переду
З ярими свічками;
Марусечка у послїди
Ступає поволи,
Василь іде з Марусею,
Дивит-ця до долу,
Наче сонний! — „Василечку,
Говори зо мною —
З твояов милов! — Василечку,
Я тебе ся бою —
Чо' ти страшно так дивиш ся?...
Бабусю! — — — Не має!...
А отто хто, мій голубе,
Так страшно співає?
Це бояри? — Ох лишенько,
Якіж бо погані! "...

А бояри таку пісню
В ночі заспівали:
„Палай, палай, яре світло,
До самого долу,
Бо ми ведем нову пару
До нового дому,
У гибльовану квартиру“ —
„Василю, Василю,
Що вони отце співають?“
„В глибоку могилу.
Там є щастє, там є доля,
Там горя не має;
А що в світї вам остало?...
Те, що закопають.
Тиран ходить у корунах,
Та не кров як воду;
Пан з непана дере шкуру
Та чванит-ця родом;
Щип продає кров Христову
Та купує села, —
А де вони поділи ся? —
Могила покрила.
А там рівно, а там вільно,
Там кожний за брата:
Як і цісарь в єдамашках,
Так старець у латах.
Народит-ця дитя у світ
Умите сльозою,
Толочить*) 'го лиха доля
Тяжкою ногою.
А де серденько загоїть?
Там, де закопають!
По перший раз у могилї
Сльози обсихають;
По перший раз утомлене
Серденько спочине;
По перший раз народиш ся,
Як ляжеш в могилу.

*) В перводруку через помилку: Полочить.

Нї розлуки, нї розпуки
Нї горя, нї болю...
Гори, гори, яре світло,
До самого долу!“ —

Оттак чорні боярини
Ідучи співали,
А тут разом і сперли ся,
Як чорная хмара,
Над ямою страшнов, страшнов!...
„Бабусю, бабусю!
Василечку, що ти робиш?...
Прости, Боже, душу,
Що кохання я не знала
Престрашної долі!“...

Не кохайтесь. мої сизі,
З мерцями ніколи!

Друк. Поезії, Коломия 1867, вип. I, стор. 3—25.

На могилі

званого мого брата Михайла Дучака у Заставні¹⁾.

„Чого мовчит він як могила?
Усі камратя²⁾ говорили, —
„Чого він плаче у ночі,
Чого на стойці³⁾ стоячи
Скитаєт-ця як морска філя?
Хиба ми всі єму не милі?
Нехай же сам собі мовчит!“

І скеля висока, і море глібоке,
І гордий Венедик — весь спит,

¹⁾ В перводруку: Туга на могилі і т. д. ²⁾ Перводр. жовняри
³⁾ стойні.

Лиш бранец в касарни високо - високо,
Високо в віконци сидит.
І як то човенце без китви¹⁾, веселця
Та буря туряє, мете,
Так думка полоха зарізане²⁾ серце,
Терновий вінец 'му плете.
„Чи ж перебриду я то солоне море,
Чи тут мене срібними вб'ють? —
Бувайте здорові, ви гуцулські гори —
Тут глинов присиплют³⁾, ох тут! —
А шовком голівку ніхто тут не зв'яже⁴⁾,
Ні груди⁵⁾ не прийде укрить!
Хто ревне заплаче, хто серце покаже?
Хиба⁶⁾ лиш орев засипит!
Коби то хоть мати товариша свого⁷⁾,
Щоб душу студену нагрить! —
Людий без рахуби, а серця й одного
Немає між ними, ох ніт!“
І ревне заплакав некрут молоденький,
На руку голівку склонив;
Як габа по морі⁸⁾, так билось серденько,
Князь-місяць за туром гонивсь,
Поховз ся, тай упав у море.
А ти так пишно як та воля
Перед касарнев⁹⁾ у ночі,
Касарску стойку стоячи¹⁰⁾
Слухав єси отці глаголи¹¹⁾
І знов¹²⁾ похожував поволи —
І тихо плакав ходячи.

„Ходім, брате новобранче,¹³⁾
В сербекий¹⁴⁾ манастирь,
Да наймімо двох чинчиків
Читати псалтирь.

¹⁾ Перводр. без зорі ²⁾ покрайне ³⁾ гробом засиплють ⁴⁾ А шовком чи хто тут голівоньку зв'яже, ⁵⁾ Чи прийде хто груди ⁶⁾ Одні
⁷⁾ Чи віки не мати товариша того ⁸⁾ Як море по скелях ⁹⁾ Стояв
на стойні ¹⁰⁾ Друк. вас. ¹¹⁾ І вислухавши всі глаголи ¹²⁾ Собі
¹³⁾ Горденчуку ¹⁴⁾ новий.

І будуть нам два чинчики
 Псалтирю читать,
І будуть нас на утрени
 В брати постригать¹⁾.
І будуть нас на утрени¹⁾
 Перстенем ломить²⁾,
І будемо во вік віка¹⁾
 Як рідні два жити¹⁾.
Ти у мині, я у тобі¹⁾
 Так будем тривать¹⁾,
А що-б люде не казали¹⁾,
 Не будем казать¹⁾.
І буде нам одна слава
 І доля одна,
І підем їй пошукати
 В неділю до дня.
В неділеньку ранесенько
 Доля вставала,
А як стало на всеночне,
 Вона купалась.
Купала ся вона в морі
 Да на камени,
А ми оба закрали ся,
 Сукні забрали³⁾.
А в'на за мнов загнала ся,
 А я утікав,
А як убіг у церькову,
 Піп нас повінчав.
У п'ятницю з райских дверей
 Кровця да текла,
А в суботу наша доля
 Проскура пекла.
А проскура покотилась,
 Ми за нею йшли,
Та до зорі вечірної
 На на-ніч зайшли.

¹⁾ В перводр. вас. ²⁾ ломать ³⁾ Отсеї дві строфи в першому друку виглядають так: В неділеньку ранесенько, як стало свитать, Наша доля аж на море пішла ся купать: І поклала свій віночок нам на камени, А ми оба закрали ся, віночок взяли.

А зіронька про місяця
У нас питала ;
Ми не вміли оповісти —
Вона плакала¹⁾.
А²⁾ шаблі нам поржавіли
Від її сльози...
А ти святий за райскими³⁾,
Ти нам поможи!“

І як казали, так і сталось :
Псалтирь і утреню наняли,
По таляру попови дали,
Аби їх перстнем розломав⁴⁾.
А як домів поодпущали,
Вони гарненько попрощались,
І тричи на рік обіцялись⁵⁾
Оден у одного бувають.

„Чогос мині тяжко, чогос мині важко,
Чогос в мене серце болит ;
В одно мині, любко-голубко, нанашко,
В одно мині братік⁶⁾ ся снит !
І снит він мині ся в дворах на помості,
Новая світлиця, столи,
А по за столами весільнії гості —
Ох вайльо, як в серці⁷⁾ болит ! —
А перед столами чотири бояри
У чорних кіреях стоя, —
Ох стали в'ни, стали, як чорнії хмари,
Нанашечко, утко моя!...
А він мід не носит, а він їх не просит, —
Ні оком не моргнуть, німі...
„Збирай ся!“ гукнули, аж стіни здрігнулись...
Ох, дайте⁸⁾ водиці мині !

¹⁾ В перводр. ридала ²⁾ А ³⁾ ти Іване. ⁴⁾ Замість сих трьох рядків у автографіі:

Свяченим перстнем розломались
І жили, як із братом брат.

⁵⁾ В перводр. І вірне собі слово дали ⁶⁾ брат мій ⁷⁾ В перводр. Ох як в мене серце ⁸⁾ Нанашко.

А другі під стіньми все рижими¹⁾ кіньми,
Собі знов: „Рушаймо, вже ніч!“ —
„Ще писану хвильку, одну ще годинку!“ —
„Не можна, не можна, пріч, пріч!“ —
І вхопили клятї на силу 'го з хати,
Помчались хто знає куди;
Лиш чуть як просив ся, як плакав, як бив ся²⁾...
Водиці, нанашко, води!“
Нанашка мовчала, слівця не казала.
„Не плач, ти мій милий, не плач!
Я дам щось напит-ця, не буде вже снит-ця,
Я куплю ти в місті колач,
Лишень не плач, ти мій легію!“
А він о півночи в неділю
Без свічки коника сїдлав,
Без свічки кармазин вбірав,
При зори³⁾ з двору виїжджав.
Пішов товариша відвідать,
Нанашці й слова не сказав.

„Вийди, вийди, товаришу,
До мене на двір,
А що люде говорили,
Ти людем не вірь.
Бо ті люде говорили,
Що зоря німа,
Да що у нас в Чорногорі,
Бервінку нема.
А учора в Чорногорі
Як місяць сходив,
Наш отаман молоденький
У зброї ходив,
До місяця кривавї
Ручки обзерав,
А як зийшли косарики,
Він їх умивав.
І не міг він молоденький⁴⁾
Криваві умить⁵⁾).

¹⁾ В перводр. білими ²⁾ молив ся. ³⁾ В авторр. Без свічки
⁴⁾ кривавї ⁵⁾ Ручки да обмить.

А як зоря придивилась,
Забула світить.
У Києві¹⁾ під Лаврою,
— Там лірник сидів,
Да аж вісім же він пісень
На ліру завів.
А як же він вісім пісень
На ліру заграв,
З найстаршої маковиці²⁾
Камінь ся зірвав;
Упав ему перед ноги,
Упав тай просив,
Що-б не співав вісім пісень, —
Урве манастирь³⁾.
Три жовняри молоденькі
З обозу да йшли,
Да й⁴⁾ дівчину заручену
На лаві найшли. —
„Ох Боже мій милосерний,
Коби в'на жива,
Я би з нею покохав ся
Хоть рочок, хоть два“.
„Ох Боже мій милосерний,
Коби в'на жива,
Я би з нею повінчав ся
В неділю до дня“.
Лиш той третій молоденький
Сказать не з'умів,
Поцілював в біле личко —
Упав тай умлів.
У купці-ж їх і поховали:
Бі у мирсі да в рукавах,
Золотий перстїнь на руці:
Їго в препишнім кресаці,
У кармазинах да у павах! —
Оттак обох і поховали
У калиновім байраці. —

¹⁾ В перводр. А в Києві ²⁾ В перводр. мб. через помилку маковниці ³⁾ Звалит манастир ⁴⁾ А й.

А я так щебечу, як пташка в калині,
Як ластє у маю кую, —
Чиму-ж не виходиш, мій друже єдиний,
Чого я вже добу стою?¹⁾
Чи може на мене нагнівав ся, брате,
Що я не в реченец прийшов?
Старая нанашка самая у хаті, —
Я, брате, рубав єї дров²⁾.
А може ти думаш, що я без гостинців
Заїхав у твої двори? —
Усім твоїм сестрам по павлянім пюрци,
А братам топори³⁾ в дари;
Для тебе-ж самого коня вороного
Із морського стада привів
Під срібним коверцем, турецьким сіделцем⁴⁾, —
Поїдемо, брате, на Львів.
Лиш вийди стрічати⁵⁾, мій друже єдиний,
Єдина порадо моя! —
Мій коник убив ся в морі⁶⁾ по коліна
У твоїх воротіх стоя. —
Все тихо, все глухо, з покоїв ні слова⁷⁾ —
Великий на мене це гнів;
Коли-ж ти не ласкав⁸⁾, бувай-ми⁹⁾ здоровий,
А я собі їду домів,
Тай білше в тебе вже не буду. —
„Аж на страшнім Христовім суді —
Стала зазуленька кувать, —
„Аж там він ме тебе вітать,
Твій щирий брат, той брат єдиний,
Бо довело ся в домовині
З царської муштри спочивать“¹⁰⁾.

1) В перводр. Не вишлеш сестру хоть твою? 2) Отсе 4 рядки в перводр. вас. 3) топирі 4) в турецькім сідельци 5) Лиш стань против мене 6) В автогр. в землю 7) В автогр. ні одного слова 8) В перводр. Коли-ж так нагнівався 9) бувай-же 10) Замість сих сімох рядків у перводруку читасмо:

Та вже аж на-рік в тебе буду.
»Ба, ні, аж на Хрестовім суді —
Стала зазуленька кувать —
З ломаним перстеном вітать
Тебе твій званий братчик буде, —
Тим часом ляг у землю спать».

Земле моя, нене моя,
Голубко моя,
Пахучими васильками
Майованая;
Кривавими річеньками
Мальованая,
Дрібненькими слізоньками
Поливаная!
Ти вірного товариша
Узяла єси, —
Від вірного товариша
Поклін понеси.
І красно 'му уклони ся,
Добрий вечер дай,
Я як схоче серце спати,
Ти 'го не займай. —
Із чирчиків та з ромену
Кубелечко¹⁾ звий,
Заузлиним синим пюрцем
Як мати укрий,
А з перстеня золотого
Забавочку дай,
Лебединим щebetанням
До сну 'му співай.
Співай єму, серце моє,
Про соняшний світ,
Та як в садах красуєт-ця²⁾
Той³⁾ маковий цвіт,
Да⁴⁾ як рожа стрільця кляла⁵⁾ —
Ти доле моя!
Як плакали товариші
В неділю до дня.
І як дівча на Пречисту
По воду ішло,
І як воно вертаючи
Золот хрест найшло.
І як воно рано-рано
Личко вмивало,

¹⁾ В перводр. Кубелече 'му ²⁾ вишні красують ця ³⁾ Ще й
⁴⁾ І ⁵⁾ В автогр. розвивалась.

Ще й русою да косою
Єго втерало.
Да як воно чесало ся
Білим гребінцем,
Да¹⁾ як воно вінчало ся
З цвинтаря²⁾ вінцем;
І як воно голівоньку
Клонило на стів,
І як місяць молоденький
За хмарою вмлїв³⁾.

Оттак єму співати меш,
Рідна моя мати!
Оттак врешті довело ся,
Єдиний мій брате,
Заспівати! — Боже, Боже,
Да що вже й казати!
Доводит-ця поволеньки
Усьо поховати,
Що у світі любе, миле...
Нехай і так буде!
Може й мене на сїм світі
Нечуй не забуде!
Не бари-ж ся, чорний друже!
Доста світом нудить,
Доста уже насміялись
Письменнії люде
З моїх сльозий віршованих
І кровю умитих...
Веди-ж мене, тихий друже,
Туди, де би жити:
У могилу глибокую!
У могилі може,
Як у тих аравських ночах,
Усьо понахожу,
Що у світі було любе:
І добрії люде,
І ненечку ріднесеньку,
І батька голуба,

¹⁾ В перводр. І ²⁾ З нелюбим ³⁾ Край моря зомлїв.

І ті літа молодії,
Маковії квіти,
І ті сестри щебітливі —
Невиннії діти,
І тебе, ти моя зоре,
Чорнявая Цоре,
Що-сь зоряла надо мною,
Як ранішна зоря¹⁾
Місяцєви молодому —
Зоряла — зомліла...
Там ми, серце, звінчаємось :
Досвіта в неділю
На всеночній повінчають...
Доле моя, доле!...
А ти, брате Міхайлику,
Брате мій соколе,
В дружби підеш молодому,
О Боже мій милий!...
А може нас попи твої
Так тільки дурили,
Що другий вік у могилі
І лучшая доля? —
Може й нема, хто те знає!
А правда-ж, а воля,
А надія наша вічна? —
Нї, Боже ти світе,
Ти праведний, ти живущий
Во віки і віки,
А ми твої рідні діти!
Хїба сиротині
Вже не буде краща доля,
Як плакати під тином?

Друк. Поезії, Коломия 1867, вип. I, стор. 27—40. В основу отсеого передруку ми поклали автограф самого Федьковича (власність тов. Руська Бесїда в Чернівцях), 5 окремих карток подовжної 8-ки, сірого паперу, записаних дрібним письмом. Сей автограф подає поезию з значними відмінами супроти передруку. З висемком двох чи трьох випадків, де текст передруку нам видав ся кращим, ми знесли варіанти передруку в нотку, а надто поправили з авто-

¹⁾ В перводр. роса — очевидна помилка.

графу (не зазначаючи сього в нотах) правопись, яка в перводруку редакторами була підігнана до узиваної тоді в певних кругах схеми тзв. Кудішівки. Яка редакція поеми вчаснійша — чи друкована, чи та, яку подає автограф — не можемо сказати на певно, бо автограф без дати; та здасть ся, що він таки пізнійший і краще оброблений від друкованого тексту. Закінчене поеми (від слів «За хмарою вмлів») у автографі зовсім відмінне від друкованого і ми подасмо його тут в повні:

От так єму співати-меш,
Утко моя, ньенько,
Часом сумно, як лебеді,
Часом веселенько;
Часом голосно та пишно,
Як золота ліра,
Часом тихо, тихо-тихо,
Як вбиті жовніри, —
Аж доки й я не ляжу спати.
А як я, братіки, умру,
То дайте мині в руки йгру,
А мене в кармазин убрати
І біля брата поховати
У трунві тесані, кедрові,
На тиху, щирую розмову.

Пісня коротка, але пам'ять тобі довга, брате мій Михайле: бо вічна! Але чи тямиш, як ти мині не раз бувало кажеш, що як би ти переже помер, то би мене в той час до себе покликав? Чиму-ж не кличеш, друже? Я вже готовий! *Федькович.*

Доклад. Заставна є село наддністерського околу на Буковині. Нанашка називаєт-ця на Буковині матка від хресту (що до хресту тримала).

Сині пюрця.

Моїм побратимкам на поклін.

Пюрця мої, сині мої,
Лихо мині з вами!
Назбірав вас з війська йдучи
Темними лугами,
Назбірав вас, поховав вас —
Де мині вас діти?
Поклав би вас за кресаню —
Та будуть судити:
Фудулит-ця, от що скажуть!
Така моя доля!...
Пюрця мої, сині мої,
Пишні та шовкові,
Хиба сховать в нову скриню,
Щоб не знали люде?
Не знати муть — не посміють,
Мині легше буде!

Бо люде не знають, як серденьку горе,
Бо люди не вірять, як душка болить,
Як бранець на стойці з зорею говорить!...

Убив би я серце — ще хочеть ця жить,

Ще хочеть-ця пополювать
Пишними лугами!

Пюрця мої, сині мої,
Лихо мині з вами!...

Пюрця мої, сині мої,
Не так я учиню:

Я вас пуцу з тихим вітром

По всій Буковині

Товариству на вподобу,

А собі на славу!

Затичуть вас за кресаки

В неділеньку рано,

Да ще й підуть до церкви —

Я більше не хочу!...

Пюрця мої, любі мої,

А як тихий схоче,
Та понесе у хатинку
В нову квартиру,
Де то мое пишне свято
Мережить ширинку...
А в'на здойме, задумат-ця,
Ще й почервонїє!
Подивит-ця в оконечко,
Де луг зеленїє,
Тай покладе під подушку —
З царем не міняюсь!...
Пюрця мої, синї мої,
Добре минї з вами! —

Ідїть же ви, синї пюрця,
По всїй Буковинї,
Та не кажїть добрим людьом,
Від кого гостинець.
От гостинець — та і тїлькі!
На що їм це знати?
Один собі най думає,
Що з крайної хати
Від дївчини Катерини...
А другий — з-за моря...
А той третий най не дума —
Лиш най приговорить,
Тай сховає у паперї
До нової скринї! —
Розлітайтесь, пюрця мої,
По всїй Буковинї!

Друк. Поезії, Коломия 1867, вип. II, стор. 43—47.

Городенчук.

А в іншого сіромахи
Ні хати ні поля,
Тільки торба, а з торбини
Виглядає доля.

Шевченко.

Горденчука молодого —
Хто его не знає?
Сидить собі кінець стола,
Та на гуслих грає.
Кругом его жовнярики
Утирають сльози!
Вони-б раді не плакати,
А й впинить не можуть.
Бо хто грає, хто співає,
Душею владає,
Струна струні, дума думі
Правду вповідає.
Серце серцю признаєт-ця —
Така Божя воля!
Пісня-дума, пани браття,
Від самого Бога:
Ні купити, ні продати,
Ні шваров посіять,
Ні у Жида заложити, —
Така чародія!...
Оттакий і Городенчук
Межи жовнярами!
В его пісні, в его думи
Для кожного стане,
Бо він знає кожду душу
В широкому світі,
Знає люде, знає хто в'ни,
І чиї в'ни діти.
Знає гарно заспівати,
Що кому до ладу:
Цему Сербина та Угра,
Тому на пораду
Волошина та Циганки,
Третому Діброви,

А як вшкварить Добущука,
То всі аж до зброї
Ізівут-ця!... кров запахне!
Таке тото диво!
А нарешті Чабарашки
З усеї, знай, сили
Як відодре... жужмом підуть
І люде і хата!
І на сльози і на жарти —
На все він багатий,
Хоть і сам не засміє-ця
Ані ся зажурить!
Другі скачуть, другі плачуть,
Він — образ з маймуру.

І чо'ж єму плакати, чо'го ликувати,
Коли він не відци, коли він чужий,
Коли єго люде не хочуть за брата?...
„Куда — кажуть — блудиш, там — кажуть — і жий!
Береш — кажуть — з неба місяця за роги,
В вечірньої зорі тримаєш нічліг,
Службї ти ся служать у самого Бога —
Іди — кажуть — брате, тудя де твій Біг!“ — —
А він си як піде та в гусли заграє!...
То зайде до замку, де царь рудий спить,
То там, де Маланка на скели співає,
То там знов, де Добуш руки ходив мить,
То знов, де лицари у срібних панцерах
У шолмах крилатих сокотять Санграл!*)
Крївавую ланчу по хатї носили
І золоте блюдо — він їх не займав!
Бо він усе знає, бо він усе чує,
І чо' вони тужать, і царь чо' хворує,
І хто 'му поможе... А цей голий світ
Берить собі, люде, берить 'го, берить! —

Добре, брате Горденчуку,
Добре, друже, робиш,

*) В перводруку: Сандрал — очевидно корректор не порозумів значіння і поклав руське д зам. латинського g, яке стояло в автографі. Санграл — святий Граль.

Що до зорі вечірньої
Ти на на-ніч ходиш!
Бо тут тяжко пробувати,
Аж морозом віє!
Да ще й люде тя прогнали —
Що ти будеш діять?..
Хиба зо всім понехати?...
Не нехай, небоже!
Твоя доля — твоя й воля,
Але пісня — божа.
Не неси їй у могилу,
А пусти по світі!
Хоть ті люде — всігди люде,
А все божі діти!
А хоть часом і полають,
Не против ся, брате,
І ти роду не ліпшого —
Треба вибачати.
Чи як кажеш, як міркуєш,
Серце Горденчуку?
Помоли ся вперед Богу,
Та на гусли в руку.

Друк. Поезії, Коломня 1867, вип. II, стор. 49—54.

Р о ж а.

Ілашеви Хрестинкови з великого Кучурова на понклі.

Той клонит-ця сріблом, золотом —
Той пишним сонетом,
А у мене сїромахи
Гарно поклонитись
Немає, чого би треба*).

Така моя доля!

*) В перводруку замість сих двох рядків надруковано лише »Нужденька обдерта«, та на стор. 54 в друкарських похибках справлено так, як у нашім тексті.

Та цур же їм з їх золотом!
А я, бач, поволи
Ізмайструю два три вірші —
Усе гаразд буде!
Мій товариш, мій друг перший,
Єдиний та любий
І те прийме за золото,
Коли 'го не маю!
Привітай-же отцю думку
З рожевого гаю,
Та спомяни Горденчука,
Як ріднього брата!
Боже, Боже, як то легко
Горе забувати,
Коли було з ким ділити!
Поділиш — забудеш!...
О брате мій незабутий,
Військовий мій друже!
Мині банно за тим горем,
За тим старим лихом,
Що ми разом 'го приймали —
Хоть лихо, та тихо!
Мині банно за ним, друже!
Як би прийшло в гості,
За стіл би 'го я посадив
В хатах на помості,
Ще й вишником почастував —
Тебе ради, брате!
Бо ми єго нераз вчили,
То лихо кланате,
Таки й гарно попівчили...
Така наша доля! —
Біда біді, а гарному
Гаразд до окола!

Warum sind denn die Rosen so blass,
O sprich, mein Lieb, warum?

Heine.

Три чверти року в'ни кохались.
Її з старим царем звінчали'

А він не міг так понехать —
Прийшов у гай ся попрощать
З свойов голубков сизокрилов.
А в'ни го в гаю і убили,
У гаю і вірлам лишили --
Чогож вам, браття, більше й знать!

Не калина в темнім гаю
Землю укриває,
А цариця киянею
Могилу копає
І могилу уконала,
Й китайку здоймила:
„Прощай, друже несуджений,
Прощай, ти мій милий!
Не судилось в парі жити —
Така наша доля!...
Я не плачу, я не тужу,
Серце, за тобою, —
За велика моя страта,
Щоб вилять сльозами!...
Цілий мій світ, ціле життя
Оттут я ховаю
В отцю яму!... і не плачу!...
Я борзо забуду!
Своє горе, свою долю
Не покажу людьом,
Щоб і вони не утерли
Поганії очі!...
Сама тебе я любила,
Сама тужить хочу,
Життя моє, за тобою...
Прощай, мій козаче!...
Я не прийду відвідати,
Аж в неділю в ранці,
Щоб цвітами обсіпати
Криваву могилу!...
Спочивай-же мій ти друже,
Доки й я спочину!“

І цариця муравою
Могилу укрила,
І дві божі неділенці
Вквітчати ходила.
А у третю — як і пішла,
Так і не вертала!
Сумна сумна, ніби п'яна
В гаю промовляла:

„Зеленая, студеная
могило моя!
Не дрібними слізоньками
поливана!
Не тугами-жалощами
вжалована,
А стрілецьков серця кровю
мальована!
Усю мою щастя-долю
укрила еси!
Тепер же мня, студеная,
під землю пусти,
Або зрости мене рожев
в його головах!
А щоб люде не ходили,
де милий мій ляг,
Зроби мені, студеная,
колючі глоги,
Най не топчуть мого пана
тяжкі вороги!“ —

І як просила, так і сталось. —
За гаю сонечко здоймалось,
У гаю явір ся хитав,
А в'на вже рожев процвітала,
Могилу глогом укривала —
А царь цвітам ся дивував...

Друк. Поезії, Коломия 1867, вип. II, стор. 55—62.

Циганка.

Николаєви Кочеранюкови з Великого села на поклоні.

Оба і в понелі ми грались,
Оба ходили й гнізда драть,
Обом і чупер обрубали,
Оба ходили й Франка знать,
І солоного моря пити.
Обом нам дали і абшити.
Оба, чи в діло чи гулять,
Як рідний брат із рідним братом;
І в парі, брате, ми мабїть
На той помашеруєм світ,
Як ті два близнюки на небі! —
Да там мабїть нас ще не треба, —
Пожіймо, брате, лутше тут,
Де ще гуляють, грають, пють!
Волїє Циган нам заграти,
Нїж ті попи товсті, пузаті
Нам вічну пам'ять мають гути.
Да що вже буде, то вже буде,
А ми до діла, побратї'!
Коли немає що робити,
Ані за що біду пропити,
Коли слота січе — а ти
В сегельбі, друже, в жменю дуєш, —
То я сїдаю та віршую —
(Не так то я, як вражий нуд!)
От сяду си та що небудь
Таке утешу, що аж диво!
А щоб віршоване те мливо
Борше мололось, а я взяв,
І кому нібудь 'го завдав —
От як би се тобі, мій брате! —

Чи ще нагадуєш ту хату,
Тоту хатиночку в гаю
Геть аж за містом на краю
У кучерявій черемшинї?

До нині, братіку, до нині
Не може серденько забуть...
Дурне те серце!.. ану в кут,
Ви давні думи — бо заплачу!...
Пішло то серденько козаче
До Ціган в найми!... Що-ж робить!
Що серцю любе — лиш любить.
Чи як ти кажеш, друже-брате?
Ти добре радив, коли-ж кляте
Годі навчити було!... Гляв! —
І як у той крутіж упав,
У ті прокляті чорні очі!...
І хочет-ця і ще ся хоче —
Хоть серце зна, що пропадає —
У ту хатиночку у гаю!...

Да щож я маю нарікати? —
Хіба не вірне в'на любила?
О Боже правий, Боже милий,
Один, один я виноват,
Одного серця було мало!...
А як коханого не стало,
Тоді я догадавсь, коли
Вже пізно було!... О! болить
Той гострий ніж — бо затроєний
Таков отрутою, що й гинуть
І жити годі!... А ти знав,
І все казав, — а я не слухав...
Де вже в кохання того уха! —
І ю втопив — і сам пропав! —

Прийми-ж, брате Николаю,
Отцю мою думу,
Да ще й другим дай читати,
Най вчут-ця розуму,
Та з коханням не жартують —
Кохання не жерти!*)

*) В перводр. жарти, та рим домагаєть ся уживаного в гу-
цульськїм диялектї »жрти«.

Серце наше невеличке,
Не тяжко роздерти,
А загоїть его тяжко —
Криваве і згине
То не болить, пане-брате,
Що підеш в могилу
З неубитим цілим серцем —
А болить з убитим!
Ліпше на сім білім світі
Душу загубити,
Як серденько зарізати!
Убеш ся — спочинеш,
А так -- годі в світі жити,
І гинуть не згинеш.
Чи як кажеш, Николаю? —
Хто зна, може й брешу!
Да що робить: коли зачав,
Нехай вже допишу.

Du braunes Kind, was starrst du so
Hinein in die silbernen Wellen?

Neubauer.

Пролог.

У неділю в ранці рано
Вьють залізо два Цигани;
А у лісі в Матридуні
Сидить собі пишно-думно
Циганочка молодая,
Матридуно обриває
Тай словами промовляє:
„Матридуно, Матридуно,
Кривавії квіти!
Чо я така нещаслива
В широкому світі?
Чого мене убивають
Як тее залізо?
Чо' він мене не зарізав,
Ножем не зарізав

На неділю в опівночі?...
Була-б я не знала,
Як він з друзів кохаєт-ця,
Мене забуває, —
Той невірний багацький син...
А я 'го кохала,
Я 'му волю учинила,
Я все єму дала,
Усьо, усьо!... Матридуно,
Єдина ти моя,
Я 'го вірне полюбила...
Гоя... гоя... гоя...
Горе мов несповіте!
Я вірне любила!...
А він лишив свою Цору,
Він мене покинув,
Ні ту квітку серед степу
Здоптану ногою!
О!... я єго нагодую,
Я єго напою —
Да де медом, не ситою
Як досі поїла!...
Матридуно, Матридуно,
Кривава та біла, —
Я тобою 'го напою...
Гоя... гоя.. гоя!..
Доле моя нещаслива
Доле моя, доле!...
Пішла лісом ридаючи,
Під березов сіла,
То сміялась-реготалась,
То плакала-мліла,
То знов коси розплітала,
То знов заплітала.
А Цигани Нестерюка
У шатрі співали:
Під білою березою —
недоле моя! —

Пе Нестерюк з Циганочков
в неділю до дня.
„Циганочко-Волошечко,
ану-мо здоров!“
„Чого в тебе, Нестерюку,
на полах да кров?“
„Циганочко-Волошечко,
я кругавя вбив,
А він мені рантух-полу
кровю да збрудив!“ —
„Гой-гой, ти мій Нестерюку,
не з паха це кров!“
„Цить-цить, душко Циганочко!
Ану-мо здоров!“
„Здоров, білий Нестерюку,
пий, серце до дна!“...
Поховали Нестерюка
в вівторок до дня.
А Циганка чесала ся
да коси плела...
Засміялась та у воду —
Долів поплила.

I.

Кохайте ся, пани браття,
Коли серцю воля,
Тільки з серцем не жартуйте
З дівочим ніколи!
Бо 'го легко розкохати,
А тяжко впинити:
Кого вірне полюбило,
З тим хоче і жити.
А не зможе — чого жити?
Краще у могилу,
Аби тільки не самому,
Аби тільки з милим,
Аби тільки без розлуки!
Оттак, пани браття!

Коли годі кохати ся,
На віщо займати! —

Помер старий козак Соколій,
І весь маєток, бач, остав
По Соколівни удові:
Лани, степи, одая, став,
Стайні, побої прехороші;
Скриней чи три чи штири гроший, —
А що вже син! — так що легінь!
Щоб добрим людем хоч усім
Такого козака діждатись!
Чи до роботи, чи гуляти —
Він перший на цілий окіл!
Не дурно звали го й Сокіл,
Бо був раз парубок за себе!
Да лиш одна 'му була хіба:
З Циганков покохавсь, тай ну! —
Да я не дуже і вину
Даю єму, бо раз Циганка!
І в Таліянина і в Франка
Таке я диво не видав!
Уздрів наш Марко — тай пропав
Як той метеличок у цвіті! —
Коби на сїм веселім світі
Очий лиш чорних не видать! —
Побачив — вже й вдавив ся кат
І серцем і душев і волев!
Чи будь вірлом, чи будь соколом —
Вони приборкають на час! —
Так, бачите, і Марко наш
Гостив у світі! Бідний Марко!
Так бѣт-ця, вет-ця за Циганков,
Аж пропадає! Щож робить?
На те ми люде, щоб любить
Дівоче серце... Не іначе! —
А мати журит-ця та плаче,
Аж в стїни головов товче,
Та аж на кóлїнках*) 'го молить.

*) В перводруку через помилку: колїнах, що псує ритм.

„Покинь, покинь ту дику долю!
Люде стикают-ця! покинь! —
Згадай, хто ти і чий ти син,
І що у парі вам не бути!
Не діждала-б я була чути
Такові речи!... Онде ніж:
Возьми 'го, сину, та доріж
Нещасну матір'!... Поховаєш,
А на гробу ся повінчаєш
З Циганкою!“...

„Боже, Боже!
Чо' плачете, мамо?
Думаєте, що я справді
Циганку кохаю,
Чи там з дівок яку небудь?...
Не мав би-м роботи! —
Я їх много перелюбив —
Людем на охоту.
На що лише і кохати? —
А я вже сам, мамо,
Хотів її покидати,
Як учув, що слава
Пішла селом недобрая...
Я не люблю слави;
А хоть тоту дурити-му,
Котру загадаю,
А вженити ся вже мушу,
Щоб мовчали люде.
Я женю ся! а дівками
Потому хоть воду
Гатити-му — тільки буде! —
Хорошов уродов
І в край світа їх загулиш!
Ледачі тай тільки.
Пошукайте-ж мині, мамо,
Хорошої дівки,
Але з грішми, чи чуєте? —
Тай будемо сватать.
А як підем — то перший раз

Я, мамо, у хаті
І не гляну на дівчину —
Вона одуріє!
О — я їх налогу знаю!
Так, мамо, що вмію
Я вгадувать ті зазулі? —
Оттак, паніматко!“ —

Виймив люльку, зажоғ губку
Тай вийшов із хати
Сміючи ся. — А удова
На сто коньох їде!
Ухопила ціпок в руки,
Пішла до сусіди,
Щоб гарненько порадитись,
Як дальше робити,
І де би то невісточку
Багату добити! —
І такі то часом люде
Бувають на світі! —
Не все золото та срібло,
Що в очи ся світить.
Не всім треба дати віру,
Хто каже, що любить..
Да нехай це; побачимо,
Що далі ще буде. —

II.

Хто шукає, той і найде,
Як то люди кажуть.
І Маркови вишукали
Таку, що й за князя
Не сором би, таке чудо! —
Що красна, що врода*),
А що віно!... Лиш гай один
За днину не сходиш, —

*) В перводруку через помилку: врожа.

А про решту і не кажи! —
От взялись за діло:
Зговорили, злагодились,
А в другу неділю
Вже й ручники Катерина
З кидрової скрині
Подавала — кращій Марку...
А сама аж гине,
Що погляне на легіня!
Да легінь не конче
Нев журит ся! Сидить собі
Веселий як сонце,
Та з газдами розмовляє,
Торги якісь ладить.
А Орлиха (се би теща),
Така уже рада,
Що аж гуля! „От господарь!
Значно, що господарь!“
Соколиха собі рада,
Що з багатим родом
Посвахалась. Лиш Катруся
Думає — гадає,
Як то вона жити буде!
Чому-ж не займає
Той царевич мальований?...
І сльози льонули!
А Орлиха: „Що ти робиш? —
Щоб я і не чула
Твоїх плачів!... Він — господарь;
Єму иньше діло,
Моя доню, у голові,
Як за ручку білу
Істискати! — Утрись, дочко!“
Оттакі то люде! —
Вони судять як нас видять,
Не заздівши в груди,
Чим то серце потайливе
У нас нишком грає! —
А що Марко мій розумний

За столом гадає? —
Не хороше він гадає:
Серце одурити,
Свіже серденько дівоче!
Неситий, неситий,
Нерозумний мій легіню!...
Ти, друже, не знаєш,
Що то серце хоть маленьке,
А світ підбиває,
Цілий цей світ незмірений...
Така Божа воля!
Не Бог — серце орудює
Усев наших долев.
А де розум хоче вершити,
Пропав єсь на віки!...
Серце першим, серце старшим
Паном чоловіка! —

Уже зорі погасають,
Ранок наступає,
Устав Марко із за стола
Домів ся збирає.
„А що, мамо, хіба підем?“ —
„Посидь ще, соколе!“
Просить теща — „Та я-б сидів —
Так робота в поли,
Паніматко! Тепер весна!“
„Нічо, нічо сину!
Й я так люблю! — От господарь!
Но де Катерина,
Де в'на ділась?!“ — „Лишіть, нене,
Може пішла спати,
Протомилась! — лишіть єї!“
„Золотий мій зятю!
Як жалує свою рибку!...
Розумний тай годі! — —
Та як кажеш, мій соколе:
Остає при згоді?
На Пречисту?“ — „На Пречисту;
Що слово то слово!“
„Нічо, синку!“ — „Добраніч же!“ —

„Ідіте здорови,
Та приходіть до нас з часта,
Аби обізнатись
З Катрусечков! Чи як кажеш?“
„За то вже не знаю,
Панїматко; тепер весна —
Чи нам часу стане. —
Да я буду приходити...
Ходім!“ — Попращались.
Марко пішов. А Орлиха
Гуля по господі,
Та аж свище, така рада!
„Господарь тай годі!“

І оттакі часом люде
Бувають на світі!
У них срібло, у них злото
Усе що ся світить,
Як в тих дітей нерозумних!
А такі щасливі
В широкому сему світі!
Таки своє мливо
Молоти-муть, сіяти-муть
До самого гробу,
А ще може і в гріб возьмуть!
„Господарь тай годі!“
Лиш та Катря безталанна
Не ликує з мамов,
Лежить собі у кімнаті —
Умита сльозами.
— „Колись прийду!... нема коли!“
Він мене не любить! —
Боже, Боже! себе й мене
Він марне загубить!...
Так, не любить! я виділа!...
Чогож бо я плачу,
Коли ми ще не вінчані?...
О — его побачить
Гірше шлюбу... що то шлюби? —
Що буде, те й буде —

Я без него жить не можу!...
Чому ж він не любить?“...

III.

Сяють зорі, місяць оре,
Люде спочивають,
Серед шатра циганського
Вогник погорає,
То палахне, то потахне!
А дівка Циганка
Сидить собі підперши ся.
А деж гордий Марко,
Що то личко не цілює
Та ті чорні коси
Не розплете, не граєт-ця,
Як бувало доси? —
Нема Марка, заручений!
Десь у свої рибки
Сю темную ніч ноче!...
І Циганка швидко
Втерла сльози — бо хтось іде! —
Хіба кучерявий
Єї Марко? Ні, не Марко,
Не доля кохана!...

„Чи спиш, душко Циганочко? —
Втвори, сизокрила!
Побила мя на сїм світі
Лихая година
Та нещасна!“ — „А ти-ж відки?“
„Та я зза Кидриня“.
„Там де вдова Соколиха
Посватала сина
З багачкою?“ — „Се-ж я сама!
Сама я, голубко!...
А він мене не кохає,
Він мене не любить,
Він не любить мене, сиза!
Я се добре знаю!...
А єго вірне люблю,

Гину, пропадаю
За невірним!... Боже, Боже!
О Боже наш, Боже!
Ти сам знаєш, що без нього
Я жити не можу...
Ні, не можу я так жити!...
Чому-ж він не любить? —
Чи я в світі не хороша?
Чи чув через люде
Недобрую яку славу?...
Ні, моя ти зоре,
Я не хочу щоб він любив,
Лиш най заговорить
Яке слово до вподоби!...
Лиш най хоть подурить,
Що мня любить, — я повірю!...
Чож ти так похмуро
Подивила ся на мене? —
Може й ти любила?
Тож вір мені, моя пташко,
Повір, сизокрила,
Як то болить!... Може тебе
Оттак не боліло?...
Циганочко! Циганочко,
Ти не знаєш зїлля,
Що-б він любив мене одну?
Що хочеш, даю ти,
Лиш зроби так, аби любив!...
Або дай отрути
Напити ся, нехай гину!
Я не можу жити!"...
„Цить, сердечко, цить рибочко!
Щось будем робити,
Аби его приборкати!
І я таке знаю...
Я ще й гірше в світі знаю...
Не те: не кохає, —
А кохає та покине!...
О, моя ти зоре —
Ти ще цього не зазнала...

Да щоб і ніколи
Не зазнала цього горя!
А я його знаю!
Минуло ся!... Коли хочеш,
Я тебе нараю.
Ось на тобі цю плящинку:
Дай це у напою
Їму випить по шлюбови —
Від разу загоїть
Твоє горе, моя зоре...
Полюбить від разу!...
Та не забудь, моя пташко,
Що це тобі кажу:
По шлюбови у напитку!
„Нічо, моя кришко“. —
Заплатила, вийшла з шатра,
А Циганка нишком
Засміялась, аж зайшла ся!
І горячі сльози
Посипались з очей чорних...
„Боже, Боже, Боже...
Боже, Боже!“... Як стояла,
Так упала в спузу! —
А Катруся вертаючи
По зеленім лузі
Чобана си виспіває:
Ой у поли, у гаю
Чобан хлопців корняє:
„Гой ви хлопці, молодці,
Скажіть моїй дівочці,
Нехай мене не любить
Марне літа не губить“.
А дівчина учула,
До ворожки майнула:
„Що, бабусю, робити?
Лишив чобан любити!“ —
„Ой на, доню, коріня
З під білого каміня,
Та звари 'го у пиві
Всею світу на диво!“

Став ся корінь варити;
Став ся чобан журити.
А ще корінь не вкпів,
А вже чобан прилетів,
До дівчини душки —
У білі подушки!

IV.

Після Пречистої в неділю
Да після першої зляг мир:
У Орлихи вдови весілля!
Сутки, гостинець, хата, двір —
Набито народу, аж гнет-ця!
А у мальованій світлиці
Позолочена молода
Поза кидровими столами
Сидить собі між дружечками,
Як тая тихая вода,
Гордого князя дожидає.
А тут нараз як не заграють
Їго музики в воротах!
І молодий, як райский птах,
Своїм буланім в сріблї-злотї
Перелетів нові ворота —
Боярів пів сотця за ним!
Стрільба гукнула, звів ся дим,
А доки браття ще успіли, —
Уже й в світлицю улетіли.
І молодий, як той сокіл,
Коло Катрусечки вже й сїв,
Тай цьмок в личко тото рожеве!
А сам охїч, а сам веселий,
Аж сам дивует-ця!

„Брати!

А много прийде заплатити
Вам за сестру, мою царицю?“
„По келепу, по порошницях!“
Крикнули браття! —

„Ні, не бемо ще! ще „Прибивай!“
Двісті червінців!“

„Триста буде!“
А в'на як той листок на груди
Їму і впала!...

„Марку мій!...
Марку — життя моє єдине!...
Що я наплакалась... і нині...
Я думала... О друже мій,
Прости мині — я вже не буду!...
Марку, о Марку, ти вже любиш,
Ти любиш вже мене?... А я,
Я думала, що ти не любиш!“...
І знов прилипла йому на грудях.

„О доле щасная моя!
Боже ти мій, раю ти мій!
Я з щастя загину!...
Марочку мій, життя моє!
Ану, мій ти милий,
Сього мідку солодкого,
Що я наточила!“
„Для чого-б ні, серце моє? —
Здоров, моя мила!
Здоров, серце! Будем жити
Во вік без розлуки!
Я вже забув давню... пиху!
Дай, сердечко, руку —
Ще й ті губки!... Здоров, мила!
На наше кохання!...
Видиш, рибко, як я випив? —
Ні каплі не стало
У пугари! Який добрий!...
Щоб наші пробутки
Такі добрі та солодкі!“...
„Нене, де ви? — Люди! —
Як посинів... Марку, що ти?“ —
„Ратуй, душко, — гину!
Ох, як пече у сердечка!...
Як горячов шинов

Жже, душко, мя!!!“... „Умер, умер!
Марку, за що?... Марку!“...
Під вікном хтось зареготавсь:
„За бідну Циганку!“....

Кохайте ся, пани браття,
З ким серденьку воля,
Лиш з Циганков не кохайтесь,
Єдині, ніколи!
Бо Циганка вміє кохать,
А впинить не вміє!
У їй серце не то сонце,
Що на весні гріє,
А залізо в грани гріє —
Спече тя, небоже!
Може думаш відсунут-ця?
Не можеш, не можеш!...
Як до шини гарячої
Прикипиш — загинеш!
Браття мої військові,
Братіки єдині! --

Епільог.

Зеленіє на цвинтари
Висока могила, —
А когò в ню поховали,
Кого в'на покрила?
Прешишного того Марка! —
Така його доля.
А та моя Катрусечка,
Та моя небога,
Тото дитя безталанне
З чаркою ся грає!
„А так, мамо, що він любить?
Він мене кохає,
Мій Марочко! О — він любить!...
Внесіть мині меду!
Внесіть, внесіть!“... „На що, доню?“
„Внесіть, мині треба!“

Циганочка так казала!
Я його напою,
Він полюбить мене, мамо,
Все лихо загоїть! —
А так, мамо — він полюбить?
О, він мня кохає! "...

А під пишнов жеребинов
В зеленому гаю
Сидит собі Циганочка,
Плете чорні коси,
То засмієсь, аж зайдет-ця,
То знов заголосить:
„Жже, душко, мя!“ — „Умер, умер! —
Марку, за що?... Марку!“ — —
А під стінов засміялось:
„За бідну Циганку!“ —

Друк. Поезії, Коломня 1867, вип. II, стор. 63—96.

Дезертир.

Іванови Юрчишиному в Валяві на поклін.

А я так мало, не багато
Благав у Бога — тільки хату,
Одну хатиночку в гаю.

Шевченко.

Не цареви мостивому,
Не пану в палаті,
А тобі, єдиний друже,
Хочу одспівати
Мою думу замучену,
Криваву, убиту.
Така, брате, наша доля —
Що-ж мусим робити!
А від долі ні за море,
Ні у сине море

Не утечеш, не вкриєш ся —
Увезде здогонить,
Як половик пташиночку.
Оттак, пане брате! —
Чи у перед заспівати,
Чи в перед заплакати?
и мене мати колисала,
В папір завивала,
Служби, утрєні наймала —
Ні, не ублагала
У доленьки!... Приїхали,
Розкотили фану,
Прочитали артикули
В неділеньку рано,
Тай займили у чужину,
Як камінь у море!...
Боже милий, Боже милий,
Доле моя, доле!
А ти мене ще питаєш,
Чого проклинаю?
Проклину тя, невірная,
Кілько нагадаю
Мою долю безталанну,
Ті недобрі люде,
Ті дороги неміряні...
Ох, як болять груди!...
А в'ни кажуть, щоб не плакати
Та славу козачу
Не теряти!... Не плакав би —
Само серце плаче!
А що далі, Іваночку,
Ти й сам здоров знаєш:
Муштрували, катували,
Ланцями карали,
Славу добру відбєрали —
Що-ж робити мушу?
Я вже думав, Іваночку,
Занапастить душу.
Я так думав: одна кулька —
Позбудет-ця горе,

А ті люде нехай вітак
Що хотя говорять!
Не в'ни мене судити-муть,
Бог буде судити.
Я так думав. — А ти, брате,
Як ангіль хранитель
Стояв тихо надо мною,
Ділив ся зо мною
Муштрованим моїм горем,
Замученов долев.
Ти все казав: „Товаришу,
Ще будемо жити!“
Чи-ж не життя? Боже, Боже!...
Да що вже робити!
Минуло ся, не вернет-ця,
Треба забувати.
Нехай і так, я забуду...
Брате мій, Іване,
Згадаю тя до схід сонця
В неділеньку рано,
Згадаю тя на полудне
До обіду йдучи,
Згадаю тя на базари
Токай-вино пючи,
І в вечері по вечери
На порозі стоя...
Як з місяцем розмовляю,
Так було з тобою. —
Кілько місяць молоденький
Край моря зомліє,
Кілько серце нагадає
Літа молодії,
Спомяне тя душа моя,
Брате мій, Іване!
Доки світа, доки віку,
Доки сонця стане,
Спомяне тя душа моя,
Думов приголубить!
А в'ни кажуть проклинати
Та лаяти люде!...

Любити-му, тулити-му,
Барвінком да рутов,
Та вітами вишневими
Стежки та дороги
Стелити-му тебе ради!
Тебе ради, Йване,
Забуваю свої літа,
Гарешти, кайдани.
Бо я найшов, що ви може
І не находили:
Одну душу на всім світі,
Одно серце щире,
Що вітало — не богача
З побитої хати,
Не в ридвані вельможного,
Не рідного брата,
А чужого чуженицю
В залізю да в горю!
Доле моя невірная,
Єднаюсь з тобою!...

Привітай-же, товаришу,
І мого Івана
Не в порфірах, не в золоті,
А в таких кайданах,
Як і ми колись носили!
Привітай 'го, друже;
Я ліпшого не придбаю.
Що-ж робити мушу,
Коли така моя доля?
Других учать в школах,
Як співати, віршувати,
А я у неволи
Тільки й вчив ся, от-що, брате!
Да мені байдуже.
Я не панам співати йду, —
До вірного друга
Іду з моїм віршуванням
Та з моїм Іваном.
Привітай 'го, товаришу,
Як мене бувало

Вітав єси на стороні,
Вітав, не цурав ся!
Оттак, брате товаришу,
Й єго розпитай ся
Про доленьку, недоленьку —
Души легше буде!
Розтопит-ця люте горе,
Подобріють люде,
І надія нова, красна,
Як та ясна зоря,
Що вирине рано з моря
Умита росою,
Зазоряє нещасному,
Зведе хвору душу
Новов силов, новим життям!
А я собі, друже,
Не в Сочаву до Святого
Богу помолит-ця,
А в кресаку да у павах
Да у порошницях
Погуляти на Вижницю,
Погуляти просто,
А на на-ніч до Аксани
В двори на помостах:
„Дівчино моя,
Втвори ворота!“ —
„Не отворю, серце мое,
Бо ще-м не твоя!“

На білому камінчику
В неділю до дня
Сидів жовняр з Маланкою —
Ти доле моя!
Жовняр каже: „Ходім, серце,
У мій новий двір,
В мене ганки мальовані,
Садами самбір“.
Вона каже: „Вітер пражить —
Мені студено!

Ходім, милий, ходім, друже,
У море на дно!
Кохали ся, хияли ся,
Аж місяць зійшов,
Маланочку із жовнярем
Уже не найшов.
Лиш ширинька білесенька
Поплила долів, —
А як місяць придивив ся,
Край моря зомлів.

Наймит.

Добре тому в світі жити,
В кого доля дбає:
Хоть латана сардачина —
Люди поважають,
Бо у його дві кошарі,
Комора набита...
А від кого відцуралась,
Що тому робити?
До схід сонця пошукати
Під водою долі,
Або в ночі закопатись
В степу серед поля,
Аби люде і не знали —
Бо скажуть: ледащо!
Люде судять як нас видять,
Не питавши, за що
Та доленька відцуралась!
„Не хоче робити!“
Втопив би ся, пани браття, —
Жаль душу губити.
А так одно остало ся:
Бороти ся з долею,
Ув-останне бороти ся!
Чи ми переборем,
Чи в'на трутить у могилу —
Наша слава буде.

Перебором — заніміють
Недобрії люде,
А загинем — поховають!
Боже добрий, Боже,
Серце вміє заспівати,
А вплинить не може!

Нема в мого Іванчика
Ні батька ні неньки,
Самий-самий серед світа,
Не має серденько
З ким поділить молоденький,
Як билина в поли!
А він собі не журит-ця,
Не лає на долю.
А щоб серце не скучало
Тихими ночами,
Вийде собі за ворота,
Вмиєт-ця сльозами,
Запитає в нічних зорей
Про завтрішню долю,
Подивит-ця на місяця,
Помолит-ця Богу,
Тай знов собі у господу,
Щоб в хаті й не чули;
Бо то чужі, лихі люде,
Питати ся будуть,
Де марнував цілий вечер?
Що буде казати?
То не батько, то не рідний
Вийде виглядати
Свого сина, а господарь!
Що буде робити?
Нема свого рідненького —
Чужому коритись
Треба в світі, а то скажуть:
„От якесь ледащо!“
Сиротині треба гнут-ця!
А то, браття, й краще,
Бо так і Бог завидує,

І всі добрі люде.
Батько, неня з того світа
Молити 'му будуть
Щастя-долі, — чи вимолять?
Побачимо, брате, —
А тимчасом треба в світі
Самому придбати.

Служить Іван в господаря
Уже вісім років,
Поважає його добро,
Як в голові око;
Поважає, доглядає,
Ночи не всинає, —
Бо хто чуже не шанує,
І свого не має.
Так сказано у законі,
Так треба й робити.
А газді ще й недогода!
Фалит-ця, неситий,
Що й сембрилю не виплатить...
Оттакі то люди!
Боже правий. Боже добрий,
Коли вже з їх буде
Того злота кривавого,
Кривавого поту!
Що в їх кара, що в їх муки?
Злота, злота, злота!...

Іде славне парубоцтво
В неділю гуляти
У кресаках да у павах, —
Звичайно, багаті!
А мій Іван сидить дома;
Чи вроди не має?
Як той явір кучерявий
Над водою мая,
Як той ангіль мальований
В Бога на престолі!
Знала мати вмалювати,

А не дала долі
Золотому тому сину,
Єдиній дитині! —
Виріс в наймах, у неволи,
Мабіть і загине
У неволи... Не питайте-ж,
Чого серце плаче! —
Пішов би він погуляти,
Так люде побачуть
Дрібні сльози.. а на віщо? —
Вони не допоможуть,
Не допоможуть, а осудять!
Боже добрий, Боже,
От які то на сїм світі
Повели ся люде!
Не жури ся, Іваночку:
І ти ще добудеш
У Господа того щастя!
А тим часом, брате,
Хіба в ночі поплакать,
А в день дбати, дбати,
Та збирати колосочки
На чужому поли!
А що далі зустрінет-ця? —
Може сине море
Доведет-ця побачити?
Сердешний Іване!
Стане моря, стане муки,
Китайки не стане
Утерати дрібні сльози
Тихими ночами...
Доле наша, доле наша,
Що ти робиш з нами!

Уже в мого Іванчика
І своя хатина
Кінець села білієт-ця.
Червона калина
Аж у вікна упустила
Широкії віти;

На припічку вогонь горить
Та далеко світить.
А молода хазяєчка
Вештаєт-ця в хаті —
І не сказать, яка гарна!
Іваночку, брате,
А ти журивь про доленьку!
От, видиш, і доля!
А хоть треба заробити
На чужому полі, —
Коли є з ким поділити,
Серце не питає!
А як мале ангелятко
В хату завітає,
Та принесе з собов раю —
Що тогди аж буде?
А ми долю проклинаєм
Та Господа судим, —
А за віщо? — що сліпії! —
Шукаємо долі,
Де їй з роду і не було:
То в церкві, то в школі,
То у шиньку під лавою...
Не має, не має!
А край села в новій хатці
Сина забавляє,
Да лагодить до вечері,
Вигляда в квартиру,
Чи не йде ще мужик з поля.
Оттам, мої милі,

Оттам їй шукати, славні пани браття,
Оттам вона дома, оттам вона є!
Калинов на літо укріє ти хату,
Кубелечко тепле на зиму зове.
А хоть і поверне у гості тривога,
Вона їй одурить, словами впоїть,
Вона перемовить і самого Бога,
А лиха заставить корови доїть.
Оттака то, браття, доля в своїй хаті,
І своя семія і питомий кут.

Про віщо-ж томитись, за морем шукати,
Коли вона осьде, коли вона тут!

Чи хороше, Іваночку
Отце я говорю?
І не чув! — Свище собі,
Повертає з поля,
Да вже не до господаря,
А у свою хату!
А молода хазяєчка
Вийшла зустрічати,
Веселенька та моторна!
На руках дитина.
„А то хто там, Василечку?
Ану кричи: неню!
Ну-ну, неню, дам я тобі!
Де так забарив ся?
Бити неня! — а-а, неню!“
Тількі подивив ся:
Серце плаче радіючи!...
А то бите горе,
А то сонце, а та спрага?
Здаєт-ця, ніколи
І не було того дива!
„А куку, Василю! —
Йди до неня! — Чекай, мамо!
Ти била дитину? —
Так, що била? Дамо-ж ми їй!
Ходім бити маму!
Ще раз? ще раз!“ — „Вайльо! вайльо!
Чекай-же, поганий,
Не дам циці!“ — „Овва, кажи,
Будем обходитись!
Я йду собі завтра рано
Із неньом косити,
А ти рушай!“ — Хазяєчка
Стрібнула в хатину,
Щоб вечерю лагодити.
А Іван із сином
Гуля собі по дворови,

Сам не зна як носитъ,
А в'но собі перебіра
В золотім волосою
Маленькими ручечками
Та за вусок миче,
А хазяйка в кватирочку
Вечеряти кличе.

Некрут.

Є на світі доля,
А де їй шукати?
Чи в пана в палаті,
Чи в мужицькій хаті?
Чи у чорних горах,
Чи за синим морем
У гарячім краю,
В гаю-сикоморі?
В гаю-сикоморі
Змії ся виводять,
А в гарячім краю
Лев лабою оре;
А в горах копають
Диямент та злато,
На рідного брата
Гострий ніж наняти.
А за синим морем
Маланка співає,
На кривавій скели
Стада випасає.
Я же, брате, волю
Морське стадо пасти,
Як маю шукати
У палатах щастя.
За золотов брамов,
За писаним муром,
Здаст-ця, пурпури, —
Аж — ящура шкура.
Лиш в мужицькій хаті
Бог рай розсїває, —

Про віщо-ж 'го люде
Шукати не знають!

І так добре, пани браття:
Нехай не шукають;
Легше серцю світом нудить,
Як долі не знає.
Не знати-ме - не заплаче,
Так ляже в могилу.
Але кого та доленька
По раю водила,
А потому в пекло впхала —
Що має робити? —
Доле, доле, лінше спалить,
Чи клевцем убити,
Як так карать! — І нас, брате, —
Боже добрий Боже!
Заплакав би як береза,
Та висинав сльози
У Чернівцях!... Не остало,
Лиш серденько бѣт-ця!...
Ходім, брате товаришу,
Ходім подивит-ця,
Де ті пани нас карали, —
Мені легше буде!
Може горе запечене
Розтопит-ця в грудех,
Як побачу ті майдани!
Мет-ця ми здавати,
Що ті літа молодії
Вийшли муштруватись
Перед паном єдноралом...
Або на полудне
Пішли варту люзувати!...
Боже мій пречудний!...
Ходім, брате, ходім, сизий,
Доки ще до гробу, —
Подивит-ця на Чернівці,
Що там лихо робить?! —

У Чернівцях серед ринку
О-перед одваху
Стоїть сімсот новобранців —
Стоять сіромахи
У кабатах да у чаках,
В чорних порошницях,
Через плечі реміннячко,
На плечу ручниця.
Оттак стоять, ні кинут-ця
Сердешні діти!
А хто оттам межи ними
Аж у третім ілті
Стоїть бідний, заплаканий? —
Іване, Іване,
А долечка, а діточки? —
„Василю! Штефане!“
Аж закричав безталанний
За серденько вхопивсь! —
А капітан за плечима:
„Будеш мовчать, хлопе?“ —
„Я-ж не мовчу, пане любий?“
„Що? — ти відрікаєш?
Капраль: буки! Дватцять і п'ять!
Я тобі покажу,
Як то мовчать та корит-ця!...
Дивіт-ця, пся віра!
Чого ждете, капраль Близьнюк?“ —
І капраль відмірив
Поганую, страшну кару...
„Устань!“ Поклонив ся...
Як ящурка, як собака
Німець подивив ся,
Тай повелів іти у ілт.
Іване, Іване,
А ти казав що є доля,
Що ти їй достанеш,
Що вимолиш, вигорюєш,
Лихо перебореш? —
Іди-ж тепер бороти ся
Аж за сине море!

Може там тя привітає?
Буде, брате, буде!
Привітає друге сонце,
Другі, чужі люде,
Лиш та доля не стрінет-ця
І не привітає.
Хто без неї уродив ся,
Того й закопають
Безталанним! Оттаке то!
Що маєм робити?
Доки зможем, а ми терпім,
А не сила — вбитись,
От і кінець. Ліпше серцю
В домовині бути,
Як так жити. Боже, Боже! —
А наші некрути
Де сердешні скитают-ця
В широкому світі,
Замучені, заплакані?...
Ходім подивитись.

За Кіцманем да за Дністром
При битій дорозі
Стали наші вибранчики
Широким обозом
На полудне спочивати —
Сердешнії діти! —
Ясна зброя в переметах*)
На сонічку світить,
А в'ни лежать замучені...
Боже милий, Боже,
Ліпше лежать у могилі,
Як тут при дорозі!
У могилу поховають —
Перестануть бити,
А тут вет-ця з гарапником
Капітан сердитий,

*) В перводр. через помилку: переметах. Переміти — лодочний словотвір зам. піраміди.

Щоб і води не напиться!
Оттаке то, брате! —
Як би став вам розказувать...
Ні, буду мовчати,
Бо однако не ймуть віри,
А скажуть: „Морока!“
А так ліпше: закопають
У яму глибоко
З усім горем муйштруваним, —
Мені легше буде;
Не учують, не знати-муть,
От і не осудять.
А що Іван мій сердешний
Робить у обозі? —
Не здужає сіромаха,
Лежить при дорозі.
Коло його побратимко
Стоя зажурив ся:
„Іваночку, товаришу,
Може-б ти напив ся
Горівочки добренької? —
Я ще маю з дому! —
Ану коштуй, яка добра!“ —
„Най, трошка потому“. —
„А потому всьо потому!
Ану-ко, Іване,
Ану-ко пий! Хоть на силу! —
Що робити маю? —
Може дуже нездужаєш? —
Я йду — замельдую,
Аби пішли за докторем? —
Чи чуєш?“ — „Я? — чую“.
„А що? я йду!“ — „Куда ідеш?“ —
„Таже до онасу,
Аби пішов за докторем“.
„За докторем? — на що?“
„Таже тобі! — він порошки
Напише ти може,
Або зілля дасть налит-ця“.
„Мені не pomoже“. —

Тай украв ся хустиною. —
„Братіку Андрію,
А сьогодні що, субота?“ —
„Ні брате, неділя.
Або чому?“ — „Оттак таки
Я собі думаю,
Як то нині в Буковині
Празник зустрічають,
А як ми тут! Боже, Боже! —
Бувало в неділю
Возьму свої сини любі
Тай піду на зілля
У левади... А там красно!
А там сіножати
Да діброви!... А Василько:
— А це наше, тату? —
— Ні, це чуже, мій голубе! —
— Шкода, що не наше;
Я би купив два волики,
Та водив на пашу
В отцю траву... Яка гарна! —
А отцей метелик —
Чи і в його є ненечка,
Що так пишно вшила
Єму крилця? — ще й мережка!
А так, що мережка? —
Ова, й мені мама вшиє! —
Сину мій сердешний,
Мабіть тобі вже не вшиє,
Бо не буде з чого!“...
Тай заплакав. А капітан
За плечима стоя
Гарапником! — „А ти плачеш?“
„Ні, пане, не плачу“.
„Я вже дуже добре знаю,
Що з тебе ледачий
Буде жовняр. А де горнієт?
Ану клич до купи!
Доста уже марнувати!“ —
Сердешні некрути

Як парені позривались,
В ряди поставали.
Ударили тарабани,
Курява устала
Тай укрила безталанних,
Мов тут і не було.
А зза Дністра тарабани
Глухо-глухо гули.

Капраль.

Музо моя віршована,
Невінчана доле,
Понад тисяч тисячами
До тебе ся моля,
Гарячими тобі моля-сь
Книжники, учені,
А ти найшла необачна
Мужицького сина,
Ще й у чорних, темних горах,
В кривавім кабаті!
Музо моя, свято моє,
Люди муть сміятись
З тебе й з мене! „Ледащиця“,
Будуть говорити,
„Що він має? Одну душу,
Да й ту неумиту
В каламарях! хам тай годі!
А в нас паргаміни.
А в нас школи!“... Музо, доле
Велика, єдина,
Оттак люди тебе всудять!...
Понехай вітати
В закурену мою хату!
Вітай у палатах!
В тебе імя золотое...
Нехай не сміют-ця
Ті книжники препогані,
Та нехай не бють-ця

Ще й ті львівські віршомазі !
Мені легше буде...
Може би став забувати
І ті чужі люде,
І ті муштри муштровані —
Серденько спочине!...
Ні, не хочеш покинути
Мужицького сина,
Ти не хочеш!... лиш ти одна,
Бо всі понехали!...
Я сирота в сему світі,
Мені не остало
В людей долі, не остало,
Бо їм було мало!...
Беріть собі, а я маю,
Ще й за много маю —
Спасибі, зоре!...
Холод віє,
На моім світі вечеріє,
Нову скриню устеля
Страшнов та чорнов свойов плахтов
Та невсищуца Парка¹⁾-пряха;
Нечуя-ангіль вже хиля
Закурену свою факлію,
А я лиш дивлю ся та млію...
Чи не збрехала та надія?
Ясна зоре моя!...
Лиш ти одна похилилась
Тихо надо мною,
Як береза нетвереза
В неділеньку в ранці!...
Скажи, моя єдиная:
Чим свого коханця
Виряжати меш на той-світ?
Чи сріблом, чи златом?...
Нехай срібло, нехай злато
Сиротам багатим,
А мені лиш одну славу

¹⁾ В перводр. мабуть через помилку: парца.

На вічну дорогу :
Вінець мартира на голов
Кривавий, глоговий,
Як та доля України...
А й ми єї діти!...
Зоре моє вечірняя,
Єдиний мій світе, —
І ми сини України...
Я пан над панами! —
Як пропаде Україна,
То укупі з нами —
Вінці мартирів на главах...
Я білше не хочу!
А ви, люде, вибачайте,
Коли вас клопочу :
Я кращої не умію!
Що-ж робити мушу!...
Другі в Римі да в Атенах
Напувають душу,
А я тільки гарештами
Та муков та горем
Поїв свою безталанну...
Така моя доля!

А де-ж наші вибранчики,
Сердешнії діти,
То залізне горе борють
В широкому світі? —
О — далеко! Аж у Мантві
Під старим Кастельом
Сидять собі; вечер тихий,
А в'ни не веселі.
Зажурились молоденькі,
Нишком серце мліє :
Воно чує нове лихо,
А сказати не вміє...
Тай навіщо, пани-браття,
Лихо вповідати?
Завтра рано в чистім поли
Заревуть гармати ;

Завтра рано музикбанди
До штурму задзвонять;
Завтра рано поточут-ця
Червоні-червоні
Три дунаї!... Одна кулька,
Оден баїнет в груди —
Щастя, доля, лихо, горе,
Піски, тали, люде —
Усьо, усьо закопають
Ув одну могилу! —
Довго муки, довго кари,
А життя — на хвилю.

Лиш той капраль Біловусяк
Нічим ся не журить:
Сидить собі під касарнев,
Гарну люльку курить.
„Еге, хлопці, смотолока?
Яке нове лихо
Навіяло, що між вами
Як в церкві тихо?
Ану мені в вічі глянуть!...
А ти що, Іване?
Сюда ходи! — Бігме, плаче! —
Стидай ся, погано!“ —
„Колиж мені так важенько!“
„Він лист дістав з дому!“
Обізвав ся Городенчук. —
„А вітак, що з дому!“ —
„В його жона умірає,
В його малі діти!“ —
„А той старий пан капітан
Веїх держить на світі,
Чи як кажеш, мій пишняку? —
Він бо зараз в сльози! —
Устид, хлопче! Хтось би гадав,
Що тим що поможе,
Що заведе цідити ся?
Ану мені тихо! —

Ти думаєш, що сльозами
Позбудеш ся лиха?
Ще 'го гірше розворушиш!
Така тото справа!
То не штука добуть жалю,
Але отто слава:
Заховати своє горе
У серци глібоко,
Так аби 'го не дозріло
І найбиостре око.
Чи як кажеж, Фудуляку? —
Ти є що є в мене, —
А отто всі старі баби!
Ади, як у жменю
Підять своє мокре лихо!
Не плачте-ж бо, кляті,
Бо ще й мені доведет-ця
Мість дурня заплакати!
Я-б вас убив! "... І дві жваві
Покотились сльози...
„Ви голови капустияні,
Думаєте може,
Що я плачу? Та цур-же вам! —
Вража комашина
Не мала де, алє в око! —
Да хай лихо гине!
Де Горденчук?“ — „Я тут, пане!“ —
„Ану мені швидко —
Але швидко, чуєш, хлопче? —
Вилагодить скрипку,
Та“ — „Бй Богу, пане капраль,
Всі струни порвані!“ —
„Ти чув, чи ні? Єдьо мег-о!“...
„Вірте Богу, пане!“
„Чув ти, чи ні? — — Волошина!! —
Басуй, му, Максимяк! —
Добре, хлопче! — Нумо, діти! —
Нехай біда гине!!!“

А я собі Волошин хороший,
А я собі коваля напросив,
Аби мені чобітки підкував,
Аби мені око стали а наклав: —
Гоп — чук-ши підкови!
Ла драгуца чорні брови,
Ши ла міне не руді, не руді —
Давай хлопцям, не біді, не біді!
І — гу! — отак чини:
Веди дівча в поточину;
Або таки у буйрян, у буйрян!
Кому схочу тому дам, тому дам!

„Та цур тобі з оттакими!
Їй Богу, погана!“ —
„Якоїж вам, пане капраль?
Хіба про поману?“ —

Коби мені паки і паки,
Коби мені в квартиру вояки,
Коби мені молоді, молоді,
Зробила-бим ліжечко в холоді.
А хто йде — не мине,
І хами і пани.
А я шовком вишиваю,
Мене хлопці добре знають,
Бо я грошей не беру, не беру,
За поману роздаю, роздаю. І — гу!

„Годі, годі!“
Ходім, хлопці, спати!“ —
„Ходім, батьку, вже цапістрах!“
„А всі дома, браття?“
„Усі, орле, лиш Іван ще
Дочитує в листі“. —
„Нехай його! А ви, братці,
Помоліт-ця чисто
Тому пану, що на небі,
Бо завтра — хто знає,
Чи котрого до рапорту
З нас не заволає, —

Щоб не сварив! Чи як кажеш,
Друже Горденчуку?
І — це хропе, що мабуть би
І гарматним гуком
Не добудивсь! Нехай його!
Нехай, коли кажу!
То молоде! — А хто, хлопці,
Мені казки скаже? —
Усі вже сплють? Нівроку вас!
О Боже наш, світе,
Може завтра в чистім поли
Спатимем на віки!“...

Л и с т¹⁾.

„Іваночку, голубочку,
Друже мій єдиний,
Покинув нас серед світа
На лиху годину,
Мене й діти!... Іваночку,
Тобі не казали?
Отто люде! А я їх, бач,
Так щире благала,
Аби тобі уповіли...
Усьо²⁾ уповіли!
Іваночку... як казати?...
Вже три дни не їли
Твої діти... а ти мовчиш³⁾!...
А може... а може⁴⁾
Ти на мене нагнівав ся?!...
Прицягу⁵⁾ положу —
Іваночку: я прицягну⁶⁾!
Я мліла-робила,
Я в неділі заробляла...
Що-ж, не стало сили,

¹⁾ Починаючи від сего розділу в основу видання кладамо автограф поета, а відміни перводруку подаємо в нотах. ²⁾ В перводр. усе ³⁾ не йдеш ⁴⁾ йой Боже ⁵⁾ Присягу ⁶⁾ присягну.

Недужаю уже пів рік. .
А від тебе, Йване,
Ні словечка, ні вісточки!
О друже мій, пане,
Господарю мій дорогий...
Ні, серденько стине!...
Може ти нас відцурав ся?
Забув нас, покинув?
Боже, Боже, чи-ж так можна?
Іваночку — діти!
Іваночку — сиротами
Остают-ця в світі!
В старці підуть! Іваночку!...
О!... у тебе серце
Мабіть уже не те давне!...
Діти мої! в старці!
Іваночку, ізмилуй ся!...
Хто годувать буде
Мої сини безталанні?...
Люде! — Боже, — люде¹⁾!...
Умираю, що згадаю,
Без часу вміраю!...
А ти мабіть між панами
Уже й не гадаєш
На сироти, голі, босі,
Убиті, голодні!...
Боже ти мій милосерний,
Чиму²⁾ я не годна
Ціле серце висипати
На отцім папери!...
Так як³⁾ вижу свої сини
Попід чужі двері
Хліба прося... по під двері!
А собаки злії
Розривають мале тіло,
То золоте тіло,
Що кохала, сповивала!...
Боже ти мій, Боже,

¹⁾ В перводр. Боже ²⁾ Чому ³⁾ Я вже.

Допиши Ти, напиши Ти,
Бо я вже не можу....
О... не можу!... А ти вже чув,
Що вїт нашу хату
Казав продать за податок? —
А там не багато
Уже було й¹⁾ доплачувать
Громадзького біру:
Дві баночці чи півтора²⁾...
Теперь на подвірю
З діточками туляю ся...
А де зимувати
Будуть твої сини любі?...
Штефанко і „тату“
Уже каже, а Василько
Всьо пріч розуміє.
„Мамо, каже, нема хлібця?“
(А само аж мліє).
„Нема, — кажу. — Мовчи, синку,
Завтра прийде тато,
Та принесе тобі хлібця!“ —
„Багато?“ — „Багато,
Мій соколе³⁾, тільки не плач!“ —
„Та я вже не буду! —
Я би й перше⁴⁾ був не плакав,
Коби попід груди
Так мня було не боліло⁵⁾!...
Та бо й ти... А бачиш:
Мені кажеш не плакати,
А сама все плачеш! —
Скажу я всьо! — А таточко
Чи рано приїде?“ —
„Рано, синку“ —
Не дочитав.
„Діти мої, діти!“...
Тай полетів!... „Лиш раз, лиш раз
Нехай погодую⁶⁾

¹⁾ В перводр. Я вже мала ²⁾ Вісім денів ще й скілько там
³⁾ синочку ⁴⁾ тепер ⁵⁾ Так не було заболіло ⁶⁾ погодую.

Діток моїх, а потому
Най ріжуть, мордують,
Най кліщами розривають —
Нічим не питаю!...
А може вже поховали?...
Й мене поховають
Разом з вами, сини мої!...
А може під тином?...
Боже, Боже, бери життя,
Бери, милостивий!
Милостивий? — О горенько!
Пекельний¹⁾ ти Боже!...
Не витерплю! Бери душу!! —
Не можу — не можу!“...
Тай вдарив ся об гостинец,
Як гадина звив ся! —
„А я ще тут? — Сини мої!“ —
Знов зірвав ся, збив ся,

Тай полетів... Боже, за що-ж така кара
Єму молодому, чим він винуват? —
Нас дома справляли за голубі хмари,
Там Господь, казали, в його тра дуфать!
А ми-ж не дуфали? — не ждемо і досі
Великої правди зза полових хмар? —
Лиш град та морози та студені роси!...
Мабіть, о ти Боже, ми ждемо в-задар!
Мабіть тільки правди у твоєму світі,
Що в ворога купим за готову кров
З саміського серця на хресті пролиту!...
Мовчи, нерозумне, бо той добрий Бог
Уміє й карати, о — добре карати!...
Іваночку, друже! — Нема, полетів!...
Перелетів море і Альпи рогаті,
І Угри великі як сивий сокіл
А на чорні Черногорі
Вже не несуть ноги —
Кривавіські та розбиті!
Поваливсь небога,

¹⁾ В перводр. Небесний.

Тай знов устав, треба далі,
Бо й тут мабуть люде:
Не спитають про доленьку,
А питати будуть,
Відкиля йде і куда йде?
Що буде казати? —
Чи ймуть вму люде віри,
Що йде годувати
Діток своїх зголоджених?
Не будуть, не будуть,
А спитають авдитора,
Чи много засудить
Цісарської для їх¹⁾ плати?
Не бійте ся, кляті!
Будуть гроші, буде плата
І крови багато!
Упсте ся як горівков,
Пекельнії діти!...
Оттакі то, брате²⁾, люде
На круглому³⁾ світі:
Лиш гроший їм та крови їм,
Крови їм та гроший!...
Ні — пекла їм, грани, джуми,
Аршенику⁴⁾, Боже,
Та ящурів⁵⁾ молоденьких,
Гадячого терла,
Може би раз наситились,
В останне нажерлись!
Минув Іван Чорні гори,
Виходить на поле,
Подивив ся на окола
Та дав слюзам волю.
„Боже, Боже, всюди щастя,
Всюди рай на світі,
Лиш я блуджу як той злодій!
Діти мої, діти!

¹⁾ В перводр. Кривавої тої ²⁾ тепер ³⁾ В широкому ⁴⁾ Трути
кари ⁵⁾ Ящурів їм.

Доле моє нещаслива!
Місяцю вівчарю!
Подивився на ясного
Тай знов пішов далі,
Доки людий присипає
Та ніченька тиха.
Чи обминеш, безталанний,
Віщоване лихо?
Обминешся, обійдешся
І з лихом і з горем,
Але з людьми, серце моє,
Ніколи, ніколи
Не минешся, не збудешся,
На дні моря, світа!
Найдуть тебе, видобудуть
Пекельнії діти,
Видобудуть, привітають...
А чим привітають?
Побачимо, серце моє,
Побачимо далі.
Ходім тільки в Галіцію
Мижи руські люде,
Нехай свої привітають,
Доки чужі будуть.

В Галіції да в унії
При зеленім гаю
Оре Бойко на пшеницю,
Воли попасає,
Та з наймитом полуднує.
Нехай на здоровля!
А тим часом із діброви —
Ледви несуть ноги —
Шкандибає якийсь вояк
Голодний та бідний.
„Христа ради кришку хліба!
Тиждень¹⁾ не обідав“...
„А ти з відки? — „З Буковини“.
„А що-ж тут шукаєш?“ —

¹⁾ В перводі. Три дні.

„В мене діти, а... я...“ — Умовк.
„Еге, уже знаю.
Сідай та жри!“ — А нищечком:
„Михасю, в касарню!“
Сїв сердешний, хоче їсти,
Аж тут два жандарі
Вже зза плечей і крадут-ця!
„Уставай, небоже!“
Обіздрів ся — „Ох Боже мій!“
„І Бог не поможе.
Давай руки! — Чого стоїш?“
„Панове кохані!“
Обкрутили ланцюшками,
Перед себе взяли
Тай займили до коменди.
А Бойко з охоти,
Що достане тільки гроший,
Лишив і роботу,
А сам побіг до господи
Жінці пофалитись.
Треба буде на ярмарку
Коралі купити.

Авдитор.

У Чернівцех²⁾ в кам'яниці,
В широкі кімнаті
Сидя штири офіцири
У білих кабатах;
Сивий майор на переді,
За столом авдитор,
Штири шаржі, два ґемайні —
Всі будуть судити
Арештанта молодого.
Іване, Іване! —
Задзвонили у хоромах
Голосні кайдани.

¹⁾ В автогр. Сучавський ²⁾ В перводр. Чернівцях.

Майор плюнув, гемайнери
Повтерали сльози...
Отворились пишні двері,
А поганий профуз
Пхнув рештанта¹⁾ з середину.
Як та земля чорний! —
А аудитор молоденький,
Пишний та моторний.
І за перо! — „Як зовеш ся?“
„Я, ласкавий пане?“ —
„Тож-то нудний! Хтож, як не ти? —
„Іван, пишусь Званич.“
„Відки родом?“ — „З Буковини.
Ні батька, ні неньки.
Я остав ся сиротою...
Ще був я маленький —
Сиротою, мій паночку...
Боже милий, Боже,
— Коби знали, як то гірко! —
Сказать вам не можу,
Як то гірко!... Мене били,
Мене катували,
У плуг мене²⁾ упрягали, —
Не замордували,
Бо й мині Бог тримав долю
У своєму³⁾ світі...
Катерино, Катерино,
Рожевий мій квіте!
Як барвінок серед зими,
Зоря серед ночі,
Так ти мині була в світі!...
Да що я й клопochу
Вас речами оттакими!
Ви не ймете віри! —
Я мав долю, пани мої!
Прийшли тай остригли
Цісарськими ножичками...
Що-ж мушу робити!

¹⁾ В перводр. рештантия ²⁾ У ярем мня ³⁾ В широкому.

А я думав, пане аудитор,
Ще на світі жити,
Ще від тепер... Не судилось!
Така мабуть¹⁾ доля! —
О пане мій, аудитору,
Бодай то ніколи
Лиш сироти без доленьки
Не було на світі!...
Духне²⁾ веснов із за моря,
Земля пустить квіти,
Уберуть їй рястом-гаєм,
Як у раю мая, —
Сишне хмара чорним градом —
Ні цвіту ні раю,
Тільки зимна леду крига.
Така моя³⁾ доля!
Одружив ся, доробив ся,
Тай думаю: „Гоя!
Тепер жити!“ — От нажив ся! —
Тепер мабуть стане!“...
„А чо-ж ти втік?“ — „Я не втікав,
А так пішов, пане.
Прочитайте отце письмо! —
Що я мав робити?
Я просив ся в кашітана —
Не хотів пустити,
Ще й набив ся! А я пішов
На Господню волю. —
Я так думав: погодую
Діточок голодних,
Тай верну ся назад в військо;
Пани не полають
За те, що я для діточок
Хлібця устараю...
А хто-ж для їх устарає?...
Пане мій аудитор,
Скажіть мині ширу правду⁴⁾!
А у вас є діти?“ —

¹⁾ В перводр. моя ²⁾ Дихне ³⁾ й моя ⁴⁾ мій соколі.

„В мене? Нема!“ — „Ох, як шкода!
Тогди би ви знали,
Як то серце дуже болить!“...
„Ти дурень!“ — „О пане,
Богдай вам так не довелось
Ніколи у світі!...
Діти мої нещасливі,
Діти мої, діти!“
Тай заплакав. А аудитор
Дивлячись на него,
По німецьки викривив ся.
„А тобі, пся вего,
Не читали артикули?“ —
„Які артикули?“ —
„Про олово та про порох?“¹⁾
„Та²⁾ ми, пане, чули
Ще й не оден, але про те,
Як діти вмірають
Із голоду, це ніколи
В школі³⁾ не читали.
Але я⁴⁾ знав, що так буде,
Пане мій аудитор!
Доле моя нещаслива!
Діти мої, діти!“...
„А тепер-же що думаєш,
Званичу Іване?“
Я думаю, що пустите
Хоть тепер до дому,
До діточок!... Пустіть, пани,
Пустіть, мої сизі,
Хоть на днину, хоть на пів дня,
Хоть лиш на годину!
— Я верну ся! Бігме, вернусь!⁵⁾
Не смійте ся, пане!“...
Майор махнув, гарештанта
Назад у кайдани

¹⁾ В перводр. От хоть би й про дезертирку ²⁾ Де ³⁾ Ще нам
⁴⁾ Коби був ⁵⁾ Єйже Богу.

Заковали тай одвели
У катуш вартові,
А в справниці остали ся
Судці з аудитором.
„Яку кару судити мем?“
Питаєт-ця майор
Аудитора. — „В шість вулицю,
Що кажуть гемайні?“
„Ми просимо панів славних,
Може подарують
Страшну кару! Він молодий“.
„Ви може не чули,
Сякі такі, що він утік? —
Ще й то милостиня,
Що не кажем розстрілити¹⁾!“ —
„Ліпше мабїть гинуть,
Пане майор²⁾!“... „Нема коли!
Що кажуть капралі?“ —
„Ми просимо хоть обменьшить
Страшну, тяжку кару.
Хоть на буки!“ — „Що за дука! —
Фельфебри, а ви що?“
„Ми так, як ви, пане майор³⁾.
Ми у всьому нищі.
Хай улиця“. — „А що кажуть
Пани офіцири?“ —
„Ми думаєм, що за малу
Кару засудили⁴⁾.
Розгніваєм єднорала,
А вітак що буде?
Ми кажемо розстрілити¹⁾!“
„Нехай таки буде
При вулиці“ — каже майор⁵⁾, —
„Бо много-б писати.
Обершт просив⁶⁾ не барит-ця,
Прийти в карти грати“.

¹⁾ В перводр. застрілити ²⁾ Як улицю ³⁾ Ми усю так, як
пан майор ⁴⁾ осудили ⁵⁾ пани мої ⁶⁾ Нас просили.

А другої днини о семій годині,
Як стали тамбори дрібний вірбіль грать...
Будь проклята мати, проклята та днина,
Коли породила ці вірші писать!
Коли породила очима дивит-ця,
Як будуть козаче то тіло кроїть,
Як буде червонна не чорна кров лит-ця!
Дивит-ця, камрати, дивит-ця, дивіть,
Як ті тихі¹⁾ очи кровю підкіпають,
Як профуз вужищем ті руки скрутив,
Як з під синих нігтів кров повиступала,
Як він ся сердешний в небо подивив
До того Святого, що люде казали —
За хмаров не видко, за вірблем не чуть...
Там білі ангелі Лелуїя²⁾ співають,
Не горем убитий сердешний рекрут³⁾! —
А майор гукає, щоб дуще карати:
„З усієї сили треба, каже, бить!
Вам жалко⁴⁾, псе віри, тих білих кабатів,
Да того реміння, що кров ме росить? —
Сто буків!!!“ — Ох Боже, аж серце замліло!
Зашуміли лози як звіяний луг...
По білім реміню, по кабатах білих
Пішла кров червонна, як дрібний⁵⁾ жемчуг.
А майор гукає в одно лиш, щоб бити!
Тричи обміняли⁶⁾ крутий верболоз!
Вже крові до ситу, і людам до ситу.
Зомлів сіромаха — всадили на нош,
Тай одвезли⁷⁾ до шпиталю.
Німецькі дохторі
Чи загоють наші⁸⁾ рани?
І Бог не загоїть,
Бо глибокі... о, глибокі!
Чи як кажеш, друже?
А в'ни мене питают-ця,
Чого серце тужить!...
Серце тужить, душа плаче,
Бо в'ни знають, за що.

¹⁾ В перводр. козачі ²⁾ та святі ³⁾ некрут ⁴⁾ важко ⁵⁾ ярий
⁶⁾ Вже в третє міняють ⁷⁾ однесли ⁸⁾ тільки.

Люде в серця не питають,
А кажуть: „Ледащо“.
От що, брате! Боже, Боже!
Він каже приймати!...
Доки замкнуть в домовину,
Каже пропадати
Та дождать з того світа
Гарніщої долі!
Може прийде, — а не прийде,
І то Божа воля.
Чи-ж нам доста не осталося
В широкому світі,
Коли дають поплакати?
Нерозумні діти!
А могила де осталась¹⁾?
Коротка дорога:
На пів сажня²⁾ під мураву —
Ні світа, ні горя,
Ні майорів, ні прийомів,
Ні лютого лиха!
І холодно і широко,
І любо і тихо,
Як у раї, як у небі!
Да що нам гадати³⁾!
Ходім лучче⁴⁾ подивит-ця,
Як муть вибрати
Пруття з плечей ті дохторі!...
Не можу, не можу...
Ходім, брате, ходім прічки⁵⁾!...
Боже ти наш, Боже!...

Стойкарь.

Місяцю князю,
Білий вівчарю,
Вийди, голубе,
З чорної хмари!

¹⁾ В перводр. остала ²⁾ сяжня ³⁾ Що більше й гадати ⁴⁾ брате
⁵⁾ Боже ти наш милосерний.

Бо я далеко
Сю ніч мандрую ;
Сю ніч мандрую,
Де царь-ночує,
Той білий цісарь
В золоті зброї,
Що 'му три зори
Над головою,
На княжих грудех
Золоте руцо...
О моя думо!

— — — — —

Не плач, серце, не плач, моє!
Не буду з тобою,
Між білими Німчиками
Найду свою долю.
Буду з ними молодими
Під Германом бит-ця,
Буду у їх пишних церквах
Богови молит-ця.
Буду тихим їх дівчатам
Під вікни співати,
На золоті бандуроньці
Всю ніч пригравати.
А у днину припочину
На лебедіх грудех,
Заплакану Україну,
На віки забуду.
Заплакану Україну
Заплакані¹⁾ діти...
Забуду тя, серце моє,
При місяця світі...
Світи-ж, мій князю!
Хоть на годину,
Хоть в домовину...
Чого-ж я плачу?...
Зійди, зійди, срібнорогий,
в рожевім гаю,

¹⁾ В перводр. І сироти.

Скажи їй, серце моє,
що їй продаю
Молодому цїсареві
в бервінковий край
За чарочку токай-вина,
за меду покаль¹⁾. —
В барвінковій Німеччині,
як місяць сходив,
По ганочку мальованім
царь-цїсарь ходив,
На золоті алеуті
дві пісеньці²⁾ грав,
В його личко кривавое —
він 'го утерав.
На голові Залїзная —
він її здоймив,
Поцілював тай заплакав
тай переломив.
„Одну — каже — половину
буду дарувать,
А з другої³⁾ в злотарчика
два перстні ковать.
Два перстені насажені,
а доля одна :
Звінчаю ся з Чорним морем
в неділю до дня.
А що-б люди не казали,
не буду тужить :
У годину повінчаюсь,
у вік будем⁴⁾ жить“.
А ви, люде, вибачайте,
Коли вас клопочу !
Тільки серцю в світі волі⁵⁾,
Що темної ночі.
Душа ломить свої замки,
Ланци оловяні,

¹⁾ В перводр. пугар ²⁾ Дві пісні він ³⁾ в другої ⁴⁾ буду
⁵⁾ Тільки волі співакови.

Гуля собі білим конем
Мижі віщунами,
Та вгадує чужу долю.
Така Божа воля!
Тільки свою не вгадає
Ніколи, ніколи.
Чи так, братя товариші,
Чи добре я кажу?
Співак правду заспіває, —
Правду не покаже¹⁾.

Світить місяць серед неба,
Зірочки сияють;
Спочивають бідні люде,
Як хто собі знає.
Де хто собі в едамашках
Та в білих перинах,
Де хто в шинку під лавою,
А де хто й під тином
Ізгнув ся — ніч приспала
Як рідная мати.
А Морфаїс молоденький,
Той син їй багатий,
Колядує з гостинцями:
Цісареві з Відня
Відав назад Малан-місто²⁾,
А удові бідні
Привів сина з Італії,
Де 'го поховали;
Поручникам молоденьким
Грошків чимало,
Та патенти на майорів;
„Матици“ та „Слову“
Карбованців та орденів³⁾ —
Що кому до того!
А що санів, а що слави,
А сліз України...
А проклону!... аж упились!
А мені, єдиний,

¹⁾ В перводр. А правди не скаже ²⁾ Малангород ³⁾ В перводр. через помилку оргелів.

Що осталоє в твоїм розі? —
Тільки дрібні сльози
Та некрита домовина...
Боже милий, Боже!

Де-ж ти нічку заночував,
Сердешний Іване?

Чи у поля, чи у дома,

Чи на царські брамі

Серед Відня на шельваху?

Заплакані очі...

Поплач собі, Іваночку,

Темненької ночі,

Доки єще спочивають¹⁾

Недобрії люде;

Не почують, не побачуть,

Тобі легше буде.

Тільки²⁾ вважай, мій соколе,

На цісарську³⁾ плиту,

Щоб ті⁴⁾ сльози не капали!

Бо ще будуть бити,

Будуть бити, Іванчику⁵⁾, —

А у тебе діти:

Останут-ця сиротами

В широкому світі.

Світить місяць серед неба,

Зірочки сияють;

Стоїть Іван на шельваху,

Дрібний лист читає.

Далекий лист, пани брата —

З дому, з Буковини.

Послухаймо, що там пише

Його Катерина!

„Прощай мене, мій Іване,

Друже мій, козаче,

Тай не журись... бо ти мене

Більше не побачиш.

¹⁾ В перводр. Доки ще сплять на сім світі ²⁾ Але ³⁾ На ту
нишну ⁴⁾ Аби ⁵⁾ Іваночку.

Не побачиш, мій голубе!
Я іду до Бога,
До діточок своїх любих,
До Василька мого,
До Штефанка! — Іваночку,
Як він тя багаго
Нагадував часуючи! —

„А де, каже, тато?“

Де батечко мій єдиний?

А ти все гулила,

Що він хлібця нам принесе,

А мені знов брилю

З шовковою політичків,

Штефанкови шапку

Тай пишного соловейка,

Що співає!.. Мамко,

А Штефан де?... де Штефанко?

Умер, не ждав тата?“ —

„Не ждав, синку, попа дождавсь.“

„От той бородатий,

Що так гарно йому співав?“

„Той, мое кохання!“ —

„А мині він заспіває?“

Та бо не плач, мамо!

Кажи: мині заспіває?“

„Заспіває, синку!“

Тай заспівав... Іваночку...

Друже мій єдиний, —

А від тебе ні словечка!

Що я не ходила

На ту пошту!... нема нічо.

О друже мій милий,

Ти нас забув, відцурав ся?

Як сам собі знаєш.

Будь щасливий в сему світі!

Я тебе прощаю

Цілим серцем, Іваночку!

Я буду молити

Гарніщої долі-щастя

Тобі з того світа. —

Та не журись, минуло ся!
Журба не поможе. —
Так мабуть — Не дочитав.
„Боже милий, Боже!!!“
Як не крикне! Загреміло...
Всі мури дунають¹⁾...
Іваночку, Іваночку!...
Немає, немає!...

А ти спочиваєш, наш вінчаний пане!
Як серце вбиваєсь, до тебе не чуть;
Тебе зачинили за золоту браму,
А нас твої Німці катують та бють.
Або щоб нехати пекельної муки,
Сами ся вбиваєм, — нема що робить...
Щаслива та хвиля, щаслива розлука!
Який світ цей красний — не хочет-ця жить.
Нехай нажнют-ця ті пани неситі,
Нехай нажнєт-ця, хто душу продав!
А ми глядім смерти, ми горем убиті!
Усі в єго діти, лиш нас понехав!
А сам спочиває... Не славная слава,
Великий наш князю! Чи не ме дравить
Лицарську скраню коруна кривава
Сльозами убрана?... Не мині судить
Христа твого, святий Боже!
Я білше не буду.
Тай за віщо? що він винен?
Люде, люде, люде²⁾!

Конец.

Місяцю-князю,
Срібний королю,
Мила розмова,
Друже, з тобою!
Як сам з собою,
Як брат з сестрою

¹⁾ В перводр. Палатов лунає ²⁾ Остатніх 20 рядків у перводруку пропущено.

Так я з тобою! —
— — — — —

Місяцю-князю,
Дністерський царю,
Чом ти сховав ся
За чорну хмару,
Коли ми тяжко,
Коли ми важко,
Коли сердечко¹⁾
Бет-ця як пташка?...
Ох важко, важко!...

Три стрільчики молоденькі
з стрілецтва да йшли,
Убитого жовнярика
край моря найшли.
Тай стали в'ни молоденькі
над ним банувать,
Тай стали в'ни над жовняром
три думці думать.
Оден каже: „Пани братя,
личко як папірь, —
Мабіть же він молоденький
з тиролських аж гір“.
Другий каже: „Пани братя,
урода як жир,
Мабіть же він в Угорщині
токай-вино пив“.
Третий каже: „Пани братя,
мальований стан,
Мабіть же він в Буковині
пшениченьку жав“.
А я кажу, пани братя,
що місяць зійшов,
А в цісаря віденського
на стільчику²⁾ кров.

Пішов фрайтер молоденький
Стойку люзувати,

¹⁾ В перводр. серденько ²⁾ Під брамою.

За ним іде облюзунок.
„Чогось мині, брата,
Так тяженько на серденьку!...
Щось мабуть не гарне
Складаєт-ця!... Ох лишенько!
Іване!.. ліхтарні! —
Мой¹⁾, Іване!.. Чи так, серце?...
Не ждав еси люзу? —
А я думав, що вернемо
Оба домів, друже,
Як і прийшли!... Не ждав еси?...
Іване, Іване,
А як вийде Катерина,
Та мене спитає,
Де я тебе подів серце, —
Що буду казати?...
Іваночку, соколе мій,
Чом не глянеш, брате,
Тим поглядом тихим, щирим
На вірного друга?“...
Виймив хустку, накрив личко —
„Послідна послуга,
Товаришу... Прощай мене²⁾!“
На смерть зажурился.

А тим часом дали знати,
Що шельвах убив ся
На цїсарській таки брамі.
Отто препоганий!
Да не за те, що убив ся,
А за те, що браму
Ще й цїсарську закрївав!
Мужицька натура!
Не уставай, Іванчику³⁾,
Бо покрають шкуру
На ремені, серце моє!
Чувш? — на ремені!...
Не журіт-ця, пани брата,
Нї завтра нї нині

¹⁾ В перевод. Ох ²⁾ друже ³⁾ О не уставай Іваночку.

Вже не встану з домовини!...
Святий супокою,
Звінчаю ся, серце моє,
На віки з тобою...
Без корогвий і без пона
Звінчаю ся, друже!
У новенькі домовині
Цареві дослужу! —
Позбігались офіцери
Та спльовують¹⁾, лають;
Позбігались товариші,
Сльози утирають.
Витесали домовину
З сирої кидрини,
Поховали товариша
За цвинтарь під тином,
Без корогвий, без подзвону,
Без доброї слави.
Добув вси, брате, долі!...
А ксьондзи²⁾ лукаві
Ще й у пекло записали —
Пекельнії діти!...
От що, братя! Лиш їм самим
У раю сидіти
З кухарками! Та цур же вам
З тим турецьким раєм!
Держить собі! Цего раю
Ми не дожидаєм.
Правди, волі дожидаєм
В тебе, Батьку світа!
Твоє царство, твоя слава³⁾
Во віки і віки! —

У шпитали молод фрайтер
на смерть да лежав,
Молодого товариша
як Бога прохав:

¹⁾ В перводр. То плюють, то лають ²⁾ се слово викронкувано

³⁾ В перводр. сила.

„Подай, вірний товаришу,
 флюяру¹⁾ мині,
Най заведу, защебечу²⁾
 хоть пісню, хоть дві!
Одна пісня голосная,
 а друга німа :
Розмовляли дві березі
 в неділю до дня³⁾.
Гой став фірер³⁾ молоденький
 до цуґу казать :
„Треба, братя, товаришу
 кидрину тесать“.
А кидрина не калина,
 я сам їй тесав ;
Що зарубав яснов бардов,
 як в серденько втяв!⁴⁾
А в'ни кажуть мині єго
 ще й в трунву зложить ?
Хіба й мене молодого
 У ню положіть !⁵⁾

Друковано : Поезії, Коломия 1868, вип. III, стор. 101—168. Остатні розділи (Лист, Авдитор, Стойкарь і Конец) заховали ся в автографі поетовім (власність тов. Просьвіти, зшиток 4^о, без початку, 19 карток, з тих остатня порожня), який ми й поклали в основу нашого друку і з якого доповнили передрук 24-ма рядками, пропущеними в коломийськiм виданю. Про сю поему писав Федькович у Великодні свята 1867 р. до терношльської громади : »Новобранця« переробив я у обширну поему »Дезертирь«, та не маю коли вам єго переписати«. Поема вийшла в початку 1868 р. як третій випуск коломийського видання, накладом Ом. Партицького, який мабуть у коректі й поробив ті поправки та пропуски супротив ориґінала, що зазначені в нашiм виданю і майже всюди являють ся його поправанем та ослабленем.

¹⁾ В перводр. Гой скрипку ²⁾ най зашію ³⁾ капраль ⁴⁾ тяв
⁵⁾ Отсі 4 рядки в перводр. пропущені.

Душко мій розмаїта,
Що в тебе водити?

П О Е З І Ї

1868—1876 рр.*)

Посаджу та у садочку,
Буде рожка клячоті,
Ще не люди забувають,
Тебе зодуть цвістем.

Слушу твої верні оти
Віршен на лавері,
Скаже цвісарь немо збита,
Що дядей хижери.

А як нушу та в діброшу
Штанков, шебетнишків,
Буде плакати базовска,
Що-ж роботи муша.

*) Зібрано тут поезії друквані в «Правді», «Руській хаті» (була надрукована майже вся 1876 р., але з незвісних мені причин вийшла в світ аж 1877 р.) і окремо протягом девятиліття від виходу коломийського видання, аж до зложеня Федьковичем збірки, присланої до редакції «Правди» у Львові в кінці 1876 року пз. »Дикі думи«. До тих друкваних поезій додаємо ще досить значне число недрукваних доси, та знайдених між паперами редакції тих видань або між паперами самого автора. Деяких поезій із сеї доби, прим. »Послання«, про яке часто згадує ся в листах Федьковича з р. 1868, нам так і не вдалось роздобути.

Душко моя розмаїта.

Душко моя розмаїная,
Душко розмаїта,
Що з тобою учинити,
Де тебе подіти?

Посаджу тя у садочку,
Буде рожа клясти,
Що ю люде забувають,
Тебе зовуть щастем.

Спишу твої чорні очі
Віршем на папері, —
Скаже цісарь мене вбити,
Що людей химерю.

А як пущу тя в діброву
Пташков - щебетюшков,
Буде плакати соловейко.
Що-ж робити мушу?

Хіба пущу тя до Бога,
Відки й ти ся взяла,
Аби рожі з соловейком
Мене не вклинали!

Старий жовнярь.

Світить місяць серед неба,
Сяють ясні зорі;
Стоїть скеля серед моря,
А на скелі 'д горі
Стоїть стойку старий жовнярь —
Схилився на ручницю.
„Місяченьку, місяченьку
Світлий, круголиций!
Ти у Бога проживаєш,
З морем розмовляєш,
Ти з ясними зіроньками
Землю оглядаєш.
Чи не бачив мої літа,
Рожеві квіти,
Личко моє мальоване,
Кучерики виті? —
Може вони в чистім полі
Стали деь обозом,
А може в'ни квіточками
Цвітуть при дорозі —
При цісарській дороженці?
Місяченьку-князю!
Чом не прийдуть чорнобриві,
Чом не привітають
Хоть годиначку у вечер,
Хоть одну минутку?...
Місяченьку, місяченьку,
Друже мій, голубку!
Чом лишили сиротою
Мене на сїм світї?...
Місяченьку, місяченьку!
Літа мої, квіти!“ —

Виймив хустку, повтерав ся,
Подивив ся 'д горі;
Виймив зеркальце, поглянув —
Тарах ним у море!

А сам за ним!... Хвиля ревла,
Хвиля заніміла;
Місяць утік поза хмару,
А зорі зомліли.

Друк. Правда 1868, ч. 5, стор. 53—54.

С п і в а қ.

(За Шіллером »Die Theilung der Erde«).

— — —

„Ходіть, люде, ходіть, добрі,
Ходіть, мої діти!“ —
Каже Господь милосерний, —
„Поділю вас світом.
Що видите, то і ваше,
Усьо вам дарую!“
Ох лишенько: як мурашки
Усі ворохнулись!
Гуцул вхопив полонину,
Мужик хапнув поле,
Циган клевец та ковало,
Дяк сїв серед школи;
Жид загарбав мішок гроший,
Німець бочку пива,
І так далі, і так далі —
Усьо розфатили..
Аж і співак шкандибає:
„А мині що, Боже?“
„Ох лишенько — а тиж-ж де був
До тепер, небоже,
Що не прийшов, коли другі?“
„Я був, Боже, в раю,
Щоб на тебе надивит-ця,
Послухать, як грають

Ті ангели білокрилі —
От де я був, Боже!“ —
„А що-ж робить, — каже Господь, —
Я вже не поможу.
Да дві речі ми остались,
І ті ти дарую:
Мій рай світлий з ангелами
І волю святую“.

Друк. Правда 1868, ч. 9, стор. 102.

Сей світ однакий був і буде.

Сей світ однакий був і буде:
Святий та красний — давний рай;
Да не вдали ся в нього люде,
І не удавсь їх обичай
По світа Божого законї.
Пішли у свою грішну путь,
Покинувши святого лона
Святої матери — і йдуть
Тепер до мети манівцями,
Що мали на поперекі!...
Коли в'ни зайдуть? Вічний знає!
А доки зайдуть в'ни, а ти
Не вірь їм, брате, орле, друже!
З людей ангелів не роби!
Тоді і серце не затужить,
Тоді й нечасові гроби
Не будуть землю укривати!...
Не вірь їм орле, друже, брате,
Лиш собі самому!
А собі ще менше усіх!
А найменше тому,
Що тя хоче одурити

Та божит-ця, брате,
Що він Бога ймив за ноги,
Що хоче шукати
Щастя-долі всьому світу¹⁾!...
І премудрі і немудрі —
Всі Адама діти!

Друк. Правда 1868, ч. 10—11, стор. 116.

В і р а.

Що чоловік з утїхов, з горем,
Всім своїм серцем — що він є?
Один керманіч серед моря,
Що гадка-буря ним 'го бе!...
Щасливий, як човен-надїю
'Му не розібе на скалі:
Тодї фантазия завіє
Єго хоть може по фалї
На тихий берег обман-краю,
У той садочок, у вишник,
Де хрест у хрестик виростає,
І в той домочок-годинник
Новий, кедровий, під побоєм,
На білу постіль-зіленьчик!...
Там ся сердешне упокоїть:
Люба́ ушнє 'му вінок,
А Музи-сестри позолотять,
І на посаг 'го заведуть;
А та релїгія як мати
Поблагословить, і покут
Пообкладає хлїбом-сіллю,
І в храм вінчати поведе,
І будуть грати 'му весїлля
Цїліський вік, цїле жите.

¹⁾ Далі в перводі. пропущено очевидно один рядок.

Да надія тая наша —
Слабий човен, брате!
Хто, хто його переведе
По філях горлатих,
Ащоби він не розбив ся
На першому брусї?
А ци мало таких брусів
У морі тім злющім —
Гадок наших, обурених
Невіров поганов?...
Нема числа, пане брате!...
Лиш оден керманич
Годен тебе перевести
Крізь ні в лукоморе
Батьківського того краю!...
О, лиш одна зоря
Переведе тя щасливо
Крізь скали і бруси
Сього світа-океану,
І ту твою душу
Заполошену, убиту,
Миром приглагоїть!...
Она звет-ця, брате, віра,
Она тя до Бога,
Вітця твого, допровадить,
І якором стане
Серед світа широкого
Життя-океану.

Друк. Правда 1868, ч. 12—13, стор. 146.

До Данила Млаки.

І ті зорі так сияють,
Як давно сияли;
І ті гори голубіють,
Як колись бувало;

І ті люде не змінялись,
Однакі і досі, —
Лиш я, батьку, не однакий...
Боже добрий, Боже!
Лиш я оден не однакий,
Чахну та марнію!...
Літа свої в Італії
На швару посіяв;
Волю свою з торністрою
Дав до магазину,
А сам вернув в Буковину
Тесать домовину.
От що, батьку, і осталось
Мені на сїм світі!...
А я гадав в своїй хаті
Ще помолодіти!...
Не довелось, не судилось, —
Що-ж робити мушу!
Треба оддать бідну душу,
Позичану душу, —
А самому пошукати
Під землею долі.
Да це мабїть так і лїпше,
Хоть і серце бблить.
Да нї про світ, нї про люде,
Нї свою оселю,
А про мою Буковину
Щасливу, веселу,
Що гадав їй звелічати,
Славою опїти,
І до людей привернути
Добрі єї діти.
Не довелось, батьку, орле, —
Не моя це доля;
Не я єї вінець вцію!
Така божа воля.
А ти, батьку, його вшиєш, —
Серденько віщує.
Нові часи, нову силу
Душа моя чує,

Як згадаю, що лишаю,
Да не сиротою.
Буковино, ненько моя,
Раю мій, покою!
Не сиротов останеш ти
В широкому світі,
Бо є в тебе гарні сини,
Дужі, добрі діти,
Що гарно ся постарають
Про гарну ти долю,
І люде ся не насміють
За Господню волю.
Не насміють, не осудять,
Пальцем не покажуть! —
Наша слава, права слава
Во вік не поляже! —

От що, батьку, орле сизий,
Думаю, гадаю,
Да на тебе як на Бога
Пою, уповаю.
Світи, батьку, світи світло,
Бо я вже не вespію!
Світи правду, світи віру,
Любов і надію
По тій нашій Буковині, —
Най люде побачуть!
Нам не треба німецьких див,
Ні фумів козачих, —
Світла, світла, батьку, треба —
От за що я гину!
Засвіти 'го, розішли 'го
По всій Буковині!
Най як сонце запалає,
Народ наш освітить.
А я тебе благословлю,
Батьку, з цього сьвіта,
І з того му благословить,
І вимолю сили

Твоїй душі чистій, добрій,
Щоб краю добила
І сповнила України
Великі завіти!
Аміль, аміль, душе моя,
Во віки і віки.

Друк. Правда 1868, ч. 14, стор. 166—167.

П р о щ і .

(За Гайнем).

Лежить козак молоденький
Да на хорування;
Коло його стара мати:
„Сину мій коханий,
Тепер літечко на дворі,
Ідуть люде в Київ, —
Іди і ти помолит-ця
Пречистій Марії!
Вона тебе вихворює,
Серденько загоїть!“ —

„Нічо, мамо, нічо, сиза,
Ріднесенька моя,
Ходім в Київ помолить ця
За мою Оксану!...
Доле моя, доле моя...
Мамо моя, мамо!“...

У Києві, у святому
Молебень ведець ця;
У Києві, у святому
Там благодать леть ця!
Хто на ноги нездужає,
А подужать хоче,

Несе ніжки восковії, —
Хто руки, хто очі...
А мій Іван несе серце
Із ярого воску.
„О Пречиста, великая,
Ти матінко Божа!
У сусіда було дівча —
Укрили коверцем!
О Пречиста ти київська,
Загой мое серце!“...

Горить свічка на ліхтарі,
Горить, догоряє;
Лежить Іван на постелі,
У-перше дрімає, —
Білу ручку на сердечку.
Така його доля! —
А тим часом у кімнаті
Поволи, поволи
Тихі двері одчинились,
Та й знов зачинились:
Ввійшла в хату Божа мати,
За нею два ангели, —
Та й поклала білу ручку
На сердечку Йвану...
Серце стало... а та ненька
Не знала, аж рано.

Друк. Правда 1868, ч. 17, стор. 198.

Ф л о я р а .

Горить вогонь серед печи,
Горить-догоряє;
Сидить батько кінець стола
Та важко думає..

Сидить мати у кімнаті
Та молит-ця Богу;
Серце чує, причуває
Велику тривогу,
Та не знає уповісти.
Нехай і не знає!
Сестри сидять у каганця,
Шиття дошивають;
І брат сидить на ослоні,
У флюяру тужить,
У флюяру Іванову,
Що в цісаря служить.
Нараз і став! — Ох лишенько!
Іване, Іване!
Чогось твоя замовчала¹⁾
Голосна флюяра.
Де ти в світі пробуваєш?
Яка твоя доля?...
Повтерав ся, взяв флюяру
Та заток за сволок,
А сам вийшов нишком з хати,
Пішов в стайню спати,
Щоб з коником розмовляти
Про ріднього брата.

А в гарячій Італії
В зеленому гаю
Лежить жовняр застрілений,
Смерти дожидає.
Самий, самий, як билина!
Тільки місяць світить,
Над ним пишна черемшина
Розпустила віти.
А він лежить та думає,
Нагадує своїх,
Прощає-ця з батьком, з ненею,
З братіком, сестрою,
Ще й з дівчинов Катеринов,
Тим щирим коханням,

¹⁾ В перводр. мб. через помилку: замовила.

І з тов зброєв¹⁾ золотою,
І з коником в стайни,
Що 'го носив на гуляння,
Як з названим другом!
Аж тут тихо, тихесенько
У велику тугу
Десь флюяра обізвалась,
Тай знов заніміла...
Жовнярь склонив голівоньку,
А зорі зомліли.

Зійшлись побратимкі в неділю,
Щоб побратима розважать.
Що не робили — не з'уміли!
„А-нуде, браття, ще заграють
В Іванову славну флюяру!“
Що в'ни не діяли — а даром!
Як і німа, так і німа!
А пан в Італії дрима'
Під кучерявов черемшинов.
Що йому снит-ця, що думá'?
Чи про коня, чи про дівчину?

Друк. Правда 1868, ч. 19, стор. 222.

До М. Д.

І я Гуцул і ти Гуцул,
Оба носим сердак куций,
Оба в лісі родили ся,
У Черемши хрестили ся,
З ведмедями жмурка грались,
Кресак волев обтикали, —
Та не знали, котров доля
Нас вирядить дорогою,
Чи лихою, чи доброю.

¹⁾ В перводр. хибно: зброю.

А в нас доля добра була,
За нас обох не забула,
Та хотіла нас панами
Постановити — та п'яна
Нас — що мала у покої
Посадити — а в'на свої
Баранчики під ножиці
Ще й німецькі небожиці
І всадила! — Оттаке-то
Наробила доля тота!
А хто винен? — —

Друк. Правда 1868, ч. 21, стор. 246.

Зіронька моя.

Що леліє-шелевіє?
Море, друже, море!
Утонула сеї ночі
В нему ясна зоря, —
Та не знаю лиш чия:
Чи чужая, чи моя?
А чи тої царівочки,
Що берегом ходить,
Молодого царевича
За рученьку водить? —
Нехай буде, чия буде —
Ніхто вже їй не добуде!...
А Пречиста з Неділеньков
купати ся йшли,
Убитую да зіроньку
над морем найшли.
Да й стали в'ни над зіроньков
три думці думать,

Та й стали в'ни да й зіроньку
сестрицев взивать.

А я вбитій тій зіронці
ще й казку вповім:

Ходив Христос Оливною,
три думці він вів;

А як здумав першу думку,
то рай ся втворив;

А як здумав другу думку,
Старий ся збудив;

А як здумав третю думку,
до Бога пішов ..

Де плакали Іеус з мамков,
васильчик зійшов.

А решту оповім потому.

Да поки се, да те, да оне,

А мої зіроньки нема!...

Я ждав їй з вечера та ждав,

А в'на не те що — й не моргнула!...

Чи в'на заспала, чи забула? —

Друк. Правда 1868, ч. 24, стор. 282—283.

Одних виучують писарить.

Одних виучують писарить,

А другі пнуть ся аж в попи;

А я лиш співанки на швару

Хотїв посїяти, да й те

Менї не повелось, небого!...

Да що робити? бити з Богом

Нїхто не буде ся!... Мабїть

Така вже доля, або — світ.

Друк. Правда 1868, ч. 30, стор. 358.

Стрелець.

(За Шіллером).

Збіраєт-ця козаченько
Да на полювання,
А та його рідна ненька
Благає-ридає:
„Не йди, сину, в чорні гори,
Сиди, сину, дома!
В чорних горах та цариця,
Що смерече ломить...
Лучше іди в полонину
Білі вівці пасти;
Там, сину мій, гра тримбіта,
Там доля, там щастя!“
„Не хочу я того щастя,
Не хочу тримбіти,
А у гори, в чорні гори
Я там собі піду
Погуляти з ясним кресом
За полохов ланев!
От де щастє, моє щастє!
Пустіть мене, мамо!“

Тай полетів козаченько
В гори-кремениці!
Летить скелев, летить шпилев,
А перед ним птицев
Та полоха серна-ляня...
Боже ти мій, Боже!
Уже впала на коліна,
Вже далі не може:
Втомила ся безталанна,
На смерть утомилась.
А він на те й не питає,
Що вона так мило
До його, знай, подивилась —
Мірить-приміряє.
Аж тим часом та цариця
З скелі виступає

Та й нещасну обгортає
Святою рукою.
„О ти стрільче, самовільче,
Ти сину розбою!
Чи не воля в твоїм долі
Крови тобі пити,
Що ти мусиш аж до мене
За нею гонитись?
Аж до мене в мої гори
Нести лиха, кари!
За що бете-вбиваєте
Ви мою отару?“

Друк. Правда 1868, ч. 31, стор. 367—368. Вільна перерібка Шіллерової балади, якої переклад, близький до оригіналу, але далеко менше вдатний що до поетичної стійности, був друкований у виданю поезій з 1862 р., див вище стор. 71—72.

З округків.

I.

Я не учв ся в кобзу грати,
В німецькі школи не ходив
За книжков вірші віршувати,
Я не видав волоських див —
Неук неукий Черногір'я! —
До топірця, а не до ліри
Рука мозолова здалась!
У темний ліс, не на Парнас
Іди гулять, опришків сину!
Іди з ручницею гулять,
Доки від неї не загинеш,
Доки твій званий кресний брат
Не забере криваву зброю
І не сховає враз з тобою!
Кріс ти був батько, воля мати,
Зелений гай і школа й хата,

І більше пісні ти не чув,
Як ту, що чорний ліс ти гув!...

II.

А ти кажеш, наша Музо,
Що будеш вітала? —
Аміль, аміль, пречистая,
Велика, святая.
Витай у нас, як то сонце
По великій ночі,
Нехай утрем*) дрібні сльози,
Заплакані очі,
І на волю подивим ся!
Забудет-ця горе,
І дух новий в нас заграє,
Як голубе море...
І воскресемо на ново
З тяжкої могили,
Й нову пісню заспіваєм
Новов добров силов.
І вернет-ця наша воля,
А може ще й слава,
І за кривду поспитаєм
У братів лукавих...
Із дижмов нам вертати-муть
Кров нашу пролиту.
Нас карали, катували,
І ми будем бити;
Всі котюзі по заслужі —
Так ходить по світі.
А Божий суд мусить бути
Во віки і віки.

III.

Душе ти моя — схаменись!
До Бога не тобі літати

*) В перводруку через помилку: утнем.

Тим кононем прудкокрлатим.
Не стякнеш ти, не долетиш,
А замордована упадеш,
І серед загалу пропадеш,
Як серед стесу той мотиль,
Як та хмариночка у горах,
Піску зеренце серед моря,
Стебло солімки серед хвиль,
Запорошиночка в безладі —
Так ти, душе моя, пропадеш!...

IV.

Як то в світі докоротать
Немилого віку?...
Боже правий, Боже добрий,
Великий наш світе!
Коли-сь дав ми иншу душу,
І инші дав груди,
Чому не дав иншу землю,
Не дав другі люде?
Щоб на мене... О, ні, Боже,
Ти нічо не винен,
А та душа сама винна,
Коли вона гине.
Чого пішла на облаки?...
Душе нещаслива,
Тут Бог казав пробувати,
Тут наша могила,
Не на небі!...

V.

Творці слава на небесїх
Во віки і віки!
Він не водить як кішечку
Стеблом чоловіка;
Він дав йому добрий розум,
Він дав йому волю,

Він дав йому в живу душу
Живущі глаголи,
І здорове, крішке серце
У здоровій груді.
Не ховайте скарби ваші,
Перозумні люде,
Не закопуйте у землю,
Бо буде карати,
І виросте в ваших домах
Буйрян серед хати.

VI.

Лети, думо, де думаєш,
І не зупиняй ся,
Нехай собі беруть тіло —
Від душі їм засі!
Нехай собі беруть тіло,
В кайдани окрутять,
А дух Божий во вік волен,
Во вік неокутий.
І не всадять його в пута
Московські Нерони,
Не рознесуть копитами
Всі татарські коні.
А що срібло, а що злато?
Беріть собі злато,
А ми будем і без срібла-
Золота багаті!
Чисте серце, чиста совість —
От наші пурпури;
Ваша слава, ваша доля
Мене не одурять,
Як і Його не одурили
Ті помазанні брехачі
Від юности і до могили!
В'ни наробили колачів —
Не коровайних, а зелізних,
Та муть мабуть сами їх їсти!

VII.

Молила ся заручена :
„О Боже мій, Боже !
Виростай же мою красу
В червоную рожу !
Волю я роже-квітков
В гаю процвітати,
Ніж я маю за нелюбом
Свій вік коротати.
Прийде весна недобрая, —
На весні ожию,
А як піду за нелюба, —
На віки загину“.

VIII.

Коби червоную калину
Зеленою да жеребинов
Вже густо, густо обсадить,
Щоб темно як в ночі в ній було,
А жалібниці ті зазулі
Туда злітались гнізда вить....

IX.

Золоті зорі
В облакоморі,
Як білі вівці
В голубих горах.
Де той вівчарь ваш
Хмаров мандрує,
Де він сю темну
Ніч заночує ?
Чи в самбіровім
Гаю-розмаю,
Чи де дівчата
В Зельмана грають,
Чи де в цариці

Донечка тужить?...
Вірний мій друже!

X.

Хто так високо
Хмаров мандрує,
Золотов трубок
Вівці гуртує,
І випасає,
І завертає,
Ще й у тримбіту
Грає та грає?...
Раю мій, раю!...

XI.

Обертаюсь, — а ті літа,
Ті молоді мої
Машерують за тамбором
Цісарськов дорогов.
А я стою та дивлю ся,
Та нищечком плачу,
Та сивію як той голуб!...
Сам не знаю за що
Вони мене покинули!...

XII.

Місяцю-князю,
Білий вівчарю!
В золоту сурму
По ночах граєш,
Далеко видиш,
Багато чуєш, —
Де я цю нічку,
Де заночую?

Чи в Тегерані
В рожевім гаю,
Де одаліска
Перли збірає?...
Я й сам не знаю!

Друк. Правда 1868, ч. 25 і 36, стор. 414—415, 424—425.
Якусь збірку своїх »Окрушків« лагодив Федькович друкувати ще
весною 1867 р. в тій збірці, що потім друкувала ся в Коломні,
див. лист Ф—ча до Партицького, цитований вище стор. 209.

Кріль Ероль.¹⁾

(За Гетим)²⁾.

Через ліси, через гори —
Недоле моя! —

Їде батько з своїм сином³⁾

В неділю до дня.

„Чого-ж бо ти, мій синочку,

Голівку сховав?“

„Гой таточку, голубочку,

Кріль Ероль там став!“

„Ні синочку, дитя моє,

Нічо не стоїть!“

„А тото що у коруні?

Адїт⁴⁾ о! — адїт!“

„Хлопчику, гоя!

Гайда зо мною!

Прекрасні гри му⁵⁾

Грати з тобою!

Прекрасні квіти

В моїм садочку!

¹⁾ У »Правді« скрізь »Ироль« ²⁾ В автографі під головним
титулом зразу написано »На волю з Гетого«, а під сим згідно
з »Правдою«: За Гетим. ³⁾ Правда і поправка в автогр.: з дити-
ною ⁴⁾ Пр. і попр.: Оттам ⁵⁾ Правда: йму.

Дасть тобі неня
Білу сорочку!“

„Ой¹⁾ таточку, голубочку,
Він мя зачипат²⁾,
Каже, що дасть сорочичку³⁾,
Ще й будет-ця грать!“
„Цить, сину мій манесенький⁴⁾,
Цить, соколе, цить:
Тото вітер буйнесенький⁵⁾
У листю шумить!“

„Хлопчику, гоя!
Гайда зо мною,
Возьмуть тя доньки
В таньчик з собою.
Мої донечки
В Зельмана грають,
Ще й заколишуть,
Ще й заспівають!“

„Гой таточку, голубочку,
Дивіт-ця — о-я!
Кріль Ероля пишні дочки
Мабіть то стоя?“
„Ні, синку⁶⁾ мій, дитя мое,
То кладений пліт,
А то верба кучерява
Під плотом⁷⁾ стоїть!“

„Хлопчику, гоя!
Гайда зо мною,
Я тебе возму
Силон з собою!
Твоя урода —
Моя подоба,

¹⁾ Правда: Гой ²⁾ Пр.: зачипаць ³⁾ Пр.: сорочечку ⁴⁾ Пр.: малесенький ⁵⁾ Пр. і попр. в автографі: вітер іде з долу ⁶⁾ Пр.: сину ⁷⁾ В автографі первісне «Під плотом» зачеркнено, а в низу написано: Вздовж плоту; в Правді: За плотом.

Рушай зо мною
В мою господу!““

„Вай, таточку, голубочку¹⁾!“
„Цить, синку мій, цить!“
„Хоче мене король Ероль,
Таточку, убить!“
„Нї, синку мій, дитя мое ..
Недоле моя!“...
Не йдіт люде у дорогу
В неділю до дня²⁾!“

Мина гори, мина доли,
Мина чорний ліс...
Батько сына неживого
До дому принїє³⁾).

Друк. Правда 1868 ч. 37, стор. 433—439. Друкуємо тут із автографу поетового, що заховав ся у дра М. Бучинського в Станіславові і переданий ним на власність Наукового тов. ім. Шевченка (зшиток звичайного паперу, 4 картки 4-о, записані з обох боків лиш дві картки. На стор. 5 лиш остатні 4 рядки і підпис поета). Декуди в текстї рукою автора пороблено поправки більше згідні з текстом »Правди«. Ті поправки і відміни перводруку супроти автографа подаємо в нотах.

Свекруха.

Я би пропив молодого
Віку половину,
Або пішов на кладбище,
Та ляг у могилу,
Аби мене лиш лишили
Ті думи крилаті,

¹⁾ В Правді: не дай мене! ²⁾ Огсих двох рядків у »Правді«
нема. ³⁾ Пр.: привіз.

А найпаче, пани браття,
Про того Ігната,
Що вам хочу розказати.
Да вже не змалюю
Я ту вроду козацькую,
Ту душу святую,
Тото серце любоповне —
Не вдам таки, браття!
Да що-ж робить? Як з'умію,
Так буду й співати.

Був мій Ігнат з Буковини,
І гарного роду;
Та хоть мати знала дати
І козацьку вроду,
І гетьманські чорні брови,
Та долю забула.
А без долі, пани браття,
Лиш одної кулі,
Більш нічого і не треба.
Я се добре знаю!
Добре знаю, бо без неї
І сам пропадаю.
Да нехай се, се не сюда!
Вернімо до речі,
До Ігнатка! — А Ігнатко
Уже й вечерничить,
І гуляти уже ходить,
І гарно моргає...
А тим часом вербецирка
Уже й заїжджає
До старости на подвіря!
Уже тут і міра.
І біленькі офіцери...
А Гнат ще не вірить,
Що і йому би ставит-ця,
Що се бранка буде.
Вийшов Гнатко із кімнати,
А сердешні люде

Аж скричали, аж злякались !
Бо не кучерявий,
А стрижений вийшов уже,
У цісарській барві,
І не в гарну хату крайну,
Люльку закурити,
А в Чернівцях з некрутами
Муштрунку учитись.

Муштруєт-ця козаченько
Вже чотири роки,
А тим часом ми де-які
Довідались з боку,
Що Ігнатко кохаєт-ця,
А то таки дуже,
І то таки не-аби з ким,
А з тою Марусев,
З тим прешишним малюванням,
Чорнобривим святом !
А в Марусі нема батька,
Лиш та стара мати,
Та й та бідна, не багата !
Да на віщо грошей,
Коли в її на цілий світ
Дочка прехороша,
Ще й з ямкою на борідці...
Оттаке то диво !
А як Господь доможе,
То буде й щаслива :
Бо у Гната дім багатий
І стара комора.
Поберут-ця молоденькі,
Забудет-ця горе,
За одну ніч забудет-ця !
А що кажуть люде,
Що з жовнярського кохання
Гаразду не буде, —
То так тільки вигадують !
Хіба-ж у жовнярей

Нема доленьки на світі,
Ані очей карих,
Ані витих кучериків?
Спитайте Марусі,
Чи не отті кучерики
Урвали їй душу?
А що далі зустрінет-ця,
Яка здібле доля?...
Стоя моя Марусечка
Дала сльозам волю.

„Ігнаточку, голубе мій,
Ти мене покинеш!
Тебе займуть хто зна куди,
А я тут загину.

І не знати-меш, мій милий,
Коли поховають!“...

„Що ти кажеш, мов серце,
Серденько кохане,

Що отсе ти знов говориш?
Не рви мою душу!“ —

Тай заплакав сіромаха...

А моя Маруся

Вже й жалує про сі речі,
Да про свою мову.

„Не жури ся, мій соколе,

Я буду здорова,

Я жити-му, Ігнаточку!

Я тільки жартую...

Утрись, сизий, нехай тебе

За се поцілую,

Що тебе так налякала,

Щирий мій козаче!“...

„Та бо ти на мене лаєш,

А сама, бач, плачеш!“

„Хто, я плачу? Деж я плачу?

Я, серце, смію ся!“

Оттак собі, бачте, жили

Той Гнат із Марусев.

Оттак собі розмовляли,
Оттак ся журили.
Козак милу поцілує
З усієї сили,
А та журба де й діла ся!
Де ті дрібні сльози!
Боже ти наш милостивий,
Боже ти наш, Боже!

Коли чоловіка Ти вигонив з раю,
То Ти 'му гостинець на сю землю дав, —
Гостинець великий, а звет-ця кохання!
Се слово солодке Ти сам мабуть склав,
Бо в світі немає солодшого слова:
„Мій голубе сизий!“ — „Голубко ти моя!“
Аж Ти засміяв ся, аж рай кращій став!
Хто знає, чи й сам Ти колись не кохавсь?

Та даруйте, люде добрі,
Що таке плету я!
Коли-ж бо й я через таке
У світі бідую!
Душа-б рада не вповісти,
Коли серце каже,
А з тим серцем, пани браття,
Хто в світі порадить?
Воно своє право має —
Така його доля!
З цілим світом даш си раду,
А з серцем — ніколи.
Кому кохать довело ся,
Той сам сього знає;
Добре було-б в світі жити,
Коли-б не кохання!

Що в єьому світі не міняєсь!
І зле і добре — в цвіті мак.
Маруся маму поховала;
Журился Ігнат мій неборак,
Журился та й упав в недугу —
В шпиталь сердегу оддали,

А та Маруся із тугі
Таки від вітру ся валить, —
Тай облягла і в'на небога!
Молили ся обое Богу,
Щиро молили ся! — І дав
Той добрий Бог, чого благали:
Ігнат з недуги вже піднявсь,
І та Марусечка піднялась;
А щоб то Бога не судить,
Дали Ігнатові абшит,
Та і до дому одпустили.
Хто годен радість моїх милих
І хто їх щастя написать!
Знає той Бог старий карать,
Але й помилувать бо знає.
Ігнат з Марусев повертають
До ріднього дому,
А не знають безталанні,
Що буде потому,
Яким словом стара мати
Вийде зустрічати!
Рада-б моя Марусечка
У землю потати
Дивлячи ся на Ігната.
Тяжко зажурив ся:
Недобрий сон, пани браття,
В ночі 'му приснив ся...
Серденько вже причувало,
А сказать не вміло!
От слухайте, побратимки,
Отсе сновидіння!
Може і вам доведет-ця —
Не дай того Боже!
Сон не мара, мої сизі,
Хто се знати може;
Сон, се янгіл з того світа,
Серафського лику,
І ходить він як ніч Божя
З дзеркалом великим
Показувать людям долю —

Лиху й добру долю ;
І стоїть в'на змальована
Дивними симболи
У дзеркалі тім великім —
Хто може читати !
А то-ж добре, пани браття,
По переду знати,
Чого завтра дождити ?
Сказати не зумію !
Подивлюся на Ігната —
Аж серденько мліє.
Снит-ця мому Гнатикові
Темненької ночі,
Що він собі так як було
Дома парубочить,
А та стара десь ненечка
В ліс 'го посилає,
Ніби в дрова, чи би щось те —
(Вже не памятаю).
І він ніби десь і пішов.
Приходить до ліса
(Ніби то із сокирою),
Аж там на горісі
Сидить сизая голубка,
Сидить та воркує ;
Він закрився поволоеньки,
Щоб вона не чула,
Тай і спіймав ! Як їй спіймав,
Так став розважати,
Що з нев робить ? Е, думає,
Понесу до хати,
Тай пущу їй у світлицю —
(Се 'му, бачте, снит-ця).
От уже він десь і дома,
Вже десь і в світлиці,
Вже й голубку ніби пустив, —
Аж тут, коли гляне,
А на столі дві гадині
Чорні, препогані,
— У кочило позвивались,

Лиш очі блищут-ця!
Як уздріли голубочку, —
Боже! як стрібнуть ця,
Та за нею! Він за гадев...
Гадя сьвма в очі.
Він ширинков боронити —
Вони ззісти хочуть!
Знов займились за голубков,
Обняли небогу...
Він одну їмив за голов,
А друга 'го в ногу
Як і утне! Він прокинувсь —
Аж піт з него ллет-ця!
Пропамятавсь, перехрестивсь,
Та аж тогди сизий
Догадав ся, що се лиш сон!
Помолив ся Богу
І за себе і за свою
Сердешну небогу.

Прийшов Ігнат та до дому,
Всю челядь витає
Гарним словом, а Маруся
Дарунки виймає:
Кому хустку, кому люльку,
Кому знов коралі,
Кому гарне монистечко,
А легіням пави
Та шовкові політики,
Пишні кручаниці —
Аж літають, аж загула
Від радіщ світлиця!
А в світлиці — аж ялить ця!
На тисовім столі
Стоїть хустка превелика,
Дорога, шовкова,
Махталь мирси золотої,
Яські черевики
Чистим сріблом підковані,
І дукач великий

На ланцюжку золотому!
Ні їла, ні пила
Та Маруся, а свекрусі
Отсе накупила;
Ще і душу була-б дала
За 'дно добре слово!
Оттаке то. А свекрухи
Нема, бачте, дома;
Да не в шинку, не у Шльоми,
А в баби Стасихи:
Як та гадя свої трої,
Дують якесь лихо,
Тяжке лихо та погане!
Да і не розкажу!
На що й казати, пани браття,
Коли не поражу.

Коли не поражу я лихові тому,
Чого вповідати, чо' світ турбувать?
Виводит-ця лихо і в рідньому дому!
Хто сів отруту, отруту ме жать.
Так люде говоря — а того не має!
Той гадяче жало в світі розсіває,
А предсі панує — йому добре жить!
От за що я тужу, 'чо серце болить!

Чого в світі пропадаю,
Чо' з Богом сварю ся!
І не дбаю, пани браття,
Хоть загублю душу.
А може так таки треба?
А може... О, може!...
Боже ти наш, милосерний!
Боже ти наш, Боже!

Може твого царства не має на світі?
Може ти нас долі у найми продав?
Може ми крпацтва штемповані діти?
Може Ти, мій Боже... може я вгадав?
Чого-ж рідний батько ріже свого сина,
Чого мати тратить ту рідну дитину,
Аби свою волю лукаву вволить?
О Боже мій вічний, не хочу я жить..

Не хочу я в твою світлі
Маятись, страдати!...
Хиба вернім, пани браття,
До нашого Гната.

Сидить Ігнат в своїм домі,
Да сидить за столом,
А Маруся коло його —
Щасливі обоє,
Бо ненечка обом рада :
Марусю вбіймає,
Медом-вином напуває,
Невістков взиває,
Дитям своїм, життям своїм!
А моя Маруся
Ноги мие, та купіль не
Тій своїй свекрусї —
Не свекрусї, а матусї,
Ріднесенькій мамі!
А та невістку частує
Срібними чарками :
„Марусечко, життя моє!
Напий-же ся меду!“
Напила ся... тай лиш впала,
Як та крига леду
Ігнаткові на коліна!
„Ігнате, я гину!...“
А другий день і зложили
В нову домовину!

Оттаке то дієсь на білому світі!
Той сам не отруту, а того трують!
А в'ни ще нам кажуть, що ми Божі діти!
О! ми Божі діти, що жилим поють!
Донька кладе маму живу в домовину,
А син душить батька, бо грошей нема
В шинку гарцювати до білої днини;
А братік тим часом отрути шука
На рідного брата, бо батько загине,
Та треба ділит-ця і грішми і скринев —
А на що ділит-ця? най лучше минї!
А братіка можна в червонім винї!

Але Гнатик, що той Гнатик? —
Спитаєте брата. *Мартин*
Нічо, любі! Господарить *Хлоп*
У батьківській хаті, *Д*
Та ненечку поважає,
Та людей шанує,
Сиротами опікуєсь,
Голодних годує.
І не вийшов з його хати
Бідний-небагатий;
А з челядков обходит-ця,
Як з сестри і брати;
Кождому є своя правда
І скриня набита,
І грошків чималий гудзь,
І сорочки шиті,
І в неділю одпочинок,
І своє гуляння!
Тільки він сам молоденький
Ходить як в тумані,
Ані смутний, ні веселий.
Така його доля!
А Марусина могила
Зеленіє в полі
Чорнобрівцями укрита,
Та білов лелієв, —
А тополя справля 'д горі,
Як вічна надія.

Друк. Правда 1868, ч. 40 і 41, стор. 477—478, 486—489.

Здоров

чесному субору Просвіти у Львові!

Давно другі пробудились;
Світло засвітили,
І вже нікого не ляжком лягавд А

Давно вони вештають ся
З усієї сили
Коло свого, не чужого:
А ми спим і досі,
І негодні, і голодні,
І голі і босі.

А хто винен? Самі винні,
Що не встали рано!
А ті наші вороженьки
Вже кують кайдани,
Кують довго, кують добре:
Заспаних окують,
Тих що світла цурають ся,
Що спють і не чують
Дзвонів правди, дзвонів волі...
Уставайте, браття!

Бо та темрява теменна,
Непевна, проклята,
Приспить як нечиста сила
Усіх нас нас на віки,
І будуть з нас згнуцати ся
Усі людські діти.

„Непотрібні!“ — от що скажуть —

„Жениха заспали
Того з правдов, того з волев, —
За те-ж і пропали.

За те-ж скличе на весілля
Він чужії гості,

І чужих він привітає
В дворах на помостах!“

А ми мем стояти в порога в хоромах,

З рабами стояти і з ними дрімать,

З чужими рабами у своєму дому!...

Пожалувать ніжних не схочесь нікому:

„Недбалому — скажуть — за дверми дрімать!“...

Отака то наша доля

В широкому світі!...

О, збирайтесь, о, злітайтеся

Усі руські діти!

О, збирайте ся, злітайте
З усієго всюду :
Дайте ради, дайте світла, —
Ваша слава буде.
Буде слава во вік віки,
А буде велика,
Що просвітите ніч темну
І довгу і дику.
Просвіщайте-ж, батьки сизі,
Бо ворог лукавий
Вже крадеть ся на каліку
З ножем у халяві!
Вже крадеть ся й доконає,
Як не буде вшину!
.
Всі чатують, як ті коти!...
О, просвіти, браття,
Щоб каліку невидящу
Не вигнали з хати,
Не вигнали і не вбили!
Бо доки суд буде,
А нас люде гірше суду
Страшного осудять!!

Зберітеж, батьки, ся в щасливу годину,
В велику семію усї ся зберіть!
Не дайте пропасти, не дайте загинуть,
І нас научайте і самі ся вчіть!
В широкому світі народів чимало,
Народів великих, народів святих:
Ви виділи, браття, як в'ни виростали,
Як в'ни просвіщались, — дивіть ся на тих,
Тай нас просвітїт так! І буде вам слава!
Де гадка согласна, де хіть не лукава,
Де правди, а не поклонїв ся надїють, —
Там Бог Голова — і та правда приспіє!

Друк. Правда 1863, ч. 45, стор. 539—560 і окремою відбиткою, дві картки 8-о, в друк. Ставропільській.

ОСЬМИЙ ПОМЕННИК ТАРАСОВІ ШЕВЧЕНКОВІ на вічну пам'ять!

И слышахъ гласъ съ небесъ яко
гласъ водъ многъ, и яко гласъ
грома велика, и гласъ слышахъ
гбдѣцъ гбдѣщихъ въ гбсан свои,
и поющихъ яко пѣснь новѣ.

Апокалипсисъ.

І Ти, Батьку, возопів нам
Таку пісню нову
Чистим серцем, чистим духом,
Чистим рідним словом.
І собрав нас своїм гуслим
У собор великий,
І здригнулись на престолах
Черлені владики,
Бо почали попускати
На залізних глвах
Ті слезами насажені
Корони криваві.
І почали валити ся
Ті катуші люті,
А на гробах поборників
Зелена як рута
Стала воля виростати,
Здоймати ся 'д горі.
Не здоймилась, затолочив
Тяжкий її воріг.
Затолочив? — Всі тирани
З усійого світа
Не годні їй затолочить,
У землю убити.
Бо в'на як озиме жито
Корчем розростаєсь, —
А над житом пісня пісень
І день зустрічає.
І що прийшло з того всього
Багровому звіру?

Він Тя убив, тай задумав,
Що і Твою ліру
Розбив о стовп своїй тюрми!
Не розбив-єсь, кате,
Лиш ударив нев — і тільки!
А вона, проклятий,
Задзвиніла тим сильніше —
Ввесь дух стрепенув ся!
А ти поблід, бо проверглись
На всій святій Русі
Зачаровані сини їй,
Що закляті спали
Під нечистов твоюв лудов.
Проверглись, устали,
І до мечів своїх яєних
Простягнули руки,
І віддадуть кару в кару
І муки за муки.
І подеруть на онучі
Ті ваші соболі,
І посадять на престолі
Не вовка, а волю.

А Ти се все заподівав,
Великий наш святе!
О, не зійшлись ми сьогодні
Мерців споминати,
А прийшли ми спомянати
Воставшу од гробу
Нашу славу, наше слово
І нашу свободу.
І живого спомянати
Тебе в наших душах!
Жива є Русь і живі є
Всі душі на Русі,
І воспоють таку пісню,
Як згойдане море,
І поведуть Твої речі,
Як вічні зорі,

Нас у лиман той безпечний
Просвіти і миру,
А могили лиш кайдани
Та ніч будуть крили.

Достойно єсть, пани браття,
Святих споминати;
Достойно єсть їм молитись, —
Да ще краще, браття,
Ті діла їх послідувать
І речі святії,
І на їх гробах великих
Садити надію.

І виросте та надія
Умита росою, —
Не росою, а сльозою
Тов чистов, святою;
І здойметь ся, як ті дебри,
Годовані ріки,
Не рікою, але кровю
Во віки і віки;
І здойметь ся і виросте,
І зазеленіє,
І зацвितе, і уродить
Велика надія —
Діла добрі, діла нові,
Діла не минуті,
І розібе на шматочки
Тиранськії пута.
І почує нова душа
Нову в собі силу,
І посадить — не надію
На святих могилу,
Але голови тиранів
Посадить в'на, браття!
І віддасть в'на волю волі,
А катові ката.
Й позбірає свої діти
В хатах на помості,

І приїде правда, воля
На вік до їй в гості.

Спомянімо-ж, пани браття,
Святого ми нині!

Не вмерлого, а живого, —
Бо слово не гине.

Форма в форму міняєть ся
Від віка до віка, —

Да без краю і без міри
Жив дух чоловіка.

Отсей »Поменник« — мабуть той сам, що написав був Федькович іще на 1867 рік і якого не захоїла тоді, ані 1868 р. надрукувати львівська громада. Однак цілковитої певности в тому не маємо, і для того друкуємо його тут, на чолі поезій 1869 р. »Поменник« був надрукований окремо (2 картки, 8", задруковані всі 4 сторони, під текстом підпис »Федьковичь«, а в низу: Зъ друкарні Ставропигийського Інституту, 1869). Редактор »Правди« 1869 р., д. Н. Вахнянин, не міг нічого пригадати про надруковане, а навіть про істноване сього вірша, — очевидно його опублікувала якась людина чи громадка, що стояла осторінь від тодішньої редакції »Правди«. Кілька друкованих екземплярів »Поменника« віднайшлось у бібліотеці »Просвіти« у Львові.

Із окрушків.

XIII.

Лети, душе моя, небого,
Куда направилаь літать;
Лети! щаслива ти дорога!
Та не збирай ся лиш ступать
На мороги самі лаврові,
Бо доведеть ся на глогові
Сто раз за десяти ступать.
Полинь не мід солодкий пить!
Співать — не у танку гулять!

Тепер не так як то бувало
Коли князі нас величали,
З лицарями сиділи в лад!
Тепер — о доле ти змінчива! —
Нема і глини на могилу
Тому, що в раю лиш літає..

XIV.

Понад славу нема добра
В широкому світі;
Без славоньки світ як трунва
Коверцем некрита;
Без славоньки світ -- могила,
Тяжко в ньому жити;
Без славоньки лице вяне,
Серденько марніє;
Без славоньки сонце пече,
Пече а не гріє!..

XV.

А тії пророки, а тії святії,
Що мир розсажали як палмовий сад,
Що сїяли правду, любов і надію —
Чи й тим в часоморю во вік пропадуть? —
Не дай того Боже, бо того й не має!
Поборники правди во віки муть жить.
Владики неправди — ті попропадають!
Не*) Бог їх, а люди самі муть судить,
І ймя їх прокляте задавлять в болото,
Обкрутять проклоном, к нечистим пішлють,
А праведні вдягнуть порфири і злото,
Правдати всю землю, розсуджувать муть
Неправого з правим, тирана з рабами!
І буде заплата, і будуть платить
Не пеклом, а кровю, гіркими сльозами!
Хто кілька розсипав, — ме тільки і пить!

*) В перводруку: А, — та се пеує змисл.

І всім буде кара, і всім надгорода!
Криваві потоки не пусто ринуть!
Не Бог ме судити, а в руки народам
Віддасть він страшний свій і¹⁾ праведний суд.

Друк. Правда 1869, ч. 6, стор. 45.

Г у л я л и.

Гуляли. Гусли розривались,
Гули цимбали, бас ревів,
Як вихор легін²⁾ літали,
Кружок дівчат як мак лелів.
Й мене тягли в'ни до гуляння...
„Не піду, братчики, я з вами!³⁾.

Бо у кутку на цвинтари —

Ох братчики милі! —

Стоя⁴⁾ свіжі, непорослі

Дві чорні могилі!

А там попи поховали

В неділеньку в ранці

Тихесенько, без гомону

В одну — новобранця,

А у другу ту дівчину

З чорними очима!...

Ви знали ї? Хатиночка

В гаю при долині...

Обійко їх і ховали

Черці як голуби!

Ви гуляйте, а я більше

Гуляти не буду!“

Друк. Правда 1869, ч. 40, стор. 333 і Правда 1875, ч. 4,
стор. 139.

¹⁾ Ті два слова в перводруку через помилку пропущені, та без них попсований розмір. ²⁾ В перводр. ледіні ³⁾ Кладемо тут пізнійший текст друкований у Правді 1875 р. ч. 4; в перводруку сей рядок виглядає так: Я не пішов, гуляли самі. ⁴⁾ Пр. 1875: стоять.

Г л е м.

Сонце низко, вечер близко —
Куда я зайду?
Де я, в кого добрий вечер,
Привіт де найду?
Є хатина при долині
Мазана, нова, —
Коли-ж у ній мого серця,
Дівчини нема.
Ох дівчино, моє серце,
Де, душко, ти є?
На зеленій млаковині
Дуга воду пє:
Може й тебе, душко, взяла
Вона до небіс?...
На зеленій млаковині
Глем собі зріс.

Друк. Правда 1869 ч. 42, стор. 348.

С о н ц е.

Зійшло сонце, зійшло в рожах,
Усе завітчене,
А я його питаю ся,
Чого засмучене?
А в'но міні відповіло,
Що місяця ждало,
А той місяць із зіроньков
У гаю пропали.

Оттак і та удівонька
Пишная, думна,
Вквітчала ся, сподівалась
В неділю до дня;

А він собі із другою
До шлюбу пішов...
В'на вмила ся слізюньками,
А сонце росов.

Друк. Правда 1869, ч. 43, стор. 355.

На зеленій млаковині.

На зеленій млаковині
Рокита ряхтить;
З убогого леїника
Дівчина ся кпить.

А він пішов тай висватав
На вкїрки її;
В'на на вкїрки віддала ся —
Весїлля в двої.

Пють у него, пють у неї,
Пропій уже пють, —
Пишний кресак з рантушочком
Дунаєм пливуть.

На другий день і поховали.
Весільнов бтця частували,
Весільнов брацтво і дяків;
А гарний дружба приобрів
Таки із тої смеречини,
Що деревце, то й домовину,
А скрипник „вічная“ завів.

Друк. Правда 1869, ч. 44, стор. 364—365 і Правда 1875,
ч. 4, стор. 130.

Куда?

„Куда ти йдеш, єдиний мій?“
„Я й сам не знаю, де!
Хіба-ж та доля вповіда,
Куда в'на нас веде?
Одних веде у райский край,
А других у Сибір,
А тих в пани, а тих в попи,
А тих знов до жовнір.
Одних веде на битий¹⁾ шлях,
А других манівцем...
Але куда? — де мета їм²⁾?
До кого ми ідем?
Не знаю, брате, ти скажуть...
Да³⁾ видиш — одалік
Яка висока та сумна
Могила там стоїть?
А так як чистий діамант
Та зіронька снія⁴⁾:
Там також може хто живе?
Коли⁵⁾ — то буду⁶⁾ й я.

Отсю поезію прислав Федькович на руки Партицького літом 1869 р. з тим, «аби-сте ласкави були намістити в Правді», — та вона з деякими редакційними відмінами була надрукована аж 1872 у «Правді» ч. 9, стор. 409. Друкуємо тут із копії, що заховала ся в тов. «Руська Весіда» в Чернівцях, зроблена невідомо ким і коли, але вже по смерті Федьковича, як свідчить увага копіста на переді: «Відпис листа пок. Осипа Федьковича». Сам лист, до якого додана була отся й єднуча поезія «Дезертирь» — без дати, але зі змісту видно, що він був писаний перед приїздом Партицького до Львова (серпень 1869) і був відповідю на запитання Партицького, щоб Федькович написав дещо для задуманої Партицьким книжочки «Просвіти» пз. Зоря. Справді Партицький у осені 1869 р. випустив у світ перше число «Зорі», в якому була поміщена Федьковичева байка «Кінь і віл».

1) Пр. у битий 2) нам 3) Та 4) сия 5) Коби 6) пійду.

Дезертирь.

Розстрілити мя ведете?
Хто-б був такого знав!
Ох вечер той!... А я самий
На стоїці си стояв.
Стояв, ничого не гадав —
Коби-х був і не чув!
Сідало сонце спочивать,
Світ поволеньки снув...
Чого-ж оно обіздрілось
Зза колоди ще раз?
Зза колоди?... Ох Боже мій!
Ти світе добрий наш!
Зза колоди? Зза гір, зза гір,
Зза наших синих гір!
Ви були там? не були-сте!
Присягну на топір:
Не були-сте! А я там зріс,
З вівцями там ходив
Си з нашими й в тримбіту грав!
Коби-х лиш був не чув
Тогди на стоїці стоячи
Тримбіту я, — тепер
Розстрілювать би не вели
Мене!... А я козирь
Був в наших горах. — Але най!
Нехай уже ведут!
Але коби хоть тримбітарь
Оден узяв ся тут,
Та у тримбіту ми заграв,
Як мете мя стрілять, —
Мені, ей Богу, що не жаль
Тоді було-б вмирать!

Доси не друковане. Друкуємо з копії, в якій містить ся лист Федьковича, попередня вірша »Куда« і отся, пор. ноту до попередньої вірші. Отсю віршу Партицький, як бачимо, не признав гідною друку. Вона — досить немудра перерібка звісної німецької пісні: »Zu Strassburg an der grossen Brücke«.

Йому і її.

Дві зіронці світили-леліли;
Під явором двійко їх сиділо.
Сидить легінь як явір зелений,
А дівчина як гай замаєний.
Як сиділи, сидячи мовчали,
По слізонці одні утерали.

Каже легінь: „Мій гаю-розмаю,
Нас батько твій обох розлучає,
Заказує нам любу розмову;
Наймив злющу, сердиту удову,
Аби ми ся з собов не сходили,
Не вмовляли розмовоньку милу.
Я-ж батькові уступлю ся твому,
Най не платить він злющим удовам,
Най не сипле проз мене він даром
Ні червінці, ні биті талярі!
Бо талярі на зміни здадуть ся,
За золото бояри ушють ся“.

Зійшла зоря, зайшла зоря,
А все невесела;
Ходить богач по оселях,
Мов закупив села;
У бояри запрошає,
Батьків прибірає,
І священого еднає...
А тим часом з гаю
Несуть його убитого:
Кривава сорочка,
Ще й на грудех прострілена...
А богацьку дочку
Зачесують подружечки,
До вінця співають;
Легіневі за цвинтарем
Могилу копають.

З округів.

Співучим пташкам на поклін.

XVI.

Чому тоті наші пани —
Сам себе питаю —
Хто зна куди гримають ся
Та людей шукають:
То в Парижу, то в Лондоні,
То у святі Ромі?
Ліпше, брате, не рипать ся
Та сидіти дома,
Бо і тут їх до сто-біса,
Ще більше як треба —
І пузатих і тузатих,
І таких, що небо
На грейцарі розпродують!...

XVII.

У науці, у розрадї
України доля,
А в залізі да у криві
України воля;
А у пісни голосні
України слава!
Благословіть Україну,
А я заспіваю.

XVIII.

Без милого нема в світі
Ніякого діла;
Без милого світ як гарешт,
А хата як трунва;
Без милого життя гробом.
Пурпури, коруни

На що здались без милого?
Носіть їх здорові!
Одна в ночі розмовонька
З милим на розмові, —
Одна нічка петрівочка, —
Беріть собі злато!
А кохання і без него
Щасливе, багате!

XIX.

Як та доля невірная
Топче наші квіти
Своєв ногов залізною!...
Що-ж мусим робити? —
Ту доленьку ні всилувать,
Ані умолити!

XX.

Хто це летить із за моря
Комоньом крилатим,
Як біль билим? Вона! Вона!
О, мов ти свято!
Деж то горе поділо ся
З широкого світа?
Деж ті зими студенії?...
Лиш квіти та квіти!

XXI.

О Боже мій, о Боже мій!
Рожевого світа
Лиш на хвильку, а потемку —
На віки, на віки!...

XXII.

Довго — кажеш? О, єдина,
Ти лихо гадаєш!

Не на довго! І я знаю,
І я, мила, знаю
Ту дорогу, куда ти йдеш!
Ти йдеш у могилу!

XXIII.

Оперед вікна я гадав
Покласти два — лиш два, о Боже! —
Лиш два рядочки стократь-рожі,
А по двору щоб парка пав
І пишна-горда, бач, ходила,
Та срібне пірячко ронила.

XXV.

У кожного своя пара
Тай своя порада.
Зійшло сонце зо дна моря,
Чорногора рада;
Чорногорі буйний вітер,
А вітрови луги!
Посумують, поворкують,
Як знані два други.
А тим часом срібнорогий
Квапить понад море
До зіроньки вечірної
На любу розмову.
Відморгнулись, обгорнулись,
Пропали у гаю.
А там явір черемшину
На ніч підмовляє;
Прихилились, притулились —
Ніхто їх не чує!
Лиш я самий самісінький
Сю нічку ночую.

Уривки означені у нас цифрами XVII, XIX, XXI, XXIII і XXIV були друковані у Правді 1870 р. ч. 5, стор. 200—202. Ми друкуємо з сучасного рукопису зладженого незвісно чийою рукою. Та про те, здасть ся, сей рукопис (2 картки звич. паперу 4-о,

записано з 3 сторін, остатня порожня) був у редакції »Правди«, яка власне з нього, а не з авторового автографу, друкувала те, що було поміщене в »Правді«. На се вказує те, що власне друковані уступи в рукописі позачеркувані олівцем і над ними олівцем покладено римські цифри I—V. З якої більшої цілости повиривані ті »Окрушки«, — годі догадати ся.

Р о ж а.

В неділеньку в ранці
Ідуть новобранці,
А мій милий чорнобривий
У білій катанці.
„Чекай, милий хлопче,
Най припну ти рожу!“
„Не чекаю, серце мов,
Чекати не можу.
Бо ті твої рожі
Сльозою зрошені!...
Вповідав ми тарабанчик,
Що ми розлучені.
Але як убють мня,
Коби посадили
Ту червону твою рожу
На моїй могилі.
Та рожа прийметь ся,
Мая розцвітеть ся, —
Під зеленов муравою
Серце стрепенеть ся“.

Друк. Правда 1872 ч. 5, стор. 201.

Бельзацар.

Опівніч минає і ніч іде,
Град Вавиль недобрий це сон веде;
Але у царських там чертогах, там 'д горі
Світлиця палають, гуде, керекорить,
Бо у теремах за златий стів
Бельзацар з дружинов вечеряти сїв.

І північ минає, і ніч іде,
Розклали ся годи, свадьба гуде,
Красують ся гості пишними рядами,
Ріков ринуть вина, дзвиня пугарями,
Царя вихваляють, здорова пють,
Служалі літають то там то тут.

А царь зухвалий реве як звір,
Трясуть мури ся, трясеть ся двір,
Лице 'му палає як шина черлена,
Не тямить, чи ніч це, не тямить, чи днина,
На Бога говорить зухвалу річ.
Минула опівніч, минає й ніч.

„Що Бог або Господь? Я світа царь!
Я Бог усім людем! я! Бельзацар!
Що хочу, те й робю, кого убою ся?
Махну — і половов і глави і душі
Летя-підлітають! — Боги! — Я Біг! —
Рабами боги ви мені до ніг!“

І свис. Ворохнулось як в грани гад,
Побігли служалі, біжуть назад,
На главіх сосудів іскрущих чимного,
Зрабованих в храмі Єгови святого.
Як змий з поза столу зірвав ся царь,
І вхопив у руки священний пугарь.

„Єгова? В'ни кажуть, що ти святий.
Я з тебе кпю ся, Єгово ти! —

Усі мої трунки, усі мої вина
Я з твої це чаші му пити від нині,
А цев зачинаю! — Вина!! — Овва! —
Я з тебе смію ся, та Ёгова!“ —

Але ще й речі царь не дорік,
І змовк, і змовкло, всі бризли в бік,
Бліді як стіна, і душка не дише,
А на стїні пише, і пише, і пише
Вогненна рука вогненний стих,
І пише, і никне; лиш стих не зник.

Минула опівніч і ніч мина,
Немає ні гостей, нема й вина.
В востоці поволи-поволи свитає,
Царь Бельзадар вбитий лежить на повалі,
Ёгови чаша єму в руці
Наллята кровйов...

Друк. Правда 1872, ч. 6, стор. 256—257. Вільна перерібка
поемки Г. Гайне Belsazar, див. Н Heine, Sämmtliche Werke,
herausg. von E. Elster, 1, 46.

Савл і Давид.

Сидить король на золотім престолі,
Сидить сумний, понурий як та скеля;
Махнув руков, щоб зараз 'му привели
Ісаї сина. І вволена воля.

„Ходи но хлопче з золотов органов,
Ходи, розбий ми мої тоски, туги,
Що чорними оповивають дуги
Жите моє, мій ум кують в кайдани!“

І сїв Давид на підніж королевин.
„Великий Господь!“ — так він зачинає
Гру; струна струні правду вповідає. —
„Великий Господь і без краю дивен!“

„І що живе, Всевишньому ликує.
На день свитає, ніч ся розступає, —
А праведне, ідучи путь, співає,
І як співає!... хто єго не чує?!...“

„Здойми, о князю, ту тяжку корону,
Здойми її з схорованої скрани!
Та вийди, глянь на світлий божий ранок,
На ті лелії красні, мировонні!“

„І глянь на тії байраки рожеві,
На виноград, як пишно свої віти,
Розчахнені від золотого цвіту,
По всіх садах розкрásив маслиневих!“

„І глянь на гори, як в'ни пишно знялись
У синє небо, у вінках кедрових!
Які то співи в кедрах та дібровах,
Які то гульки в водостоках взялись!“

„Коли-ж бо я, вівчарь, слуга твій пуций,
Та серце моє так весело беть ся, —
Що-ж ти аж, князь, на золотій столиці!
О скільки-ж твое битись мусить дужче?!“

„Про що же твое око в слезах тоне
Та твою душу сумороком вяже?
Який прекрасний світ!... О глянь бо, княже,
І знов ся мир до твоїх скрань приклонить!“

„І знов вселить ся ясна, світла днина
У твою душу, і сам Господь свят“ —
Але король, зірвавшись, вхопив рать,
І верг за перепудженим хлопчинов.“

Друк. Правда 1873, ч. 2, стор. 49—50.

До неї.

Єдина ти мбоя! Чи Господь так дав,
Чи долі цариці судили?¹⁾
Як вітер з горою, як риба з водою,
Як рожа з весною ми жили!
Я в тобі, ти в мені, душа до душі,
Голубко ти моя!... Та горе!
Що доля судила, що Господь судив,
Що в небі писали нам зорі,
Те люде розбили, спалили, зіжгли...
Що люде не збавлять на світі?
І щасте і долю і душі і вік,
І божі і світекі завіти!...
І так наше щасте то марне пішло,
Як лист калиновий водою.
Не жити нам, серце, як вперед жилось,
Не бути нам, мила, з собою!
Ой будемо, сиза, ще в купі ми жить —
Воскарочка так нам казала...
Чому-ж та воскарка, голубка стара,
Чого нам напитись не дала,
Такого напитись, аби забувать,
Як явір 'д калині хилились?....
Не дала нам пити!... що-ж було робить?
Ми кровю, сльозою упились!
З під серденька кровю, з під серця сльозов —
Нехай не вікають нам люде....
Бо наші і сльози, бо наша і кров,
І серденько вбите у грудях!

Друк. Правда 1873, ч. 3, стор. 97—98.

¹⁾ У нас є повірка в народі, що як дитина вродить ся, сходять ся три париці або судіниці і судять долю дитині. Одна париця єсть біла, одна чорна, а третя на половину біла, а на половину чорна.
Примітка в перводруку.

Страж на Русі (А).

Як шум і грім по небесах,
Як гук і буря по лісах
Розляг ся голос по Дунай:
Хто осокотить руский край?
О, руский край, споковм будь,
Бо твоя страж есть руска грудь!

Тя жог Татарин, бісурман,
Пив твої криви ляцкий пан,
Та ще й до нині він не сит,
Бо ще й до нині рад би пить!
О, руский....

А білий царь як змий стоїт,
Та рад би зжертв цїлий світ,
Та рад би разом всіх Славян
Закути у оден кайдан.
О, руский....

А Єзуїт ввєс світ би рад
Перестроїть на римский лад,
Та й ту святую нашу Русь
Заколотити в свою грузь.
Святая Русе — без тривоги!
Бо твоя страж сам Господь Бог!

Сторонець 20/6 1874.

Друкуємо з автографу поета (піваркуш білого паперу, писано лише з одного боку, з підписом «Федькович», власність «Руської Весіди» в Чернівцях). Се, на скільки знаємо, перший нарис пісні, яку Федькович переробляв скільки разів, бажаючи зробити з неї щось в роді нашого національного гімну.

Баркароля.

Сонце заходить, лідо леліє¹⁾,
У сріблї люни лягуна мріє,
А гондолїре кращій Аполля
Пустив ся барков долів на море...

„О, деж ти правиш? о, де гадаєш?
Дожів чертоги чого минаєш?“

„Що мені Дожі? що їх коруна²⁾?
Поуз Рїяльти — там моя дума!“

„О сенїора, чи ти не чуєш?
Чи вбогим Марком уже гордуєш?
Ах, сли гордуєш, то хоть спогляни,
Як вірний Марко в море потане!“

Аж тут втворюєсь стиха віконце,
А в нїм являєсь красна як сонце:

„О, саго тію! Деж так барив ся?
Чи не на зорю де задивив ся?“

„О не, Мадонна! Зорі сіяли,
Доки у твої не заглядали,
У твої³⁾ очи кращі від зорі,
Кращі⁴⁾ жемчуга, глібші дна моря“.

Місяць заходить, море леліє,
Порожнов барков по фалях вів...
Де-ж молод Марко, що нехав барку?
Чи в сенїори, чи на дні моря?...

Доси недруковане. Друкуємо з автографу, власність »Руської
Бесїди« в Чернівцях (картка звич. паперу 4", подерта і посклею-
вана). Під текстом підпис автора і дата 20/12 1874.

¹⁾ Первісно було: світ вечері. ²⁾ Перв. палати ³⁾ Перв.
Прекрасні ⁴⁾ Перв. І від.

Присягав ся.

Присягав ся на матінку
Хороший легінь,
Що як мила 'го покине,
То піде за Дін;
Що там з друзов покохавсь,
Що там буде жить,
Що там будуть у золоті
Обоє ходить.

Та не пішов він сердешний
Другої шукати,
Найшла його умерлого
Мати на кроваті.
Нарядила, тай сусіду
За милов післала;
А дівчина як учула,
Вона — засміялась...

Друк. Правда 1875 ч. 4, стор. 130.

Страж на Руси (Б).

(Піснь. Співаєть ся на голос, що німецка »Die Wacht
am Rhein«¹⁾).

Як шум, і грім, і гук, і гай
Від Дону даже по Дунай
Зарув по Руси руский лев:
Хто Русь 'му буде²⁾ сокотив?
О, руский льве³⁾, спокоєм будь,
Бо руска страж єсть руска груди.

¹⁾ Отсей другий титул лише в автографі д. Барвінського.
²⁾ Барв. Руси буде ³⁾ Барв. Ти руский льве; в автогр. Р. Бес.
первісно »льве«, потім се слово перечеркнено і написано синім чор-
нилом »лев«.

Хоть жог-палив нас бісурман,
Хоть пив і кров нам ляцкий пан,
Хоть і до нині він не сит,
Бо ще і нині рад би пить, —
О¹⁾, руский...

Хоть Москви²⁾ царь як змий стоїт³⁾,
Та рад би зжертв цїлий світ,
Та рад би разом всіх Славян
Закути у оден кайдан, —
О¹⁾, руский...

Хоть рад би всіх нас львівський Юр
Обгородить у хінський мур,
Та ще лиш думає над тим,
Чи нас в Сібір, чи з нами в Рим? —
О¹⁾, руский...

А хоть і римський Антіхріст
Сїв вижше⁴⁾ Бога, вижше⁴⁾ звїзд,
Тай ту святую нашу Русь
Рад задоптать⁵⁾ би в свою грузь, —
О, руский льве ти⁶⁾, без тривоґ!
Бо руска⁷⁾ страж сам Господь Бог!

19/7 1875.

Друкуємо з двох автографів поета, з яких один датований (піваркуш білого паперу, писано по однім боці, з підписом автора, власність «Руської Бесіди» в Чернівцях), а другий без дати (аркуш гарного листового паперу, мала 8-ка, писано на 3 сторінках, з підписом автора, власність д. О. Барвіньського). Варіанти сего другого автографа ми подаємо в нотах з виємком побічного титулу. В формі ідентичній з автографом д. Барвіньського ся пісня війшла в збірку «Дикі думи», хоча своїм змістом вона мало там і надає ся; от тим то ми, друкуючи її тут, де їй місце з хронологічної черги, пропускаємо її там. В остатніх роках життя Федькович іще раз переробив сю пісню, див. варіант В в відділі «Співанники».

1) Барв. Ти 2) Барв. білий 3) Барв. стоїть 4) Барв. оба рази: вишне 5) Барв. загопить 6) Барв. святая Русь 7) Барв. твоя.

Боги Сагари.

Жемчуг, порфір і злато до окола
У світлі амфор без чисел леліє,
А царь сидить високо на престолі,
Та з думи сам аж над собов думіє.

Бо що восток, що Азія богата,
Що Індія найдражшим пишесть словом —
У мраморних змогилене палатах,
Палати же під золотим покровом.

А син Сагари з напруженим луком
І тигра оком вічну страж тримає,
І лиш князям та королям та дуком
Кидрову дверь втворити приказ має.

А часом, як сударь при добрі воли,
То й для самого він Сагари сина
Ласкаві найде два чи три глаголи, —
Звичайно, лиш як против пушчанина.

„І що-ж, Амруд? Чи твої там еміри
Хоть у казках такий гаразд видали?
Чи ймили би на твоє слово віри,
Аби боги людей любить так мали?“

„Любить? і так? О князю, в нас богове
Лиш того, що провадя на погубу,
У золоті заковують окуви!
А своїх слуг вберають в бідства шубу“.

Доси недруковане. Друкуємо з автографу, власність Наук. тов. ім. Шевченка (з паперів пок. Ом. Партицького). Автограф — піваркуш звичайного паперу, записаний з обох боків, з підписом автора під текстом, без дати. Судячи по письмі, згідним з письмом остатніх листів Федьковича до Партицького з р. 1875, і ся вірша походить мб. із того року і певно була призначена для Читанки, яку тоді укладав Партицький і для якої просив матеріялів у Федьковича.

У горах.

У нас у горах, пани братя,
Раз виводились соколі;
Тепер ни мають і коли
Про теє люде й споминати...
Минув наш давний, тихий рай,
Минула давна наша воля...
Але ще кажуть, як сокоби
Назад повернут-ця в наш край,
То ще гаразд на світі буде.
Ни вірю я — най вірють люде!
Бо в нас було колись добро,
І славно в нас було,
Доки наші ни приймили
За короля круля
Краківського. Пропав і круль,
І ми з ним пропали, —
Єзуїцькі колеґії
Лиш повиростали,
Як гадярки капаністі
Слотавого літа.
А ми усе питаємо,
Чо' лихо на світі?
Покажімо Єзуїтам
У Рим лиш дорогу,
Відберімо чортам царство,
Та віддаймо Богу,
Тогди у нас і соколи
Вестись назад стануть,
А ті гори свою волю
Соколю дістануть.

Друк. Правда 1876, стор. 675. Друкуючи осььут справляємо по автографу, власність тов. Просвіти у Львові (шваркуш звич. паперу, записаний з одного боку синім чорнилом, в низу не Федьковичевою, а очевидно редакторською рукою підписано: »Ю. Федькович«).

С о н.

В венецькій салі я ніби стояв,
Дівчата гуляли, шаліли,
Всілякі-всілякі і з ріжних стран,
Чорняві, русяві і білі.

Й мене займали іти гулять,
А я стояв як та скеля,
І все дивив ся, усе дивив
На образ красний на стелі.

На нїм були намальовані
Удова з своїов донькою;
Донька трималась за серце руков,
А мати їй ніби глагоїть.

І ніби питає у неї все:
„Що в тебе, єдина, боліє?“
„Нічо“ — сказала так глухо, так...
І знов як у перед німіє.

А там десь з боку рицар стоїть,
І з другов си ніби жартує;
Дівчина тяжко ніби зітхла,
А рицар то ніби не чує.

Друк. Правда 1876, стор. 684.

Я в і р.

Стоїть явір над калинов —
Широкий лист обпадає;
Під явором калиночка,
А явір ї укриває.

На калині ягідочки,
На яворі анічого ;
Така доля, пани-брата,
Чикає з нас ни одного.
Літі криє від упалу,
Зимі листок розсипає,
Нивгадану свою долю
Широкими укриває.
А та доля мальована
К соловію в гніздо гнеть ся ;
Коло серця молодого
Як гашечка чорна веть ся.

Покинь, явір, покинь, бідний,
Пиху укривати,
Та вчи ліпше своє серце
Лишенько ховати.
Навчиш — добре, а не навчиш —
Усихай, небоже !
Хіба даром зеленіти ? —
Пожаль тя ся Боже !

Друк. Руська хата, Львів-Чернівці 1877, стор. 1. Перша
часть тої збірки була надрукована у Львові вже 1876 р. Справлено
тут по автографу автора (власність тов. Просьвіта, шваркуш звич.
паперу, писано лише по однім боці синім чорнилом, підпис автора
червоним).

О чом Дунай !...

О чом Дунай, о чом тихий,
О чом же ти ни рожевий ?
Чо' пісочок ни перловий,
Бережечки кришталеві ?
Я би з пюрця павляного
Зладив човен тай веселце,

Я би поплив кінець світа
 Найти серцю рівне серце.
Сходив я світ, сходив другий,
 Тридевяту землю схожу,
Усе вижу, усе чую,
 Усе знаю, все нахожу;
Лиш серденька не нахожу,
 Лиш серденька мому пару...
Було серце як то сонце, —
 Люде вкрили чорнов хмаров.
Було серце як та рожка, —
 Люде взяли попід ноги;
Було серце як Бог праве, —
 Юда. продав свого Бога...
Юда? — люде го продали!...
 Да. коби хоть в добрі гроші!
А то в корчмі за дві чарці...
 О, ти світе нехороший!

Друк. Руська хата, Львів і Чернівці 1877, стор. 2. Справлено тут по автографу поета (власність тов. Просвіта, піваркуш звич. паперу, записаний з одного боку синім чорнилом, а підпис автора червоним).

Де доля?

Ти дома молотив горох,
А я ходив, мій милий брате,
У Німці доленьки шукати;
Ходив-єм навіть до Волох,
І за шклянні тиролські гори;
Нарешті навіть і до зорі
Ходив, ба хожу ще і досі, —
А доля спала у горосі.

Друк. Руська хата, 1877, стор. 2. Справлено тут по автографу поета (власність тов. Просвіта, піваркуш звич. паперу, писано з одного боку синім чорнилом, підпис автора червоним).

Волошин.

Тяжко, браття, серце брати,
Та на вірші розривати,
А ще тяще дивити ся,
Як на світі плиничить ся,
Та як люде вбивають ся,
Душами торгують,
Як ні заповідей божих,
Ні Бога ни чують,
А у крові неповинні
Руки умивають.
То ни злодій, що шляхами
Людей розбиває,
А то злодій, що смиренно,
Богобоязливо
Та законно тебе ріже, —
А ти нещасливий
Ще гадаєш, що так треба.
Оно так ни треба,
Хоть ті люде тебе дуря,
Що так прийшло з неба.
Ні, братчику! Господь добрий
Кождому на світі,
А ми самі неситі
Иродові діти;
У нас одних ни найдеть ся,
Нимає святого,
Як лиш міщук¹⁾ з талярами,
А білш і нічого.
За таляри в нас продають
Народи і душі,
Ба то навіть рідні діти!...
Що-ж робити мусим?
Серце тріскат страждаючи,
А оно співає!...
Вибачайте! — бо плакати
Вже сльозів ни має²⁾.

¹⁾ В перводр. міщук. ²⁾ В перводр. ни стало.

У хатині край селини
Волошка тривала,
Та Господу молила ся,
Та коверці ткала,
Та на сина дивила ся
Сльозойов любойов.
А він собі як той ангіл
З божого престола
Чистов душев процвітає,
Нічого ни знає,
Що в сусіди Катерина
Як мак процвітає,
Як мак повний у городі...
„Мамунечко, серце,
Ану я йду до сусіди
Обіздрить коверці!
Які-ж красні!“... „Маріучко!
Голубко, нанашко,
Коби і я такі вміла!“
„Тобі-ж, доню, на що?
Богатого батька дочка —
Ни тобі робити,
Тобі в буддень як в неділю
В пафталях ходити,
Та у салбі, та в дьордеях!..
Чи як кажеш, душко?“
„Нанашечко, Манолій де?“
„Пішов збивать груші“.
„Ох нанашко, й мині грушок!
Голубко нанасю!“...
„Иди в садок, моя рибко,
Манолій най дасть ти.
Та ни біжи так, бо впадеш!“
А дівча й не чує,
Уже й в садку! — „Манолечку!
Манолій, чи чуєш?
Неня рекли грушок дати“.
„En, in data mare!“¹⁾

¹⁾ Добре, я дам зараз.

„Та бо ти все по волоськи!“

„По волоськи? дагае¹⁾.“

„Я по руськи ни уміла!“

„Я навчу, Манолцю!“

Хочиш, серце Манолечку?“

„Я? Deu, сае хочиш! ²⁾ —

„Як си dice: te iubescu?“ ³⁾

„Я тебе кохаю!“

„Я тебе oh Deu⁴⁾ кохаю!“

„А видиш, як знавш!“

„Як си dice: in vesi vesi?“ ⁵⁾

„Кажет ся: на віки!“

„Я кохаю in vesi vesi!“

„Та ні, ні, на віки!“

Ох лишенько, уже й забув!“...

„Я вже ни забуду:

Я люблю тебе на віки!“

„Тепер, Маню, буде!

А прийди в садок у вечер,

Мемо далі вчитись“.

„Vine, vine, Deu сае, bine⁶⁾!“

Оттак мої сизі

Любили ся, кохали ся,

І самі ни знали,

Як они се пізнали ся,

Як в'ни покохались,

Як стояли що вечера

В садку під вишнейов,

Як обое ділили ся

Святойов душейов,

І як серце до сердечка

Прилипло як з медом.

А чого-ж їм молоденьким

Ще у світі треба?

Може й треба, я не знаю...

І они не знають,

Чого в садку жартуючи

Сльози утирають.

¹⁾ Так ²⁾ Бігме, що хочу. ³⁾ Як сказати: я тебе люблю ⁴⁾ Бігме
⁵⁾ во віки віков ⁶⁾ Добре, добре, бігме, добре.

Може вражі команки ті?
І то може бути.
„Манолечку, а ти плачеш?“
„Ні, моя голубко!
А ти, серце?“ — „Ховай Боже!
Я, сизий, весела!“
А тут з хати стара мати
Кличе до вечері.
„Катерино, ходи їсти!“ —
„Я, мамо, ни хочу!“
І шириньков швидесенько
Повтерала очи.
„Ох лишенько! Манолечку,
Коли будеш в мене?“
„Завтра, душко“. — „Ни забудь же!
Ни забудеш, Маню?
Та ни ходи такий смутний!“
„Я, душко, ни хожу!“...
„Ти думаеш, що мій батько?...
Боже милий, Боже!
Хіба в мого ба й бадечка
Доньок є багато,
Аби мене хотів втопить?“
„Твій батько богатий,
А я бідний, Катре, серце!
Я пропав на віки!“...
„Манолечку, що ти робиш?
Їй Богу, з престрїту!...
Фе так робить, я наємюсь!“
„Ба й ти ни плач, люба!“...
„А ти ни меш, Манолечку?“
„Ні“. — „Й я вже ни буду!“
Тай заплакали обоє
Як ті малі діти...
Що-ж нам білше і осталось

В широкому світі!
Що-ж білше осталось в широкому світі,
Як дрібними сльози горе вливать?..
Діти мої, діти, нещасливі діти,
Не всїгди на батька, на неню дуфать!

Бо і они люде, серцем ни питають,
Свої рідні діти ріжуть, убивають
Думі на офіру! Що ж мусим робить?...
Нам тільки осталося — плакати та любити!

А що далі з того буде,
Ни питайте люде!
Ідїть тихо на різницю,
І ни кажіть людем,
Бо они вас ще осудя
Тай назвуть ледащо!
Серцу легше носить горе,
Хоть ни знає, за що;
Лиш най люде ни сміють ся,
Та ніхто ни знає.
Да се стара, бачте, пісня, —
Нової співаю.

Світить місяць, розсипаєсь,
Селом світло погасили,
Грає легінь, приграває
У дівчини під вікнами.
Грає легінь, виграває,
Тай словами примовляє:
„Ох дівчино моя мила,
Ти богацька, я убогий;
Я о тебе ни стараюсь,
Присягаю пану Богу!
Да і твого батька-неньку
Подалік му обходити,
Аби твому батьку-неньці
Чим воленьку ни зломити.
Да і тому богачеви
Му з базарю уступатись,
Аби ни мав вітак, серце,
Тобі він чим вирікати.
Лиш одної сеї нічки,
Доки село ще ни чує,
Позволь мині тутки грати!
З поза садів ни учуєсь,
А по стежеці, по вбиті

Ни покмітя мого сліду,
Відспіваю, відограю,
Повтараюсь, да і піду.

„Пішов легінь до домочку...
Рухло село, уставало,
Про колачі вештало ся,
На весіля убіралось.
Лиш у вдови у хатині
Лежить легінь на ослоні,
Сам убраний, ручки на́вхрест...
А удови нима дома,
Пішла шукать Христа ради,
Чи-б хто ни збив домовину.
Найшла, чи ні — Святий знає,
Бо весіля як покинуть?“

До чого я люде добрі
Таким ще морочу?
Ліпше далі доспіваю,
Як втерали очи,
І як далі кохали ся
Наші голубята,
Як раділи, як плакали...
А батько і мати
Ба-й-ба' собі, що Катруся
З легінем говорить.
„Нихай собі наговоря-сь,
Як та зоря з морем!“ —
Каже батько. — „Ще молоді,
Звичайно: ще діти! —
А що, Катре? Твій, бач, школярь
У голов ни битий!
Борзо вивчив ся по руськи!
А ти по волоськи
Ще ни вмієш? Чо' встидаш ся?“
„Да я отце трошки
І умію!“ — „Ач, казала,
Що ти тої мови
Ненавидиш! А в'на гарна!
А в нашої вдови

Вже вивчилась ткать коверці?
Я тебе що днини
В неї вижу... А гарно тче!
Ще й гарного сина
Собі має, ніщо й казать!
Лиш шкода, що вбогий!
Певно шкода! Да що-ж робить?
Ми усі під Богом.
Коли Господь допоможе,
То буде й багатий.
Чи як кажеш на се, стара?“ —
„Да оно то — знати.
Але доки ситий схудне —“
„Мовчи собі, бабо!
Та от що пазь: нам старостів
Сподіватись треба
На неділю, а то гарних,
Попівського роду!
А то й сам собі попович!
А з того виходить,
Щоб то гарно зладити ся,
Бо й весіля буде,
А Катруся попадейов
Вже верне від слюбу.
От що, доню! Той гарніще
Вивчить по волоськи,
А може ще і читати
І писати трошки.
Будеш собі кругом паня!
Ще і криволіну,
Казав, справить.“ — „Ох таточку!
Таточку єдиний!
Ни вбивайте, ни карайте!
За него ни піду!“...
„Ні, ни підеш, моя доню,
Колясков поїдеш,
Читвірнейов! Аж закурить!“...
„Ни хочу я, тату!
Нихай їде сам колясков,
А я буду ждати

Свої рівні!“ — „Бач, царівна!
Кращого ти треба?
Я два роки вже шукаю,
А ни міг надібать
Гарніщого собі зятя...
Що гроші! що слава!
А що вже рід, бач, великий!...
Хоть у яким праві
Допоможут. заговоря,
Хоть би і в владики!
А ти знаєш, дурне дівча,
Що то за велике —
Оно діло, той владика?
І сказать ни можу!“
„Тату, мамо, ох таточку!
Боже ти мій, Боже!...
Я ни хочу ні владики,
Ні попа, ні пана!
Віддайте мя, мій таточку,
За моего Маня!
Я ліпшого і ни хочу!...
О Боже мій, світе!“...
„Що то, стара, з нашев Катрев?
Чи лиш ни з престріту,
Або з очий отаке їй?
За бабов післати,
Най примовить на чім нибудь.
Напити ся дати,
Ще й обмити! Чуєш, стара?
Бо я йду до Жида,
Щоб горівки на весіля
Доброї стокміти“.

Ни знат Катерина, чи ніч се, чи днина,
Чи люде говоря, чи сонце сия,
Чи в'на на сїм світі, чи у домовині?..
„Мамунечко, серце, голубко моя!
Чого ти малойов мене ни приспала,
Або як купала, чому ни залляла,
Купелем залляла?... Тогди було вбить,
Ніж нині як камінь у мори топить!“...

Отаке то, пани брата,
Дієть ся на світі!
Така доля судила ся
Всім богацьким дітем.
А в бідного кланя дітей
У безверьхі хаті,
А кождому свою долю
Держить Бог богатий.
Бо то старий наш господарь,
Той Господь на небі,
Знає богача карати,
І знає, що треба
Убогому: свою волю,
Серце нилукаве,
Що кождому горю вірить...
Він пан над панами!

Богач ляже спати —
Всю ніч 'му ни спить ся;
Сидить над грошима —
Серденько в нім бєть ся.
Сяде до вечері —
Всі кусні рахує;
А вдавить ся дідько —
Сини прогайнують
Лукавую працю,
Да ще й наєміють ся,
За батькову душу
Шампанами виють ся.
А бідний сердега
Ляже тихо спати, —
Доленька приснить ся,
Водиці напєть ся,
От він і щасливий,
От він і богатий!
Бідуйте, пани ви,
У златих палатах,
А я в свої бухни
Як царь буду жити,

І люде любити
І Бога хвалити.

Ни слухали батько-мати,
Робили, що знали.
А Катруся безталанна
Мліє умліває.
Вийшла в садок подивитись,
Чи ни уздрить того,
За ким гине, пропадає
Сердешна небога.
Нима Маня, ни приходить!
Що-ж робити мусить?
Побачила за парканом
Удовину грушу,
Тай згадала, як бувало...
Бувало... Минуло!
Ни вернеть ся во вік віки!...
І сльози люнули
З очий карих, як той дунай!
„Єдиний мій, милий!...
І ти мене вже покинув
При лихі годині? —
І ти мене вже понехав?...
Нихай і так буде!
Озьму в батька два таляри,
Та куплю отрути,
Тай загину, мій єдиний,
У твої хатині!
Легше буде мині лежать
У ті домовині,
Що ти мині вибудуєш,
Єдинеє серце!...
А та твоя стара неня
Укріє коверцем,
Знай зазуля синим шором —
Все лихо загоїть.
Буде мині здавати ся,
Що я вже з тобойов
Повінчана, мій Манолій!...

Де-ж ти забарив ся?...
Нагнівав ся! навіть в-ві сні
Уже ни приснить ся!“...

Місяць сходить. Пішла Катря
З кінвами по воду,
А Манолїй молоденький
Вже ни переходить,
Як то колись, як бувало, —
Відай забуває!
Подумала, постояла,
Да як заспіває!...
Да вже ни про ті пафталї,
Що доси співала,
Коли свого Манолечка
Отут дожидала, —
А про того бай бадечка,
Що зарізав доню...
„Чи-ж я тобі, мій бадечку,
Ни вволила волю,
Або тобі із дороги
Ноги ни умила,
Що ти мене молоденьку
Втручаєш в могилу?...
Та коби хоть разом з милим!
Манолї, Манолї!“...
Як стояла, так упала,
Дала сльозам волю!...
„Забуває! Серце моє!...
Мене забуває!“...
Аж слухає безталанна —
Пішов голос гаєм:

„Frunda verde de pe bradu¹⁾,
Ти місяцю, ти королю!
Я з дівчинов розлучаюсь,
Присягаю пану Богу!
Ті дівчата всі однакі:
Відки вітер, туди гнуть ся,

¹⁾ Лист зелений на ялинї.

Як гадина коло серця,
Так словами обівають ся.
Да піду я стадо пасти
До Турчина до Стамбулу,
Щоб дівчина і ни знала,
Щоб дівчина і ни чула...
Щоб дівчина ни гадала,
Що я за нев умліваю!..
Цвите рожа над Босфором,
А Босфор се і ни знає.
Цвите рожа над Босфором,
У білий шум похилилась;
У вечері розцвіталась,
А до світа і відцвила.
Несе Босфор рожевий квіт
На голубі свої фалі,
Куди несе, куди заніс —
Сам Босфор і се ни знає.
Frunda verde de pe bradu,
А більший цвіт на лелії;
Питала ся султаночка,
Чо' в Босфора серце мліє? "...

Пішла Катря на підсаде
Шитя вишивати;
Чо-ж Манолій ни приходить
У сопівку грати?
Хіба єго нима дома? ...
О, Манолій дома,
З завязанов головою
Лежить на ослоні.
Коло єго стара неня:
„Се te dore¹⁾, сину?“ ...
„Нічо, мамо, нічо, сиза,
А так таки гину! ...
Я й без хори, мамо, гину, —
Що-ж робити мушу! ...
Підведіть мя до віконця,
Нихай подивлю ся

¹⁾ Що тебе болять?

До Катрусї на подвіря...
Чому ни приходить,
Аби-х хоть раз у останне,
Дививсь на їй вроду?
Богатого батька дочка,
Да ще й заручена!...
Мамо, мамо, чому наш двір
Ни озолочений?
Чому і в нас нимає так,
Як є у сусїди?
О ні, мамо, я зберу ся
Та в Гуцули піду.
Там ворожбити великі,
Они минї, мамо,
Анцихриста визвуть з пекла,
Я гроші дістану,
І висипю гору срібла
На нашім подвірю!
Нене, нене, ви плачете?
Ви ни ймете віри,
Як то дуже серце болить
Від того коханя!...
Ідїть, мамо, за отрутов...
Або ідїть, мамо,
За Катрусев, нихай на ню
Хоч лиш подивлю ся
Через поріг! Ідїт, ідїт...
О, серце Катрусю,
Що ти минї се вчинила?...
Так мамо: вчинила!
Она мабуть у Гуцули
До баби ходила
За чарами, та дала ми
У меду напиться!
А я хїба без Катрусї
Можу в світї жити?...
Я — без неї в світї жити!...
Вай моему світї!
Але ни так, ни так, мамо:
Я в опришки піду!

Я украду її в батька;
Я его заріжу,
Того злого поповича, —
Чого він тут лізе?
Чого в місті не вінчаєсь
Та ни бере паню,
А як ворон розбиває
То наше кохане?
Хіба єму я що винен
В широкому світі?...
Мамо, мамо, чому мене
Ни дали ви вчити
На то, що він? Тепер моя
Була би Катруся,
Тепер би я ни вбивав ся
Та ни губив душу.
Мамо моя!... Я затратю!
Єй Богу, затратю!...
Тай на віщо мині душі?
Аби пропадати!“...

Вийшов легінь у садочок,
Да вийшов на силу,
А та груша біло-біло
Як зима зацвила.
„О, ти груше, моя груше,
Ти білая груше,
Ти лиш сама пожалуєш,
Як загублю душу.
Ти одна лиш, бо під тобов
Ми двоє стояли,
Бо під тобов я плакав ся,
А в'на присягалась,
На Господа присягалась,
Що мейов буде,
Що на своїм цілім віку
Мене ни забуде,
Що ни піде за другого,
Лиш мене одного!...“

Катре, Катре, що я тобі
Завинив такого,
Що ти мене зарізала,
На віки убила?...
Ося груша, що так біло
Як зима зацвила,
Заскаржить тя у Господа,
У Бога святого!
Да й ти, святий місяченьку,
Да й ти, срібнорогий,
Слухав єї присягана,
І ти Богу скажеш,
Що стало ся, і їй двори
Богови покажеш,
Аби Господь і сам видів,
Чи можу я жити
Без Катрусї нивірної?...
Що-ж буду робити!“...

Сидить Катря на підсадю,
Та шитячко шиє,
Аж тут її дрібні сльози
Так і обіллели!...
Нихай ллють ся дівочї,
Нихай серце рветь ся!
„Пішов з садку пренидобрий,
Щоб і ни дивить ся,
І нищечком не дивить ся
На ту єго вроду!...
Хіба він мене ни бачив,
Що я у городї?...
І чого я отсе вийшла?...
Єго я побачить
Отсе вийшла!... Нирозумна!
Чого я се плачу?
Чого я се так журю ся?
Чого гублю душу?
Хіба єго лиш одного
Кохати я мушу?“

Лиш одного в сему світі?
О ні, мій єдиний:
Я лиш нині, мій соколе,
Їй Богу, лиш нині
Ще тя хочу покохати,
Вітак вже ніколи!“...
І нехотя безталанна
Дала сльозам волю.
„Чо' я плачу нерозумна?
О ні, я ни плачу,
Я хотіла єго тільки
В останнє побачить,
А він утік з городечка!...!
Хіба я дитина?
Він понехав мене любить,
І я 'го покину!
Так: покину нивірного,
На віки забуду!
Або умру!... В домовині
Легше мені буде!“...

Лежить Маньо на ослоні,
Як хусточка білий;
Сидить стара за кроснами,
Трохи не умліє.
„Сину, сину!... Ходім, любий,
До святого Йвана
У Сочаву! Я у черців
Там зілля достану,
І святого трунву вкрию
Найкращим коверцем, —
Він вислухат мене бідну,
Він загоїть серце,
І ще впросить тобі долі,
Сину мій Манолій!
О сину мій!“ „Нічо, мамо!
Ходім до святого
У Сочаву! Люде кажуть,
Що чуда ся діють

У Сочаві... Внесіть, мамо,
Мою паларію,
Тай сукману! Я помолюсь
За моє кохане
Нивірне!... О Боже мій!...
А правда то, мамо,
Що легінь раз помолив ся
В Сочаві святому
Про доленьку, і ни вернув
Назад вже до дому?
У Сочаві й поховали...
Черці поховали
Молоденькі, а молебнів
Аж вісім читали
Там про єго?... Ох ненечко!
Смерть — єдина доля
Для серденька так як моє
Убитого горем!...
А так, мамо?... Да не плачте!
Підем до Сочави.
Внесіть вбори.. А я хвильку
Ляжу тут на лаві,
Бо так мене сон і ломить,
Давно вже ни спав я!...
Дуже давно!... А так мамо,
Що Сочавці слава,
Що Іван Сочавський добрий?...
О, він допоможе!
Ідїть у кліть... О мій Боже!...
Боже добрий, Боже! "...

Ввійшла стара да із комори,
Внесла камешу рантухову,
Унесла через і кресак;
А він пишний як білий мак
Лежав під вікни, ручка права
На серденьку — і о Сочаві
Матбути думав...

Друк. Руська хата, стор. 88—96.

Лайдака.

„Куда збіраєш ся, єдиний?“
На силу мати говорила.
„Куда ти хочиш мандрувати,
На кого хату понехати,
Батьківський хутір і оселю!“
„О нене, світ ми тут нимилый!
В чужему хочу ся набуть!
В чужему доля, а ни тут“.

Пішов ледінь, заріс лісок,
Хатина схилилась.
Поховали стару неньку,
Припало все пилом.
Розібрали добро люде —
Нї, добра ни було,
Бо забрав піп за похорон...
Тимчасом на кули
Шкандибає в торбах старець,
Тай став тай заплакав.
А ті люде говорили:
„От якийсь лайдака“.

Доси не друковане. Друкуємо з автографу (власність Про-
євіти у Львові, піваркупи звич. паперу, писано з одного боку си-
нім чорнилом). Очевидно рукопис присланий був разом з поперед-
німи для «Руської хати», та забракований редакцією — Вол. Бар-
вінським.

Я гадав.

Я гадав, що лиш у Римі
Торгують ся лихом,
А то і в нас, в Цариграді
Сумирно та тихо
Підточують корінь воли
Товеті та пuzаті.

Патріархи та кат зна що!
Але чий прокляті
Подавлят-ця, бо та правда
Тверда як зелізо:
Масні книші лізуть в горло,
Зелізо ни лізе,
Хіба добре наострене
І в мечі окуте,
В мечі кацькі! — А це правда
Вічна, низабута.

Доси не друковане. Друкуємо з автографу (власність Про-
світи, ut supra).

Чи хто зміркує?

Чи хто зміркує, що є то в світі зрада?
Ніхто на світі ще ни зміркував того.
Казали старі, що то від бога Лада, —
Коли-ж то є так, то я ни вірю в Бога.

Підпаля ти дім, ти другий побудуєш;
Возьмут тобі честь, ти другої дістанеш;
Затратя твій вік, по смерти ти ни чуєш, —
А зрадя тебе — твердов ти скилев станеш.

Та коби скилев, то ще би то нічого,
Зробили би з тя кумира або плиту.
Да в ні-ж бо серце!... О, ни вірю я в Бога!
Мене ме за гріх, я 'го за біль судити.

Доси не друковане. Друкуємо з автографу (власність Про-
світи, ut supra).

У ледіня.

У ледіня ворон коник ;
Коникови гриву чешуть,
А самому молодому
Товариші трунву тешуть.
Утесали, змалювали,
Бервінками устелили,
Забераним¹⁾ коверчиком
Домовину гарно вкрили,
Тай винесли на кладбище —
Така, хлопче, твоя доля!
Зарзав коник вороненький,
Засняла ясна зброя —
Тай білш нічо' а нічого...
Чого білше в світі й треба?
Кажуть люде, що десь небо —
Про віщо нам того й неба?...

Доси не друковане. Друкуємо з автографу (власність Про-
світи, ut supra).

Богачева.

Музики тнуть, вінок шиють
В богацькім дому.
Ох, як тяжко ледіневи
Пишному тому!
Заплакав би молоденький —
Соромієть ся;
Уздрить батько, уздрить мати,
Питатимуть ся.
А він що їм на це скаже
І що відповість?
Мати сплаче, батько злає,
Село ся довість.

¹⁾ Перечеркнено первісне: Мальованим.

Тимчасом одчиняєсь брама,
І входить в контусях, як паня,
Княгиня на пропій просить.
Усіх витала, всіх просила,
А на єго лиш подивилась,
От ніби: й так тобі досить.

Доси не друковане. Друкуємо з автографу (власність Про-
світи, ut supra).

Як ліпше?

Коби я знав, пани братя,
Що доля є в світі,
Я би за ню поклонив ся
І чортовим дітем.
Але доленьки немає
Нї в чорта, нї в Бога.
Ни йди, хлопча, манівцями,
А іди дорогов
Таки простов, тов дорогов,
Що світ собі ходить, —
Буде тобі в нему добре
Без всего заходу.
Будеш грошики збивати,
З людей наругатись,
А в вічи їм сміявше ся
Братами взивати.

Доси не друковане. Друкуємо з автографу (власність Про-
світи, ut supra).

Проходан.

Уберу я, пани братя,
Чирчевий сардак, —
Скажуть люде: „От харцизник,
От друк та лайдак!“
А вберу я лудинину,
Рубець на рубци, —
То муть на мя в'ни тровити
По хуторах пси.
І як же їм догодити?
Скажіте мині!
Чи у меду, у горівці,
В зеленім вині?
Вино випють, а мід возьмуть
До дому жінкам,
А я усе у них буду
Гільтяй проходан.

Доси не друковане. Друкуємо з автографу (власність Провіти, ut supra).

Гой видів бо я.

Гой видів бо я у Римі чуда много,
А в Греків, кажуть, ще було его білше;
Да що ми по тім? Що мині з чуда того,
Коли у горах, у наших горах вільше!

У Римі чуда з маймуру та з порфіру,
Та в гордих церьквах та в припишних палатах;
А в горах ліси, а у лісах лиш звіри,
А під скалоюв бухнина, ні-же хати.

А в ті бухнині чорні, чорні очі.
Що би то я дав, аби в'ни сині були!

Щоб ни світили зорями серед ночі, —
Бо хтос підоздрів, всі вже люде учули.

Доси не друковане. Друкуємо з автографу (власність Про-
світи, ut supra).

Гой зійшла зоря.

Гой зійшла зоря да при місяцю близько,
Да молод місяць від зіроньки все боком;
Місяць високо, а зіронька все низько,
Або він низько, а зіронька високо.

Отак то дієсь і на білому світі:
Люблю дівчину, а в'на ся насміває.
А в вїята дочка, як кажуть, краща цвіту,
Як мене уздрить, за мною пропадає.

А вдовин Іван за нею аж хорує, —
Богацька дочка з бідного хлопця кпит-ця;
А така доля любовою тов кирмує,
Що й в казці ни чув і вві сні ни приснит-ця.

Але бо чув я за чарівника в лісі,
Що вміє серце з грудий він винимати:
Коби по весні, та коби по обкісю,
Гой підуд-ж бо я старого в лісі знати.

А старий, чую, скочував ся до лугу,
І ни до лугу, а там десь аж за море...
О таке лихо! Ни збутись серця туги,
Ні туги серця!... Ох ти бідная зоре!

Доси не друковане. Друкуємо з автографу (власність Про-
світи, ut supra).

Чи є де краще?

Чи є де краще, як то місяця мая,
Коли в городах розцвітають-ця рожі,
А в саду вишні, а калина у гаю?
О, світ це красний! Милостивий ти Боже!

Да що по тому, що по красному світі,
Маках, леліях, що луги укривають?
Гой прийде косарь — о нищастний ти цвіте!
Пахучий поліг на сонци усихає.

Складуть тя у стіг, ниначе у могилу,
То дурній вівци, то козам, то коровам!
Отака доля ни лиш цвітам судилась,
Бо часом і вам, дівчата чорноброві!

Доси не друковане. Друкуємо з автографу, власність тов. Руська Бесіда в Чернівцях (піваркуш звич. паперу, писано на однім боці синім чорнилом, почерком таким як і попередні поезії, але без підпису автора).

ДИКІ ДУМИ,

ДУМАВ

Гуцул - Невір*).

*) З кінцем 1876 р. прислав Федькович у редакцію «Правди» зшиток своїх поезій під сим заголовком. Редакція почала друкувати його у Правді 1877 р. (Сербські ваї в ч. 1, Дикі думи, Гуцул-Невір, Довбуш, Дзвінка, Доля в ч. 4—5, Гуцул-кобзар, До маймурового ангела, Бісків, Сокілський, До рожі в ч. 6, Рожа в ч. 9), а рівночасно окремим, дуже оздобним виданем. Але незвісно чому друковане «Диких Дум» у «Правді» перервало ся, а окреме видане, якого вже було надруковано 1 чи 2 аркуші, закинено. Тільки по Федьковичевій смерті значну часть збірки надруковано в «Дѣлѣ» 1886 та в «Зорі» 1887. Федьковичів автограф зберіг ся у мене і я передав його в бібліотеку Наук. тов. ім. Шевченка. Се зошит звич. паперу 4-о, 95 карток, із яких дві кінцеві чисті, а інші пагіновані рукою Федьковича, всіх сторінок 185. Вони містять: 1 титул, 3—167 поезії (всіх 41), 183—185 Ізвід (себ-то зміст). Сей автограф ми кладемо в основу нашого видання, друкуючи з него все крім пісні «Страж на Русі», поданої вже висше, та подаючи Федьковичеві поясненя не на кінці збірки, а під текстом там, де яке належить, і пропускаючи «ізвід».

Дикі думи.

Гой думи-ж ви мої! Гой чорні-ж ви мої,
Та де вас подію?
У край Чорногори, у край золотої¹⁾
На швару²⁾ посію.
І муть Чорногоров легіники³⁾ трови⁴⁾
На лови ходити⁵⁾,
І муть мої думи у травах шовкових
Усі находити!
І муть Чорногоров легіники юни⁶⁾
На оленя пасти⁷⁾,
І муть мої думи за срібнії струни
На гусли в'ни класти!...
І муть Чорногоров легіники юни
На гуслех тих грати,
І дума ме думі, а струна ме струні
Всю правду казати.
І голос відобесь ділами⁸⁾-долами,
Плаєм⁹⁾ по рокиті¹⁰⁾...
І підуть до церкви в неділеньку рано
Сльозою умиті.
А там запитають в самого владика,
За віщо забули?...

¹⁾ Чорногора — найвища гора у гуцульськїм околі. ²⁾ Швара — особливий рід дуже буйної трави, зеленій, лискучий як барвінок. ³⁾ Легінь або ледінь — парубок. ⁴⁾ Трови — польоване з неами. ⁵⁾ Лови — мисливство, польоване. ⁶⁾ Юн — молодець. ⁷⁾ Пасти — засісти на звірь. ⁸⁾ Діл — купола гори. ⁹⁾ Плаї — дорога, стежка в лісі. ¹⁰⁾ Рокита — гора, на котрі голос відбиваєсь.

За віщо ті люде, ох, думи ви дикі,
В кайдан вас закули?
І пустить вас, думи, небесний владика
По полю на волю, —
І найдете в світі, о мої ви дикі,
Ще й щастє і долю!...
Розсипте-ж ся, думи, о мої ви юні,
Як тії Татари!...
І загомоніте, як дзвони та струни,
Від хмари до хмари!
Друк. Правда 1877, ч. 4—5, стор. 121—122.

Гуцул-Невір.

Гуцул-Невір, Половчанин¹⁾ —
Хто на Русь 'го й не знає?
Плужить долом Подолянин,
Піт кровавий утерає, —
Він же стоя на рокиті
Виграває у трімбіту;²⁾
Хоть поруга всего світа,
Він ругаєсь всему світу!...
Ріж, розорюй, безталанний,
Чорну свою скибу-долю,
Доки світ сей окаянний
І тебе в ню не приоре!...
І тебе!... Там що за гія?³⁾
То куми с хрестин вертають:
Віра, милість і надія...
О! я тим затрімбітаю!...
Бо їх тільки й видко буде,
Що на гульках, на крестинах!

¹⁾ Половчанин — Гуцули пишуть ся половецкого роду. ²⁾ Трімбіта — то, що у Тиролів Schalmel. ³⁾ Гія — збіговиско, товпіт, баталія, мотлох.

Обдурені бідні люде,
Й ти, дитинко, обдурена!...
Там же — що знов буришкають¹⁾?
Домовину бідну, голу!...
О! я й ті затрїмбітаю,
Щоб їй чути аж до долу!
Бо їй тільки і осталоєь,
Що є трїмбітов та в могилу!
Де-ж надїя, що тримала²⁾?...
Вїра, милїсть, що крестили³⁾?
О, такий то Гуцул в світї:
Люде плачуть, він їм грає!...
Втер си очи, втер трїмбіту,
І нової зачинає.

Друк. Правда 1877, ч. 4—5, стор. 122—123.

Недуг

Довбуш.⁴⁾

„Ти що се, Марку? що се, сину,
Єдина моя дитино?...
Чого так, соколе, згорів⁵⁾,
Неначе той господний гнїв,
Що вдарить громом в ясну днину?“
„Не, мамо, не в днину,
А в опівніч... ще й у глуху!
Ти-ж не видиш, нене,
Як той місяць схорований
Д' хмарі припадає,
І як хустков шовковою⁶⁾
Вяже-утискає
Голівоньку?... А втискає

¹⁾ Буришкати — нести щось, але по неволи. ²⁾ Що тримала, т. є. яко кума до хресту. ³⁾ Крестити дитину — за кума дитині бути. ⁴⁾ Довбуш — славний гуцулський опришок. ⁵⁾ Згоріти — з горячки говорити. ⁶⁾ Хустков шовковов — на знак великого жалю звязує собі Гуцул голов хустков.

З усеї ю сили!...
Ти не знаєш, а я знаю...
Бо там є під могили
Встає блідий... блідий-блідий,
Неначе з маймуру,
Той калфа¹⁾ наш чорногірський...
Й насува похмуру
Той кресак²⁾ свій у золоті...
Й кучері стрясає...
І кроваві свої руки,
Мамо, обзирає
До місяця... а здоймив їх³⁾
Він, мамо, на силу,
Бо 'му груди прострілені...
Так, нене ма⁴⁾ мила!...
Прострілені!... А він духом⁵⁾
Урвав дармовиси⁶⁾,
І сардаком⁷⁾ на мураву
Тріпнув.... Не диви ся!
Бо на шиї 'му гашечка⁸⁾
Аж чорно-черлена
Оповилась... очи іскря...
То-ж то десь студена!...
Аж зодрег ся!... Гу!... І вхопив
Він зеленооку,
І пустив ю ранов в серце
Глибоко-глибоко!...
А она вже не звиваєсь!...
Дай кріс⁹⁾ ми, бо клята
Се матбути загадала
Душу з него ссати!“

Друк. Правда 1877, ч. 4—5, стор. 123—124.

¹⁾ Калфа — начальник, голова. ²⁾ Кресак — стрілецький убраний капешох. ³⁾ А здоймив їх, т. є з великого болю. ⁴⁾ Ма — мой. ⁵⁾ Духом — дуже борзо. ⁶⁾ Дармовиси — китиці у сардака є переду, як у угорського долмана minde-kette. ⁷⁾ Сардак — гуцулска одіж, на угорський долман похожа. ⁸⁾ Гашечка — гадина мала, але дуже їдовита. ⁹⁾ Кріс — Jagdgewehr, Jagdstutzen.

Дзвінка.¹⁾

„А як тобі?... Ох, божа мати!
Давайте свічки!!!²⁾ — Сину мій!...
Не даром приснивсь мені рій³⁾
Тої ночі!... Біжіть та знати⁴⁾
У ватер⁵⁾ дайте!... Укопати
У городі тої!⁶⁾
„Не! не хочу, мамо, тої
Я білше вже твої...
А унеси мені борше
Убранє ти с кліти⁷⁾!
А сардак той чирчиковий⁸⁾,
Що вишиті квіти
Та кучері на грідушках⁹⁾!“...
„Ох, сину мій!... Боже!“...
„І не моли єго пусто,
Бо й він не поможе!...
Єму-ж Дзвінка та не снілась,
Як мені се, нене!...
В печи полемінь палає
Черлена-черлена...
А в'на вхопила крести два
Тай стала тонити
У черепі... Подай, мамо,
Водиці напитись!...
Тай зсипала дві з них кули
Червоні-червонні!...
І набила у близницю¹⁰⁾...
Ще і змійовони¹¹⁾
Набила в ню враз с порохом,
Та зрад-зіля¹²⁾, мамо!...“

1) Дзвінка — Довбушева коханка. 2) Давайте свічки, бо умере.
3) Рій як ся снить, то мусить хтось в дому умерти. 4) Знати давайте, щоб люде збігались. 5) Ватра — гунулский шатер, хата, мешканє. 6) Тоя — aconitum, der blaue Fingerhut. 7) Кліть — комора без вікон. 8) Чирчик — Koschenille; чирчиковий — червоно закрашений, фарбований. 9) Грідушки — перед у сардака (грій-душу). 10) Близниця — Doppelgewehr. 11) Змійовона — рід зіля, котре баби до чарів употребляють. 12) Зрадзіль — также таке зіле.

У ясені пугач загув¹⁾
Так глухо, як в ямі,
Що аж дух ми заперало!...
А у горні вило,
Мов нечистий²⁾... А в'на, мамо,
Ручницю³⁾ ладила...
Аж тут пук-гук у віконце...
„Се я! з легінями!
Лесь⁴⁾ твій! Довбуш!“ Аж тут, мамо —
Не дай мене, мамо! —
Як і гряне двічі с креса,
Неначе два громи!...
А він тільки й повалив ся,
Як кидрев⁵⁾ на зломі!
А з грудий 'му дві косиці⁶⁾
Під стріху аж грають!
А в'на сперлась на ручницю,
Та ся оціряє⁷⁾...“

Друк. Правда 1877, ч. 4—5, стор. 125—126.

Д о л я.

„А спиш ти, сину?“, — „Не вже, нене!“
„Може водиці би подать?“
„Не хочу! а зголове зладь!...“
Високо, як д' домовині!“...
„Ти що се знов, сину?
Хочеш мене осиротить?“...
„Не, моя єдина!
Я не умру!... Бо ось мені“

¹⁾ Пугач загув — а се злий знак у Гуцулів. ²⁾ Нечистий — чорт, диявол. ³⁾ Ручниця — die Flinte. ⁴⁾ Лесь — Олекса. ⁵⁾ Кидрев — кидрове дерево, кидрина. ⁶⁾ Косиця — ein bogenförmiger Strahl. ⁷⁾ Оціряти ся — усміхати ся, kokettiren.

Що снила ся доля...
А се мабуть таки моя!¹
„Яка-ж в'на?“ — „Соколя!...“
Як у того легіника,
Що він мені снів ся!²...
„Уповіж ми!“ — „Я уповім...“
Той місяць зарив ся
Гет десь в хмари... Аж оглухло!...
Лиш молня десь грає,
Та на Довбуша могилі
Дуб с кидром дрімає.
Аж тут легінь набігає
Обдертий, невбутий,
Неначе він на сім світі
Від долі забутий.
Ноги кровйов закіпіли,
І руки кроваві...
І верг¹), нене. каманаком²)
В шовкову мураву,
І впав лицем на могилу,
Неначе без сили...
І обіймив кровавими
Кроваву могилу.
„Довбущуку! наш ватаже!³)
Учуй мене з ями!
Ні я щастя, ні я долі...
Ні батька, ні мами...
Як журавель туманами
По світі сім бю ся!...
Подай мені иншу долю,
А не — возьми душу!
Хай не дражню вже тільки пси
Чужими хатами!“...
„Долі, хлопче? Царем будеш!“ —
Обізвалось з ями. —
„І ме ти світ поклоняться,
Як сонцю в проміню!...“

¹) Верг — кинув. ²) Каманак — гуцулска шапочка, Varet.

³) Ватаг — начальник.

Отак, друже! так, Гуцуле!
Отак, мій легію! "...
„Царем, батьку? Я не хочу!
Царем я не буду!
Я за ката не придав ся“...
„То Довбушем будеш!“
Обізвалось з під могили,
Аж вжахли ся гори, —
„І заграє та кров чорна,
Уража як море!...
І будеш нев всіх дукарів¹⁾
Поганих поїти!“
„Я Довбушем? Не, калфо мій!
Ніколи у світі!
Тебе-ж може не убила
Та нешта²⁾ лукава?
Та Гуцули не прокляли
За свою неславу?“
„То кобзарем мені будеш!“
Гукнуло у трете,
Неначе грім, аж йойкнули
Всі гори-рокити.
„Коли не хоч в світі бути
Ти людем за Бога,
О! то здихай псом голодним
У їх ти порога!“...

„Тай тільки, ненечко моя!
Зза кичер³⁾ червоно зоряло,
Зза кичер сонечко вставало.
Закерекорив⁴⁾ ліс... а він
Пляями в долини, та далі!...
А в слід за ним та доля гнала
С торбами, нене, на вздогінь!“...

Друк. Правда 1877, ч. 4—5, стор. 126—128; потім з відмінами (редакційними!) в тексті в Родимім Листку 1879, стор. 154. Сю саму тему обробив Федькович уже давнійше в вірші »Сам«, див. висше стор. 172—174; до неї він вернув ще раз 1886 р., див. далі.

¹⁾ Дукаръ — богач. ²⁾ Нешта — курва. ³⁾ Кичера — вершок гори. ⁴⁾ Керекорити — гомоніти.

Гуцул-қобзарь.

„Чо' задумавсь, мій легіню?
Нині-ж предсея день не Марків¹⁾,
Та ні Роз-игри²⁾ сегодне,
Щоб гуляли де Маявки³⁾!
Радо, хлопче! Твій татарин⁴⁾
Вже осідланий, готовий!
Кріс та в ліс! — а так до дівки,
А на рано тут здоровий!“

„Не, мій батьку! Не, мій сизий!
Най вже братчик с креса бринька
Та татарином гуляє, —
Ти-ж подай ми кобзу⁵⁾ с клинка!...
Бо в грудех ми зашуміло,
Наче орли в крила дзвоня,
Сли у сонце нагадають
Сли в заліжку с хмаров гоня!“

„Де ви, хлопці? До лікарій!
По воскарьку⁶⁾! За примівок⁷⁾!
Чи ти в папороть⁸⁾ не вбрив лиш,
Блудя лісом с тов сопівок?
Або тяр⁹⁾ під княж-ялицев¹⁰⁾
Тов проклятов ти не спав-сь?!...
Сину, сину нещасливий!...
На ахтевні дни¹¹⁾ пропав-сь!“

„Так, мій бадечку! пропав я!...
Хоть з ручниці та у груди!...“

¹⁾ Марків день — 25 априля, котрому Гуцули особлившу силу приписують. ²⁾ Роз-игри — четверь по Зелених святах, в котрий то день нечисті духи гуляють. ³⁾ Маявки — міфтичні дівчата, котрі на Розигри по лісах і лугах гуляють. ⁴⁾ Татарин — кінь. Гуцулскі коні мають бути татарского сою. ⁵⁾ Кобза — музикальний інструмент. ⁶⁾ Воскарька — що воском ворожить. ⁷⁾ Примівка — знахорські речі, слова, вірші. ⁸⁾ Папороть — Farrenkraut. ⁹⁾ Тяр — гуцулскій вираз, котрого годі обяснити. Німець би сказав: Oder hast du vielleicht gar... geschlafen. ¹⁰⁾ Княж-ялиця — у кождім лісі має бути одно святе дерево, котре не можна рубати. У Тиролів, Швайцарів с также gebannte Wälder, Bäume. ¹¹⁾ На ахтевні дни — на віки.

Не допоможуть ні лікарє,
Та ні Бог вже, та ні люде!...
Де ні рушусь, ні обернусь,
Все чолом ми, все ся клонить!...
Ніби царь то я в соболях,
Або кесарь у короні!...
І усе, ох батьку милий,
Все до мене промовляє!...
Сонечко мені про Бога
Та про люде вповідає!...
Місяць знов про ту вечірну,
Що 'му світить, а не гріє, —
А казок він, батьку-світе!
Ох, казок же тих він вміє!
А ті гори, батьку, наші,
Ох ті чорні наші гори!..
І про скелі, і про жемчуг,
І про Дунай, і про море!...
Й на папери се не спишеш,
Ні письменні се не чули, —
Оттаке в'ни вповідають!...
Мало кидри аж не рули!...¹⁾
А той Черемуш²⁾, о батьку!
І про плай той красноільський³⁾...
І про камінь у Біскові⁴⁾,
І про гордий той Сокілєкий⁵⁾...
І про Німчич⁶⁾ той кровавий...
Все, усе він, батьку. знає!
І де місяць вечєрничить,
І де сонце спать лягає!..
А ті кидри черногірскі —
Ох, великий мій ти Боже!...
І про зрадзіль, і про ключзіль⁷⁾,
Про горлицвіт⁸⁾ і про рожі!...

¹⁾ Русти — brüllen, голосно плакати. ²⁾ Черемуш — головна ріка в гуцулєкїм околї. ³⁾ Красноїля — гуцулєке село в Галичинї. ⁴⁾ Бісків — велика скала в Устє-Путилові. ⁵⁾ Сокілєкий — велика скала над Черемшев, недалеко Кутів. ⁶⁾ Німчич — гора межї Ростоками а Вижницев. ⁷⁾ Ключзіль — die fabelhafte Springwurzel. ⁸⁾ Горлицвіт — die Adonisrose.

І як в'ни се, батьку, плачуть,
І про те шовкове клубя¹⁾,
Що княгиню в рай водило!...
Ох, отті-ж мене аж губя!...
І плаї ті чорні, батьку —
Все лиш кров та подинки!...
Все лиш бучі²⁾... Але що я?...
Дай, подай ми кобзу с клинка,
Най ти, батьку, заспіваю,
Бо словами сего годї...
Ріки, батьку, йдуть у море,
А горі³⁾ нема їм ходу.

Друк. Правда 1877, ч. 6, стор. 193—195.

До маймурового ангеля.

Ти що се моргаєш на мене,
Крилатий, маймурний легіню? —
Чи знов по давньому співать?
То злізь, та кобзу мою зладь
На давний стрій, як то бувало,
Коли небесні научали
Мене на кобзі ще!... Матбути
Ви всі покаменїли! Хай!...
Душа, як кажуть, рада-б в рай,
Та терном заросли вже пути!...
Чи хто їх, друже, прорубає?...
Маймур мовчить, та кожде знає!...

Друк. Правда 1877, ч. 6, стор. 195.

¹⁾ Шовкове клубя грає велику ролю в усіх гуцульких казках — Ariadnefaden. ²⁾ Буча — баталія. ³⁾ Горі — назад, strom-aufwärts.

Бісків.

„Що знов, Марку? Що знов, сизий?
Яке нове горе?“...

„Ох, ненечко... Чорний скрипник
На Біскові 'д горі!...“

Ти-ж не видиш?... Місяць світить,
Аж ся розсипає,

А та скеля, та бісківска

У хмарах гуляє!...

А ще краще від місяця

На віршечку світить

Чорний скрипник у жемчузі

Та у аксамітах,

Та на гуслех виграває,

Аж скеля ся коле!...

А там низом по під скелю

Далеко у долі

Йде прочанин у Сучаву¹⁾...

Став, слухає хвилю,

Та неначе окаянный

Подер ся на скелю!...

„А там ся лиш зареготало!...“

Де-ж дівсь нещасний прочанин?

Не видиш? В стромині²⁾ ген-ген³⁾...

Аж красков⁴⁾ вмились гострі скали,

Неначе багор-кармазин!...

А 'д горі грало все та грало“...

Друк. Правда 1877, ч. 6, стор. 195—196.

¹⁾ Сочава — місто на Буковині, давно столицне. ²⁾ Стромина — steile Rutschwand. ³⁾ Ген-ген — там далеко. ⁴⁾ Краска — свіжа кров.

Ліпше!
Сокілський.

„Та гов¹⁾ ти! відки се, Василю?“
„С пропою²⁾, братчики, іду“.
„І-гу!... А то й пропій вам пили!“...
„Та чули мою ви біду!?“...

„Ніч ясна вам як око в кара³⁾)...
А люта, аж тріщить вам лід!...
А 'д горі на Сокілскім — фара⁴⁾!)
Не видиш, як він там стоїть

„На скели, на саміськім скрутї⁵⁾,
Той біломаймурний легінь?...
І сам як з маймуру він кутий,
І з маймуру на нім одінь⁶⁾).

„І гусли маймурні тримає
У маймурових він руках...
І грає він на них... а грає,
Що сум збірає тя та жах!...

„А вадь⁷⁾ оскомина⁸⁾ вам чути,
Якої пісні він се пів?
Роскажу вам... та ча⁹⁾ ми бути!
Бо я вже голови¹⁰⁾ загрів...

„Тож уха¹¹⁾, хлопці! — Там десь в раю —
Хто був там, хлопці? де той рай?
Бо я, ей Богу, що не знаю!...
Мабуть десь в горах? — Та нехай!

„Досить на тім, що в тому раю
Боги два бесіду ведуть —

¹⁾ Гов — сій! ²⁾ Пропій — другий день по слюбі, коли молоду дарують. ³⁾ Кар — карась, риба. ⁴⁾ Фара — стережи ся, вступи ся з дороги! ⁵⁾ Скрут — unzugängliche Felsenspitze. ⁶⁾ Одінь — убранє. ⁷⁾ Вадь — відь, а вжеж, матбути. ⁸⁾ Оскомина — Німець каже: lange Zähne bekommen. ⁹⁾ Ча — тихо, мовчіть! ¹⁰⁾ Голови заґріти — підшити ся. ¹¹⁾ Уха! — слухайте добре!

А я їх трохи чи й не знаю?
Одно Прабогом се зовуть,

„Бо дощ пуска на сїнокошу,
А біли-білий, що твій сир!
А другий 'му за міхоношу,
Сокирника¹⁾ якогось син.

„І тільки став питать Старого,
Аж тут вбігає вам легінь,
Тай геп старому Богу в ноги!...
А сам блідий, як с крейди тїнь!

„Котрий з вас двох тут Господь зветь ся?
Та чорт... хай буде хто небудь...
А в менї серце шкамом²⁾ рветь ся!...
Єй Богу, жили ся аж рвуть...

„Бо я любив отсе Марічку!...
А дівка-ж то собі й козирь³⁾!...
Як полонинская⁴⁾ та чічка⁵⁾,
Що літї⁶⁾ зацвите на гир⁶⁾.

„Така то дівка вам!... Та гляба⁸⁾!
Бо тільки стались ми й любить,
Аж тут і гульк суха та баба,
Що мир косов як швару жнеть.

„Тогди і згадуй лиш як звали!
Аж тут загурдузала⁹⁾ мнов!...
Пустїть, бо рай вам ще запалю!...
Пустїть мя до Марічки знов!

„Бо в'на розсядеть ся від руму¹⁰⁾!...
Пускаєте? — бо палю світ!!!

¹⁾ Сокирник — Zimmerman. ²⁾ Шкам — найтонша вовна.
³⁾ Козирь — що кожи [sic!] пасе, дуже відважний. ⁴⁾ Полонина —
die Alm, де вівиці випасають. ⁵⁾ Чічка — квітка. ⁶⁾ Літї — замість:
в літї. ⁷⁾ На гир — на велику славу, на диво. ⁸⁾ Гляба — годї.
⁹⁾ Загурдузати — кимось, чимось тріпнути. ¹⁰⁾ Рум — великий
лемент, плач; румати.

Розсядесь — я казав? З розума
Ще зійде! — Се не жарт! Пустіть!“...

„У неї-ж, хлопче, днесь весіля!“ —
Бовкнув Старий. — „А щоб ти здох!...
Чи ти отсе лиш не с похміля?
Та шкода тільки, що-сь ми Бог,

„А я-б ти зараз тут примовив¹⁾!...
Весіля — в неї?! Йди ти спать!...
Пускаєш? — не? — бо — варе²⁾ Богу!
На відмах³⁾ мемо ся рубать!“

„То руш же! заберайсь ми, друку⁴⁾!“
Старий як с креса се тарах!...
„Але у рай ми вже ні куку⁵⁾!
Чи чув-єсь? в рай ми ані пах⁶⁾!“

„Такої, братчики ви мої,
Летінь сокілський се співав!...
Я-ж від Марічки йду с пропою...
А в повницю червінця дав!“

Друк. Правда 1877, ч. 6, стор. 196—198.

Д о р о ж і.

Зацвила — світ увеселила!
Про віщо-ж ти — питаю я —
Ох Боже, рожечко моя,
Лиш свій цвіточок⁷⁾ терном вкрила?
О, красна моя ти та мила,

¹⁾ Примовити — когось вибити. ²⁾ Варе — ей Богу! Варе? — чи можу тобі вірити? ³⁾ На відмах рубатись — duelliren. ⁴⁾ Друк — Taugenichts. ⁵⁾ Ні куку — абе-сь мені ані заглянув! ⁶⁾ Ані пах! — аби тебе ані чути не було. ⁷⁾ В автографі через помилку: світочок.

Я знаю, чо'!... Та що й казати!...
Такий вже в сему світі лад,
Щоб кожда рожа в терню цвила,
Та с терня світ сей веселила!...

Друк. Правда 1877, ч. 6, стор. 198—199 і Зоря 1887, стор. 21.

Р о ж а.

(Іраньска казочка).

„Коли-ж така она нещасна,
Чого-ж така собі прекрасна?
Убрала яр, вкрасила двір,
Неначе в княжеский порфір,
Сама же терном ся укрила?“
Таке дівчата говорили
В неділеньку та гуляючи,
Ще й в сад царський златоколистий
Та нищечком зазераючи...

„Ох, щоб то я знала!...

Щоб хто вповів, я-б зараз 'му
Віночок свій дала!“

„Я-ж яблучко!“ — „Я хусточку!“

„Я поцілювала,
Аби вповів!“ —

„Та цур же вам!

А слово — то й слово!“

„Утікаймо, зазулечки!

Се Гуцул с кидрова,

Та ще й стрілець, царський таки...

Тікаймо, сестриці!

А то справди подумає“...

„Хай олень вам снить ся!¹⁾

¹⁾ Як дівці олінь снить ся, то відасть ся.

А що слово, то є слово...

Котра-ж поцілює?*

„Та що се ти?! Ох, він справди!“...

„Справди, не жартую...

Отак.. тай так.. та ще й отак“...

„Єй Богу, вмираю!“...

„Поховаю!... А тепер вже

Слухайте, що знаю!

„То був давно колись вам царь,

Та був такий вже лютий-лютий,

Що ні вам лев, ні левопар¹⁾

Такий не може в світі бути!

Та мав той царь одну дочку,

А було на імя їй Рожа,

Так²⁾ звали ту царівочку.

Але-ж бо й гожа була, гожа!...

Та що с крази, коли-ж она

Стрільця-гільтая полюбила,

Ще й гуцулского легіня!...

Таке она отсе зробила!...

Аж внишпорив³⁾ царский се двір,

Та ну цареві вповідати!...

А царь звелів стрільця мов звірь

Застрілити тай поховати.

Гадаєте — на кладбищу?

Ага! Щоб ті царі здорові!...

Не ласка на охаблищу⁴⁾

Та на розпутью на шляхові?

А щоб той сміливий легінь

Ще не надумавсь нишком встати,

Велів що день шляхом тим він

Мірскі стада⁵⁾ на пашу гнати.

Та ще й державний дав завіт,

Щоб⁶⁾ хто шляхом минать тим буде,

Верг на могилу терня віть,

Та ще й вцідив ся⁷⁾ тричи в груди!

1) Левопар — Leopard. 2) В автографі через помилку Таз.

3) Внишпорити — entdecken. 4) Охаблище — Schindanger. 5) Мірське стадо — замірське, буйне стадо. 6) В оригіналі через помилку:

що. 7) Вцідитись — вдаритись.

Такий се видав він указ!...
А в'на? То рула-ж десь? Ні думай!
У них не так, як се у нас,
Що хоть росперечись та румай!...
В них ні чичирк! Мовчи та диш!
А не, то підеш зорі пасти!¹⁾
Такий то в тих царів бариш!²⁾
Таке у тих царівень щастє!
Ви-ж чуєте? Та раз у ніч —
Старі царі у гостях були³⁾,
А стойкарі та караули
Усі поуспали пріч.

В'на нищечком і викралась
У гай до бабусї...
„Бабусечко, голубочко,
Порай⁴⁾, бо мину ся.
Вони-ж его могилоньку
Як день так ніч зневажають,
Та стадом ю умішують,
Та терном ю укривають!...
Мірским стадом, єдиная,
В шовкові 'го виганяючи⁵⁾,
І в полудне, бабусечко,
У мори 'го напуваючи!...
Порадь, порадь, ох старесенька,
Ні хвилечки не теряючи!
Ось чильця⁶⁾ ти жемчужні
І чепраги⁷⁾ ще до того!...
Ось і перетні... сей оден лиш
Варт пів царства батька мого!...
Усе бери, єдиная,
Лиш хай они-сь не збиткують!...
Лиш хай его кровавую
Стадами в'ни не тратують!...
Лиш хай в'ни 'го желізними
Копитами не толочуть!...

¹⁾ Зорі пасти — по смерті. Гуцул каже, що душа вмерлого ледіня зорі мов вівці пасе. ²⁾ Бариш — хосен. ³⁾ В гостях бути — відгодитись від дому. ⁴⁾ Порай — порадь. ⁵⁾ В шовкові (трави). ⁶⁾ Чильця — das Diadem. ⁷⁾ Чепраги — die Spangen.

Я дам тобі, що бажати-меш,
Що серденько твоє схоче!“

„Добре, доню! Твою волю
Вчинити я можу.
Мій батько був архі-магом...
І я ти побожу,
Що ні царске морске стадо,
Ні злющі ті люде
Не наблизуть.. Да що с тобов,
Княгине, так буде?
Ти-ж одна у твого батька!...
Кому-ж він корони,
Кому-ж багор та соболі,
Скіпїтри та трони
Він оставить?... Не жаль буде?“...
„Най собі тремає!...
Моє царство під могилов
Усе спочиває!...
Копитами убитое
На биті дорозі!...
От де моє царство й доля!...
Боже милий, Боже!“...

„Не побивайсь, княгине Роже!
Не побивайсь, царице, так!...
Я навчу тя тай допоможу,
А допоможу сяк чи так!
Да ще раз кажу: що вітак?“
„Вітак най дієсь воля Божа!“

„Ходи-ж до комори!
Там ті книги первопсанні
Цардуста отворим.
Ти-ж читаєш Ценд-Авесту?“
„На память умію!“
„Ходи-ж, доню! Та за дверми
Нехай вже надію...
Бо вивчившесь підеш на шлях,
А там що ся стане —
Доню, доню!... Ще роздумайсь!“...
„Я-ж Рожа Ірана!

Ходім!

Пішли...

А там на роздорожу,
На копитьмі убитому шляху —
Ні в неї вже надії ні жаху —
Стоїть прекрасна та княгиня Рожа.
Стоїть собі на тернові могилі,
Що вбитого стрільця она покрила,
Стоїть здоймивше руки в зорі 'д гóрі,
Хітаючись, як згойдане то море;
Стоїть, та мов сонна́я промовляє,
Мов з Ценд-Авести вірші се читає...

І каже:

„О блаже!...

Ти що на білих

Комонях граєш,

Гуляєш

По лукомори,

Зоря від зорі,

І знаєш

Прабога волю

Й людзку ти долю!

Чому-же

Мою дав вбити?

Дав під копита

Оружі?...

Ще і під глоги

Лиховорогі —

Для чого?...

Може для того,

Хброше-боже,

Що мя княгинев,

Що мене Рожев

Назвали?...

Що-м летіня я

Кохала?...

Ох, господине!...

Котру-ж я днину

Твою святиню,

Твої престоли
Паволоками
Не слала?...
Амвру-кадило
Не клала?...
В котру рядами
С подружечками
Пісень ти ранних
Не піла?...
З мірти¹⁾ віночків
Не пліла?...
Твої комоні
В багро-червоні
Крови-покрови
Не вбрала?...
Золотом узди
Не брала?...
На те, щоб нині
На сі могилі
Тя проклинати
Глогові?...
Хороше-Боже!!!
Богове,

Що в кити та квіти ви китите світ,
І Рожу нещасну скитїт!“...²⁾

„І скитили вічні ю Богове.
На комонях золотопідкових
Ясен Хорош з сонцем виїжджає...
Море грає, кидрів гай співає...
Де-ж ті люде? — Он³⁾ на роздорожу!...⁴⁾
Терня мечуть?... Не, прекрасні рожи
В’ни дивують ся, що так і вкрила
Ту стрілецку вбітую могилу“....

Друковано: Правда 1877, ч. 9, стор. 313—318. Пор. више
»Рожа«, стор. 240—243.

¹⁾ В оригіналі без потреби: мірфти. ²⁾ Скитити — благословити, помилувати. ³⁾ Он — онде, там. ⁴⁾ В оригіналі: на рождорожу.

Під вікни.

Чи, мила, з голуби сю ніч де воркуєш,
Що мої ти гусли неваче не чуєш?
Що граю, співаю під вікни в-задár?...¹⁾
Хоть виглянь є кубелця, де нічку ночуєш,
Під білим крилечком з голуби воркуєш!
Я рожу приніє ти у дар!

А тая-ж то рожа, зрошена рожа
Віршечки віршує — ох, милий ти Боже!...
А все то на твою рожеву красу!
А ти анї глянеш!... Ох мила, чого же
Горячими сльози зрошаю я рожі
І з місяцем²⁾ зорі пасу?...

Ти чуєш, невірна?... Я знаю, що чуєш!
Три свічи воскові — ти вірші віршуєш
Про сокола в клітці, яблінковий сад...
У днину з сокоби в самборах полюєш...
Пора відпочити, — а ти і не чуєш!...
Хто ме ти сокоблів кортáть³⁾?...

Я буду кортáть їх як вірним слугою!
Отворь, ох отворь лиш кватиречку твою,
Та нічку як⁴⁾ сонцем освіть!...
Та білов, мягоньков, як лебідь, рукою
За твоїм превірним, за твоїм слугою
Махни, як рожевая віть!...

Друковано: Дьло 1886, ч. 96.

¹⁾ В-задар — дармо. ²⁾ І з місяцем — у фантазії Гуцула то місяць — вівчарь. ³⁾ Кортіти — бажати. [Пояснене зовсім не відповідне до сього місяця, бо тут нема слова: кортіти, а кортáти — pflegen, überwachen]. ⁴⁾ В оригіналі через помилку: я.

Римська княгиня.

„Чого знов, сину мій єдиний,
Так і гориш, як та княгиня?...
Чого палаєш та дροжиш,
Ручки на сердечку держиш?
Чи лиш тобі не починено?“
„Так, нене! Вчинила!
А то римська та прекрасна
Смаглява княгиня!...
Та, що в Тибрі там купалась.
Так, нене, купалась,
Та ще й чорними бровами
В одно відморгалась!...
Да ще брови ті їй чорні,
То нічо ще, нене!...
Але груди ті їй, груди
Білі, лебедині,
Ті мя, ненечко, убили!...
Щож робити мушу?...
Дай кресак ми та топірчик!
Зараз в Рим той рушу!“

Доси не друковане.

Шипідці берези.

„Се що за новітна знов гія?...
Таж завтра, сину мій, Ілія¹⁾!...
Я с кліти ти кресак подам,
Та підеш в Шипіт²⁾ се на храм
До тети³⁾ твої Аксенії.
Там дівці дві як ті лелії“.

¹⁾ День св. Ілія Гуцули дуже поважають. ²⁾ Шипіт — гуцулське село на Буковині. ³⁾ Тета — тітка.

„Так, дві їх там, мамо!
Дві берези на цвинтарі...
Неначе руками
Та білими шириньками¹⁾
Махають на мене,
Аж той місяць в хмарі втонув...
А в'ни обі, нене,
Перекинулись дівками...
А білі вже, білі!...
Знай то срібло, такі білі,
Аж в очех мрило²⁾!...
І в кождої в білих руках
Срібна, мамо, чара.
І неначе в'ни се з Гіндов³⁾
Сидя при вечері
Та моргають ся до него ..
А він не веселий...
А в'ни єго принушкують
З усієї сили.
„Нумо, Юрку! нумо, сизий!
Вино се з Сучави!
А ти, сестро Оленочко,
Чого така стала,
Наче сріблом подунена⁴⁾?...
А-нумо всі трое!⁴⁾...
І випили... гет аж до дна...
Ох, ненечко моя!...
Гет аж до дна!... І стали се
В'ни витись-звиватись⁵⁾,
Знай дві гашецці, дві срібні,
І в діл повалятись,
І вити ся... Так як нині!...
Тв-ж не видиш, нене?...
Як хиляють та хітають
Ті срібнозелені
Свої віти, свій стан гнучкий,

¹⁾ Ширинька — хусточка вишивана. ²⁾ Мриіти — flimmern.
³⁾ Гінда — славний гуцулський опришок. ⁴⁾ Подунути — vergolden,
versilbern. ⁵⁾ В оригіналі через помилку: звивати.

Неначе у столу?
А той місяць утік, нене,
Далеко десь в доли!...

Доси не друковано.

Циганка.

„Чого-ж ти, Марку, чо', мій сину,
Так почорнів, як та могила?...
Чого голівоньку склонив,
Неначе брата свого вбив,
Та се 'му тешеш домовину?“

„Так, нене єдина!...

А він як жар розгорів ся

Та сидить у Ціган,

Циганка-ж 'му на колінах...

Ох, нене, Циганка!...

І пють медок солоденький,

Ще й з срібного збанка.

І хорошу Циганочку

До себе він тулить,

І регочесь як навісний...

А она похмура...

А він їй все пришиває :

„А-нумо, Циганко!

А-нумо лиш, чорнявая!

Пора ще до ранку!

Чого се так зажурилась?

Що женитись хочу?

Нехай твою головочку

Лиш се не клопоче!

Я у чинці не стрижу ся,

Нї в грїб не кладу ся,

А с тобою меду-вина

Не раз ще напю ся!

Нумо-ж, душко Циганочко!
Що нині, те й наше!
Та не журись! Тільки й жури,
Що ряски¹⁾ у чаши!...
Хай ся кури, серце, журя!“...
„Та я-ж не журу ся!..
Нумо-ж, милий!... Ще в останне
С тобою нашо ся!“...
Тай випили, нене мила,
Випили до дна...
А на кладбищу могила
Стоїть не одна,
А дві, ще й свіжі, моя нене!...
Ох, тож то, нене, й домовину
Я утесав 'му, утесав
З саміської таки кидрини!...
А та старенька его неня
Весільним руки ми умила²⁾,
А стар Циганин, мамо, грав“...
Доси не друковане. Тема та сама, що в поемі »Циганка«,
див. вище стор. 244—261.

Керманіч.³⁾

„Ох, братіку-ж ти мій, соколе,
Чого-ж ти поломилась воля?
Чого-ж голівоньку склонив
На тісовий отсе ти стів,
Ще й зашумів⁴⁾, як та тополя?
Я побіжу за воскарков“...
Так, моя сестричко,
За воскарьков!... Нехай мені
В одно в'на не снить ся,
Та дівчина божевільна!

¹⁾ Ряска — eine Art Wasserpflanze. ²⁾ Тим, що тіло до гробу віднесуть, умиває Гуцул руки зараз таки на гробі. ³⁾ Керманіч — der Flösser, Matrose ⁴⁾ Шуміти — seufzen.

Як ходить так ходить
По над Черемуш глибокий
Та дивить ся в воду
Єго чорну та непевну...
А сама як пава
У віночку з горицвіту,
Та з рути, та з блаву¹⁾...
Та все дивить ся у воду..
„Марку мій, собою,
Вийди, вийди вже до мене!
Що се в'ни говоря,
Що ти втонув у Черемши?...
Що-б в'ни не сплескали!
Та-ж той Чермуш ось як любо
Голубить ті скали, —
Та тебе-б мав утопити?...
Не, Марку єдиний!
А я твоїм вже боярам
Й дари приладила:
Кождїському по рантусї,
Ще й по ручникови!
А всім твоїм дружбам, Марку,
По хустці шовкові!..
Де-ж ти бариш²⁾?... Може й справи
Під білим камінєм?...
Я всім роздам рибарчикам
Все моє перстїне,
Ще й монество³⁾ їм розірву! —
Они відшукають!
Они?... Тебе?... Не, Марочку!
В'ни тебе не знають!
Нї то личко румяное,
Нї твою уроду!..
А я знаю... тай тя найду...“
Тай бух, сестро, в воду!
В саме плесо⁴⁾!..
„А за колоду⁵⁾

¹⁾ Блав, блават — die Kornblume. ²⁾ Баритись — піти і не вернути борзо. ³⁾ Монество — eine Münzenschnur um den Hals. ⁴⁾ Плесо — тихе а дуже глибоке місце у ріці. ⁵⁾ Колода — eine horizontale Wolkenschichte.

Лягало сонечко спочить...
А як на другий день вставало,
Горицвіти стрілою гнали
Долів ріков... А се матбуть
У Чорне море в'ни женуть
Шукать керманича..."

Друковано: Діло 1886 ч. 111 і Зоря 1837, ч. 1, стор. 4.

Здоров.

Т а р а с.¹⁾

„Ти що отсе? — кудя, легіню,
У кармазиновім лудіню²⁾?
Кудя вбераєш ся як царь?
Та-ж нині предсе не базар³⁾?
Та ні святого Маковія!“

„Так, батьку єдиний!
Маковія на Україні!
І будуть свячені
Всім легіням роздавати!...
Ти-ж, батьку, не чуєш,
Що той старий бородатий
Кобзарь там віщує
У Києві під Лаврою?
Аж мур зодрегаєсь,
І ті князі недонімки
В трунвах-сь обертають,
Таке отсе він співає!...
А ти се не чуєш?!
Се не в церьві закурєні
Старе Аллидуя!
А все нове, зовсім нове...“

¹⁾ Тарас — Шевченко. ²⁾ Лудіне — убранє святочне. ³⁾ Базар — торг, ярмарок.

Неначе корони
Ті золоті царські тнуть ся¹⁾)...
Або ті комоні
В кошового на припоні
В неділеньку рано
Заржуть на кров та на спіси...
Та всі отамани
Бренькнуть руков по шаблюках...
Такої то дідо²⁾)!...
А я боюсь, що і з Лаври
Не стане і сліду,
Як він далі ме співати...
Бо я видів, тату,
Як ті старші і середні
Й малі ангелята
С тих небіс там стрімголови
У пекло летіли!...
Та не то ще! а й щазники,
Що дось там горіли,
З старим Богом попліч єли,
І в вічну славу
Повінчали, мов у лавірь,
Проклятій глави
Анахтемов закурени!...
Таке він напіяв!...
А я біжу попослухать :
Завтра-ж Маковія !“

Доси не друковане. Пор. више стор. 230, рядки 3—14. За сим у автографі слідує »Страж на Руси« (Б), див. више стор. 366—367.

До черленого...

О, ти з черленими очима.
Ти у черленім жупані !

¹⁾ Утерти — уломити. ²⁾ Дідо — стара, поважна особа.

Чо' став еси ми за плечима?
Чого не дас¹⁾ спокій мені?!

Чого шумиш над головою
Мені, неначе той упирь?
О, я-ж бо знаю думку твою!
Да я ще не тобі на жир,

Та ні тим кремельським каганам,
Щоб²⁾ мою душу їм продав,
Неначе смоку на сніданя! —
Я своєю душу в вас не вкрав!

Друк. »Дѣло« 1886, ч. 110.

Желізний двір.

„Які се примхи знов, легіню?
Чого гориш, як у племіню?
Чого палаєш, як той ад?
Та-ж предсе ще не їв тя гад,
Та ні у чорта ще в гостині?“
„Не, батьку єдиний!...
А той двір там, той желізний —
Зза него я гину!...
Ти-ж не видів?... А я видів!
Желізни кімнати
Й двері й вікна, а в тих вікнах
Желізніі ґрати,
Й стів желізний, а на столі
Великий, великий
Крест желізний, ще й сипаний...
А там десь далеко,
Хто знає де — опівнічна

¹⁾ Чого не дас — не даш. ²⁾ В автєгр. через помилку: Що.

Година гукнула.
Ох, гукнула!... неначе то
Десь в пеклі загуло!...
А в тім дворі наче блисло,
Такі то посвіти
Там вчинились на-мглі-ока,
Мов несамовиті!...
А в світлицу тобі король
Желізний уходить,
І сльозами умитую
Царівню уводить...
А уводить на ланцусі!
Ти-ж, батьку, й не бачив,
Які красні ті царівні,
А ще коли плачуть!...
А він, батьку, з нев уходить,
А входить поволи,
І каже їй присягати
У того престола
Желізного, ще й перед тим
Великим, великим
Крестом чорним та желізним...
А дивить так дико,
Неначе пес с черленими
Лихими очима!...
І стоїть він, батьку-ж ти мій,
Єї за плечима,
І каже їй присягати
На желізну книгу...
А та книга ти студена,
Студена як крига!...
А він каже присягати...
Й она присягає —
Що? — не скажу, мій батечку,
Бо й сам вже не знаю“...

Доси не друковано.

Чорний косарь.

„Ану-ко, сину, вже досить
Ловити гав, літати в хмари!
Ану у стаю¹⁾ до кошари²⁾!
А не, то косу та у росу!
Сьогодні пів згарця³⁾ скосить!“
„Не, батьку, пів світа!
Як прочан там той поганий
Та чорноодітий!...
Ти-ж не видиш, як там тяжко
Та важко ступає?...
Та який то крест великий
В руках він тримає?...
Та ще й книгу!... а все чорне,
Неначе ворони!...
А він же з ним, ох батечку,
По світї ся гонить!...
А коса, коса у него!...
Аж, батьку, бою ся!...
А він нею, батьку, косить
Не трави, а душі,
Таки людзкі, добрі душі,
І кладе валами...
Ми й за літо те не встелим
Й стома косарями,
Що він, батьку, за годину!...
Що казав я? — коси? —
Він крестом так, батьку, стелить,
І в кроваві роси
Він 'го носить, у червоні!...
А книгов громадить!...
А мечами обертає,
А все Христа ради!...
А спісами ті пологи

¹⁾ В автогр. пояснено: Стадо — отара, та в тексті стоїть не »стадо«, а »стая« — стійло, де стоїть товар у полонині. ²⁾ Кошара — загорода. ³⁾ Згарец — де вперед ліс був, то єго випалили, аби трава була.

Він змітує в стоги!...
А поліг той — душі людзкі!...
Ох, много-ж він, много
Їх і дзвинькає¹⁾ що літа!...
Є чим зимувати
І ті чорні і багрові
Стада ті пузаті!
Й що златими обручами
Їм голови збиті!...
Оттакий то косарь, батьку,
Той у чорній свиті!...
Такого-б то і нам треба
Чи як кажеш, тату?
Коли-ж дуже дорожить ся:
'Му²⁾ душу би дати!"...

Доси не друковано.

Сочава.

„Ох, нуждочко моя є тобов!..
Ох, нуждо ма є тобов, легіню!
Се відки кров у тя на бланах³⁾?...
А то така ще чорна кров,
Неначе-б різав бісурманів!"...
„Не, тату, Румуни!
Ти-ж не видиш? у Сочаві
Як обсіли трунву
Мученика великого,
Нового Івана?
А в'ни були колись люде,
І то ще Славяне!..

¹⁾ Як Гуцул жвавий стіг сіна зробить, то каже: От то дзвинькнув оденок! ²⁾ 'Му — сму. ³⁾ Блани — Pelzverbrämung. В автографі первісно було: Се відки кров в тя на лудіню, потім рукою автора поправлено як висше.

І махались не аби-як
З тим поганим Римом!
І мусіли їм Цезарі
Платити від диму,
Ще й битими золотими...
Оттаке то було!...
Аж доки їм вовчинюки
Не пустили куру
С тих мерзенних своїх амфор,
Та з своїх остерій,
Та с тих своїх — як се й сказать?...
Хай буде: містерій
Фартухових... Таке, батьку!...
Таке отсе було!...
Тогди славні ті Славяне
Від разу забули,
Що в'ни, й хто в'ни, і якої
Матери се діти!...
Але давай ніби з римська
То цвірінькотіти,
Що і нині слухать смішно!...
Оттаке то диво!...
Аж великий той Декебаль,
Князь їх нещасливий,
На міч пробивсь, бо не з'умів
Погани терпіти!...
А в Сочаві єго діти,
Одурені діти
Поклоняють ся і доси
Святому Івану,
А не знають, що то мабуть
Святий той Славянин,
І що нині-завтра встане —
Та не в римські шубі,
Але з мечем у кулаці!
А встане на згубу
Тим славянским апостатам,
Що єго убили,
І ту славу батьківськую
В Тибрі утопили,

Та у раби запродались
Западному кату!...
І я там був, тай ще буду!...
О, буду ще, тату!!!“

Доси не друковано.

У світ!

У світ!

„Ти що се знов? куда гадаєш?
Куда татарекого сїдлаєш?
Куда се оstriш твій топір?
І оком іскриш, наче звирь
Потямив¹⁾ де, сину?“
„Нє, батечку-соколику!...
Нє, мій ти єдиний!...
Менї та звирь вже обридла,
Як дикі сї гори!
А то море, батьку сизий,
Студене то море
Та голубе запахло ми!...
У світ, батьку, лечу!
Там широко, не так, як в нас,
Що нїде і плечі
Обернути!... Там з Дунаю
Коня я напою.
Так, з Дунаю!... Що за слово!
Неначе чарою
Мя чарує, наче в звїздах
Звїздарь 'го читає!...
А і звїзди там матбути
Іначе сияють...
Правда, батьку? А легінї
Не бють вже медведїв,

1) Звирь потямити — die Fährte des Wildes entdecken.

Так як у нас, але Турків
Та иншу огиду!
Тай я буду!... На Дунаю —
Там, батьку, матбути
Й ті дівчата не такії,
А в рожах та в рутах,
У неділю як і в будень
В таночках гуляють!...
Там матбути й инших пісень
Садками співають!...
Все про славні богатирі,
Та все про лицарство,
Та про Марка царевича
Та Савино царство,
Та про поле, про Косове...
Ох! батьку мій милий!...
Оно мені раз в неділю
Такой ся і снило!...
А снилось ми, що-м десь бродив
По саміські брови
У турецких чорних тирбах¹⁾...
Будь, батьку, здоровий!“...

Друк. »Родимый Листокъ« 1879, стор. 68, з деякими відмінами, поробленими редакцією; друкуючи з автографу, ми полишили ті відміни без уваги.

Сербські ваї.

„Слава!“ — „В віки!“ — „Відки?“ — „З прощі!“
„Від Сучави?“ — „Зза Дунаю!“
„Зза Дунаю?! Що-ж там чути
У Бовгарий? в сербскім краю?“
„Що-ж би чути в сербскім краю?
Кобзарів та срібні струни,

¹⁾ Тирба — погана, чорна кров.

Та шаблюки дамашкові,
Та рицарські горді думи“.

„Де?! У Сербів! про рицарство?!
Забереш ся, баламуте?!

Там лиш Турка-поганина

Та кайдан рабекий лиш чути!...

Думи, кажеш, богатирські?

Хай они-сь їх і тримають!...

Турчин свисне мов собаці,

Сербин рацки¹⁾ вже й гуляє!...

„Да нехай собі рацкують,

Аж коліна не облізуть,

Та їм уха чипелями²⁾

Бісурмани не обріжуть, —

Лиш хай Лазоря та Марка

Не нехлюя їх язики!

Лиш — а чуй-же!!! — що загуло?!

Їй же Богу, дзвін великий!“

„Так, легіню! дзвін то риче!

Риче левом по Дунаю!

І всіх Сербів він у Таків³⁾

Ще й на прощу покликає!...

Завтра-ж праздник цвітоносний,

В церкві баї муть святити!...

Видиш, як валить ся нарід?

Ніде й голку пропустити!...

„Так! валить ся сербський нарід,

Що твій Дунай, що то море!...

Аж базар ся, брате, ломить,

Аж гостинці керекоря!...

Аж земля ти застогнала,

Аж оглухли срібні дзвони!...

Так ся товпить він до Спаса

Чудотворної ікони!...

¹⁾ Рацки — на ліктьох і на колінках. ²⁾ Чипіль — тупий ніж. ³⁾ Таків — містечко у Сербії, де 1815 Мілош Обренович повстав проклямував.

„А той Спас, той чудотворний
У жемчугах ти сіяє!...
Світло яре, світло чисте
Та воскове 'му палає!...
Жемчуг іскрить та леліє,
А жемчугом кожде око!...
І жемчугом кожде серце,
Кожда шабелька при боку!...“

„Що шаблі ті?! Преч з шаблями!
Нині ваї муть святити!..
Лик співає... нарід плаче...
Спас ся дивить... меч рокитить...
Де-ж владика білобрадий,
Що і доси 'го немає? —
Онде йде вже честний старец!
Ладьте, Серби, ваші ваї!...“

„Да владика ні ся дивить
Ні на Сербів, ні на віти,
А мов громи ті небесні
Став сред храму рокотіти:
„Що ви? ваї?! Шаблю в руки!
Се хай будуть ваші ваї!
Для рабів, для бісурманских
В мене ваів тут не має!!!“

„Гой, що-ж храмом задзвиніло?
Грім та дзвін та блискавиця!
Нарід морем на подвіре,
А с подвіря в град валить ся!...
Та до ножів... та до Турків...
Ще і місяць не минуло,
А за гордим за Дунаєм
Туркам й сліху вже не було!...“

Друк. Правда 1877, ч. 1, стор. 1—2. Се, як бачимо, пере-
рібка давнішої Ф-чевої поемки »Празник у Такові«, пор. висше-
стор. 99—102.

С під юга.

„Якже-ж віє! наче пріє
С під юга!...
Вадь, що с хмари громом вдарить
Потуга?...
Та коли вже, о южане,
Він обушить ваші рани?
Коли то?
Ще ти то,
Южане?
„Ще я то!
Почато:
До брани!...“

Доси не друковано.

Туркиня.

Чо' се ніж мій ржа зїдає?
Се кортить вас, Турки, знати?
А щоб Іблїс¹⁾ джумов тяв вас,
Ви поганці препрокляті!
Щоб вас різав, доки ржі ще,
Доки ножів та желїза!...
Як прокляту ту Туркиню
Я ножем отсїм се різав!...
Бо сей ніж мій винїс кляту
І з гарему і з неволї,
А она за те в заплату —
О, ти чорна моя доле!
В'на се з Греком полюбилась,
З препоганим гладкожусом!...
Хто тут шепнув?! Тихо, жаври!
А то різать-му вас усом!

¹⁾ Іблїс — злий дух у Магомеданів.

Так! в'на з Греком областилась
Де ви, слуги? — Вин у чари!...
А червоних, щоб шуміли,
Щоб сипіли аж у хмари —
Так як з неї тої ночі
Та з їй хабаля¹⁾ шуміла!...
Га! погана бісурманко!
Ти живцем ми серце з'їла!...
Бо я вірне полюбив ю!
Та й она мене любила!...
Так, любила, бо і Алов
І пророком ся божила...
І три листи аж писала,
Щоб з гарему ю спасати...
А я спас ю... Го, я спас ю!
Деж в'на ділась? де? у ката!
Бо-м зарівав!... го, зарівав!...
Що? ви може се не чули?
Нашим Богом вам ся божу!!!
Бо она ми люба була!...
Ще любіща, як ся шабля,
Як ся моя адамашка,
Що під Варнов вас стинала,
Мов червона с пекла гашка!
Так она се мою душу!...
Чо' ви, цвиги²⁾, так зомліли?...
Я-ж не той вже, що бувало!
О, прокляті ті весіля!
Тай товариш той мій вірний,
Що на ні³⁾ він запросив мя!...
О, щоб лучше з пістоляти
Як котюгу⁴⁾ був убив мя!...
Але не! — за віщо лаю?
В него віна, в него годи,
В него хата на помості
Від музики жужмом⁵⁾ ходить.

¹⁾ Хабаль — коханок замужньої жінки. ²⁾ Цвиги — пес.
³⁾ На ні — на них. ⁴⁾ Котюга — пес. ⁵⁾ Жужмом — in Saus und Braus.

Аж слуга мій убігає,
Слово-двічі ми ув ухо,
І заграла по помості
Та пречорна єго юха!...¹⁾
Я-ж в комонник, та у стримінь,
Та у замок, та в покої...
Га! а там... а там сиділо...
Там сиділо їх аж двоє...
А сиділи на посаді..
Ніж мій блиснув, вже й по слюбі!...
Кров шуміла... я сміяв ся...
Він ще зірвавсь та став дуба...
А я ще раз... ще раз... ще раз...
О, про віщо-ж 'го немає,
Щоб 'го різав... різав... різав,
Аж мерці не повставають,
Доти різав! Де-ж Туркиня?...
Там під вікни грає Дунай...
Чуєш, Турчин? Бре 'го море!²⁾
То і їй і всіх ває трунва!...

Доси не друковано. Се сильно переборщена перерібка звісної Пушкінової балади «Черная шаль», яку по польски в дуже мельодраматичнім стилі переробив Уейский. Федькович ще далі пішов у тім напрямі.

У г о р и !

(Шісня).

Там на сївер синї гори,
Синї гори, Гуцул-край!
Всі як Дунай, всі як море,
Всі як мая Бога рай.
А тут скварно³⁾, а тут сумно,
Прах та пил лиш в очи бє!...

¹⁾ Юха, юшка — die Suppe [тут очевидно: кров]. ²⁾ Бре го море! — турецька фраза, матбути яке прокляте. ³⁾ Скварно — schwül

Ах, ви гори мої думні,
Гуцул-гори, де-ж ви є?...
В нас у роги як заграють,
То аж в Бога голос чуть!...
А як з ловів повертають,
То всі гори волев ржуть!...
А тут Турки лиш та ножі,
Та кайдан лиш та роскіп¹⁾)...
В гори, в гори! Гір ми²⁾, Боже!
Або в гори, або в гріб!

Доси не друковано.

Домів!

Б о г а ч.

„Чого се в'ни ся покохали?
(Кумки з свашками цокотали.)
У неї й свої бухні³⁾ ніт,
А він раз дукарь на ввес світ.
Отто-ж то-б нам дарі дістались⁴⁾!...
Цур! Се-б нам розбити!
Та старому ще сегодне
Таке вповістити,
Щоб отсе ще не пібрались,
Не дай того Боже!“
Тай вповіли его батьку.
„Що чую, небоже!
З ким отсе ти роги чешеш?...
З старецков княгинев?
Щоб я сего й не чув білше!
Чи чуєш ти, сину?“

¹⁾ Роскіп або колода — der Block; in den Block jemanden legen, spannen, schliessen. ²⁾ В рукоп. через помилку: гір ти, Боже! ³⁾ Бухня — eine Hütte, ⁴⁾ Як прийдуть від слюбу, то батьків і т. д. дарують, а свашки при ті okazji также до-що (sic!) оближуть.

Не чув білше, бо понови
Ще й в церкві розкажу,
А тобі у вербицирку¹⁾
Дорогу покажу!
В'ліють твої кучерики
Швабам попід ноги,
Ніж маю я до старецтва
Ще бити дороги!²⁾
Чув-есь, хлопче? — „Чую, батьку“.
„Куда-ж ся збіраєш,
Та ще й с кресом?“ — „Погайтую³⁾
Годинку по гаю...
Ублю може тетерича⁴⁾!“...
„Нехай і так буде.
Лиш забудь ми стареччину!
Чи чуєш?!“ — „Забуду!“...

Такі отсе люде на світі постали!...
Взя двоє щасливих, в їх серце болить:
Чого в'ни так вірне отсе покохались?...
Се треба, а треба в сей час се розбить!
На віщо нехать їм годиночки тої,
Як зіронька зійде, як місяць сія,
А в'ни обнімуть ся — щасливі обоє...
„Мій соколе ясний!“ — „Голубко моя!“...
Лишть ви їх, люде! Світ кождому любий!...
По кому-ж би мали его й споминать?
По вас хіба? Горе!... Вам тільки щоб шуба,
А лев хай здихає, бери его кат,
Аби тільки ваша взяла!...
Оттаке то в світі!...
Лучше мабуть до місяця
Ручки мертві гріти,
Як до вас їх благаючи
Моляючи підоймати!...
Скорше впрошу чорта с пекла,
Скорше вмолю з бардов ката,
Як вас отсе та гадючі

¹⁾ Вербицирка — der Assentplatz. ²⁾ Дороги бити — пусте ходити. ³⁾ Гайтувати — полювати, стрільчати. ⁴⁾ Тетерич — der Birkhahn.

Ті ваші язики!
В'ни однакі: який в старця,
Такий і в владики!...
Всі з вовчого лика¹⁾!...

Идуть косаре с косовиці,
Та заспівали попід гай
Про Довбушеву молодицю²⁾,
Про срібну кулю, чорний плай,
Та як ішли опришки з долу,
Та як убив ся Нестерюк³⁾
У облазі⁴⁾ під Фудуговом⁵⁾,
Та як 'му кров чуріла з рук...
Коли в'ни глянуть, на мураві,
На чирчиковім сардаці
Лежить ледінь увесь кровавий,
Єму ручниця у руці..

Зібрали ся вівчарики,
У зголовах грають⁶⁾;
Зібрали ся побратимки
Та яму копають;
Зібрали ся керманічі
Та тешуть кидрину...
Поховали ледіника
В гаю під калинов
Без корогвий і без попа,
Без божого слова...
Лиш могила сумна, сумна
Стоїть у Кидровім.

А де-ж той батько-богатирь?
Та де-ж би був? В богаті стаї
Велике мішанє збиває⁷⁾

¹⁾ Вовче лико — der Seidelbast, eine sehr giftige Pflanze.
²⁾ Довбушева молодиця — Дзвінка. ³⁾ Нестерюк — оден ледінь, що через дівку застрілив ся. [Тут і загалом у отсій поезії Ф—ч више ледінь, де инде легінь]. ⁴⁾ Облаз — дорога по під гору.
⁵⁾ Фудугови — одна місцевість у горах. ⁶⁾ Як парубок умре, то грають 'му ледіні на флюярах, сидячи у зголовах. ⁷⁾ Мішанє — всі ті вівці, що властитіль полонини на нашу позберає.

Та пряче скором¹⁾, гляджить сир²⁾)...
У осінь памятна-ж субота³⁾)!...
Поназлізаєть ся голота,
То-ж треба що й за сина дать,
Померших треба споминать...
Чи як ви кажете?...

Дреси не друковане.

Король Гуцул.⁴⁾

Що ти кажеш, що король наш
В Бога зорі завертає?⁵⁾
А король наш, кріль наш Гуцул
Зорі пасти й не гадає,
А в Сокілскім ти дримає,
А дрима вже годів много!
Знаєш, брате мій, за віщо?
Я ти скажу, задля чого,

Десь давно-давно стояла
На Сокілському святиня,
Ладн-Дажбога святиня,
Вся у рожках та в кидрині,
Вся з кришталю дорогого,
З маймуру та злата кута,
Та в порфіри, та у парчі
Мов княгиня одягнута.

А в святині в середині
У просторі златі сали
Два божки, два мармурові
На посадицах стояли:

¹⁾ Скором — молоко, сир, масло і т. д. ²⁾ Гляджити — mit Laab versetzen, damit die Milch gerinnt. ³⁾ О-перед св. Дмитрія.

⁴⁾ Гуцули покликають ся все на якогось короля та на Чорне море.

⁵⁾ Зорі завертати мов вівиці, то є по смерті.

Перший білий як той лебідь
В сино-золотому морі,
Другий чорний як той ворон,
Як той чорний в Чорногорі.

В сю святиню пре-прикрасну
Тут сходили ся що літа
В празник Купала святого
Гуцули з усеґо світа,
Кріль же Гуцул перший з ними,
Перший він на всі Гуцули,
У рицарстві, богатирстві
Пари в світі 'му не було.

Всі жертвенники палають
Прасвятому Білобогу,
І дванацять, білих комонь
Вводя легіні в чертоґи;
Кождий комонь у порфирах
Та у золоті сіяє!...
Лик довкола Білобоґа
Їх у піснях обвожає.

І дванацять чорних комонь
Вводять другий лик в святиню,
Все в чорні в них, все чорно в них:
І зубела і стримені;
Так обводить лик їх чорний
До окола Чорнобоґа.
Той співає, сей ся давить
Наче воріг, наче з роґа.

І як стали раз по семей
Так божків в'ни об'їзджати,
Аж нараз — о, хто-б се здумав,
Хто-б не вжах ся, милі братя!..
Оживають вам боґове,
Та до долу, та до зброї!..
Ї сам князь Гуцул вам не видів
З роду бучі ще такої!

Так лиш грім у чорні хмарі
Бет ся, вет ся блискавицев...
Видить Гуцул, видить нарід :
Іскра силе, міч казить ся...
Аж тут — горе! тричи горе!
Білобог став увявати,
А здуфалий кріль той Гуцул
Ну-ж ся з него наругати :

„Що ти, славний Білобоже?
Ти вступаєш сему чорі?!¹⁾
Ха-ха-ха!... то-ж подиви ся,
Як то Гуцул шаблев оре!“...
І що оком ти кліпнути,
Чорнобог вже 'д землі веть ся...
„Видиш, славний Білобоже!
Так то в нас ув Уців беть ся!“

„Й справді, Гуцуле, не згірше
Топірцем се ти махаєш!
Та одну лиш правду в світі,
Ти, небоже, ще не знаєш,
Що де Бог ся з Богом боре,
Не мішатись чоловіку!
І ся правда була правдов
Спокон світа, спокон віку.

„Задля того-ж у гору сю
В середину будь заклятий,
І „Сокілский“ ме гора ся
Від сегодня-сь в світі звати ;
Бо аж доти меш в нї спати
Ти по мої божі воли,
Аж на Купала одного,
Пуцу свої я сокóли.

„Пуцу сімсот семикрати
З свої світлої палати,

¹⁾ Чора — чорний чоловік, Циганин.

І аж доки сю гору в'ни
Семикрать мут облітати,
Провали ся в ню, о князю!
І з садами і з святинев
І з усев ватагов твоев,
Що сміялась з мене нинї!⁴

Бог промовив — і ся стала
Та жасная божа воля:
Князь з святинев і з ватагов
Провалив ся аж до долу!...
Як і комонь так і всадник,
Всі желізним сном дрімають,
Та на Купала святого
Тих соколів дожидають.

А на Купала що сїм рік
Він на хвиль сїм з сну ся будить,
А протягшесь сюди-туди
Він гука на свої люде,
А гука, що зодрегаєсь
І святиня і палата:
„Нути, Уци! годї спати!
Час матбуть би вже вставати!

„Ти же скорше, чуро-спюху,
Подиви ся по надвірю,
Чи соколів не зіслав ще,
Що так гарно бесь на міру!¹⁾
А сли не, то... як си схоче,
А ми мемо, хлопці, спати,
Та до бою, та до рати
З чортом сили доберати!“...

Й знов на сїм рік усинає,
І рицарство і отроки...
Доки, князю, спати будеш,
І дрімати доки — доки?!...

¹⁾ На міру битись — duelliren.

Не жури ся, руский роде!
Коли встану, то вже встану,
І поборю, о! поборю
Руску долю ту погану!

Друк. Дѣло 1886, ч. 98 і ще перед тим »Родимый Листокъ« 1879, стор. 52, але з численними змінами, поробленими правдоподібно самою редакцією і, як звичайно в таких разях — на гірше; от тим то ми й полинаємо їх без уваги. Мотив закінчення взяв Ф—ч із Уляндової балади »König Rothbart«.

До Черемшу.¹⁾

Чого мене в одно ти лудиш,
О Чорний Черемшу ти наш?
У Чорне²⁾ нести мя гадаєш?
У Чорне нести мя не будеш,
Аж не завяжемо ми Січ
На чорні наші Черногорі!
Так говорили вічні зорі
На Купала святого в ніч.
А Січ нову та дужу-дужу!
А доти годі, чорний друже...

Друк. Дѣло 1886, ч. 97.

Черемска цариця.

Хто по Черемши, по Чорнім,
Та по буйнім, та по бісім,
Хто летить се наче сокіл,
Наче бистрий по небісю?

¹⁾ Черемуш ділить ся на Чорний і Білий. ²⁾ У Чорне (море).

Се керманіч молоденький,
Се дарабу¹⁾ він кочує.
Вітер віє, буря свяще,
Гордий Гуцул се й ні чує.
„Що ті люде нерозумні
Се плетуть за небилицю
Про княгиню ту прекрасну,
Про ту черемску царицю,
Що керманіч' женихливих
У двори в'на свої гулить?!
Хай ластить ся кілько хоче,
А мене в'на не одурить!“...

„Чуєш, як бурить?
Годі, ледіню!
Стань попасати
Там на зарію...
Нє, там при лузі:
Трави шовкові,
Пристань спосібна,
Мила розмова!
Я ти покажу
Сома в сумузі...
Стань-же, прибий-же
Зараз при лузі!
В моєму плесі
Рибка гуляє!
Годний керманіч
Нас не минає!“

„Я-ж не з тих бо неминайлів!
Сома, кажеш, у сумузі?
Чи одна уже могила
Там чорніє в чорнім лузі!
Пріч! щезай, маро, від мене!
Я не лин під твої ости²⁾!...
Не біліли та й не будуть
По зарінках мої кости!...“

¹⁾ Дараба — das Floss. ²⁾ Ости — eine Art Harpune zum Fischfang.

„Кости, то трости!
Їм і біліти!
Думаєш жити
Віки у світі?...
Глянь лиш на цвіти:
Нині сіяють,
Завтра їх коси
Гострі стинають!...
В мене, мій друже,
Вянуть не будеш!...
Вадь ти не видиш
Мої се груди-ж?
Стан як лозовий
Гнеть ся, вгинає...
Хто притулив ся,
Смерти не знає!“

„Смерти, кажеш, він не знає?
Підеш, лудо, ти від мене?!
В тебе, кажеш... Забери ся!!!
Я горячий, ти студена!
Ти вадь з леду криги кута,
Я з пеколного, бач, жару...
Ти матбуть ще й не віддана,
Я вже-ж маю свою пару!“...

„В згарь ю на швару!...
Я-ж не віддана...
Завтра до шлюбу,
Милый мій, станем!...
Відти в комору,
В білі перини!
В нас там не має,
Милый мій, днини!
В нас все по шлюбі,
Шлюбна все ніч,
Мила розмова...
Нумо-же пріч!...
Нумо зо мною,
Нумо у кліть!“

В мене відмови,
Милий мій, ніт!

Тай не було 'му відмови...
Кров кіпить, що аж збігає...
Бух, тай втихло!... Бриж за брижев¹⁾
Чорне плесо укриває....
Де-ж керманич молоденький?
У княгині на весілях!...
А зарінком білі кости
Як білїли, так білїли...

Доси не друковане. Тема та сама, що в Гетевій баладі »Der Fischer«.

Кидра-княгиня.

„Се куда з сокиров, сину?“
„Ще питаєш? А в кидрину!
Халашеви²⁾ років с триста,
Вже валить ся у долину.
Хочу кидри нарубати
Та в протеси³⁾ утесати;
А я знаю кидер кілька, —
Дзвинькну хату, як палату!“

„По що в кидрину?
Най їх, мій сину!
В кождім кидринци
Бачиш — княгиня!
Вай, хто престолну
Кидру їй рушить! —
Свою він душу
В плат дати мусить!
А за-для того —
Сину мій, сину,

¹⁾ Бриж — як вітер по тихі воді повіє, то она мече брижі. Der Wind kräuselt die Oberfläche des Wassers. [Бриж — крива поверхня, фалда, хвиля.] ²⁾ Халаш — хата. ³⁾ Протіс, протеси — ковбок ріже Гуцул вздовж на половині, глибоє, і звать ся ті поли ці стеси.

Моя дитино,
Не йди в кидрину!
Наша ще-ж хата
Добре тримає...
Чуєш, як буря
Вє, завиває?!
Не йди-ж до гаю!
Най-тя вблагаю!

„Що, старий, ти се говориш?!
Я би байки мав боятись?
То волію лучше жусом¹⁾,
А не Гуцулом се зватись!
У кидринци княж-кидрина?...
Що ті люде ще не ввірят!
Я-б хотів отсю сокиру,
Сю банску²⁾, з нев попомірять!“...

„Ей сину, сину,
Дай собі покій!
Хоть-би й сам Гуцул,
З Богом не в дроки³⁾!...
Чуєш, як буря
Свище та віє?
Твоя здуфалість,
Сину, не гріє
...Батька старого...
Дай-же си стрим!
Хто в Бога камінь,
Бог в камінь ним!
А ти ще молод,
Шкода-б тебе!
Вів лиш на себе
Глину гребе.“

Але син лиш моргнув усом
Та в кидринец борше чемше⁴⁾,
Аж пляями загутіло,
Наче вітер у черемсі...

¹⁾ Жус — Feigling. ²⁾ Бани — das Bergwerk, der Hochfen. Банска сокира — велика, добра сокира. [Радше гартована, сталена]. ³⁾ Дроки — дровичись с ким, Kurzweil mit Einem treiben. ⁴⁾ Чемсати — борзо йти.

Аж в кидринци зупинив ся.
„А котров з вас загриміти?
Сев? — Ба сев! Такої справди
Я й не бачив з роду в світі!“

„Фара, легію!
Поли рубай,
Відси тікай!
Сяя-ж кидрина
Тої княгині,
Що їй се лїс,
Що їй се гай...
Тікай, тікай!
Вірна ялиця
Се тобі радить.
Тая-ж цариця
З світа тя згладить...
В неї-ж бо, друже,
Прощей нема,
Хто на їй кидри
Руки знима!“

Да він сего мов не чує...
Барда блисла, аж загуло...
„Що? Ти стогнеш? Ей, стогни же,
Щоб аж в дбїнах заруло!
Щоб аж голос покотив ся!...
Бо я мушу ти признати,
Що такої-м ще не бачив,
Від коли став бардов тяти!“

„Чуєш ти, хлопче?
Не руш сю кидру!
Даю ти волю
В всіх мої дебрах, —
Дій там, що хочеш...
Відси ти фара!
Чуєш?! Кровава-ж
Моя бо кара!
Я-ж не питаю
Родич проклону,
Нї-же трімбіти,
Нї-же подзвону!...“

Руш же ти відси,
Доки ще час!
Доки за гордість
Душу ти дас!“

„Га! то ти то, прелукава?
Я-ж тебе бо ся не бою!
Хоть клади мені тут зараз
І корону красну твою,
А ся кидра, ся столична,
Мойов, кажу, має бути!
Хоть отся сокира моя
Мала-б в тобі утонуті!“

„Мой ти, ледію! —
Лиш не сердито!
Твою тупицю¹⁾
В мені топити?!
Ще за короткі
Руки, небоже!
Се не в Евреях
Купати ножі!...
Дай-жеж си покій,
Коли ти кажу,
Коли, як мати,
Ще тобі ражу!
Глянь лиш докола:
Доста кидрини!
Стане ти, сину,
Й на домовину...
Для того-ж, хлопче,
Шуми домів!
Щоб мій тя вітер,
Щоб мій тя гнів
Силов, небоже,
Відси не мів,
Та не втесав
Ти домовину
З мбї кидрини!“

¹⁾ Тупиця — eine stumpfe, unbrauchbare Axt.

„Що, маро, отсе ти кажеш?
Чи ти з мене лиш не кпиш ся?
Преч мені з перед очий ти!
Руш! ти кажу, бо — диви ся!
В нас лиш в гульках жарти бють ся,
А не в лісі, горда крале!
А де Гуцул не жартує,
Там ні гойса та ні чала“¹⁾.

„Так ти? — Про мене-ж!
Кождому воля!
Кождий бо теше
Сам собі долю...
Гуцул — не Гуцул,
Все чоловік!...
Гоя, вітрове —
Як є поконвік!“

І загуло, мов у цеклі,
Мов у сірці, у Содомі!...
Ліс тріщить, мов та солома,
Валом, жужмом нося-сь ломи...
Грають громи... Де-ж легінь наш?
І не видно... під кидринов!...
А за три дни й поховали —
Та порожну домовину²⁾.

Друк. Дьло 1886, ч. 110.

Під міров.

Будь здорова!

Будь здорова, Черногоро!
Вже во вік тя покидаю!...
Муть в трімбіту брата грати,
Я вже з ними не заграю.

¹⁾ Гойса — на ліво, чала — на право. ²⁾ Давно як хто уто-
нув, а трупа не відшукано, то ховали порожню домовину.

Бо заграють тарабани
Ті царські та голоснії,
Та цісарска музик-банда!...
Місяць світит та не гріє...

Та не жаль ми, братя, того
Мого перстня дорогого,
Що у дар дам тарабанцям, —
Але жаль ми лиш одного,
А то кучера лиш того¹⁾,
Що чесала рідна мати...
Ножички цісарські срібні
Гарно вміють підтинати!

Будь здорова-ж, Чорногоро!
І трімбіто! і кидрино!
Що в'ни шепчуть? „Не загинеш?“
Знаю й сам, що не загину!
Гуцулови домовина
Лиш с кидрини с поконвіку!
Будь здорова-ж, моя кидро,
Нім горі ся вернуть ріки!²⁾

Друк. Зоря 1886, стор. 282.

Царска рожа.

Не знаю, ох милий мій Боже,
Чого мя так голов болить!
А все та цісарска та рожа
Мені ся на думці снуєть!

Уповень як золото ясный
Розсипав садами посвіт,
А стрільчик як місяць прекрасний
В садах тих на варті стоїть.

¹⁾ В перводр. Жаль ми кучериків моїх. ²⁾ В перводр. Будь здорова-ж! Я верну ся, як у гору вернуть ріки.

На варті — ох милий мій Боже!
На стойці стрільчик стояв
Оперед прекраснойов рожев,
І руки на грудех він склав.

А рожа до него ся клонить...
А місяць сияє посвіт...
Раз виїде зза хмари, раз втоне,
А рожа все клонить свій цвіт!

І в стрільчика серденько крає...
Утер собі сльози як кров...
„Ох роже, ти роже царскáя,
Що робиш, роже, зо мнов!“

А рожа вгинає все віти...
„О стрільче мій, стрільче, не вянть!
Бо я тя любила на світі...
Утри мені з росий ти скрань!“

І стрільчик до рожі схилив ся...
І рожа 'му впала на грудь...
Він плакав, та все лиш дивив ся...
„О роже, здорова ми будь!“

Зза гаю пресвітле вставало,
Неначе з рожевих се тканьь...
Садами стойки ся міняли,
Сяяла цісарская брань...

А там — ох, ти милий мій Боже!
А там молод стрільчик лежить,
Неначе уснув се під рожев,
І вчухнену рожу держить...

Держить ю кровавов рукою,
Притис на кровавую грудь...
Ох, роже царская ти мбá,
На віки здорова ми будь!...

Друк. Дьло 1876 ч. 110. Тема та сама, що в першій часті
»Двох пісень рожевих«, див. вище стор. 175—177.

Кобзарська зірниця.

На небеснім лукомори —

І не зміриш, кільки миль —

Блудить бідна ніжна зоря,

Як у мраці журавель

Позабут!

Мов прочан той вічноблуд...

Сли не брешуть вічні д' горі,

Се кобзарська муси' бути!...

Друк. Дьло 1886, ч. 96. Се мабуть переклад німецької вірші
Ф—ча пз. Sängers Stern, друкованої в книжці Am Tschermusch!
(1882), стор. 16, див. далі Німецькі поезії.

З о р я.

Леліла зоря, що леліла,

Вітак розсипалась на мак,

Тай маком у болоті сіла

Жабам на втіху!...

Виліз рак

Тай свище: „Так ті зори й треба!

Коли зоря, хай пазить неба!“

Друк. Дьло 1886, ч. 111 і Зоря 1887, стор. 100.

Тай оттаке!

Чи понесу як косу в роєу,

Чи понесу я кріє у ліє, —

Однакий, побратиме, біє!

У чорної немає впроєу!

Пішов косити — збавив косу!
Пішов у ліс — замовив кріс!¹⁾
Вернув домів — старий знов лає!
До дівки — дїтько в дутку грає!...

Тай оттаке!...

Друк. Дѣло 1886, ч. 111.

Сокілска княгиня.

Не знаю, о брата, чом нині
Такий обгортає мя сум...
А то та Сокілска княгиня
В одно се не сходить ми з дум.

І сонце за Діл вже сїдає,
І мракнуть всі гори вже сном,
Лиш той ще Сокілський сияє,
Як з золота кутий шелом.

А долем жасний та глибокий
Той Черемуш дикий гутить,
Як сокіл, як той бистроокый,
Що совма на лови летить.

А 'д гбрі княгиня прекрасна
Як з маймуру кута стоїть,
І коси як золото ясні
Пустила вітрам на роспліт.

А долем хороший керманч
Кидровов дарабов летить...
О, вже-ж бо пора 'му на на-ніч,
О, вже-ж бо пора 'му прибить.

¹⁾ Замовив кріс — das Gewehr hat versagt.

А тая ж княгиня там 'д горі
Почала косу чесать,
А чешучи косу, як море,
Чудесних пісень співають.

А той там керманич в долині
Забув за дарабу й за світ;
В одні ся лиш дивить 'д княгині,
Що там на Соکیلскім стоїть.

А Черемуш, братя, глибокий,
А Черемуш дикий як біс!...
А Черемуш, братя, по скоках¹⁾
Розбиту дарабу поніс.

Друк. Зоря 1886, стор. 282 з деякими дрібними відмінами, які ми справили по автографу, не зазначаючи їх у нотах. Липаємо зовсім без уваги той текст, що був поміщений у Зорі 1888, ч. 2 из. Льорелій Гайного, перевід. Се не що, тільки наш текст, але переданий з пам'яті, з пропусками і самовільними змінами, що псу-ють розмір вірша. Тема взята з балади Гайне «Die Lorelei».

У р о д а.

Ходить ледїнь та по над воду,
Та дивить ся на свою вроду,
Неначе в зерькало. Та ба,
Війнуло, вдарила габа²⁾, —
От вже і по хороші вроді!
Габи ті, брате, сперти годі.

Доси не друковано.

¹⁾ Скоки — die Wasserfälle. ²⁾ Габа — die Springwelle.

Хорий стрілець.

У Відни в цісарекім шпитали
Се стрільчик на-смерть лежить,
І ручку білу зовялу
На серденьку держить.

І кличе товариша 'д собі:
„О, вірний товаришу мій,
Мене ти на завтра до гробу
Зже гарно та гарно настрій!

„А як меш тесать домовину,
О, брате мій, ласкав же будь,
Теши з запашної кидрини!

Тай се ще не забудь:

„Зелену-зелену кидрову
Затуль мені в руку ти віть...
Й отсю ще шириньку шовкову,
І з дакої рожечки цвіт!...“

Друк. Льво 1886, ч. 96 і вчаснійше Родимий Листокъ 1879,
стор. 233 з деякими редакційними змінами, які ми лишасмо без
уваги.

На кафталуці.¹⁾

О море, сине ти море!...
О синий ти, місячний світ!
А на кафталуці там 'д горі
Керманяч стойку стоїть.

А море сине, брє, грає!

А він си думку ведеть:

¹⁾ Кафталук — der Mastbaum.

Куда то море гадає?
Куда то море ринеть?

На кафталуці там 'д горі —
І виняв він карманець,
І зерькалце срібне як море,
І срібний гребенець.

І на кафталуці там 'д горі
Став кучері свої чесать,
Ті кучері свої як море,
І в срібне шкло зазерать.

На кафталуці там д' горі —
І срібні сльози утер,
І зерькалцем срібним — та в море!
І срібну зброю припер

До кафталука там 'д горі...
Й пішов 'го, срібне, шукать
У сивозелізе то море...
А зорі забрали ся спать!...

Доси не друковане. Тема та сама, що в вірші »Старий жов-
нярь», див. висше стор. 310—311.

Відправа.

А як мені відправу дали,
То я з радіщ вам аж зарув!
А й кобзу своєю не забув!...
А в'ни мене питати стали,

Що видів я в світі?

А я тогди як вже стану

Та стану їм піти!...

Чорногорі про Тироль-край

Та шклянні скелі,

Та як Франків препоганих
Там стрільчйки били!
А Черемшу непевному
Про Дунай та море,
Та як буря прелукава
Збиває їх в гори!
Ледіникам про цісаря
В кровавих порфірах,
Та як з Франком та з Волохом
Ставав він на міру!
Гуцулам знов про ту зраду
Та царя Максима,
Що не міг наїстись слави,
Та наїв ся диму¹⁾...
А дівчатам про те місто,
Що в мори дримає,
Та про Марка та лягуни!
І сам вже не знаю,
Про віщо ще я їм співав!
А в'ни-ж? А в'ни-ж!.. Оден дримає,
А другий хріп з усеї сили.
Старі про кози говорили,
Дівчата товпились в куток...
А я с кобзини струни змок,
Та гай у кліть з нев!... На що й грати,
Коли чорт ма' кому...

Друк. Дѣло 1886, ч. 96.

¹⁾ Мова про Максиміліяна, брата цісаря Франц Йосифа I, що був розстріляний у Мексикі.

До ліри.

Сидит дотіля, сидит закурившись,
Головою на ліру ахилившись.

П О Е З И Ї

Заспіваю я радіше до ліри,
Бо на її струнах я співаю.

1885—1886 рр. *)

А та ліра все серденько знесе,
Струна струні правду виводає.

Тися не друковано. Тут — п'ять віршів, що належали до збірки народних і власних пісень, складених Федьковичем на «Найкращі сповідні російського народу на Буковині» Зігмунта Федьковича. Рухомі гарески: Г. Руданський в Чернівцях свої дати, та змалював жартів, в останній раз згадав поетичну лірику вивільної тремтіння, яку дає. Мотив — не єдиний, але і не єдиний тут, реторичний Федьковича, який виступає з лірикою в червоній ліриці шлюбною вітанню.

Король Рунол

*) Подасмо тут окремою групою ті поезії, що були написані Федьковичем в часі його побуту в Чернівцях і друковані в «Буковинському Календарі» 1886 і 1887, в «Буковині» 1886, «Зернах» 1887 і «Ватрі» 1887, або заховались у рукописах, а не ввійшли в ті ріжнородні співанники, яких складанєм займав ся Ф—ч головню в останніх роках життя, і які друкуємо далі.

Та як Франків пресоганих
 Там стріляючи били!
 А Черемшу неспешному
 Про Дунай та море,
 Та як буря прелукава
 Збивав їх в гора!
 Додіжкам про царя
 В кровавих поребрах,
 Та як з Франком та з Волохою
 Ставав він на міру!
 Гудулам знов про ту зраду
 Та царя Максима,
 Що не міг наїстись слави,
 Та найо ся диму...
 А дівчатам про міру,
 Що в жорні дрімало,
 Та про Марка та дівчину!
 І сам ніко не знаю.

Про віно що я їм віддав!
 А в ни-ж? А в ни-ж!... Охен дрімало,
 А другий хрін в усей силі,
 Старі про вози говорили,
 Дівчата товчились в куток...
 А я с кобачини струни зноу,
 Та рай у кліть з нею!... На що й грати,
 Коли чорт на кому...

Чити Діло 1885, ч. 36.

*) Подано тут окремо тільки ті частини, які належали до
 збірки "Сторінки з життя українців" і які були
 надруковані в "Літературній Україні" в 1885 і 1886
 роках. Решта збірки, яка була надрукована в
 "Літературній Україні" в 1887 і 1888 роках, не
 була надрукована в "Літературній Україні" в 1885
 і 1886 роках.

До ліри.

Сидит легінь, сидит зажурившись,
Головою на ліру схилившись.

„Чи-ж маю я на гуслех заграти,
Чи до ліри як гай заспівати?“

Заспіваю я радше до ліри,
Бо на гуслех нема мені віри.

А та ліра все серденько знає,
Струна струні правду вповідає.“

Доси не друковано. Титул — наш. Віршик покладений як епіграф до збірки народніх і власних пісень, зладженої Федьковичем пз. »Найкращі співанки руского народа на Буковині. Зібрав Ю. Федькович«. Рукопис (власність тов. Руська Бесіда в Чернівцях) без дати, та зладжений мабуть у остатніх роках життя поетового (титул писаний тремтячою рукою). Майже всі нар. пісні поміщені тут, ретушовані Федьковичем; вони будуть надруковані в четвертім томі нашого видання.

Король Гуцул.

По над Черемуш, над білий
І над чорний, і великий,
Оселились славні Готи,
Нарід хоробрий, нарід дикий;

Бо аж там їх, бач, прогнала
Та княгиня Ольга мука
З над Дністра і Чорноморя,
Невсипуща та гадюка.

Так зайшли в'ни безталанні
У ті чорні рускі гори,
Попрощавши білі скелі,
Попрощавши сине море;
Там приймили руске слово,
Руску віру і звичаї,
І розжились, і пробули,
Як і нині пробувають.

А король їх Гуцул звав ся,
Як той місяць прехороший,
Мав отроків, мав комонних,
Легінів і всего досить;
А як стане у шеломі,
То як сонечко засвітить
В празник Зельмана-Ваяна,
Бога Лада серед літа.

І мав Лад-бог святиню
На Сокілскім на груневи,
Золотом була побита,
Честь і слава королеви!
Легінів триста служило
День і ніч святому Ладі,
Всі в панцірах і порфирах,
Всі у зброї і в булаті.

А одесною в святини
Стояв образ того-ж бога,
Ясний, красний, прехороший,
Як то сонечко в чертогах,
Коли в мори ся скупає
І на світ весело гляне! —
Слава ти, о Ладе-боже,
Світлий Зельмане-Ваяне! —

А по лівім боці храма
Стояв образ Чортовита,
Того ворога тяжкого
Всього миру, всего світа;
І стояв він чорний, темний,
Оперезаний гадюков,
В лівім кулаці коса йому,
А меч вхопив в праву руку.

І почав ся празник Лада,
Легіні служащі в ділі,
Взяли кононя святого,
Як той сніг, як лебідь білий,
І водили хороводом
Доокола бога-Лада,
Коляду святу поюще,
А за ними вся громада.

А діди собі знов взяли
Чорного коня каліку,
І водили хороводом
Доокола Чорновита,
Але пісень не співали,
Лиш дивили ся понуро,
Як слота, як хмари леду,
В літі град, зимою буря.

А як тричи обійшли їх,
Лики побіч поставали,
Аж тут чудо сотворилось,
Про яке ще не чували:
Бо оба боги ожили
І ся схопили з престолів,
Розярені аж до краю,
Наче кожний збожеволів.
І мечі булатні вимкли,
І ся пúстили на себе,
Наче дві ті громовиці,
Що роз'юшуть ся на небі!

Іскри сипались довкола,
Нарід млів з переполоху,
А боги оба рубались
Аж до вбою, аж до здоху.

Але горе, і ще горе!
Ваян-Ладо спотикнув ся,
Хоче падати на землю...
Король Гуцул усміхнув ся.

„То такий ти бог, о Ладе?
Хочеш чортови піддатись?
Ха, ха, ха!... то тебе варта
Вижу, Ваяном і звати!“

І ухопив топорець свій,
Пустив ся на Чортовита...
Бучі, брани от-такої
Ще не було поки світа!

Чорновит лиш повалив ся,
Ладо схопив ся на ноги...
„Се ратунок був на вчасі!
Слава Господу Прабогу!“

„Але ти, королю гордий,
Як ти смієш ся мішати,
Де боги два стануть в брани,
Два боги, а ще два братя? —
За того тя проклинаю
І всю дружину тут твою,
Що дивилась мому впаду
І ругалась надо мною!“

„В сю гору тя замикаю,
В їй підземній світлиці,
І Сокілским ме ся звати
По імю се моїй птиці.
Бо аж доти меш там спати,
Доки в літі на Купала
Не зішлю соколів своїх,
Щоб ти вість о проци дали!“

І як Бог закликав предвічний,
Так ся стало і так було :
Спочиває король Гуцул,
А з ним враз єго Гуцули ;
Спочиває, поклонившись
На стів чорний, маймуровий,
Все однакий як бувало,
Молод, красний, чорнобровий !

А що року пробужаєсь
Він на Івана на Купала,
Протягаєсь. — „Де ти, чуро ?
Тож ми твердо, хлопче, спали !
Подиви ся на світ божий,
Чи соколи не злетіли,
Щоб нам стати в брань з пекольным
Чортовитом ! Меч і стріли !

„А як в'ни ще не злетіли,
То ще далі спати мушу ;
А як в'ни уже злетіли,
Тогди в брань з проклятим рушу,
Добувати нашу славу,
Добувати руску волю !“
О, злетіть вже раз, злетіте,
Ви сокілєкїї соколи !...

Друк. Буковиньскій Календарь на рік 1886, стор. 45.

Агасвер.

І засудили такий суд,
Аби на хрест єго роззяти.
Вмиває руки пан Пилатій,
А в'ни на ту жасну Голгату
Оперед себе 'го жемут, —
Та не Пилатія, а Спаса,

Господного Сина!...
Не здужав безталанний,
Не стало вже сили!
І сїв хвильку припочити
На лаві під хатов.
Шевлюга-ж проклятий
Єго трутив з своєї лави.
„Рушай, бунтівнику!
На Голгаті припочинеш,
Уже не далеко!“

Тогди Син Божий 'му прорік:
„Я йду, Агасверє, вмирати,
А ти, ти жий, а жий проклятий.
Проклят скитай ся ти по вік,
Аж доки я во время оно
Не зійду судівєв закону!“

І ходить він скитаючись
До нині по світі,
І звать єго вічним Жидом...
А ті єго діти
Розложили маґазини,
Шиньки, склепи, лави,
Так і ловять наші душі
У сїти лукаві.
І доки муть ще ловити?
На Бога надія!
Завитає і в нас колись
Празник Маковія.

Друк. Буковина 1886, ч. 9. Остатні 3 рядки вірші в тім перводруку виглядають так: »Доки-сь не пробудим, Доки сонечка просвіти Уникати будем«. Та се концепт не Федьковича, а редактора »Буковини«, як свідчить коректурна відбитка сеї вірші, захована в архіві тов. »Руська Бєсїда« в Чернівцях, де зложено первісний текст Ф—ча, а остатні 3 рядки перечеркнено і редакторською рукою дописано ті рядки, з якими ся поезія вийшла в світ.

Убогий легінь.

Убогий легінь по горах ходив,
По Чорногорі скитав ся,
Чи де на щастє би не набрив,
Чи би де хліб 'му не дав ся,
І так заблукав він на Довбушів гріб,
Чи тут не найшов би насущний хліб,
Чи тут би талан 'му не дав ся...

І скинув кріс він з широких пліч,
І зняв кресаню і пави,
І верг далеко від себе пріч
В зелену, шовкову мураву,
І впав на могилу неначе п'ян:
„Подай мені, калфо, з могили талан!
Подай мені щастє і славу!“

„Будь королем!“ — розляг ся гук. —

„Красуй в золоті ся короні!

Сядь вище князів, сядь вище дук,

На золотокованім троні!“

„Хто? я, о калфо?! Се хліб не мій!

У мене люде не на убій!¹⁾

Не я судив ся в Нерони!²⁾

„То Довбушем будь!“ — загуло знов. —

„Не хочеш крілем ти бути,

То лий цівками їх³⁾ чорну кров,

За⁴⁾ народ в кайдан їх окутий!“

„Не, калфо, не! Ти-ж кров їх пив,

А твою Дзвінка усім на див,

Убравши у твої⁵⁾ тя сїти“.

„То-ж співаком будь!“ — розляг ся глас,

Аж Чорногора загула. —

„Не хочеш бути ти калфа в нас,

¹⁾ Б. Кал.: У мене хлоп не чужий, а свій. ²⁾ Рукоп. на Нирони. ³⁾ Б. К. То пий цівками тих. ⁴⁾ Б. К. Що. ⁵⁾ Б. К. свої.

Якого в нас ще не було,
То-ж співаком будь, з торбами будь,
За прошений хліб зривай свою грудь,
А люди щоб тя і не чули!

І глухо стало і німо як ріг;
Легінь зірвав ся як з лави,
Й неначе п'яний лісом побіг
Без креса, без пав і без слави.
І ходить потич неначе п'ян,
За ним недоля, як той кайдан,
Недоля чорна, лукава!

І доки буде він ще блукать
По сему білому світі?
І жити би рад, й співати рад,
І рад би в славу одітись,
А тут вже на вічну смеркає ніч...
А що осталося?... О пріч з ним, пріч!
Глогові, не лаврові віти!....

Чернівці 24 юніа 1886.

Друк. Буковинській Календарь 1887 і Вагра 1887, стор. 138, оба рази з деякими відмінами против оригіналу. Друкуємо тут із автографу поета (аркуш звич. паперу, записано лише дві перші сторони, дуже невизначним почерком, мабуть в часі слабости, власність тов. «Руська Бесіда» в Чернівцях). Над деякими словами в автографі понаписувано те саме олівцем, п'яною рукою — очевидно редактор «Календаря» силкував ся відчитати невизначний рукопис. Ту саму тему оброблював Федькович уже пераз давніше, пор. више стор. 172—174, 404—406.

Вже двадцять рік...

Вже двадцять рік і п'ятий пріч,
Як я віршую і співаю
І в повістех проповідую
Ту рідну, руску нашу річ.

До чого-ж доспівавсь, о братя?
Богдай би було не діждати!

Москаліско як вовчиско
Лупає очима,
І з кровавим своїм кнутом
Грозит за плечима¹⁾).

Лях старий лицює контуш
Та з Русина книт ся,
Що останна сардачина
На сіромі дрет ся²⁾).

Римскими рабами пере-
Піхані Лай-Даки³⁾
Страх задерше хвостик 'д горі
Гарчут⁴⁾ як собаки.

А цивілізатор куций
Бе байстрам поклони,
Бо задумав їх хапнути
В хитрі свої шпони⁵⁾).

І, для того, як мисливець
Стерво на капкані,
Верг на ласу нас понуку
Лисам на сніданє⁶⁾).

За тото вадь, що 'го наші
Закривали груди,
Як тріщало 'му в хорбаці⁷⁾)...
Але доста буде

¹⁾ Рукоп. А. єї два рядки має так: Лях у контуши драгити-
вим Бе кнпн за плечима. ²⁾ Рук. А. сеї строфи не має. ³⁾ Рук. А.
Римскими байстрами пере-Лицьовані Даки. В перводр. взято версію
з А, тільки зам. байстрами покладено: рабами. Слово «байстрами»
підчеркнене олівцем, а обік чужою рукою дописано: «може-б лекше,
пр. зайда?» ⁴⁾ В перводр. Цвіля. ⁵⁾ Сю строфу беремо з рукоп. А.
В рукоп. Б. і в «Зернах» вона перероблена значно слабше:

А «цивілізатор» тровит
Лаю ще скажену,
Щоб нас гнала до утому,
Гнала до загину.

⁶⁾ В рукоп. Б. сеї строфи нема. ⁷⁾ Рукоп. Б. і Зерна: Як
за ним ся нужда гнала.

На сегодне того дива!
Чужина, тай годі!
Лучше, братя, подивім ся
Ми до свого роду,

І загляньмо в свою хату,
Що у нас ся діє,
І як порають ся наші
Бідні гречкосії.

Оден собі аж страх забав
У золоте улізити руно¹⁾,
І нині Русинном ще ляг,
А завтра встав уже Румуном.
І за того від разу сїв
З желізним жезлом на престів²⁾
Христове стадо винасати.
І го пасе, як вовк ягнята,
А з руских цапів топит лій
Для калугорів на олій,
Щоб постили за всіх тих душу,
Що зуб єго святий покрушит³⁾.

А другий знов як та свиня
У Москалі конечно прет ся,
Бо там карбованці брinya
І „батюшкова“ водка пєт ся
За наші запродані душі!
У Москві і на вєрбі груші,
А в нас їх і на груши нїт.
О, безталанний той наш світ!⁴⁾

¹⁾ Рукоп. А: Покрити золотим ся руном. ²⁾ Рукоп. А: І на владический престів Собі, нївроку му, засів. Слово «владический» підчеркнене олівцем і на боці дописано також олівцем, чужою рукою: «Може-б не так виразно!» ³⁾ Замість сих шістьох рядків у рукоп. А. і в «Зернах» лиш два:

Тай панахиду вже співає,
Але кому? Лиш Господь знає.

⁴⁾ В рукоп. Б. ся строфа виглядає ось як:

А другий знов здудурив гук,
Та в Москалі конечно пнет ся,
Бо там і «вотка» добра пєт ся,
Бо там без труду і без мук,

А третій знов на лоб надув
Конфедератку, та ще й з павов,
Та як чкурнув собі в Варшаву,
То аж живіт загув
Голодний, як порожна бочка!
А він, як та сердита квочка
Роскукудакавсь: „Що? Я пан!
Я Русі зараз в д... дам!“¹⁾

Четвертий, устроївшесь в фрак
Та у великі окуляри,
Старим богам на переляк
Чкурнув аж у парнаські хмари,
Тай там сірома ся осів
Всім воробцям на вдивовижу.
Зареготались Німці рижі,
Тай дали окромішний хлів
Новому божкови, нівроку!
Так перемітуєсь що року
Відстаїв чималий гарам...
Що-ж Руся лишить ся? що нам?²⁾

Неваче в настоящім раю
Карбованці ся посипают.
А в нас що? Нужда та мозіль,
Та піт кровавий, як та сіль,
Ті вишпакані нані очи
Зайдают; хто-ж з такими хоче
Ділить сухий, разовий хліб?
Лиш в Москві рай! а в нас що? гріб!

У «Зернах» поміщено з рукоп. Б. рядки 1, 2, 4, 5, 6, а останні
4 рядки з рукоп. А.

¹⁾ В рукоп. Б. і в «Зернах» ця строфа виглядає ось як:

А третій на порожний лоб
Надув конфедератку с павов
Тай кодкудаче як набоб,
Що чути го аж у Варшаву:
»Де Русь? Яка Русь? Що за Русь?
Я Руся жадної не знаю,
І з сего дива собі кпюсь,
Бо сего дива в нас не має.
В нас Польща тільки є що є!
Ржеч посполіта най жие!»

²⁾ В рукоп. А. ця строфа виглядає ось як:

А той на »Шіфі« знов купив
За пятака целіндер голий,

Саме дрантя, лихолацтво,
Голота — тай годі!
А то кажуть: шкода ходу
До пустого роду.

Бо як є де переспати,
То ніщо стелити,
А як є що постелити,
То нічим ся вкрити!¹⁾

За вечерю і не згадуй!²⁾
Така наша доля:
Салогуби у перинах,
Ми-ж босі та голі.³⁾

Але нічо то, бо на них,
На бідних наших гречкосіях
Святої Руси вся надія,
А не на апостатах тих,
Що нас убогих ся зрікают.
Тим я ні пишу, ні співаю,
Але кладу на них проклін:
Бог-дай як то пречисте море,
Що трунів з себе викидає,

Та ще і фрак десь замозблів —
(Вадь той, що Штаффе в нім ходив,
Як на Парнас сірома драв ся,
Та фрак у терню му зістав ся) —
Але до діла: наш кунив,
Та ще й у него, братя, вбрав ся,
Та ну давай у Німці драла!
А нам що, Руси що зістало?

Рядки 3—6 зачеркнені олівцем і приписано чужою рукою:
«Се надто льокальне і особисте, може-б загальнійше!»

¹⁾ В рукоп. А ся строфа виглядає ось як:

Бо там, братя, є де спати,
А нічим стелити:
Оден кулак під голову,
А другим ся вкрити.

²⁾ Рукоп. А: Погасивши без вечері. ³⁾ В рукоп А отсі два рядки виглядають так:

Ті в порфірах на престолах,
А ми босі й голі.

Так вивергла їх Русь святая
От свого імени! Амінь.

Чернівці 24 червня 1886.

Ся вірша дійшла до нас у трьох редакціях: в одній друкованій (Зерна, літературно-науковий додаток до Буковини за роки 1887, Чернівці 1887, стор. 1—4) і двох рукописних. Рукописні редакції, се два автографи Ф—ча (кожний із них — аркуш звич. паперу, записаний з усіх чотирьох боків, з підписом автора і датою, оба власність тов. »Руська Бесіда« в Чернівцях). Один із них (звемо його А), се первісний брудіон, писаний досить невразно, але короткий і енергічнійший що до вислову, так що видав ся декуди занадто різким редакторови »Зерен«. Наслідком сеї критики Ф—ч переробив віршу і так повстав другий автограф — старанно писаний чистопис, більше розширений, декуди менше барвний від первісного наряду (звемо його В). Але й ся нова редакція не найшла ласки в очах редактора »Зерен« і він для друку зладив собі щось посереднє між ними, беручи основу з В, але пропускаючи деякі уступи з сеї редакції, а беручи відповідні з А. Подібно поступили ми в отьому передруку, але вводили в текст більше уступів ред. А, при чім відміни иньшої редакції подали в нотах.

Шипіцкі берези.¹⁾

У Шипотї на цвинтари
Дві білі березї
Хиляють ся, хітають ся,
Мов дві нетверезї
Ледащиці-пропійниці
Цїлу божу днину;
А о півночи, дівчата,
У глуху годину
Перемітуют обї ся
Гарними дівками
У монествах²⁾ та у мирсі³⁾
Та у сафіянах,

¹⁾ Не казка, але факт. Проф. Найбавер путешествуючи у горах видів ще ті берези. Імена я попеременяв, бо родина нещасливих дівчат ще живе. ²⁾ На пинурок насилані срібні і золоті монети, котрі дівчата на шиї нося. На Україні кажуть »намисто«. ³⁾ Золоті нитки, убори золотими нитками перетикані.

Та міняють ся чарками
Двома золотими,
Та до себе прищивають ..
А о-перед днини
Знов березами стають ся
Такими як були,
І знов собі хітають ся,
Щоб люде не чули.
А ті люде усе знають,
Та борше минають,
А минуше цвинтарище
Нишком вповідають,
Яке диво наробилось
Одної неділі
У Шипоті на цвинтари,
Де берези білі.

Жив у Шипоті богач раз,
Богач на всі гори,
Та не тішивсь він ні грішми,
Набитов коморов,
Ні худобов без рахуби,
Та ні полонини,
А тішив ся він доньками:
Калина й Малина
Звались обі. Що за кралі!
Матбуть і за морем
Годі таких пошукати...
Обі як ті зорі,
Як ті яєні у погоду,
Або як ті квіти
Рожі мая, або мірти
Дві пахучі віти.

Але не даром хтось казав,
Що де тобі краса ся вродит,
Там чорт уже й з калитков ходит,
Щоб десятину собі взяв.
Що кажу я? Лиш десятину?
Сто душ провадит до загину,

Стом розриває серце, груди — коншині
Чи в Шипоті, чи де небудь!

Бо Калина і Малина
Гуляли до волі
В свого батька преблагого,
Легіні-ж соколи
Онимались приступити
До такого дива;
Лиш оден не, лиш Джоґоля
Юрій чорнобривий
Не бояв ся приступити.
„Гоя — каже — братя!
Легіневи воля дочку
І у князя сватать,
А не то що в Микитули!
Тож би то і було!
Правду кажу я, дівчата?
Але най зазулі
Вперед жиру покоштують¹⁾;
А Пречиста божа
В наші церкві на порозі
Воском поворожит²⁾,
То одна зо мною стане
На слюбнім коверци.
Вадь котра з вас? Угадайте!
Не віщує серце?
Чи Калина, чи — — ? Тимчасом
Бувайте здорови!
Іду спати. Може присня-сь
Мені чорні брови“.

Та і пішов собі домів.

А що Калина і Малина?

Так голови обом загрів,

Що полюбили до загину,

¹⁾ Кажут, що зазуля аж тогди перестав ковати, як букового жиру наїсть ся, і що слюби, брані у той час, доки зазуля кус, не щастят ся. ²⁾ Кажут, що Пречиста у Богородичин посток зсипав віск у кожді церкві на порозі і тогди долю судит. Для того маючі бути слюби брані по перні Богородици дуже щасливі.

І нишком до Циганки Хими
О півночі на раду йдуть,
І то так хитро, що мабуть
Одна за другу і не знала.
А чорт вже і з калитков тут,
Щоб свою камату¹⁾ узяти.
О, сокотіт ся 'го, дівчата!

„Циганочко, Волошечко,
Як рідна матусю,
Давай раду, бо я гнуну,
Трісну, утою ся!
Бо я вго полюбила,
А він — хто се знає?
Він Малину може візьме,
А я пропадаю.
Нє, пропала вже! на віки!
Серденько віщує:
Він з Малинов липа-листу²⁾,
А з мене кепкує.
Давай раду, Циганочко!“
„Та яка-ж тут рада?
Стрій Малину, то відразу
Збудеш ся досади.
Бо Джоґоля хлопець честний,
Не поломит слова“.
„То-ж давай!“ — „Даш сто червонних?“
„Двісті! Будь здорова!“
„Стій ще, най тя навчу!“ — „Годї,
Бо завтра забава
У нас буде, ще й з музиков,
А по завтрю — Слава!“

Таке-ж і Малині Циганка казала,
За двісті червонних отрою продала.
Та щазник з калитов³⁾ великов іде,
Бо вже в Микитули й музика гуде.

¹⁾ Дикма, процент. ²⁾ Прилипати до кого, залицяти ся. ³⁾ Мішок шкіряний на гроші, карман.

І гуляли ледіники
Запрошені в гості
На срібними колоколи
Підбитім помості¹⁾.
Де-ж Джоґоля молоденький,
Що перед не водит?
У світлиці регочет ся,
Що ся аж заходит.
„Вам що, дівки? подуріли?
А вадь ви матбути
Коти дрете?²⁾ Встидайте ся!“
„Не! Не!“ — „То-ж, ану-те,
Пийте одна до другої!
Де-ж чарочки ваші?“
„Ми їх зараз унесемо,
Та ще меду фляшу!
Ми внесемо повні кубн.“
„То пийте-ж же, любі!“
„Ми ся вперед поміняєм“³⁾...
„Славно! Доказ буде,
Що ви уже поєднались“.
„Здорова-ж, Малино!“
„На здорова, Калиночко!“
„Не до половини,
А до дна аж, Малиночко!“
„До дна й ти, сеструсю!“
„Стійте! Що вам? Чо' так зблїдли?“
„Виперає душу!“
„Серце в мене розриває!
Нешта⁴⁾ мя строїла
Через тебе, мій ти милий!“...
Тай не доповіли,
Але мертві повалились
До самого долу,
Щоб не встати уже білше
Ніколи, ніколи.

¹⁾ Давно богачі прибивали зі споду до помосту срібні дзвінки (колоколи), котрі при танцях відзивались і дуже приемний гомін давали. ²⁾ У незгоді жити, schmollen. ³⁾ Знак еднанки і великого приятельства. ⁴⁾ Ледащизна, курва.

На другий день і поховали.
Поши над ними не читали
Ні панахід, ні парастас,
Але — як ще не було в нас —
На цвинтари в самім куточку
Славного Микитули дочки
Сварливий паламарь закріб.
Учера танці, нині гріб.

А на третій день — се було
Одної неділі —
Виросли з гробів на чудо
Дві березі білі.
Хиляють ся, хітають ся,
І неначе чари
Подають собі затруті...
Така божжа кара!
Ви-ж чуєте, дівчаточка?
О, слухайте, любі!
Не давайте серцу волю,
Бо дасть вас на згубу.

14-го н. ст. новембра 1886.

Друковано »Зерна, літературно-науковий додаток до »Буковини« за рік 1887. Чернівці 1887, стор. 46—52. В основу отсего видання покладено автограф поета (два аркуші звич. паперу, та один роздертий на 2 піваркуші, записано 6 сторіц, з поправками фонетичної правописі на етимологічну, dokonаними чужою рукою; та сама рука подошисувала в низу під текстом примітки, які Ф—ч списав на окремім піваркуші пз. Прикмети. Під текстом поеми підпис автора і дата). Власність тов. »Руська Беседа« в Чернівцях.

На новий рік.

І знов один нам рік минув,
Рік распри, брани, лиха, горя...
У вічності безденне море
Неначе камінь утонув,

А нас як старців загублених
Лишив і голих і студених,
Неначе той діравий міх,
Всім другим народам на сміх.

А хто винен? — „Ляхи винні,
Ляхи та Румуни!“
Так скажете. О прехитрі
Ви полурозуми!

Що Ляхи нам удіяли,
А що нам Волохи,
Доки ми ще — ми ще були,
Не переполохи?

Доки наша тиха, честна
Рідна руска хата
Була церков нам, святинев,
Не корчмов проклятов.

Доки наших руских, рідних
Учителів слова
Ми слухали, не Євреїв
Лукавих намовів.

Доки наші многоцінні
І законні гласи
Ми врагам не продавали
За горівки фляшу.

Доки ми о свої діти
І¹⁾ о себе дбали,
Та не корчми, а народні
Доми будували.

Доки корчмами скверними
Не музика гула,
А нам розривка, забава
Лиш читальня була.

¹⁾ Первісне »Та« поправлене автором на »І«.

Доки ми ще не писались
Ніжними нюньками,
А твердими як той кремень
Були Русинами.

Доти й вороги мовчали,
Як ті цуценята,
Задля того-ж схаменїт ся,
Спам'ятайтесь, братя!

Пробудїт ся з сну твердого,
Пробудїт з похмїля,
Та без рукавиць озміт ся
До святого діла.

Щоб як рік отсей минет ся,
А новий настане,
Вас уже людьми застав він,
Вас вже Русинами.

Сего вам благо-бажає
Ваш кобзарь-каліка,
І в Святого з неба молит
Щастя вам во віки.

16 н. ст. новембра 1886.

Доси не друковане. Друкуємо тут із автографу постового (аркуш звич. паперу, писано на 3 стор., при кінці підпис автора і дата, над титулом иньшою рукою: Zu »Для науки и забавы« als 1 Artikel), власність »Руської Бесіди« в Чернівцях.

Я не дивую ся...

Я не дивую ся, що ми
Нічого в світі не умієм
(Звичайно, бідні гречкосії);
Але дивую ся, що ми

Нічого вчити ся не хочем,
Хоть нам наука коле в очи,
Хоть нам при кождому лучаю
І верби ю проповідаят.

Не цурайтесь, не цураймось
Ми науки, братя!
Роздивім ся по усюду,
Заздрім в кожду хату,
Щоб навчити ся з чужої,
А не свої хиби,
Що нам вчитись ще, а що нам
Забувати треба,
Й до котрого поберіжя
Нам би кермувати,
Щоб до мети ся добити,
В пристань ся дістати.
Бо та руска наша мета
Світла і велика.
Але путь до неї строма,
Прикра і далека.
І ніхто ю нам не справит,
Як свята наука;
Задля того-ж, рускі братя¹⁾,
Книжку, книжку в руки!

23 н. ст. новембра 1886.

Доси не друковано. Тут друкуємо з автографу поетового (пів-аркуш звич. паперу, пізнійше передертий уздовж на двоє, писано на обох сторонах. під текстом підпис автора і дата, власність »Руської Бесіди« в Чернівцях.

*v. a.
1/2*

¹⁾ Первісно було: Роксолани, та се слово перечеркнув і поправив сам автор.

Старий господарь умерає і сина навчає (А).

Я умераю, сину, лишаю вас,
А ти ряди господов у добрий час,
Але ряди нев так, о сину любий,
Аби ти завидів і Бог і люде¹⁾.

Най перша буде челядь твоя печаль:
Діли з нев твою радість, діли твій жаль;
Она тобі родина і дальша, й блища:
Нічо варт топорец без топорища.

Ти будеш мати, сину, багато слуг,
Але лиш посидющий господі друг;
Такий тебе не лишит у пригоді²⁾;
Найлпший той слуга, що мало ходит.

Людий багато в світі, найбільше злих,
Але найгірший воріг тобі в грудех:
Їму не дай лиш, сину, надто волю,
А збічних ворогів не бійсь ніколи.

Розумний друг, о сину, як добрий хліб,
Але з дурним не дружи, бо трутит в гріб,
Або — що гірше гробу — у неславу!
Від неї не втечеш і під мураву.

Що думаєш, не фляворь на ввес світ!
Заперта кождому набита кліть;
А на роствір стоїть пуста лиш хата.
Язык за Юду май, а не за брата!...

Не будь упертий, сину, повільний будь!
Бгачкі бо ребра лиш тримают грудь.
Найлпша шабля, сину, та що гнет ся;
Тверде, крохке желізо зараз трет ся.

¹⁾ В друк. завиділи всі, всі люди — поправка редактора.

²⁾ В друк. в час пригоді — u. s.

Плохим за надто бути не є гаразд,
Але і гордість, сину, нічо не даст;
Фудульного ніхто ся не страхає,
А гордого і чмут за дурня має.

В війні пробуют, сину, шаблі гарт,
Приятеля в нещастю, що він варт.
Коня під тягарем, вола у плузі,
А богобойного лиш у недузї.

Вельможному шапкує піп і пан¹⁾,
Загал лиш дивит ся на чин і стан;
А ти до тих, що їх ся всі цурають,
Горни ся — а докупиш, сину, раю.

Не вірь котюзї ти, як ся ластит,
Нї гадинї тогди, як нїби спит,
А щастю й тільки не, як ти сприяє!
Лиш Бог святий оден не ошукає.

Для того, сину мій, ему лиш вірь,
Їму лиш уповай, ему ся кирь,
А він не лишит тя в тривозї, сину! —
Він зробит з днини ніч, а з ночі днину.

27 н. ст. новембра 1886.

Друк. Бібліотека для молодѣжи, 1886, стор. 192. Друкуємо з автографу (піваркуш звич. паперу, записаний з обох боків, з підписом автора і датою, власн. «Руської Бесіди» в Чернівцях), подаючи в нотках відміни перводрука, пороблені на авторграфі рукою редактора. Ся вірша — вільна перерібка упізнєня короля Беле даного синам, у творі шведського поета Ісаїя Тегнера «Frithiofs-Saga» (розділ II), пор. Die Frithiofs-Sage von Esaias Tegnér, aus dem Schwedischen übersetzt von Amalie von Helwig, Stuttgart 1861, стор. 9—11. Федькович, свобідно поводячись зо змієтом оригінала, докладно задержав його незвичайний розмір.

¹⁾ В друк. навіть пан — u. s.

Старий господарь умерає і сина навчає (Б).

Я умераю, сину, лишаю вас,
А ти ряди господов у добрий час,
Але ряди нев так, о сину любий,
Аби ти завидів і Бог і люде.

За все най буде челядь твоя печаль,
Діли з нев твою радість, діли твій жаль;
Бо близький є сардак, сорочка-ж блища;
Нічо варт топорец без топорища.

Ти будеш мати, сину, багато слуг,
Але лиш посидючий господі друг;
Найлїпший той слуга, що мало ходит,
Той тя не лишит, сину, у пригоді.

Добрий сусїд, о сину, як добрий хлїб,
А злий тобі копає під боком грїб;
Бокуй від него, сину, як лиш можеш,
Або посїй траву вже на порозі.

Приятеля як маєш, то 'го велич,
Бо вірний друг, як в брани булатний меч,
Або як добрий якорь, сину, в бури.
Вірли лиш ломя хмари, а не кури.

Громаду твою, сину, поважай,
І на поталу людем ю не дай,
Бо у громаді, сину, своя сила.
Дурна скубе лиш гуска свої крила.

І церков твою вельми почитай,
Але і те всегда на гадці май,
Що й вовк вбераєт ся в овечу шубу
Собі на жир, а жертві на погубу.

За все найдуще, сину, тих ся бій,
Що хочут в тебе взяти нарід твій,

Сокровище твоє що найдороще.
Не бій ся дебр, а бійсь в болоті трощи.

А кілько Господь добрий днів ти даст,
І чи ти горе всудит, чи гаразд,
Не прогніви лиш, сину, правду божу,
А Бог святий всегда ти допоможе.

8 н. ст. декабря 1886.

Доси не друковано. Друкуємо тут із автографу поетового (піваркуш звич. паперу, записаного з обох боків, під текстом підпис автора і дата, в тексті рукою редактора поправлено правопис із фонетичної на етимологічну, так само як і в попередній редакції вірші), власність «Руської Бесіди» в Чернівцях. Під низу під отсим текстом дописав Федькович: Подібну дидактичну поезію написав я для «Проскури» — було й ще щось більше (всєї дописки 4 рядки), та не цілі 3 рядки рукою автора замазано так, що годі їх відчитати. В «Проскурі», ані в першій, рукописній редакції з 1873, ані в пізнійшій, виданій 1887 р. подібної вірші нема.

До наших ромунізаторів.

У Тартарі сидит Сізіп
Та камінь таскає,
А той камінь з окаянним
Жмурка собі грає:
Бо той думає, що має
Єго вже, де хоче,
А тим часом сіромаха
Лиш вивалит очи,
Бо химерний камениско
'Му тикне бач, дулю,
Та ну собі у свояси
Чкурнув як та куля,
Многогрішнику старому
На новую кару,

Що задумав 'го доконче
Затаскати в хмару.

Той камінь кари, то є ми,
А ви — Сізіпи ті модерні,
Що загадали прештудерно
Перекотити нас, сами
Не знавши ще, чи в Букурешти,
Чи на Тарпей який нарешті,
Аби перекотити лиш!
Бо хто не лакім на бариш?

Схаменїт ся, нерозумні,
Та вдарте ся в груди,
Аби й на вас не упали
Жасні божі суди,
Як на того лукавого
В Корінфтах владику!
Бо ми — камінь, але камінь
Твердий та великий,
Сто раз білший, як той, що 'го
Сізіп там таскає...
Аби, як він розженет ся
По свому звичаю,
І таскайла не розплескав,
Як ту паланицю!
Бо вішав Гриць, аж доки не
Повісили Гриця!

10 н. ст. докембра 1886.

Досей не друковано. Друкуємо з автографу поетового (пів-
аркуш звич. паперу, записаний з обох боків, з підписом поета і да-
тою під текстом), власність тов. Руська Бесіда в Чернівцях.

Наші „Старі“.

„Лиш пес старий“, — так кажуть люде, —
„А чоловік все молодий“.
Се може й правда у людей,
А в нас, у Русинів, на чудо
Ще в пелінках, а вже „Старий“,
І вже — о божа мати крий! —

Уже учит ся собака
Нарід продавати,
І за рускі, людські душі
Карбованці брати,
Як за Христа невинного
Ісхаріот Юда.
А доки ще й на них впадуть
Жасні божі суди,
Як на того предателя, —
А нас распинають
І терновими вінцями
Що днини вінчають,
І привалюють камінем
У нові могилі,
Бо боят ся, щоб не вкресла
Божественна сила.

Але та сила вже й ожила,
От гроба камінь відвалила
І засіяла на весь світ.
Щез нечистивих скверн світ,
А фарисеї невсипущі,
Як пси на ярмарку де сущі,
Пропали без вісти як тьма.
Неправді жизни бо нема!

Оттаке то й ваше буде,
Старі ви собаки!
Пес гавкає і на Бога,
А Бог все однакий,

Не боїт ся ваших пащеї
Нї вашого зуба,
Бо неправда сама себе
Самов себе губит;
Як той шкорпій їдовитий
Себе собов тратит,
Засадивше своє жало
В грудь свою прокляту.

О, схаменїт ся уже раз,
Ви обскуранти, ідіоти!
Бо ми вже люде, а не скоти,
Бо правда з нами і за нас,
А з вами лож одна мерзенна,
Та Абля кров свята, невинна
На ваших каїнских руках.
І буде Каїна вас жах
Всїм на покай, усїм на диво,
Гадюки гнати аж у Неву,
А Фурії за вами в слїд...
Се божий суд і наш завіт.

18 н. ст. декембра 1886.

Доси не друковано. Друкуємо з автографу поетового (пів-аркуш звич. паперу, записаний з обох боків, під текстом підпис автора і дата), власність «Руської Бесїди» в Чернівцях.

До руских наших дяків.

Так як Петро Христа ся зрік
Та в лож як в ризу-сь оболік,
Так наші нас зреклись вреї
І потягли у фарисеї,
Бо там усяка благодать
І благоденствіє і слад,

І „пояси“ й приходи ситі,
А гроші в Букурештах биті
Так сипют ся, як з міха ринь.
А в нас що? Голод, нужда, тлінь
І непокрита з прутя хата, —
То як же-ж нас ся не дурати?

Лиш ви одні не зреклись нас,
Йонафтани¹⁾ нові,
І плекаєте то рідне
Руске наше слово,
Як сокровище велике
Нам Господом дане,
Не боявшесь ні тих тайних
Священно-тиранів,
Ні тих явних апостатів
В порфїр оповитих
Та мітрами увінчаних
Та грїшми набитих.

За се вам слава і поклїн,
Поборники, герої нові
Живого, истенного слова!
Не дайте 'го врагам у плїнь,
А Господь сам вам допоможе.
Бо є правдов дєсниця є божа,
А де є Бог, там є і світ.
Борїт ся, братїє, борїт!

24 н. ст. декембра 1886.

Доси не друковане. Друкуємо з автографу поетового (шваркуш звич. паперу, писано з обох боків, під текстом підпис автора і дата), власність »Руської Весїди« в Чернівцях.

¹⁾ В рукоп. Йонафтани.

Піду я у Львів.

Піду я у Львів, там красний, кажуть, город,
Високі церкви та припишні палати;
А все бо вищі золоті наші гори!
Чужий ще ни став, не, за ріднього брата!

Да що ми с тих гір, коли й в горах є люде,
А відь же від них і в Львові ни сховатись!
Гірская біда ни мавше серця в грудех,
А гірше бо є два аж їх в грудех мати!

Друк. Правда 1889, грудень, стор. 147.

Хіба доли яке діло?

Іду з шиньку, потикаюсь,
З свойов долев зустрічаюсь;
Хітаю ся, витаю ся,
Про здоровя питаю ся.
А в'на мині відповіла:
„Коли хочеш, хлопче, жити,
Треба дома спати вчитись“.
Хіба доли яке діло?

Друк. Правда 1889, грудень, стор. 147.

Кресак.

У неділю дуже рано
Ледїнь кресак обшиває
У золоті огальони, —
Кому він ся ним поклонить?

Чи цареві, чи дівчині,
Чи на цові домовині
Побратимки 'го покладут
Тай до церкви пишно зладят?

Друк. Правда 1889, грудень, стор. 147—148.

У кожусі.

„Єдиная, кохана я
Дівчино моя,
Скажи мині вірну правду,
Чи будеш моя?“
„Це лиш знає воскаречка
Та той в небесіх,
А може й той, що приходить
В новім кожусі!“

Друк. Правда 1889, грудень, стор. 148.

Правда.

„Скажи мені, моя мила,
Де місяць днує,
А я тобі скажу правду,
Де правда та є.“
„Хіба в церкві на коверци?“
„Ой ні, душко, моє серце!
Бо та правда сама в собі:
Лиш в колісці та у гробі“.

Друк. Правда 1889, грудень, стор. 148.

Криноліна.

Ой май же я та довгий вік,
Та проміняй за короткий?
Лихі були поворотки
То в правий бік, то в лівий бік,
Але усе ялось жилосьь,
На кулешу заробилосьь.
А ти бери біду в хату
І чубату і пірнату,
Позбивану обручами!...
Най держить ся, пани, з вами!

Друк. Правда 1889, грудень стор. 148—149.

Удова.

Ішла вдова дорогоїов
Ще й с пляшкойов здоровїов,
Да так собі засміялась,
Аж собаки дивувались.
Ой собаки, [ой] собаки,
Забили-сьте хлопцям баки,
Бо хто іде, а ви „гаву“,
Вчинили-сьте в селі славу.

Друк. Правда 1889, грудень, стор. 149. Подаємо тут отсих сім віршиків, надрукованих у «Правді» 1889 (в титулі виставлено 1890 р.) без ніякої вказівки, коли вони були написані. Правдоподібно вони походять іще з 70-их років, з доби перед «Дикими думами». Про се можна би сказати щось певнішого тільки маючи в руках автографи, та вони мабуть загратились. Бо хоча редакція «Правди» (стор. 147 у ноті) заявила, що друкує ті вірші з автографів достарчених їй проф. Ол. Барвінським, то про те на наше запитанє проф. Барвінський заявив, що ніяких автографів Ф—чевих поезій (крім поданої више «Стражи на Русі») у нього нема.

СЛІВАННИКИ.*)

О Буди, являє ся,
Якщо ти добрий діток,
Ти для мене —
До краєвих співаночок.

А в'ни собі співають,
Як солотвейко в гаю,
Як застіянуко в зерні,
Піснелю в на горі.

*) Перша частина цієї книги видана в Києві 1889 р. на замовлення для екстериторіальних дітей. Заступ. Н. Г. Федьковича. Видана товариством «Прогрес» в Одесі. Друга частина Миколаївці 1899, 5-го. 6 марта, в яких перод мають титул в остатку цієї книги. Ча. 2-га. 1-4 вміщують 3-співаночі, 5-та і 6-та строфа співаночі. Співаночі видані з ілюстраціями М. Пучковського, які цілком відповідають Миколаївці 1891.

*) Під сям спільним титулом друкуємо вилучені з хронологічної черги ті педагогічно-дидактичні поезії, які писав Федькович чи то для вжитку шкіль, чи для вжитку простого народа та різних його верстов (школярів, вояків, лірників), або в яких силкував ся популяризувати свої погляди на староруську мітольоґію та народні обряди, бажаючи вкорінити їх серед народа. Удержане хронологічної черги можливе тут в далеко меншій мірі, ніж у попередніх поезіях, тай то хіба в рамках кожної поодинокі групи, яких маємо, йдучи за поділом самого Федьковича, 8, а то: 1) Сліванник діля господарських діточок, 2) Проскура, 3) Байки, 4) Жовнярські пісні, 5) Сліванки, 6) Лірник, 7) Колядник, 8) Маланка.

І. СПІВАННИК ДІЛЯ ГОСПОДАРСКИХ ДІТОЧОК.¹⁾

1. О Боже, милий світе.

О Боже, милий світе,
Який ти добрий дітем:
Ти дав їм голосочок
До красних співаночок.

А в'ни собі співають,
Як соловейко в гаю,
Як ластівятко в стрісі,
Щиглятко на горісі.

¹⁾ Перша частина сеї збірки вийшла у Відні 1869 р. пз. Співанник для господарських діточок. Зладив Ю. Г. Федькович. І. рік. Видали товариші «Просвіти» у Відни. Друком о. о. Мехитаристів 1869, 8-о, 6 карток, з яких перша містить титул, а остатня «Спис». На стор. 1—8 поміщено 8 співанок, кожда перша строфа під нотами. «Співанник» видав своїм коштом М. Бучинський, див. про се Літературно-науковий Вістник 1901, кн. 2, стор. 90—94. Швидко по надрукованю сеї книжечки Федькович зладив другу частину такого самого обему, та вона не побачила сьвіта аж геть пізнійше, тай то в роздріб, у Поповичевій «Бібліотеці для молодіжи» 1885—86 р. Давній автограф сеї збірки заховав ся (зшиток звич. паперу, 4-о, чотири картки, записані з усіх сторін, власність Руської Бесіди в Чернівцях). На першій стороні ось який титул: Співанник для господарських діточок. Зладив Ю. Г. Федькович. II. рік. Тут поміщено також 8 пісень (у нас чч. 9—16). Нот нема. Крім сих двох збірочок Федькович написав цілий ряд віршиків в таким самім роді, а може навіть думав зложити з них третій випуск, та не встиг. Ми додаємо їх до отсеї групи під чч. 17—25.

А ми собі співаєм,
Як пташка рано в маю,
Тай ще співати будем,
Доки послужя груди.

О Боже, милий світе,
Який ти добрий дітем:
Даєш їм голосочок
До красних співаночок.

Друк. Співанник 1869, стор. 1.

2. Білший соків як лелик.

Білший соків як лелик,
Білший соків, серденько, як лелик;
А я хлопчик невелик,
А я хлопчик, серденько, невелик.

Мене мати не біла,
Коло мене ходила.

По всіх ночах не спала,
Коло мене страждала.

Мене дядик згодував,
А теперь мя в школу дав,

Аби я ся добре вчив,
Вітцю, мамці віддячив.

Бо так Господь повелів —
Я слухаю божих слів.

Друк. Співанник 1869, стор. 2.

3. Гой на Йвана вилітали рої.

Гой на Йвана вилітали рої.

Що є краще, школярики ви мої:

Чи весна та, що плугами орют?

Чи то літо, коли ружі цвітут?

Гой чи осінь, коли женців збірає?
Чи зима та, що ніхто їй не рад?

Красна весна — ластівочки ідуть,
По під стріхи кубелечка си вют;
Красне й літо, бо вже жниво іде,
Дядик женців на ланочки веде;
Красна й осінь, бо веселі двори,
Господь-батько набиває комори;
Красна й зимка, бо коляднички ідуть,
По під вікни колядочки ведуть.

Красна й весна — плуг у поле іде,
А погонич круторогі веде;
Красне й літо, бо бжівки ся роя,
В полонинах овечки ся доя;
Красна й осінь, бо ситний цілий світ,
Красна й осінь, а й зиму не гудіт,
Бо під зимков спочиває земля. —
Красне кожде, що Бог Господь создав.

Друк. Співаник 1869, стор. 3.

4. Біла береза на ярі!

Біла береза на ярі;
А ми собі бідні школярі.
Ми оченашу не знаєм,
Але з миски добре рубаєм.
Ми й рахувати не вмієм,
А я горнець каші сам внім.
Ми і писати не дуже,
А як пуєтя с школи, — ми гузя!
А за псалтірю не згадуї,
А гандри бити — порадуї.
Але то інак чей буде:
Ще мають бути з нас люде.
Ми ся навчим Богу молити,
Буде нас Господь любити.

Ми ся навчим гарно читати,
На втіху вітцю тай мати.
А як упишем-вмалюєм,
Аж ся пан професорь здивує,
А як нам скажуть лічити,
Ми можем і Жида навчити.
Аби-сте знали, так буде,
Бо ще мають бути з нас люде.

Друк. Співанник 1869, стор. 4.

5. Нема ліпше в світі жити.

Нема ліпше в світі жити,
Як на божий хліб робити.
Гей! Соб! Гей га!
Гей, соб! Хліб робити.

Бо хто з Богом на-спів оре,
Тот не знає, що є горе.

А хто з Богом на-спів сїє,
Голодами він не мліє.

А хто з Богом на-спів косит,
Їсти в чужих він не просит.

А хто Богу кусень дає,
Від чужого не жадає.

Друк. Співанник 1869, стор. 5.

6. Пішов голос по грому.

Пішов голос по грому:
Підем, хлопці, до дому,
Підем, хлопці, в добрий час,
Аби слава була з нас.

Як нас пуця до дому,
Ми ся Богу помолим,
І Богу ся помолим,
Професорам поклоним.

А як рушим ми домів,
Без пустоти, галасів,
А хто йти-ме дорóгов,
Ми ся низко поклоним.

А як йти-мем по-при хрест,
Ми віддамо Богу честь :
Бо так Господь приказав,
Аби мир 'го величав.

Ми худібку не вдарим,
Дорогов ся не бáрим ;
Бо худібку — хто ю бє,
Тот без неї бідуює.

А як прийду до дому,
Образам ся поклоню,
Тай таткови, тай мамці,
Тай всі в хаті челядці.

Вітак піду у кутик,
Тай книжечку у руки :
Аби кождий в хаті знав,
Що я не друк, а школярь.

Друк. Співанник 1869, стор. 6.

7. Боже з неба високого.

Боже з неба високого,
Глянь на мене молодого :
Дай ми розум до науки,
До роботи чемні руки !

Самі руки не згодують,
Хоть най кільки в'ни гарують;
Ще й розуму до рук треба:
Бог не вийде с плугом з неба.

А де розум є з руками,
Там з снопочка буде кланя;
А де руки є з розумом,
Там заробит крейцар суму.

Боже з неба високого,
Слухай ласкав слова мого:
Дай ми руки до роботи,
До науки дай охоти!

Друк. Співанник 1869, стор. 7.

8. Ластівочко, щебетюшко.

Ластівочко, щебетюшко,
Де ти від нас, душко, йдеш?
Що ти дітем с того світа,
С теплих країв принесеш?

Принесу вам весну красну,
Принесу вам ружин цвіт,
Лиш учіт ся, діти любі,
Лиш учіт ся — вчіт! вчіт!

Гой учіт ся, діти, світа!
Що наука, то й гаразд;
Лан не даст вам хліба всігди,
А наука всігди даст.

Гой учіт ся, діти, світа,
Бо що Господь, то і світ;
Що зіжнет ся, то минет ся,
Що ся навчит — ніт! ніт!

Друк. Співанник 1869, стор. 8.

9. Рідний край.

Там, де я родив ся, там мій рідний край;
Слави, щастя, долі, Боже ему дай!
Слави, щастя, долі, веселу годину,
Мир во віки вічні, мир на Буковину!

Там, де я родив ся, там мій рідний дім;
Слави, щастя, долі дай там, Боже, всім!
А найпаче нени і вітцєви мому,
Мир во віки вічні, мир у ріднім дому.

Співаник II, ч. 1. Друк. Бібліотека для молодіжи 1886, кн.
10, стор. 149.

10. Зазулька.

У гаю зазулька кує, кує,
А хлопчик зазульку чує, чує:
Куку, куку! Куку, куку!
Не чув я зазульки вже від року.

А де-ж ти, зазулько, була, була?
Яке-ж ти триванє вела, вела?
Куку, куку! Куку, куку!
Я краще тривала, як ти, друку!

Я в лісі зберала все жир та жир,
А ти си, паничу, лиш гандри бив.
Куку, куку! Куку, куку!
Злетіла зазулька: штуку-пуку!

Співаник II, ч. 2. Друк. Бібліот. для мол. 1886, кн. 3.

11. Женці.

Серед літа, серед світа, серед годиночки
Повів неник, повів милий женців на ланочки.

Гой жніт, женці, гой жніт, мої, пшеницю тай жито,
Бо то в Бога у святого до столу накрито.

Гой жніт, женці, гой жніт, мої, срібними серпами,
Станут клані золотії пишними рядами.

А в пшениці блават цвите у голубі квіти,
Щоб нищого, убогого хлібом нагледіти.

А в пшениці блават цвите, ще й мак полонистий,
Щоб наш кусень справедливий, щоб наш кусень
[чистий.

А в пшениці блават цвите тай біла рокита,
Аби серцем нелукавим Господа хвалити.

Співанник II, ч. 3. Друк. Бібл. для мол. 1885 р. кн. 7.

12. Вороний.

І шумит і гримит, дробен дощик іде;
А хто-ж мого вороного напоїти поведе?

Ой ніхто не веде, поведу я 'го сам,
Що й моему вороному за драбину сїнця дам.

Ой сїнця я 'му дам, ще й солімки встелю,
А як буду вже великий, осідлати повелю.

Осідлати звелю та й поїду у зруб;
Вороненький мені милий, вороненький мені люб!

Співанник II, ч. 4. Друк. Бібл. для мол. 1886, кн. 9, ст. 133.

13. Вечер.

Гой, вечер, вечер, тиха погода,
За голубі гори сонце заходить,
А голубі гори нічка вкриває.
Жене хлопец вівці, в сопівку грає.

А волики ричут з поля ідучи,
При чистім потоці водичку пючи.
Над чистов водоюв верба схилилась,
Цілу божу днинку в воду дивилась,
У чистій водици віти купала.
Цілу божу днинку пташка співала,
А теперь в гніздечку пташка ночує,
А лиш соловейка самого чує.
Де-ж ти бариш ся, місяць молодий?
Ясний, срібнорогий, сходи вже; сходи!
Сходи вже, ясний, зіроньки тя ждуть,
По голубім небі таночки ведуть.
А труднії люде ідут з Богом спать;
Гой, поможи Боже всім здоровим встать!

Співанник II, ч. 5. Друк. Бібл. для мол. 1887, кн. 5, ст. 83.

14. До школи!

Руш, хлопці, до школи,
Борзо, не поволи¹⁾!
Уже доста²⁾ гандри бити,
Прийшла пора, щоб ся вчити.

Святая наука,
Легкі в неї руки³⁾,
Дає волі і путері;
В неї жниво на панері.

Жніт, жніт⁴⁾ тото жниво,
Отто буде, хлопці, диво⁵⁾,
Та ще й яке диво буде,
Що з мужика будут люде!

Співанник II, ч. 6. Друк. Бібл. для мол. 1885, кн. 8, стор. 122, декуди перероблене редактором. Відміни, концепт самого редактора, подаємо в нотах.

¹⁾ В перводр. До шастя столоди. ²⁾ В перводр. Доста вже вам. ³⁾ В перводр. Не лізе на бука. ⁴⁾ В перводр. Ой жніт. ⁵⁾ В перводр. А буде те диво.

15. Коби в мене!

Коби я мав хатку,
Мальовану, гладку,
А в ті хаті пічку,
Вогник цілу нічку!
Я в хатці сидів би,
Вогник мій горів би,
А я собі пісні
Приспівав би-х, пів би-х!

Коби я мав цару,
Ще й воликів пару,
До того плужочок,
Ба ще й батіжочок!
Я волики пас би,
А з батіжка трас би,
Ще й у пальчик свис би-х,
Аж до дому час би!

Коби я мав вівці,
Небогато — двісті,
Та ще й полонинку,
Сіна на всю зимку!
Овечки доїв би-х,
Сирец собі їв би-х,
А в флюяру гравше
У стаї сидів би-х.

Співанник II. ч. 7. Друк. Бібл. для мол. 1885, кн. 12, ст. 177.

16. Мир вам.

Мир вам, братя, всі приносим,
Мир великий, мир святий,
Мир у Бога з неба просим:
Боже світа, мир наш крий!
Хоть добро є в світі, в краю,
Хоть є воля, хоть є хліб,

А як мира в нїм не має,
Край свій рідний, як би й грїб.

Чоловік хоть мучит в потї,
Хоть кривавий ллет ся піт,
Він не гине від роботи,
Бог до праці дав 'го в світ;
Аж як мира 'му не стане,
Аж тогди в нїм гинь, горуї!
Мира, мира, вічний Паве!
Мира світу подаруй!

Співанник II, ч. 8. Друк. Бібл. для мол. 1886, кн. 1.

17. Спочинок по праці.

Сїв си хлопчик над книжками
У світлиці при столї, —
Куку сонце у віконце,
Та до хлопця: „Хлопче мій,
Покинь, каже, книжку,
Та біжи ся грати!“
„Нї, не піду, сонце любе,
Маю ще читати“.

Сїв си хлопчик та читає
У світлиці при столї, —
Куку пташка с під нанашка,
Та до хлопця: „Пітьпілі!
Покинь, хлопче, книжку,
Та біжи ся грати!“
„Нї, не піду, пташко люба,
Маю ще писати“.

Як скінчив же він писати,
Склав папери, помоливсь,
Та тогди аж вийшов с хати
Та на сонце подививсь.

„Гоя — каже — гоя!
Аж тепер є воля моя!
Аж тепер я грати буду,
Мило вишічну від труду“.

Друк. »Руска Читанка для третей класы школь народных.
Уложивъ Ом. Партыцкій. У Львовѣ 1874«, стор. 3—4, без підпису
автора.

18. Піснь плугатаря¹⁾.

Гий! Гий!²⁾
Гий²⁾ волики-ж³⁾ мої рогаті!
Підемо у поле орати!
Та гий же!⁴⁾

Та виорем нивку дрібненько,
Як радо руске⁵⁾ серденько.

Та виорем нивку глібоко,
Утішить ся боже аж⁶⁾ око.

Та посієм⁷⁾ жито, пшеничку,
Буде на люде й на птичку⁸⁾,

Й⁹⁾ перепелички крилаті,
Й⁹⁾ волики мої рогаті.

А ти, Господи Отче наш,
Дай нам насущний хлібец наш!¹⁰⁾

А ти, Отче наш в небесіх,
Погодуй щедро вся і всіх¹¹⁾,

Й благослови руску ти ниву¹²⁾,
І нас в¹³⁾ годину щасливу!

Поправки Партицького: ¹⁾ плугатора ²⁾ Гей! гей! ³⁾ волики ⁴⁾ Зам. сего: Гей! гей! ⁵⁾ Урадуєсь в груди ⁶⁾ божеє ⁷⁾ Посіємо ⁸⁾ Щоб було на люде і птичку ⁹⁾ На ¹⁰⁾ Сі два вірші перероблено так:

А ти, святий Господи Боже,
Подай нам на хлібчик урожу.

¹¹⁾ Сі два вірші перечеркнено ¹²⁾ Поблагослови нашу ниву
¹³⁾ у.

Друкуємо з автографу (піваркуш сірого паперу, писано по одним боці, без підпису автора, власність Наук. Тов. ім. Шевченка, з паперів Ом. Партицького), що присланий був Ом. Партицькому десь у 1874—5 р. для якоїсь читанки. Партицький поробив на автографі характерні поправки, які ми подаємо в нотах, та чи пісня була дебудь друкована, не знаємо.

19. Січень.

Теперь, хлопці, не дивниця,
Що на дворі метелиця,
Бо се січень а не косень,
Що бігали хлопці босі.

Теперь, хлопці, треба хуху,
Бо на дворі заверюха,
Треба кучми, кожушини,
Бо без шуби цапок гине.

Бо цап кричит: „Я вмираю,
Так мя січень підтинає!“
А собачий¹⁾ бараниско
Бе з голого цапа кписко:

„Гой, ти цапе з бородою,
Чому я ся, бач, не бою
Ні морозу, та ні січня? —
Бо ще шуба тогорічна!“

21 н. ст. декабря 1886.

Друк. Бібл. для мол. 1887, кн. 2, стор. 12. Тут друкуємо з автографу поетового (піваркуш звич. паперу, писано по одним боці, в низу підпис автора і дата, в тексті поправки роблені рукою редактора), власність Руської Бесіди в Чернівцях.

20. Лютий.

Хто того рака не знає,
Що так крепко в уха щенає?

¹⁾ В перводр. богатий.

Ще й у підшви скобиче:
Кивай ся борше, паничу!

А як потисне за руку:
Ну-но до ціпа, ти друку!

Бо мене „лютим“ назвали,
Та ще й „крутифіст“ додали.

Бо я сидіти не можу;
Гайда до ліса, небоже!

Бери сокиру тай сани,
Бо далі дров ти не стане.

Тогди меш дуги в кулаки,
Бо я вмю вчити бурлаки!

За тоє мене ти не судь,
А як не замерзнеш, здоров будь!

21 н. ст. декабря 1886.

Друк. Бібл. для мол. 1887, кн. 3, стор. Тут друкуємо з авто-
графу поетового (ut supra).

21. Марот.

Гой та як то настав місяць марот,
То увеселив ся увес народ:

Юха!

Вюха! злюха!

Заверюха!

Лиш баба Євдоха невесела,
Навіть лягла спати без вечері;

Навіть і снідати не хотіла,
Бо малин доконче захотіла.

Гой убрала-ж бо в'на сім кожухів:
Тепер ся не бою заверюхи!

Гой та пішла-ж вона ба й до гаю:
Що кожух лиш змокне — в'на скидає.

А як всі їх звергла до кожуха,
Задушила бабу заверюха!...

А всім бабам з того наученє:
Най не ходят марта у малини!...

Друк. Бібл. для мол. 1887, кн. 5, стор. 33.

22. Гераклій.

Пішов Гераклій молодий,
Щоб змірить божий світ,
Пізнати люде і людий,
Кушать полин і мід.

І так зайшов він в темний гай
Аж на саму розпуть,
Де дві дорозі правят в край
І чести і облуд.

Дорога-ж чести бо узка,
Заріє ю бод і гліг,
Іти нев трудно, не пуска,
Піллет ся кров ти з ніг!...

Гостинец блуду же широк,
Квітчастий, запашний,
Роскіш що ступень, гир що крок:
Лиш їж, гуляй та пий!...

Але Гераклій молодий
В путь чести навернув:
За те-ж він славний у людий
І милий Богу був.

Друк. Бібл. для мол. 1877, кн. 17, стор. 135.

23. Що я люблю, в що вірую, на що надіюсь.

Я люблю мою Русь Україну;
Я вірую в її будучину;
В тій то надії я живу й умру.

25. VIII. 1887.

Друк. Календарь Буковинський 1891 р. стор. 4.

24. У що турати?

У силу, сину, не турай,
Бо сила, сину, в зрадлива;
Нев завоюєш нині край,
А завтра вбют тя незичливі.

І в гроші, сину, ти не вірь,
Бо гріш, як казують, мамона:
Сьогодні в скрині перебір,
А завтра вітер нев ся гонит.

Лиш в розум, сину, уповай,
Бо сей не зрадит тя во віки;
Єму просвіти лиш додай,
А будеш в світі чоловіком!

21. IX. 1887.

Друк. Бібл. для мол. 1887, кн. 23, стор. 171. Друкуємо тут із автографу цетового, датованого (ut supra).

25. Слава хлібороба.

Нема краще, діти мої,
Як у спілці з Богом
Обробляти святу землю
Волом круторогим.

Бо хто оре, а хто сіє,
І гній в поле возит,
В того свій хліб, не куплений,
Чужого не просит.
І на столі застеленім
Свій мід в своїй чаши,
А за столом Мати Божя
У долошки пляше.

Друк. Бібл. для мол. 1889, кн. 15, стор. 113.

II. ПРОСКУРА.¹⁾

Дитинко Боже!

Сі вірші не до співання, а до читання. Читай же їх собі²⁾ поволеньки, уважно і поважно, а будеш видіти, які они ладні та вгадні³⁾.

Друк. Проскурка 1887, стор. 2. Друкуємо тут із автографу ред. 1, де отся передмова написана над першим віршиком.

¹⁾ Під таким заголовком зладив був Федькович 1873 р. для «Просвіти» у Львові збірку легких, набожно-навчаючих віршиків для дітей, але віділ сього товариства не прийняв їх до друку. Бруліон сеї збірки, писаний рукою автора, з його поправками, зберіся між його паперами. Се 3 аркуші сірого паперу, зложені fol., кожний окремо, остатній піваркуш чистий. На першій стор. титул: Іс Хс Нн, к.а. Проскура для чемних руских діточок. Звіршував Ю. Федькович. За розказом, коштом і заходом руского товариства «Просвіта» у Львові 1873«. На другій стор. «Друковано 1000 таких книжечок (первісно було і перечеркнено рукою автора: екземплярів) и коштує кожда 2 крейцарі». В рукописі маємо 19 віршиків, в тім числі дві байки. З того рукопису, пропустивши децю і додавши децю нового, видав Ом. Попович 1887 р. в Чернівцях брошурку «Проскурка. Подарунчикъ чемнымъ рускимъ діточкамъ отъ Ю. Федьковича». (Мала 8-ка, стор. 16, сторони 4, 6 і 10 заняті образками, на стор. 15 ноти, всіх віршиків 14). Децю з першої редакції не вийшло до сеї другої і було друковане пізнійше в Бібліотеці для молодіжки або лишило ся в рукописі. Кладучи в основу нашого видання автограф першої редакції, ми подаємо відміни друкованої другої ред. в ногах, даючи в головнім тексті инколи й відміни II ред., де вони видають ся нам кращими. При кінці подаємо під сим самим титулом ще декілька віршиків, які написав Федькович у тім самім дусі в остатніх роках свого життя вже по видавю друкованої «Проскурки». ²⁾ Ред. II: собі здорова, але поволеньки. ³⁾ Ред. II: складні.

1. Проскурка.

Святая проскурко пшенична,
Яка ти честна та велична!
Бо як мав Спас іти на муки,
Він взяв тя в божі¹⁾ свої руки,
І помолившись благословив,
Благословивше учням мовив:
„Ся проскура є моє тіло,
І всі церкви я нев обділю,
І всіх нев вірних погодюю,
І кровйов своїов²⁾ участую!“
Тому дитинка в божім дому
Ісусу молит ся святому,
Ручки свої до купки склавше,
І до Ісуса свого знявше³⁾.
Бо він є в церкві на престолі:
Він дасть їй розуму і долі⁴⁾.

Друк. Проскурка 1887, стор. 3.

2. Я твій, Ісусе!⁵⁾

Я твій, Ісусе, був і є,
Ісусе мій святий!
Ти Твојов ручков дорогов
Від злого мя укрий!
Бо Ти по світі як ходив,
То діточки кохав⁶⁾,
Казав до себе їх вести,
Ручки на них складав.

До кого-ж мав і теперь
Дитинка ся горнуть,
Як не до Тебе, Спасе мій,
Як не у Твою путь?

1) Ред. I: Тя брав в Пречисті. 2) Ред. II: своєв кровю. 3) Тих двох рядків у ред. II нема. 4) Ред. I: До него ся дитинка молит. 5) Ред. I: сей віршик розпочинає збірку. 6) Ред. I: діточок любив.

Хоть доокола темна ніч,
Хоть вовк у лісі¹⁾ ве, —
Дитинка ся їх не боїт²⁾:
В Ісуса світлість є.

А хочь закличе Бог колись
Отця³⁾ на другий світ, —
Ісус солодкий та благий,
Отец усіх сиріт.

І Він дитятко сам веде
Святов свойов руков,
Тай каже: „Синку мій, не бійсь!
Я всїгди є с тобов!“

Друк. Проскурка 1887, стор. 5.

3. Матїнка Христова моя!

Яка Ти красна, Матїнко Христова!
Як дуже любиш Ти Сінка се твого⁴⁾!
Як 'го до себе мило Ти голубиш,
Бо діточки Ти добрі дуже любиш!

І я такий бо хочь чемний бути,
Як Твій Синок, що так 'го любят люде;
І я ся хочь добре справувати,
То Ти і моя добра будеш мати!

О будь-же, будь-же, я Тя красно прошу!
Ручки маленькі все до Тебе зношу!
Бо Ти є мати всего сего⁵⁾ світа,
А ми усі послушні Твої діти.

Друк. Проскурка 1887, стор. 7.

4. Ангелику мій!

Ти у мене хранитель є блáгий!
Сохрани мя від всякого злаго!

¹⁾ Ред. I. первісно: вовк недобрий, та потім автор зам. недобрий поправив: у лісі. ²⁾ Ред. I. перв. Дитина любит бо Христа.
³⁾ Ред. I: татка. ⁴⁾ Ред. II: Сінка бо свого. ⁵⁾ Ред. II: мира.

І доведи, небесний мій друже,
До мого мя і твого Ісуса.
Бо на світі недобрі є люде,
Що провадя дитину в облуду.
О, відвертай облуду від мене,
Би не скорбив Ісус наш на мене!

Друк. Проскурка 1887, стор. 7.

5. Дитина на Господа уповає.

І дни ідуть і ночі йдуть,
Пригоди много в'ни ведуть;
Дитина-ж їх ся не боїт,
Бо Господь добрий держит світ,
А Господь Бог отец¹⁾ наш є,
За Него все, що є²⁾, живе.

Дитина піде в ліс, у бір,
У лісі вовк, у лісі звірь,
Гадя сипуща у корчах,
Чатує на дитинку — ах!
А в'но нічо ся не боїт,
Бо Господь добрий держит світ.

Зійшли ся хмари, грім гримит,
І блискавиця в них горит³⁾,
А добра, любя, мила мати⁴⁾
Кладе дитинку свою спати.
В'на нічого ся⁵⁾ не боїт,
Бо Господь добрий держит світ.

Тиму не бою ся нікого,
Лиш Бога Господа одного,
Він має рай⁶⁾, Він має власть,
Він і дитині неба⁷⁾ дасть,
Бо Він тримає все на світі⁸⁾;
На него уповають діти.

Друк. Проскурка 1887, стор. 8.

¹⁾ Ред. I: татко. ²⁾ Ред. II: росте. ³⁾ Ред. I: в них ся вст.
⁴⁾ Ред. I. первісно: А то дитя лягає спати. ⁵⁾ Ред. I: І ся нічого;
перв. Бо в'на нічого. ⁶⁾ Ред. I. перв. над. ⁷⁾ Ред. I. перв. благо.
⁸⁾ Ред. I. перв. мир і світи.

6. Де дитині добре?

О, як дитятку добре є
У свої мамки на ручках,
Як мило з мамков в'но жие,
Не вість за нужду ні за страх.

А ще дитятку ліпше є
На рученьках святих Христових:
Бо з Ним у небі в'но жие,
В святих садах, в святих покоях.

Та з ангелятками ся грат
І з яблучки та є квіточками,
Та є пташками собі літат —
О, там 'му ліпше, як у мами.¹⁾

Друк. Проскурка 1887, стор. 9.

7. Наша хатка.²⁾

Наша хатка невеличка,
Лиш хорімці та світличка,
Над віконцем образочки,
Ціла хатка у садочку.

Хоть нема в ній³⁾ срібла, злота,
То є радість і охота,
Татко любий, мамка мила,
Нивка хлібец уродила.

Буду й я раз роботящий...
Хлібороба світ найкращий:
Як ся вивчу божу школу,
Піду є плугом, воли в поле!

¹⁾ В друкованім сеї остатньої строфи нема. ²⁾ В ред. II сей віршик стоїть по віршах: Святий Николай і Учіт ся! ³⁾ Ред. I: в нас.

Буду поле я орати,
Буду Бога я благати,
Бог же добрий, милостивий,
Благословит руску ниву.

А як в свою добру добу
Мя покличе Господь 'д собі,
То весело 'д нему рушу
І віддам 'му чисту душу.¹⁾

Друк. Проск. 1887, стор. 12.

8. Святий Николай.

Святий то Николай, як ще він жив на світі,
То дуже, велико²⁾ любив він добрі діти.

Тай все до них казав: „Ви мої діточки!
Найкращі у ручки дитинці книжечки.

„Бо кілька діточки у книжечках³⁾ читают,
То тільки з радощів⁴⁾ ангелики⁵⁾ співають.

„А кілька діточки напишут красний склад,
То тільки і Ісус у небі тому рад.

„Учіт ся-ж, діточки, бо треба ся учити!
Я буду діточки за то благословити.“⁶⁾

Друк. Проск. 1887, стор. 11.

9. Уставати!⁷⁾

Ану, діти, уставати,
Бо вже зорі, бо вже світ!
Ластівята вже на хаті,
Посмітюшка каже. „Фіть!“

¹⁾ В друк. ред. II сеї остатньої строфи нема. ²⁾ Ред. I поправлено оловцем: »дуже аж« і так ред. II. ³⁾ Ред. I первісно: кілька то дитя у книжечці. ⁴⁾ Ред. I. перв.: тільки то з радощ. ⁵⁾ Ред. I: і ангели. ⁶⁾ Ред. II: Ісуса милого у небі звеселити. ⁷⁾ В ред. II перед сим віршиком покладено чотирівірш »Учіт ся!«.

А той волик на обори
Вже рикає, вже би пас,
А коровка бурикає;
Уставати, діти, час!
Бо хто рано, каже, встане
І хто Богу дає поклін,
І до Спаса мило гляне,
Як ударит божий дзвін,
Того Господь благословит
І направит в добру путь¹⁾.
А когутик: „Кукуріку!
У постели не грими!²⁾
Не проспати би пів віку,
А вставати, як і ми!“³⁾

Друк. Проск. 1887, стор. 13.

10. Р а н о.

Бог усе дав, дав і ніч і днинку,
День до праці, нічку до спочинку,
А дитинка, скоро рано встане,
То до Бога на сам перед гляне.⁴⁾

Тай промовит: „Добрий, любий Боже,
Дай ми всего, що дитинці гоже!
А в сам перед дай здоровя мамці
І таткови, май їх в своїй тямці!

¹⁾ Отсих 10 рядків у ред. I перечеркнено і в ред. II пропущено. ²⁾ Ред. II: не лежи. ³⁾ В ред. I первісна, перечеркнена форма сеї строфи така:

А когутик: „Кукуріку!
Нуте, хлопці, нуте сус!
Не приспати би пів віку,
Бо не любить так Ісус.“

⁴⁾ В ред. I. перечеркнено ось який текст першої строфи:

Скоро рано та дитинка встане,
На сам перед в'на до Бога гляне,
Бо то Бог дав людям ніч і днинку,
День до праці, нічку до спочинку.

„А дитинці, Боже, дай розуму
До науки, дай ї, татку¹⁾, уму,
А як вивчит ся она у школі,
Дай, о Боже, ти дитинці долі!“²⁾

Друк. Проск. 1887, стор. 13.

11. Учіт ся!

Учіте ся, діти любі, читайте, гадайте,
Як та пчілка мідку с цвітку, розуму зберайте!
Бо мудрому і на ріни пшениця уродит,
А дурному не вродит ся нічо і в городі.
Бо мудрому і кропива іде на ужиток,
А в дурного і пшениця обернет ся в збиток.³⁾

Друк. Проск. 1887, стор. 11.

12. Примівка до обіду.⁴⁾

Отвори нам, татку-Боже, щедрі твої руки,
Благослови люде твої і рук наших муки!
І насити ласков свойов⁵⁾ мале і велике,
Звірь у лісі, пташку в стрісі, небесний владико!
Скити гори, скити поле⁶⁾, дадут нам полони,
Пшениченьку на проскури, вино до закону;
І мут наші вгнати ся столи під дарами
Ласки Твої небесної во вік віков⁷⁾. Амінь!

В ред. II сей віршик пропущено, а надруковано Бібл. для мол. 1892, кн. 2, стор. 14.

¹⁾ Ред. II: дай Ісусе. ²⁾ Ред. II: Дай Ісусе тій дитинці долі.
³⁾ В ред. II сих двох рядків нема. В ред. I перетчеркнено ось які первісні їх тексти:

1) Бо мудрому і на вербі зарожуют груші,
І знає він сокотити для Господа душу.

2) Бо мудрому і кропива до доброго діла,
І знає він сокотити і дунгу і тіло.

А дурному і с пшениці нічо ся не зводит,
Бо Г. Б. — —

⁴⁾ В друку: Молитва перед обідом. ⁵⁾ Так у друку і пер-
вісно в ред. I, та потім поправлено: щедротами. ⁶⁾ Ред. I: Нані
гори, нані поля. ⁷⁾ В друк. віка.

13. Хто що має.

В равлика хатка є
Кругла, крутенька,
В миці знов шубонька
Гладка, тепленька¹⁾.
Шубонька в миці,
В павки коєиці,
А в мене шапочка
Краща від пав,
Що мині дядик мій
Подарував!

Доси не друковано. В ред. I перечеркнено.

14. У млинівці.

У млинівці край села
Рибонька²⁾ гуляє;
Нахилив ся верболіз,
Галузки³⁾ кушає,
А то сонечко святе
Дивит ся у воду,
Та на тії діточки,
Що до школи ходя.

Друк. Проск. 1887, стор. 14.

15. Коли дитина не слухає.

Дитина з іскорков ся грала,
Хоть мама се їй⁴⁾ наказала.
А іскорка собі злетіла.
Тай на поді у сажи сіла.
А сажа ся від неї ймила⁵⁾,
Тай хату зараз⁶⁾ запалила.

¹⁾ В ред. I. перв. Би 'му не студено, би 'му тепленько. ²⁾ Ред. II: рибка си. ³⁾ Ред. I. перв. Віти в ні. ⁴⁾ Ред. I: мама дитині. ⁵⁾ Ред. I: А сажа від іскорки ся ймила. ⁶⁾ Ред. II: видни.

Зробив ся галас, збіг ся мир,
Хата палала вздовж і в шир,
Що й ради дати вже не вміли;
Все домівство пожаром сіло.
А дядик з нужди аж умер,
Сирітков біднойов теперь
Та непослушная дитина¹⁾,
Що всему цему була винна.

Друк. Проск. 1987, стор. 14.

16. Піснь утренняя.

Як во утрех день зоряе,
Все Тя, Боже, величае:
Гори й море, скот і птиця,
Все поет Ти: „Да святит ся!“^a

Задля чого-ж би лиш люди
Не втворили свої груди,
Що їх любиш, їх тримаєш,
Їх дарами обсипаєш?

Отворімо-ж ми їх, діти,
Прославімо Отця світа,
Чистим серцем нелукавим:
„Тобі, Боже, честь і слава!“

Друк. Проск. 1887, стор. 15. Ред. I vasa. Се вільна пере-
рібка звісної польської набожної пісні Ф. Карпінського: *Kiedy ranne
wstają zorze.*

17. Молитва.

Ти ангеле хранителю, небесний мій друже,
Осокоти грішне тіло і доведи душу

¹⁾ Ред. I: Дитина та непослушенна.

Від усього гріха, лиха, від кожного злого
До Господа небесного, до Бога святого,
В його царстві безконечнім на вік-віки жити,
З Херувими, Сирафими святого хвалити.

Друк. Бібл. для мол. 1890, стор. 176. Ся вірша написана ще 1868 р. Друкуємо тут із автографу поетового (піваркуш сірого паперу, записаний з усіх боків, без дати і підпису автора, власність Руської Бесіди в Чернівцях, який містить також брудіони найдавніших Федьковичевих байок: Коник каже, Волик каже, Песик каже і Медвідь у пасіці.

18. Отче наш!

Ти, Отче наш, котрий esi на небі,
І на землі, і під землев, і всюди,
Котрий сповняеш гори, скали, скиби,
Зірницї, воздух, світ і наші груди!

Імя святое Твое да святит ся
Уезде, де Тя знають і не знають!
Уезде слава Твоя да поет ся,
Як ангели у небі ю співають!

Да прийде царство Твое пресвятое
І на землі во віки зашанує!
Втолит ся плач, і кров, і брань, і бої,
Жасні мечі в плуги ся перекують!

І будет воля Твоя преблагая
По всі землі людьми всіма владіти!
Всі катуші тогди порозмикають,
І перетворя їх в доми просвіти!

Твій хліб святий насущний дай нам, Боже!
Та не на те, себе щоб лиш кормити,
Але на те даруй нам хліб Твій, Боже,
Щоб з бідним своїм братом 'го ділити!

І нам прости проступки наші грішні,
Так, яко й ми їх радо мем прощати!

Бо лиш тогди сказати можем втішно,
Що Ти нам єсь отец, що Ти наш тато!

І не вводи нас, Боже, у покусу!
Слаба-ж бо є і ніжна наша сила,
Для того-ж від лукавства нашу душу
Оборони, спаси, о Боже милий!

Бо Ти оден лиш Господь сего світа,
І лиш Тобі усї ся поклоняєм,
Не як раби, а як вітцєви діти:
Учи нас! просвіщай! помилуй! — Амінь!

11/VIII 1887.

Друк. Бібл. для мол. 1887, стор. 113. Друкуємо з автографу
(піваркуш звич. паперу, писано з обох боків, під текстом дата і під-
пис автора), власність Руської Бєсїди в Чернівцях.

19. Неділя.

Неділенько божа,
Неділе владична,
Яка-ж ти у світі
Свята та велична!

Бо рано в неділю
Христос воскрес з гробу,
Страдавше за всїх нас
І всю нашу злобу.

Для того-ж всї дзвони
Урочисто грають,
До церкви святої
Весь нарід скликають.

А люд ся збирає
До божого дому,
Подякувать щиро
Ісусу святому.

Услиши нас, Боже,
У твоїй святини,
Щоб твою неділю
Ми гідно святили!

Не розпустом диким,
Не корчмов лукавов,
А тим, що у честь нам,
А Богу во славу!

7/IX. 1887.

Друк. Бібл. для мол. 1888, кн. 5, стор. 33. Друкуємо з автографу (шваркуш звич. паперу, писано з обох боків, під текстом дата і підпис автора, в тексті редакторські поправки), власність Руської Бесіди в Чернівцях.

20. Дзвони.

Дам! дам! — кажут дзвони, —
Дам вам, діти, благодать,
Лиш в дім божий на поклони
З часта, з густа прибігать!

Дам! дам, що у Бога
Щиро будеш ти молить,
І тя вкрию від тривоги,
І як в раю будеш жить!

Дам! дам, ти просвіту!
Дам охоту до наук!
О, лиш слухайте нас, діти,
І сходіт ся на наш звук!

13/IX. 1887.

Друк. Бібл. для мол. 1888, кн. 3, стор. 17.

Ш. БАЙКИ.¹⁾

1. Коник каже:²⁾

Я гуляю, я буяю, як вітер у гаю,
Ношу свого господаря, де сам загадає:
До родини у гостину, до цісаря в Відни,
Де ту славу добувають жовнярики вгідні.
Тиму мене він кохає, на стайни тримає,
Вичесує щіточками, в ріці напуває.
Тиму би я і не хотів, лиш коником бути,
Свому газді молодому всю славу добути.

Друк. у-перве »Зоря, читаночка для сільських людей, книжка перша. У Львові 1869. Коштомъ и заходомъ товариства »Просвѣта«, стор. 27--28. Друкуємо тут з автографу-бруліону поетового (піваркуш звич. паперу, записаний з обох боків, з численними поправками, без підпису й дати, дрібним письмом 60-их років), власність Руської Бесіди в Чернівцях.

2. Волик каже:

Гулай собі, товаришку, вербуй газді славу!
Не оден вже свого пана лишив під муравов.
А я буду на пшеницу у поли орати;
Звеселит ся мій господарь в нові теплі хаті,

¹⁾ Виділосьмо в окрему групу байки, які Федькович писав ріжними часами від 1868 р., та не зібрав у одну цілість. ²⁾ Оця байка разом з ч. 2 була друкована нераз під спільним, не Федьковичевим наголовком »Кінь і від«.

І столи ся повгинають під хлібом-дароїв,
Він¹⁾ бідного погодує, прагнутих напоїть,
І у Бога щастя, долі і царства добуде...
Гуляй коню по облоню, я орати буду.

Друк. Зоря II, 1869, стор. 28. Друкуємо з автографу (ut supra).

3. Песик каже :

Я стережу газді хату, сокочу маржину,
Мене студінь утинає, надвірками гину.
А кіт собі лиш на печи простирає лаби !
Хіба газді ліпше ката, як сторожа треба ?

(„Ледарю ! — каже пес до кота, —
Під каглов лаби протягать,
Тото ціла твоя робота !“)

„Ледарю ! — каже пес до кота, —
(Я пантрю хати сам оден,
А ти що робиш цілий день ?)

„Я студінями сам оден
Пантрюю хату ніч і день,
А с тебе ми яка робота ?
Як днина божа, печи пасти,
Та де гарненько що украсти !“ ...

Доси не друковано. Федькович, як бачимо з сих уривків, думав дати цикл характеристик домашніх звірів в роді попередніх, та при характеристиці пса перескочив у байковий тон і покинув первісний плян, не викінчивши сеї байки.

4. Медвідь у пасіці.

„А хто там добрий ?“ — „Та я, медвідь !
Тут²⁾ мені зараз увес ваш мід !
Бо я великий, а ви як полова !“ —
„А, просим, а просим, кушайте здорови !“

¹⁾ В автографі через помилку: від. ²⁾ Друк. Сюда.

Упхав медвідь до улія душку¹⁾,
А бжולי²⁾ жєдцями то в носик, то в ушка
Так і рубають — відбагло ся й меду!
„Медок, та не твій, наш пане медведю!“³⁾

Друк. Бібл. для мол. 1891, кн. 2, стор. 18. Написано 1869 р.
разом з попередніми. Друкуємо тут із автографу (ut supra).

5. Когут і кравець.

„А кб-ко-ко!“ — „Хто того?“ — „Я⁴⁾, когут!
Аби мині зараз фрак, кравче, тут!
Аби мині⁵⁾ камізелька та й штани,
Бо я їду собі в місто, у пани!“

Отак пішов кóкош у місто;
Не поміг 'му й фрачок із фісти⁶⁾;
Бо скоро 'го панський кухарь там уздрів,
Зварив пану на обід 'го, а пан з'їв.

Друк. Бібл. для мол. 1886, стор. 148. Написано 1873 і вмі-
щено в першу редакцію »Проскури«. Друкуємо тут із двох авто-
графів поетових: 1) той, де міститься »Проскура« (див. вище
стор. 516) і 2) чвертка сивавого паперу, писано з одного боку, без
дати і підпису автора, але також десь у 70-их роках. На обох авто-
графах (власність Руської Бєсїди в Чернівцях) поправки (правови-
шені) роблені пильною рукою.

6. Кінь і батіг.

Хтось їхав раз, тай став си⁷⁾ попасати,
Як то звичайно у дорозі;
Батіг лишив⁸⁾ на возі,
А сам пішов собі у хату.

1) Друк. кушку. 2) Друк. пчоли. 3) Друк. »Добре ти, мед-
ведю! Не пхай свого носа до чужого меду!« 4) Автогр. 1: Пан.
5) Автогр. 1: А до того. 6) Автогр. 1: і два фости, потім се пере-
черкнено і поправлено: із фісти, а редактор поправив: із фістем.
В автогр. 2: із фістем, а редактор поправив: із фістом. 7) Автогр.
1 час. 8) Автогр. 2: заток він.

А кінь як вчепит ся батіога :

„Ай, ти непевний, каже, друку!
Таже ти вбив мя до живого!...
(Ти клочаний, прядівний¹⁾) тлуку!“

„А знаєш, що? — батіг 'му мовит²⁾, —
Ану тягни-ко ти, як треба³⁾,
Чи будеш битий? Ні, далєбі⁴⁾,
Бо, бач, батіг лиш ся нетяги ловит⁵⁾.“

Як кінь уздрів, що тутка лихо
І що батіг не знає жерту,
Так тяг, так тяг, аж ся задихав...
Так гостит кождий, хто упертий⁶⁾).

Друк. Бібл. для мол. 1886, стор. 165. Друкуємо з двох автографів, ut supra.

7. Лев і его міністри.

„Королю!“ — каже граф медвідь,
А вовк за ним: „Пресвітлий пане!
Ми коло тебе окрест станем,
Аби то дрантя, тая сміть,
Нажльоґавшиєсь по самі уха,
Не ображали твої слухи
То скаргами, то сим, то тим,
Сегодне Гавло, завтра Клим“.

„О ні, — відповідає лев, —
Лиш сего, панчики, не буде!
Бог дав ми в руки свої суди,
І щоб корону я носив
Покровом на́рода і права!
В сім королів состоїт слава!“

¹⁾ Автогр. 1: прядіваний. ²⁾ Автогр. 1: каже. ³⁾ Так у обох автогр., у друку: лиш прудше, поправка редактора. ⁴⁾ ut supra, погр. ред. то ручу. ⁵⁾ Автогр. 1: Батіг бо ся лиш на нетяги вяже. ⁶⁾ Ся остатня строфа лиш у автогр. 1, перечеркнена рукою редактора, в автогр. 2 і в друку її нема.

Щасливий нарід того краю,
Де так король собі гадає!...

Друк. Буковина 1885, ч. 18. Друкуємо з автографу (піваркуш білого паперу, писано по однім бої, з підписом автора, без дати, власність Руської Бесіди в Чернівцях.

8. Кіт і лис.

Раз кіт і лис пішли собі в дорогу,
А у дорозі, бач, балакаєт ся много
Пустого й чемного. — „От, — каже кіт, —
Лукавий нині, брате, світ!...
Куда ні рушиш ся — усе тривога!
Там пси, там пугачі, там дїтьчі сови,
Що годі вийти й за поріг,
Аби тебе хто будь не перебіг.
Я лиш гадаю: от, на примір, ми,
Ще й в літі, не серед зими
Мандруємо собі здорови,
А може-ж знати хто, чи там з дїрови
На нас вже не летит пів копи псів?“

„Нехай летит, коби лиш я здорів! —
Смієт ся лис. — У мойї се головці
Є тільки фіглів, тільки штук,
Що я не бою ся ні псисків, та ні ловців,
Та ні стрільця поганих рук!
А ти, небоже коте?“ — „Я одним
Однісіньку лиш штучку знаю,
Але за те у ню так уповаю,
Неначе в мене в'на і єм і переем“.

„Ха-ха, ха-ха! — зареготав ся лис, —
Одну лиш штучку, коцуре небоже?!
Що ся одна тобі pomoже!...
Від мене, небораче, вчись
Усіх тих штук, що ними світ ся дурит!
Але з однов... се Химини лиш кури!“

Але ще сего лис не доповів,
Як з ліса вибігає лая псів!
Кіт драла зараз дав на дуба,
А з ліса вже й здоймают шубу.

Не штука, хлопче, сто штук знати!
А штука є: з одної користати.

Друк. Бібл. для мол. 1887, стор. 85. Друкуємо з автографу поетового піваркуш звич. паперу, писано по обох боках, під текстом підпис автора), власність Руської Бесіди в Чернівцях.

9. Жаби.

„Ох дай-же, Боже, та весноньки діждати,
Як соловії вже будемо співати!“

Так в зимі жаби під льодом ся молили.

Дав Господь весну, і крига ся розбила,

Вилізли жаби на береги ся гріти, —

І що-ж вітак? Як думаєте, діти?

Мабуть як соловії щебетали?

Помалу! —

Бо так закрикали, нівроку,

Як і тогідного се року.

Так не оден і чоловік

В біді ридає, молит Бога;

А як минула ся тривога,

То він по давньому все: „крік!“

Як жі жаби, що вилізли з під льоду.

Огида і умре огидов!...

Друк. Бібл. для мол. 1887, стор. 105. Друкуємо з автографу (піваркуш звич. паперу, писано по одним боці, в низу підпис автора, без дати), власність Руської Бесіди в Чернівцях. Се вільна перерібка віршика Гете »Die Frösche«, див. Goethes Werke (Kürschners Ausgabe) II, 276.

10. Гривко і Сивко.

Оден господарь мав два сторожі при хаті,
А то такі, що пошукати!

Лиш що Гривко лїнвивий трохи був,
І в лїтні дни, як від Сивка я чув,
Любив гарненько поіспати.

Але прийшла зима. Мороз кресав.
Сивко й Гривко в клубки ся звили...
Гривко-ж у плач: „О, Сивку, брате милий,
Коби вже Господь Бог то лїтечко лиш дав,
Тогди в сей час будую собі хату!“

Дав Бог і лїтечка діждати.
Гривко який за довгий був,
Протяг ся в холодку, (за хату вже й забув);
Але Сивко 'го будит: „Брате!
Вставай, мем хату будувати!“

„Чи ти ослїп еси до ката,
Чи що тобі?! — гавкнув Гривко,
Аж перепудив ся Сивко. —
Не видиш, де мій ніс? де мої лаби?
А ще й мій довгий хвіст? Хяба би
Я одурів, таку велику хату
Загадувати будувати!“

„Таже-ж ти сам казав“. — „Але коли?
Ще у зимі! Тепер-же-ж дав Бог лїто,
А лїто на тото, щоб спати та ся грїти,
А не будинки там у біса будувати!
Лиши мене! я хочу спати“.

Беріт собі на розум, діти:
Таких Гривків багато є на світі!

7/VIII, 1887.

Друк. Бібл. для мол. 1887, стор. 107. Друкуємо з автографу поетового (піваркуш звич. паперу, записаний з обох боків, та пз-нійше передертій поперець на двоє, під текстом підпис автора і дата), власність Руської Бесіди в Чернівцях.

11. Заяць.

„О, Боже мій! — так заяць раз ридав —
Ти кождому якусь потугу дав:
Дав чоловіку ум, дав псови зуби,
Медвідь з корінєм виринає дуби,
Мурашки навіть кождий ся боїт!
Але мене?... О, гіренький мій світ!
Шкода лиш, що я чимось зву ся!...
От лучше піду, утоплю ся,
Тай спокій голові.... Нема мені чо' жить!“

Пішов наш куций ся топить.
Приходить понад став (се діялось в неділю);
Жаби на березі ся гріли,
Тай керекорили, звичайно як жаби:
Про смутчі бузьки, про Шваби,
Як з булков їх собі у маслі смажукт,
Вітак знов про ворони вражі...
Аж тут з корчів наш заяць — гульк!
Жаби усї як раз у воду бульк!
А заяць зупинивсь тай каже:
„Коли-ж мене хоть жаба ся боїт,
То не гіренький ще мій світ!“...

18/VIII, 1887.

Друк. Бібл. для мол. 1887. стор. 127. Друкуємо з автографу поетового (піваркуни звич. паперу, писано по однім боїї, в низу підпис автора і дата), власність Руської Бесіди в Чернівцях.

12. Заяць і лев.

„Чи правда то, — так заяць куций
У лева-короля питав, —
Що цап раз з книжки нам читав,
Що всі звірекі князі і дуки буцім
Якоїсь примхи ся жахают,
А то такої ніжної...?“ — „Я знаю! —

'Му перебив король, — на примір кажут,
Що я ся бою когута,
Кінь верхоблюда, і так далі. Та
Я сему, сину, не пораджу,
Бо се в правда. — „Коли так, —
Обізвавсь заяць неборак, —
То не дивуюсь я на примху мою :
Чого я псїв тих так ся бою!“...

Що може — вибачайте ми — дурак! —
Що лев то лев, не заяць неборак!...

20/IX, 1887.

Друк. Бібл. для мол. 1887, стор. 182. Друкуємо з автографу поетового (ut supra).

13. Кінь.

Се діялось зза давних ще давен,
Коли ще чоловік не знав коня сїдлати,
Та нї у віз єго впрягати.
Як раз прийшов до него кінь оден,
Тай каже: „О, ратуй мя, друже,
Бо олень в лісі там — та так доїв ми дуже,
Що годї вже терпіть!“ — „І ти наговорив! —
'Му чоловік відповідає, —
Таже-ж ти, друже, дуже добре знаєш,
Що я за оленем не пущусь у погоню!
Не правду може я се кажу, коню?“
„То-ж осїдлай мене! — 'му каже кінь, —
Зроби менї зубела в зуби,
До них дай поводи, хоть най лиш будут з луба,
Тогди ся не жури, що олень той не наш!
Ти будеш мати галдамаш,
А я знов свою мету!“ — І так ся стало:
Коня як стій в зубела вбрали,
І сїв на него чоловік.
Позбув свій олениско вік.

Коневи на души аж лекше стало!
„Пусти-ж мене теперь.“ — „Помалу!
Добро, що ти мене навчив,
Тебе як маю зубелати:
Теперь ти мій вже, пане брате,
І меш мене, де схочу сам, носив,
І плуг мій тяг, і віз, і сани!
Не вчи мя другий раз, моспане!“

Не дайте метї, о діти, волю,
Аби і ви не так попались у неволю,
Як той наш мстивий кінь! Та й се ще памятай:
Як зубелать себе, нікого не навчай!

Друк. Бібл. для мол. 1887, стор. 153.

ІV. ПІСНІ ЖОВНЯРСКІ.¹⁾

Рускі вояки!

Співайте! А если вам ся книжечка буде до вподоби, то ми вам з радної душі і другу, і третю, і четверту постараємо. Лиш співайте, вояки!

Аби наша пісень і слава
По вік гомоніла,
І нас далі загрівала,
Як доси нас гріла!

Руска громада у Чернівцях.

Друк. Пісні жовн. 1887, стор. 3. Друкуємо тут із автографу, див. нота.

¹⁾ В р. 1887 видало товариство Руська Бесіда в Чернівцях книжечку пз. »Пісні жовнярські з голосами. Склад Ю. Федькович. Книжечка перша« (мала 8-ка, числених сторін 31, а надто на переді дві картки з портретами цїсаря Франц Йосифа I. і цїсаревича Рудольфа; на стор. 1 титул, стор. 2 Звід, стор. 3 маленька передмова »Рускі вояки!« далі 13 пісень, усі крім »Наша Галичина« під нотами). Передруковуючи сю збірку ми кладемо в основу автограф поета (14 окремих шіваркушів звич. паперу, кождий (крім двох) писаний лиш з одного боку і має один віршик, до них обложка — аркуш такогож паперу. Стор. 1 титул: »Пісні жовнярські з голосами. Склад Ю. Федькович. Книжечка перша. Стор. 2 Рускі вояки! Стор. 3 Звід. На першій стор. над титулом написано иньшою рукою: NB. Die Orthographie streng wie im Manuscript einzubalten. Die ersten Strophen fallen hier weg, nachdem selbe im Notensatz enthalten sein werden В рукописі декуди поправки роблені чужою рукою. В »Зводі« зазначено пісень 14 (окрім того пісні »Наша Буковина« і »Наша Галичина« числено за одну). Та 14-ої пісні »Страж Австрії« ані в друку ані в рукописі нема.

1. Молитва руского жовняра.

Сохрани, о світлий Боже,
Цісаря нам і наш край,
Стань 'му перший на сторожи,
Славу й силу єму дай!
І святу єго корону
Від напасти сохрани;
Ти будь кріпость єго трону¹⁾,
Ти по вік 'го борони!

Що плугатарь запрацує,
Ремісничий справит труд²⁾,
Що купецтво уторгує, —
Оборонит руска грудь³⁾.
Наше право не пропаде,
Наша правда всім горов!
Бо за правду Русин радо
Даст і душу, даст і кров!

Нехай воріг зрадов грає,
Хай нам броїт сто тривог, —
Руский жовняр не турає,
Бо з ним цісарь, бо з ним Бог!
З ними разом в брань він рушит,
І поборе вражу власть.
О! за край свій кров і душу
Руский жовняр радо дасть!

В нас Франц Йосеф⁴⁾ імператор,
Да святит ся єго рід!
Він нам буде проводатор,
І за ним ми підем в слід!
За цісаря радо рушим
Хоть би й з пеклом ми у брань:
За цісаря кров і душу!
Він наш гетман, він наш пан!

¹⁾ В автогр. фтрону. ²⁾ В автогр. первісно: Що заробит ремісник, потім се перечеркнено і поправлено рукою автора. ³⁾ Перв. воїв лик. ⁴⁾ В автогр. тут і далі Йосеф.

З ним отрок его хоробрий,
Покровитель світлих Муз¹⁾,
Кронпринц Рудольф наш предобрий,
Благ обручник і союз²⁾.
Сохрани 'го, вічний Пане!
Дай 'му щастє, много лїт!
Щастє в мирі, славу в брані,
Величество на ввес світ!

Друк. Пісні жовн. 1887, стор. 4—6.

2. Наша Буковина.

Наша Буковина, наш зелений край:
Боже его скити, Боже парть 'му дай.

А наш воевода, наш Франц Йосеф царь:
Славов, щастєм, долев Боже его дарь!

Дай 'му, Боже, славу, дай 'му много лїт!
Най по вік панує світлий его рїд!

За него розсиплем радо свою кров,
Щоб нам був лиш славен, щоб нам був здоров!

Друк. Пісні жовн. 1887 стор. 7—8.

3. Наша Галичина.

Руска наша земле, Галицкій наш край:
Боже его скити, Боже парть 'му дай!

А король наш славний, наш Франц Йосиф царь:
Славов, щастєм, долев, Боже, его дарь!

Дай 'му, Боже, славу, дай 'му много лїт!
Хай по вік панує світлий его рїд!

¹⁾ В друку: Світлих муз сильна покров. ²⁾ В друк. Всїх надїя і любов.

За него розсиплем радо свою кров :
Щоб нам був лиш славен, щоб нам був здоров !

Друк. Пісні жовн. 1887 стор. 8.

4. Наша фана.

Австріяцка наша фана,
По цісарски змалювана,
Та ще й биндов украшена,
Нехай воріг мліє, гине !
Гурра-га! — наша фана,
С пречистого шовку ткани !
Гурра-га! — а ю будут
Боронити наші груди.

Чорний орев двіглавистий

Простер крила свої бистрі,
І гадає полетіти

На ворога у край світа.

Гурра-га! — а ми з орлом

Розібемо хмари чорні!

Гурра-га! — і з ним разом

Рушим летом, а не лазом!

Бистрий орев не лукавит,

Але просто в сонце правит,

А ми за ним залелієм,

Бо й ми орли молодії.

Гурра-га! — бистрий орле,

Ми до тебе всі ся горнем!

Гурра-га! — провадь далі!

Твоя слава не пропала!

Друк. Пісні жовн. 1887, стор. 10—11.

5. Наш цісарь.

Наш цісарь Франц Йосеф най нам буде здоров,
Як той бистрий воздух¹⁾ по над Чорногоров!

¹⁾ В друк. вітер.

Наш цісарь Франц Йосеф най нам буде весел,
Як то бистре море, що корабіль несе!

Наш цісарь Франц Йосеф нехай нам панує,
Як той бистрий орев, що в сонце прямує!

Наш цісарь Франц Йосеф в золоті короні,
В него ворожечки, як пси на припоні!

Наш цісарь Франц Йосеф в цісарськім порфірі
Тлумит ворожечків, як лев тлумит звірі!

Наш цісарь Франц Йосеф у цісарські зброї
Кличе своє військо до славного бою:

„Гурра, мої орли! гурра, соколята!
Гурра в чисте поле, слави добувати!“

Друк. Пісні жовни. 1887, стор. 12—13.

6. Рекрути.

Цісарь муєт старший бути:
Бере хлопці у рекрути,
Білі, бурі, чорнобриві,
А все годні, уродливі.

Пан генерал став питати:
„Чи будете утікати?“
„Ми-ж бо хлопці, а не жуси,
За цісаря дамо й душу!“

Тогди прийдут офіцири,
І капралі і фірери,
То гладонькі, то дзюбаті,
Годних хлопців уберати.

Дадут мундур, дадут зброю
Головочко-ж бідна моя!
Що я буду тепер діяв?
Хто з'їсть просо, що я сїяв?

Не жури ся, дурний хаме!¹⁾
Трохи тато, трохи мама²⁾,
Решту вишют воробіі,
А на стерню хрін посіют.
А як вийдеш за три роки,
Се хріниско — аж нівроку!
Беріт терки, мамо, тату!
А я біжу по дівчата.³⁾

Друк. Пісні жовни. 1887, стор. 14—15.

7. Жовняр.

Красно у поли орати,
Ще і снопи в копи складати.

Красно й на лузі косити,
Ще і косу в росу носити.

Красно йти з воли у поле,
Ще й звозити полон в стодолю.

Але зза кого Бог дарив,
Як не зза нас, бідних жовнярів?

Бо жовняр край свій боронит,
Та ще й хлібороба хоронит;

Бо жовняр сипле свою кров,
Аби господарь був здоров.

Бо жовняр ставит свою грудь
За мир, за правду, добробуть;

¹⁾ Так первісно, потім два остатні слова перечеркнено червоним чорнилом і автор дописав: тов недолев, і се лишило ся і в друку. ²⁾ Так первісно, потім автор зам. тато дописав червоним: Ляшок, а зам. мама — Волох, та редактор лишив у друку первісний текст, хоч через те й поспував рим. ³⁾ Остатні два рядки первісно:

Давай, мамо, терку скоро,
Бо хрін добрий на завори!

Бо жовняр радо й душу даст,
Аби лиш людем був гаразд.

Друк. Пісні жовн. 1887, стор. 16—17.

8. Що жовняру треба.

Коби знав Бог з неба,
Що жовняру треба,
То би дав 'му в руки
Усі вражі круки:

То-ж то врага бив би,
То-ж то 'го учив би,
То-ж то в его юсі
По коліна брив би!

Коби знав царь з Відня,
Що жовняру вгідно,
То би здав 'му зараз
Увес свій амбарас:

То-ж то врага бив би,
То-ж то 'го учив би,
То-ж то по шматочку
Его розносив би!

Коби знали люде,
Як їх прут в облуду,
Та як воріг з боку
Дурит їх — нівроку:

То-ж то би 'го били,
То-ж то би 'го вчили,
То-ж то як осотій
Косами косили!

Друк. Пісні жовн. 1887, стор. 18—19.

9. Гоя, пане ти наш!

Гоя, пане ти наш,
Капітане ти наш,

Коли хлопцям позволїне
На мід-вино піти даш?

Гой та дам, хлопці, дам,
Та ще піду і сам,
Нацємо ся на погибіль
Усїм нашим ворогам!

Гоя-ги! вороги!
Виздихайте до ноги!
Ми бринькнемо чарочками,
Щоб дзвинїли округи!

Гой та бринь, чарки, бринь!
А ти, вороже, гинь!
А наш цїсарь, наш Франц Йосеф
Най сіяє як той день!

Друк. Пісні жовн. 1887, стор. 20—21.

10. Удалили тамборики.

Удалили тамборики темненької ночі;
Заплака дівчиночка свої чорні очі.
Та не того заплакала, що тамбори грають,
Але того заплакала, що марш припадає.
Не плач, не плач, дівчиночко, не вдавай ся в тугу,
Ти другого собі найдеш, а я найду другу.
Ти си найдеш капралака з чорними очима,
А я собі дівчиночку з срібними грошима.¹⁾
Ти си найдеш капралака, аби був хороший,
А я собі дівчиночку, щоб давала гроший.
Давай, давай, дівчиночко, що день хоть дуката:
Тут дорога горівочка²⁾, богдай була в ката!
Давай, давай, дівчиночко, що день хоть таляра:
Тут дорогі коханочки, по дві дутці пара!

¹⁾ Сих двох рядків у друку нема. ²⁾ Так первісно, потім автор поправив: дїтьча брага, в друку и. с.

Давай, давай, дівчиночко, ти за свою душу,
Бо як не даш, то я другу пошукати мушу!

Друк. Пісні жовн. 1887, стор. 22—23.

11. Марш.

Як ті жовняри машеруют,
Всі молодиці бути куют :
Гурра! Гурра! Гурра!¹⁾ Бути куют!

Бо у жовняра тільки й лиха,
Аби здорова Василица!

Бо жовнярови тільки й ліжно,
Аби у млині не завізно.

Бо жовняр тогди лиш в тривозі,
Як чоловіки не в дорозі.

А як хлописка лихо взяло,
Тогди й жовнярам лекше стало!...

Друк. Пісні жовн. 1887, стор. 24 25. Рефрени по кождім двостиху, зложені на взір першого, пропускаемо для оццати місця.

12. Цапістрайх.

Час до дому час!
Тож ходім, хлопці, враз!
Бо ме фірер як кіт воркотіти,
А фельфебер стане своє піти,
Та ще скаже пити квас, та лиш квас²⁾,
Скаже пити лиш квас!

А той смутчий квас
Для шевців, не для нас:

¹⁾ Первісно: Гурра! Eins, zwei! Ganz frei! Шарабура!

²⁾ В друк. сі три слова пропущено.

Для нас мід лиш, мід та й горівочка,
Та ще й пива одна й друга бочка,
Щоб гуділи хлопці як той бас, бас, бас¹⁾,
Щоб гуділи як бас!

Шинкаречко, дбай,
Та по чарці ще дай!
Ще по чарці одні на відході:
Буде с хлопців на сей вечер годі!
Щоб не був на завтра лай, лай, та ще лай²⁾,
Щоб не був завтра лай.

Друк. Пісні жовн. стор. 26—27.

13. Пусти хлопців!

Пусти хлопців до домочку, о пресвітлий наш царю!
Не мав би й я розумочку, милі мої жовняри!

Що-ж розкажеш нам робити, о п. н. ц.?
Нині пити, завтра бити, м. м. ж.!

Чим нас будеш годувати, о п. н. ц.?
Раз булками, раз кульками, м. м. ж.!

Чим нас будеш напувати, о п. н. ц.?
Раз медочком, раз бідочков, м. м. ж.!

Деж ми будем ночувати, о п. н. ц.?
Раз у злоті, раз в болоті, м. м. ж.!

Коли-ж підем погуляти, о п. н. ц.?
Як гармати будут грати, м. м. ж.!

Куда-ж підем на гуляне, о п. н. ц.?
Одні в корчму, другі в яму, м. м. ж.!

Коли-ж вернем в Буковину, о п. н. ц.?
Як не в ночі, то у днину, м. м. ж.!

Друк. Пісні жовн. стор. 28—29.

¹⁾ В друк. сі два слова пропущено. ²⁾ В друк. сі три слова пропущено.

14. До бою!

Ой гук, та ще гук!
Ану, хлопці, до рук!
Ану, хлопці, до зброї,
Бо вже час нам до бою,
Вже розвив ся нам¹⁾ бук!

Гой, цісарю наш,
Чи на мід хлопцям даш?
Чи на мід, на горівку,
Але повну бочівку!
Ми-ж твої, а ти наш!

А твоїх врагів
Заженемо у хлів:
Нехай собі рохкочут,
Коли всістись не хочут,
Коли чорт їх нагрів!...

І-ги! вороги!
Вигинете до ноги!
Не велика робота:
Хлопці вміют колоти!
Гура-га! ураги!...

Друк. Піснї жовн. 1887, стор. 30—31.

¹⁾ В автогр. нам ся.

У. СПІВАНКИ.¹⁾

I.

А я собі стрілец!
А я собі — та й ще мені ся хоче!
А я собі стрілец!
Бю серни та й куниці —
Свист як у лист! як у гаю-гаю-гаю!
Бо зух си молодец
З своїм кресом!
А в мене, братя, кріс!
А в мене, брє — та й ще мені ся хоче!
А в мене, братя, кріс,
Як локоть макогона!
Свист як у лист! як у гаю-гаю-гаю!
Так хожу в чорний ліс
З своїм кресом!

¹⁾ Під заголовком «Співанки Федьковича» знаходимо в рукописній збірці нар. пісень, переписаній рукою нашого поета (оправлена книжка fol., 152 нумерованих карток, із того 40 чистих, власність Руської Бесіди в Чернівцях) при кінці 12 пісень зложених нашим автором. «Ізвід співанок» доданий при кінці, додає до сеї групи ще три панцизняні співанки, але се пісні народні, не Федьковичеві. Далі під окремими титулами додано ще 8 співанок з драми «Керманіч» і 4 співанки з драми «Сватанс на гостинци». Друкуємо тут лише 12 співанок першої групи, лишаючи надруковане цілої збірки народніх пісень (більше або менше ретушованих Федьковичем) до четвертого тому сього видання. Співанки виняті з драм будуть надруковані в третім томі в тексті відповідних драм.

Та йду я с пізна раз!
Та йду я раз — та й ще мені ся хоче!
Та йду я с пізна раз!
Та йду я, та й думаю —
Свист як у лист! як у гаю-гаю-гаю!
Що ночувати час
З своїм кресом!

Аж тут я нагадав —
Аж тут я, брє — та й ще мені ся хоче!
Аж тут я нагадав,
Що там під лісом хатка —
Свист як у лист! як у гаю-гаю-гаю!
А в хатці як три пав —
З своїм кресом!

А в хатці як три пав,
А в хатці, брє — та й ще мені ся хоче!
А в хатці як три пав
Румяних, круглолицих!
Свист як у лист! як у гаю-гаю-гаю!
Там буду ночував
З своїм кресом!

Приходжу я до них!
Приходжу я — та й ще мені ся хоче
Приходжу я до них,
Та й пук-пук-пук в віконце:
Свист як у лист! як у гаю-гаю-гаю!
„Пустїт до триста лих
З моїм кресом!“

А в'ни всі три на раз —
А в'ни всі три — та й ще мені ся хоче!
А в'ни всі три на раз
Устали, засвітили —
Свист як у лист! як у гаю-гаю-гаю!
„А просимо-ж до нас
З своїм кресом!“

Я думав, що дадуть!
Я думав, що — та й ще мені ся хоче!
Я думав, що дадуть
Стрілецькую вечерю..
Свист як у лист! як у гаю-гаю-гаю!
А в'ни мнов та у кут
З моїм кресом!

Та вже тогди всі три —
Та вже тогди — та вже ми ся не хоче!
Та вже тогди всі три
Як станут кочергами..
Свист як у лист! як у гаю-гаю-гаю!
Не було жертву, брє,
З моїм кресом!

Утерли — в сто їх душ!
Утерли в сто — та вже ми ся не хоче!
Утерли — в сто їх душ! —
І лож і крешелине..
Свист як у лист! як у гаю-гаю-гаю!
Вже білше анї руш
З моїм кресом!

II.

Братя опришки, гайда за чару,
Воля і віна в горах ростут;
Кара тіранам, кара їм, кара,
Що місто пива кров нашу пют!
Гостри ніж!
Ріж ката, ріж!
А коло Жида
Ляха повісь!...

В бідної вдови одна корова¹⁾,
Батько на лаві, діти ревут;
Діти по світі, корова попова,
Бог милосерний даст дітем путь!

¹⁾ В автогр. через помилку: коровина.

Гостри ніж!

Ріж ката, ріж!

А коло Жида

Попа повісь!...

Плаче удова в вйта в порога:

„Вигнав мя, вйте, с хати сусїд!“

„Тихо, сердешна! тихо, небого!

Як я зневажу свій таки рїд?“

Гостри ніж!

Ріж ката, ріж!

А коло вовка

Вйта повісь!

III.

Єм, братя, за чару:

Во здраве, во честь господару! —

Во здраве! во честь!

Весело 'му бисть!

Веселий 'му світ

На многая лїт!...

І его сопруга!

Да ревне возлюбят¹⁾ друг друга!

Да дружня любов,

Госпоже, с тобов,

Як райская вїть

На многая лїт!...

А всі твої чада —

Блаженна лоза винограда!

Як той виноград

Будь весел, будь рад!

Як утренний світ

На многая лїт!...

IV.

Жемчуг маєш, злато маєш,

Красна єсь як царска доч, —

¹⁾ В автогр. через помилку: возлюбит.

Ах, що-ж ти білше ще бажавш?
Що-ж ти, мила, білше хоч?...

А на твої чорні очи
Сім сот пісень я вже склав, —
Ах, що-ж ти з мене білше хочеш?
Як би-х ще тя величав?...

А ті твої чорні брови
Крают серце як мечем...
Ах! ах! ах, змилуйтесь, богове!
Чим я винен милі, чим?

Так ти мене убиваєш,
Так мя з світа згониш проч!
Ах, що-ж ти білше ще бажавш?
Що-ж ти білше з мене хоч?...

Вільна перерібка звісної пісні Г. Гайне «Du hast Diamanten und Perlen», див. Н. Heine, Werke, herausg. von K. Elster, т. I. стор. 123.

V.

На рокиті тримбітарь
Іс тримбітою стоїт,
І так з горда як сам царь
Погляда на нижний світ.
А там спрага, а там порох,
А там мука та кайдан...
О, лиш Гуцул в своїх горах,
О, лиш Гуцул в світі пан!

Що там товпит ся в долині?
То куми с христин ідут.
А там далі домовину
Неукритую несут.
То-ж в них тільки тої волі,
Що родить ся та вмیرать?...
О, вмерайте ви там в долі,
Я вам буду тримбітать!

Вільна перерібка вірші «Гуцул-Невір», див. вище стор. 400—401.

VI.

Не вірь ти, дівчино, ледіневи з роду,
Ні на стан козацький, ні гуцулску вроду!

Бо в него лиш філії на умі:
Як би тебе звести з розуму!

Бо він тобі нині одну обіймає,
А нишком за другов очима стріляє,
А завтра вже й другу чорт узяв,
Бо вже собі третю сподобав.

А й трета на довго місяця не загіє,
Бо уздрів четверту, за нев аж дуріє,
А впала 'му пята на око, —
Отся-ж за всі краща, нівроку!...

На завтра вже шесту до серденька горне,
Надійшла там сема, — отся-ж то моторна!
А як скоро осму побачив, —
Усі ті, що були, ледачі!...

Для того-ж не вірь ти, дівча, ледіневи,
Бо всі пусті трути, пусті буделеви:
Бо у них лиш думка одна,
Аби що неділі инная!...

VII.

Нема в світі на окола,
Як у лісах, як у горах:

Там ні раба, там ні пана,
Та ні баші, та ні хана.

Го-го-го! доле моя!

Срібна чарка, ясна зброя.

Го-го-го! моя доле!

В горах щастє, в лісах воля!

Лях не любив Руса з роду,
Точив з него кров як воду,

А що Ляшки не змогали,
Жидки-вейки цмоком ссали.
Го-го-го! в руки ножі!
Рахуймо ся, Ляшку божий!
Го-го-го! ножі в руки!
Кров за кару! кров за муки!

Богач оре, богач сіє,
Богач грішми чуда діє,
А ледіні не турают —
Богач пряче, в'ни ховают.
Го-го-го! що за діло!
Чи втонуло, чи згоріло, —
Го-го-го! однаково:
Чи стрімголов, чи с похова!

VIII.

Чи чули-ж ви, ледіники, чи котрий з вас знає,
Що в Сокілскім в середині царь Гуцул дримає?

Дримає-ж він кінець стола, а стів маймуровий,
Повили ся кучерики понад чорні брови.

Дримає-ж він кінець стола в великі роспуці,
Ще й склонивше головочку на обі свої руці.

Дримає-ж він кінець стола, ледіні до ко́ла,
Він в короні, хлопці в зброї, — така божа воля.

А у сім рік, в кождих сім рік, на зільського Йвана,
Як царь-огонь розложено, в тримбіти заграно,

То й царь Гуцул пробужаєсь, та й головку зводит,
А протерше чорні очи, до ко́ла поводит.

„А гой, хлопці, ви молодці, чи ви не чуєте? ¹⁾
Дали знати ледіники в голосні тримбіти!

„Дали знати ледіники гуцулського роду,
Та що ми вже продрімали штири і три годи!

¹⁾ Первісно було: дали знати в світі.

„А ти чуро, вірний хлопче, подиви ся швидко,
Чи на нашім на Сокілскім соколів не видко?“

„А як видко ті соколи, давай борше знати,
Нехай рушу у трьох царів Рус-край відбивати!“

„А як в'ни ще не вернули, дрімати ще мушу,
Аж сокілські соколки назад не вернут ся“.

Вільна перерібка Уляндової балади »König Rothbart«, пор.
више »Король Гудул« стор. 443—447 і 465—469.

IX.

Як засяду, братя, коло чари,
Як засяду, братя, на меду,
То хай їдут Турки та й Татари,
А я собі й ухом не веду!
Бо що нині, то я знаю,
А пси завтра марш заграют,
А по завтрію кури загребут!...¹⁾

А як прийде, братя, костюмаха,
Та як прийде, братя, іє косов,
А я крикну: „Як здорова, свахо?
Нумо собі, свашко, із росов!“

А як гарно закропимо душу,
Та як вчистим, братя, аж по брай,
Тогди з свашков в три дорозі рушу,
Тогди собі з свашков просто в рай!

А як прийду, братчики, до раю,
Та кулаком в двері: пук-пук-пук!
Петро-ж з бучком: „Чого тут, бугаю?
Та я тобі зараз сприщу гук!“

А я вийму вареної фляшу,
Вийму і сивушки боклажок:

¹⁾ В усній традиції передасть ся ще й інший рефрен:

Кришгалева чаша, срібна криш, —
Пити чи не пити, все умрені.

„Нумо, куме, се за душу нашу!
Нумо, куме Петре, хоть разок!“

А він візьме, братя, покоштує,
Та за одним махом аж до дна!
Та лиш цмокне: „Най ти-ж мать мордує!
Се-ж то, куме, трунчик, на-на-на!“

На той галас збігнут ся Святиї:
Сава, Тома, Дмитро, Николай,
Та як хлиснут, братя, тої гії,
То забудут, братя, і за рай!...

Аж тут лізе-шкульгає помалу
На товсті кривули Бог-Отец:
„Де-ж ти, Петре, так ся закрохмалив?
Та я тобі зараз дам ралец!“

„Бий, о Боже, кілька лиш ся влізе,
А хоть і мечи нас через пліт, —
Лиш сивушки дай нам хоть дві діжи,
Бо се тобі¹⁾ трунчик на ввес світ!“

А Бог візьме, стане смакувати,
Та лиш моргне усом: „Bonus est!
Де-ж таке ви роздобули в ката?
Се не виливайте поза хрест!“

За для того-ж пиймо, братя, пиймо,
Бо так Господь з неба поведів;
Доки віку, доти ся нажнймо,
А не забуваймо божих слів!
 Бо що нинї, то я знаю,
 А пси завтра марш заграют,
 А по завтрю кури загребут!..

Пісня уложена на голос німецької бурнівської пісні »Sind wir nicht zur Herrlichkeit geboren?“

¹⁾ Оловцем поправлено рукою автора: Се-ж бо тобі.

Х. Піснь до пива.

Що-ж тото за диво,
Що ми пемо пиво
Ворогам на смуток,
Нам на добрий скуток.

Горівки не хочем,
Бо пся кров морочит,
Та дурного Йвана
Крутит як барана.

А чаю ні капи,
Бо 'го пют кацапи,
А ми рускі люде
Пиво пити будем.

Шампани хороші,
Та чорт має гроший,
А на пива збанок
І гільтая стане.

Гамбрінус великий,
То не була тика,
Але собі парень:
Давав пива даром.

Єму-ж ми ся клоним,
Ще й в збаночки дзвоним:
На многая літа,
Доки сонця й світа!...

16 н. ст. декембра 1886.

XI. Страж на Руси (В).

(На голос німецького: «Die Wacht am Rhein».)

Як грому гук, як дзвін гармат,
Від Дону даже до Карпат
Зарув на Руси руский лев:
Хто Руси буде сокотив?

О, руский льве, спокоєм будь,
Бо руска страж єсть руска груди!

Нас жог Татарин, бісурман,
Пив наші криви ляцкий пан,
Та ще й до нині він не сит,
Бо ще і нині рад би пить...
О, руский льве...

А білий царь як змії стоїт,
Та рад би зжертї цілий світ,
Та рад би разом всіх Славян
Закути у оден кайдан!
О, руский льве...

А римский папа, Єзуїт
Їмив пів світа в свою сїть,
Та рад би й руских хрестіян
Їмить на хитрий свій аркан!
Святая Русе, без тривоґ!
Бо твоя страж сам Господь Бог!

А куций Німец, як той Жид,
З упадку твого днесь ся кпит¹⁾,
І наче охаблений крам,
Запрóдав своїм тя Жидам!...
О, руский льве...

А римский байстер би хотїв
Набити свій порожний хлїв,
Та й нашу буковинску Русь
Заколоти в свою грузь.
О, руский льве...

Варіанти А і В див. више 364 і 356—7.

¹⁾ Сей рядок автор зачеркнув червоним чорнилом, а поверх него написав: Де вігер віє там біжит; потім тимже чорнилом перечеркнуло слова «де» і «він» і замість них написано: Як... так.

XII. Нова Січа.

(На голос «Ще не вмерла Україна»).

Заруй, туре, буйний туре,
Буковинский туре,
Най твій голос зарокоче,
Як грому во бури!
Щоб розляг ся він от Дону
Даже до Дунаю,
Що ми Січу заложили
В буковинскім краю.

Не за Дніпром заложили,
Ні на Запорожу,
А у граді чорних Уців,
Руси на сторожу.

Архістратиг Міхаїло
Вождом нашим буде,
А покрова — руске слово
Й щирі рускі груди.

Була Січ на Україні,
Чуди зруйнували,
І козацку давну волю
Вбити загадали.

Не убете руску волю,
Вороги прокляті,
Бо та Січа України
В кожді рускі хаті!

Бо та Січа України
В кожді рускі груди:
Не зруйнуют ні Татари,
Ні Ляхи, ні Чуди!
Бо та Січа України
По вік буде стати;
Стережіт ю, рускі діти,
Як рідную мати!

Друк. Ватра 1887, стор. 104. Тут справлено з автографу поетового.

VI. РУСКИЙ ЛІРНИК.¹⁾

А. Дванацять пісень про святого Николая.²⁾

*Православні християне!*³⁾

Бували такі часи, що у нашім рускім краю навіть ніхто і не знав, що то є корчма або що то

¹⁾ Під таким титулом лагодив мабуть Федькович видати збірку набожних легенд віршованих на лад лірницьких пісень і призначених для співу в супроводі ліри. На се вказує те, що деякі з тих пісень були друковані в «Бібліотеці для молодіжи» та «Буковинськім Календарі» під титулом «Із Руского лірника». На жаль, автограф тої збірки (коли вона була зроблена, а не лишилась тільки пляном) не дійшов до нас, як і загалом затратились автографи всіх віршів сеї групи крім трьох (св. Іван Новий, св. Параскева і Сирітка). Ми подаємо під Федьковичевим титулом усі віршовані легенди, які він написав від 1873 р.

²⁾ В р. 1873 вийшла у Львові накладом тов. «Просвіта» книжечка «Дванацять пісней во честь и славу святого отца нашего Николая, Мирь-Ликійского чудотворца, Руси и шкѣль патрона. Зложивъ Ю. Федьковичъ» (мала 8-ка, стор. 32, на обложці один, а на стор. 2 другий образок св. Николая. Пісні на стор. 5—28, на стор. 29—31 прозова відозва пз. Православні християне! Друковано кирилицею в 3000 прим.). В 1874 р. передруковано сю книжочку другим виданем у 8000 прим. (мала 8-ка, з образком св. Николая на стор. 3; пісні друковані кирилицею, займають ст. 5—28, прозовий поклик пропущено). В р. 1899 вийшла сі пісні третім виданем, під редакцією Гр. Врецьони (Жите святого Отця Николая... до третього видання приладив Гр. Врецьона), який до тексту пісень додав прозову переповідку поодиноких легенд, та за те в Федьковичевім тексті поробив деякі пропуски й зміни. Кладучи в основу отсего видання перше й друге видане (згідні з собою майже до слова), лишаємо зовсім на боці перерібку Гр. Врецьони.

³⁾ Отсей поклик, у якому Федькович висловлює провідну думку, що кермувала ним при укладаню пісень, які входять у сю збірку, був поміщений тільки в першім виданю пісень про св. Николая при кінці (стор. 29—31). Кладемо його тут на чолі всеї збірки.

в горівка. У буддень працювали люде, що аж сонечку весело було на руску землю подивитись, а у неділі та свята ходило ся до церкви святої, а прийшовши с служби божої читало ся священні і инші добрі книги. А коли навтямилось читанє, то брало ся ліру в руки і співало ся побожні або инші честні пісни, бо давних давен була у кожній рускій хаті ліра, і у кожній рускій хаті співано, що аж Бог радував ся. А тепер? Ліру можна побачити хиба лиш у якого сліпого старця, що голоден село від села плете ся, доки аж де під плотом не загине, бо побожні і инші честні пісни тепер уже нікому і не в голові. Тепер коби лиш у корчмі який Циган або який п'янюга на скрипці затирли-гав, аби було при чому дорогих чобіт дерти, або п'яницям таке плюгавство приспівувати, що аж сором світу і рускій землі.

Отак то, пожаль ся Боже! тепер заводить ся. Да то инак має бути, инак повинно бути. Корчмам має на нашій рускій землі слух пропасти, а старовіцке честне житє назад вернути ся. Замість корчемних скрипок має у кожду руску хату ліра за-гостити, а замість обридлих нісенітниць має бути чута честна руска пісня, чи то во славу божу і угодників Ёго, чи то во честь руского народа і славних его мужів. А аби діло з Богом начати, подаємо тут дванацять пісень во честь святого Отця Николая, і співають ся они на такий самий голос, що звичайно співають діди-лірники свої набожні пісни, от на примір за святу Варвару.

А при тій оказії дуже радимо, аби собі молодші люде кожний ліру справив, бо ліра в орган і не дорогий і дуже легко навчити ся на нїм грати, так що хто спосібний, то за одну неділю і навчит ся. А найліпший початок буде, як справить собі кожда громада для своєї школи ліру, бо можна надіяти ся, що кожний руский ревний і щирый учитель не пожалує того немого труда, аби і сам навчив ся на тїм органі грати, і цікавійших старших хлопців виучив. За пісни ми постараємо ся, а раду,

як і де би собі можна добру і дешеву ліру справити, дасть товариство „Просвіта“ у Львові з охотом кождому, хто лиш листом запитає.

Поможи Боже і святий Отче Николаю, аби ся наша гадка не впала на ялову землю, і аби много-много честних руских громад, людей і учителів лакеаві були нас своїми листами мило затруднити.

I. Молодий вік святого Николая.

Ой радує ся місто, ти місто Патаро,
У Ликійській землі, а у грецькій царі.¹⁾
Бо грецькая цара нам славная стала,
Святого Николу на світ сей создала.
А у грецькій царі там жив царь поганин
Валерій, мучитель, ворог християнів.
А буде вже тому тисяч шість сот годів...
Ох, ратує нас, Христе, від царів-негодів!
Траву потолочиш, трава ся направить;
Царь лукавий здопче і віку позбавить.
А в місті в Патарі жило людей двоє,
Народило-ж ся їм дитятко святоє;
Бо тоє дитятко в середі і в пятки
Не хотіло перси материнські ссати;
А лівії перси ніколи не ссало,
До хресту святого на ніжки в'но стало.
А вже у три рочки стало ся просити:
„Позволь, отець-мати, до школи ходити!“
Позволь, отець-мати, ходити до школи:
Дитина без школи — діяволеке поле.
Дитина без школи, що рільник без поля,
Що ріля без плуга, що гола стодола.
Дитина без школи — вівця без околу,
А риба в безводю, а без цвіту пчоли.
Отець та ні мати-ж 'му не боронили,
Сина Николая у школу пустили.

¹⁾ Цара значить край, держава. *Прим. перводр.*

„Иди — кажуть, — сину, а з Богом до школи,
Вчи ся — кажуть — правди тай божої волі!“
А син їх Николай до школи вчащає,
Там учить ся правди, добрих обичаїв.
Добрі-ж обичаї, то Руси корона,
Спасеніє мира, світа оборона.
Добрі-ж обичаї чинять Богу милим
І людям приемним і в світі щасливим.
Добрих обичаїв і Николай вчив ся,
Святого престола слугув причастив ся.¹⁾

**II. Як оден бідний чоловік загадав свої доньки
до гріха довести, а святий Николай его ратує.**

Та жив у Патарі муж вельми убогий,
Та мав він три доньки, а більше нічого.
А він собі думат: „Нівідки ми жити,
Хиба-ж пішло доньки за гроші блудити.
То був я багатий, тепер я убогий,
А все мене корчми довели до того.
О, богдай ті корчми зо шумом пропали!
Уже не одного до пекла упхали.
О, богдай тим корчмам вже й слиху не було,
Як в'ни не одного вже царства позбули.
Як я тепер мушу рідні свої чада
Про хліба кавалок тручати до аду“.
Отак той нещасний отець нарікає,
А святий Николай усе тоє знає.
А святий Николай усе тоє чує,
Та там поспішає, де муж той ночує.
А муж той ночує та у своїй хаті;
Святий ему вкинув пук злата в кімнату.
Алеж бо вітцеви в кімнаті не спить ся,
Він схопив ся з одра, за святим спішить ся.
„О, ти Николаю, ти святий пастирю,
Ти вибавив с пекла душой аж чотири!“

¹⁾ То єсть: став священником. *Прим. первоор.*

А святий Николай оттак єму каже :
„Вступи ся від мене, лукавий ти враже !
Бо дав ти Бог діти не в блуд продавати,
А з ними по правді на хліб заробляти.
Бо хто свої діти лїнивства лиш учить,
Проклятіє вічне від Бога получитьь.
Бо хто свої діти до гріха доводитьь,
Той чортови пара, той пекло розводитьь.
Бо хто хоче в світі гріхом хліба їсти,
Той в пеклі на віки пропаде без вісти“.
Оттак муж Христовий учить вітця того,
Й до Єрусалима ладить ся в дорогу.

В виданю Врецьони сю пісню пропущено.

III. Як святий Николай лагодить ся в дорогу і єму родичі померають.

О, став ся Николай священиком божим,
Тай думає морем пійти в подороже.
Та не в подороже, би час марнувати,
А в то подороже, би світа пізнати.
Бо світа хто знає тай Господа славить,
Блага навчаєсь, свій вік не лукавить.
Бо світ є широкий і зла в нїм богато,
А доброго більше, що варт переймати.
А зле хто минає, благе переймає,
Той лиха ніколи на світі не має.
О, лагодить же ся Николай в дорогу,
Аж тут 'му ся стала від Бога тревога :
Бо помер отець 'му, тай померла мати,
Лишили 'му срібла і злата богато.
Святий же-ж Николай всіх бідних скликає,
Тай гойно-прегойно добром наділяє ;
Тай так до них каже : „Не всі то убогі,
Що в рубю, с торбами обсядуть дорогу ;
А в Бога убогі лиш вломні, каліки,
А празні нероби прокляті на віки.

А хто ся убогим з лїнивства лиш чинить,
Той варт серед світа, би з голоду згинув.
А хто ся убогим підступно лиш робить,
Той варт, би живцем го присипати в гробі.
Бо муки-роботи, то розказ господній,
За праотець наших той гріх первородний“.
Оттак тих убогих Святий навчає,
До Єрусалиму в дорогу рушає;
До Єрусалиму, до божого гробу,
За наші проступки, за грішників злобу.

IV. Як їхав святий Николай до Єрусалима і як мертвого корабельника воскресив.

О, їде-ж Николай до Єрусалиму,
До божого гробу, нема єму стриму.
Алеж бо діявол здув бурю на мори,
Кораблеви тому великое горе.
Аж тут корабельник паде з карталука¹⁾,
Вбиває ся на смерть, ломить ноги й руки.
Святий Николай же над ним помолвив ся,
А мертвий сцілив ся, в живот воскресив ся.
О, бо превелика господня є воля,
І вірна молитва святого Николи.
Бо святий Николай як Богу ся молить,
То правдою ходить, а злого не творить.
Бо Бога хто молить, а зла ся не кає,
Той з Господа кпить ся, гнів божий ззиває;
Гнів божий ззиває, а гнів то великий!
Волїв би ся грішник на світ не родити.
Волїв би ся грішник на світ не создати,
Нїж мав би гнів божий на себе ззивати.
А гнів же господній той кличе на себе,
Хто ближнього кривдить, не робить як треба.
А хто добре робить, а Господа молить,
Тому не доскулить ні нужда ні голод.

¹⁾ Карталук, то є головний мант корабля. *Прим. перводр.*
(Може кафталук, пор. вище стор. 460).

А хто добре творить, а рук докладає,
А Господа просить, той царства зиває.
Той в Господа любий, як син єго рідний,
У божого столу не буде послідній.
Той в Господа Бога одесную стане,
Небесну корону від Христа дістане.
Єму по молитві Христос, Бог наш, вручить,
Так як Николаю в Єрусалим йдучи.

V. Як приїхав святий Николай до Єрусалима,
і як ему ся двері церковні самі отворили.

Приїхав Николай до Єрусалима,
А двері церковні самі ся втворили.
А святий Николай упав на коліна
У гроба святого господнього сина.
„Христе Боже, каже, господній ти сину,
Позволь на покуту пійти у пустиню!“
А Син божий каже: „Ти мій Николаю,
Тобі на пустиню іти не зволяю.
Тобі на пустиню іти не зволяю,
А в місто, у Міру, тебе посилаю.
Бо не лиш на пуци мож царства добути,
А жити у світі — ще більша покута.
Лиш треба по правді у світі тім жити,
Та Бога просити та рук доложити.
Та Бога просити, гріха уникати,
З лукавим злочинцем у спіл не ставати.
Бо грішник лукавий — то брат є диявол,
На то лиш гадає, би царства тя збавив.
На то лиш гадає, на то засідає,
Як лев той ричащий людей пожерає.
О, не жре він тіло, але жре він душу
Дияволев силув, сатансков покусув.
О, люде, не йдіте в лукаві совіти,
Бо збавлять вас неба і збавлять вас світа!
Бо грішнику горе і в світі тривати,
Як пил той по поли, так мусить скитатись.

Бо грішнику горе і ніч перебути,
Діявол як вихор душев єго крутить,
Діявол ним крутить і серце пече 'му,
Нему єму мира, нема єму стриму.
Нема єму мира, нема супокою,
Діявол-мучитель пече 'го золою.⁴
Отак Николая Христос навчає,
У місто у Міру єго посилає.

VI. Як їхав святий Николай з Єрусалима у місто Міру і що по дорозі стало ся.

О, їде Николай у місто у Міру,
А їде на мори і сам не йме віри:
Бо проклят діявол, враг людского роду,
Корабель поправив в противную воду,
Корабель поправив в блудну він дорогу,
Всім бувшим там странним¹⁾ в велику тревогу.
О, була-ж тревога всім странним велика:
Діявол задумав пекельніі преки.²⁾
Діявол задумав пекельнов облудов
Завезти корабель в далеке безлюдє;
В далеке безлюдє, у пущі, у скали,
Би ворони й кости не повиношали;
Не повиношали їм ворони й кости, —
Вжахнули ся люде пекельної злости.
А Николай каже: „Не бійте ся, люде,
На Бога вповайте, Він поміч вам буде!
Бо тому діявол не зділає злая,
Хто в Господа вірить, єму уповає.
Тому ся не бійте чарів ви ніколи,
Бо людская доля у божій є воли;
І він свої вірні і праведні слуги
Не дасть у чортівску ніколи поругу.
А хто з вас гадає, що дужший від Бога
Діявол проклятий, той участник злого;

¹⁾ Странний то, що подорожний. *Пр. перс.* ²⁾ Перепони або збитки. *Пр. перс.*

І той предаде ся дияволекій власти,
Бо в него він вірить, его-ж він учасник;
І буде ему він у пекло преданий
В мученіє вічне во вік віків, амінь!
Так святий Николай людей навчає,
Не вірити в чари усім поручає.
А сам Христу Богу вірно помолив ся,
Корабель відразу у Мірі вчинив ся.
Отаке велике зділав Господь чудо,
А то задля того, би каялись люде.
Та ні у ворожку, ні в чари вповали,
А Господу Богу свій вік предавали.

VII. Як приїхав святий Николай у Міру і як его там на владика вибрали.

О, місто то Міра, місто вельми славне,
І місто велике, місто православне.
А там християне та дуже тужили,
Бо свого владика в'ни похоронили.
І з'їхали всі ся владики з окола,
Аби виберати владика нового.
О, як бо владики у радї сиділи,
Кого-ж би то вибрать, врадити не вміли.
А ангел старшому у сні обвіщає:
„Кладіть на владика — каже — Николая!
Бо Николай — каже — у Бога є вірний,
Той буде на народ владика прибірний“.
А владики кажуть: „Се воля господня!
Творімо-ж, о братя, як Богу угодно.
О так же-ж ми, братя, діло учинімо:
У церков господню ми зараз пійдімо;
А хто рано перший у дім божий вступить,
На престол владичний той зараз наступить.
Бо в церков господню хто рано вчащає,
Той в Бога доступить, що в Бога благає“.
Та як се сказали, то так і вчинили:
В дім божий зійшли ся тай там затворились.

Святий же-ж Николай о тому не знає,
У церков господню найранше спішає.
Тогди всі владики: „Се божа є воля!
Ходи, Николаю, сїдай на престолі!
Сїдай на престолі владичествувати
І стадо Христово вірно випасати!“
Так зістав Николай владиков у Міру
За свою побожність, за правую віру.
Бо права побожність провадить до щастя,
До всього, що добре, до всього, що красне.
Бо права побожність провадить до Бога,
Ратує в нещастю, ратує в тревогах.

VIII. Як сидів святий Николай у неволи.

Як настав Николай у Мірі владиков,
Найшла на христіян тревога велика.
О, та бо настали два царі погані:
Се цар Діоклетій із Максиміаном.
А сї два на церков наложили руки,
Завдали християнам великої муки.
Мечами стинали, у огнях палили,
Отця Николая в темницю всадили.
О, сидить Николай сїм літ у неволи,
Сїм літ у неволи, тай Богу ся молить:
„Сине — каже — божий, будь на мене ласкав,
Дозволь доступити мучеників щастя!
Сине — каже — божий, будь на мене влукий,¹⁾
Позволь, сине божий, страдать за тя муки!“
А Христос, Син божий, оттак промовляє:
„О, не лиш на муках царства докупають!
Бо кождий, хто свої повинности творить,
Такому ся двері до царства отворять.
Чи кметь-земледілець, чи царь у палаті, —
Хто творить по правді, той царство ме мати.

¹⁾ Ласкав. *Пр. перв.*

Хто творить по правді, з неправдов ся боре,
Той в царстві небеснім зо мнов ся водворить.
Бо тяжко за правду є муки страдати,
А й тяжко з неправдов весь вік поборяться.
Бо тяжко за правду під меч голов класти,
А й тяжко боротись з діяволов властв.
Тому же ся, люде, ви з нею боріте,
А будете царство від мене іміти!“
Отак то Син божий учив Николая,
А Николай каже: „Будь воля святая!
За правду я хочу бороти ся в світі,
І муки приймати, в неволи сидіти“.
О, вічна похвала тій правді да буде!
О, чтіть ю, народи! держіть ся ей, люде!

ІХ. Як випустили святого Николая з неволі і як він¹⁾ край Ликійський від голоду спасає.

О, сидит Николай сїм літ у неволи
За наші проступки, — така божа воля!
Аж Господь ізнищив царів тих поганих,
Тогди з Николая здоймили кайдани.
А святий Николай Богу помолив ся,
Цілий Мір Ликійський вельми звеселив ся.
Да не веселив ся Мір Ликійський много:
Зіслав Господь голод, — велика тревога.
А Николай каже: „Ти люде лукавий,
О, чим же зізвав єсь той гнів божий правий?
О, знаю я, знаю, чим ти 'го зізвав-єсь:
Я сидів в неволи, ти пив та гуляв-єсь.
Я сидів в неволи, в зелізних кайданах,
А ти потикав ся, як день божий, пяний.
А Господь на тоє на світ не создав нас,
Би вік пропівати; за то покарав вас.
За то й покарав вас, ще й карати буде.
Покайте ся, люде, вже раз, ви облуди!

¹⁾ Се слово тільки в 2 вид.

Покайте ся, люде, бо суд божий правий :
За пянство карає страшною він каров.
Бо ум чоловіка — найкрасший дар божий,
На що-ж 'го топити в наложі безрожім?“
Був купець багатий у далекім краю ;
Хліб везти на мори в Єгипет збиравсь.
В далекий Єгипет корабель кочує,
Тай Богу ся мольт, в кораблі ночує.
Як він серед моря в кораблі ночує,
І спить 'му й не спить ся, і чує й не чує.
Святий ся Николай у сні показав 'му,
У землю Ликійску їхать наказав 'му.
„У тебе я — каже — купую весь статок ;
Коли-ж ми не віриш, тут маєш завдаток“.
А купець проверг ся тай віри не ймає,
Аж дивить : три златі в руці він тримає.
Тогда муж побожний у чудо увірив,
Тай звернув кораблем у місто у Міру.
Оттак святий божий спає місто від глада !
Спаси і нас, Христе, мольтв єго ради !
Спаси і нас, Христе, дурного розума,
Би не пропивали ми нашого ума !

Х. Як проклятий Арій на церков божу встає і як через него святого Николая з владики змітують.

О, святий Николай все зле відвертає,
Аж тут вже діявол на друге гадає.
На друге гадає тай так угадав він :
На церков Христову Арія зіслав він.
А був той-же Арій муж вельми лукавий,
Задумав він, клятий, пекельною справу.
Задумав розбити він церков Христову,
Задумав спорчити господнее слово.
А був царь Константин, та царь православний,
Царем в Цариграді, на світ цілий славний.
Та як же учув він про Арія діло,
Тогда засмутив ся царь Константин зіло.

Тай скликав владыки він всі до собору,
Напротив Арія тяжкого побору.
Святий ся-ж Николай так вельми роз'ярив,
Що того Арія у лице ударив.
„О — каже — Аріє, диявольский сину,
За твоє лукавство нема воли стриму,
О — каже — Аріє, лукавий ти лгарю,
За твою неправду жаль ваги не знає!“
О, сталась в соборі тревога велика:
Здоймили з Николи омофор владыки.
Здоймили омофор, взяли євангельє,
Ще й бороду втяти святому веліли.
А святий Николай приймив туя кару,
З великов покоров без всякого свару.
„Бо — каже — так Господь велів же сам з неба,
Що власти духовній корити ся треба.
Бо — каже — так Господь велів у огрозі,
Що отці духовні — наставники божі.“
О, приснив-же сон ся соборним владыцїм,
О, приснив-же сон ся, тай так то їм снить ся:
Що зійшов Христос сам і матерь Христова,
Которим во віки віков амінь слава!
А Син божий каже: „Николаю, слуго!
Ти в мене є вірний, як мало хто другий.
Ти в мене є вірний паче всіх ангелів:
На-ж тобі від мене святе євангельє!
Бо ти в мене вірний є пастирь всім душам,
Бо ти в мене будеш патроном на Руси.
А хто ме там жити за честним прикладом,
Той не буде знати ні біди, ні гладу.
А хто ме там дбати просвітов, науков,
Не буде той знати ні нужди, ні муки.“
А чиста Пречиста отак промовляє:
„О слуго-ж ти вірний Христов, Николаю!
На-ж — каже — на тебе омофор священний,
Та будеш патроном на школи учені.
На-ж — каже — на тебе омофор господній,
Та будеш патроном на школи народні.
На-ж — каже — на тебе омофор одіти,
Будь — каже — патроном на всі рускі діти.

А хто ме їм — каже — боронити школи,
Нехай же той правди не узрить ніколи!
А хто ме їм — каже — боронить науки,
Нехай ся попаде в діявольскі руки!
А хто ме їм — каже — боронить просвіти,
Від моего Сина проклят він на віки!“
Такий то соборним владикам сон снів ся;
Тогди край Ликійський увесь звеселив ся:
Бо в той час покладали назад на владика
Святого Николу во радість велику;
Во радість велику усїм християном.
Христу честь і слава во вік віков, амінь!

XI. Як ратує святий отець Николай трьох граждан від мечної неповинної смерти.

О, пішов Николай та раз у дорогу,
А в місті у Мірі велика тревога.
Велика тревога, бо в місті у Мірі
Був градоначальник, муж злий і невірен.
Велїв він невинних граждан трьох узяти,
Велїв усїм трьом їм голови ізтяти.
Велїв усїх трьох їх невинно губити..
Граждане нещасні щоб мають робити?
О, знали в'ни, знали, що робити мали:
Отця Николая на поміч призвали.
Тай кажуть: „Ратуй нас, святий Николаю,
Бо марно, невинно всі три погибаєм!“
А градоначальник розлютив ся дуже,
І крикнув на ката: „Стинай глави уже!“
О, звів же кат лютий свій голий меч горі,
Аж тут ся і стала свята божа воля.
Свята божа воля, то воля велика:
Явив ся на місци господній владика.
Господній владика, святий то Николай,
Ухопив за меч він та голов рукою.
Тай каже: „Не бійтесь, ви праведні люде!
Невинним Бог всїгди до помочи буде.“

А хто кого вводить в невинну тревогу,
Во вік віков амінь проклятий від Бога!
А хто на невинних та напасть складає,
То Бог 'го однако як вбійцю карає.
Бо напасть Бог рівно як кров чужу судить.
О, бійтесь страшного господнього суду!
Та судом лукавим людей не судіте,
Бо будете в пеклі на віки горіти!⁴

ХІІ. Як ратує святий Николай трьох воевод від смерти.

О, був царь Константин, та царь православний,
Царем в Цариграді, на світ цілий славний.
Служили-ж у нього та три воеводи,
Та були цареви вірнії із роду.
Але-ж бо нашли ся там люде лукаві,
Тай наклеветали на чисту їх славу;
Тай наклеветали царю Константину
На тих воеводів, тих мужів невинних.
Тай кажуть: „О, царю! Ти яко послове
Їх слав по державі с царским твоім словом.
А в'ни — кажуть — царю, за грішну награду
На тя прелукаву задумали зраду.
Таку — кажуть — зраду, би царство ти взяти
І твоім найтяжшим врагом тя предати.“
На се-ж Константин царь розгнівав ся дуже,
Рек зараз піймати невинних тих мужей,
І їх во темницю велів усадити,
А другої днини під меч засудити.
А мужі невинні здають ся на Бога,
Зовуть на ратунок Николу святого.
„Николаю — кажуть — угоднику божий,
Ратуй, поратуй нас в великій тревозі!
Як поратував єсь граждан трьох невинних,
Отак поратуй ти і нас неповинних!“
А Николай ві сні цареви вказав ся,
Тай так до царя він грізно обізвав ся:

„О царю ти, — каже — що хочеш робити?
Невинних трьох мужей на смерть засудити?
О царю ти, — каже — пусти ти їх правих,
Бо возьму ти царство, корону і славу.
О царю ти, — каже — пусти їх невинних,
А вели ти стратить клеветників гідких.
Бо гріх клеветати, як на смерть убити,
Як на смерть убити, як мечем пробити.
Бо меч обоюдний лиш два вістря має,
А той оклеветник стома тя рубає.
Бо меч порубає, за ним ся загоїть,
За чорним язиком на світі ніколи.
Бо меч тя рубає, ним Господь поводить,
А в чорнім язиці сам диявол ходить.
Бо меч порубає, від разу загинеш,
А клеветник вбє тя, во вік не спочинеш“.
Так святий Николай до царя говорить;
Царю Константину великеє горе.
Казав він від разу невинних пустити,
А тих клеветників на смерть засудити.
Аби люде знали тай каялись люде:
Бо хто клеветає, той душу загубить!
Бо хто обчорняє, ме в пеклі горіти
З дияволом разом во віки і віки.
А тим воеводам царь Константин мовить:
„У місто у Міру спішайте, послове!
А там поклонїть ся святому Николї,
Що спас вас від смерти за божою волев.
Що спас вас від смерти, мене від мук вічних.“
Святий чудотворче, молись за нас грішних! Амінь.

П о х в а л а.

Післав царь Константин до божого храму
Ті три воеводи у Міру з дарами.
А були-ж ті дари та вельми богаті,
Та був перший дар то: два світичі златі.
Кадильниця злата — то був же дар другий,
Прекрасна, убрана у перли, в жемчуги.

А третій дар було святе євангелє,
Письмом описать 'го — нема письму сили.
Такими дарами та царь поклонив ся
Отцю Николаю; весь світ звеселив ся.
А ми тебе грішні в пісні почитаєм:
О, радуй ся, отче, святий Николаю!
О, радуй ся, отче, святителю божий,
Ратуй у напастях, ратуй у тревозі!
О, радуй ся, отче, ти Руси патроне,
Від п'янства, недбалства народ наш борони!
Щоб ми не лишали без шкіл наші діти!
Щоб ми не попали до пекла на віки! Амінь!

Б. Три пісні во честь і славу великомученика Юрія.

Перша піснь.

О, Нікомедіє, Пропонту короно,
А хто вмалював тя так дуже червоно?
О, Нікомедіє, Пропонту ти славо,
А хто вмалював тя так дуже криваво?
О, знає світ, знає, хто кровю малює:
То царь Діоклетій християн катує.
То царь Діоклетій ріже християни...
О, змилуй ся, царю Діоклетіане!
Не милуєсь лютий, на ката гукає:
„Рубайте, катове! най кров морем грає!
Рубайте, катове! боги-ж того хочуть,
Бо в них християне вірити не хочуть.
Рубайте, катове, острыми мечами!
Я царь Діоклетій! я царь над царями!“
О, загради крови широко як море!...
А хто-ж добре слово к' царю заговорить?...
Один заговорить, то воевода Юрій,
Лиш той не боїть ся ні моря, ні бурі.

Лиш він не боїть ся цісарского гніву,
В Христа уповає і в пречисту Діву.
„О царю-ж ти, царю Діоклетіане,
За що ти невинні ріжеш християни?“
„Го, го! що я чую, ти мій воеводо!
А відь християнин і ти еси з роду?“
„Так є, християнин, мій царю і пане;
І чим прогрішили тобі християне?“
„Копіями в него! — мучитель лютує, —
Нехай-же Роспятий тепер тя ратує!“
Але-ж бо копія всі оловом стали,
Не ймившись Святого в ключ позагинались.
А царь аж не знає, що в злости робити,
Велів єго зараз в темницю всадити.
В темницю всадити, к помосту прибити,
Каменем великим груди привалити.
А Юрій в покорі приймає ті муки,
До Господа Бога здоймає лиш руки.
А з неба лиш чути: „Не бій ся, герою!
Не бій ся, мій друже! Христос твій є тобою!“

На другий день рано царь гордо питає:
„А відь, що Роспятий тебе забуває?“
„Мій царю і пане, свята єго воля;
Він слуг своїх вірних не лишить ніколи.“
О, велів же царь помости зробити,
Велів їх бритвами та гвіздем набити.
Бритвами та гвіздем, гаками та ости,
Ще й колесо круте понад тим помостом.
До него-ж Святого велів привязати,
До того помосту єго обертати.
І каже царь катам: „Ну-ж жваво і сміло,
Аж доки від кости не відпаде тіло.“
А Юрій в покорі ті муки приймає,
До Господа Бога лиш руки здоймає.
А з неба знов чути: „Не бій ся, герою!
Не бій ся, мій друже! Христос твій є тобою!“
І тіло Святого від ран ся сцілило,
Як рожа у маю, так красно зацвило.

А нарід гукає: „Діоклетіяне!
Христос є Бог правий! він Бог над богами!“
„О, ні! — каже цісарь, — я доти не вірю,
Аж ним вапняної ями я не змірю!
Тим то єго в яму! Побачимо може,
Як відтам Роспятий єму допоможе!“
А Юрій в покорі ті муки приймає,
До Господа Бога лиш руки здоймає.
А з неба знов чути: „Не бій ся, герою!
Не бій ся, мій друже! Христос твій є тобою!“

О крикнув же цісарь з великої злости:
„Ідіте, та з ями виметати кости!“
Пійшли ось до ями та костий гледіти,
Аж тут все рожеві та інші квіти!..
А Юрій по гаю рожевому ходить,
Господній же ангел за руку 'го водить.
А цісарь гукає: „Отсе-ж чародія!
На чоботи з стали ще моя надія!
Узуйте-ж, катове, єго в ті сапоги!
Нехай-же Роспятий вийме 'му з них ноги!
Бо мої сапоги в сїм огнях нагріті,
Ще й гвіздь коло гвіздя в підшви набиті.“
А Юрій в покорі ті муки приймає,
До Господа Бога лиш руки здоймає.
А з неба знов чути: „Не бій ся, герою!
Не бій ся, мій друже! Христос твій є тобою!“

А в місті же тому, у Нікомедії,
Був знахарь великий на всі чародії.
Єго велів цісарь до себе призвати,
До себе призвавши він став 'му казати:
„О, знахарю — каже, — славний чарівнику,
Ти будеш мав в мене заплату велику,
Лиш Юрія того зжени мені з світа,
Бо знати не хоче він мого завіта.“
„О царю-ж мій, царю, я дам єму трунку,
Що в світі не має від него ратунку,
Бо тої-ж години і тої-ж мінуті
Він гинути мусить від моєї отрути!“

Тогди велів цісарь привести Святого,
Велів йому отрою напити ся того.
„О Юрію — каже, — тепер будеш знати,
Чи вміє Роспятій християн ратувати?“
А з неба знов чути: „Не бій ся, герою!
Не бій ся, мій друже! Христос твій є тобою!“

О, випив же Юрій чародійську чашу, —
Що був він хороший, а ще став ся красший!
А царь Діоклетій аж ломить си руки:
„О волхве¹⁾, нарадь ми нові які муки!“
„О царю мій, царю, вже гірших не знаю,
І раду одну лиш для тебе ще маю:
Бсли умерлого воскресити він може,
Тогди вже Роспятій божків переможе.
А тут як на щастє свіжая могила,
В котру²⁾ ще оногди мерця схоронили:
Нехай воскресить же він того од гроба,
Тогди вже даремна уся наша злоба!“
На се святий Юрій налякав ся дуже,
А з неба знов чути: „Не бій ся, мій друже!
Не бій ся, побореш, святий мій герою!
Мій ангел при тобі, Христос твій є тобою!“
На тії³⁾ глаголи земля ся здрігнула,
Мертвець воскрес з мертвих, могила рунула.
А царь же гукає на лютого ката:
„Мерцєви і волхву враз голови стяти!“
А Юрій їм каже: „Не бійте ся, други!
Христос мій приймає во свої вас слуги!“
А царь же гукає: „Конець твому віку!
В темницю! А завтра на головосіку!“
А Юрій є покоров в темницю ступає,
До Господа Бога лиш руки здоймає.

Аж тут і плугатор в темницю уходить,
Упав на коліна, тай плаче-заводить:
„О Юрію — каже, — дав Господь ми кару!
Не мав я нічого, лиш воликів пару,

1) Волхв значить чарівник, знахар. Прим. перводр. 2) В перводр. через помилку: котрую. 3) В перводр. через помилку: ті.

І ними кормив я і жінку і діти...
Тепер сиротов я в широкому світі!...
Бо видиш, лихої, нещасної хвилі
Розбив ся мій волик з високої скелі!...
А Юрій 'му каже: „Не плач, мій соколе,
Вертай ся до дому, твій віл пасесь в поли!“
А царь же проклятий гукає на ката:
„І се християнин, голову 'му втяти!“
А Юрій 'му каже: „Не бій ся, Гликерій!
Твій віл ти отворить у рай божий двері!
А ти, лютий царю, роздумай, що дієш:
Чи кров проливати ти людску так смієш?“
„О, я тобі, Юрій, се зараз покажу!
На головосіку сю голову вражу!“
„А я, — каже Юрій — на страстище піду,
Лиш рад би я видіти божків синкліту!“
На сі слова цісарь так втішив ся дуже,
Що сам у біжницю святого вів мужа.
„А видиш ти — каже — божки які наші?
А всі не роспяти! не тако, як ваші!“
Нічо' не сказав 'му святий на се Юрій,
А лаш обернув ся к Аполя фігурі.
„Аполоне, — каже — ти мраморний божку,
Вгадав не одну ти цареви ворожку;
Тепер по всій правді тебе заклинаю:
Чи єсь ти Бог правий? Бог з світлого раю?
Сли Бог, то промов же, сам царь най почує!
Як скажеш, що Бог ти — тобі повинуюсь!“
На се-ж як всі божки в синкліті¹⁾ стояли,
Оперед святого долі лицем впали.
„Чари над чарами! — царь лютий лютує. —
Під меч з ним, катове, бо всіх ще счарує!“
„О ні, лютий царю! — озвалась цариця —
Чарами се звати во вік не годить ся!
Бо правда світлійша від сонця і ранка:
А ти же знай, царю, що й я християнка!“
„То й ти вже, царице, в Роспятого віриш?
Тож меч мого ката враз з Юрієм зміриш!“

¹⁾ Божник — місце, де уставлені божки поганьські. *Пр. перс.*

„О нї, каже Юрій, по Вічного воли
Сю честную главу не ткне меч ніколи!“
На се же цариця голову склонила,
І перехрестившись у Бозі спочила.
Тогди же катове вже більше не ждали,
На місци святому з пліч голову зняли.
У двацять у третій день місяця цвітня —
О, днина се славна і всім нам совітна!
Шануймо-ж ю вельми, усі християне!
Христу честь і слава во вік віков. Амінь!

Друга піснь

о святім великомученику Юрію.

О місто Вірїто на сирийскім мори,
Наслав ти діявол великое горе:
Бо змій там прелютій жив у тій столиці,
А нарід весь гинув без каплі водиці.
А змій лютий каже: „Загинете, люде,
Аж доки на жир ми по души не буде!
Для того за чергов жеребці¹⁾ мечіте!
На озеро мое по души ведіте!“

Як стало же місто жеребці метати,
Упало цареви дочку свою дати.
А царь нещасливий упав на колїна:
„Що-ж, каже, робити? Се боже велїне“²⁾
А царь нещасливий упав к сирій землі:
„Побив мене, каже, суд божий превельми!³⁾
Іди-ж, каже, доню, та на божу волю,
А я до святого Юря ся помолю“.

Убрали-ж царівну у вінець рожевий,
Повели царівну та на жир змієви;
Она-ж нещаслива на колїна впала,
До Господа Бога тяжко заридала.

¹⁾ Жеребець — льос. *Пр. перс.* ²⁾ Велїне — приказ. *u s*
³⁾ Вельми — дуже. *u. s.*

Аж тут прилітає на білому коні
Як сонечко рицарь у срібнім шоломі.
„Чого-ж ти, царівно, так плачеш та тужиш,
Коли же ти Богу й Христу его служиш?“
„О рицарю, каже, втікай з сеї страни,
Аби не пожер тя той змий перепоганий!
О рицарю, каже, втікай з сего місця,
Бо змий препоганий з конем твоїм з'їсть тя!“
„Царевая дочко, не бій ся нічого,
Не вдіє змий лютий нічо' мені злого!“
„О рицарю, каже, не вірь в свою силу:
Вже много рицарства тут вік наложило!“

О ще-ж бо цариця сю річ не сказала,
Аж тут вже велика тривога ся стала:
Бо вже і прилетів в огни змий прелютый,
Цілий як з желіза черленого кутий.
А рицарь же ясный поклав хрест на себе:
„О змию-ж ти лютий, зо мнов битись треба!“
„О рицарю, каже, я бити ся стану;
Нема мені, каже, тебе й на сніданє!
О рицарю, каже, я бити ся буду:
Уже не з такими я мав тут оруду!“

І став же ся рицарь з змиєм лютим бити,
Та став же бо змий аж к землі ся клонити;
О став же ся рицарь з змиєм поберати,
О став же кінь білий змия тратувати.
О став же бо рицарь з змиєм ся бороти,
О стало-ж 'го срібне копіє пороти!

„А що, каже, змию? доста з тебе буде?
Чи хочеш на другу ставати оруду?“
„О рицарю, каже, вже більше не хочу:
Теперь бо аж вижу, з ким справу я точу!“
„З ким точиш, то й точиш, а вже-ж бо по
[справі:

Минули тя, змию, учинки лукаві!

А ти, царя дочко, не бій ся нічого:

Силай сего пана на поясе шовковий!

А ти, царя дочко, набожна невісто,

Веди сего пана на поясі в місто!“

О веде цариця змیا яа припоні,
Аж нарід вжахнув ся, та д' землі ся клонить.
А рицарь ось каже: „Не бійте ся, люде,
Від нині на світі змиїв вже не буде!
Останнього сего тутки убиваю,
В імени Христовім я таке ділаю.
Зову ся я Юрій, і на повеліне
Христово вбиваю всіх змиїв насіне!
І вірно хороню усі християни...
Хвалить Христа Бога во вік віков! Амінь!“

Гой, Катерино, чини як змійка,
Види, як змійка змійку змійка
Гой, Катерино, чини як змійка,
Що в Христа змійку змійка

Третя піснь
о святім великомученику Юрії.

Ой хто, хто на білому кони,
Ой хто, хто у срібнім шеломі
У взавод ту змию тратує?
Гой ніхто, та як святий Юрій
Воевод!

Гой бо він за тяжкії муки
Получив від Христа у руки
Таку міць: за всі християни
Побивати силу погану
В день і в ніч!

Гой бо він за тяжкії страсти
Получив таку в Христа ласку,
Верховать на всі вражі сили,
Хоть би їх і чорти зродили
І сам ад!

Гой тому-ж, хто у блуді блудить,
Або хто ту горівку любить,
Пе той квас, що нас пожерає,
Гой нехай Юрія благає
На всяк час!

Гой тому-ж, хто у зброї служить,
Або хто оружем оружить,

Гой нехай пред Господним троном
Юрія обере патроном
Во случай!

А хто, хто у рицарстві ходить,
А хто, хто комонем¹⁾ поводить,
На совіт²⁾ Юрія вблагає!
Лучшого вожда він не має
На весь світ!

Бо хоть би нас ворожі полки
Напали, як сірії волки:
То свят Юр як стріла прилетить,
І крестом-щитом тя захитить,
Як той мур!

А хто, хто волики кохає,
А хто, хто в дєбрах випасає
Рогат скот, Юрію най клонить,
Він єго вирве, оборонить
Від пригод!

Гой бо він від медведя, орла,
Гой бо і від вовчого горла,
І від змий і скали крутої
Захитить всі череди твої,
Юр святий!

Гой тому-ж, вірні християне,
Чтїт єго, і стане він в брани
За нас всіх — копїє приломить³⁾,
І введе до божого трону
В небесїх!

Отєї три пісні надрукував Федькович 1873 р. в книжечці
»Житїє святого великомученика Юрія (Георгія)«, вид. Просьвітою
у Львові (16-ка, 36 стор. друк. кирилицею); пісні займають стор.
24—36, попереджені прозовим оповіданєм, яке вїйде до II тому.

¹⁾ Конем. ²⁾ раду. *Пр. перв.* ³⁾ В перевод. приложить.

В. Свята Великомучениця Катерина.

Хто-ж то, гой хто-ж то всім дівам княгиня?
То Христа невіста, свята Катерина.

Була-ж бо краща як сонце в погоду,
Премудра й богата й царского ще роду.

А о жениху й чути не хотіла,
Христу жертвувавши і душу і тіло.

А царь Максентій учувши то диво,
Зазвав ю до себе вельми милостиво:

„Гой, Катерино, прекрасна без міри,
Вповіж мені правду, якої ти віри?“

„Гой, царю — каже — се все місто знає,
Що я в Христа Бога во вік уповаю“.

„Гой, Катерино, прекрасна дівице,
Зречись твого Бога, а будеш царицев“.

„Дай мені, царю, і все твоє царство,
А Богу не зробю таке я фацарство!“

Тогди-ж велів царь ю жилами бити,
І наполомертву в темницю всадити.

„Моріте ю — каже — і жаждов і голодом,
Аж доки не зісхне, як поліг левадов!“

Але свята Господная сила

Ю білов голубков в темниці кормила.

А як уздрів царь, що она ще краща,

То й видумав зараз муки настоящі:

Велів чотири колеса зробити,

І острим желізом довкола набити,

Й на ті колеса Святу привязати,

І їх на встріть себе звольна обертати.

Але-ж бо шнури тримати не хочуть,

Й пустили колеса мучителям в очи.

А царь не знав вже, що з чуда казати,

Велів Катерині мечем голов стяти.

Она же просить до Господа Бога:

„Гой не лишиш, Боже, тут тіла ти мого!...“

Най ся поганці над ним не збиткують

І нечистим оком єго не вредують!“

І упросила невіста пречиста

І ту собі ласку в Спасителя Христа.

Бо як кати їй мечем главу стяли,
В сей час два ангелі честне тіло взяли,
І ю занесли на Синайску гору,
Де Господь предвічний з Мойсеєм говорив.
Тут поховали пречистов тіло,
І славу Христову во вік віков піли. Амінь!

10/ІХ. 1874.

Друк. Буковина 1889, ч. 3.

Г. Марія. (Пісня про пречисту Діву).

Хто сніє-сіяє, як ясная зоря,
Що рано купаєсь у голубім морі? — Марія!
Православних християн надія.

Бо лакома Ева Адама скусила,
Запрещений овоч в'на перша вкусила. — О гаде!
А все тоє з твоєї наради!

А Господь уходить в великій тривозі:
„А де-ж ти, Адаме, та де-ж ти небоже? Адаме!
Умиєш ся сім раз на день сльозами!“

Узяли ангелі мечі огневії:
„Гой руш ти, Адаме, де зимами віє, в земский край!
Сім раз на день пригадаєш світлий рай!“

„Ти бразду бо в'ореш, осотій посходить,
Ти зерно посієш, а пирій ти вродить, тай терен.
Заридаєш ти, небоже, сім раз в день!“

„А де ногов ступиш, там камінь ся зкупить,
Удариш кіянев, він ще твердший стане — за твій гріх;
Сядеш з труду відпочити, зродить гліг!“

„Аж зійде по звіздах така невіста,
Як зоря прекрасна, як Господь пречиста — Марія,
І породить всьому світу Месія.

„Той буде по світі три роки ходити,
Євангельє правди у світ голосити, на весь день,
Ісус Христос Назарейский, Дівин син.

„За тое-ж невіри дадуть 'го на муки,
Прошиють 'му гвіздем і ноги і руки на хресті...
Покраєть ся гой серденько Пречистій“.

Бо кров єї сина в три погої грає,
Кагал препоганий з него ся ругає... Маріє!
За що-ж твое тай серденько так мліє?...

А син твій зітхнув лиш до самого Бога,
Склонив головоньку до сердечка свого, тай спочив,
Тай з своєв ся Матіночков розлучив!

А Діва Марія під хрестом умліла...
Ученики зняли пречистое тіло Христове,
Та й зложили на спочинок в гріб новий.

А пречисту Діву невісти узяли,
Сім раз до години водов відливали... Маріє!
Се за Єви гой проступки тяжкіі!

За них твого Сина кровавії ріки
Погоями грали і грають во віки і віков!
Да спасеть нас пресвятая єго кров!

2/II. 1876.

Друк, Бібліотека для молодїки 1888, стор. 129.

Д. Святий в. м. Іван-Новий званий Сочавский.

Гой в місті Сочаві служби та субори,
Бо в місті Сочаві чуда Господь творить. Гой бо-ж там
Лежить в мощах свят мученик Нов-Іван.

А у Акермані ще й білому граді,
Сів баша турецький, та сів на пораду. Питає:
„Чи хто купця тай Івана не знає?“

„Гой знаємо-ж, кажуть, купця ми Івана:
То чоловік правий на всі християне, кілький світ!
Бо він отець всіх убогих тай сиріт!“

А баша турецький здивував ся дуже,
Тай велів зазвати праведного мужа у свій двір,
А все Богу небесному на укір!

„Гой купче Іване на всі християне!
Покинь віру грецьку, та прийми турецьку, — я ти дам
Тільки срібла, тільки злата, що хоч сам!“

„Ба я, каже, башо, віров не торгую;
Во Христа крестив ся, ему ся виную на всяк день!
Ісус Христос Назарейський — Бог оден!“

Гой крикнув же баша на лютого ката:
„Давай, каже, коні, ще й з дикого стада, неуки!
Пусти з ними та й Івана на муки!“

Гой тогди-ж до коний кати присилили,
Та по цілім місті живцем волочили Святого!
Поляли ся крови ріки дорогов.

А нехрест Жидовин прибіг з мечем голим,
Святому Івану відтяв від пліч голов — гой, а стан
Верг на жирло псам голодним на майдан.

Гой пси-ж бо святого тіла не кивали,
А з далеку кругом сторожейов стали докола,
Гой від Жидів тай обидів-сваволі!

А як сонце сіло, та нічка настала,
Круг тіла святого свічки запалали воскові...
Счудувались всі невірні Жидове!

А біола тіла три святі ходили,
Похорон сівали, кадилком кадили кілька ніч!
Зажурились всі Жидове вельми пріч!

А оден Жидовин схопив лук іс клинка,
Аби в святих стрілить, як до поєдинка, — тай не вдав!
Як до лука він приклав ся, так в стовп став!

Гой дали-ж ангелі священникам знати,
Аби святе тіло пішли поховати в божий дім...
Прославить го, хрестіяне, в вік! — Амінь!

6/II. 1876.

Друк. Календарь Буковинській 1889, стор. 41. Друкуємо тут із автографу поетового (аркуш звич. паперу, писано на трьох сторонах, із яких першу займає сам титул, в низу під текстом дата), власність тов. Руська Бесіда в Чернівцях.

Е. Св. В. М. Юрій.

(Празник св. Юрія припадає 23 цвітня).

Ой хто-ж то, гой хто-ж то на білому кони,
У срібнім панцири, у златім шеломі гарцує?
То свят Юрій змिया-смока тратує!

Гой змий бо проклятий запер головиці¹⁾,
І людем не хоче пустити водиці ані судь!...
Аж доки 'му на жир душу не дадуть!

Прийшло-ж і цареви дочку свою дати!
Заплакали ревне і отець і мати до Бога,
А у-друге до Юрія святого!

Убрали-ж царівню у вінець рожевий,
Повели царівню та на жир змиеви у яскинь,
Аби пустив людем воду на сей день!

Нещасна-ж царівня на коліна впала,
До Господа Бога тяжко зарпдала: „Ох Боже,
Та й ти святий, ти Юрію, поможи!“

¹⁾ Головиця — жерело ріки.

Аж він прилітає на білому кони,
У срібнім панцири, у златім шеломі на майдан!
„Гой тепер ти, лютий змію, зо мнов стань!“

Гой став же ся Юрій з змієм поберати,
Гой став же кінь білий змія тратувати копитами!...
Гой зарув же зміи поганий під ритми!...

Гой став же ся Юрій з зміїщем бороти,
Гой стало-ж го срібне коніє пороти аж в душу!
„Аж тепер я погибати — гой мушу!“

Узяла-ж царівня свій пояс шовковий,
Повела царівня змія на припоні у місто,
Бо так велів святий Юрій невісті.

Тогди-ж увесь нарід припав на коліна,
І став прославяти Господного сина і Бога,
І Юрія во рицарствіх святого.

8/II. 1876.

Друк. Бібліотека для молодьжи 1888, стор. 145. Тема та сама,
ще в »Другій пісні о св. Юрію«, пор. висше стор. 583—585.

Ж. Св. о. Николай Чудотворець.

(6 [18.] грудня).

На мори й за морем і в рускому краю
Отця Николая народ величає, яко благ,
Яко скорий поратівник в пригодах.

Арія-ж проклятий Христа зневажає,
Николай го вдарив — жаль ваги не має... А собор
Відобрав 'му євангельє й омофор.

А Христос владикам во сні ся являє,
Отцю Николаю 'вангельє вертає; Пречиста
Віддає 'му і омофор від Христа.

Аж плавле корабіль во бури по мори,
А кораблеплавцям великое горе: потопають!...
Николая чудотворця звивають.

А святий Николай йде морем як полем:
„Не бійте ся, братя: на все Божа воля! Не дасть ти
Від потопа, меча, огня пропасти!“

І буря ся вклала і море уснуло,
І кораблеплавці до дому вернули в добрий час.
Святий отче Николаю, ратуй нас!

Гой попав ся юнош в турецку неволю,
Вслуговує башу не по своїй воли до столу,
Та молить ся чудотворцю Николі.

А у дома отець і мати ридають,
В отця Николая ратунку благають в нещастю:
„Не дай сину у неволи пропасти!“

А син баша в чаші вина доливає,
А тут силен-бурен вітер пориває молодця,
І приносить на подвіре до вітця!

Був цареначальник, та дуже сердитий,
Велів трох невинних в темницю всадити, а кату
На другий день всім голови утяти.

А святий Никола на місце ступає,
У лютого ката з рук меч вириває: „Кате, стій!
Неповинних убивати не посмій!“

Ще й мав царь Константин три вірніі слуги,
Та велів всадити за вірні іх велуги в неволю!
„Ой ратуй нас, чудотворче Николо!“

О отець Никола у сні царя дав:
„Гой за що-ж ти, каже, невинних караш, о царю?
Я сам кривді неповинній предварю!“

Тогди-ж царь Константин настрашив ся дуже:
„Гой пари я сему не учиню уже ніколи!
Святі твої, Николаю, глаголи!“

І шле царь Константин дари дорогії,
Дари дорогії, а все золотії в місто Мір,
В чудотворця Николая світлий двір.

І ми єму, братя, щиро помолім ся!
Чудам єго славним усі поклонім ся на всяк день!
Гой дивен Бог в святих своїх в вік! Амін!

11/II. 1876.

Друк. Бібліотека для молодіжки 1888, стор. 113—115.

3. Св. мученик Никифір.

Гой болять то, болять, гой болять то дуже,
Як пес тя устеклий, як гадина вкусить;
Але-ж бо ще дуще від пса та від гаду,
Як вірний товариш, як друг тебе зрадить!
І святий Никифір мав друга такого,
Ще гірший, лукавший діавола злого!
І звав ся Сапратій той Юда проклятий,
Задумав, замислив, як друга продати,
Й побіг до царя він, до Валеріяна,
Мучителя-ката на всі християне.
„Гой царю-ж ти, — каже, — що даш в нагороду,
А продам ти душу хорошого роду?“
„Гой дам тобі — каже — і гроший і панства,
Лиш дай ми ту душу, коли християнська!“
„То шли-ж — каже — царю, військові, панцирні,
Никифора ймити, бо він Христу вірний!“
Гой післав же царь панцирні, військові,
Никифора ймити Сапратія словом.
„Никифоре, — кажуть — ходи тепер з нами,
Ти-ж чортови вірив, та будеш іго тямив!“
„Ба я — каже — чорту не вірив ніколи,
Лиш в друга дуфав-єм, та все божа воля!
Та хоть моя голов під ніж ката піде, —
Бог Господь свідитель, Христос ми побіда!“

І злетіла голов Никифора свята
За зраду лукаву лихого Сапрата.
Никифоре-святи, учуй, ох учуй нас,
Від другів лукавих ратуй-поратуй нас!
Бо пес як тя вкусить, то не болить дуже,
А друг як укусить, гірш змий, гірш вузка!
Бо пес як укусить, то в мить ся загоїть,
А друг як укусить, то нігде-ніколи.
Для того ратуй нас, Никифоре-святи,
Від дружеской зради не дай погібати!

3/IX. 1878.

Друк. Бібліотека для молодіжки 1889, стор. 18—19.

І. Святий верхопрестолний апостол Петро.

Гой та при мори, при морському брезі
Гой там розпустили риболовці мрежі.
Петро-ж бар-Йона усім перед водить,
Аж до них Син божий на море приходить.
„Покидай, Петре, ти шуки та кити,
Та ходи зо мною, меш душі ловити!“
І пішов Петро за Сином господним,
І був у Христа він всегда первогодним.
І дав 'му Господь на небо ідучи
Від раю і пекла духовнії ключі:
„На-ж тобі, Петре, ключі пекла й раю;
Кому гріх одпустиш, то й я одпущаю.“
І пішов Петро в Рим благовістити,
Христа Бога слово і там возвістити.
А в Римі правив царь Нерон поганій,
Найтящий гонитель на всі хрестияне.
І тримав Нерон собі чародія:
Що царь загадає, то все він удіє.
„Гой — каже Нерон, — коли-сь такий вданеський,
Вознесись на небо, як Бог хрестиянський!“

„Ото-ж то, каже, велика ми штука!
Як не вознесу ся, то голов порука!“
І став ся волхов в повітрі зносити,
Тогди став ся Петро до Бога молити.
Гой ще-ж бо Петро не помоливсь Богу,
Аж впав волхов з неба, тай поломив ноги.
За тоє-ж Нерон розлютив ся кляте,
Тай повелїв Петра на хресті розпяти.
А Петро просить лютого Нерона,
Аби стрімголов 'го розпяти позволив.
„Гой бо я-ж — каже — не Христови пара,
Аби-ж мала бути однака нам кара.
А Ти, о Христе, прийми мої муки,
І грішную душу в святі твої руки!“ — Амінь!

6/IX. 1878.

Друк. Буковина 1889, ч. 12.

К. Свята мученица Параскева, звана Пятниця.
Як мая рожа, як зоря рожева,
Така в Бога красна свята Параскева.
І була-ж она вельможного стану,
Однако-ж ходила по бідному вбрана.
І була-ж она превельми богата,
І мала без міри і срібла і злата;
Але-ж сама в'на ні їла, ні пила,
А все межі бідні хрестяне ділила.
„Дам вам, о бідні, й останную дранку,
Бо й я в Христа вірю, бо й я хрестянка.“
За тоє-ж бідні за маму ю мали,
А всі хрестяне ще й пятничков звали,
Бо в'на ту динку за всі дни держала,
І страсти Христові в той день величала.
Учув же тоє егемон лукавий,
Велїв Параскеві до суду ся ставить.

„Гой, Параскево, покинь віру твою,
Та будеш за тоє мою женою“.
„Гой, не буду-ж я тобі за сопругу,
Бо я жертвувалась Богу на службу“.
Тогди-ж егеґмон реґю обою обнажити,
Й воловими жили до живого бити.
Відтак за руки повісив на древо,
І гаґаками дерти ю немилостиво.
А як святую в темницю всадили,
То три їй ангелі в ночи ся явили,
І їй принесли всі муки Христові:
Крест, губку, копіє і вінеґц терновий.
А як святая крест поцілювала,
Від разу, як була, здоровою стала.
Каже-ж егеґмон: „Видиш, Параскево,
Які наші божки для тебе зичливі.“
„Де-ж — каже діва — тоті ваші божки?
Нехай їм у очи загляну хоть трошки!“
А як святую в божницю увели,
Упали всі божки тай в прах ся розбили.
На те-ж егеґмон розлютив ся зіло,
І велів свіґчками печи ві тіло.
Але свіґчки-ж бо печи ю не хочут,
А повипікали мучителям очи.
Тогди зарув аж егеґмон проклятий:
„В сей час чарівници мечем голов стяти!
І покотилась свята ві глава,
Христу Богу Спасу во честь і во славу. Амінь!

9/IX. 1878.

Друк. Календарь Буковинський за р. 1890, стор. 3—4. Тут друкуємо з автографу поетового даруєщ звич. паперу, на стор. 1 титул, текст на стор. 2—3, в низу дата, власність Руської Бєсїди в Чернівцях.

Л. Свята великомученица Варвара.

Гой ізза моря зійшла яена зоря —
Але-ж то не зоря, то свята Варвара!...

А був отець їй Діоскор поганий,
Великий гонитель на всі хрестіяне.
А щоб Варварі не донеслось слово
О Господу Богу і муках Христових,
Велїв високу він вежу окути,
І святу Варвару в ту вежу замкнути.
Але-ж чудная Господная сила,
Й за стальовим замком Варвару учила.
Були-ж в вежі тій вікна паровиті,
Варвара-ж велїла зробити ще й третє.
Отець питає-ж: „Що се образує?“
„Гой, се — каже — отче, Тройцу трисвятую!“
Тогди-ж Діоскор ухопив меч голий,
Аби своїй доньці утяти ним голов.
Але-ж Варвара меча ни чекає,
На камяну гору від вітця втїкає.
Камяна-ж гора їй ся проступила,
І святу Варвару у печері скрила.
Пасли-ж пастирі вівці при обочи —
„Чи-сьте не видали тут мої дочи?“
„Твої-ж доньці ся земля проступила,
І в тую велику там печір ся скрила“.
Як се сказали, так закаменїли,
А вівці їх в воздух усі полетїли.
Взявше-ж Діоскор Варвару за коси,
І поволїк в місто і голу і босу.
и цілїську днину містом волочив ю,
І клевцем желїзним у голову бив ю.
Свята-ж Варвара всі муки приймає,
До Господа Бога лиш руки здоймає.
На се-ж Діоскор з великої злости
Повелїв ю бити до білої кости.
„Або-ж ти — каже — Христа ся покинеш,
Або-ж під бичами від разу загинеш!“
Свята-ж Варвара й сї муки приймає,
До Господа Бога лиш руки здоймає.
Тогди-ж Діоскор велїв святу взяти
Й на древо високе за руки розпяти.
Вїтак гаками желїзними дерти,
Вїтак шклом товченим всі рани їй терти.

Свята-ж Варвара й сі муки приймає,
До Господа Бога лиш тяжко здихає.
На се-ж Діоскор взяв свіщи смолеві,
І пік її тіло розцяте на дріві.
А на останку-ж велів препроклятий
Тупими ножами їй перси утяти.
„Гой — каже — дочко, або-ж покинь злобу;
Або-ж 'му тя мучить, доки духу в тобі!“
Свята-ж Варвара й сі муки приймає,
До Господа Бога лиш тяжко здихає.
Тогди-ж Діоскор ухопив меч голій
І святій Варварі відтяв від плчя голов.
Свята-ж Варвара до Бога благає:
„Прости єго, Боже, як я 'го прощаю!“
А з неба чути такові глаголи:
„Діавольську душу не прощу ніколи!“ Амінь!

12/IX. 1878.

Друк. Буковина 1889, ч. 2.

М. Піснь про чудо святого архістратига Михайла,

що стало ся в місті Колосаєх, котре то місто лежало в Хонїх
у грецїм краю. В честь і славу святого архангела і ангельского
начальника.

Послухайте, люде, побожніі люде,
Святого Михайла архангела чудо!
В місті Колосаєх, там християн много,
А всі величають Михайла святого.
Гой, бо в святім храмі архангела убо,
Там чуда ся творять, чуда без рахуби.
Егемон же-ж лютий не знав, що робити,
Аби святу церков Михайла розбити.
Гой, велів нове він русло в камінь кути,
Щоб на святу церков ріку навернути.

Гой, велїв нові він гати нагати,
Щоб всі хрестияне в церкві утопити.
Гой, жив при тій церкві муж вельми побожний,
Архіп називав ся, і в церкві приложний.
Єму-ж архістратиг святий ся являє:
„Не бій ся, Архіпе, я вам помагаю!“
І завів Архіпа під скалу високу,
І вдарив булавов в ню з правого боку.
А скала від разу ріці ся вступила;
Бо так приказала божественна сила.
І стала ріка та в сей час висихати,
І схне до сегодне, Михайлом проклята.
О, святий Михайле, се твоє в чудо!
Тобі честь і слава во віки най буде!

Написано: 20/XII. 1886.

Друк. Библиотека для молодежи 1890, 145—146.

Н. Сирітка.

Помер отец, мати, лишили ся діти,
Лишили ся діти сироти на віки.
Гой, пішла сирітка по світі блукати,
По світі блукати, мамунці шукати.
Здибає і Господь, тай став ся питати:
„Куда йдеш сирітко?“ — „Мамунці шукати!“
„Верни ся, сирітко, бо далеко зайдеш,
Бо далеко зайдеш, мамунці не найдеш.
Бо твоя мамунця на високі горі,
На високі горі, у будучім гробі.“
Гой, пішла сирітка на високу гору,
Гой, стала в'на, впала на маминім гробі.
„Гой, хто-ж там, а хто-ж там та на моім гробі?“
„Гой, я то, мамунцю, пустіт мене д собі!“

„Гой, тутки, синунцю, ні їсти, ні пити, я идиот
Але приказано в сирі землі гнити.“

„Гой, іди, синочку, іди до домочку,
Нехай ти мачуха змиє головочку“.

„Гой, ще-ж ми мачуха головки не змила,
А вже-ж ми мачуха вязи накрутила“.

„Гой, іди, синочку, іди до домочку,
Нехай ти мачуха ушіє сорочку“.

„Гой, ще-ж ми мачуха сорочки не вшила,
А вже-ж ми мачуха кости обломла“.

Гой, зсилає Господь три ангелі з неба:
„Ходи в рай, сирітко, бо там тебе треба!“

А зсилає Господь три пекельні зляці:
„Руш з нами, мачухо, у смолу кипящу!“

Тут плавай, мачухо, тут маєш широко,
Подиви ся 'д гори, як Господь високо!“

„Даруй мені, Боже, на світ ся дістати,
Вже я буду знати сиріт шанувати“.

„Гой, бо з того світа на сей не пускають¹⁾:
Як хто там заслужит, так тут відвічає²⁾“.

Від лірників переймив і переписав Федькович.

25 н. с. декабря 1886.

Друк. Библиотека для молодежи 1888, стор. 81 - 82. Друкуємо тут із автографу поетового, що зберіг і бібліотеці Наук. тов. ім. Шевченка подарував д. Павло Карчів (піваркуні звич. паперу, писаний з обох боків, з дарою і підписом автора).

0. Лучи фер.

I.

Гой, сотворив Господь тьми ангелів тьмами,
І всім повелів він вклонитись Адаму.

¹⁾ В перводр. не вертають. ²⁾ Первісно було: Добре нагарають, за лихе карають; — та сей рядок перечеркнув сам поет і написав як у перводр.

Тогди всі ангелі єму ся вклонили,
І возвеличали Господню силу.
Лиш гордий Лучифер вклонитись не хоче,
Ще й згорда на Бога він вивірів очи.
„О, я сего, Боже, не вчиню во віки,
Я-ж князь всіх ангелів, не раб чоловіка!
Бо я навіть, Боже, й Тобов не питаю,
Половина ангел мене послушає!“
Тогди рече Господь: „Проклят єси, враже,
І всі твої слуги во вік віков даже!
І в пекло пресподне, в огненній ріці
Провали ся з ними на віки і віки!“
Тогди-ж їх синнуло, як трави та листу,
У пекло огненне, у пропасть нечисту.
А святий Михайло взяв тяжкі кайдани,
І в ні заковав він пекельного пана.
Та ще й приковав 'го у саме пресподне
„Сиди тут, Лучифер, во імя Господне!
Не хотів носити корону від Бога,
То носи на главі ти кізлії роги!
Не хотів ходити в Господнім порфірі,
То ходи по віки в буйволовій шкірі!
Не хотів-сьь ясний як сонечко бути,
То чорній во віки чорніщий над круки!
Не хотів єси ти світлоносцем зватись,
То зви ся діявол, зви шайтан проклятий!“
Молім, християне, Михайла святого,
Нехай нас заступить від шайтана злого!

Друк. Бібліотека для молодіжи 1888, стор. 162—163.

Н.

Гой рикнув Лучифер у пеклі горячи:
„Гой де ви єси ви, духи мої зляці?
Не тратьте часу ви, а руште по світі,
Вести у погибіль Адамові діти!
Троюдьте ви брата на рідного брата,
В нещастє 'го вихати, житя єму взяти!

Троюдьте, тровіте на заповідь мою
Усіх до злодійства, усіх до розбою!
А прежде усього повсюду по світі
Лиш корчми на корчми ви установіте!
А в корчми поставте погані лиш люде:
Тогди ся не бійте, що наш верх не буде!
Бо всяке лукавство, усяке зле діло
Ме в корчмі творитись, ме коїтись сміло!
Тогди рече Господь: „Не твоя се воля,
Хоть звів чоловіка еси на недолю.
Хоть завів-еє корчми у кождому краю,
То я за то школи скрізь позакладаю.
А хоть скрізь розсіяв погані есь люде,
То я знов розсію учителів всюди.
І муть моє слово повсюду ширити,
І народ учити, як в світі прожити.
І твое лукавство просвітов поборюють,
І всі твої корчми самі ся розорюють.
І всі твої слуги в жєбри обрїтять ся,
В жєбри обрїтять ся, по вік повстидять ся!“
Амінь, святий Боже! свята Твоя воля!
Ратуй, поратуй нас від пекла сваволї!

Друк. Бібліотека для молодьки 1889, стор. 1—2.

УІІ. КОЛЯДНИК.¹⁾

Слово до колядників.

Празник Різдва Христового обходить руский нарід усїгди велично і забавно, колядуючи і співаючи, як то вже наш нарід собі до співаня уїгди охочий. Задержало ся також много старовіцких звичаїв і обичаїв у рускім народї, з дїдів і прадїдів ще, от як на примір щедрівки, пісні про Маланку, пісні водорщанї (їорданскі, водохрестні) і таке инше. Ту нашу старовіччину варт і треба шанувати, бо в

¹⁾ Між Федьковичевими автографами (власність Руської Бібліотеки в Чернівцях) находить ся оправна книжка in folio, 86 карток, з них 2 перші і 9 остатніх порожиї. На картах 3—54 містить ся збірка пс. »Колядник руского народа. Зібрав і зладив Ю. Федькович«, де знаходимо: к. 4 Передне слово, к. 5 (титлова) Коляди старовіцкі (на к. 6—7 маємо »Наука для Пережи«, к. 7 (тит.) Коляди під вікном і verso Відомість, і далі к. 8—34 маємо 27 коляд, кожда на окремій карті; к. 38 Пляшованец (verso Відомість) і далі жартлива колядка на к. 39—40; к. 41 Коляди за столом (verso Відомість) і далі на к. 42—45 чотири щедрівки; к. 46 Коляди церковні (verso Відомість) і далі на к. 47—48 три пісні перероблені з Богогласника; к. 49 Коляди під польскі голоси (verso Відомість) і далі к. 50—56 шість колядок; к. 57 (тит.) Наша Маланка днісгровая, к. 58—59 Передне слово, к. 60 (тит.) Маланка, к. 61—71 цикл 21 маланочних пісень; к. 72 (тит.) Вінчованє до Маланки — пісня, що займає к. 73—74; к. 75 (тит.) Пляшованец до Маланки — пісня на к. 76; к. 77 (тит.) Коляди їорданскі, так звані водохрестні або водорщані. На к. 77 Відомість, а далі на к. 78 одна коляда. Дати зладженя сеї збірки нема, але початок її сягає ще 70-их років. Ще в р. 1873 видав Ф—ч у Львові (накладом »Просвїти«) книжечку пс. Рускї церковні и народні коляди и щедрівки, для охоты и забавы усїхъ рускихъ колядниківъ, а Богу во честь и славу. Зладивъ Юрій Федьковичъ. (16-ка, 40 стор.) Зміст сеї книжечки,

то дорога пам'ятка для кожного Русина. С тих давних благословенних часів перейшли на нас і ті наші прекрасні щедріки та коляди, що їх тут споре число передаємо рускому парубоцтву до любої уподоби, і гадаємо їх що року новими поновити, коли лиш будемо чути, що наша молодіж буде собі шукати розривки і забави у читаню та у краснім рускім співі, а не у поганій жидівській бразі, котрої славні наші прадіди не знали і котру — допоможи того Боже! — чей і ми забудемо. О, тогди то всело та радісно загомонить руска давна наша коляда по богатих домах! Кождий парубок, кождий хлопець знати буде читати і співати, а по полицях і сволоках не будуть уликувати ся вонячі горівчані фляшки, але красувати ся будуть усїлякі добрі книжки. А ми усї, кільки нас в письменних Русинів, старати ся будемо з усеї сили, аби вам тих таких книжочок достарчити: і добрих, і дешевих, а подеколи і забавних, бо розірватись і забавитись також часом треба, коби тільки не по плюгавих корчмах та при жидівській горівці!

Друк. Рускій церк. і нар. коляди и щедрівки, 1873, стор. 3—4.

друкованої в 3000 прим. ось який: Слово до колядників (стор. 3—4); Пісні на Рождество Христово, Коляди церковні (всїх 4, з них три війшли в описану вище рукописну збірку); Коляди подь польскій голось (всїх 4, ті самі і в рукоп. збірці); Коляди народні — властиво тільки рефрени, (стор. 18—20); Поколядь (стор. 21—25, чотири закінчення колядок і прозове >Повѣншоване<); Коляды або щедрівки (стор. 26—33, всїх коляд 8, в тім числі одна Л. Данкевича, патріотична з 1848 р.); Пісні Йорданскі, властиво дві (34—37), а третя названа також Поіордановець (стор. 37—39) близька до рукописного >Повѣншованя до Маланки<. Із отсіх двох жерел, з доданем ще деяких бруліонів поетових ми й зводимо тут видане >Колядника<, включаючи в него й Йорданські пісні, а лишакучи на бої весь цикль >Маланки<. Розуміть ся, що в основу видавнї кладемо головний автограф, доповнюючи його тими частинами, що мають ся лише в виданю 1873 р. Там, де в головнім автографі є ті самі пісні, що в перводруку, але з відмінami, кладемо в тексті автограф, а відмінї перводрука в нотах. Так само поступаємо й з бруліонами.

А. Коляди старовіцкі.

Передне слово.

Божеством наших праотців було світле Сонечко. Звали його Лад, і святкували йому кожного року три великі празники. Перший празник святкували тогди, коли сонечко зачинало змогати ся в силу і день росту, то єст при кінци місяця Декемврія, і звали той празник „Ко-Ладу“, с чого походить слово Коляда.

І святкували той празник дуже весело і торжественно, світили світло, укривали стів, клали на стів убрані колачі, мід і солодку кутю з маком¹⁾, на покутю ставили убраний сніп пшениці, робили годи, гостили ся, а жерці (священники бога Лада) ходили з ледінями (парубками) і з образом дикої кози²⁾ хата від хати, співаючи пісень Ко-Ладу, котрі то пісні і на нас перейшли і котрих ми поважати повинні, бо так робя усі честні народи, аби свою старовіччину не забути.

Таких пісень, хоть і нося они на собі уже клеймо хрестіянства, зібрав я у сю книжечку котре найкращі, і передаю годним нашим ледіням у ті добрі надії, що не послужа они роспустови, який — пожаль ся Боже! — творя ще по-де-куди наші колядники, зневажаючи так святу пам'ять наших праотців як і свою власну славу!

Наука для Пережи.

Пережа (не Береза, як его звут) називает ся той парубок, що дістане від духовного і громадского началства позволіне — с Колядов ходити, а се не так легко та ні так обоятно, як кому ся видит. Для

¹⁾ Буке-амоні звали ся у давних Егептян [sic!] пшеничні книші. ²⁾ Дика коза буда памятков, що день тогди зачинає рости, коли сонце вступає у небесний знак козорога. *Прим. автогр.*

того-ж мусит не тільки він сам бути парубок розумний, тверезий, честний і поважний, але і таких колядників до себе обібрати, аби не лиш були добрі співаки, але і честні ледії, котрих ціла громада любить і поважає.

Як же обібрав він таких парубків, найбільше шість, тогди стараєсь о добру музику, бо без музики, як то кажут, коляда глуха. Але ті музики мусят бути чвалі, не обідрані, бо нема нічого гіднішого, як шанталаві, цундраві колядники. Бо колядники образуют тих рицарів, що в старовіцких часах (божеству служили і святі вго контини (церкви) вартували. Для того-ж і тепер мусят бути колядники так світло і хороше убрані, як лиш тільки може бути.

На памятку, що день тогди зачинає прибувати, коли сонце вступає у небесний знак козорога, носят колядники з собов образ тої звіри, але истенний, красний образ с позолоченими рогами, а не страхопуда, щоб ним діти полошати [sic!], як то с часта буває. А де би не могли колядники спомочись на такий образ, вирізаний шницарем з дерева а вітак позолочений позлітков, то можут собі справити намальований образ на синім кружку і заправлений на діску. А козоріг має бути так намальований, як вго с первобівку малювали: голова і грудниця козорога, а зад рибячий. На другім боці кружка може бути визолочена звізда.

А як прийдут колядники під хату, то Пережа питаєт ся, чи дома люде, а як дістане відповідь, то питаєт ся знов, чи приймут коляду? Як скажут, що приймают, тогди колядуют, як до кого пристійно, але без поквапу, не так як за напасть, бо се зневага, найпаче для біднішого господаря. Коляда лиш раз у рік, кождий їй ся радує; для того-ж не сміют колядники і найбіднішим гордити або кого на кеп мати. А с часта так буває, що бідний чоловік коляду краще приймає, як неоден богатий господарь.

А як запрося в хату, тогди Пережа витає і вінчує господаря, господиню і всіх притомних, і пи-

таєт ся, чи позволя цапкови (козорогу) погуляти, щоб-то „коноплі високі росли“. Коли позволя, то колядники пляшут і співають (приспівують) пляшованця. А коли запрося за стів, то колядники сїдають і колядують столови, а зрештов обходять ся так, як у котрім селї поведїя, але веїгди хоть і весело, то гречно і звичайно, аби і самим собі і колядї сорому не зробити. За все мають они уважати, щоб не наприкрити ся довгим сиджїнем, бо се і господаревн неприємно і тим людем, що коляди сподївають ся і дїждатись не можуть. Найдуще-ж має коляда пянства вистерїгатись, щоб не статись смїховищем не тїлько у селї, але і бридом для веїх честних людий.

Пережа не смїє также забути, що занадто довга коляда не тїлько колядників мучит, але і господаря нудит. Для того-ж не смїє він ю довше розводити і проволїкати, як она написана, бо і так уже декотрі коляди за довгі. А краса не стоїт у тїм, чи коляда довга, але чи она ладна. А усе, що нудне, то не є ладне, не тїлько у колядї, але у яким небудь дїлї; для того-ж то і спїв колядників не буде кращий від того, що буде гукливий і крикливий, але від того, як буде милий і приємний.

А коли прийдут колядники до священника або до пана, то не мають они ні ониматись, ні соромїтись, щоб не стати ся двїрєкї челяди на посмїховиеко та на кпн. Коляда єст дуже велична і свята памятка, а кождий истенно учений і образований чоловік буде ю знати як учтити, але лиш тогди, розумїєсь, як колядники будут знати і умїти собі на ту повагу заслужити. Для того-ж, що рускі ви-колядники, не забудьте вашу честь, а наших пра-отцїв славу!

а) Коляди під вікном.

Відомість.

За кождим віршом сих коляд повтараєт ся слово „О Дайбоже!“ бо Сонечко-Лад звав ся также:

Дайбог, Дажбог, Світ, Світовид, Хорош, Доброгість, Радогість, Весел, Велес, Велесил, Велесилчик і т. д.
У деяких сторонах зачинають кожду коляду словами:

Чи спиш, чи чуєш, пане господарь,
Пане господарь, на ймя ?

Або: Чи спиш, чи чуєш, гречная жоно,
Гречная жоно, на ймя ?

Або: Чи спиш, чи чуєш, гречний молодче,
Гречний молодче, на ймя ?

Але по-протів священника або панства такий початок не ладит ся¹⁾.

У старовіцких колядах є за кождим віршом приспів. Але той приспів не увезде однакий; у декотрих сторонах приспівують так, у декотрих знов інак. Приспів за кождим віршом бувають такі: „Ой дай Боже!“ або: „Ладо й Боже!“ або: „Добрий вечер!“ або: „Щедрий вечер!“ або: „Добрий вечер! щедрий вечер!“ Місяцями повторяють за кождим таким приспівом половину вірша, а за нев еще раз приспів. На прим. так:

В неділю рано море заграло,
Добрий вечер! — море заграло,
Море заграло, руно роняло,
Добрий вечер — руно роняло.

Місяцями знов приспівують за кождим віршом так званий „великий приспів“, а то так, що сам завідця (Пережий, Береза) співає вірш, а за віршем гукнут відтак усі колядники приспів. Оттак на примір:

Береза: В неділю рано море заграло“.

А колядники: Калино! Ей калино,
Чом тебе вода підмила!

¹⁾ Доси все з автографу (спис його подано више); далі даємо уваги про приспів у колядах, поміщені в друкованій книжечці з р. 1873, під титуликом „Коляды народній“, стор. 18—20.

Таких старосвіцких приспівів є дуже много. А що з ними коляда дуже красно вдає ся, то кладу їх тут чимало, щоби собі кожний Береза міг вибрати по своїй вподобі. А ні, то може собі кожний сам такий приспів придумати та скласти, оттак на примір :

Бре море, ей бре море!

У сему двору мирове!

Встань скоро, ей встань скоро!

В золоті, в сріблї обори! —

Ей пави, ей та пави

По сему двору літали!

Ей станьте, станьте з весільми

Білими кіньми під стіньми!

Ей жено, гречная жено,

У тебе сини як пани!

Дзвеніли, ей дзвеніли

Чотири воли у сріблї!

Дзвеніли чотири воли

Золоторогі, все білі!

Калино, ей калино,

Божа тя Мати садила!

Калино, ей калино,

Всі всі дуги вкрасила!

Подвіре, ей подвіре

Все білим сріблом леліє!

Столове, ей столове,

А все тисові, клоніть ся!

Соколи, ей соколи,

Підемо рано на лови!

Зелене, ей зелене

В сїм дворі вино зацвило! —

О мир вам, о мир вам, Боже,

І все подаруй, що гоже!

I. Священникови.

Гой по Йордані¹⁾ святі ходили,
Святі ходили, воду святили,
Воду святили, раду радили,
Раду радили з Йордану йдучи:
„Гой, кому-ж дати небесні ключі?“
Гой дати, дати не аби кому,
А пан-отцеви ще й духовному;
Гой дати, дати нашему брату
Небесні ключі, корону злату.
До церкви йде, ангіль то веде,
А в церкв ввійшов з Ісусом Христом.
Єму ся книги самі втворили,
Світличі ярі позажигали;
Пречиста Діва патрафіль дав,
Святий Николай в фалон вберає.
А за сим словом іречно ся клоним,
Іречно ся клоним: будь, отче, здоров!
І сам собою і з дружиною,
І з милим чадом і з святим Ладом,
Від нині до в-рік, від року по вік!
Вінчуємо! Вінчуємо вас, отче духовний, з свя-
тим божеством, з божим рождеством! Сі свята мирно
опровадити, а других щасливо діждати даруй Боже!

II. Священникови.

Три Святителі воду святили,
Воду святили, раду радили:
„Гой, де-ж нам бути днесь на вечери?
Гой будемо-ж ми три вечерати
У священного нашего брата,
У священного, у духовного.
Ще й принесем му радости много,
Радости много, Духа святого,
Духа святого, Христа самого;
А в господний дар священний Йордан,
Священний Йордан миром помазан.
А за сим словом і т. д. u. s.

¹⁾ Тут і далі Ф—ч пише все Йордан, хоч і вимовляє дво-
складово.

III. Панови.

Гой питала ся зоря у моря:
„Чиї-ж то двори на шклянні горі?
Гисовий камінь як мак леліє,
Як мак леліє, як жемчуг сіє?“
Гой в-ж то двори світлого пана,
Світлого пана в рицарськім стані.
У него воля як у короля,
У него паня — угорска краля,
У него діти як райські квіти,
У него челядь паволок стелит,
У него стайні на ввес світ славні,
У него коні у сріблї дзвоня,
У него воли як ті соколи,
А его лани в-сто полон дали.
А за сим словом і т. д.

IV. Паничеви.

На круті горі, на синім мори
Сив соків сидит, далеко видит,
Далеко видит, в море ся дивит,
Дивит ся в море, з визов говорить:
„Гой визо, визо, славная рибо,
Де-с була вчера та на вечери?“
„Я-ж вечерала в світлого пана,
В світлого пана в рицарськім стані:
А в сего-ж пана державна рада,
Державна рада до Цариграда;
Друга радочка за царівочку,
Трете-ж думанє за польованє:
Як тура вбити, як куну ймити,
Куну на дереві, панну в теремі,
Куну на шубу, панну до слюбу.“
А за сим словом іречно ся клоним,
Іречно ся клоним: будь, пане, здоров,
Нині сам є собов, на-рік з дружинов!
В городі зело, в дворі весело;
В городі зїля, в дворі весїля!
Вінчуємо! Вінчуємо вас, світлий пане і т. д.

V. П а н и.

Гой питала ся царська корона,
Чи є в державі така жона,
Такая жона, як наша паня,
Як наша паня, вельможна краля?
У ві дворі що день субори,
Державов лада, три раді радя:
Гой першу раду за виногради,
Де-ж їх садити, вина мостити?
Другу-ж радочку за колядочку,
Чим їй приймати, обдарувати?
А третю раду за ві чада,
Як їх дружати, відвінувати?
Синів оженю с царівочками,
А доньки віддам державним панам,
А на сі слова будь нам здорова
І з своїм паном, і з милим чадом!
У дворі втішно, у скринях грішно,
У дому миром, у поли полон!
В городі зело і т. д.

VI. П а н н і.

Гой красна, ясна на ярі весна,
На ярі весна, калина в гаю,
Калина в гаю, цвіт рожі в маю,
Цвіт рожі в маю, зоря в погоду,
Зоря в погоду, квітка в городі.
Але ще краща вельможна панна,
Вельможна панна на ймя
В органи грає, краще співає,
По райских садах пташков гуляє,
А ві мати, як тиха вода:
„Погуляй, доню, бо ще-сь молода!
Змошу ти мости з білої кости
Та ще й с каменя, ще й дорогого,
Та ще й перстєня ще й золотого“.
А на сі слова будь нам здорова
З матіночкою, с челядочкою,
Ще й з наріченим, ще й з заручєням!
В городі зело і т. д.

VII. Господареви.

Чи спиш, чи чуеш, пане господарь.
Пане господарь, на ймя ?
По твоїм дворі три плуги орют,
А за плугами сам Господь ходит;
Святий Николай волики гонит,
Пречиста Діва їсти їм носить,
Їсти їм носить, ще й Христа просит:
„Гой з'ори, сину, гори, долини,
Гори, долини, всі полонини,
Та засій же їх житом, пшеницев,
Житом, пшеницев, всяков пашницев.
Скличемо женців сім сот молодців
А вязаночок — красних дівочок,
Складемо стіжки як земля в ширшки,
Як земля в ширшки, як небо в вишки,
Завершимо їх зеленим винцем,
Обгородимо срібним перстінцем“.
А за сим словом тобі ся клоним,
Тобі ся клоним: будь, газдо, здоров!
І сам собою і з дружиною,
І з дружиною, і с челядкою,
І с челядкою, і с худібкою,
І с худібкою і з рогатою,
І з милим чадом, і з святим Ладом
Від нині на рік, від року по вік!
І с поля полон, і в дому миром,
На стайни воли, на поли лани,
А на тих ланах пшениця в кланях,
В коморі зерно, а в дворі мирно,
В коморі грішно, а в дворі втішно,
В городі зело, в хаті весело,
В городі зіля, в хаті весіля!
Вінчуємо! Вінчуємо вас, пане господарь і т. д.

VIII. Господареви.

Блудило хлопців сім сот молодців,
Сім сот молодців, все колядовців,

Тай прибудили до господаря,
До господаря, до пана
В него-ж подвірє сріблом лелїє,
А в его дворі два, три королї:
Гой перший король — сонечко з раю,
А другий король — князь-місяць з гаю,
А третій король — дощик у маю.
Перший королю, чим ся похвалиш,
Чим ся похвалиш, чим нас обдариш?
Гой знаю, знаю, чим ся похвалю!
Та як я зійду в неділю рано,
Всі ся церковці поотворяют,
Всі ся світичі позажигают,
Всі добрі люде до церкви підут,
А с церкви йдучи — колядуючи.
Другий королю, чим ся похвалиш,
Чим ся похвалиш, чим нас обдариш?
Гой знаю, знаю, чим ся похвалю!
Та як я зійду з вечера пізно,
З вечера пізно, на небі звідно,
Урадуєт ся гість у дорозі,
Гість у дорозі, коники в возі.
Третий королю, чим ся похвалиш,
Чим ся похвалиш, чим нас обдариш?
Гой знаю, знаю, чим ся похвалю!
Та як я спаду три рази в маю,
Урадуют ся гори й долини,
Гори й долини, всі полонини.
А за сим словом... *(Кінчит ся так, як перша
коляда господареви, див. вище ч. VII).*

IX. Господареви.

Чи дома, дома, пане господарь,
Пане господарь, на ймя ?
А пан господарь здоров є дома,
Ще й сидит собі по конец стола,
В дзвоночки дзвонит, Богу ся молит.
В него подвірє сріблом лелїє,
А его двори усе комори,
А его стайні усе тесані,

Загородочки в два-три рядочки,
А кошарочки без рахубочки.
Ходит 'му Господь кошарочками,
Міряє гроші полумисками,
А на-рік буде вже без рахуби.
Ходит 'му Господь стаєночками,
Парує воли паровичками,
А на-рік буде вже без рахуби.
Ходит 'му Господь кошарочками,
Рахує вівці отарочками,
А на-рік буде вже без рахуби.
А за сим словом і т. д.

Х. Господареві.

Чи¹⁾ дома, дома, пане²⁾ господарь,
Пане²⁾ господарь, на ймя³⁾ ?
А пан господарь здоров є⁴⁾ дома,
Ще й сидит собі по конец стола.
А на тім столі три кубки стоя:
У однім кубку медок-солодок,
А в другім кубку багрове пивце,
А в третім кубку зелене винце.
Медок-солодок на челядочку,
Багрове пивце на колядочку,
Зелене винце в церков на престів.⁵⁾
Коло Престола святий Николай
В дзвоночки дзвонит, Богу ся молит.
На райских дверех сам Господь стоїт,
Сам Господь стоїт, три службі служить:
Першу службочку за господаря,
За господаря, за пана ;
Другу службочку за господиню,

1) Друк. Ци. 2) Друк. сей пан. 3) Друк. дод. пан. Далі йде рядок, якого нема в пізнійшій автографі: Челядка каже, що нема дома. 4) Друк. собі бай. 5) Друк. сю думку висловлено в двох рядках:

Зелене винце тай до церквіці.

Та до церквіці бай на престільці.

За господиню на ймя ;
Третю службочку за челядочку,
За челядочку, за худібочку.
А за сим словом і т. д.

Друк. »Рускій церк. и нар. коляды и шедрѣвки« 1873, стор.
29—30 з відмінами поданими у нас у нотах.

XI. Господареви.

Гой знати, знати, котре господарь,
Котре господарь, на ймя¹⁾ :
В него подвіре²⁾ сріблом леліє,
А в его дворі два-три королі.
Гой перший король — то сам Господь Бог,
А король другий³⁾ — то святий Юрій,
А король третій — то Дмитро святий⁴⁾.
В святого Дмитра трубочка хитра⁵⁾,
В святого Юра з буїного тура,
В Господа Бога золоторога⁶⁾.
Та як затрубив святий Димитрій:
Гори, долини всі в біль ся вкрили.
А як затрубив свят Юрій яра⁷⁾:
Всю кригу розбив, все древо розвив.
А як затрубив сам Господь з неба,
Зрадувала ся на ріли скиба,
На ріли скиба, у мори риба,
У мори риба, у горах зело,
У горах зело, у стогах зерно.⁸⁾
А за сим словом і т. д.

¹⁾ Друк. на імя пан. ²⁾ Друк. подвіря. ³⁾ Друк. другий король. ⁴⁾ Друк. А третій король, то святий Дмитро. ⁵⁾ Друк. з сребра. ⁶⁾ Друк. а з однорога. ⁷⁾ Друк. та Юрій святий. ⁸⁾ В друк. додано ще ось яке закінчене, пропущене в пізнійшій автографі:

Всі ся церкви постворили,
Всі ся свічечки позажигали.
Коло престола святий Николай
Господа славить, три службі править:
Гей першу службу за господари,
За господари на імя,
А другу службу за господиню,
За господиню на імя,
А третю службу за челядочку,
За челядочку, за худібочку.

Друк. »Рускій церк. и нар. коляды и щедрѣвки« 1873, стор. 28—29, з відмінами поданими в нотах.

XII. Господини.

Гой знати, знати, де¹⁾ господиня,
Де господиня, на ймя²⁾
В неї в світлиці, як в веселиці,
В неї на столах колачі в стогах³⁾,
В неї челядка в золоті ходит,
В золоті ходит, у добрі бродит.
У неї вози все ковані,
У возах коні все вороні.
„Рано в неділю до церкви піду⁴⁾!“
Гой на перший віз лиш світло клала,
А на другий віз проскури брала,
А на третій віз сама сідала.
Приїхала-ж в'на перед світлий двір,
Перед світлий двір, перед божий дім:
Самі ся двері їй отворили,
Усі ся святі їй уклонили⁴⁾.
На райских дверех сам Господь стоїт,
Сам Господь стоїт, три службі правит⁵⁾
В свої святини за господиню,
За господиню на ймя,
За господаря, за челядочку⁶⁾,
За челядочку, за худібочку⁶⁾,
За їй цілий дім, на здоровя всім.
Вінчуємо! Вінчуємо вас, честная жоно і т. д.

Друк. »Рускій церк. и нар. коляды и щедрѣвки« 1873, стор. 30—31 з відмінами поданими в нотах.

XIII. У дові.

Гой по Йордані⁷⁾ святі ходили,
Святі ходили, воду святили,

¹⁾ Друк. хто. ²⁾ Друк. сей рядок вас. ³⁾ Друк. іде. ⁴⁾ Даж в друку ще два рядки, пропущені в автографі:

Саме ся світло позажигало,
Самі ся книги тай розчитали.

⁵⁾ Друк. служить. ⁶⁾ Сего рядка в друк. нема. ⁷⁾ В автогр. усюди Йордані.

Воду святили, крест загубили,
Хто-ж 'го доступит, царства докупит!
Гречная жона, на ймя,
По воду пішла, вина принесла,
По вино пішла, золот крест найшла.
Здибают єї два-три Святії:
„Гречная жоно, на ймя,
Ти по воду йшла, вина принесла,
Ти по вино йшла, золот крест найшла.
Будем за тебе служби служити,
Служби служити, Бога просити,
За тебе саму у божім дому,
За тебе саму, за челядочку,
За челядочку, за худібочку“.

XIV. Новоженцям.

У нашім селі, в богатім дворі
Стояли коні, а все вороні,
Коні вороні поприпинані,
На них бояре поприберані,
А всі бояре гречного пана,
Гречного пана на ймя ймя
„Гой пане ти наш, де ся вибераш?“
„Вибираю ся в місто по дівку,
В місто по дівку ще й по Вермінку“
А она чує, переказує:
„І сам не ходи, бояр не труди,
Бо я до тебе сама приїду,
Сама приїду з церкви до обіду.“
Гой з церкви ішла перепеличков,
До села впала світлов зірничков,
У двір влетіла ластівочкою,
За столом сіла невісточкою.
Гой то дивочко, не невісточка:
По воду пішла, вина принесла,
По вино пішла, золот крест найшла!
По дрива пішла, лїс ся загаїв,
До гаю пішла, май ся замаїв;
Шовкові трави паволок стали,
Паволок стали, в жемчуг ся вбрали.

А жемчуг ряхтит, паволок пахтит,
Жемчуг леліє, паволок мріє :
„В неділю рано до церкви піду!“
Вінчуємо! Вінчуємо вас, панство молоді і т. д.

IV. Дитині.

Пишна кидрина в гору ся вила,
В гору ся вила, сино зацвила,
А на віршочку тай колисочка,
А в ті колисці гордое дитя,
Гордое дитя на ймя
У кости грає, краще співає,
Винним яблучком все підкидає.
Учули-ж тоє два-три королі,
Приходя близко, клонят ся низко,
Приходя блище, клонят ся нище :
„Витай нам, витай, гордое дитя,
Гордое дитя, на ймя
Хто-ж тебе навчив у кости грати,
Винним яблучком підкидувати?“
„Навчила-ж мене мамка рідненька,
Мамка рідненька, сестра маленька,
По тричи в ночи тай устаючи,
Винним яблучком підкидаючи“.
Вінчуєм тебе, гордое дитя,
Гордое дитя, на ймя :
Рости велике до черевика,
Від черевика до чоловіка,
Вітцу на славу, матці на втіху!
А колядникам хоть по горіху,
Вінчуємо! Вінчуємо, гордое дитя і т. д.

XVI. Парубкови.

По під Хотінец битий гостинец,
Гой рушив тудя іречний молодец,
Іречний молодец, на ймя
Коником грає, Львів ся здрегає,
Конем навернув, Львів ся зодрегнуват оД
Зібрав він хлопців сім сот молодців,
Сім сот молодців напередовців.

Хотїнце кажут : „То наш пан їде!“
А мамка каже : „То мій син їде!“
„По чим ти єго, мамко, пізнала,
Що 'го від разу сином назвала?“
„Пізнала-м єго по горді мові,
Ще й по сороцці по рантухові :
В него сорочка як біль біленька,
Як біль біленька, як лист тоненька“.
Де-ж она прана? — В дунайских водах.
Де в'на сушена? — В тура на рогах.
Де в'на тачена? — У царских дворах,
У царских дворах, тисових столах.
Чим она прана? — Срібним пранничком.
Чим в'на тачена? — Винним яблучком.
Де в'на вберана? — В Бога за дверьми.
Де в'на ношена? — В царских теремах.
А хто ю носив? — Гречний молодец,
Гречний молодец на ймя
А за сим словом будь, молод, здоров!
І з вітцем, з матков, з усев челядков,
І з наріченов і з зарученов!
В городі зело, в дворі весело,
В городі зїля, в дворі весїля!
А сам вийди 'д нам тай подякуй нам,
Що-м ти так красно защебетали,
Як соловейко у лузі в тузі,
Як зазулечка в вишневих садах,
Як ластівочка в побитих дворах.
Вінчуємо! Вінчуємо, гречний молоде і т. д.

XVII. Парубкови.

В недїлю рано в труби заграно,
В труби заграно, ще й розказ дано,
Ще й розказ дано під Бендер стати,
Турків, Татарів завоювати.
Хто сина має, най поселає,
А хто не має, нехай наймає!
А мати сина тай виряжала,
Як виряжала, так научала:

„Не їдь ти, синку, враз з старшиною,
Але їдь, сину, серединою!“
Він не послухав, в перед поїхав.
Король питає: „Чий то син грає?“
Ой грає-ж тото гречний молодец,
Гречний молодец, на ймя . . .
Шабельков махнув, конем навернув,
Конем навернув, військом повернув:
„Гой рушай, військо, під Бендер місто!“
Міщане ходя, радоньку радя,
Що би 'му дати, подарувати?
Вивели єму коника в сріблї —
Нї подивив ся, нї поклонив ся,
Шабельков махнув, конем навернув,
Конем навернув, військом повернув:
„Гой рушай, військо, під Бендер місто!“
А пани ходя, радоньку радя,
Що би 'му дати, подарувати?
Вивели єму панну в ридванї, —
Він подивив ся тай уклонив ся,
С під Бендер-міста з військом вступив ся.
А за сим словом і т. д.

XVIII. Парубкови.

А з гору-двору вітер повіват,
Вітер повіват, Дунай висихат,
Дунай висихат, зілем заростат.
А тото зіле спасає звіре,
А тото звіре — білий оленец,
Єму на рїжках срібний тарелец,
На тім тарілци золотий столец,
На тім стілчику гречний молодец,
Гречний молодец на ймя . . .
На гуслех грає, краще співає.
Єго-ж бо отец тай нарікає:
„Гой сидиш, синку, як в Бога днинка,
Як в Бога днинка, як сонце в жнивка,
Гой сидиш, сидиш, нічо не видиш,
Що прийшли два-три далекі післи,

Принесли-ж тобі три даруночки :
Перший дарунок від паняночки
Золотий перстїнь, рантух-сорочку,
Як біль біленька, як лист тоненька.
Другий дарунок від царя з Відня,
Від царя з Відня коника в сріблї,
Як сокіл сивий, як лебїдь гривий!
Третий дарунок від пана Бога,
Від пана Бога суджена доля,
Як Господь добра, як земля щасна,
Як ясна зоря в погоду красна.
А за сим словом і т. д.

XIX. Парубкови.

Чи спиш, чи чуєш, гречний молодче,
Гречний молодче, на імя . . . ?¹⁾
Рано в недїлю кури запїли,
А хто ранше встав, три свїцци²⁾ всукав.
При перші свїцци личко умивав,
При другї свїцци коника сїдлав,
При третї свїцци з двора виїжджав³⁾.
Фалив⁴⁾ ся конем перед королем :
„Нема в короля такого коня!“
Золота грива всю землю вкрила,
Срібні копита камїнь лупають,
Камїнь лупають, церков складають
С трьома верхами, с трьома крестами.
На першім крестї сонце богате⁵⁾,
На другім крестї місяць рогатий⁶⁾,
На третім крестї зоря з за моря⁷⁾.

¹⁾ Друк. двох перших рядків нема. ²⁾ Друк. усюди: свїчці.

³⁾ Друк. має далї 2 рядки:

А був же тото гречний молодець,
Гречний молодець на імя пан

⁴⁾ Друк. Хвалив. ⁵⁾ Друк. сонечко в весні. ⁶⁾ Друк. місяць у креслі. ⁷⁾ Друк. із моря. Далї йде закінчене відмінне від пізнійшого автографу:

Зоря із моря, два-три престоли,
На тих престолах матка Христова
Книжку читає, Христа благає
За вітця, матку, за всю челядку,
За челядочку, за худібочку.

Коло престола святий Николай
Господа славит, три службі правит
За вітця, матку, за всю челядку,
Ще й просит Бога за молодого,
За молодого на ймя
А за сим словом і т. д.

Друк. »Рускї церк. и нар. коляды и шедровки« 1873, стор.
31 — 32 з відмінами поданими в нотах.

XX. Парубкови.

Гий в поли, в поли три плуги орют.
Гой оре-ж ними гречний молодец,
Гречний молодец, на ймя
Приходить в ралец єго-ж тай отец:
„Гой ори, синку, із дрібна нивку,
Посїєм на нї яру пшеничку.
Гой вроди, Боже, сребро-стебло,
Сребро-стебло, золоте зерно!
Зберемо женців гречних молодців,
А вязаночок красних дівочок;
Зберемо вози на три обози,
Завеземо їх краєм-Дунаєм,
Складемо стїжки як земля в ширшки,
Як земля в ширшки, як небо в вишки,
Завершимо їх сивим соколом,
Сивим соколом, божим престолом.
Змолотимо їх на срібних токах,
На срібних токах, золотих цїпках.
Вивіємо їх на буйних вітрах,
На буйних вітрах, в вишневих садах“.
А за сим словом і т. д.

XXI. Парубкови.

Гой в зрубі, в зрубі, на божім дубі,
Гой там сиділи два-три голуби.
Гой сидя-сидя, круто ся дивя,
Круто ся дивя, далеко видя.
Ой ходит туда гречний молодец,

Гречний молодец, на ймя
Ой ходит, ходит, ще й кресом зводит,
Ще й кресом зводит, хитро зміряє,
Два-три голуби вбиті гадає.
„Ой гордий хлопче, гречний молодче,
Гречний молодче, на ймя
Не зміряй ти в нас, не вбивай ти нас!
Гой бо ми не є голубів два-три,
Але-ж бо ми є три божі післи,
Принесли тобі з неба три дари:
Гой перший щастє на худібочку,
А другий врожу на цариночку,
А третий же-ж дар — долечку добру,
Долечку добру, пару надобну.“
А за сим словом

XXII. Дівці.

По круті горі пави літали,
Пави літали, піря роняли.
Ходит за ними гречная панна,
Гречная панна, на ймя
Піря збирає, в рукав складає,
З рукавця бере, на столик кладе,
З столика бере, віночок плете,
Віночок плете, на голов бере:
„Диви ся, ненько, чи подібненько?“
„Подібно, дочко, як в колядочку!“
„Рано в неділю до церкви піду“.
До церкви пішла, там Іль виросла,
Іль тай береза золотомрежа.
Уломо-ж бо я золоту мрежу,
Тай понесу їй до злотарчика:
„Май-Біг, помай-Біг, злотарчику!
Окуй ти мені павяний вінец,
Павяний вінец, срібний перстінец!
Павяний вінец до вінчанечка,
Срібний перстінец до мінянечка!“
Звіяли ся три, три буйні вітри,
Звіяли вінец на бистрий Донец.

А на тім Донци три риболовці,
„Май-Біг, помай-Біг, три риболовці,
Три риболовці, гречні молодці!
Чи не спіймали павяний вінец?
Звіяли вітри на бистрий Донец.“
„Гой ми спіймали павяний вінец,
Та що-ж нам буде за неревмець?“
„Одному буде павяний вінец,
Другому буде срібний перстінец,
Третому буде сама молода,
Сама молода як та ягода“.
А на сї слова будь нам здорова
З вітцем із матков, з усев челядков,
І з наріченим із зарученим!
В городі зело, в дворі весело,
В городі зїля, в дворі весїля!
Сама-ж вийди 'д нам та й подякуй нам,
Що-м ти так красно защебетали,
Як соловейко у лузі в тузі,
Як зазулечка в вишневих садах,
Як ластівочка в побитих дворах.
Вінчуємо! Вінчуємо, гречная панно і т. д.

XXIII. Дівці.

Ой з гору-двору вітер повівав,
Вітер повівав, Дунай висихав,
Дунай висихав, зілем заростав.
А тото зіле спасає звіре,
А тото звіре - білий оленец,
Єму-ж на ріжках срібний тарелец,
На тім тарілци біла постільця,
На ті постільци гречная панна,
Гречная панна, на ймя
Ой сидит, сидит, шириньки шие.
Ой одну шила, ще й золотила,
А другу шила, сріблом сріблила,
А третю шила, білев білила.
Аж приходит вість: йде трое старіст.
Ой одні стали аж за садами,
А другі стали за воротами,

А треті стали кіньми під стіньми.
Поражу-ж я ся в свої мамочки,
Які-ж їм дати подаруночки?
Гой дати, дати, ніким післати.
Ой хіба-ж пішлю молодшу сестру?
Молодша сестра ще краща як я,
Її полюбя, мене погубя.
Хоть сором, хоть два, винесу сама.
А на сї слова

XXIV. Дівці.

А з Підгірєчка, а з під сонечка
Надївала ся грєчная панна,
Грєчная панна, на ймя
Надївала ся свого милого,
Свого милого, ще й не самого,
Ще й не самого, ще й з боярами.
Вберала лїси паволоками,
Сїяла поле все жемчуг камінь,
Гатила гати все шовком-шати,
Мостила мости все з риби-кости,
Садила сади все виногради.
„А як мій милий у лїси прийде,
Ряхтіт 'му лїси паволоками!
А як мій милий на поле прийде,
Лелїй 'му поле все в жемчуг-камінь!
А як мій милий на гати прийде,
Шумїт 'му гати все шовком-шати!
А як мій милий на мости прийде,
Дзвонїт му мостя все з риби кости!
А як мій милий у сади прийде,
Цвитїт 'му сади все виногради!“
А на сї слова

XXV. Дівці.

Зажурили ся гори, долини,
Гори, долини, всї полонини,
Що не зродило жито, пшениця,
Але зродило зелене вино.

Зелене вино 'д горі ся вило,
Д' горі ся вило, сино зацвило,
Сино зацвило, сивно¹⁾ зродило.
Стерегла-ж єго²⁾ гречная панна,
Гречная панна, на ймя
Вино стерегла, твердо заснула,
Твердо заснула, вино забула.
[Гой] прилетіли-ж райські пташечки³⁾,
Як прилетіли, в крильця дзвиніли⁴⁾,
В крильця дзвиніли, панну збудили.
„Гой шугу в лугу, райські пташечки⁵⁾,
Не спивайте все⁶⁾ зелене винце,
Бо мені вина і самі треба.
Маю-ж братчика на женяничку,
Молодшу сестру на відданечку,
Сама молода зарученая⁷⁾.
А на сі слова і т. д.

Друк. »Рускій церк. и народній коляды и щедрівки« 1873,
стор. 32.

XXV. Дівці.

На круті горі сив соків сидит,
Сив соків сидит, круто ся дивит,
Круто ся дивит, далеко видит.
Гой дивит він ся краєм Дунаєм:
Краєм Дунаєм на гуслех грают,
На гуслех грают, коляд співають.
А по Дунаю корабель плавле,
А в тім кораблі гречная панна,
Гречная панна, на ймя
В кораблі сидит, сокола бавит,
Братчика з війска ся надіваєт.
А братчик іде, три дари несе,
Три даруночки: гой чобіточки,
Другий дарунчик: павяний вінчик,
Третий дарунчик: срібний перстінчик.

¹⁾ Перводр. сильно. Сивно знач. ясно. ²⁾ Єго стерегла. ³⁾ По-
прилітали райські птахи. ⁴⁾ дзвонили. ⁵⁾ райські пташки. ⁶⁾ се
⁷⁾ В перводр. додано ще один рядок: Зарученая за атамана.

Гой чобіточки до гулянечка¹⁾,
Павяний вінец до вінчанечка²⁾,
Срібний перстенец до мінянечка³⁾.
А за сим словом і т. д.

Друк. »Рускій церк. п народній коляды и щедрівки«
стор. 33.

XXVII. Жартівлива.

Попід небеса летит ковбаса,⁴⁾
А трохи з низка летіла кишка.
Та як летіли, дуже упріли,
Дуже упрівше на бантах сіли.
Ковбаса-ж каже: „Ба я славніща!“
А кишка каже. „Я пожитніща!“
Ковбаса каже: „Шабля на клинку!
Ставаймо обі до поединку!“
Гой стали-ж в'ни ся рубати-брити,
Стало с ковбаси дранте летіти.
Гой учув тов іречний молодец,
Іречний молодец, кіт Мацько стрілец.
Та як то учув, та на під пішов,
Та вже ковбасу без душі найшов.
Гой став-же-ж бо він думку думати,
Де би небіжку тай поховати?
„Поховав бих тя, треба пошів сім...“
Хіба-ж я тебе, ковбасочко, ззім“.
Гой ковбасу ів, та все вортоків:
„За твою душу їсти тя мушу.“
Дивит ся кишка із бантів нишком:
„Вічная память! Тобов ся давят!“⁵⁾

1) В перводр. додано ще рядок: До гулянячка на весілячку

2) та до вінчання. 3) до обміння. 4) Оловцем з боку дописано рукою Ф—ча: не дай Боже! 5) В другім виданю »Рускій церковний и народній коляды и щедрівки, для охоты и забавы всёхъ рускихъ колядниківъ, а Богу в честь и славу! Зладивъ Юрій Федьковичъ. Коштомъ и заходомъ Товариства »Просвѣта«. Накладъ другій. У Львовѣ 1885« (16-ка, 56 сторін) повторено все те, що вмістив Федькович у першій виданю, та по над се додано багато нового, а власне церковні коляды 5—12, і щедрівки 5—9, 11, 12, 14, 16. Редактором сего виданя був Ол. Ярема.

б) Поколядь.

Стросвіцкі коляди є всілякі. Одні, що співають ся на честь всего дому, усіх столян і усіх гостей, а є знов такі, і то по більшій части, що співають ся лиш в честь одної якої особи, на примір: священика, господаря, господині, парубка, дівчини, дітини або старшини якої. Для того-ж то і кінчить ся кожда старосвіцка коляда таким способом, що відспівавши властиву коляду, зараз співає ся честь і благожеланіє тій особі, для котрої коляда вела ся. Сей почесний приспів називає ся Поколядь і є їх много. Я мішу скілька лиш на взір, а Береза буде вже і сам знав скласти собі поколядь після потреби.

Поколядь у загал,

то є, коли не колядує ся одній особі, але усім у загал: домашним, гостям, столянам, товариству і так далі. Отже виспівавши властиву коляду, співає ся зараз без перерви:

А за сим словом в дзвоночки дзвоним,
В дзвоночки дзвоним, Богу ся молим,
Богу в небесіх за вас честних всіх.
О, дай же Боже на хліб урожу,
На хліб урожу, всім ласку божу,
Урожу як жир, між¹⁾ царями мир,
Між царями мир, між миром гаразд,
А кождому з вас святий Боже щасть!
В дзвоночки дзвоним, Богу ся молим,
Богу ся молим, а всім ся клоним
Щастєм, здоровлем, ще й віком довгим,
Ще й віком довгим, пробутком добрим,
Й самі собою, і з дружиною,
І з дружиною і с челядкою,
І с челядкою і с худібкою,
І с худібкою, і з рогатою,

¹⁾ В перводр. межи, хоч у слідуючим зараз рядку: між.

І з усім чадом, і с святим Ладом,
Святим божеством, божим рождеством!

Поколядь священику.

У священика колядують зазвичай церковних ко-
ляд. Але як ласка вго дозволити у себе колядувати
старосвіцьких коляд, то така приходить поколядь :

А за сим словом в дзвоночки дзвоним,
В дзвоночки дзвоним, низько ся клоним,
Низько ся клоним, Богу ся молим :
О дай вам, Боже, золоті крести,
Золоті крести, ключі небесні,
Ключі небесні від Бога Христа,
Й щастє й здоровлє, пробутки добрі,
Пробутки добрі і з віком довгим,
І з усім домом і с честним двором
С паніматкою, всев челядкою,
І з усім чадом і з святим Ладом,
Святим божеством, божим рождеством!

Поколядь господареві.

А за сим словом в дзвоночки дзвоним,
В дзвоночки дзвоним, тобі ся клоним,
Тобі ся клоним, славний господарь,
Славний господар, на імя пан
Тобі ся клоним, тебе шануєм,
Тебе шануєм, тебе віншуєм
Щастєм, здоровлєм, пробутком добрим,
Пробутком добрим, ще й віком довгим,
І сам собою і з дружиною,
І з дружиною і с челядкою,
І с челядкою і с худібкою,
І с худібкою все рогатою,
І з усім чадом, і з святим Ладом,
Святим божеством, божим рождеством.

На стайни воли, на поли лани,
А на тих ланах пшениця в кланях,
В кланях не в кланях, в сто оборогах,
Золото срібло в твоїх чертогах.
Сріблом їх укрий, вином ся умий,
І за столом сядь, як в вишневий сад.
Прийде до тебе Христос вечерять!

Поколядь парубкови.

А за сим словом в дзвоночки дзвоним,
В дзвоночки дзвоним, тобі ся клоним,
Гречний молодець, на імя пан
Тобі ся клоним, тебе шануєм,
Тебе шануєм, тебе віншуєм
Щастєм, здоровлєм і долею добров,
І долею добров, і віком довгим,
І з вітцем, з матков, з усев челядков,
І з милов своєв нареченою,
Нареченою, зарученою.
В городі зело, в дворі весело,
В городі зїля, в дворі весїля.
А сам вийди к нам та подякуй нам,
Що ти так красно защебетали,
Як соловейко в лузі у тузі,
Як зазучка в вишневих садах,
Як ластівочка в побитих дворах,
Як златі гусли, як срібні струни,
Стрілці молодці в мисливській думі.

Отсих послїдних девять віршів : „В городі зело“
і так далі, можна не лиш парубкови, але хоть кому
у поколяди додавати.

Повіншоване.

Відспівавши поколядь говорить ся повіншоване,
як де, як коли і як кому; от так на примір : „А за
сим словом віншуємо вас, честний, славний та ве-
личний наш... (господарю, або священий отче добро-

дїю духовний, або як до кого вже) усїм гараздом : що собі в Господа Бога желяєте та думкою думаєте, щоби то так вам стало ся! Поможи вам, Боже, сї свята мирно опровадити, а других у радости і веселости щасливо дїждати. А нам колядникам ласкаві будьте не за зле мати, що у ваш честний та величний двір повернути. Поверни до вас, Господи Боже, ласкою своєю небесною на цілий рік і вік! Сим вас віншуємо, а самі усїм честним та гречним низько клонимо ся. Здорові будьте! В гараздї оставайте!“

Друк. »Рускї церк. и нар. коляды и щедрѡвки« 1873, стор. 21—25. У автографі ані поколяди ані повіншования нема.

в) Пляшованец.

Відомість. Як запрося колядників у хату, то питаєт ся Пережа, чи можна трохи погуляти, „аби коноплї високо росли“. А коли позволя, тогди они пляшут (гуляют) с козорогом, котрий, если з дерева вирізаний, так має бути приспособлений, аби спідна вилиця на шнурку кивала ся і до пляшованця такт приклепувала. Але і сей жерт не сміє аж до роспусту сягати, котрого колядники навіть і при своїх жертвах повинни вистерігати ся.

Гой де-ж ти бував, ти куций цапе?

Я колядував, ти дурний кляпе.

Та кому, кому, т. к. ц.?

Всїм в сему дому, т. д. к.

А чий же се дїм, т. к. ц.?

Господарский він, т. д. к.

А пан господарь, т. к. ц.?

Як турецкий царь, т. д. к.

А его жона, т. к. ц.?

Кругом кукона, т. д. к.

А его-ж діти, т. к. ц.?

Як райскї квіти, т. д. к.

А его слуги, т. к. ц.?

Всї як папуги, т. д. к.

А его-ж дочка, т. к. ц.?

Як царівочка, т. д. к.

- Що-ж она діє, т. к. ц.?
Питячко шиє, т. д. к.
Та кому, кому, т. к. ц.?
А молодому, т. д. к.
Що за молодий, т. к. ц.?
А цісарский син, т. д. к.
Коли-ж вінчанє, т. к. ц.?
В слід по Йордані, т. д. к.
Що-ж там мут їсти, т. к. ц.?
Колачі з міста, т. д. к.
Що-ж там мут пити, т. к. ц.?
Медові сити, т. д. к.
Хто-ж там ме грати, т. к. ц.?
Цигани кляті, т. д. к.
Хто-ж ме гуляти, т. к. ц.?
Самі панята, т. д. к.
Де-ж мут гуляти, т. к. ц.?
В сї славні хаті, т. д. к.
А вашець буде, т. к. ц.?
А я-ж не люде, т. д. к.?
Ходім же-ж домів, т. к. ц.!
Ба я зголоднів, т. д. к.!
А що-ж би ти їв, т. к. ц.?
Миску пирогів, т. д. к.
Не для вашеці, т. к. ц.!
Там борщ у печі, т. д. к.
Та бо не для нас, т. к. ц.!
Там горівки фас, т. д. к.
Та бо не тобі, т. к. ц.
Які-ж хоробі, т. д. к.?
То колядникам, т. к. ц.!
Я й сам раду дам, т. д. к.!
А будеш битий, т. к. ц.!
Аби-х лиш ситий, т. д. к.!
Ти-ж так зголоднів, т. к. ц.?
Як тристо чортів, т. д. к.!
Ти-ж не вечерав, т. к. ц.?
Від передвчера, т. д. к.!
Тепер-же-ж ходім, т. к. ц.!
Стій, най ся наїм, т. д. к.!

То-ж ти безличний, т. к. ц. !
Там книш пшеничний, т. д. к. !
Та май-же хоть встид, т. к. ц. !
В животі болит, т. д. к. !
Тепер же-ж рушмо, т. к. ц. !
Ходім, бо душно, т. д. к. !

г) Коляди за столом.

Відомість. Коли запрося колядників за стів, тогди они заходя, а помолившись Богу сїдают і колядуют одну з сих коляд, котра на той час до ладу припадає.

І. О дай Боже! (А)

Гой добрий вечер, тисовий столе,
Тисовий столе, славний суборе!
Гой пише, пише сам цісарь з Риму,
Скликає народ до Ветлегему.
До Ветлегему люде лічити,
Люде лічити, дани садити.
А в Ветлегемі темная нічка,
Пречиста дїва в Ветлегем пішла.
В Ветлегем¹⁾ пішла, містом ходила²⁾;
У всіх ся³⁾ Жидів на ніч просила⁴⁾.
Невірні Жиди нічліг не дали,
Пречисту дїву з міста прогнали.
Прогнали в'ни ї в чистое поле.
„Гой, Боже, Боже, ніжки мня боля!
Ніжки мня боля, мороз стинає,
Гой повертаю в вівчарску стаю.“
Гой стая, стая славная стала,
Славная стала, Христа нам дала.
У жолобочку сїна вязочка,
Сїна вязочка від морозочка.
Гой тани, тани, білий морозе:
У жолобочку Христос, син Божий!

¹⁾ Первісно: в доріжку. ²⁾ Перв. нічо не знала. ³⁾ Перв. В невірних. ⁴⁾ Перв. нічліг прохала.

А коло Христа кінь з воликом став,
Кінь з воликом став, просили Христа¹⁾:
„Гой Христе, Христе, вроди нам сїнце,
Вроди нам сїнце, зелене винце!
Зелене винце, яру пшеницу,
Яру пшеницу, всяку пашницю.
Гой роди сїнце волам рогатим,
Воли рогаті газдам богатим.
А ворон коня вельможним панам,
Вельможним панам, цїсарским синам,
Зелене вино людям на закін,
Яру пшеницу в церкви на пристів,
Всім господарям щастя, здоровя,
Щастя, здоровя, ще й вечер добрий
З господиночков, всев челядочков!
А в колядочку хоть меду бочку!
Всім господарям щастя, здоровя,
Щастя, здоровя, пробуток добрий!
Всім господарям, державним панам,
Державним панам, духовним отцям!
Аби ся мали, як земля мая,
Як земля мая, Пречиста в раю,
Що Христа носить, ще й Бога просит
Усему світу з води і з роси. Гой дай Боже!

Друкуємо з автографу (аркуш звич. паперу, зложений fol., писано на 3 сторонах, без дати ані підпису автора), власність тов. Руська Бесїда в Чернівцях. На скільки можемо судити по почерку та правописи (Куліпівка з ь на кінці), колядка писана ще в 60-их роках. Пізнійше Ф—ч переробив її на тон лірницької пісні і тільки сю другу перерібку втягнув до свого »Колядника«. Друкуємо її зараз під Б.

II. О дай Боже! (Б)

Та на добрий вечер, ти тисовий столе,
Ти тисовий столе, ти честний суборе!
О та пише, пише та сам Кесарь з Риму,
Покликає нарід до Єрусалиму.
До Єрусалиму всі душі лічити,
Всі душі лічити, царську дань садити.

¹⁾ В рукоп. Хреста.

А пречиста Діва в Єрусалим пішла,
В Єрусалим пішла, до-в Вєфлеєм дійшла.
О, та стала-ж она хатами ходити,
Хатами ходити, на ніч ся просити.
А невірні Жиди нічлігу не дали,
Ще й пречисту Діву за місто прігнали.
Та прігнали-ж в'ни ю аж у чисте поле...
„О Боже-ж мій, Боже, тож ніжки мя боля
І ніжки мя боля і студінь стинає!
Хіба-ж повертаю у вівчарску стаю!“
А вівчарска стая всеславна нам стала,
Всєславна нам стала, бо Христа нам дала.
А окола Христа кінь з воликом та став,
Кінь з воликом та став, ще й просили Христа:
„О Христе наш, Христе, уроди нам сінце,
Уроди нам сінце, ще й зелене винце!
Ще й зелене винце, ще й яру пшеницу,
Ще й яру пшеницу, ще й всяку пашницу!“
А зелене сінце воликам рогатим,
Волики-ж рогаті все газдам богатим.
А вороні коні під ледіні годні,
Під ледіні годні, рицарі подобні.
А зелене винце всім людям на закін,
А яру пшеницу у церкви на престів,
А буйні хлібове на усї мирове,
А усему миру щастя та здоровля!¹⁾
Гой, а за сим словом столови ся клоним,
Столови ся клоним, ще й Господа молим.
Гой та даруй Боже ти на хліб урожу,
А сим господарям свою ласку божу!
Вінчуємо! Вінчуємо честні та годні господарі
сего честного дому і столу з святим

III. Загальна.

Ой сїв сам Христос тай вечеряти,
Входить до него божая Мати.

¹⁾ Оцеї два рядки находять ся тільки в тім автографі сеї колядки, що поміщений при кінці рукописного зшитка пз. Маланка; він описаний далі в ноті про автографи »Маланки« під ч. II).

„Гой дай ми, сину, від пекла ключі,
Повипускати всі грішні душі“.
„Ой на-ж ти, мамко, від пекла ключі,
Повипускати всі грішні душі.
Лиш одну душу ба й не пускати,
Що зневажала вітця тай мати,
Що зневажала, словом вкорила,
Словом вкорила, судом всудила.
Ще й другу душу бай не пускати,
Що не приймила бідного в хату,
Що не приймила, не приоділа,
Нікому добра не приобріла.
Ще й третю душу бай не пустити,
Що йшла фальшивим свідком свідчити.
Тим трьом на віки в пеклі горіти,
В пеклі горіти, в смолах кишіти“.

Друк. »Руск. церк. и нар. коляды и щедрівки« 1873, стор. 27—28; передруковано з деякими відмінами і без підпису автора в »Читанці для третої класи шкіл нар.«, уложеній Ом. Партицьким 1874 р. стор. 31. В рукописнім Коляднику нема.

IV.¹⁾

Добрий вечер на святій вечер

Всім посполу в сего столу!

Сидит Христос на престолі,

Всі ангелі доокола.

А Пречиста столи стелит,

Просит сина до вечері:

„Ой час, сину, до вечері

З усім світом, з усім миром!“

„О час, о час, моя мати

По господні благодати!“

„Усі, сину, сему раді,

Лиш грішники пищут в аді.“

„На-ж ти, мати, від пекла ключи,

Та випусти грішні душі!

¹⁾ В автографі два перші рядки, спільні сій і двом дальшим колядкам, покладені замість титулу або рефрена, а порядкове число під ними.

Лиш три души, моя мати,
По вік с пекла не пускати :
Першу душу не пускати,
Що зневажат отца, мати ;
Другу-ж душу в род і роди,
Що ближняго в кару вводить ;
Третю-ж душу по вік віки,
Що збиткуєсь над каліков!“

Друк. Бібл. для мол. 1885, стор. 161.

V.

Гой сїв Христос до вечері
Со святими, со ангелі ;
Гой сїв же він тай думає,
До всіх людей промовляє :
„Люде-ж мої возлюбленні,
Мойов кровйов відкупленні!
Прошу во ймя, прошу в мое
До вечері, до щедрої!
Прошу во ймя Отця мого :
В мене столів як звїзд много.“¹⁾
Під пшеницев, під медами
Всі ся столи повгинали.
А всі ріки вином грають,
Бо ся Христа сподівають.

VI.

Гой сїв Христос вечеряти
У святого Нікодема.
А Нікодем послушає,
В чаші вина наливає.
Ще й с проскури блюдо носить,
Ще й у Христа Бога просит :
„Прийми, Боже, дар мій щирий
До тайної до вечері!“

¹⁾ Первісно: До пристола, до щедрого. Далі був ще рядок: Прошу во ймя мої мати — та не скінчивши двостиха Ф—ч переркнув увесь сей первісний нарис і написав на другій сторінці те, що друкуємо висше.

„Нікодеме, твоє блюдо
Всему світу дивне буде“.

Отсі дві колядки, ч. V і VI, не втягнув Ф—ч у свою збірку. Друкуємо їх із автографу-бруліону, писаного десь у початку 70-их років по часті чорнилом, по часті оловцем. Є се картка (мала 8-ка) звич. паперу; початок ч. V писано чорнилом, та не докінчено (див. нота до ч. V) і перечеркнено оловцем. Потім на обороті тої самої картки написано чорнилом два рядки (рефрен, як на початку ч. IV), а далі писано оловцем; кожні два рядки розділено від дальших поперечною лінійкою, що йде через усю картку. Ч. VI мб. без кінця. Рукопис власність тов. Руська Бесіда в Чернівцях.

VII.¹⁾

Ясная зоря з неба впала,
Ще й росичков божев стала.
А з росички веселичков,
З веселички-ж ще й кирничков.
В нї Пречиста Христа купала,
У лелію вповивала.
У васильки положила,
На бервінку постелила.
У зірниці колисала,
У Єгенет утікала.
Ще й у лісі спочивала,
З леду огня викресала,
З сніжку свічку усукала,
У місяця ночувала.
Сего Жиди дізнали ся,
До місяця читали ся:
„Ти місяцю, ти королю,
Продай, продай Христа Бога!“
„О не продам, проклятуці,
Ще й на всіх вас пархи пущу“.

VIII.¹⁾

Пречиста Христа породила,
У васильки положила,

¹⁾ Початкові два рядки як висше при ч. IV.

У зірниці колисала,
У Єгепет утікала.
Утікала чистим полем,
Аж там ратай сіє, оре;
Аж там ратай оре, сіє,
На Господа ся надіє.
„Помагай Біг, оратарю!
Сій пшеничку на всю цару!
Сій, засівай во ймя Боже,
Завтра будут сніпки в стозі.
Сій, засівай во ймя мое,
Завтра збереш полон в трое!“
А Жиди ся довідали,
За Пречистов в погінь гнали.
Аж видя в'ни женців жнучи,
Сніпки в кіпки складаючи.
„Чувш, хаме-гречкосію,
Чи не видів пак Марію?“
„Ба, видів їй втікаючи,
Сю пшеничку сіяючи.“
Тогди Жиди вейкали ся,
Пейса рвучи вертали ся.

Б. Коляди церковні.

Відомість. Сих коляд єст у кождім нашім милитвослові тільки, що мені злишним здавалось їх тут повторяти, і кладу для того лиш їх три, котрі мені найладніщі здавались. А що я їх трохи на свій лад переиначив і скоротив, се мені матбути ніхто розумний за-зле не озме, бо кождий знає, що кожда занадто довга піснь, хоть би вона і найкраща була, нудит.

І.

Небо і земля нині торжествуют,
Ангелскі вої пастирям віствуют:

„Христос родив ся, Бог воплотив ся,
Велія вам радість, всему світу сладість,
Всім веселість права, воля недлукава!
Мир вам, мир! а Богу слава!“

Ради пастирі в Вєфлєєм біжають,
Ангелскі речі місту вповідано:

„Христос“

Звізда з востока ясно засіяла,
Царям звіздарям чудо повідала:

„Христос“

Царі-звіздарі їдут в тую страну,
Би поклонитись державному пану.

Христос“

І ми Христови поклон нині даймо,
І со ангели разом заспіваймо:

„Христос“

II.

Бог предвічний народив ся!
Со небес прийшов днесь,
Аби спас усіх нас, нам воплотив ся.

Ангел з неба возвіщає:

„Веселіт ся, люде,

Мир вам всім да буде й воля благая!“

Звізда ясна от востоку

Царям ся з'явила,

В Вєфлєєм справила к Христу отроку.

Тріє царі їдут со дари:

Звізда ста, де Христа

Невіста пречиста в яслах повила.

Они-ж 'му ся поклоняють:

Золото і миро

І ліван-кадило у жертву дають.

Вічний царю, Христе Боже,
Даруй мир, даруй хліб
І зело для худіб, землі-ж урожу!

III.

Новая радість світу ся з'явила:
Пречиста Діва сина породила.
Звізда з востока волхам возсіяв,
Рождество боже в мір благовіщав.
В'ни-ж за звіздою їдут у дорогу,
Би поклонитись цареві і Богу.
Над Вифлєвом звізда ясна стала,
Христа госпбду волхам показала.
Они-ж пред Христом падут на коліна,
І 'му даруют злато, миро, ліван.
Учув же тоє царь Ирод поганій,
Шле своє войско в вифлєвські страни.
Велит стинати двалітні отроки,
Як проповіли блаженні пророки.
Заплаче Рахіль, нещасная мати,
По своїх дітєх, своїх отрочатах!
Ми же ликуймо, ми же веселім ся,
Рождеству твому, Христе, поклонім ся!

В книжечці »Рус. церк. и нар. коляды и щедрѣвки« 1873, стор. 5—10 надруковано 4 церковні коляди, тобто крім отсєх трьох іще »Радуйте ся всі людє«, та всі 4 в текстах даєко близших до тих, що мають ся в »Богогласниках«, тим то ми й лишаємо їх без уваги.

В. Коляди під польські голоси.

Відомість. Польські (ляцкі) коляди мають дуже красні голоси, для того-ж наш нарід дуже похачний їх співати, і с тої причини підробив я кілька коляд під найкращі с тих голосів, щоб на такий спосіб хоть рускі вірші під них підложити,

аби, як то кажут, і вовк ситий і коза ціла. Але, думаю я, лучше би нам таки наших питомих коляд триматись¹⁾.

I. На голос „W żłobie leży“.

Добрий вечер, щедрий вечер всему миру і світу!
Що там чути, що чувати в вефлеємскім²⁾ повіті?

В Вефлеємі мир чувати:

По господні благодати

Народив ся царь світа.

Пише цісарь письма³⁾ з Риму на всю свою державу:
Най ся сходя всі народи до данского наставу!

Най ся сходя всі народи,

Кожде в місто свого роду,

По цісарскім⁴⁾ уставу!

А Честнійша херувимів, благодатна, Святая,
Щоб сповнити⁵⁾ розказ з Риму, у Вефлеєм спішає.

А там повно скрізь народу,

Ні спочинку, ні господи, —

В'на-ж ноче⁶⁾ у стаї.

А в ті стаї, у вертепі, у яселцях на сїні

Там родила Пресвятая пресвятого нам сина.

У яселцях 'го поклала,

Кінь з воликом загрівали

Нашу радість єдину.

А блаженні божі духи со ангели святими
Возвіствуют⁷⁾ по воздухах на округ Вефлеєму:

¹⁾ У вид. »Рус. церк. и нар. кол. и шедр.« 1873, ся »відомість« виглядає ось як: »Польські декотрі коляди мають красний голос, отже-ж і припали они декому до смаку, і не співає він їх тому, що они польські, а тому, що на красний голос ідуть. Щоби завлюбки голосу не кортіло наших людей по польски колядувати, то кладу тут кілька руских колядок уложених під польскі голоси.«
²⁾ Перводр. Вефлеємскім і далі: в Вефлеємі. ³⁾ Перв. розказ. ⁴⁾ Перв. царскому. ⁵⁾ Автогр. послухать. ⁶⁾ Перв. І ночують. ⁷⁾ Перв. возвіщають.

„Мир вам, братя, благо людям!
Мир на землі, мир усюди
І щаслива година!“

І ми Бога прославімо со святими ангели,
Як 'го духи преблаженні в Вєфлєємі славили:
Мир вам братя, мир вам тричи!
Добрий вечер, щедрий вечер,
І щаслива година!

Друк. »Рус. цер. и нар. кол. и щедр.« 1873, стор. 12—13
яко ч. II.

II. На голос „A wszoga z wieczoga“.

Добрий вечер, годи! Христос нам ся родит
Із Діви Марії, світлість з неба сїє.
Ангелі співають, пастирів скликают;
Пастирі приходя, Христа в'ни находя
В колєшни, у стайни, Господную тайну;
В яселцях на сїні Господного сина;
Предвічного Бога в вертепі убогім.
О Боже зрожений, будь нам ублажений,
Змилуй ся над нами, як над пастирями:
Дай мирно прожити, царства достуцити!
О пречиста Дїво, блаженна Маріє,
Моли за нас Бога Христа, сина твого,
Царя всего світа во віки і віки! Амінь!

III. На голос „Pasli pasterze woły“.

Ангіль пастирям мовив у зелені діброві:
„Гой ідіте, пастирі до святої вечері!
То вечеря велика: народив ся владика;
То вечеря святая: зійшов сам Господь з раю;
То вечеря тай годи: сам Господь з неба сходит.
Ні в замки ні в чертоги, а у стаю убогу.“
Гой убога-ж ти стая, ти славная нам стала!¹⁾
Христос тя не цурав ся, у яселцях поклав ся!
В яселцях, в жолобочку на сїна²⁾ на вязочку.

¹⁾ Перводр. Ти стала нам славная. ²⁾ Перв. сїнця.

Гой ти вязочко сїна, яка-ж ти нам щаслива:
Сам Господь покоров ся, на сїнци уклонив ся.
А кїнь з воликом стали, Господа загрївали.
Гой ти воле рогатий, який же-ж ти богатий,
Що Господь не цурав ся, межи вами уклав ся.
Гой вечере святая, ти зіслана нам з раю!
Ти вечере господня, всему миру предобна!
Свята Пречиста мовит: „Най і Бог благословит!“

Друк. »Рус. цер. и нар. кол. и щедр.« 1873, стор. 10—11.
Тут вона покладена на першїм місці сего відділу.

IV. На голос „Hej w dzień narodzenia“.

Добрий¹⁾ вечер, годи! щаслива година!
Дїва породила предвїчного сина;
Ладо, Ладо, Ладо! Все на свїті радо!
Щедрий вечер на землі!

Не в златих палатах Бога породила,
А в біднім вертепї Господа повила. Ладо...

Не в білі перини Господа уклала,
На вязочку сїна Вїчного поклала. Ладо...

Не межи царями Господь наш явив ся,
А між вівчарями в яселцях ложив ся. Ладо...

А блаженні духи в воздухах співають,
Убогих пастирів у стаю справляють²⁾.

Убогі пастирі у стаю приходя,
У яслах на сїні³⁾ Господа находя.

А в світлім востоці зоря засвітила,
Трех премудрих царів вельми звеселила.

Злато, ладан, миро премудрі узяли,
У Єрусалимі про Христа питали.

Нема Христа Бога у Єрусалимі,
А в убогій стаї, у яслах⁴⁾ на сїні.

¹⁾ Перводр. щедрий. ²⁾ Перв. скликають. ³⁾ Перв. на вязочці сїна. ⁴⁾ Перв. в ясельцях.

На убогу стаю царі не дивились¹⁾,
Христови в вертепі тричи поклонились.

І ми Христа Бога всі благодаримо,
І разом с пастири весело гукнімо: Ладо і т. д.

Друк. »Рус. церк. и нар. кол. и шедр.« 1873, стор. 14—15
яко ч. III.

V. На голос „Anioł pasterzom mówił“.

Ходит Господь по раю,
З Адамом розмовляє:

„Адаме!

Усе в раю є твоє,
Лиш з яблони одної
Тобі заперщаю“.²⁾

Гадина в корчи чув,

Тай Адама бунтує³⁾:

„Адаме!

Коли-ж в раю все твоє,

Чо' з яблони ти тої⁴⁾

Яблук⁵⁾ не коштуєш?“

„Кілько в раю яблін є,

Ми⁶⁾ Господь не сперає

Вживати;

Лиш з одної заповів⁷⁾

На свій вічний божий гнів,

І раю утрату“.

„Гой не бій ся, Адаме

Нічо ти ся не стане

На віки!

Урви яблука того,

Будеш старший над Бога,

І пан всего світа!“

¹⁾ Перв. Премудрі на вбогу стаю не тордились. ²⁾ Перв. Ти не позволяю. ³⁾ Перв. требус. ⁴⁾ Перв. Чом з яблони оттої. ⁵⁾ Перв. Рвати. ⁶⁾ Перв. Іх. ⁷⁾ Перв. з оттої запертив.

Каже Єва до мужа :
„Чо' боїш ся, мій друже ?

А дивн :

Я уперед¹⁾ приклад дам,
Ти над Богом будеш пан,
На віки щасливий!“

Адам яблука вкусив,
Увес рай ся зворушив.

„О горе!²⁾

Іде Господь до раю...

А³⁾ де-ж я ся сховаю

Поганий та голий?“

Ввійшов Господь в райский сад,
На яблони видит гад.

„Адаме !

А де-ж ти є, небоже ?

Зробив єси негоже ;

Проклятю⁴⁾ єс даний!“

На се ангіль із мечем

Взяв Адама за плече,

Тай оже

'Го⁵⁾ витрутив на сей світ :

„Проклят єси⁶⁾ і твій рід,

Аж прийде син божий !“

А син той ся народив,

Цїлий сей світ свободив

Від муки,

І від пекла і злаго.

Єму да честь і слава

Во віки і віки !

Друк. »Рус. церк. кол. и щедр.« 1873, стор. 15—17.

¹⁾ Перв. Я ти вперед. ²⁾ Перв. доле. ³⁾ Перв. Ой. ⁴⁾ Перв. Проклону. ⁵⁾ Перв. І. ⁶⁾ Перв. Проклятий будь.

VI. На голос [Nowy rok bieży^a]¹⁾.

Гой добрий вечер, гой щедрий вечер! Чули новину?
Христос, син божий нам нині рожий, — добрий ве-
Г. д. в. г. щ. в. з Діви Марії [чер 'му.
В овечім хлівци, в зеленім сінци — д. в. йй.
Г. д. в. г. щ. в. Ангелі ураз
„Мир вам“! співають, вівчар скликають. Д. в. в нас!
Г. д. в. г. щ. в. Вівчарі у стих:
„Деж син той божий, пан новорожий?“ Д. в. в них.
Г. д. в. г. щ. в. Вівчарі, глядїт:
А там за селом з віслям тай волом! Д. в. в світ!
Г. д. в. г. щ. в. Чому-ж мира Спас
Та не до царів, та не до дворів? Д. в. в нас.
Г. д. в. г. щ. в. Чому-ж до пастирь.
Бідних мужиків Син божий приспів? Д. в. в мир!
Г. д. в. г. щ. в. Гой знати, чому:
Бо нас полюбив, з ярма свободив. Д. в. 'му.
Г. д. в. г. щ. в. Та ще й добрий час
Як на небесїх, як ангелїв веїх, отак і у нас!
Г. д. в. г. щ. в. Та ще й година!
І божі матці, й Христові ласці, і всему миру!

Г. Коляди іорданскі, тақ звані відо-
хрестні або відорщані.

Відомість. У вечер о-перед іорданскими святами і у самі іорданскі свята, то ест Богоявленіє, колядуют также, але лиш сеї коляди, і тих послїдних трьох коляд, що я помістив чїд титулом „Коляди за столом“²⁾. Лиш за кождим віршом не повтараєт

¹⁾ В автогр. по словах »На голос« автор дописав оловцем: »Забув арію, отже треба яку скомпонувати, або ще лучше сю коладу нехати«. Потім сї слова оловцем перечеркнено і написано: »Польскій текст забув, голос собі нагадав«. ²⁾ В напїм виданю ч. IV, VI, VIII див. висше стор. 638, 640.

ся „Добрий вечер у святий вечер“, але кажет ся (співаєт ся) „Йордан воду розливає“, або¹⁾ „Прийде Христос на вечерю“, або „Іван воду благословить“.

I.

Йордан²⁾ воду розливає,
Всім посполу в сего столу.³⁾
Там по ріці, по Йордані
Ходя черці с корогвами.
Ходя, ходя Христа ждучи,
„Во Йордані“ співаючи.
А Пречиста Христа взяла,
З ним на Йордан поспішала.
„О чирчики, богослови,
Схрестіт, схрестіт сина мого!“
Они-ж его не хрестили,
На престолі положили.
Тай стали-ж в'ни бай думати,
Яке єму імя дати?
Яке дати, таке дати:
Хіба-ж Петром 'го назвати?
А Пречиста не злюбила,
Від престола відступила.
Стали-ж они знов гадати,
Яке єму імя дати?⁴⁾
Яке дати, таке дати:
Хіба-ж Павлом 'го назвати?
А Пречиста не злюбила,
Від престола відступила.
Стали-ж они знов гадати,
Яке єму імя дати?

¹⁾ Від сего слова доповнено з переднього слова до йорданських пісень у вид. »Рускі церк. и нар. коляды и щедрівки« 1873, стор. 34. Те переднє слово починає ся так: »На третій, то є водохрестний свят вечер і на Йордан або водоріци колядують пісні повтаряючи за кождим віршем: »Йордан воду розливає«, і далі u. s.

²⁾ Тут і всюди далі в рукописі і в перводр. Йордан. ³⁾ Отсі два рядки стоять немов титул над текстом; властиво се рефрен. ⁴⁾ Отсей рядок і дальші 4 взято з перводр.; в пізнійшій автографі їх нема.

Яке дати, таке дати :
Хіба-ж Христос 'го назвати ?
Они-ж Христа охрестили,
На ймя Ісус положили¹⁾.
А Пречиста полюбила,
До престола приступила.

Друк. »Рус. церк. и нар. кол. и щедр.« 1873, стор. 34—35.
Початок у перводруку відмінний:

Там на ріці, на Йордані
Пречиста Діва сина купає,
Сина купає, ченців питає :
»Гой ченчики, Васильчики,
Охрестіте сина мого,
Сина мого єдиного«.
Они взяли, не хрестили і т. д.

II.

Гой на ріці, на Йордані
Пречиста Діва Христа купає.
Як купала, вповивала,
У зірниці колисала ;
У зірниці колисала,
У місяці заховала.
Прийшли, прийшли всі Жидове,
Всі Жидове кагалове :
„Гой ти Діво, ти Маріє,
Де ти Христа вай поділа ?“
„Ба я єго не дівала,
У Йордані заховала“.
Пішли Йордан в'ни спускати,
Христа Бога в нім шукати ;
Увесь Йордан ізшукали,
Христа Бога не спіймали.
„Гой ти Діво, ти Маріє,
Де ти Христа вай поділа ?“
„Ба я єго не дівала,
У пшениці заховала“.

¹⁾ В перводр. сих двох рядків нема.

Пішли Жиди лани жати,
Христа Бога в них шукати;
Усі лани позжинали,
Христа Бога не спіймали.
„Гой ти Діво, ти Маріє,
Де ти Христа вай поділа?“
„Ба я єго не дівала,
У темний ліс заховала“.
Пішли Жиди ліс рубати,
Христа Бога в нїм шукати;
Усі ліси до пня стяли,
Христа Бога не спіймали.
„Гой ти Діво, ти Маріє,
Де ти Христа вай поділа?“
„Ба я єго не дівала,
У зірниці колисала;
У зірниці колисала,
У місяці заховала“.
Стали Жиди з книг читати:
Мусїв місяць Христа дати.
Ти місяцю, гой ти змінний,
Дав ти Христа на невірних!
А в'ни єго зараз взяли,
На тяжкії муки дали:
Всяке древо в пушки били,
Нї одно ся не приймало.
Лиш червива тая ива
В Бога тяжко прогрішила:
Ізза нігтів кров пустила.
А де тая кровця кане,
Там церковця зараз стане:
Там сам Господь служби служить
За здорових, за недужих,
За богатих, за убогих.
За кроваві Христа ноги,
За кроваві єго руки.
Слава. Христе, ти за муки.

III. (Пойордановець).

Гой ти пане господарю,
В тебе в дворі як у раю :
В тебе верби груші родять,
В тебе дочки в злоті ходять,
В тебе сини в царя служать,
Царівочку собі дружать;
В царя дочку заручили,
Тай до дому пригостили.

Гой ти пане господарю,
В тебе в дворі як у раю :
В тебе воли половії,
В тебе плуги золотії,
В тебе двори все кидрові,
В тебе столи калинові,
На них скати¹⁾ все ляннії,
На них блюда циновії.

Гой ти пане господарю,
В тебе в поли як у раю :
В тебе лани як загаї,
В тебе хліби як Дунаї,
На них жита як жир ситі,
А пшениця як столиця ;
В тебе вівси жубровії
І ячмені золотії.

Гой ти пане господарю,
В тебе в колі як у раю :
В тебе коні все турецькі,
В тебе зброї все стрілецькі,
В тебе воли як стодоли,
А корови як бороги,
В тебе вівці гори вкрили,
В горах зруби без рахуби.

Гой ти пане господарю,
В тебе в скринях як у раю :

¹⁾ Скати — обрусн. *Прим. перводр.*

В тебе скрині кованіі,
В них червоні не браніі;
В тебе шуби соболеві,
Горностаї королеві,
А жупани як у пана,
А контуші всі в кожусі.

Гой ти пане господарю,
Щасть ти Боже із Йорданом,
І з водицев із царицев,
З усім домом, з усім двором,
І с твоєю дружиною,
І с твоєю челядкою,
І с синами соколами,
І з дочками як чічками.

Господарю як королю,
Щасть ти Боже з усім двором,
І с челядков богатою,
І с худібков рогатою,
І з рілями і з ланами,
І с сусідми і с панами,
І з Господом Христом Богом,
На здоровле на літ много!

Дай Боже! Що ми казали, аби то так стало
ся! І вам і нам, і сему щасливому двору, і всему
миру посполу! Най вам святить ся, веселить ся
святая іорданська вода, як нині і в рік, і від
року в рік, і на цілий вік! Дай Боже!

Друк. Рус. церк. и нар. кол. и шедр. 1873, стор. 37—40.

УІІІ. МАЛАНКА.¹⁾

А. Наша Маланка дністровая.

Передне слово.

Наші праотці, доки ще поробили їх хрестіянами, то вірували у одного лиш Бога, у святого Прабога вседержителя, творця неба і землі. А мав він, казали, чотири сини і п'яту доньку, матір нашу

¹⁾ Сим спільним титулом обіймасмо два циклі пісень, незвісно коли написані Ф—чем і заховані ось у яких рукописах: I) в рукописній книзі коляд і щедрівок, що була описана висше (стор. 604) і вся, крім Маланки, репродукована в попередній групі. Маємо тут а) цикл «Наша Маланка дністровая» з передмовою, б) Вінчоване до Маланки і в) Пляшованец до Маланки; II) в зошиті оправленім у бронзовий папір (більше 4-о, 30 карток, з них перша, шеста і 3 остатні порожні, на другій титул: в горі зірка над шівмісяцем, намальована червоним, далі «Наша Маланка дністровая» — (слово «Маланка» також писане червоним); маємо тут а) передмову, б) цикл пісень той сам що в рукоп. I під а), до него без окремого титулу долучено віршу ту саму, що в попереднім рукоп. поміщена під б); далі під тит. «Ой дай Боже», йдуть 3 пісні святавечірні (ті самі, що надруковані у нас висше під ч. IV, VII, VIII стор. 638, 640), далі колядка та, що надрукована у нас висше між застільними під ч. II, B (стор. 637) і йорданська пісня J., див. висше стор. 650, а в кінці в) Пляшованец до Маланки. В кінці III) в зошиті (мале fol. 20 карток, з них остатні 3 порожні на першій титул): зоря над місячним серпом, «Ти Місяцю, ти Королю! Красна Маланка е с Тобою! Трицять и дві пісни маланочні и русалні руского народа. Во честь и славу сму зібрав и зладив Ю. Фелькович». Всі три рукописи — власність Рускої Бесіди в Чернівцях. Оба ті циклі видав 1894 р. О. Маковой у тижневнику «Неділя», літературний додаток до «Буковини», ч. 33, 34 стор. 257—272.

Землю, котру также Ладов святів звали. А ті чотири сини були: перший Ад, другий Яр, третій Рай, а четвертий Мир, межі котрих отец царство своє поділив, і то так: найстарший син Ад або Гад дістав преспод, потемок, студінь і зиму, за що єго також Змиєм, Пеклом, Чортом, Бісом, Дивом і Злим звали і всі єго бояли ся, за що він дуже і на вітця і на братів і на сестру свою ворогував і їм, де лиш міг, усяку пакість творив, за що єго отець предвічний відрік ся і прокляв, і лиш ті решта три за синів своїх уважав.

А ті решта добрі три братя були собі як оден і орудували світлим сонечком, для чого їх і Білобогами звали. Найстарший, Хорош або Яр, з котрого опісля зробили Юрія, орудував весінним сонечком; середущий Рай, Рій, Грім, Церун, Купало, Воян, с котрого опісля зробили Івана, орудував літнім сонечком; а наймолодший Лад або Мир, з котрого опісля зробили Дмитра, орудував осінним сонечком, найслабшим з усіх, для чого єго також Безсилчиком звали, з котрого Безсилчика опісля Васильчика зробили. А саме сонечко звали Війтом або Світовидом і образували єго яко рицаря-богатиря у золотім шеломі на голові, сїм мечів при боці а осмий у праві руці, об'їжджающо[го] землю білими як сніг кіньми.

А Земля-Лада, приповідали, мала двоє дїтїй: одного сина і одну доньку. Син звав ся Король, Радогість, або Князь Місяць, а донька Весна або Маяна, з котрої опісля зробили Малану або Маланку, а то для того, що була усему світу мила і єго цвітами і зеленим листом-маєм уквітчала. Але-ж бо і се було лихому вуйкови Змиєви заздрісно, і для того завзяв ся він на нашу Маланку, аби ю у своє царство під землю дістати.

Як се єму вдало ся, як легкодумний змінник-Місяць свою сестру лишив, як родичі нерозеудну дївчину забули, і як нарешті первий¹⁾ брат Безсил-

¹⁾ Так первісно, потім оловцем поправлено: старший.

чик¹⁾, підбувше у Яра чи то у силу²⁾, свою заручену і нарічену сестру з Змиевої чи то зимової неволі слободив і з нев вітак подружив ся, — се все опіває отея наша маланочна коляда, матбути найкраща, котра нам по наших праотцях лишила ся. Бо у вісім день по празднику Коляді, то єст праздникови Лада-Мира³⁾, святкували наші праотці і праздник Маланки, то єст з зимової чи то змиевої неволі визволеної весни. А святкували той красний і веселий праздник так :

Котре найкраща і найчестніща дівчина перебрала ся за Маланку, оден парубок за Василя (Чильчика), другий за Короля (Місяця), а третій за Діда-Змня з білов та довгов бородов. Маланка мала зірницю (звізду) на чолі, була прибрана у самі цвіти і мала з собов три подружечки з рожевими деревцями, котрі подібно, як она сама, були прибрані. Василь (Чильчик) був перебраний за ратая (оратаря), с чепигами або з серпом у руках ; а Король з новим місяцем на чолі, а яко мисливець з сагайдаком і луком. Решта ледінів була то за плугатарів то за мисливців перебрана ; плугатарі ввели з собов вола або барана, мисливці оленя або сокола, а Змий-дід нарешті, убраний в буйволову шкіру і оперезаний гадюками, водив з собов тура або цапа, мав велику косу у руці і три гробарі з рускалями за поплічників.

Так ходила Маланка хата від хати. Дружина співала за музиков маланочної коляди, а сама Маланка похожала по світлиці і поралась яко домаха, але робила кожду роботу встріть, а то на памятку, що була у Змня невілницева, де мусіла кожду просту служку роботу робити, до котрої не мала ані зручності, звичайно яко царска дочка, викохана у гараздах, ані также⁴⁾ охоти, звичайно яко бранка і невілниця.

¹⁾ Оловцем перечеркнено »Без« і поправлено на »Силчик« і в скобках додано : (Чильчик). ²⁾ Отеї слова від »підбувше« в рукоп. перечеркнено. ³⁾ Слова від »то« в автогр. перечеркнені оловцем і в перводр. пропущені. ⁴⁾ Слова від »ані зручності« до »также« в автогр. перечеркнені і в перводр. пропущені.

Але не вело се ся так, як тепер ведет ся, що приберут якого там небудь свистуна-збиточника за Маланку і водят ся з нев п'яні хата від хати, аби господареві збитки робити і у єго домі таку нехарь виводити, що бридко навіть і слухати, не то що дивити ся на таке!...

Бо кождий честний нарід чтит і шанує первовіцкі свої звичаї і обичаї. Німці, на примір, уберают на святій-вечер ялинове деревце, пускают на русалні свята вінки по воді і так далі. Але се ведет ся у них торжественно і звичайно, не так як у нас, де без бридких збітків нічо обійти ся не може, і то таких, що порядні господарі і Коляди і Маланки і Зельмана і Рос-ігор гірше боют ся, як якої напасти.

Для того-ж, рускі ви ледіні: шануйте і не цурайтесь давних наших звичаїв! Але шануйте їх так, як се у других честних народів ведет ся, а буде вам слава, людем честь, по праотцях же наших хорошая память!

О, дай Боже!

Друк. »Неділя« 1894, ч. 33 стор. 257—258. В автографі I) отсе переднє слово виглядає так:

Наші праотці, ще не бувше хрестіянами, вірували в одного Бога-вседержителя, і звали єго Прабог. А Прабог, казали, мав одну доньку, Ладу-Землю або Царицу-Водицу, і два сини: одного доброго, а другого злого. Того доброго називали Лад, Царьогонь, Світ, Світовид, Білобог, Дажбог, Хорош, Доброгість, Радогість і так далі, а того злого Змий, Зима, Смок, Ад, Гад, Пек, Пекол, Біс, Чорт, Чортовид, Ворог, Див і так далі. Лад орудував світлом, теплом, літом, усим добром, а Ад потемком, студенев, зимов і усим лихом, ворогував на свого брата Лада і творив єму яку лиш міг пакість, а то з ненависти, зависти і злости за того, що отец Прабог дуще любив Лада і єму дочку свою Ладу за сопругу дав, а Ада-Змня не тільки що без пари лишив, але го ще до того і в пекло, Пресподне, нетрудне зав-

дав. Для того-ж і жили оба брата у вічному ворігстві і боролись уставично з собою: світло с потемком, тепло з студенев, літо з зимов.

А Лад з Ладов, приповідали наші праотці, мали также два сини і одну доньку. Найстарший син звав ся Лад-Сонечко, молодший Король-Місяць, а донька звала ся Весна-Маяна. Але Лад-Сонечко, котрий, як-же і его отец. в одно з своїм лукавим вуйком Змиєм-Зимов боров ся, ділав трояко: перший раз яко Безсилчик, то ест: зимове, слабе, молоденьке сонечко, ніби то малий хлопчик: вітак яко Силчик, то ест весіinne, дуже сонечко, ніби то парубок, поборовший зиму; а нарешті яко Велесилчик, то ест сонечко у найбільші свої силі, ніби то муж і царь всего світа. Для того-ж і образували его яко узброєного рицаря на білім кони, Силчика яко ратаря-плугатаря с плугом і волом-Баланом, а Безсилчвка яко малого хлопчика без зброї. Силчика призывали опісля Чильчиком і Васильчиком, а Маяну-Маланов або Маланков.

Але воріг Змий-Зима або поганий царь завзяв ся, нашу Весну-Маланку під землю у своє царство дістати, і чатував на ню, як піснь каже, під водою, аж доки лукаву свою думку не з'їстив. Як се ему вдало ся, як легкоумний змінник Місяць свою сестру лишив, як родичі нерозсудну дівчину забули, як она у Змиєві неволи бідувала і як нарешті старший брат Силчик (Чильчик-Васильчик) свою заручену і нарічену сестру з Змиєвої, чи то зимової неволі виратував і з нев вітак подружив ся, се все розказує і малює отся наша маланочна коляда, матбути найкраща, котра нам по наших праотцях лишила ся. Бо у вісім день по празднику Ко-Ладі святкували они і праздник Маланки, перебравше одну дівчину за Маланку, одного парубка за Чильчика, другого за Місяця, третого за Змя-дїда „з заліжною бородою“, а решту дівчат і парубків за поїзд Маланки, Чильчика, Місяця і Змя, і ходили так хата від хати.

У хаті співав поїзд маланочної коляди, а сама Маланка похожала поважно по хаті і порала ся яко домаха, але робила кожду роботу вєтрить (на вивороть), а то на памятку, що була у Змиа невилнищев, де мусїла кожду просту роботу робити, а то не на наш, людзкий, але на Змиєвий, нашему зовсїм противний і поперекручований лад. Але не вело се ся так, як тепер ведет ся, що переберут якого там небудь свистуна-збиточника за Маланку, і водят ся з нев пянї хата від хати, аби господарєви збитки робити і у єго дому таку пакість і нехарь виводити, що сором навіть і уповідати, а вело ся торжественно і звичайно, так як і нинї кождий честний нарід свої старовіцкі звичаї і обичаї шанує. Робім і ми так, а буде нам честь, а нашим праотцям слава!

Як причинки до Ф—чевих мітольоґічних комбінацій подаємо тут його родоводи та виклади нїби то старих славянських богів, що находять ся записані на двох піваркушах (тїлько з одного боку, писано по части пером, по части оловцем, без дати), власність Руської Бєсїди в Чернівцях. Нумерація наша.

I. Бог, Прабог, Вседержитель, Сварог (вічная премудрость).

Лада, Золотая паня, Золотая баба (вічная любов).

Їх син Лад (гармонїя), Жив, Даждбог (мир), Сварожич (війна), Сонце, Хорс (хорошість), Місяць-Король, Перун (добрий вогонь, царь-вогонь), Радогость (вічна світлость, животдавня сила).

Лада (дочка божя)

Жива (звїзда, з дитинов, яблуком)

Моряна (море, вода), Цариця-водиця (вічная Матерія, матїрь, живоносна сила).

Їх сини: Яровит (війт, вожд), Весна (Юрій), Молодість, Свіжість, (Жив), Лель (Лад), війна. Ругїєвит (7 голов), Руєвит, Груєвит, Грїєвит, Полель (Купало, Літо), Мужество, Велес-влник (7 мечів), Порєвит, Борєвит (зима), Бурєвий, Мир (Дмитрій).

II. Бог вседержитель або Прабог або Сварог.

Весна:	Літо:	Зима:
Ладо або Жив або Дажбог або Сварожич або Хорс-Сонце (Сі- яне).	Перун або Грім Вогонь (Зберане).	Див, Чорнобог, Змий, Студінь. (Приготовлене).

III. Парабрама-Перун.

Бог-Прабог-Сварог-Житель-Царь, держитель-вседержитель,

має двох синів:

А. Сварожич-Хорс-Сонце і Місяць-Перун-Вогонь (теплота)-Дажбог-Радган (?), Світовид (4 голови).

(ж.) Морена-Зоря-вода. Діва.

Б. Див-Змий, Студінь, темнота неплодна.

(ж.) Дивана. Стрілці 4 лица. Кінь.

має трьох синів:

А. Ладо-Яровий, ясінний = Світло. Дух. Жив.

(ж.) Лада-Земля. Матерія. Жива. Колос, яблуко, цвіти, людей, 23/5—24/6.

Б. Ладо руевий, Вогонь, літний, руйний, 7 голів, 7 мечів, 23/6 Перун, Літниця.

В. Ладо Поровий, 4 голови, 5-та на груди, без лютици.

Wintersonnenwende. Колядо. Різтво.

Frühlingsnachtgleiche. Ярило, Юрій, великдень.

Sommersonnenwende. Купало, Зелені свята.

Herbstnachtgleiche. Мирган. Дмитро.

Маланка.

1.

Ти Місяцю, ти Королю,

Красна Маланка є с тобою;

І с тобою і з собою —

Ясная зоря над головою.

Ти Місяцю, Яре-Яре,
Красна Маланка с тобов в парі;
Бо ваша пара паровита,
У васильки оповита.

Ти Місяцю-срібнороже,
Тобі є ради сніпки в стозі,
Снопи в стозі, воли в возі,
Веселі гості у дорозі.

Ти Місяцю, Царю, царю,
Красна Маланка с тобов в парі,
Бо ваша пара того годна,
Маланочка сестра одна.

2.¹⁾

А ти, Маланко, Маланочко,
Царь-Сонечка світлая дочко,
Ще й цариці, ще й землиці,
Сколисана у зірниці.

А ти, Маланко дністровая,
У тебе личко с коровая,
У тебе ручки як з лелії,
У тебе ніжки як біль білі.

А ти, Маланко-веселичко,
У тебе місяць тай на личку,
А на чолі ясная зоря,
Ще й скупана в синім мори.

А ти, Маланко, Ладо-Ладо,
У короля тобі ради,
А у царя в гусли грают,
Мисливців ся надівають.

3.

А учера із вечера
В срібні труби затрубили,

¹⁾ Нумеровано розділи тільки в автографі II і в перводруку.

Затрубили ба й на лови
На мисливців а в¹⁾ діброву.

О, сестричко Маланочко,
Пусти в стрільці на годиничку!
На годину, ба й на другу,
Бити тура с темного луга!

Ти Місяцю-брате, брате,
Не лишай мене саму в хаті!
Бо наша хата без коровая,
А моя слава золотая!

О, сестричко Маланочко,
Пусти в стрільці на годиничку!
На годину, на чотири, —
В срібні труби затрубили!

4.

Ти Місяцю срібнорогий,
Не йди від мене молоді!
За ворота вітер вів,
С чола мені зорю звів!

О, Маланко, Маланочко,
Пусти в стрільці на годиничку!
На годину, ба й на другу,
Гнати тура с темного луга!

Ти Місяцю, брате рідний,
Не йди від мене як негідний!
Поганий царь під водою
З зелісною бородою.

О, Маланко, ти сестрице,
Не йди по воду до водиці!
Маєш меди, маєш вина...
Я ся верну скоро днина!

¹⁾ Автогр. I: у.

5.

А Маланка не слухала,
Золотії кінви взяла,
Та й пішла в'на без стежечки
На дністровії бережечки.

Наша Маланка дністровая
Дністровую воду брала,
На камени ноги мила,
Тонкий рантух замочила.

Повій, вітре буйнесенький,
Висуши рантух тонесенький!
Повій вітре з Красно Іля,
Висуши рантух як біль білий!

А ще й вітер не повіяв,
Маланочку в воду звіяв...
А під водов царь поганий,
Сім рік¹⁾ жде вже на Малану.

6.

О, Маланко, Маланочко,
Посажу тебе в теремочку,
Кидровії кросна ткати,
Сріблом, золотом вишивати!

О, ти царю, ти поганий,
Не будут твої кросна ткані,
Не будут твої шитя шиті,
Не будут твої кидри вкриті!

О, Маланко, Маланочко,
Посажу тебе у садочку,
Будеш пасти качку, качку
На зеленім мачку-мачку!

О, ти царю, ти поганий,
Не будут твої кросна ткані,

¹⁾ В автогр. I: Чатус.

Не будут твої шитя шиті,
Не будут твої качки ситі!

7.

О, Маланко, тинец-тинец,
Посаджу тебе в челядинец,
Челядинец замітати,
Срібні блюда помивати.

О, ти царю, ти поганий,
Не будут твої кросна ткані,
Не будут твої качки ситі,
Не будут твої блюда миті.

О, Маланко-веселице,
Посаджу тебе у світлиці
Павянії вінці вити,
Ще й позлітков золотити.

О, ти царю, стрію-Змию,
Павянії вінці я пошию,
Ще й подуну позолотов,
Але стрільцям на охоту.

8.

А учера із вечера
Рушили стрільці ба й на тура;
Тура гнали, та не вбили,
Ще й Змий-царя роздрочили.

Ти Місяцю, ти Королю,
Не гони тури по діброві,
Бо в мене тури дорогії,
По чотири золотії.

О, ти царю, ти поганий,
Тепер ся битя з собов станем,
Ні за тури, ні за дрочку,
А за сестру Маланочку.

Ти Місяцю, ти Королю,
Не гони тури по діброві,

Бо в мене тури ярі, ярі,
А Маланочка моя пара!

9.

А учера із вечера
Бив ся король з Змиєм-царем
На зелізнім току, току,
Та ні в жарти та ні в дроку.

Ти Місяцю, ти недруже,
Держи ся тепер дуже, дуже,
Бо у тебе шелем златний,
А у мене меч булатний.

А учера із вечера
Бив ся Король з Змиєм-царем;
Король махнув — не поброїв,
Змий-царь махнув — перекроїв.

Ти Місяцю-перекрою,
Не гони тури по діброві,
Бо в мене тури дорогії,
По чотири золотії.

10.

А учера із вечера
Наша Маланка шовком шила,
Шовком шила, сріблом ткала,
До батечка¹⁾ в дари слала.

Батько-ж дари не приймає,
Маланки ся відрікає:
В мене Маланка царска дочка,
Не Змиєва челядочка.

А учера із вечера
Наша Маланка шовком шила,
Шовком шила, сріблом ткала,
До ненечки в дари слала.

¹⁾ В автогр. П і в перводр. батечка і зараз далі бадько.

Ненька-ж дари не приймає,
Маланки ся відрікає:
У мене дочка не шваля-ткаля,
А з Василем зарученая.

11.

А учера із вечера
Наша Маланка шовком шила,
Шовком шила, сріблом ткаля,
До братчика в дари слала.

Ти Місяцю-брате, брате,
Не дай ти мені пропадати,
Не дай ти мені шовком шити,
Золоті блюда в Змия мити!

О, ти сестро, ти небого,
Не слухала-єс слова мого:
Твої-ж дари не приймаю,
Ще й тебе¹⁾ ся відрікаю.

О, горечко-ж моє, горе!...
Злетіт лебеді, з моря, з моря,
Тай порадьте, лебедочки,
Бідну-ж мою головочку!...

12.

А учера у сім часі
Наша Маланка вмивала ся,
Аж пливе лебідь долів водою,
Їму косиця за головою.

О, Маланко, Маланочко,
Відгадай мені загадочку:
Котре зіле всі люде знають,
В неділю рано засівають?

О лебедю, лебедочку,
Не трудна твоя загадочка;

¹⁾ В автогр. II і в перводр. На віки тя.

Котре-ж бо зіле в світі гоже,
Як мая рожі? — О, милий Боже!...

О, Маланко, Маланочко,
Не вгадала загадочку;
Одно лиш зіле ввес мир знав,
Васильчиком називає.

13.

А учера із вечера
Наша Маланка шовком шила,
Шовком шила, сріблом ткала,
До Василя в дари слала.

О, чильчику, Васильчику,
Посію тебе в городчику,
Буду тебе шанувати,
Тричи на день поливати.

А с чибричку кіля бити,
Бервіночком городити,
В неділю рано промикати,
За русу косу затикати.

Ще й притулю до сердечка —
Лиш ратує мя, Василечку,
Бо лихий царь під водою
З залізною бородою.

14.

Лежит Василь долів личком
В городчику під зілечком,
Лежит, лежить та й думає,
Що робити тепер має?

О, ви стрільці ловці, ловці,
Порадьте-ж мої ви головці:
Чи з лихим ся царем брати,
Чи йти в поле, та орати?

О, чильчику-Васильчику,
Чотири мечі на клинчику,

Та ще й шелем золочений,
Васильками уквітчений.

О, чильчику Ладо, Ладо,
Якої-ж тобі ради, ради?
У тебе рада получена:
Маланочка заручена!

15.

А учера у сім часі
Наша Маланка купала ся,
Аж пливе лебідь долів водою,
Їму косиця за головою.

Відки, відки, лебедочку?
Від Василя, Маланочко!
Що за Василь, лебедочку?
А царський син, Маланочко!

Що він діє, лебедочку?
Оре, сів, Маланочко!
А чим, а чим, лебедочку?
Мечем, мечем, Маланочко!

Та лиш самий, лебедочку?
Ба з стрільцями, Маланочко!
А з якими, лебедочку?
А с царськими, Маланочко!

16.

А учера у сім часі
Наш Васильчик воли пасе,
Аж пливе лебідь долів водою,
Їму косиця за головою.

Відки, відки, лебедочку?
Від Маланки, Василечку!
Що в'на діє, лебедочку?
Жемчуг сів, Василечку!

За ким, за ким, лебедочку?
За Василем, Василечку!

А за котрим, лебедочку?
Тобов самим, Василечку!

Чи по воли, лебедочку?
Ба в неволи, Василечку!
Казав їй Змий качки пасти,
Ще й зелізний кужіль прясти.

17.

А учера із вечера
Пасла Маланка ба й качура,
Та й пасучи загубила,
Шукаючи заблудила.

Заблудила в чисте поле,
Аж там Василь сів, оре,
Аж там Василь оре, плужит,
За Маланкою вельми тужит.

О, чильчику, Васильчику,
Посію тебе в городчику,
Буду тебе шанувати,
Тричи на день поливати.

А с чибричку кіля бити,
Бервінчиком городити,
В неділю рано промикати,
За русу косу затикати.

18.

А учера із вечера
Зберав Василь стрільців сила,
Та ні на гир, ні на лови,
Ні на тури у діброву.

О, ви стрільці молодії,
Чи маю на вас я надію?
Бо з Змий-царем трудна справа...
Щоб не пропала моя слава.

О, чильчику, Ладо, Ладо,
Якої-ж тобі слави треба?

У тебе слава получена :
Маланочка заручена.

То-ж беріт, хлопці, луки в руки,
Та й підемо на прилуку,
На прилуку придученую
За Маланку зарученую.

19.

А учера із вечера
Бив ся Василь з Змиєм-царем.
Що Змий махнув — рука ввяла,
Василева-ж перетяла.

О, ти Змию, ти поганий,
Не будут твої кросна ткані,
Не будут твої блюда миті,
Не будут твої качки ситі!

Ти Василю, ти лукавий,
Позбавив-єс мя мої слави!
Ні Маланки, та ні долі,
Та ні віка, та ні волі!

О, ти царю, о, ти Змию,
У твоїх тирбіх руки мию,
А твойов костев стріли перю
А твойов¹⁾ славов землю стелю!

20.

А учера у сїм часї
Наша Маланка чесала ся,
Чесала ся, вквітчала ся,
Васильчика сподівала ся.

О, чильчику, Васильчику,
Посїю тебе в городчику,
Буду тебе шанувати,
Тричи на день поливати

¹⁾ В автогр. П і в перводр. свойов.

А с чибричку кіля бити,
Бервінчиком городити,
В неділю рано промикати,
За русу косу затикати.

А раненько ще й в неділю
З Васильчиком в церьков піду
Під павяний вінец, вінец,
На золотий на перстінец.

21.

А ти, пане господарю,
Пусти в світлицу¹⁾ нашу пару,
Бо в нас Маланка не вкраджена,
Попід сонце проваджена.

А в тебе двори як столиці —
Пусти Маланку у світлиці,
Бо в'на була в Змия, в Змия,
Всю роботу переймила.

Бо в нас Маланка не вкраджена,
Попід місяць проваджена,
Як помие, помалює,
То й сам царь ся задивує.

Бо в нас Маланка не вкраджена,
По під зарю проваджена,
По під зарю проваджена,
З Васильчиком заручена.

Вінчованє до Маланки.²⁾

А ти, пане господарю,
В тебе в дворі як у царя:
В тебе стелі все кидрові,
А помости маймурові,

¹⁾ В автогр. П і в перводр. світлиці. ²⁾ Сей титул тільки в автогр. I.

В тебе стіни мальовані,
Сріблом, золотом цвітковані.

А ти, пане господарю,
В тебе в кліти як у царя :
Куда станеш — усе скриня,
Куда глянеш — кармазини.
А від мирси, від хрустали
Всі ся гряди повгинали.

А ти, пане господарю,
В тебе в скринях як у царя :
Усі в срібло кованиї,
В них червонні не бранії,
В них жемчуги не кивані,
В них коралі не вберані.

А ти, пане господарю,
В тя подвіре як у царя :
Куда станеш — кошарочка,
Куда глянеш — отарочка ;
Куда станеш — все стодоля,
Куда глянеш — божа воля.

А ти, пане господарю,
В тебе стайні як у царя :
В тебе коні все турецкі,
В тебе воли загорецкі ;
В тебе коні в сріблі дзвоня,
В тебе воли від короля.

А ти, пане господарю,
В тебе лани як у царя :
В тебе лани як загаї,
На них жита як дунаї,
На них жита як жир ситі
А пшениця як столиця.

А ти, пане господарю,
В тебе жона як у царя :
Бо де ходит, жемчуг сходить,
А де ступит, село купит,

Вогонь¹⁾ кладе — злот хрест найде,
По воду йде — вина несе.

А ти, пане господарю,
В тебе чада як у царя:
В тебе сини як королі,
Чи до зброї, чи до волі,
А як старший зберает ся,
Бендер-місто здрегаєт ся.

А ти, пане господарю,
В тебе дочки як у царя:
Сидя собі у світлиці,
Та леліют як зірниці,
Співаночок співаючи,
С павян-пюрців вінки вючи.

А ти, пане господарю,
В тебе челядь як у царя:
На них шуби собольові,
А сорочки рантухові,
А чобітки сріблом куті,
Всі в бервінку та у руті.

А ти, пане господарю,
Щасть ти, Боже, на всю цару!
Куда глянеш — всі ся клоня,
В церков ідеш — в дзвони дзвоня.
С церкви ідеш — в гусли грають,
Три королі пострічають.

Господарю як королю,
Щасть ти, Боже, з усим домом,
І с челядков богатою,
І с худібков рогатою,
І з Господом святим Богом,
На здоровя, на літ много!

Друк. Неділя, дод. до Буковини, 1894, ч. 33 стор. 361—362.

¹⁾ В автогр. І: Огонь.

Пляшованец до Маланки.

Наша Маланка задністровая :
Лиш скрипа рипа — она гуляє.

Наша Маланка як та зазуля :
Лиш скрипа рипа — она вже вчула.

Наша Маланка всім людям мила :
Та ще би краща, коби не пила.

Кварта горівки на сніданечко,
А друга кварта до подушечки.

Ї-ж подружечка так як і она :
Брови як в гуски, рот як в ворони.

А братчик Місяць парень за себе :
Загубив торбу, летючи з неба.

З неба летючи, як чміль гудючи,
На полюванє с котами йдучи.

А наш Васильчик напередовец :
Украв в сліпої пів-сороковец.

Сліпа-ж узділа — заверещала :
Коби був просив, була бих дала !

А наші стрільці завзяті много :
Заяц с капусти, а в'ни у ноги !...

А наші орці годні молодці :
Орали мівко, вродив ся дїтько !

А наш Змиїско добрий дїдиско :
В усіх питає, чи корчма близко ?

А Баба-Яга летить як шибя,
Кочує веслом оперед себе :

О, діду, діду, що ти гадаєш ?
Сидиш у корчмі, штанів не маєш !

О, тихо, бабо, та не торкоти!
Маєш міх клоча, штани ми вплети!

Та я тут зараз такі сплету ти,
Що не понесеш, пустий ти труте!

А дома, стрію, головку змию
Та гайда на піч, дурний ти Змию!

Друк. Неділя, дод. до Буков. 1894, ч. 33 стор. 364.

Б. Ти місяцю, ти королю!

1. Гой в суборі.

Збором на море, Боже, ідемо,
Ясну зорю з собов ведемо,
Гой та не зорю, та не зірничку,
А Маланочку та й на водичку.

Не на водичку, на сине море,
Там Маланочки ясні двори,
Там ї світлиці все з веселиці,
Там ї тереми все жемчужневі.

З раю до гаю, Боже, ідемо,
Божего сина з собов ведемо
У єго двори, в єго покої, —
Ясний 'му місяць над головою.

А він сам молод сонечком сходить,
Сімсот молодців королем водить,
В океан-мори личко вмиває,
На лелій-ложи припочиває.

А в него коні всі в крилця дзвоня,
Всі як біль білі, всі сімсот в сріблі;
А в него слуг сім, сім сотень стрільців,
В ясных шеломах, всі в мечі дзвоня.

Сполон на поле, Боже, ідемо,
Світлу пару з собов ведемо,
Семисилчика з Маланочкою,
Місяць і зоря над головою.

2. Як Дух божий!

З нащада світа не бі нічого,
Окрем Прабога, Бога одного;
Спочиває-ж він на трьох голубах,
А три голуби на райскім дубі.

Чи дуб, чи явір, чи осиночка,
Райске деревце — Змий корінь точить:
Рви ся, вали ся, райске ти древо,
Не буде с тебе церков рублено!

Гой подув Господь Духом в началі,
Світло сійнуло, небо ся стало,
І теплоточка з божего личка,
І веселичка з божего очка.

І рече Господь: Ти моє чадо,
Ти єси син мій, ти моє Ладо,
Ти єси мій Даждбог, мій Велесилчик,
Первен з начала, сам Семисилчик!

І будеш сонцем світ об'їжджати,
Ясен як місяць мір освіщати,
І синим небом деревце вкриєш,
В Змиєвих кривих ручки умиєш.

Гой бо Змий-Пекол, ворог проклятий,
Хоче ми царство й силу узяти;
Ти-ж 'го походиш, ти-ж 'го побореш,
Волом-баланом всю землю з'ореш!

3. О Прабоже!

Збором на море, Боже, ідемо,
Жертву з дарами тобі несемо,

Оперед нас ся проскур кочав,
Твоїм путем нас, Боже, провадить.

А твої пути зорями куті,
А твої ніжки всев земель вбуті,
А твої ручки правду тримають,
Правдойов твоюв світ повертають.

З раю до гаю, Боже, ідемо,
Райске деревце з собов несемо,
Гой то деревце в гору ся вило,
Голубим щитом голубо цвило.

Гой а ми, Боже, тебе благаем:
Благослов наше деревце з раю,
Аби ся вило, голубо цвило,
Райскі яблучка сивно зродило.

Сполом с полоном, Боже, ідемо,
Два короваї з собов несемо,
Як сонце ясні, як місяць красні;
Благослов, Боже, би були щасні!

Два короваї, пшеничка з медом;
Благослов, Боже, з синого неба!
Аби ся гори нам отворили,
Аби ся поле полоном вкрило!

4. Ще й з Любойов!

Гой подув Господь по щиту-гору,
Вкрило ся небо зорев та зорев;
Гой то не зоря, то Маланочка,
Прабога чадо, Прабога дочка.

Гой ти Маланко, Ладо і Люба,
Два три голуби на явір-дубі,
Гой най добудуть живного твору,
Гой з під явора, з під русла моря!

Гой то не явір, то звіздоношец,
Даждбог мій, Ладо, мій Животрожец;

На руслі моря біле каміне,
А під камінем живне коріне.

Гой а на дубі два-три голуби,
В'ни с під коріня камінь добудуть,
А з камінчика церківця стане;
В неділю рано землю огляну.

Гой бо в неділю сонечком зйду,
Сьвіт оглядати в неділю прийду,
На трьох голубах на яворочку,
Моя ти Ладо, моя ти дочко.

В неділю рано землю огляну,
А Маланочка до слюбу стане,
З Велесилчиком зарученая,
Ще попід зорю проважена!

5. Гой учуй нас!

Збором на море, Боже, ідемо,
Чорного тура з собов ведемо,
Оперед нас ся проскур кочає,
Там она стане, де Бог гадає.

Стане-ж в'на, стане, на райских дверех
В божих світлицях, в божих тереміх;
Божі тереми під короваєм,
Боже деревце в рай ся хияє.

А ми до раю з гаю ідемо,
Чорного тура з собов ведемо.
Бо чорві тури — Змиеві слуги,
Перевернули всі божі луги.

Ще й божий явір, деревце з раю,
Перевернути, Боже, гадають,
Боже деревце, Малани рожі,
Не поможи їм, сине ти божий!

Сполом с полоном, Боже, ідемо,
Чорного козла з собов ведемо;

Чорнії кози вороги божі,
Гой перенесли Малани рожі.

Гой ми-ж бо, Боже, Даждбога слуги,
З'оремо луги в золоті дуги,
Ще й синим пюрцем їх заволочим,
А Даждбог кровцев своїов примочить.

6. У началі!

З божого личка впала зірничка,
З тої зірнички стала росичка,
З тої росички голубе море,
А серед моря шкляннії гори.

На шклянних горах шовкові луги,
Обгорожені в золоті дуги,
В золоті дуги, в ясні мечі,
В ясні мечі аж двічі-тричі.

Гой питала ся зоря у моря,
Та кому будуть шкляннії гори,
Шкляннії гори, шовкові луги.
Обгорожені в золоті дуги,

В золоті дуги, в ясні мечі,
В ясні мечі аж двічі-тричі?
Гой будуть они бай Маланочци,
Гой Маланочци, Прабога дочци!

А Маланочка Бога просила:
Скить, Боже, луги твійов ти силов,
Най насажу я ярії рожі,
Ярії рожі — мій милий Боже!

Ще й най засію яру пшеничку,
Й зелене винце на веселичку,
Зелене винце людем на прощій,
Яру пшеничку в церкві на престів!

7. Гий бре море!

Гой питала ся зоря у горя,
Чого руйнуло океан-море?
Гой як же-ж мені ба й не ревіти,
Гой пропадають Прабога діти.

Прабога діти: Прабога синчик,
Даждбог як місяць, як Велесилчик;
Прабога діти: Прабога дочка,
Яснов зорею та Маланочка!

Гой бо у мори, у океані
Гой водворив ся Змий-царь поганий;
А в него слуг три, три буйні вітри,
Три вітри бурі, три буйні тури.

Світ ними зібе, світ ними зожже,
Світ ними трутить, мій милий Боже!
Й шовкові луги в золотих дугах —
Три буйні вітри, Змиеві слуги.

Світ ними зібе, світ ними зборе,
Деревце трутить в океан-море:
Буйними тури, своїми слуги,
В золотих дугах шовкові луги;

Ще й білі рожі — мій милий Боже!
Гой пропадають діти Прабожі:
Прабога синчик: Сім-Велесилчик!
Прабога дочка: Зор-Маланочка!

8. У неділю!

Гой скаржила ся в неділю рано,
Гой скаржила ся наша Малана,
Гой скаржила ся самому Богу,
Самому Богу, отцу Прабогу:

Маю-ж я, каже, буйні луги,
Обгорожені в золоті дуги,
В золоті дуги, в ясні мечі,
В ясні мечі аж двічі-тричі.

Маю-ж я, каже, ярїї рожі,
Ярїї рожі, мій милий Боже!
Маю-ж я, каже, й яру пшеничку,
Й зелене винце на веселичку!

Й зелене винце на шклянних горах,
А Змий поганий на руслі моря,
Гой має слуг три — три буйні вітри,
Три вітри бурі, три ярї тури.

Світ ними трутить, світ ними зожже,
Й ярїї рожі — мій милий Боже!
Й ярїї рожі й яру пшеничку,
Й зелене винце на веселичку!

Світ ними зіжже, світ ними зборе,
Дереvence трутить в океан-море,
Й яру пшеничку в церкві на престів,
Й зелене винце людем на закін!

9. Гой Королю!

Гой а учера та із вечера,
Гой засїв Прабог та й до вечері,
Оперед Богом два-три престоли,
Оперед ними син божий стоїть.

Гой сину, сину, Даждбог, мій сину,
Срібна ти чаша з зеленим вином,
Лиш займи тура с темного луга,
С темного луга Змий-царя слуги!

Гой я не піду, того не зділю,
Кляла Маланка рано в неділю,
Що я ухах ї ярую рожу,
Тура не займу — мій милий Боже!

Гой ти синчику, Велесилчику,
Гой міч-пересїч ти на клинчику,
Лиш займи тура с темного луга,
Гой займи тура, Змий-царя слуги!

Гой я не піду, того не зділю,
Кляла Маланка рано в неділю,
Що я учач ї ярую рожу...
Тура не займу — милий мій Боже!

Гой ти Місяцю, гой ти Королю,
Прожени тура з ярого поля:
А у неділю, в неділю рано,
Сам з Маланкою вас повинчаю!

10. Ладо й Ладо!

Гой ти Місяцю, гой ти Королю,
Красна Маланка, княже, с тобою,
Красна Маланка, голубе море,
Над головою ясна зоря.

Гой Маланочко, гой ти зірничко,
Вмий собі личко божов росичков,
Божов росичков : в неділю рано,
З Велесилчиком до сльобу станеш!

Гой ти Силчику-Велесилчику,
Посію тебе у городчику,
Тай буду тебе та й шанувати,
Тай тричи на день та поливати!

Гой а з чибричку та кіля бити,
А барвінчиком та городити,
В неділю рано та промикати,
За русу косу та затикати!

Гой ти Місяцю, гой ти вівчарю,
Красна Маланка с тобою в парі,
Красна с тобою, красна з собою,
Ясна зоря над головою!

Гой ти Маланко, ти лебедочко,
Гой затич собі та головочку,
В павяні пюрця, в рожеве зіле,
Підеш до церкви рано в неділю!

11. Гой ви стрільці!

Гой а учера та із вечера,
Гой сходив Місяць Королем-Блем,
Розсипав срібло, розсипав злото,
Сам скликав стрільців та й на охоту.

Гой ти Маланко, ти Маланочко,
Гой пусти мене на годиночку,
Гой пусти мене ще і на другу:
Ой гоня тура с темного луга!

Гой ти Місяцю, гой ти Королю,
Не лишай мене на мори долю:
Бо море доля без коровая,
А моя слава зорею грає!

Гой а учера та із вечера,
Схожував Місяць Блем-Королем,
Розсипав срібло, розсипав злото,
Сам скликав стрільців тай на охоту.

Гой ти Маланко, ти Маланочко,
Гой пусти мене на годиночку!
Гой пусти мене та й на чотири,
В золоті труби ба й затрубили!

Гой ти Місяцю, гой ти вівчарю,
Не лишай мене ясну як зарю:
Змий-Царь поганий на руслі моря,
Звіє з чола ми ясную зорю!

12. Лелій зоре!

Гой ти Маланко, ясная зоре,
Красний Всесилчик с тобою-море,
Красний с тобою, красний з собою,
Ясний 'му Місяць над головою.

Гой ти Місяцю, гой ти голубку,
Стоїть винце ти в золотім кубку,
А на клиночку твій міч точений,
А на столі ти колач плетений.

Гой ти Маланко, ти Маланочко,
Посажу тебе в виноградочку,
Та й буду тебе та й шанувати,
З райськими пташки та й вартувати.

Гой а з чи́бричку та кіля бити,
А васильчиком та й городити,
В неділю рано тай проривати,
Во всі церковці у дари слати!

Гой ти Маланко, Море-Морано,
Красний Всесилчик в неділю рано,
Красний с тобою, красний з собою,
Ясний 'му Місяць над головою.

Гой ти Місяцю, ти Велесиле,
Не лишай мене ще й заручену,
Змий-царь поганый на руслі моря,
Звіє з чола ми ясную зорю!

13. Гой ти Леле!

Гой а учера, та із вечера,
Зійшла Маланка яснов зорею,
Сипала рожі, сипала маї, —
Гоя, дівчата, гоя до гаю!

Гой ти Місяцю Велесилечку,
Гой пусти мене лиш на хвилечку,
Гой там дівчата в Зельмана грають,
Най Маланочка в них погуляє!

Гой ти Маланко, ти Маланочко,
Маєш тереми на забавочку,
А за ворота три вітри віють,
З чола ти зорю у море звіють.

Гой а учера, та із вечера,
Зійшла Маланка яснов зорею,
Сипала жемчуг, рожі й барвінчик, —
Гоя, дівчата, гоя на вінчик!

Гой ти Місяцю, Сійбог-Роките,
Пусти на море, ніжки лиш вмити!
Жовтим пісочком не зробю сліду,
Ножечки вмию, до дому піду!

Гой ти Маланко, райская птичко,
Вмиють ножечки вірні служечки;
Змий-царь поганий на руслі моря,
Схопить з чола ти ясну ю зорю!

14. Гой та рано!

Гой у неділю, в неділю рано,
В золоті труби славно заграно,
Ой грали, грали, а все то ловці,
Велесилчика стрільці-молодці.

У них трубочки все жубровії,
На них шеломи все золотії,
А в них снопочок ясних стрілочок,
А через плечі срібний тулочок.

На них шеломи все золочені,
А в праві ручці мечі точені,
А на шеломах вірлові крила,
Тугії луки, все семисилі.

Тугії луки, золоті стріли,
Під ними коні як срібло білі,
Як срібло білі, все семисилі,
Золота грива всю землю вкрила!

Гой ти Місяцю, гой ти Королю,
Не гони тури та по діброві,
Бо в мене тури та дорогії,
Все по чотири та золотії!

Царю ти лютий, царю ти Змию,
У твоїх кривих руки умию,
Не псує ти тури ярії рожі —
Красна Маланка — милий мій Боже!

15. Гой ти доле!

В неділю рано пави літали,
По мори краєм пірця роняли,
А Маланочка за ними ходить,
Павляні пірця в траві находить.

З травиці брала, в рукавець клала,
З рукавця брала, на столик слала;
З столика брала, віночок плела,
Сухозолотом позолотила.

Гой ти віночку, ти мій павляний,
Піду на море в неділю рано,
Чи не вгадає голубе море
Гой Маланочки сужену долю?

А у неділю, та дуже рано,
Наша Маланка віночок брала,
Тай пустила 'го долів бодою:
Вгадай, віночку, мою ти долю!

Гой коли підеш, підеш, не станеш,
Піду до церкви в неділю рано;
А коли підеш кидки по фили,
То в синім мори личко умію!...

Гой ти Маланко, ти Маланочко,
Не пускай морем долів віночки!
Змій-царь поганий на руслі моря,
Звіє з чола ти ясную зорю!

16. Ой та горе!

Наша Маланка зарученая,
Долів водою вінчик пускала,
На камінчику ножечки мила,
Біль-рантушечок тай замочила.

Гой повій вітре ти із Поділя,
Висуши рантух ти як біль білий!
Гой повій вітре та буйнесенький,
Висуши рантух та й тонесенький!

Гой повій вітре та кидки д'горі,
Лиш не звій з чола ясну ми зорю!
Гой ще-ж бо й вітер та не повіяв,
Зорю з Маланков у море звіяв!

А у неділю, та дуже рано,
Море заруло, море заграло,
Бо на дні моря, на руслі моря,
Змий-царь поганий, Змий-царя двори.

А у тих дворах сімсот теремів,
А в тих тереміх Змий-царь студений,
А в него слуг три — три буйні вітри,
Три вітри бурі, три чорні тури.

Повійте вітри та кидки д'горі,
Звійте Маланку до мене в море!
Бо та Маланка зарученая,
Гой до сердечка мого пристала!

17. Гой під морем!

Гой ти Маланко, ти Маланочко,
Посажу тебе у теремочку,
Та на кидрових та кросніх ткати,
Шовком забори та заберати!

Золотом-сріблом ручники шити,
Паволоками все обводити,
Дрібним жемчугом все доокола,
Покривалечка все на престоли!

Підем до церкви в неділю рано,
Коло престола до сльобу станем,
А під ножечки все ручничечки,
Ще й ярі рожі — мій милий Боже!

Гой ти Змий-царю, гой ти студений,
Не буду-буду в твоїх тереміх,
Не будуть твої тай кросна ткані,
Не будуть твої забори брані!

Не будуть твої ручники шиті,
Не будуть твої скамниці вкриті,
Ніже скамниці, ніже престоли,
Ніже я тобі суджена доля!

Ніже у церкві в неділю рано,
Ніже с тобою до сльобу стану,
Ніже в ножечки ти рантушечки,
Ні білі рожі — ох милий Боже!

18. Гой у мачку!

Гой Ладо, Ладо, ти Маланочко,
Посажу тебе та й у садочку,
Посажу тебе в зеленім мачку,
Та будеш пасти зелізну качку!

Зелізну качку, морское стадо,
В шовкових травах — гой Ладо, Ладо!
Вола-Балана на сімсот горах,
Чорного тура в гаях-самборах!

А три стадници на трясавици,
А три голуби на сухім дубі,
Ще й оленечка края-дуная,
Ще й в винограді пташечки з раю!

Гой ти Змий-царю, гой ти студений,
Не будуть твої стада пасені,
Ніже стадници на трясавици,
Ніже голуби на сухім дубі!

Ні білий олінь края-дуная,
Ні в винограді пташечки з раю,
Ні білий Балан на сімсот горах,
Ні чорні тури в гаях-самборах!

Ні твоя качка в зеленім мачку,
Ні Маланочка в твоїх садочках,
Ніже в неділю до церкви піду,
Ні ярі рожі — ох милий Боже!

19. У тереміх!

Ой го́я, моя ти Маланочко,
Посажу тебе в челядиночку,
Мій челядинчик го́й замітати,
Срібнії блюда тай помивати!

В моїх тереміх золоті мости,
А на помостах гості та гості,
Будеш їм меду тай доливати,
Будеш їм білі ліжечка слати!

А мої гості під шеломами,
Підем до церкви в неділю рано,
А під ножечки все ручничечки,
Ще й ярі рожі — мій милий Боже!

Го́й Змию, Змию, царю поганий,
Не будуть твої коверці ткані,
Не будуть твої качки пасені,
Не будуть твої двори метені!

Та ніже твої золоті мости,
Та ніже твої гості та гості,
Та ніже чашки все медовії,
Та ніже ліжка все як біль білі!

Ніже бояри під шеломами,
Ніже до церкви в неділю рано,
Ні під ножечки та ручничечки,
Ні ярі рожі — ох милий Боже!

20. Го́й та море!

Го́й питала ся зоря у моря,
Чого ринуло океан-море?
Го́й якже-ж мені ба й не ревіти?
Го́й пропадають Прабога діти!

Прабога діти, Прабога синчик,
Даждбог як місяць, сам Велесилчик;
Прабога діти, Прабога дочка:
Ясна зоря як Маланочка!

Гой бо у мори, у океані,
Гой водворив ся Змий-царь поганій;
А в него слуг три — три буйні вітри,
Три вітри бурі, три буйні тури.

Світ ними зможе, світ ними зожже,
Світ ними трутить — мій милий Боже!
Й шовкові луги в золотих дугах —
Три буйні вітри, Змиеві слуги.

Світ ними зібє, світ ними зборе,
Світ ними трутить в океан-море:
Буйними тури, своїми слуги,
В золотих дугах шовкові луги.

Ще й білі рожі — мій милий Боже!
Гой пропадають діти Прабожі:
Прабога синчик, той Велесилчик!
Прабога дочка, та Маланочка!

21. Гой та рано!

Гой у неділю, та дуже рано,
В золоті труби славно заграно,
Ой грали, гралн, а все то ловці,
Велесилчика стрільці-молодці.

На них шеломи все золотії,
У них трубочки все жубровії,
На них снопочок ясних стрілочок,
А через плечі срібний тулочок.

На них шеломи все золочені,
У праві ручці мечі точені,
А на шеломах вірлові крила,
Тугії луки все семисилі.

Тугії луки, золоті стріли,
Під ними коні як срібло білі,
Як срібло білі, все семисилі,
Золота грива всю землю вкрила.

На них шеломи все золотії,
Під ними конї як срібло білі,
Під ними конї все в крилця дзвоня :
Підем на лови гой до діброви !

Гой ти Місяцю, гой ти Королю,
Не гони тури та по діброві !
Бо в мене тури та дорогії,
Все по чотири та й золотії.

22. Гой ви тури !

Гой а учера, та дуже рано,
В золоті труби славно заграно ;
Ой гоня тура с темного дуга
Велесилчика вірнії слуги.

Гой ти Місяцю, гой ти Королю,
Не гони тури та по діброві !
Бо в мене тури та дорогії,
Все по чотири та золотії.

Поганий царю з русла ти моря,
В неділю рано тебе поборю,
А в твоїх кривих руки умию,
А свойов-славов всю землю вкрию.

Гой а учера, та дуже рано,
Золоті труби славно заграли,
Славно заграли, в світ знати дали,
Славні два царі до міри стали.

Гой Даждбог вдарив, та не походив,
А Змий-царь вдарив, у ручку вгодив ;
Веселил вдарив, та й не потрафив,
А Змий ударив, у ручку трафив.

Гой ти Місяцю, гой ти Королю,
Не гони тури та по діброві !
Бо в мене тури та й дорогії,
Все по чотири та й золотії !

23. Гой та дари!

Гой а учера та із вечера,
Наша Маланка та й заручена,
Гой від Змий-царя та й укражена,
Ще й по під зорю та й проважена —

Золотом-сріблом ручники шила,
Паволоками все обводила,
Шовком забори та й заберала,
Та й до бадечка у дари слала.

А батько дари та й не приймає,
До Маланочки та й відселає:
Гой моя дочка не шваля-ткаля,
А за короля зарученая!

Гой а учера та із вечера,
Наша Маланка та й заручена,
Гой від Змий-царя та й укражена,
Ще й по під зорю та й проважена —

Ще й кидровії тай кросна ткала,
Золотом-сріблом та й заберала,
В павляні пюрця та й завивала,
До Веесилчика у дари слала.

Гой слала-ж в'на їх білим лебедем,
Краєм-дунаєм, солодким медом:
Гой плини, лебідь, долів водою,
Моє серденько буде с тобою!

24. Гой медочком!

Гой краєм-раєм, по над дунаєм
Білий оленец зело спасає,
Їму на ріжках срібний тарелец,
На тім тарілци срібний постелец.

Гой лежить король та й на ліжечку,
Та й держить ручку гой на сердечку;
Аж пливе лебідь долів водою,
Їму косиця за головою.

Гой відки, відки, мід-лебедочку?

Від Маланочки, Велесилечку!

Гой що в'на діє, мід-лебедочку?

А жемчуг сіє, Велесилечку!

А за ким, за ким, мід-лебедочку?

А за Всесилем, Велесилечку!

Гой ба-ж за котрим, мід-лебедочку?

А за королем, Велесилечку!

Гой ти лебедю, ти лебедочку,

Порадь ти мою ба й головочку:

Гой чи з Змий-царем до міри стати,

Чи йти у поле, поле орати?

Гой ти Силчику-Велесилчику,

Ясная зброя та на клинчику,

А на столі ти та меч точений,

Та ще й шеломец позолочений!

25. Гой до плуга!

Гой а учера та із вечера,

Гой ходив Всесил та по всіх селах,

Гой давав срібло, гой давав злото,

Гой зберав хлопців та й до роботи.

Гой а ви хлопці погониченьки,

Гой збудіт мене рано-раненько,

Гой так раненько, би не видненько,

Гой би не вчула Змиєва ненька!

Гой так раненько, нім кури піли,

Нім ще лебеді з моря злетіли,

Нім ще бояни на гуслех грали,

Нім ще бояри на лови стали!

Гой устав Силчик та й ранесенько,

Гой подивить ся — вже й білесенько,

Гой вже подвіре як срібло біле,

Ще й рожев-зарев та й залеліло.

Гой а ви-ж хлопці, погониченьки,
Чом не збудили рано-раненько?
Гой так раненько, би невидненько,
Би не учула Змиєва ненька?

Гой так раненько, нім кури піли,
Нім ще лебеді з моря злетіли,
Нім ще бояни на гуслех грали,
Нім ще бояри на лови стали?

28. Гой та Зельман!

Гой а учера та із вечера,
Пасла Маланка, Зельман качура,
Гой доки-ж єго, Зельман, напасла,
Ясная зоря, Зельман, погасла.

Гой а учера та із вечера,
Пасла Маланка, Зельман, качура,
Гой доки-ж єго ба й напоїла,
Ясная зоря в море злетіла.

Гой а учера та із вечера,
Пасла Маланка, Зельман, качура,
Аж пливе лебідь долів водою,
Єму косиця за головою.

Гой відки, відки, мій лебедочку!
А від Василя, ти Маланочко!
Гой що за Василь, мій лебедочку?
А Прабожин син, ти Маланочко!

Гой що він творить, мій лебедочку?
А сів-оре, ти Маланочко!
Гой а чим, а чим, мій лебедочку?
А мечем, мечем, ти Маланочко?

А самий, самий, мій лебедочку?
Гой бо з стрільцями, ти Маланочко!
Гой а з котрими-ж, мій лебедочку?
А з сими, с тими, ти Маланочко!

27. У васильку!

Гой а учера та із вечера,
Пасла Маланка, Зельман, качура,
Гой доки-ж его, Зельман, напасла,
Ясная зоря, Зельман, загасла.

Гой а учера та із вечера,
Пасла Маланка, Зельман, качура,
Та й пасучи 'го та загубила,
А шукаючи та й заблудила.

Гой заблудила у чисте поле,
Аж там наш Силчик та сїє-оре,
Аж там наш Силчик та оре-плужить,
За Маланкою та дуже тужить.

Гой ти Силчику-Велесилчику,
Посїю тебе у городчику,
Та й буду тебе та й шанувати,
Та й тричи на день та й поливати!

Ще і с чибричку та й кіля бити,
Ще й барвінчиком та й городити,
В неділю рано та й промикати,
За русу косу та й затикати.

Рано в неділю до церкви піду, —
До церкви пошла, виросла сосна,
Виросла сосна золотомряза, —
В неділю рано всю правду скажу!

28. Гой ти зоре!

Гой ти Маланко, ясная зоре,
Красний Всесилчик с тобою, Море,
Красний с тобою, красний з собою,
Ясний 'му місяць над головою.

Гой ти Місяцю, гой ти голубку,
Стоїть винце ти в золотім кубку,
А на клиночку твій меч точений,
А на столі ти колач плетений!

Гой ти Маланко, ти Маланочко,
Посажу тебе в виноградочку,
Тай буду тебе тай шанувати,
З райскими пташки та й пантрувати!

Гой а з руточки та й кіля бити,
А калиночков та й городити,
В неділю рано та й проривати,
У всі церковці у дари слати!

Гой ти Маланко, Море-Морано,
Красний Всесилчик в неділю рано,
Красний с тобою, красний з собою,
Яений 'му місяць над головою!

Гой ти Місяцю, Королю-царю,
Не забудь твою Море-Малану!
Твоя Маланка та й укражена,
Ще й попід зорю та й проважена!

29. Гой та рано!

Гой у неділю, та дуже рано,
В золоті труби славно заграно,
Ой грали, грали, а все то ловці,
Велесилчика стрільці-молодці.

А у них труби все жубровії,
На них шеломи все золотії,
А через плечі срібний тулочок,
А в них снопочок яєних стрілочок.

На них шеломи все золочені,
У руках мечі, а все точені,
А на шеломах вірлові крила,
Під ними коні все семисилі.

Й тугії луки, золоті стріли;
Під ними коні як срібло білі,
Срібна підкова камінь лунає,
Золота трива всю землю вкрила.

На них шеломи все золотії,
Під ними конї як срібло білі,
Під ними конї все в крилця дзвоня;
Підем на лови та й до діброви!

Гой ти Місяцю, гой ти Королю,
Не гони тури та й по діброві,
Бо в мене тури та й дорогії,
Все по чотири та й золотії!

30. Гой мечами!

Гой а учера, та із вечера,
Гой бив ся Даждбог та із Змий-царем:
Гой що Змий затне, то і не дітне,
А Даждбог затне, то і перетне.

Гой а ти царю, гой а ти Змию,
У твоїх кривих руки я мию,
А твої тури всі я поборю,
А твоїм мечем всю землю з'орю!

А у неділю до церкви піду,
А від слюбочку до обідочку,
А на столі ми колач плетений,
На срібнім блюді качур печений!

А наші луги, шовкові луги,
Обгорожені в золоті дуги,
В золоті дуги, в яснії мечі,
В яснії мечі аж двічи-тричи!

А Маланочка Бога просила:
Скить, Боже, луги твоїєв ти силов,
Най насажу я ярїї рожі,
Ще й калиночку — мій милий Боже!

Ще й най засїю яру пшеничку,
Й зелене винце на веселичку,
Зелене винце людем на пропій,
Яру пшеничку в церкви на престів!

31. У бояріх!

Гой а ти, пане, ти господарю,
У тебе в дворі та як у раю,
А в тебе слуги таночки вода,
А твої дочки в золоті ходя.

А твої сини в короля служя,
Короля дочку за себе друзя,
Рано в неділю до церкви підуть,
А від слюбочку до обідочки!

Гой а ти, пане, ти господарю,
У тебе хліби все як дунаї,
У тебе жита все як жир ситі,
В тебе пшениця все як столиця!

У тебе женців — сімсот молодців,
А вязаночок — сімсот дівочок,
А твої дочки все у віночку,
Рано в неділю до слюбу підуть!

Гой а ти, пане, ти господарю,
У тебе волів по сімсот пар є,
А твої воли все круторогі,
А всі корови як із Тиролів!

Гой а ти, пане, ти господарю,
На твоїх добрах сімсот кошар є,
А твої вівці всі гори вкрили,
А пасіками мій Боже милий!

32. Гой у сріблї!

А ваша хата під шеломами,
Пустіть Маланку в світлицу з нами!
Бо в нас Маланка та й укражена,
Ще й по під зорю та й проважена.

А ваша хата в паволок вбрана,
Пустіть Маланку в світлицу з нами!
Бо в нас Маланка та й господиня,
Кидрові столи в коверці вкриє!

Бо в нас Маланка та й кросна ткала,
Та й до Місяця у дари слала:
Гой ти Місяцю, гой ти Королю,
Красна Маланка з зорев с тобою!

А ваша хата під шеломами,
Пустіть Маланку в світлицу з нами!
Бо ми Даждбога вірні є слуги,
Ой гоня тура с темного луга!

Гой ти Місяцю, гой ти Королю,
Не гони тури та по діброві!
Гой а ти царю, гой а ти Змию,
Я в твоїх кривих руки умию!

А ваша хата під шеломами:
Бог Даждбог з вами, Бог Даждбог з нами!
Бог даждь вам долю й вашему дому!
А нам по кубку, по золотому!

Друк. Неділя, дод. до Буковини 1894, ч. 34, стор. 257—272.
Друкуємо тут із автографу Ш, див. опис його на стор. 655!

Поправки і доповнення.

Вже по надрукованню відповідних частин отсего тома дістали ми до рук деякі автографи Федьковича, або уваги від людей близьких до него, яких не встигли використати в відповіднім місці. От тим то подаємо їх тут у доповненнях.

Dumka pod Magentow.

J. Fedkowyča, c. k. Lieutena-
nanta w 41 polku pixoty Baron
Kellner.

Hej u poly, u poly,
Tam litajut sokoly, —

Sokoly litajut, sumnenjko hukajut,
Až mene serdenjko bolyt.

Oj serdenjko, serdenjko,
Což tobi tak tiaženjko?

Kanony zahrajut, kuli zaspivajut,
Čyj tobi¹⁾ bude radnenjko.

Oj radnenjko, radnenjko, —
Zavtra rano, ranenjko

Sonce me zxodyty, vže ny budeš žyty, —
Huljaj, hej huljaj, serdenjko!

Oj sonenjko zxodylo,
Za dymamy sia krylo,

Bo kanony hraly, kroyciu prolyvaly,
By²⁾ sia na niu ne dyvylo, —

¹⁾ Первісно: ty. ²⁾ Перв. Абу.

Podyvyž ty sia maty
Ta na naši kabaty, —
Moja kabatyna, to ruža-kalyna:
Čyž ty hodna mnia piznaty?
Kabatynož ty moja,
Ozdobo kozackaja:
Cy ty ruža w maju, cysj kalyna w haju,
Šo ty taka červonaja?
Oj ruža, oj kalyna
Ny dli tebe zacvyła, —
Lyš to muravonjka, v poly mohylonjka,
Oj toto tvoja družyna.
Molod ja, ny žuru sia,
U sej čas podružu sia:
Skloniu holovonjku ta na muravonjku,
Nyzenjko pokloniu sia.

Автограф, без дати і мабуть без кінця (картка листового паперу, 4-о, з маркою Bath, по одним боці титул і перша строфа під ногами, по другім боці текст), переписаний автором для дра А. Кобилянського, а сей відступив його для бібліотеки Наук. тов. ім. Шевченка. Маємо тут очевидно другу перерібку поезії »Під Маджентов«, що була первісно 1861 р. друкована в додатку »Slova na slovo«, див. висше стор. 11—12. Подаємо сей автограф у зменшеному форматі в фотографованій подобизні на чолі сего тома.

Сонні мари.

В листі до Антона Кобилянського з д. 249 1861 з Кезді-Вашарелі (Kezdi-Vasarhely) маємо сю поемку переписану лат. літерами і з відмінами, які подаємо осьгуг:

Ряд. 2 всуди — оба рази. Ряд 4 срібний голос. Ряд. 6 і всюди далі зам. ся — си. Ряд. 7 Пречисті. Ряд. 8 риба. Ряд. 10 Зачив си. Ряд. 11 нидалеко. Ряд. 12 Дес. Ряд. 15 відки. Ряд. 17 ни чувати. Ряд. 21 закриті... гоґотіти. Ряд. 22 Пропали также в срібні. Ряд. 23 І ніц-нічого... ни чути. Ряд. 24 люде... дес. Ряд. 25 Зтруджені. Ряд. 28 містця. Ряд. 34 Ци-ж ми ни обидва. Ряд. 41 дес. Ряд. 45 За дватцїть років. Ряд. 47 заплаче... вітак. Ряд. 48 дес. Ряд. 51 за морем нищастливий. Ряд. 55 І ни най-

шов ем. Ряд. 59 Ой. Ряд. 62 ни вчути. Ряд. 65 думку свою. Ряд. 66 ї пригрів. Ряд. 69 комус... ни тривати. Ряд. 72 Су бідну. Ряд. 74 по мині. Ряд. 75 ї любі. Ряд. 76 Що ї. Ряд. 78 конец... так си. Ряд. 80 Гей мая лебідь. По рядку 81 у перводруку і у нас пропущено один рядок. Має бути:

Ци як на Риві казкарі казали,
Давно Сирина морем дес співали.

Ряд. 82 в автографі виглядає так: Так в'на співає — он де на обочи. Цілий уступ від слів „У Черногорі“ до „То Черногора“ (у нас рядки 83—95 на стор. 16) в автогр. пропущений, значить, був написаний Ф—чем пізнійше. Ряд. 101 ніц си ни змінили. Ряд. 104 Ей як червонно. Ряд. 105 Бес. Ряд. 106 гей коли. Ряд. 111 Суди. Ряд. 13 Усі... Ряд. 117 'д ті си. Ряд. 123 Вітак. Ряд. 124 крести. Ряд. 125 Вітак си седу. Ряд. 128 по шо. Ряд. 130 Чого-ж то. Ряд. 131 Вспокій си... вшак-же. Ряд. 132 як бе-с. Ряд. 133 бе-с білше ни. Ряд. 134 бе-с світом тільки ни.

До сеї копії Ф—ч додав ось яку приписку: »Сі мої »Сонні мари« мали послужити за прольог до романсів »Добуш«, котрі я на спосіб Гердерового »Сіда« хотів укласти. То си мині тим часом ни повело«.

Пречиста Діво, радуй ся Маріє!

В тім самім листі до А. Кобилянського маємо також відпис отсеї поезії, значно вчаснійший від перводруку. Відміни супроти перводр. тут такі:

Ряд. 2 червонне. Ряд. 3 По веї. Між рядком 3 і 4 в автогр. „Пречиста Діво, радуй ся Маріє. Ряд. 4 дес. Ряд. 6 листем. Ряд. 11 бо стрілять нивміє, потім дод. знов рядок: Пречиста і т. д. Ряд. 28 бідне. Ряд. 29 господарь. Ряд. 30 кров си. Останньої строфи в автогр. нема.

Ой вижду я з хати (стор. 46—48).

В автогр. тім самім, що й попереду, ся поемка має титул »Думка« і ось які відміни від перводруку:

Ряд. 1 вйду... думати. Ряд. 2 ни зброя, ни білі,
і так усюди далі „ни“. Ряд. 10 Літав. Ряд. 19 Вінося...
вінося. Ряд. 20 як писаний мак. Ряд. 24 А ретези
мої сам Добуш. Ряд. 26 скрипичники. Ряд. 28 оба-
чив. Ряд. 30 Диви си. Ряд. 31 уздріла. Ряд. 36 Шо-с
співанку мою. Ряд. 37 питала.

Як я, братя, раз сконаю (стор. 65).

В автографі (ut supra, титул «Думка». Відміни від перводр.
ось які:

Ряд. 8 аж могила. Ряд. 10 Кто тут. Ряд. 12
Тутки має. Ряд. 14 Піде слова. Ряд. 17 віріс. Ряд.
19. Люде. Ряд. 35 Ніц ни видко, ніц ни чути.

На могилі мого брата (стор. 63—64).

В автографі (ut supra) ось які відміни від перводруку:

Ряд. 1. Весна си. Ряд. 2 Цвітами си криє все
поле. Ряд. 4 До моїх там братий, соколий. Ряд. 5
І возьму. Ряд. 6 О цвіті, о вони, о маю. Ряд. 7
І бідним камратам. Ряд. 8 На струнах червонних.
Друга строфа сеї поезії має в автогр. иньшу ре-
дакцію:

Но заки я піду камратя молодці

Шездаров і піснев витати,

То піду до того там гробу на боці,

Шо он-де за муром видати.

Там спит мій товариш — о, бідна могила!

Ні крестика видно, ні плити!

Там люде ни ходя, слова там ни плела,

Там буду с шездаров тужити.

Добуш (стор. 84—89).

Впов. д. Романчук, що в пору, коли Ф—ч прислав Дідиць-
кому до друку свої поезії, був разом з Хведором Заревичем
співробітником «Слова», подав зі своїх споминів, що тоді перегля-
дано в редакції ті поезії і з огляду на цензуру пороблено деякі
зміни в поемі Добуш. І так стояло перв. ряд. 2 Ляхи стинут. Ряд.

10 ляцкій крале. Ряд. 47 Ци ляцкому королеви. Ряд. 49 Ляцка годов. Ряд. 83 Задлі Давінки, курви, суки. Ряд. 131 Шо ти кажеш, курво, суко? Ряд. 157. Шо хто курві в світі вірит.

Три поезії.

Десь при кінці 60-их років, у пору, коли Федькович обняв обовязки шкільного інспектора і через се війшов у безпосередну стичність з властями і, здасть ся, з православним черновецьким митрополітом Евгенієм Гакманом, були написані й отсі три поезійки, що заховали ся на одній карточці-бруліоні (власність Руської Бесіди в Чернівцях), що буда прислана нам уже по надрукованю аркушів 22—23 (стор. 352—354), де властиво було б їх місце з хронологічної черги, тому то друкуємо їх тут. Усі три поезії в автографі без титулів.

На честь цїсаря.

Отче¹⁾, царю наш небесний,
Ти слави королю,
Благослови царя твого²⁾
І всі єго вої!
І покори 'му під ноги
Врага, супостата,
І доведи 'го у славу,
Великий наш святе.
І да врадует-ця зіло
На твою ошіку,
І возрости царство єго³⁾
Як дебри на ріках.
І прославит ємя (sic!) твое
У твоїх народах⁴⁾...
Твое царство, твоя сила
Во роди і роди.

Друк. з автографу-бруліону (1 картка 4-о, записана з обох боків), власність Руської Бесіди в Чернівцях.

¹⁾ Первісно було: Батьку. ²⁾ Перв. в Відни. ³⁾ Перв. возростут єго люде. ⁴⁾ Перв. Во роди і роди.

На честь Євгенія Гаґмана.

Як той світич семизлатний¹⁾
Господньої слави²⁾,
Просвіти ся, наш владико,
Євгенію благий!
І засняй в твої церкві,
У твоїм народі,
І житиме пам'ять твоя³⁾
Во роди і роди.⁴⁾
І як миро драгоцінне,
Як вонне⁵⁾ кадило
Рознесе ся в кожду душу⁶⁾
Імя твоє миле,
Покровителю наш добрий,⁷⁾
Апостоле благий!
І увінчит вічна слава⁸⁾
Святу твою главу.

Друк. із автографу-бруліона ut supra.

В самборі.

Ой упала зоря на голубі гори,
На самбір-тернину серденько вкодола.
„Гой стій, самборе, не коли!
Як же в мені серце да болить!“

Ой тобі-ж бо, зоре, на небі сіяти,
Не у синих горах доленьки шукати.
У голубих горах сам самбір, —
Самборова врода не до зір.

¹⁾ Перв. многоцінний. ²⁾ Перв. На божім пристолі. ³⁾ Перв. І да буде твоє слово. ⁴⁾ Перв. Як древо на водах. ⁵⁾ Перв. священне. ⁶⁾ Перв. в твої церкві, потім: в кожде серце. ⁷⁾ Перв. благий. ⁸⁾ Перв. мир небесний.

О як тяжко зорі в туманї блудити,
А ще тяжше серцю без коханя жити,
Без коханя жити на горі...
Лучше поховайте в самборі!

Друкуємо з автографу-брудіона, *ut supra*.

Страж Австрії.

На стор. 539 у нотї згадали ми, що в реєстрі жовнирських співанок, які мали вийти до видання 1887 р., стоїть пісня пз. »Страж Австрії«, якої тексту в рукописі нема. Тимчасом у збірці нот писаних рукою Федьковича знайшла ся мелодія тої пісні (в кількох варіантах), і під нею перша її строфа, що виглядає ось як:

По від Дунаю аж по Збруч,
Від Татрів аж по Сави ключ
Зарув австрійский наш орев:
„Хто край мій буде сокотив?“
О орле наш, без нужди будь,
Бо твоя страж єсть руска грудь.

Єм, братя, за чару (стор. 553).

Сю пісню переслав д. Кудерна з Путилова виділови Руської Бесіди в Чернівцях, переписану своєю рукою латинськими буквами з ось якою увагою: »Die Strophen werden zuerst solo womöglich von einem Baritonisten gesungen, worauf nach jeder Strophe der Chor mit dem „Wo zdrowie“ u s. w. einfällt. Obiges wurde von Fedkowicz gelegentlich der Taufe meines Sohnes Michael im Oktober 1874 aus dem Stegreife gedichtet. *Kuderna.*

Die treue Liebe.

Der Kriegers Erinnerung an den 11. Jan. 1867. In
Fars und Musik von zwei Stammesgebrüder: Gedicht von J. v. K.
Hofmeyers des 11. und Musik von demselben 24. Jan. 1867.

Maria Wenz. Gedicht von demselben 24. Jan. 1867.

НІМЕЦЬКІ ПОЕЗІЇ.*)

Die ————

Sieh, Vater, hier die Jungfrau mit
Der Tugend treuem Ebenbild.
Wenn auch an Gold und Geld nicht reich,
An Güte ist ihr niemand gleich.

*) Подаємо тут у хронологічному порядку німецькі поезії Ф—ча, по часті заховані в рукописах, по часті друковані. Друкувались Ф—чеві поезії в 1862 р. в Найбауеровім Sonntagsblatt der Bukowina, потім 1865 пз. Gedichte von J. Fedkowicz. I. Bogen. Czernowitz, gedruckt bei Rudolf Eckhart (16-ка, 16 сторін крім обклашки) з інтересною увагою під текстом остатньої вірші на стор. 16: Unbemerkt, um mehr drucken lassen zu können, übergebe ich der Oeffentlichkeit diesen Einen Bogen. Findet er Anklang, so folgt bald auch der zweite u s. f., wo nicht, so trifft mich wenigstens der Vorwurf nicht, den Wust von Reimwerken um ein Bedeutesendes vermehrt zu haben. Der Dichter«. Аж 1882 р. видав поет мабуть власним накладом більшу збірку своїх німецьких поезій пз. Am Tscheremus! Gedichte eines Uzulen. Czernowitz. In Commission bei H. Pardini. Druck W. Kerekjarto (8-ка, 133 стор. крім обклашки), з дедикацією: Ernst Rudolf Neubauer etc. etc. etc. hochachtungsvoll gewidmet. Тут передруковано з невеличкими змінами більшу часть того, що було в частковім виданю 1865 р.; всіх поезій тут 45.

HIMEDYKI WOZNŃI.*

1865 p.; woz nocny tyt 48.
mieszam szlamy woz. tow. no tyto a woznowik szlamy
etc etc hochachtungsvoll gewidmet Tyt woznowikowu a nowo-
wog. tyt woznow. a woznowikowu: Ernst Rudol. Neubauer etc
in Commission bei H. Ferdin. Bruck W. Kretschke (8-tes, 188
nocny m. Am Taschenrechner! Gedichte eines Lesers. Czernowitz
wagan now nowye kuznary szlamy szlamy woz nowy szlamy
Hedenlandes verneht zu haben. Der Dichter. A. 1882 p.
wenigstens der Vorwurf nicht den Wert von Reimwerken um ein
so folgt bald auch der zweite u. s. f., wo nicht, so tritt nicht
ich der Oeffentlichkeit diesen Reim Bogen. Führt er Anfang,
10: Lapidarität, um mehr drucken lassen zu können, übergebe
oczekam) a woznowikowu tyt no tyto a woznowikowu
Czernowitz, gedruckt bei Rudol. Koberst (10-tes, 18 crotin tyt
Bukowina, vom 1865 m. Gedichte von J. Fedkowitz. I. Bogen.
szlamy. Woznow. a woznowikowu. 1865 p. a Hallsyowikowu szlamy szlamy
szlamy. Woznow. a woznowikowu. 1865 p. a Hallsyowikowu szlamy szlamy

Die treue Liebe.

Des Kriegers Erinnerung an den 11-ten März 1857. In
Vers und Musik von zwey Standesgefährten: Gedicht von J. v. F.
Horodynski des 11 und Musik von Bent des 24 Linie-Inftr.-Regts

Motto. Wenn gequält vom bitt'ren Schmerz
Wähnst du verlassen zu vergehen,
Verzage nicht, du armes Herz,
Der Sänger wird dich stets verstehen.

Der Jüngling.

Sieh, Vater, hier die Jungfrau mild!
Der Tugend treues Ebenbild.
Wenn auch an Gold und Geld nicht reich,
An Güte ist ihr niemand gleich.

Ich liebe sie und liebe sehr,
Sie liebt mich auch nicht weniger.
In ihr fand ich mein Ideal, —
Nun segne, Vater, meine Wahl

Der Vater.

Was höre ich, was spricht mein Sohn
Zum Ärger mir, zum Spott und Hohn!
Dies arme Mädchen willst du freyn?
Das sollst du nie, o nein! o nein!

Ich hab' für dich ganz and'ren Plan,
Und was ich heiss', das wird gethan!
Ein Kaufherr musst du werden mir,
Drum nimmst die reichste Erbin dir. (Geht ab)

Der Jüngling.

Ist nur die Qual und Höllenpein,
Ist denn für mich sonst nichts hienieden?
Ist nur dies hoffnungslose „Nein“
Der treuen Liebe hier beschieden?

Und ich soll ihn, den Mörder mir,
Ich soll ihn meinen Vater nennen?
Sind denn noch wenig Menschen hier,
Dies arme Herz mit Gift zu brennen?

Sind denn noch wenig ihrer da,
Die alles Schöne, Edle hassen?
Wo ich auch flieh', sie bleiben nah,
Und wollen nimmer von mir lassen.

O Liebe, heiligstes Gefühl!
O Hochgebot für alle Welten!
Der Vater — nein, der Tyrann will
Mit schnödem Golde sie entgelten?!

Dich mir entreissen, theures Bild!
Oh, du sollst ihnen nicht zum Raube!
Ach, warum wallt mein Blut so wild?
Verlass mich nicht, o Christenglaube!

Hohn übers menschliche Gezücht
Und alles das, was sie eronnen!
O Heissgeliebte, lass mich nicht,
Entflieh mit mir zu ew'gen Sonnen!

Die Jungfrau.

O Vielgeliebter, hab' Erbarmen,
Verdamme nicht ein liebend Herz!
Zum letzten mal in meinen Armen,
Vergebe mir den herben Schmerz.

Und fluche nicht dem Augenblicke,
In dem wir uns zuerst gesehn!
Ich glaubte ja in meinem Glücke,
Es werde niemals untergehn.

Nun wollen sie dich mir entreissen,
Dich, meines Daseyns einzig Licht!
Hab' ich ein Herz? Ist es von Eisen,
Dass es im Todesgram nicht bricht?

Doch warum sollst du ohn' Vergehen
So jung, unglücklich sein durch mich?
Du darfst mit mir nicht untergehen!
O fliehe, Holder, rette dich!

Doch nein! Was sagt' ich? Ist es möglich,
Dass ich hier bleibe ohne dich?
Ein solcher Schmerz, der wär' unsäglich ..
Bleib, theurer Jüngling, fliehe nicht!

Und komm mit mir ins Grab hinüber!
O komme, Holder, komm mit mir!
Mit dir bin ich im Grabe lieber,
Als ohne dich am Leben hier.

Beide.

So fliehen wir, fliehen ins finstere Grab,
In Liebe umschlungen hinab, o hinab!
Nur dort, wo kein Leben, nur dort, wo kein Licht,
Im finsternen Grabe nur trennt man uns nicht.

Dort sind nicht die Menschen, dort leuchtet kein Licht,
Im finsternen Grabe, da trennt man uns nicht.
Der Hort treuer Liebe ist finsternes Grab.
O fliehen wir, fliehen, o fliehn wir hinab!

Echo.

Hinab! hinab! hinab!

Der Sänger.

O saget mir, ihr Lieben, o saget es mir an,
Was habt ihr verbrochen oder Leides Jemandem gethan?
Wer forderte zum Opfer das jugendliche Herz?
War es der Liebe Treue, war es der Liebe Schmerz?

Der harte Vater war es, doch fluchen will ich nicht.
Ein strenger Richter oben wird sitzen zu Gericht
Und wird euch furchtbar sühnen. Er kennt ein gutes Herz,
Er kennt der Liebe Treue, er kennt der Liebe Schmerz.

Nun nehmet zum Lebewohl des Sängers stilles Lied.
Und wird noch welcher Maimond beschieden mir hienied,
So soll mein Lied erklingen für jedes gute Herz:
Die Treue scheut kein Opfer, die Liebe keinen Schmerz.

Stimme vom Jenseits.

Lebe wohl nun, Erde, o Erde so schön!
Lebt wohl nun, ihr Thäler, ihr sonnigen Höhn!
Leb wohl nun, o Laube vom Epheu umkeimt,
Allwo wir so selig haben beide einst geträumt.

Oft wollen wir kommen, euch nochmals zu sehen,
Oft uns auf den blumigen Angern ergehen,
Oft lauschen dem Säuseln im schattigen Hain,
Allwo wir einst sassen so selig allein.

Leb wohl, schöne Heimath, o liebliches Land
Leb wohl, blauer Pruthfluss und Czeremoschstrand!
Und obwohl es uns daheim zu leben verwehrt,
O theure Heimath, dennoch bleibst du uns stets werth.

Und haben sie furchtbar hinweg uns gebannt,
Uns knüpfet noch immer das heiligste Band.
Für alle die Liebe, für alle die Treu
Umbblühe dich ewig der seligste Mai.

Lebt wohl nun, ihr Lieben, ihr Theuren daheim,
Und wollet die Schande und Schmach uns verzeihn!
Oft werden wir denken an euch hier zurück...
O mög' euch umblühen das schönste Geschick!

Verzeiht uns! Ihr habt nie die Liebe gekennt.
Sie kann ja nicht leben ohne Hoffnung getrennt.
Und mag uns verdammen das Menschengeschlecht,
Doch Gott ist ein Vater und richtet gerecht:

Und er hat als Meiste die Liebe gelehrt,
Nicht aber des Hasses zwieschneidiges Schwert,

Und sie, seine Priester, sie haben verwehrt
Für uns eine Stätte in heiliger Erd'!

Und uns ohne Liebe zur Hölle verflucht,
Und gönnen kein Kreuzlein auf unsere Gruft,
Doch blühen die Blumen, umranken uns dicht.
Der Vollmond entzieht nie sein liebliches Licht.

Und du, trauter Sänger, nimm unseren Dank
Für's liebe Saitenspiel, süßen Gesang!
O mögen behüten die Engel dich mild,
Geleiten durch Dornen ins Himmelsgefil'd!

Und wenn unser Name einst längst schon verscholl,
So lebet ihr selig und glücklich und wohl,
O Erde, o Heimath, ihr Theueren all',
Bis zum Wiedersehen im Eden einmal!

Der Grabstein.

Ober:

Ein jugendlicher Krieger, von Edlen tief beweint,
Ein Mädchen hold und lieblich, die ruhen hier vereint.
Ihr Vater wollte sie zum Sühnenopfer haben,
Die Liebe brachte es, die Liebe ist erhaben.

An Fronte (in einem Schilfkranze).

† Am 11 März 1857 um 10³/₄ Uhr Abends.

Zu Häupten (in einem Schilfkranze).

Du fragst, warum kein Kranz auf unserm Grabe steht?
Geraubte Liebe konnt' uns Niemand geben,
Und wir so hoffnungslos getrennt wollten nicht leben,
Drum in das Wellengrab von dannen mussten gehn.

Michail Sawitz — Kati Schmögner.

Друкуюмо з рукопису, мабуть не Ф—чового (зощит досить пошарпаний, 4-го, 8 карток, із яких перна містить титул, остатніх 5 сторін порожніх), власність Рускої Весіди в Чернівцях.

An Emilie.

Wie, bist du nicht die Schönste aller Schönen,
Dein Leben nicht in süßen Frühlingstagen,
Dass dein Gesang ein herzerreissend Klagen,
Und wenn du sprichst, geschieht es nicht in Thränen?

Wie, willst du mir die Ursach' dess nicht nennen?
Ich werde dich und darf dich nimmer fragen,
Doch will ich dir ein schönes Märchen sagen,
Es wird vielleicht den Harm dir bannen können.

Und wird es dir die Schwermuth auch nicht scheuen,
So soll es dich zum wenigsten zerstreuen,
Und sei es nur 'nen kleinen Augenblick.

Denn glaube mir, es thut unendlich wehe,
Dass man so jung, so schön dich trauern sehe
Und thränenfeucht den engelreinen Blick.

Doch lassen wir den süßen unterdessen,
Sonst könnten wir das Märchen noch vergessen.

Die Rose und der Schütz.

Ein Jäger gieng im grünen Wald zu jagen,
Und sah daselbst die schönste Rose stehen;
Die Rose hat den Schützen auch gesehen, —
Der Schütze hört die Rose also klagen:

„Wie, bin ich nicht die Schönste? — hört er sagen, —
Die Schönste dort im Thal und hier auf Höhen,
Und soll allein hier blühen und vergehen?
Will niemand mich am treuen Herzen tragen?“

Da kniet der Schütz zur schönen Rose nieder,
Die Rose nickt dem schönen Jäger wieder,
Des Jägers Brust erbebt im Liebesglüh'n;

Er will an's Herz, er will an's Herz sie drücken,
Das Schicksal ruft: „Du darfst sie nimmer pflücken!“
Das Goldhorn ruft, er muss von dannen zieh'n.

Nun sage mir, o Schönste unter allen,
Wie hat dir doch mein Märchen klein gefallen?

v. Ordyński Fedkowicz.

Доси незвісне. Друкуємо з копії, яку зробив д-р Антін Кобилянський з альбому панночки, якій присвячені ті вірші, як свідчить дописка під текстом віршів: »Widpys wid Panny Emilii Morozani 15 Nowemb. 1860, czetwer«.

DIE NATIONALPOESIE DER RUTHENEN.

So wie die ruthenische, besser: russenische Sprache nach der illyrischen die woltönendste unter den ostslavischen Sprachen ist, so hat sie nach dieser auch die reichste Volkspoesie, und während die der Illyrier an epischen Elementen überwiegt, ist die ruthenische in der Lyrik von keiner der übrigen slavischen Nationalpoesien übertroffen, und wenn sie Bodjanski die Krone derselben nennt, so ist es gewiss nicht übertrieben.

Auch an Reichthum von Nationalliedern übertrifft kein slavisches Volk jenes der Ruthenen, und die zahlreichen Sammlungen der Poesien dieses Volkes vermochten nicht, sie zu erschöpfen; — wer könnte diess auch, da hier jeder Jüngling, jedes Mädchen am Lande ihre Gefühle in Liedern hauchen, die gewiss der Mehrzahl nach von der reinsten Poesie durchweht sind; und wie viele schöne Lieder haben wir, welche ruthenische Krieger mitten im Kriegsgetöse des letzten italienischen Feldzuges gedichtet? — Gewiss ein Beweis, welch' edler Empfindungen, welch' tiefen Gefühls diese Nation fähig ist.

Um dies zu beweisen, werde ich, da die Redaction in diesem Blatte auch meinen litterarischen Produkten Raum gönnt, mit Erlaubniss der geneigten Leser die ansprechendsten ruthenischen Nationallieder in deutscher Übersetzung folgen lassen, damit sich auch die Nichtruthenen mit dem Geiste dieser Poesien vertraut machen können.

Da es jedoch meine Absicht nicht ist, in den Uebersetzungen Proben ruthenischer Wortfügung zu geben, so habe ich mich an diese nicht ängstlich gehalten, dagegen um so gewissenhafter gestrebt, die Ideen aufzufassen und richtig wiederzugeben.

v. Fedkowicz.

Друк. Sonntagsblatt der Bukowina, Czernowitz 1862, N. 4.

I. Verkannte Liebe.

„Hej u poly kraj dorohy
sydyt kozak czornobrowyj“.

Es sass ein schöner Kriegersmann
Am grünen Wegesraine,
Und wie er sass, und wie er sann
Im Abendsonnenscheine,
Da flog ein Falke durch die Luft
Nach fernen, blauen Höhen,
Und wiegte sich im Wolkenduft, —
Man hat ihn kaum gesehen.

Da dachte sich der junge Mann
Mit einigem Betrüben:
Der Falke schwingt sich himmelan,
Und ich muss leiden — lieben,
Denn immer will die stolze Maid
Zu mir kein Wörtlein sprechen!...
Wann wird denn doch im schweren Leid
Das arme Herz mir brechen?

O Falke kühn, du Bruder mein,
Flieh hin in ihre Hütte,
Erzähl ihr alle meine Pein,
Und fleh für mich um Güte!
Doch wenn sie meiner Leiden lacht,
So lasse sie nur lachen,
Und wünsche ihr 'ne gute Nacht,
Ich will statt ihrer wachen.

Друк. Sonntagsblatt der Bukowina, 1862, N. 4.

2. Der Liebe Schicksal.

„Hej u poly kraj dorohy,
stoit kaminj marmurowyj“.

Auf grüner Flur am Wegesrain
Da lag im Gras ein Marmelstein.
Und auf dem Stein, so weiss und rein,
Ein Knabe jung, ein Knabe fein.

Er dachte hin, und dachte her,
Das junge Herz, es litt so schwer, —
Er liebte ja mit treuem Sinn,
Und sollte weit von dannen zieh'n.

Und über blauen Bergeshöh'n,
Da schwebt der Mond so klar und schön,
Doch höher noch, als er allein,
Ein Falke kühn, ein Falke fein.

Da dachte sich der junge Mann:
Der Falke strebt wohl himmelan,
Doch weiss der arme Vogel nicht,
Wie bald es ihm an Kraft gebracht.

So glaubt wohl auch ein junges Herz,
Die Liebe sei nur so ein Scherz,
Erst später sieht das arme ein,
Die Liebe sei die schwerste Pein.

Друк. ibidem.

3. Der Huzulen-Bergschütz.

Wo im seidenweichen Moose
Schwarze Tannen purpurn blüh'n,
Wo das Reich der wilden Rose,
Und das Land voll Immergrün,
Dort, ja dorthin will ich gehen,
An den wilden Tschermoschstrand,
Auf die blauen Bergeshöhen,
In mein schönes Heimatland.

O wie schwer ist hier zu leben
Ohne Blüthe, ohne Duft,
Kann die Lieder kaum mehr heben
In der glühend heissen Luft;
Und auf meinen Bergeshöhen
Quillt ein Odem göttlich rein...
In die Heimat lasst mich gehen,
Dort nur kann man glücklich sein.

Meiner Jugend heisses Sehnen
— Trieb mich fern vom Heimatort,
In ein Land voll Trug und Thränen,
Edlen Herzen ohne Hort;
Keine Lorbeern, keine Ehren, —
Nehmt euch alles, alles hin,
Mich nur, mich lasst wiederkehren
In mein Land voll Immergrün!

Друк. Sonntagsblatt der Bukowina 1862, N. 5, ся і слідуєча
лісня пз. Ruthenische Lieder von Josef von Fedkowicz.

4. Der Kosak.

Wohin denn so schnell,
Du Steppengesell,
Auf flüchtigem Hufe, wohin denn?
Willst ewa du nicht
Im mondigen Licht
Die Wette erreiten mit Winden?

O nimmer, o nein!
Im mondigen Schein
Wird nie um die Wette geritten;
Dort siehst du am Teich
Im Weidengesträuch
Die niedlichen, traulichen Hütten.

Dort fliege ich hin
Mit liebendem Sinn
Der lieblichsten Lieben zu Füßen,

Geschwinde, geschwind
Das herzige Kind
Mit Sang und Theorbe zu grüssen.

So brauset er fort
Zum traulichen Ort,
Die Steppe, die blumige weiter;
Wer ist denn, o wer
So glücklich wie er,
Der braune, der liebende Reiter!

Друк. ut supra.

5. Kriegers Tod.

An der Donau fernem Strande
Liegt ein Krieger krank darnieder,
Und in seinem Todeskampfe
Ruft er seine Waffenbrüder:

„Waffenrock und Ross und Lanze,
Alles, sagt er, sollt ihr haben,
Nur nach alter Kriegersitte
Wollet, Brüder, mich begraben.

„Keine Glocken sollen läuten,
Keine Priester sollen singen;
Alte Heldenlieder lasset
Auf dem Grabe mir erklingen.

„Und am Grabe baut 'nen Hügel,
Einen hohen sollt ihr bauen,
Und am Hügel pflanzt mir Blumen,
Schöne Blumen, edle Frauen!

„Und die Blumen werden blühen,
Und die Gräser werden wallen,
Aus der Heimat kommen Kukuks
Und mit ihnen Nachtigallen;

„Und die Kukuks werden weinen,
Und die Nachtigallen singen,

Jene werden von der Schwester,
Die vom Liebchen Kunde bringenn.

Друк. Sonntagsblatt der Bukowina N. 6 під заголовком ut
supra.

6. Der bewährte Rath.

An einem Bach so klar und heiter,
Da weidete der schönste Reiter
Im Blumengras sein treues Ross,
Daweil das Bächlein ruhig floss.

Es kam nun auch an diese Stelle
Ein Mägdlein jung, mit Aeuglein helle,
Und wollte füllen ihren Krug,
Da sprach zu ihr der Reiter klug :

„Warum so schnell, du meine Holde?
Ich schenk ein Ringlein dir vom Golde,
Nur weile hier und sprich mit mir, —
Bei Gott, ich geb' ein Ringlein dir“.

„Auch ohne Ringe wollt ich bleiben,
Doch würde mich die Mutter stäuben,
Denn meine Mutter ist so schlimm! —
Schon bebe ich vor ihrem Grimm“.

„Ha, ha, so lacht der junge Reiter,
Wenn gar nichts mehr und gar nichts weiter,
So weiss ich dir 'nen guten Rath,
Der öfter schon bewährt sich hat.

„Dieweil du kommst nach Haus zurück,
Und Mütterchen mit strengem Blick
Dich fragt, wo du geweilt so lange,
So mache dir es ja nicht bange,

„Und sag: Es zog am kühlen Strand
Ein Schwanenzug, und hat den Sand
Gemischt in seine klare Welle,
Da war ich denn gebannt zur Stelle.

„Und bis der Quelle trübe Flut
Sich trinkbar rein und klar gerührt,
Da musste ich so lange stehen, —
Der Reiter, Mutter, hat's gesehen“.

Друк. ut supra.

7. Liebe.

Es sass ein junger Reiter
Am kühlen Wegesried;
Die Sonne schien so heiter,
Der Reiter war so müd.

Da flog in Sonnenhöhen
Ein Falke durch die Luft,
Man hat ihn kaum gesehen
Im blauen Wolkenduft.

Der Reiter aber dachte
Am kühlen Wegesried:
„O sachte, Vogel, sachte,
Ich bin so krank, so müd!“

Der Falke aber zog weiter
In unnennbarer Lust,
Und achtete nicht den Reiter,
Nicht dessen kranke Brust.

Doch dieser sah mit Betrübten
Den lustigen Vogel an,
Und dachte: „O wär' nicht das Lieben,
Auch ich zög' himmelan“.

Друк. Sonntagsblatt der Bukowina 1862, N. 7 пз. u. s.

8. Und wenn ich einst.

Und wenn ich einst gestorben bin,
So tragt mich in die Heimat hin,
Und bittet um ein Bisschen Raum
Zu meinem Grab, — o süsser Traum!

Und wenn ich einst begraben bin,
So rufet mir 'nen Kukuk hin,
Der singe dort ein Lied so bang,
Wie ich es nur im Leben sang.

Друк. ut supra. Перша строфа — вільна перерібка початкової строфи Ф—чевої поезії »Як я, братя, раз сконаю«, пор. вище стор. 65.

Ein Rundgesang.

'S geht ein Rundgesang
Um unsern Tisch herum-herum,
'S geht ein Rundgesang
Um unsern Tisch herum.

Drei mal drei ist neune;
Jeder singt das Seine,
Und jeder singt was Schönes,
Bald dieses und bald jenes.

Drei mal drei ist vierzig;
Gutes Bier ist würzig,
Altes Öhl ist ranzig,
Und zwei mal zwei ist zwanzig.

Drei mal drei ist sechse;
Die Kühe und die Öchse,
Die Gänse und die Schweine,
Ein jedes singt das Seine.

Drei mal drei ist siebzig;
Was sich paart, das liebt sich,
Was sich liebt, das neckt sich,
Und das Kätzchen leckt sich.

Drei mal drei ist zwölfe;
Die Bären und die Wölfe,
Die wären grosse Herren,
Wenn nicht die Jäger wären.

Drei mal drei ist hundert;
Was mich gar so wundert,
Das die Bürsten borstig,
Und die Leute dorschtig.

Drei mal drei ist dreie;
Singen wir aufs neue
Unsre schönen Liedeln
Von Buchteln und Powideln.

Drei mal drei ist neunzig;
Was sich frisst, das reimt sich:
Rausch und Bier zum Beispiel,
Kalyniuk und Chajschmil.

Drei mal drei ist vierzehn;
Die Kittel und die Schürzen,
Die nennt man auch Gewänder
In allen Vaterländern.

Drei mal drei ist achte;
Wisst ihr's, was ich dachte?
Dacht' mir eben gar nichts;
Wo nichts war, dort war nichts.

Drei mal drei ist dreizehn;
D' Öfen muss man heizen,
D' Messer muss man wetzen,
Die Gurgeln muss man netzen.

Drei mal drei ist sechzehn;
Trockne Gurgeln lechzen,
Weise Köpfe sinnen,
Leere Fässer rinnen.

Drei mal drei ist sieben;
Die Zeller und die Rüben,
Die Rüben und die Zeller,
Die machen 's Lieben schneller.

Drei mal drei ist viere;
Die Weine, Schnäpse, Biere,

Die nennt man auch Getränke,
Das Wasser hol' der Henker!

Drei mal drei ist neune;
Jeder singt das Seine,
Und sauft dazu Gewässer,
Die Fische thun 's nicht besser.

Drei mal drei ist fünfe;
Die Ässe nennt man Trümpfe,
Die Trümpfe nennt man Ässe,
Die Watshen nennt man Spässe.

Друкуюмо з автографу Федьковичевого (без титулу, зшиток мале 4-о, дві картки записані, а дві порожні, без підпису автора і без дати), власність Руської Бесіди в Чернівцях. В усякім разі пісня походить іще з офіцерських часів Федьковича. На скільки всі її строфи були його концептом, не можемо сказати; що найменше девята строфа вказує буковинське походження; зато в остатній бачимо місцеве віденське слово „Watschen“ (позаушник). Хоч би зрештою й більша часть пісні або й уся вона не була власністю Ф—ча, а тільки переписана ним, вона інтерна як ілюстрация тої офіцерської атмосфери, серед якої довгі літа жив наш поет.

l c h.

Die blauen Stiere vor dem Pflug,
Die Leite in der Hand,
Zog sangesfroh der Bauernbub
Ins braune Ackerland.

Da kam ein schmucker Offizier
Mit einer Waffenzier¹⁾:

„Komm her, du brauner Bauernbub!“
Schor ab die Locken mir.

Schor ab sie mit der Silberscheer',
Schor ab sie mir so sehr,
Dass mir um jedes, jedes Haar
Das Herz zersprungen wär!

¹⁾ В перводр. хибно: Mit einem Waffenzier. Інші друкарські помилки поправляємо мовчливі.

Und führte mich nach Deutschland fort...
O treues deutsches Wort!
Sah, was ich nimmer wieder sah,
Sah deutsche Treue dort.

Und ihre Jungfrau'n lilienrein,
Die sahen so mich an...
O! O, du schmucker Offizier,
Was hast du mir gethan!

Друк. Gedichte 1865, стр. 3—4.

Taras¹⁾.

In Kijew an der Lawra²⁾,
Da sass³⁾ ein Sängergreis,
Sein Bart war⁴⁾ weiss wie Silber,
Die Locken silberweiss.

Der sang⁵⁾ viel alte Lieder,
Sang⁵⁾ manchen Seherspruch,
Und manchem Teufel Segen,
Und manchem Engel Fluch.

Und manchem Helden⁶⁾ Schande,
Und manchem Weisen Hohn⁷⁾,
Und manches Schwert in Stücke⁸⁾,
In Stücke gar manchen Thron⁹⁾.

Da riss sich eine Quader
Vom alten Dome los,
Und stürzte zu seinen Füßen,
Und sprang in seinen Schooss¹⁰⁾.

„O Sänger, du furchtbarer Sänger¹¹⁾,
Lass solch ein Singen sein,

¹⁾ Taras Grigorowitsch Schewtschenko, der grösste kleinrussische Dichter, † 1861. ²⁾ vor dem Dome. ³⁾ sitzt. ⁴⁾ ist. ⁵⁾ singt. ⁶⁾ König. ⁷⁾ Sklaven Ruhm. ⁸⁾ manchen Thron in Trümmer. ⁹⁾ Singt manchen Sänger stumm. ¹⁰⁾ Сеі грофу нема. ¹¹⁾ Skalde.

Sonst stürzt zu deinen Füßen¹⁾
Das ganze Russland²⁾ noch ein!

Друк. Gedichte 1865, стор. 5—6 і „Am Tscheremusch“ 1882,
стор. 37—38, з поясненням і відмінами поданими в нотах.

Dobusch³⁾.

„War ist dir⁴⁾, mein⁵⁾ Iwan, mein Goldkind,
Was ist dir? Heiliger Gott!

„Lass gehen die Fragen, lass gehen!⁶⁾
Ich wollte, ich wäre todt.

„Die Nacht ist still und es leuchtet
Der Mond ins Gebirg herab,
Da steigt der pokutische Hauptmann⁷⁾
Aus seinem grossen⁸⁾ Grab.

„Und prüft die furchtbare⁹⁾ Schneide,
Und rückt den Hut ins Gesicht,
Besieht sich die blutigen Hände,
O Mutter, im Mondeslicht.

„Dann reisst er die goldenen Schnüre...
O Mutter, wie riss er sie sehr!
Und schleudert den Sardak¹⁰⁾ zu Boden —
So rücke doch näher her!

„Dann griff er 'ne schwarze Natter
Mit funkelnder Augen Schein,
Die liess¹¹⁾ durch die Wunde er gleiten
Bis mitten ins Herz hinein.

„Hu, wie der Scheusswurm¹²⁾ sich ringelt
Bei seinem leckeren Schmaus!

¹⁾ Das ganze Russland. ²⁾ Vor solch 'nem Sang. ³⁾ Dowbusch ein berühmter Räuberhauptmann der Uzulen, † 1745. ⁴⁾ hast du. ⁵⁾ vac. ⁶⁾ O Mutter, lass gehen das Fragen. ⁷⁾ der Uzulenhauptmann. ⁸⁾ finsternen. ⁹⁾ des Topors — до сего слова нота: Topor, Streitaxt der Uzulen. ¹⁰⁾ Sardak — ein dolmanähnliches Gewand der Uzulen, schwarz oder purpurroth. ¹¹⁾ lässt. ¹²⁾ Giftwurm.

O Mutter, die Bestie saugt noch
Dem Hauptmann die Seele aus!“

Друк. Gedichte 1865, стор. 7—8 i Am Tscheremus 1882,
стор. 9—10 з увагами i відмінами под. в нотах.

Dzwinka¹⁾.

„Juri! Goldkind, mein Juri!
Trink das, mein Bübchen feins!“
„O Mutter, lass gehen mich, Mutter!
Mir ist's schon alles eins.

„Mir träumte soeben die Dzwinka,
Sie trank einen Becher voll Blut²⁾,
Dann huschte sie, Mutter³⁾, ans Feuer
Und schürte die wüthende⁴⁾ Gluth.

„Und schlug's mit eisernen Zangen⁵⁾,
Und griff dann⁶⁾ zwei silberne Schnür',
Und warf's⁷⁾ in den höllischen⁶⁾ Tiegel —
O Mutter, gieb trinken mir!

„Dann goss sie⁸⁾ zwei funkelnde Kugeln,
Die waren wie Weichseln so gross⁹⁾,
Sie¹⁰⁾ lud sie mit hastiger Eile
Hinein in ein blank Geschoss¹¹⁾.

„Da rüttelt wer aussen am Thore,
Es piff dazwischen der Wind¹²⁾.

„Mach auf mir, mein herziges Liebchen!¹³⁾
Mach auf mir, mein⁶⁾ Liebchen, geschwind!“

„'S ist offen! Herein nur, mein Süsschen¹⁴⁾!“
Wie zielte die Metze so gut!

¹⁾ Dzwinka, des Dowbusch Geliebte, die ihn erschossen haben soll. Es ist aber historisch festgestellt, das es ihr Mann gethan. ²⁾ O glühte die, Mutter, vor Wuth ³⁾ huschte geschwind sie. ⁴⁾ höllische. ⁵⁾ schlug sie mit eiserner Zange. ⁶⁾ Vac. ⁷⁾ warf sie. ⁸⁾ Und goss. ⁹⁾ O waren die, Mutter, was gross. ¹⁰⁾ Die. ¹¹⁾ Järgerschoss. ¹²⁾ Thu auf mir, herziges Kind. ¹³⁾ Thu auf mir, Dzwinka, mein Leben. ¹⁴⁾ Trauter.

Da lag der pokutische Hauptmann¹⁾,
O Mutter, in seinem Blut,

„O Mutter, im braunen²⁾ Blute!
Wie schäumt — uh, wie schäumte das sehr!
O Mutter! Reich schneller³⁾ mir, Mutter,
Vom Nagel mein best⁴⁾ Gewehr!“

Друк. Gedichte 1865, стор. 9—10 і Ам Тscheremus 1882,
стор. 11—12 з відмінами і поясненнями под. в нотах.

Biskof⁵⁾.

„Was ist dir denn⁶⁾ Leides geschehen,
O Tudor, du Goldkind mein?“
O Mutter, der schwarze Fiedler
Zu Biskof auf dem Stein!

„Die Nacht ist klar und stille⁷⁾,
Die Fichte regt sich nicht⁸⁾.
Der schaurige Felsen⁹⁾ raget
Empor ins¹⁰⁾ Mondeslicht.

„Und auf dem höchsten Riffe
Da steht¹¹⁾ ein Fiedelmann,
Er¹²⁾ funkelt in Diamanten,
Er¹²⁾ ist in Sammt gethan.

„Er¹²⁾ spielt auf seiner Fiedel,
Das giebt¹³⁾ 'ne Melodey —
O Mutter, wenn du die vernommen,
Schon längst wär das Herz dir entzwei!¹⁴⁾

¹⁾ Uzulenkalfa — до сего нота: Kalfa — Oberhaupt, Anführer. ²⁾ In seinem purpurnen. ³⁾ hurtig. ⁴⁾ bestes. ⁵⁾ Biskof — ein gigantischer Fels in Ustie-Putilla. ⁶⁾ vac. ⁷⁾ dumpf und schwüle. ⁸⁾ Ich weiss 'ne schwülere nicht. ⁹⁾ дод. nur. ¹⁰⁾ in das. ¹¹⁾ O, steht da. ¹²⁾ Und. ¹³⁾ Ist das. ¹⁴⁾ Зам. сих двух рядків читаємо:

Wenn da mir das Herz nicht zersprungen,
Springt's nimmer mehr entzwei.

„Den Wanderer aber tief¹⁾ unten ()
Ergreift's wie wilder Wahn²⁾,
Er achtet nicht Riffe, nicht³⁾ Klüfte,
Er klimmt nur hinan, hinan⁴⁾).

„Da plötzlich⁵⁾ erschallt ein Gelächter,
Der Wanderer stürzt hinab!
Und unten kreiset der Tschermusch —
Da giebt's ein kühles Grab.

„Den furchbaren⁶⁾ Fiedler aber
Beirrt dies alles⁷⁾ nicht:
Er fiedelt, und lacht, und fiedelt
Im grausigen Mondeslicht“.

Друк. Gedichte 1865, стор. 11—12 і Ам Тscheremusch 1882,
стор. 21—22 з увагами і відмінами под. в нотях.

Die Kaiserrose.

Ich weiss auch eine Mähre,
Die Mähre ist gar fein:
Es funkeln viel tausend' Rosen
Im Abendsonnenschein.

Die tausend Rosen funkeln —
Mir ist um's Herz so schwer!
Ich weiss, ich werde sterben
An jener Wundermähr.

Die Kaisergärten prangen,
Und wonnig ist die Nacht;
Der schönste Jäger haltet
Vor einer Rose Wacht.

Er steht und ist so traurig,
Er schaut die Rose an:

¹⁾ Und auch den Wanderer. ²⁾ Ergreift ein wildes Weh.
³⁾ Abgründ' noch. ⁴⁾ hinauf in die Höh'. ⁵⁾ Doch dort. ⁶⁾ Der
furchtbare. ⁷⁾ Der thut, als sähe er's.

„O Rose, du Kaiserrose,
Du hast mir's angethan!“

Da flüstert die Kaiserrose:

„Ich lieb dich, Menschenkind!“

Und wiegt die feuchten Blüthen
Schwermüthig im Abendwind.

Da kniet der Jäger nieder,
Die Augen wurden ihm roth:

„Ade, du Kaiserrose!“

Man fand ihn Morgens todt.

Und ein geknicktes Röslein,

Er drückt's mit blutiger Lust,

Er drückt's mit blutigen Händen,

Er drückt's an die blutende Brust.

Es träumt ein Grabeshügel

Zu Schönbrunn tief im Tann,

Und das hat die Kaiserrose,

So scheint es mir immer, gethan.

Друк. Gedichte 1865, стор. 13—14; пізнійша, коротша пере-
рібка Am Tscherebusch, 113—114, друкується у нас далі в повні.
Тема та сама, що в сонеті »Die Rose und der Schütz« і по руськи
в першій частині »Двох пісень рожевих«, див. вище стор. 175—
177 і »Царска рожа«, стор. 455—456.

Der Kamerad.

Ich hatte einen Bruder,

Der ist nun lange todt!

O reichet mir meine Zither

Mit den Saiten funkelroth!

Dass auf den Plan ich gehe,

Auf sein zertreten Grab,

Dass ich ihm singe und spiele,

Weil ich keinen zweiten hab'!

Die Nacht war still. Im Spital
Da zuckt ein Lämpchen nur;
Er lag auf seinem Lager,
Im Antlitz schon Todesspur.

„O Bruder — so sprach er, — mein Bruder,
O Waffenbruder du mein,
Wer zimmert morgen Abends
Für mich den Todesschrein?“

Ich habe ihn gezimmert,
Gezimmert den ganzen Tag;
Jeder Nagel galt meinem Herzen,
Meinem Herzen jeder Schlag.

Der Führer hat mir befohlen,
Soll helfen ihm sargen ein.

„Herr Führer, ich will Euch helfen,
Nur sarget auch mich mit hinein“.

Друк. Gedichte 1865, стор. 15—16. Переріюка сеї вірші пз.
»Der kranke Jäger« була друкована пізнійше в Am Tschermusch
1882 стор. 115—116, див. далі; пор. закінченє поеми »Дезертир«
стор. 305—306.

Die Tschermuschnixe.

Die Sonne sinkt und der Abend naht.
Am Tschermuschspiegel so rein, so glatt
Lenkt der Kermanitsch sein leichtes Floss,
So frisch und so muthig, der Winde Genoss,
Und selbst ein Getenspross. — O!

Doch dunkler wird's und die Nacht bricht ein.
„He, ihr Gesellen, wir fangen am Stein,
Und machen ein Feuer und schlagen ein Zelt.
Du schönes Gebirge, du herrliche Welt!
O wüsst' ich, was mir fehlt! — O!“

Es fehlt ihm nichts, er ist so gesund,
Die Wange roth und schwellend und rund,

Die Lippe umsprossen vom goldenen Flaum,
Im Auge halb Schälke, halb Sehnen, halb Traum, —
Der Recke fasst sich kaum! — O!

„He, Brüder, Feuer! Mir scheint, 's ist kühl!
Der Stein ist fährwahr doch ein kaltes Pfühl!
Sie schlafen? Nun ja! 's thut jedem wohl..
Was geht doch der Tschermusch so wild, so hohl?
Ist gar der Alte toll? — O!

„Und dorten? Nimmer! o nein! o nein!
Was rudert so hastig im Mondesschein?
Ein Kahn! Ein Kahn! O Himmel, ein Kahn!
Die Tschermuschnixe! Sie legt schon an!
Um mich ist's wohl gethan! — O!“

„O Erdensohn, steig ein mit mir!
Die arme Erde — was beut sie dir!
Welkende Blumen, dorrendes Kraut!
Willst kosen im Blockhaus die alternde Braut?
Bin ewig jung und traut! — O!“

„O lass mich zufrieden, kühles Phantom!
Was kümmert dich 's Blockhaus, was Lieb mein fromm?
Was kümmert es dich? Ich schwur ihr Treu!
Ich schwur es ihr willig und bleibe dabei.
Hinweg, du grausame Fey! — O!“

„Du blöder Mann, steig ein mit mir!
Sollst diese Erde vergessen schier.
Auch dort giebt's Berge und Thäler und Höhm,
Und blühen die Tange nicht auch so schön?
Du sollst vor Lust vergehn! — O!“

„Du eisige Schöne, du machst mir schwer!
Ich folge dir nie und nimmermehr.
Du bist so kalt, ich bin so warm,
Ich würde ja sterben in deinem Arm —
O ja, vor Liebesharm! — O!“

„O süsser Bub, steig ein mit mir!
Du sollst vor Wonne vergehen schier.“

Sieh her, wie schwellend, wie weiss die Brust!
Wir leben ja ewig in ewiger Lust!
Steig ein! Du musst! Du musst! — O!“

O ja, er muss! Er springt in den Kahn,
Er stürzt an den Busen, es ist gethan.
Ein wild Gelächter durchs Morgenroth...
Hinunter taucht das gespenstige Boot, —
Er bleibt am Ufer todt. — O!

Am 20 August 1866.

Друкуємо з автографу (дві картки листового паперу 4-го, записані з 3 стор., з датою і підписом автора в низу, власність Руської Бесіди в Чернівцях. Се перше оброблене теми, яку Ф—ч переробив пізнійше по руськи в баладі «Черемска цариця» (див. вище стор. 447—450) і по німецьки під таким самим титулом, (див. далі).

Sutschawa (A).

Rings Nacht und Stille! Nur des Windes Flüstern
Umweht wie zagend die verlassen Trümmer.
Verödet liegt die Stadt im Mondesschimmer,
Die Stadt, die Nacht und Weh und Tod umdüstern.

Und dorten steht der heilige Johannes,
Hebt hoch den Arm mit dem Marienbilde,
Und segnet still die dazischen Gefilde.
O könnte er's!... Doch ja, er kann, er kann es!

Und jenes ist das Schloss der Hospodaren.
Seht ihr das rothe Blut dort an den Wänden?
Nach Waffen zuckt der Schemen mit den Händen!
Wem gilt es wol? Dem Padischah? dem Czaren?

Im kühlen Park, da duften die Jasmine,
Ein bleiches Kind verträumt die Nacht am Rocken.
Es singt auch wol... Wen mag es wollen locken?...
Es lispelt fern der Klang der Mandoline.

Друк. Buchenblätter, 1870, стор. 80. Друга, що до форми значно слабша редакція сеї вірші була друкована Am Tschere-musch 1882, стор. 47—48, див. далі.

Am Dom.

Du riesiger, schwarzer Münster,
Du mächtiger deutscher Dom,
Wenn ich des Nachts dich betrachte,
Ich wollte, ich wäre fromm.

Lass fahren dahin, lass fahren
Die schöne Märchenwelt!
Was taugen uns alle die Dome,
Wenn uns der Glaube fehlt!

Друк. Buchenblätter, 1870, стор. 81.

Jägerlied.

Ich bin ein Jägersmann!
Ich bin ein Jä — ich will es immer haben!
Ich bin ein Jägersmann.
Und jage, jage, jage — Schnell!
Und jage, was ich kann
Mit mei'm Stuzen.

Ich jage, was ich seh!
Ich jage, was — ich will es immer haben!
Ich jage, was ich seh'.
Und manche schlanke Riecke — Schnell!
Die schrie schon au und weh
Vor mei'm Stuzen.

Auch jag' ich nur bei Nacht.
Auch jag' ich nur — ich will es immer haben!
Auch jag' ich nur bei Nacht.
Und ist die Nacht nur finster — Schnell!
Da wird erst Jagd gemacht
Mit mei'm Stuzen.

Einst jagt ich vor 'nem Haus.
Einst jagt ich vor — ich will es immer haben!
Einst jagt ich vor 'nem Haus.
Im Haus, da wohnen dreie — Schnell!
Gleich zog ich blank heraus
Meinen Stuzen.

Und schlich mich sacht heran.
Und schlich mich sacht — ich will es immer haben!
Und schlich mich sacht heran,
Und schlich in ihre Kammer — Schnell!
Und setzte gleich nur an
Meinen Stuzen.

Da kam ich sauber dran!
Da kam ich sau — ich will es nimmer haben!
Da kam ich sauber dran!
Sie griffen mich bei meinen — Schnell!
Bei meinen Locken an
Und beim Stuzen.

Und schmissen mich hinaus!
Und schmissen mich — ich will es nimmer haben!
Und schmissen mich hinaus
Vom zweiten Stock zum Fenster — Schnell!
Da war es, Brüder, aus
Mit mei'm Stuzen.

Denn auf dem harten Stein —
Denn auf dem har — ich will es nimmer haben!
Denn auf dem harten Stein
Brach ich mir zwei der Rippen — Schnell!
Dazu das linke Bein
Und den Stuzen.

Und also ist es aus!
Und also ist — ich will es nimmer haben!
Und also ist es aus
Mit allen meinen Jagden — Schnell!
Als Krüppel hink' nach Haus
Ohne Stuzen.

Moral von der Geschicht?
Moral von der — ich will sie nimmer haben!
Moral von der Geschicht:
Die Nacht, die ist so finster — Schnell!
Da trau ihr niche nicht
Mit dei'm Stuzen!

Am 22 Nov. 1874.

Друкуємо з автографу (аркуш звич. паперу, писано на 3 стор., а на четвертій в формі урядового рубрум написано рукою Ф—ча: Für des alten Kuterna seinen braven Sohn vom Verfasser), власність Руської Бесіди в Чернівцях. Се очевидно оригінал руської пісні »Я, брє, собі стрілець«.

Adam und Eva.

Eine sehr wahrhaftige und erbauliche Ballade, zu singen auf die Melodie „Хто ся оженит“. Zu Nutz und Frommen aller Ehemänner verfasst und zurechtgelegt von den beiden Putilower Troubadouren: Jurko Fedkowicz und des alten Kuderna seinem Sohn¹⁾ im Jahre des Heils 1874.

A d a m.

Will Gott dem Adam was Rechtes geben,
Giebt er 'ne Eva ihm gewiss,
Und 'ne Kaserne auch gleich daneben,
Und fertig ist das Paradies.

E v a.

Und will auch Even er kontentieren,
Giebt er 'ne Schenke ihr beim Haus:
Adam geht fleissig das Bier probieren, —
Mit Paradiesen da ist es aus.

¹⁾ Оловцем чужою рукою дописано: Ostafij Kuczerawu.

A d a m.

Und jetzt dazu noch die schweren Zeiten...
Des Teufels möcht man werden schier!
Zahl Zins und Steuern auf alle Seiten,
Und nimm Soldaten noch ins Quartier!

E v a.

Die Steuern mag schon der Teufel holen,
Doch die Soldaten — ei, wofür?
Dem Reichsbeschützer muss wohl man wollen.
Die respektierst du! das sag ich dir!

A d a m.

Ei, so? Soldaten? Gelt, die Soldaten,
Die fehlten dir im Paradies?
O, jetzt erst, jetzt erst riech ich den Braten,
Und den verflixten Holzapfelbiss!

E v a.

D du Filister! Wirst 's Maul du halten?
Du bist und bleibst ein Asinus!
Und zwar ein grosser! mitsammt dem Alten!
Weil ich 's nun einmal dir sagen muss.

A d a m.

O still, mein Evchen, mein süßes Weibchen!
Was soll der Hader dir und mir?
Noch heute kriegst du ein neues Häubchen
Und einen Lieutenant ins Quartier.

E v a.

Das ist was Anders! das lässt sich hören!
Du kriegst dafür auch einen Kuss.
Nur die Soldaten halt mir in Ehren,
Weil ich das besser verstehen muss.

Друк. з автографу (аркуш звич. сірого паперу, на першій стороні титул, текст на стор. 2 і 3, власність Руської Бесіди в Чернівцях. Мотив узятий із популярної в початку 70-их років оперети »Адам і Ева«, яку виставлювано часто по польськи та мабуть перекладено й на руське.

Die Tscheremusmaid.

Ich weiss nicht, was soll es bedeuten,
Dass ich so traurig bin ;
Ein Lied aus den uralten Zeiten,
Das kommt mir nicht in den Sinn.

Die Sonne sinkt und es dunkelt,
Es braust der Tscheremusstrom,
Der stolze Sokilski funkelt,
Als wie ein gothischer Dom.

Und unten tragen die Wellen
Ein leichtbeschwingtes Floss,
Darauf einen jungen Gesellen,
'nen keken Gothenspross.

Und hoch am Sokilski sitzt
'ne Jungfrau wunderbar,
Ihe roth Geschmeide blitzet,
Sie kämmt ihr goldroth Haar.

Sie kämmt es mit goldenem Kamme,
Sie singt ein Lied dabei,
Das hat 'ne wundersame,
'ne Märchenmelodei.

Den Flösser in finsterer Tiefe
Ergreift es mit finsterem Weh,
Er schaut nicht des Tscheremus Riffe,
Er schaut nur in die Höh'.

Und oben funkelt's und blinket
So zaubermächtig hell,

Die Tschermuschmaid¹⁾, die winket
Dem lockigen Gesell.

Die Abendschatten sinken...
Verschollen sind Floss und Mann²⁾.

Und das hat mit ihrem Winken
Die Tschermuschmaid gethan.

Друкуємо з автографу-бруліону поетового — картка звич. паперу, записана з обох боків, без титулу, без дати і без підпису автора, в тексті поправки і перечерки роблені очевидно в часі писання поезії. Внизу на першій стор. иньною рукою дописано: Das ruthenische Original „Ne znaju, o bratia, szczo neni“ etc. dürfte sich unter den Fedkowicz'schen Manuskripten befinden“. Ця картка була мб. первісно власністю якогось Ф—чевого знайомого (може д. Кудерни?) і дарована ним Руській Бесіді в Чернівцях. Вірша — живцем парафразована балада Гайне „Die Lorelei“, тому Ф—вич і не взяв її до збірного видання своїх німецьких поезій Am Tschermusch, хоча вона певно написана була значно вчасніше не то перед 1882, але й перед 1876, бож її по моїй думці треба вважати не перекладом, а оригіналом руської вірші „Соколска княгиня“, що вийшла в збірку „Дикі думи“, див. вище стор. 458—459.

Am Tschermusch!³⁾

Da ist es so lauschig, da ist es so sonnig!
Da ist es so märchenhaft duftig und wonnig!
Die Tanne träumt! und die Rose glüht!
Und der Waldstrom singt sein unendliches Lied!...

Am Tschermusch —

Da funkeln die Berge wie Feuersafire!
Es weidet der Hirsch in dem Urwaldreviere!
Hoch in den Lüften kreiset der Aar!
Und diese Lüfte... o wie sind sie so klar!...

¹⁾ Первісно Die Tschermuschfürstin. ²⁾ Первісно: Verschunden sind sie beide, Das Floss und auch der Mann.

³⁾ Tschermusch — grösster Fluss in Uzulengau. Seine beiden Arme, der weisse und der schwarze Tschermusch entspringen in den Karpathen.

Am Tscheremus —

Da tummelt der Uzul¹⁾ sein Ross, sein tatarisch!
Es holt ihm aus Radauz²⁾ den goldenen Barisch!³⁾
Und seiner Buhl' drei Korallenschnür'!...
Was meinst du? wie lohnt sie dem Recken dafür?...

Und am Tscheremus —

Da wiehern nicht nur die tatarischen Rosse!
Und hallen da nicht nur des Jägers Geschosse!
Auch manch ein Lied!... O wie braust das so wild!...
Doch schnell ist's auch hin, wie aus Nebel ein Bild!...

Друк. Am Tscheremus, Czernowitz 1882, crop. 5-6.

Sängers Loos.

Die Nacht ist so schwarz... und die Nacht ist so schwül,
Ein Gewitter grollt herab!

Es brüten drei Tannen, so riesig, so dumpf,
Um des Hauptmanns Dowbusch Grab.

Da kommt ein Uzul durch die finstere Nacht —
Wie wild die Wangen ihm glüh'n!...

Er wirft seine funkelnde Rüstung in's Moos,
Und taumelt zum Grabe hin.

Und wirft sich auf's Grab, der wilde Gesell.

„O theurer Hauptmann mein!

Verlassen, verstossen, verhöhnt von der Welt —
O was soll aus mir denn sein!?“

„Wie mag ein Uzul mich so fragen nur?!“

Ein König sollst du sein!“

¹⁾ Uzul oder Huzul — ein an der Quellen des Tschere-
musch, Prut, der Theiss und Sutschawa wohnendes Völkchen,
sind die Nachkommen der alten Uzen, eines tatarischen Volks-
stammes. — Sie sind längst slavisiert. ²⁾ Radauz — eine sehr alte
Stadt in der Bukowina, nach der Tradition der Uzulen von einem
ihrer Fürsten erbaut. ³⁾ Barisch — der Gewinnst an einer ver-
kauften Waare.

So dröhnt's aus dem Grabe grollend empor,
Als schлüge der Donner drein.

„Ein König, mein Hauptmann? O Hauptmann, nein!
Die Hände möchte ich rein!
Mein Ahn und mein Urahn waren es nicht, —
Mag auch kein Henker sein!“

„So werde ein anderer Dowbusch du,
Und trinke Tyrannenblut!“

„Uzulenkalfa! Das werde ich nicht!
Eh' trinke ich Höllenglut!“

„So werde ein Dichter! — grollt's furchtbar empor, —
Ein Bettler für und für!
Willst nicht beherrschen die Menschen du,
Stirb Hungers an ihrer Thür!“

Drauf wurde es taub, und drauf wurde es stumm, —
Der Sänger taumelt zurück.
Und taumelt hinaus in die finstere Welt...
Mit ihm des Sängers Geschick.

Друк. Ам Тscheremusч стор. 13—15. Пор. руські пере-
рібки сеї самої теми висше стор. 172—174, 404—406, 471—472.

Sängers Stern.

Auf dem höchsten Himmelsbogen,
Von der Erde himmelfern,
Vom Gewölke schwarz umzogen,
Steht ein armer, kleiner Stern —
Ganz allein!...

Ganz vergessen! ohne Schein!...
Wenn die Sterne nicht gelogen,
Muss er eines Sängers sein!...

Друк. Ам Тscheremusч стор. 16. Те саме по руськи див.
висше стор. 451.

Der Uzulenskalde.

Was sinnst und was träumst du, die Stirn in der Hand,
Als ritte 'ne Fei durch's Uzulenland?

Auf, Sohn! Es wiehert dein Tatarross!

Es funkelt am Nagel manch Järgergeschoss!

„Reich, Vater, vom Nagel die Zither mir,
Sonst muss ich zur Stelle vergehen schier!

Es braust durch die Brust mir als wie ein Aar!

Kann gar nicht sagen, wie wunderbar!...“

„He, Knechte! Zum Snachar¹⁾, dem weisen, schnell!
Du trankst mir gewiss da vom Zauberquell

In jenem verwunschenen Märchenwald?!

O, nichts mehr rettet aus ihrer Gewalt!“

„Nichts rettet mich mehr! Das fühle ich wohl!

Bezaubert bin ich! und Zoll für Zoll!

Wo ich mich kehre, spricht Alles mich an,

Als hätte ich jedem ein Leid gethan!

„Die Berge, sie prahlen voll Uebermuth!

Die Thäler erzählen von Schlacht und Blut!

Und selbst der Fels mit dem grauen Haupt

Erzählt mir Mähren, so niemand mehr glaubt!

„Und gar der Tscher'musch, der wilde Wicht,

O wüsstest du, Vater, was alles er spricht!

Was alles in seinen Wellen zu seh'n!...

Gewiss, o Vater, du würdest vergeh'n!...

„Da sieht man den Biskof! den Falkenstein!²⁾

Und lebende Rosen, die führen 'nen Reih'n!

Und Fürstinnen! und manch Königskind

Ringt wund die Hände und weint sich blind!...

„Und manch 'nen wilden Uzulengesell!

Und manch ein — doch reich mir die Zither schnell,

¹⁾ Snachar — Zauberer, wörtlich: der Wissende. ²⁾ Sokilski, zu deutsch Falkenstein, von Sokol — der Falke. Es ist dies eine imposante Felsenwand am Tscheremus, eine Meile vor Kutty.

Dass ich dir's singe! Denn Worte sind arm!
Nur Lieder vermögen's so wild und so warm!

Und er griff in die Saiten, das gab 'nen Klang!
Und was er da spielte, und was er sang,
Gleich will ich's erzählen so heiss und wild!
Fast wird's dich dünken, 's wär' Nebelgebild'!

Друк. Am Tscheremusch стор. 17—19. Мабуць перероблено
з руської вірші »Гуцул кобзарь«, див. вище стор. 407—409.

Zum Marmorengel.

Du Bild mit den weissen Schwingen,
Was winkst Du immer hinauf?
Willst wohl, ich soll dir singen?
So steige vom Säulenknau,
Und stimme mir fein die Saiten...
O sind die nun was verstimmt!...
Doch stimm sie, wie einstens zu Zeiten,
Wo Alles mein Spiel noch gerühmt!...

Друк. Am Tscheremusch стор. 20. Пор. руське »До майму-
рового ангеля« стор. 409.

Sokilski.

Ich komme vom Hochzeitsfeste, Brüder,
Und bring' euch 'ne lustige Mähr'!
O, wenn ihr euch da nicht zerküchelt,
So lacht ihr für's Leben nicht mehr!

Die Nacht ist so klar und so ruhig,
Und meerblau des Mondes Gelicht;
Und hoch auf dem Falkenstein oben
O nahet, Gesellen, ihm nicht,

Dem grausigen Falkenstein oben!
Dort steht ein marmorener Mann!

Und ist auch so weiss euch, wie Marmor,
Und hat auch ein Marmorkleid an!

Und hält in der steinernen Linken
Ein seltsam besaitetes Spiel,
Und spielt euch und singt 'ne Romanze...
O stille, ihr Brüder, still,

Sonst sing ich euch nicht die Romanze!
Und dennoch wär' Schade darum!
Drum stille mir, Brüder, wie Marmor!
Und auch wie der Marmor so stumm!

Im schönsten der himmlischen Gärten,
Auf perlenbesäetem Plan,
Da wandeln zwei Göttergestalten.
O schauet sie, Brüder, euch an,

Die herrlichen, göttlichen Recken!
So herrlich ist kaum euch die Sonn'!
Der ein' ist der ewige Alte,
Der zweit' ein Zimmermannssohn!

Und wie sie so kosend nun wandeln,
Da stürmt ein Leginj¹⁾ auf den Plan
Und wirft sich den beiden zu Füßen,
Und spricht gleich den jüngeren an:

„Halt! haltet! Bist nicht Du Mariens? —
Bist nicht von der Liebe der Gott?
Ich auch... o auch ich liebt' ein Mädchen,
Da kommt der abscheuliche Tod,

„Und führt mich — hört nur! — von dannen!...
Sie wird ja vor Wehe vergeh'n!
Drum lasse, o lasst mich hinüber,
Ja, lasst auf die Erde mich geh'n!“

„Und wenn Dich Dein Liebchen vergessen?“
Der Alte, der Ewige, spricht.

„Wer?! Lilika meiner vergessen?!
Das sag' Du ein zweites Mal nicht!

¹⁾ Leginj oder Ledinj — der junge, ledige Uzul, der „Bua“
der Tiroler.

„Sie hat mir ja Liebe geschworen,
Und Liebe bis über das Grab!
Drum lasse, o lasst mich hinüber,
Sonst lass' ich mit Bitten nicht ab!“

„So geh denn, und komm mir nicht wieder!“
Der Alte gar unwirsch da spricht.

„Und glaubst du den Schwüren 'ner Buhle,
Folg' ihr bis an's jüngste Gericht!“

So sang der marmorene Sänger.
Doch ist nun sein Liedchen wol aus?
Ich komm' von der Hochzeit ja eben
Aus seiner Lilika Haus!

Друк. Ам Тscheremusх стор. 23—25. Руську редакцію сеї
вірші пз. Сокілський див. више стор. 411—413.

Die Rose.

(Iranische Sage).

Es war 'mal ein mächtiger König —
O war euch dieser was wild!
Ein Tiger bei blutigem Frasse
War just so sein treffendes Bild!

Und dieser hatte 'ne Tochter —
O war die, Brüder, was schön!
Als wie so 'ne Rose in Maien!
Ihr habt doch schon Rosen geseh'n?

So schön war auch jene Prinzessin,
Doch liebt' sie 'nen jungen Uzul,
Den schmucksten aller der Jäger
Im ganzen Uzulen-Aul¹⁾!

Das hat nun der König erfahren,
Ihm dünkte die Mähre nicht fein;

¹⁾ Aul — Heim, sowohl Haus als auch Gau bezeichnend.

Drum liess er den Jäger erschliessen,
Und liess ihn gleich scharren auch ein

Zum warnenden Mal an der Strasse.
Was konnte er sonst noch thun?

Der Jäger war einmal begraben,
Man liess den Jäger nun ruh'n,

Mit ihm auch die ganze Geschichte,
Und was die Königsmaid? —

So werdet gewisslich ihr fragen? —
Ei nun! — sie verwand ihr Leid,

Wie so 'ne rechte Prinzessin;
Prinzessinen weinen ja nicht.

Das heisst — sie dürfen nicht weinen,
Ob drum auch das Herz ihnen bricht!

Doch wusst' sie sich wie zu verschaffen
Ein uralt iranisches Buch,
Drin stand geschrieben in Runen
Manch zaubergewaltiger Spruch.

Sie sucht' sich aber den rechten
Aus allen den Sprüchen heraus,
Und lernte ihn, Brüder, auswendig,
Dann schlich sie sich Nachts aus dem Haus.

Und gieng zum Hügel am Wege,
Und stellte zu Häupten sich hin.
O, funkelten da was die Sterne,
Als wollten sie ganz sich zersprüh'n!

Zu ihnen hob die Prinzessin
Die Lilienarme empor,
Und rief zur Krischna¹⁾, der holden,
Der göttlichen Schwester des Khor²⁾:

„So sollen sie ewig zertreten
Den Staub des Theueren hier?“

¹⁾ Krischna — Göttin der Liebe. ²⁾ Khor oder Khors —
der Sonnengott.

O, bist du die Göttin der Liebe,
So hilf auch der Liebe und mir!“

So sprach sie und lispelte leise
Den Spruch nach iranischem Brauch.
Und siehe, es wurd' die Prinzessin
Zur Stelle zum Rosenstrauch,

Umrankend das Grab des Geliebten
Mit Dornen gar fest und dicht,
Auf dass die müssigen Gänger
Zerträten den Hügel nicht!

Друк. Am Tscheremusch стор. 27—30. Дві руські перерібки
сеї теми див. вище стор. 241—243 і 414—419.

Der Römersee.

Im fernen Römerlande,
Da steht der Römersee,
Drin badet 'ne Römerjungfrau.
O dass ich nimmer sie säh',

Die braune, römische Jungfrau!
Ihr Aug' ist römisches Gold!
Der Busen römische Schwäne...
Was hab' ich nur sagen gewollt?!

Ach ja! von den goldenen Augen!
Das gienge am Ende noch an;
Doch dieser römische Busen,
Der hat mir's angethan!...

Друк. Am Tscheremusch стор. 31. Пор. поезію „Римска
княгиня“ вище стор. 421.

Ständchen.

Kennst du nicht mehr meine Lieder?
Sieh! die grauen Weidenbäume

Beugen in den Bach sich nieder,
Träumen alte, graue Träume.

Und die jungen, feuchten Rosen
Lauschen dunkelgrünen Märchen;
Wie das funkelt in den Moosen!...
Hörst Du nicht das Turtelpärchen?

Ja! Du hörst die Täubchen kosen,
Bist nur taub für meine Lieder.
Deine Schwestern sind die Rosen,
Und die Dornen meine Brüder!

Друк. Ам Тscheremusch стор. 32. Пор. руську поезию »Під вікни«, висше стор. 420.

Die Zigeunerin.

O wäre die Nacht nur vorüber!
Gleich zur Woroschka¹⁾ hin!
Der schöne Uzulenschütze
Er kommt mir nicht aus dem Sinn!...

Und wie er heut' so fröhlich!
Und wie es Nachts so spät!
Und wie er zecht bei Zigeunern
Und trinkt den süssesten Meth!

Und wie er presst und herzet
Die schönste Zigeunermaid!
Und wie er ausgelassen,
Und sie so traurig heut'!

„Stoss an, mein herziges Mädchen!
Was bist du so traurig mir?
Dass Morgen ich Hochzeit halte?
Das stünde erst dafür!

„Uzulen sind keine Quäcker!
Drum lustig, Liebchen! Hoch!

¹⁾ Woroschka — die Wahrsagerin.

Wer wird sich da gleich auch härmen?
Bin ledig ja heute noch!“

„Wer sagt's, dass ich traurig, Geliebter?
Bin lustig! — stosse nur an!“
Es stehen zwei frische Hügel
Am alten Friedhofsplan.

Друк. Am Tscheremusch, стор. 33—34. Пор. руські поезії
»Циганка« (випше 246—266 і 423—424).

Der Kermanitsch¹⁾.

Geschwind, meine gute Schwester!
Geschwind zu der weisen Frau!
Sie komm' mit dem Zauberspiegel,
Dass ich nur einmal noch schau'

Diess rothgeweinte Mägdlein!
O was die zerweinen sich thut!
Und weint und schaut in des Tschermusch
Stahlblaue, tückische Flut,

Die ihr den Liebsten verschlungen!
„O Marko! komm doch herauf!...
Sie sagen, du wärest ertrunken?...
O binden die einem was auf!

„Du durftest ja nimmer ertrinken!
Er ist ein Uzulenstrom,
Und konnte das Herz gar nicht haben!...
Drum komm, mein Marko! o komm!“

Ob er wohl kommen wird, Schwester,
Herauf aus der stählernen Flut?...

¹⁾ Kermanitsch — der Flösser, von Kerma, das Ruder
[властиво Стuerruder — Ред.].

Es treibt auf des Tscheremusch Wellen
 Der zierlich befiederte Hut —
 Der Hut des Kermanitsch...

Друк. Ам Тсчеремусч, стор. 35—36. Пор. руську поезию
 »Керманич« висше стор. 424—426.

Die Schipotbirken¹⁾.

Zu Schipot am Friedhofsplane,
 Da stehen zwei Birken grün,
 Und stehen im Mondeslichte,
 Und schwanken her und hin.

Doch um die Mitternachtsstunde, —
 O denkt euch, Brüder, den Graus!...
 Da werden die Birken zu Jungfrau'n,
 Als sässen sie eben beim Schmaus,

Beim späten mit Ginda²⁾, und sässen
 Im funkelnden Silbergewand!
 Und jede hält euch 'nen Becher
 In ihrer silbernen Hand.

Und nickt!... und sie nippen!... und nicken!...
 Und nippen!... und glotzen sich an!...
 Und beide zerfliessen in Nebel
 Zu Schipot am Friedhofsplan!

Друк. Ам Тсчеремусч, стор. 39—40. Пор. руські поезиі
 »Юрій Гінда« (стор. 89—93) і »Шипіцкі берези« (421—423 і 477—
 482).

¹⁾ Schipot — ein Uzulendorf im Radautzer Bezirk. Die Sage von den Schipotbirken hat E. R. Neubauer in seinen „Bildern aus der Bukowina“ aufgezeichnet. ²⁾ Ginda, ein Räuberhauptmann und Geliebter zweier Schwestern, die sich dann seinetwegen gegenseitig vergiftet.

Das Eisengemach.

In einem Eisenpalaste,
Da ist ein Eisengemach;
Aus Eisen sind Thüren und Fenster,
Aus Eisen der Tisch und das Fach.

Und auf dem eisernen Tische,
Da steht euch riesig und gross
Ein Kruzifix auch aus Eisen...
O würde seiner ich los,

Des Kruzifixes, des grausen,
Ich wär' mit dem Schicksal versöhnt!
Ich wäre... Horch, wie's vom Dome
So grausig Mitternacht tönt!

Da wird's mit einemmal helle
Im Saale, als blitzte es drein!
Und herein tritt ein eiserner König,
Und schreitet zum eisernen Schrein.

Und führt an eiserner Kette
Ein bleiches, weinendes Kind...
Ein Kind? — O! 's ist 'ne Prinzessin!
Wie schön doch Prinzessinen sind!

Die führt er an eiserner Kette
Zum eisernen Saale herein!
Und heisst sie knieen und schwören
Vor jenem eisernen Schrein,

Dem Schrein mit dem Kruzifixe!
O ist das, Brüder, was gross!...
Ich glaube, die Aermste wird nimmer
Des eisernen Königs los!

Друк. Ам Тscheremusch, стор. 41—43. Пор. руську поезію
»Желізний двір« висше стор. 428—429.

Was willst du?

Du Mann in dem rothen Talare,
Du rother, hämischer Mann,
Was rollst so wild du die Augen? —
Geht wieder das Blutsaugen an?

Ja! deine funkelnden Augen!...
Ich weiss, woher sie auch sind:
Das eine stahlst du dem Wolfe,
Das zweite 'nem Uhukind!

Друк. Ам Тscheremus, стор. 44. Пор. руську поезию »До черленого«, висше стор. 427—428.

Der schwarze Wandersmann.

Die Strasse ist weit und die Strasse ist breit,
Ja! weit ist die Strasse und breit!
Und steinig ist sie und dornenvoll,
Und alt wie die Ewigkeit!

Drauf schreitet ein Mann im schwarzen Talar,
Und trägt ein schwarzes Buch,
Und trägt in der Rechten ein schwarzes Kreuz
Zum Segen und auch zum Fluch.

Wen wird er segnen? Wem gilt sein Fluch? —
Gilt dir er? gilt er mir?
Dem Engel oben im Lichtesreich?
Dem Teufel im Höllenrevier?

Dem Menschen gilt er! der Menschheit, Freund!
Der Segen? — nein, der Fluch! —
So steht es geschrieben mit Blut auf Schwarz
In seinem schwarzen Buch.

Und steht auch geschrieben mit Blut auf Schwarz:
An's Kreuz das heilige Licht!

Drum naht ihm, o Brüder, o Brüder, naht
Dem schwarzen Wanderer nicht!

Друк. Ам Тscheremus, стор. 45—46. Пор. руську поезию
»Чорний косарь«, стор. 430—431.

Sutschawa¹⁾ (B).

Und wieder Nacht, und wieder einmal Ruhe.
Wo ist die Stadt? und wo ihr alter Schimmer?
Sie schläft!... O schlaf! O schlaft nur, alte Trümmer!
Wie modrig weht's, wie aus 'ner Todtentruhe!

Und wer steht das? Der heilige Johannes!...
Hebt hoch den Arm mit dem Marienbilde,
Und segnet still des Serethland's Gefilde.
O könntest du's!... Doch ich, ich fürcht', er kann es!...

Und dort — ist dies das Schloss der Hospodare?
Wie? siehst du nicht das Blut noch an den Wänden?
Nach Waffen zuckt ein Schemen mit den Händen...
Wem gilt's? — dem Pascha? oder einem Zaren?

Und dort im Park — was duften die Jasmine!
Ein braunes Kind versingt die Nacht am Rocken...
O welch ein Sang! halb Klagen und halb Locken...
Es lispelt wo der Klang der Mandoline...

Друк. Ам Тscheremus, стор. 47—48. Пор. руську поезию
»Ніч в Яесах«, стор. 55—56, а також німецьку ред. А, стор. 735.

Das Palmenfest zu Takow²⁾.

Woher des Weges, Pilger? — O Herr, vom Donaustrand!
Vom Gnadenbild zu Takow! Ihr kennt doch's Serbenland?

¹⁾ Sutschawa, die zweitgrösste Stadt in der Bukowina, einst Residenz der moldauischen Fürsten. Reliquien des hl. Johannes Novi. ²⁾ Takow oder Takowo, eine Stadt im Mittelpunkte Serbiens, wo 1815 Milosch Obrenowitsch den Aufstand gegen die Türken proklamierte.

Das Land der kühnsten Helden im ganzen Donausüd?
Hei! klingt was zur Schesdare¹⁾ da manch ein Heldenlied!

Wie? Helden an der Save!? Mir aus den Augen, Wicht!
Nur Türken gibt's und Sklaven, so weit man serbisch
[spricht!

Und Heldenlieder, sagst du? Fürwahr, sie sind darnach!
Nur Ketten hört man rasseln und wimmern Noth und
[Schmah!

Doch wimmert nur, ihr Knechte, dem Männerthum zum
[Hohn!

Nur schimpft den edlen Marko²⁾, den grossen Königs-
[sohn,

Mir nicht als eu'rer Sippe! Fort! in den Türkenthurm,
Ihr Sklaven! — Horch! was war das? Die grosse Glocke!
[Sturm!! —

So ist's! Die grosse Glocke! Sie ruft vom Donaustrand
Durch alle Serbengau'e im ganzen Serbenland.

Und ruft das Volk nach Takow, und ruft's zum Pal-
[menfest!

Und alle Serben kommen, vom Osten wie vom West!

Ganz Takow ist vom Volke gefüllt und überfüllt,
Und immer noch und immer die Menschenmenge
[schwillt!

Und schwillt und schwillt und woget, und wogt und
[schwillt und ruft:
„Hinauf! hinauf zum Münster! zur alten Königsgruft!“

Schier bersten will der Tempel, so dicht ist er gefüllt!
In Diamanten funkelt sein altes Gnadenbild!

Und Diamanten blitzt auch manch Serbenaug' hinauf!
Willst Waffen etwa kaufen? Hier sind sie wohl zu Kauf!

Doch heute gilt es Palmen! Was sollen Waffen hier?
Die Priester singen Psalmen und weinen in's Brevier...

¹⁾ Schesdare, ein Musikinstrument der Südslaven, der Streichzither ähnlich. ²⁾ Marko Kraljewitsch, der Volksheld der Serben, hochgefeiert in ihren Gesängen.

Wann wird der Bischof kommen? Da tritt er ja herein,
Der edle Greis in Silber! Gleich wird er Palmen Weih'n...

Der greise Priester aber, er weih't die Palmen nicht.
Wie Donnergroll in Wettern er zur Gemeinde spricht:
„Ihr denkt, ich Weih' euch Palmen? Heraus das helle
[Schwert! —

Wer das nicht weiss zu führen, ist keiner Palme werth!“

Hei, führen was die Schwerter wie Blitze da empor!
Wie Meereswellen wogt es hinaus zum Münsterthor.
Und eh' der Mond gewechselt, frei war der Donaustrand!
Das war die Palmenweihe im edlen Serbenland! —

Друк. Ам Тscheremus, стор. 49—53. Пор. руські поезії
»Сербські ваї« (стор. 434—436) і »Празник у Такові« (стор. 99—102).

Vom Süden.

Was doch milde weht die Luft

Vom Süden!

Und er träumt im Maienduft

Vom Frieden! —

Träume, Süden! träum' nur fort!

Und vom Minarete dort

Welch' Funkeln!...

Wird's munkeln? —

Dann! — Wann?

Друк. Ам Тscheremus, стор. 54. Пор. руську поезію »С під юга«, стор. 437.

Die Griechin.

(Bulgarisches Volkslied.)

Die Pest euch! — Was begehrt ihr, Bulgaren, da von mir?
Ich soll es euch erzählen? Mich fasst der Iblis¹⁾ schier,

¹⁾ Iblis, das Prinzip des Bösen bei den Mahomedanern.

Und ich soll's euch erzählen!... Doch sei es, Dschauren,¹⁾
[drum!

Ich will es euch erzählen! — Doch wie das Grab mir
[stumm!

So hört es denn! Ich liebte... He, Sklaven! was soll
[das? —

Wein, Schuffte! von dem stärksten! und gleich ein gan-
[zes Fass!

Wenn ich es soll erzählen! — Ja! Christenhunde ihr!
Ich liebte diese Griechin!... Schenk' noch 'nen Becher
[mir!

Und liebte mehr sie, Brüder, als mein arabisch Ross!
Und diesen Damaszener! und meinem Kampfgenoss!
Ja! liebte mehr sogar sie, als Kampf und Christenblut!
Und Sieg und Siegesehre! und Krieg und Kriegesmuth!

Auch sie schien mich zu lieben, die schöne Griechen-
[maid!...

Und schwur es beim Propheten! und schwur's mit einem
[Eid,

Dass selbst der schwarze Schajtan²⁾ darob entsetzt sich
[hätt'!...

So schwur sich mir die Schlange! — He, Sklaven, Ta-
[tarmeth!

Denn schaal sind diese Weine!... so schaal wie Buhlen-
[schwür'!...

Und ich, ich liebt' sie, Brüder!... Wagt's wer zu zwei-
[feln hier?!

Mit seinem Kopfe büsst' er's! denn ich hab' sie ge-
[liebt!...

Geliebt, wenn Männer lieben und Männer es noch gibt!

Doch sie — sie liebt' 'nen Ander'n! Hört, Dschauren,
[ihr es auch? —

'nen Anderen! — Ha, faulst du, du schnöder Franke,
[auch?

¹⁾ Dschawr (unrichtig Gjawr) — der Hund, Schimpfname für die Christen. ²⁾ Schajtan — der Satan.

Ich wollt', du würdest leben, verfluchter Christenhund,
Dass ich dich nochmals morde! mord' zehnmal jede
[Stund'.

Wie in der Schajtansstunde, in jener Iblisnacht,
Wo ich in's Brautbett beide, ja! beide euch gebracht
Mit diesem meinem Handschar¹⁾ in einem Athemzug!
In einem! doch der Eine war beiden euch genug!

Meth, Schuft! Denn einmal ladet mein treuer Kampf-
[genoss
Mich ein zum Hochzeitsfeste in sein benachbart Schloss!
Ich reite, alle Diener und Knappen reiten mit, —
Sie bleibt allein im Schlosse... Ha! dieser Höllenritt!..

Doch als wir so nun sitzen beim frohen Hochzeitsmahl,
Bei der Schesdare Klängen und schäumendem Pokal,
Da kommt mein alter Diener — ein Wörtchen, und
[im Blut
Zuckt er zu meinen Füßen! Und ich in Tigerwuth

Hinunter in den Hofraum und auf mein schnelles Ross.
In einer Viertelstunde erreiche ich mein Schloss...
Und finde dort sie beide, und segne gleich sie ein
Mit diesem meinem Messer... Meth, Hunde! Meth und
[Wein!

Dass ich hinab sie schwemme... Hu! wie sie braust und
[zischt!
Und zischend braust und perlet die höllisch rothe Gischt
Hinauf zur Marmordecke... Du zuckst noch, Christen-
[hund?
O zuck'!... Wir haben Zeit noch!... 'ne ganze, volle
[Stund'!...

Mein Messer... Doch was steht dort in jener Marmor-
[thür?...
Sie ist es! Michaela! O schaut, wie winkt sie mir!...

¹⁾ Handschar — ein langes Messer, das die Türken im Gürtel tragen.

Wie einst!... und winkt und nestelt den Schwänenbu-
[sen auf...
Und winkt... Ich komm' schon! — Hilfe!...

Друк. Am Tscheremus, стор. 55—61. Пор. руську поезию
»Туркия« стор. 437—439.

Zurück!

Wo bin, ja, wo war ich? Ich fasse mich kaum.
Hinab zu den Märchen, du gaukelnder Traum!
Was soll mir dein sinneberückendes Spiel?
Zurück in mein Bergland aus diesem Gewühl!

Grüss Gott, du mein Bergland voll Grün und voll Gold!
Da wird noch der Treue, der echten, gezollt,
Da gilt noch das Herz in der männlichen Brust!
O dass ich's doch früher — o doch früher gewusst!...

Друк. Am Tscheremus, стор. 62. Пор. руську поезию
»У горни« стор. 439—440.

Trojsil¹⁾.

(Kleinrussisches Volkslied.)

Ritten heim drei jugendliche Reiter,
Ritten aus dem Bisurmanenkriege,
Ritten durch die schönen Wlachenlande²⁾,
Und beriethen, ob es wohl gerathen,
Nachts zu reiten durch die tiefe Donau?
Und es sprach der jungen Recken erster:
„Nacht ist's, Brüder, sonder Mond und Sterne,
Und die Nacht ist keines Menschen Freundin“.
Und es meint der andere der Recken:

¹⁾ Trojsil — Dreikraut oder Dreiwurz, eine nur in der Volksphantasie existierende Pflanze. ²⁾ Wlache oder Woloch — kleinrussische Bezeichnung für Walache.

„Nacht ist's, und die Donau tief und tückisch,
Und auf Blut gesinnt die Wassergeister“.

Doch da sprach der Reiter allerjüngster:

„Nicht der Nacht feindselig Walten fürcht' ich,
Noch die Tücke ich des falschen Stromes;
Doch es brennen mich gar sehr die Wunden,
So der Türkenbascha mir geschlagen.
Drum lasst gleich uns da um Herberg' bitten
Bei der Wlachenmaid am Donaustrande“.

Doch die Wlachenmaid am Donaustrande
Liegt gar krank in ihrem Lilienbette,
Weint sich blind, und ringt die weissen Hände:

„O um Gott! wer da mir holen thäte,
Holen thäte mir die Trojsil-Wurzel,
Die da wächts im dreimal-dritten Lande¹⁾,
Jenseits wächst des dreimal-dritten Meeres!
O, dem wollte gleich die Hand ich reichen,
Und ihm folgen gleich zum Traualtare!“

Dieses hört der Reiter allerjüngster,
Hört's und sinnt, und sagt zu den Gesellen:

„Habe doch der guten Rosse dreie:
Schwarz das eine, wie des Nachts der Rabe,
Grau das zweite, wie der Falk' am Morgen,
Weiss das dritte, wie der Schwan am Mittag.
Auf dem Falken will an's Meer ich fliegen,
Auf dem Schwane über's Meer ich schwimmen,
Auf dem Raben dann das Trojsil graben“.

Und es ritt der allerjüngste Reiter
Auf dem Falken bis an's Meer, das blaue,
Auf dem Schwane über's Meer, das wilde,
Auf dem Raben er, das Trojsil graben.
Und er gräbt es mit dem scharfen Schwerte,
Gräbt es aus der dreimal-dritten Erde.

¹⁾ Dreimal-drittes Land, Meer, Erde, ein in den Märcen
aller Slaven ständiger Ausdruck, der wahrscheinlich eine grosse
Entfernung bezeichnen soll.

Da beginnt ein graues Kukuksweibchen:
„O um Gott, du jugendlicher Reiter!
Wem doch gräbst du hier die Zauberkräuter?
Bei der Wlachenmaid ist's Hochzeit heute!“

Hoj da schwingt sich was der junge Recke
In den Stattel seiner schnellen Rosse!
Fliegt an's Meer er auf dem grauen Falken,
Schwimmt durch's Meer er auf dem weissen Schwane,
Auf dem Rappen in den Hochzeitssöller;
Grüsst die Braut, die kranke Wlachenjungfrau,
Grüsst sie gleich mit seines Schwertes Klinge:
„Falsche Wlachin! Hier das Trojsil dir!
Ritt die Seel' mir aus dem Leibe schier“.

Друк. Am Tscheremus, стр. 63—66.

Reiters Irrfahrt.

(Kleinrussisches Volkslied.)

Irrte einst ein jugendlicher Reiter,
Irrte durch die weite, breite Steppe,
Irrte bis nach Untergang der Sonne,
Konnte keine traute Herberg' finden,
Bis er spät des Nachts sie erst gefunden
Bei dem allerschönsten Steppenmädlein.

„O um Gott, Du schönstes Steppenmädlein,
Wolle doch die Nacht mich übernachten!
Mich und auch mein müdes, krankes Rösslein.
Bei dem Rösslein die verbrannte Rüstung,
Bei der Rüstung mein bethaut Gewaffen!
Werde nicht dein weisses Bett berühren,
Noch mein Rösslein deinen Stall betreten,
Noch die Rüstung deine Hall' entzieren,
Noch's Gewaffen deinen Saal durchklirren“.

„O um Gott, du armer, müder Reiter!
Bist willkommen mir nebst deinem Rösslein.

Und der Rüstung dein, der sonnverbrannten,
Und den Waffen dein, vom Rost geröthet!
Wüsst' ich nur, wann Zeit es, dich zu wecken,
Dass den Weg bei mir du nicht verschlummerst,
Deine Weiterreise nicht verschlafest,
Und die arme Steppenmaid verfluchest,
Bei der Mutter Seele drum verfluchest!“

„O um Gott, du schönste Steppenjungfrau,
Also weck' mich eh' der Morgen grauet,
Eh' der Hahn den Tag noch angekündigt,
Eh' der Schwan noch auf das Meer geflogen,
Eh' der Hirt noch die Schalmey geblasen,
Der Uzul drei Hirsche noch erleget,
Der Ulan drei Liebchen noch berücket,
Der Usar drei Türken noch erschlagen,
Eh' der Serb' drei Bräute noch verlassen,
Und der Lech und Russ' sich nimmer hassen!“

Wacht des Morgens auf der müde Reiter,
Blickt durch das krystallene Quartierchen¹⁾;
Hoch am Himmel steht bereits die Sonne,
Und der Hahn verkündigt schon den Mittag,
Und der Schwan ist schon auf's Meer geflogen,
Und der Hirt hat die Schalmey geblasen,
Der Uzul drei Hirsche schon erleget,
Der Ulan drei Liebchen schon berücket,
Der Usar drei Türken schon erschlagen,
Und der Serb' drei Bräute schon verlassen,
Auch der Lech und Russ' sich nicht mehr hassen.

„O um Gott, du schönste Steppenjungfrau,
Warum hast du solches mir gethan?“

„Weil ich dich vom ganzen Herzen liebe,
Du mein schöner, junger Reitersmann!“

Друк. Ам Тscheremus, стр. 67—70.

¹⁾ Quartierchen — das Guckfensterchen, welches in kleinrussischen Bauernhäusern den vierten Theil des Fensters einnimmt.

Des Buhlen Heimkehr.

(Kleinrussisches Volkslied).

O ihr Falken! o ihr Adler alle!
Kommt ihr nicht vom Strande des Dunajez¹⁾?
Saht ihr nicht daheim mein holdes Liebchen?
Ob sie wohl sich meiner noch erinnert?
Thut sie's, o so bringet ihr die Kunde,
Dass ich heut' in ihre Arm' noch fliege.

's Mägdlein aber liegt gar krank im Bette,
Krank aus Harm um den geliebten Buhlen.
Als jedoch die Kunde sie vernommen,
Wird gesund sie, stehet auf vom Bette,
Ruft die vielgetreuen Zofen alle,
Und beginnt, bald lachend und bald weinend:

„O ihr Zofen, meine vielgetreuen,
Nehmet schnell die gelben Honigkerzen²⁾,
Zündet an sie, leuchtet ihm entgegen!
Ihm und mir! dass ich ihn mir besehe,
Ob ihn nicht gebräunt die fremde Sonne,
Oder nicht gebleicht die fremden Lüfte“.

.Ja, gebleicht, gebleicht, du meine Wonne!
Bleicht doch Alles, Alles ohne Sonne“.

Друк. Am Tschеремusch, crop. 71—72.

Die Witwe.

(Kleinrussisches Volkslied.)

Ging auf's Feld die schöne, junge Witwe,
Ging auf's Flachsfeld, um da Flachs zu rupfen,

¹⁾ Dunajez — ein Fluss in Galizien. ²⁾ Honigkerzen — die gelben, wohlriechenden Wachskerzen.

Rupfte Flachs und band ihn in Gebünde,
Herzte sie an ihrem Schwanenbusen,
Schmiegte sie an ihre Rosenwagen,
Und begann dann weinend zu wehklagen,
„O um Gott! dass 'nen Gemahl ich hätte!
Wollt' ich was ihn pflegen und bedienen,
Wollt' ich ihn in eitel Purpur kleiden,
Wollt' mit Meth und Honig ihn nur tränken!“...

Hörte dies ein jugendlicher Kossar¹⁾,
Warf die Sense auf den Blumenanger,
In die Blumen, in die Seidengräser.
Ging gesenkten Hauptes dann nach Hause,
Sinnend in den Zedernsaal, den braunen,
Sinnend an den Zedertisch, den breiten,
Setzte sich an dessen Ehrenecke²⁾
Und begann zu sinnem und zu träumen.

Kommt herein die gute, greise Mutter,
Sieht den Sohn da sitzen und da sinnem,
Sinnend träumen, träumend sich zerhärmen,
Wird sehr böse, gar sehr ungehalten,
Und beginnt den Einzigen zu schelten:
„O um Gott, mein Sohn, was soll das heissen,
Was dein Sinnen heute mir bedeuten?
An dem heissen Sommertag bedeuten,
Wo so viel der Wiesen noch zu mähen?“

„Lass die Gräser, Mutter, lass sie stehen!
Lasse mich die junge Witwe freien!
Wird mich pflegen, wird mich treu bedienen,
Wird in eitel Purpur mich nur kleiden,
Mich mit Weizenbackwerk täglich speisen,
Mich mit Meth und Honig täglich tränken,
Abends mir das Schwanenbett bereiten,
Mich mit Liedern in den Schlummer singen,
Morgens dann mit Täubchens Girren wecken,

¹⁾ Kossar — der Mäher. ²⁾ Ehrenecke — dem Kleinrussen gilt der Tisch ein Heiligthum, gleichsam ein Altar der Laren. Dessen rückwärtige rechte Ecke gilt als Ehrenplatz.

Mir auf Silber nur das Wasser reichen
Und auf Gold den Frühtrunk mir kredenzen!“

„O um Gott, mein Sohn du, lass' es glänzen
All' ihr Gold und all' ihr gleissend Silber!
Ist doch zauberkundig jede Witwe,
Und 'ne junge dreimal mehr denn alle.
Hatte doch sie 'nen Gemahl, 'nen schönen,
Pflegte sein, bis sie zu Tod ihn pflegte..
Kleidet' ihn in giftgetränkte Kleider,
Speiste ihn mit giftbestreutem Backwerk,
Tränkte ihn mit giftversüßten Tränken,
Bettet' ihm das Bett im Sargesschreine,
Sang ihn in den Schlaf mit Zaubersprüchen.
Drum, mein Sohn, mein Einziger: viel lieber
In den schauerlichen Sargesschrein,
Als 'ne schöne, junge Witwe frei'n!“...

Der kranke Sohn.

(Kleinrussische Ballade.)

Wie langsam schleicht doch die Mitternacht!
Beim kranken Sohne die Mutter wacht.
Sie dämpft des Lämpchens stechendes Licht,
Sie streicht ihm die Locken aus dem bleichen Gesicht.
„Was ist dir? Wo schmerzt's dich, theureres Kind?“
„O Mutter, was falsch doch die Weiber sind!“
„So warst du wieder bei der Wittib schön?“
„Ja, Mutter, ja, dort ist es gescheh'n!“
„Sie kochte dir doch kein Abendmahl?“
„Ja, Mutter, Fischlein, gar bunt und schmal“.
„Hilf Himmel! Und kennst du die Fischlein nicht,
So dir sie gekocht zum Abendgericht?“
„Wohl, Mutter, drüben im Schlagwald
Sah Fischlein ich von solcher Gestalt“...
„Und als sie kochte, was sprach sie wohl?“
„Ei, Mutter, Sprüche gar gräulich und toll“...

„Was mögen's für Sprüche gewesen sein?“
 „Wohl Zaubersprüche, Mütterchen mein.“
 „Und speiste sie mit von dem Fischleingericht?“
 „Wie bat ich sie, Mutter, sie wollt' aber nicht“...
 „Die Wirthin zuerst doch verkosten's thut?“
 „Sie meint', soll nur essen, es wäre schon gut“.
 „Und ihre Kinder, naschten sie nicht
 Von ihrem verdammten Höllengericht?“
 „Nein, Mutter, die kriegten gar nichts davon,
 Sie schliefen ja längst im Kämmerlein schon“.
 „Und das Gesinde, mein theures Kind?“
 „Das... wein' nicht, Mutter! Du weinst dich noch blind“.
 „Und das Gesinde, mein theurer Sohn?“
 „Nichts, gar nichts! das schlich sich gar traurig davon“...
 „Du speitest also ganz, ganz allein?“
 „Und auch das Kätzchen! doch das nickte gleich ein“...
 „Und ist dir seit jener Stunde nicht gut?“
 „O wüsstest du, Mutter, wie wehe das thut!“
 „Hilf, Heiland! Du hast ihr doch nichts vertraut
 Von deiner Hochzeit, von deiner Braut?“
 „Ja, Mutter, wohl! — 's war die Rede davon.
 Sie lachte und meinte, sie hörte es schon“...
 „Und wie? Wann meinst du dein Hochzeitsfest?
 Ich lade auf morgen die vornehmsten Gäst'“.
 „Noch heute, Mutter, noch heute! Hörst?
 Den Pfarrer und Messner zu allererst!...
 Und lass' dann zimmern den Sargesschrein,
 Und lade die Flötenspieler¹⁾ auch ein...
 O lieb' ich was mir das Flötenspiel!
 Und 's Brautbett lass' graben recht tief und kühl.
 Ja, tief und kühl, lieb Mütterchen mein!
 Und lad' auch die schöne Witwe mir ein
 Zum Hochzeitsschmaus und zum Honiggericht²⁾.
 Doch wo hast du, Mutter, das Sterbelicht?

¹⁾ Flötenspieler — bei den Uzulen ist es Brauch, bei der Leiche, aber nur eines Leginj, Flöten zu blasen. Es werden eigene Flötenspieler und Schalmeybläser gedungen. ²⁾ Honiggericht — gekochter, stark mit Honig versüsster Waizen, welcher nach der Beerdigung vom Priester gesegnet und an die Anwesenden vertheilt wird.

Zünd's an, geschwind nur! und weine mir nicht!
Mir wird's schon besser...“

Друк. Am Tscheremusch, crop. 77—81.

Mein Urbild.

Wie harmlos wallt der Dniester
Dem Schwarzen Meere zu,
Ein Bild des Seelenfriedens,
Ein Bild der Seelenruh'.
Doch mich, mich zieht der Tscher'musch,
Der wilde Waldgeist, nur an!
O Tscher'musch du, mein Urbild,
Unlösbar ist dein Bann!

Друк. Am Tscheremusch, crop. 82.

Marko.

(Die Ballade «Der kranke Sohn» in altnordischer Fassung.)

„Was ist dir, Sohn? Was hast du, Kind?
Marko, Marko!
Was ist dir Sohn? Was hast du, Kind?
Wo fühlst du solchen Schmerz?“ — O!
„O was so falsch doch die Weiber sind!
Mutter, Mutter!
O was so falsch doch die Weiber sind!
Schier bricht mir von das Herz“. — O!
„Warst nicht du bei der Wittib schön?
Marko, Marko!
Warst nicht du bei der Wittib schön?
Was kocht' sie dir zu Mahl?“ — O!

- „O dort ist's, Mutter, mir auch gescheh'n,
Mutter, Mutter!
O dort ist's, Mutter, mir auch gescheh'n!
Zwei Fischlein bunt und schmal.“ — O!
- „Und sahst du schon Fische dergestalt?
Marko, Marko!
Und sahst du schon Fische dergestalt?
Lass', Marko, 's wissen mich?“ — O!
- „O drüben tief nur im Schlangewald,
Mutter, Mutter!
O drüben tief nur im Schlangewald
Sah solche Fischlein ich!“ — O!
- „Und ass sie auch von dem Gericht?
Marko, Marko!
Und ass sie auch von dem Gericht?
Wie? — oder du allein?“ — O!
- „O bat ich sie was! Doch wollt' sie's nicht!
Mutter, Mutter!
O bat ich sie was! Doch wollt' sie's nicht!
O welche Höllenpein!“ — O!
- „Und ihre Kinder, armer Sohn?
Marko, Marko!
Und ihre Kinder, armer Sohn?
Die assen doch gewiss?“ — O!
- „O die lagen längst und längst ja schon,
Mutter, Mutter!
O die lagen längst und längst ja schon
Im Schlummer sanft und süß!“ — O!
- „Doch ihre Knecht' und Mägde treu?
Marko, Marko!
Doch ihre Knecht' und Mägde treu?
Die assen oder nicht?“ — O!
- „O sie schauten nur und weinten dabei,
Mutter, Mutter!
O sie schauten nur und weinten dabei...
Wie sehr durch's Herz mich sticht!“ — O!

„Du hast ihr, Kind, doch nicht vertraut,
Marko, Marko!
Du hast ihr, Kind, doch nicht vertraut,
Dass du verlobt schon bist?“ — O!
„O ich, ich nannte ihr auch die Braut!
Mutter, Mutter!
O ich, ich nannte ihr auch die Braut
Und auch die Hochzeitsfrist!“ — O!
„Und sie, was meinte sie davon?
Marko, Marko!
Und sie, was meinte sie davon,
Als sie die Mähr' erfuhr?“ — O!
„O lachte sie was voll Spott und Hohn,
Mutter, Mutter!
O lachte sie was voll Spott und Hohn,
Und meint', soll essen nur!“ — O!
„Wann willst du, soll die Hochzeit sein?
Marko, Marko!
Wann willst du soll die Hochzeit sein?
Dass man die Gäste ruft?“ — O!
„O lass' nur zimmern 'nen Sargeschrein,
Mutter, Mutter!
O lass' nur zimmern 'nen Sargeschrein
Ud graben eine Gruft!“ — O!
Друк. Ам Тscheremus, crop. 83—87.

An Sokilski.

Wie 'ne Riesenburg der Hünen
Ragst empor du in den Raum!
Und in deinen Hallen innen
Spuckt es wie ein Märchentraum!

Zeig', o zeig' mir diese Mähren,
Öffne deine Eisenbrust!

Lass' mich's schauen, lass' mich's hören,
Ist's auch Wust, ist's Märchenwust!...

Друк. Am Tscheremusch, erop. 88.

Der Uzulenkönig.

(Eine Uzulensage).

Sie sagen, König Uzul sei längst und längst schon todt.
Und König Uzul lebt noch, den Schwätzern all' zum
|Spott.

Nur schläft er im Sokilski, schläft viele hundert Jahr',
Drob klinget¹⁾ eine Sage gar graus und wunderbar.

In alten, alten Zeiten, da stand am Tscheremusch
Des Sonnengottes Tempel im Tann' und Rosenbusch;
Aus Gold und Bergkrystallen war jener Götterdom,
Und stand auf dem Sokilski und schaute in den Strom.

Und in des Tempels Hallen, da standen zwei Altär',
Und auch zwei Götterbilder; das eine licht und hehr,
Als wie die Maiensonne in Gold und Rosenduft,
Das zweite schwarz und finster, als wie 'ne Todtengruft.

Dort kamen die Uzulen vom Osten und vom West,
Und kamen alle Jahre zum Sonnenwendefest,
Voran der schöne Uzul, der junge Uzenfürst, —
'nen Recken, edler, kühner, du nimmer schauen wirst!

Schon dampfen die Altäre dem Sonnengott zum Preis,
Zwölf Schwanenrosse führen Legine in den Kreis;
Die Zäume sind aus Purpur, die Buckel sind aus Gold,
Die führen sie im Reigen um's Sonnenbildniss hold.

Und auch zwölf Höllenrappen erscheinen in der Hall',
Die Zäum' aus Schlangenhäuten, Beschläg' aus schwar-
[zem Stahl;

¹⁾ В первом. klingt.

Die führen schwarze Männer um's schwarze Gottesbild.
Hei! schauen die was finster, und blicken die was wild!

Und wie sie alle wallen durch's weite Götterhaus,
O denkt euch nur den Schrecken, und schaut euch
[nur den Graus!
Die Bilder werden lebend und springen gleich zu Thal,
Und greifen nach den Schwertern... Hei, gab's da ein
[Gestrah!

Und los geht's wie die Blitze im schwarzen Wolkenpfluß.
Dies schauen die Uzuln, und schaut auch der Uzul.
Doch weh! es wankt und weicht der lichte Himmels-
[sohn,
Dess lacht der Fürst der Uzen, und ruft im Spott und
[Hohn:

„Wie? willst ein Gott du heissen, und weichst 'nem
[schwarzen Wicht!
Hier schau, und nimm ein Beispiel, wie man mit Trol-
[len ficht“.
Und eh' 'ne Wimper zucket, lag auch der schwarze
[Graus
Zerschmettert schon am Boden... Dumpf dröhnt's durch's
[ganze Haus.

Da sprach der Gott: „Beim Praboh¹⁾! Dies kam zur
[rechten Zeit!
Doch wo die Götter rechten, Mensch, meng' dich nicht
[in Streit.

Drum sei, o stolzer Uzul, verdammt du und verflucht,
Und jeder, so mit Göttern sich Strauss und Fehde sucht!

„Und sei in diesen Berg du in Zauberbann gethan!
Sokilski soll er heissen von heute und fortan.

Denn erst an jenem Tage und Sonnenwendefest
Wirst aus dem Zauberschlaf befreit du und erlöst,

„Wenn zwölf der Sonnenfalken aus meiner Burg ich
[send'
Und zwölfmal sie umkreisen den Berg und sein Geländ'.

¹⁾ Praboh — die höchste Gottheit der Altslaven.

Bis dahin sink' der Dom da mit dir in tiefsten Schacht!
Und allen, so des Kampfes und mein mit dir gelacht!“

Die Gottheit hat's gesprochen; ihr Wille ist gescheh'n.
Tief im Sokilski schlummert der Uzenkönig schön.

Um ihn zwölftausend Uzen sammt Lanze, Schild und
[Ross,

Die Häupter tief gesenket, die Helme tief im Schoos.

Doch alle zwölf der Jahre, am Sonnenwendefest
Da wird auf zwölf der Weilen vom Banne er gelöst,
Springt auf und reckt die Glieder und donnert durch

[die Hall':

„Auf, Uzen! g'nug geschlafen! Bald geht es doch zu
[Thal!

„Drum eil' hinaus mir einer, und luge in das Land,
Ob nicht der Sonnenjunge die Falken schon gesandt.
Wo nicht, so mag, so möge das nächste Jahr er's thun!
Und ich will unterdessen zum Trollkampf frisch mich
[ruh'n“.

Und also schläft er weiter, mit ihm der ganze Tross,
Der Knappe und der Ritter, der Reiter und das Ross.
Doch wird er einst erwachen — so lautet der Bericht.
Uzul, wo Götter streiten, dort menge du dich nicht!¹⁾

Друк. Am Tscheremusch, стор. 89—97. Пор. руські поезії
*Король Гудул«, стор. 443—447 і 465—469.

Was ist's?

Was ist's, das für und für mich zieht,
O Tscher'musch du, in deine Nähe?

¹⁾ Die Sage vom König Uzul hat viele Variationen. — Die üblichste ist: Uzul springt der strauchelnden Sonnengottheit bei. — Der Gott will ihm's lohnen, stellt ihm aber die Wahl frei. — Uzul begehrt die schöne Streitaxt des Gottes, die ihm dieser, wenn auch höchst ungern, endlich doch gibt, ihm aber Unheil prophezeit, falls eines Weibes Hand die heilige Waffe berühren würde. — Später vertändelt Uzul die Streitaxt an seine Buhle, was seine Verbannung in den Sokilski zur Folge hat.

Bald wie ein Sturm, bald wie ein Lied,
Und bald wie Graus, und bald wie Wehe?

Da wie der Zither Zauberklang,
Dort wie des Jägers wildes Johlen?
Hier klingt es wie Sirenensang,
Und dort wie Höllengeistertollen?

Du bist gewiss 'ne Art Schaman¹⁾,
Erfahren in den Zauberrunen?
Wie? — oder gar der grüne Mann
Aus dem verwunsch'nen Märchenbrunnen?

Друк. Am Tscheremus, crop. 98.

Die Tscheremusnixe.

Wer fliegt so flink dort wellauf, wellab
Den Tscheremus, den wilden, hinab?
's ist der Kermanitsch mit seinem Floss!
Er lenkt es kräftig, sein Wellenross.

„Was sprechen die Leut' ? — Am Tscheremusgrund
'ne Wassernixe? Da heiss ich ein Hund,
Wenn ich sie fürchte, die stolze Fei,
Trotz ihrem Singsang und Lirelei.“

„Du wilder Leu, wohin, o wohin?
Hast du's so eilig? Wo will dein Sinn?
O weil' ein Weilchen, ein winzig nur!
Weis' in der Well' dir des Welses Spur,
Und manch 'ne Muschel, und bunt Gestein.
Die Fischlein, sie führen 'nen lustigen²⁾ Reih'n.“

„Was sprichst du, Fantom? Was willst du? — Hinab!
Des Welses Spur? — Ja, ein Wellengrab!
Wir kennen das. Doch bin nicht der Thor,
Zu leihen deinem Gelule mein Ohr“.

¹⁾ Schamann — Zauberer.

„Und wer es verlor, hat doch Gewinn;
Die Blumen oben, wie welken sie hin! —
Doch in den Wellen weilt ewige Lust...
Schau meinen Gürtel, schau meine Brust!
Und auf der Dunen schwellendem Flaum,
Wie wiegt sich's so wohl! O, du ahnest es kaum!“

„Hinab, Sirene, du machst mir's schwer,
Ich folge dir nimmer und nimmermehr!
Bist doch so eisig, ich bin so warm,
Ich müsst' ja erstarren in deinem Arm“.

„Vor Liebesharm! Drum komme nur, komm'!
Der Priester wartet im Perlendom,
Und meine Jungfrau'n lilienweiss,
Sie kosen warm dich und kosen dich heiss.
Dann frisch in's Brautbett! Schwellende Brust,
Schwellende Dunen... So komm denn! du musst!“

O ja, er muss! Es siedet sein Blut,
Es glüht sein Auge... hinab in die Flut!
Hell rauscht es auf, dann Todesstill'.
Das Floss treibt weiter, die Nacht ist kühl.

Друк. Ам Тscheremusч, стор. 99—102. Пор. више »Черемска пария« стор. 447—450 i »Die Tscheremuschnix« стор. 733—735.

Die Fichtenfürstin.

„Wohin, mein Sohn?“ — „Ei nun, in den Wald.
Die Wände sind morsch, das Blockhaus alt;
Will Fichten fallen zu neuem Gefäch.
Hei, das Gekrach da! und das Gebräch!“

„Ist bald gesagt, auch bald gethan;
Doch gibt's 'ne Fürstin in jedem Tann!
Drum gib mir Acht auf jeden Hieb,
Wenn dir dein Leben, dein junges, lieb!
Die hat's gar Manchem schon angethan,
Denn ihr Revier steht im heiligen Bann“.

„Wie, Vater, was, was sprichst du nur?
Uzul und fürchten? Gar keine Spur!
Es komme mir nur das grüne Fantom
In funkelnder Krone! Hoho! es komm'!“

„Mein Sohn, mein Sohn, der Uebermuth:
Selbst 'nem Uzulen nicht frommen thut.
Doch horch! Welch' Sturm das, Welch' dumpf Geheul,
Und mit dem Blockhaus hat's keine Eil'.
Drum bleib' daheim, mein theures Kind!
Welch' wüthendes Brausen, Welch' Wirbelwind!“

Doch er zieht hin in den stürmischen Wald.
Die Riesenbäume, Jahrhunderte alt,
Sie stehen um ihn; doch einer schier,
Der dünkt ihm der schönste im ganzen Revier.

„Uzul, Uzul, flieh flugs von hier!
Wir treue Tannen, wir rathen's dir.
Der Fichtenfürstin gehört dieser Wald,
Und jeder Baum ist in ihrer Gewalt.
Drum flieh und reiz' nicht der Fürstin Wuth.
Wer sie beleidigt, der büsst's mit Blut!“

Doch er, er schwingt die blinkende Axt.

„Du ächzest? Ei, ächze, bis du erlagst,
Du Prachtbaum, du! Ich muss gesteh'n,
Noch keinen sah ich so herrlich und schön“.

„Uzul, Uzul, nicht rühre den Baum!
Durch alle Wälder gib ich dir Raum.
Dort magst hantiren nach Willkür du,
Doch meinen Kronbaum, den lass' mir in Ruh'!
Bist noch so jung, 's wär' Schade um dich.
Nicht gerne hör' ich der Väter Fluch“.

„Bist du's, Fantom? Wird nichts daraus!
Den Baum da brauch' ich zum neuen Haus,
Just diesen dahier, und keinen sonst,
Und wenn du mit deiner Kron' mir ihn lohnst“.

„Uzul, Uzul, lass 's Trotzen sein!
Gibt's Bäume genug im Garten mein,
Fichten und Tannen, und Kiefern stolz!
Und dort die Zeder, ei gibt die ein Holz
Zu einer duftigen Sargestruh'!
Darum, Uzul, den Baum da in Ruh'!“

„Wirst schweigen, Schemen? Fort, hebe dich weg!
Und bist du begegnet 'nem feigen Geck,
So dir gewichen, ich weiche nicht,
Bis unter der Axt mir der Baum da bricht“.

„Du drohst mir gar? So mag es denn sein!
Sein Schicksal zimmert der Mensch sich allein.
Und wer er auch ist, er ist ein — Wurm.
Los, Urorkane! Los, Urweltsturm!“

Und er bricht los!... Mit Höllengeheul
Entwurzelt den Urwald sein wüthendes Beil,
Und thürmt ihn über den kühnen Uzul.
Hu, wie das kracht! — —

Друк. Ам Тscheremusч, стор. 103—109. Пор. руську по-
ему »Кидра-княгиня« стор. 450—454.

Leb' wohl!

Leb' wohl, du mein Urwald voll Sturm und voll Braus!
Nun gilt's zu bewachen das kaiserlich Haus
Dort an der Donau, drum lebe mir wohl!
Dahin ist dahin!... Und die Trommel klingt hohl.

Doch sei es darum! Der Uzul ist ein Mann,
Drum lebe du wohl mir, du mein duftiger Tann.
Es flüstert der Urwald prophetisch zu mir,
Dass ich dich noch schau, o mein grünes Revier!

Друк. Ам Тscheremusч, стор. 110. Пор. руську поезию
»Будь здорова!« стор. 454—455.

Am Posten.

Steh' ich des Sommers in der funkelnden Nacht
Am fernen Posten die stille Wacht,
Und hebe den Blick in die urblaue Höhe:
Da wird's mir, wie wenn ich mein Heimatland sähe
Voll Almenrausch und voll Alphornklang,
Und voll Hühthornruf, und voll Järgergesang!
Voran der Kindheit unschuldige Tage,
Wie eine den Engeln entwendete Sage,
Zieh'n märchenhaft an mir sie vorbei,
So selbstvergessen, so glaubenstreu.

Dann folgt die Jugend mit siedender Lust,
Das Herz will sprengen die eherne Brust!
Ich schaue mein Jagdross, mein Purpurkleid¹⁾,
Ich schaue die schönste, die üppigste Maid
Im schwellenden Dunkel berauschter Jasmine. —
Welch' stürmisches Kosen, welch' glühende Minne!
Und endlich der Werber, — die Scheere, — die Wacht...
Herr Kaiser, Herr Kaiser, was hast du gemacht!
O Herr Kaiser, was hast du gemacht!

Друк. Ам Тscheremusч, стр. 111—112.

Die Kaiserrose.

Es prangen die Kaisergärten,
Es duftet rosig die Nacht.
Ein Tirolerjäger stehet
Vor einer Rose die Wacht.

Und steht und ist so traurig,
Und schaut die Rose an.
O Rose, du Kaiserrose,
Du hast mir's angethan!

¹⁾ Purpurkleid: die Tracht der Uzulen ist meist roth.

Da flüstert die Kaiserrose:
„Ich liebe dich, Menschenkind!“
Und nickt mit ihren Blüten
Im feuchten Abendwind.

Da stürzt der Jäger nieder.
„O Rose, des Kaisers Gebot!
O Rose, du Kaiserrose!“
Man fand ihn Morgens todt.

Und ein geknicktes Röslein,
Er presst's mit blutiger Lust,
Er preßt's mit blutenden Händen,
Er presst's an die blutende Brust.

Es träumte einst 'nem Jäger
Im dunkelgrünen Tann,
Dass das die Kaiserrose
Mit ihrem Nicken gethan.

Друк. Ам Тscheremuscb, стр. 113—114. Нор. више стр.
175—177, 455—456 и 731—732.

Der kranke Jäger.

Es liegt ein kranker Jäger
Zu Wien im Kaiserspital,
Die Augen eingefallen,
Die Wangen hohl und fahl.

Da ruft er 'nen Kameraden:
„O Waffenbruder mein,
Du zimmerst heute Abends
Für mich den Sargeschrein.

„Da nimm die Bretter, Bruder,
Vom frischen Tannenholz,
Und duftig, hörst du's, duftig! —
Auch sei die Tanne recht stolz...

„Aus dieser zimmere Abends
Für mich den Sargeschrein,
Und sarg' auch — o vergiss nicht! —
Viel Tannenreis hinein!“

Друк. Ам Тscheremus, стор. 115—116. Пор. руську поезію »Хорій стрілець« стор. 460 і німецьку »Der Kamerad« стор. 732—733.

Die hohe Wacht.

O heilige, silberklare,
Krystallene, reine Nacht!
Und hoch auf dem höchsten Maste
Hält Schiffer hohe Wacht.

Und hält die Wacht und stehet,
Und steht und stehet und sinnt,
Wohin das krystallene, klare,
Das silberne Meer doch rinnt?

Und er lehnt die glühende Schläfe
An den riesigen Tannenstamm,
Und nimmt 'nen silbernen Spiegel,
Und nimmt 'nen silbernen Kamm.

Und kämmt die wogenden Locken,
Und kämmt sie wellig und fein,
Und schaut in den silbernen, klaren,
Krystallinen Spiegel hinein.

Da fasst ihn unnennbares Wehe,
Er schleudert die silberne Wehr'
Und schleudert den silbernen Spiegel
Hinab in das schauernde Meer.

Und misst — wie tief...

Друк. Ам Тscheremus, стор. 117—118. Пор. више руські поезії »Старий жовнярь«, стор. 310—311 і »На кафталиці« стор. 460—461.

Abschied.

Als sie mir den Abschied gegeben, o,
Da nahm ich die Zither auch mit,
Und dachte mir herrliche Weisen aus
Und aus manch herrliches Lied.

Und sang den Bergen vom Land Tirol,
Von Gletschern wie Bergkrystall,
Und sang dem Tscher'musch vom Donaustrom,
Und Meeren im Mondenstrahl.

Und sang den Uzulen vom Kaiser und Held
Und Kronen und Fürstenpurpur,
Von welschen Kriegen und Frankenverrath
Und blutiger Schlachtenspur.

Und sang der Maid von der Stadt im Meer,
Von Gondel und Gondolier,
Und von Madonnen und Dogenpalast,
Und Markusdom-Taubengegirr.

O horchten die was! ja, zerhorchten sich schier,
Als wie vom Zauber gebannt,
Und dachten sich später — nur so in sich:
„Er kommt aus dem Märchenland“.

Друк. Ам Тscheremusч. стор. 119—120. Пор. руську по-
езно »Відрава«, стор. 461—462.

Uzulenständchen.

's will schon dunkeln, Sterne funkeln,
Liebchen, thu' mir auf!
Bring' ein Ringlein mit Karfunkeln,
Billig ist's zu Kauf.
Riecken weiden unter Rosen
In des Mondes Licht,
Und wir werden küssen, kosen,
Bis die Rose bricht.

Sieh, schon fällt der Thau hernieder,
Rosten wird der Lauf.
Feucht wird Hut und sein Gefieder, —
Liebchen, thu' doch auf!
Schau, schon huschen die Gespenster,
Grausig ist es hier.
O, so thu' doch auf das Fenster!
Schau, ich zitt're schier!

Oder fürchtest, süßes Schätzchen,
Du die Nachbarin?
O, da weiss ich uns ein Plätzchen,
Wo die Flieder blüh'n.
Also komm nur in's Gehege
Dort zu mir heraus.
Ach, sonst geh' ich meiner Wege —
Gleich in's nächste Haus.

Друк. Am Tscheremusch, стр. 121—122.

Sechs Uzulenlieder.¹⁾

Denk': Wenn die Rose auch keine Rose wär',
Wäre sie Rose doch, und schliess' daher:
Würde die Liebste mein auch nicht mein Liebchen sein:
Wäre sie doch mein Lieb, weil sie mir lieb!

Denk': Was die Stern' doch so sich zerfunkeln thun!
O, dass ich einer wär', wollt' nimmer ruh'n,
Bis ich dem Liebchen süß thät' fallen vor die Füss',
Und zu ihr funkeln thät', wie lieb ich's hätt'!

Sang was ein Vöglein, sang in den Tag hinein,
O, dieses Vöglein, das, das wollt' ich sein!

¹⁾ Solcher Liedchen ist bei den Uzulen Legion.

Von früh bis Abends thät ich mich zersingen spät'
Der Allerliebsten mein tagaus, tagein.

O dass ich's wüsste, wo hier ein Schreiber ist,
Der auch schön schreiben thät'. Ja, wenn ich's wüsst'!
Gäbe ihm, was ich hätt', auf dass er schreiben thät:
Was du doch lieb mir bist... Ja, wenn ich's wüsst'!

Seh' ich 'ne Blume, denke für mich so hin:
Wenn ich dies Blümchen wär' und schön thät' blüh'n:
Thät'st du vorübergeh'n, thät' ich dich bitten schön:
Steck mich an deine Brust, mein' Herzenslust!

Oft thu' ich denken: alles nach seiner Art!
Doch wenn mein Liebchen stürb', wär's gar zu hart.
Nicht leben könnt' ich doch, und sterben minder noch,
Denn sah dich einmal wer, stirbt nimmermehr!

Друк. Ам Тсше емусч, стр. 123—126.

МЕЛРОДНІ*

*) Подано до редакції журналу «Українська старовина» у червні 1907 року. У червні 1907 року редакція журналу «Українська старовина» прийняла до друку цю працю. У червні 1907 року редакція журналу «Українська старовина» прийняла до друку цю працю. У червні 1907 року редакція журналу «Українська старовина» прийняла до друку цю працю.

II. О Боже милнй свѣтѣ. (стор. 100)

I. Думка під Маджентов (текст стор. 701).

Гей у по - ли у по - ли

там лі - та - ют со - ко - ли со - ко - ли лі -

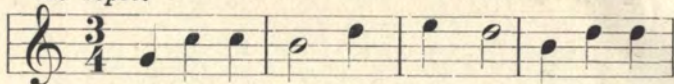
та - ют, сумнень - ко гу - ка - ют аж ме - не сер -

день - ко бо - лит, со - ко - ли лі - та - ют сумнень -

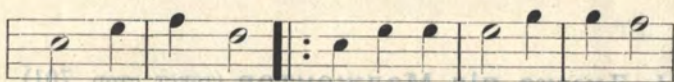
ко гу - ка - ют аж ме - не сер - день - ко бо - лит.

II. О Боже милий світе. (стор. 499).

Не борзо.

О́ Бо-же ми-лий сві - те, я-кий ти

до - брий ді - тем: ти дав ім го - ло - со - чок

до красних спі - ва - но - чок.

III. Білший соків як лелик. (стор. 500)

Не борзо а жваво.

Біл-ший со-ків як ле-лик, Білий со-ків

сер-день-ко як ле-лик.

IV. Гой на Йвана вилітали рої. (стор. 500)

Не борзо а жваво.

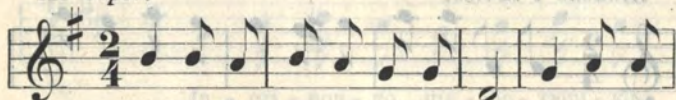
Гой на Йва - на ви - лі - та -

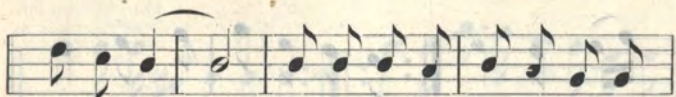
ли ро - ї; Гой на Йва-на ви - лі - та - ли ро - ї.

V. Біла береза на ярі. (стор. 501)

Не борзо.

Бі-ла бе - ре - за на я - рі, на я - рі,

на я - рі; А ми со - бі бід-ні шко-ля-

рі, шко-ля-рі, шко-ля - рі.

VI. Нема ліпше в світі жити. (стор. 502)

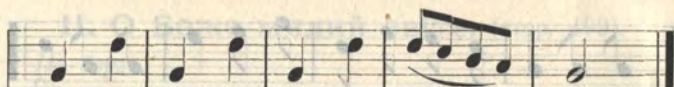
Не борзо.

Не - ма ліп - ше в сві-ті жи - ти,

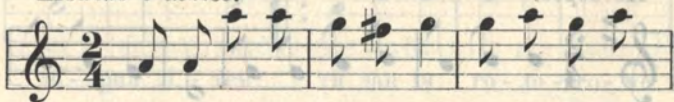
як - на бо-жий хліб ро - би - ти. Гей! Соб!

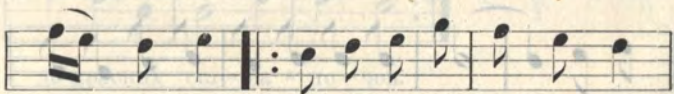
Гей га! Гей, соб! Хліб ро - би ти.

VII. Пішов голос по грому. (стор. 502).

Швидко і жваво.

Пішов го-лос по гро-му, пі-дем хлоп-ці

до-му до - му, пі-дем хлопці в до-брий час,

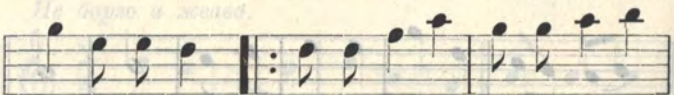
а - би сла - ва бу - ла з нас.

VIII. Боже з неба високого. (стор. 503).

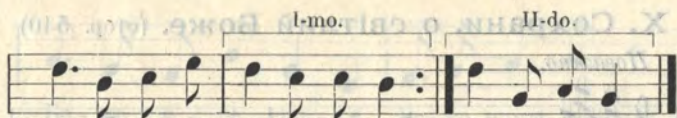
Поволі.

Бо-же з не-ба ви - со - ко-го, глянь на ме-не

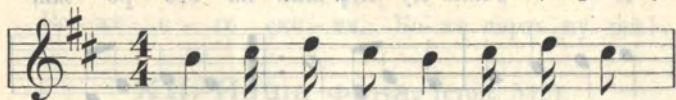

мо-ло-до-го: дай ми ро-зум до на - у - ки,

до ро-бо-ти чем-ні ру-ки! чем-ні ру-ки!

ІХ. Ластівочко, щебетюшко. (стор. 504)

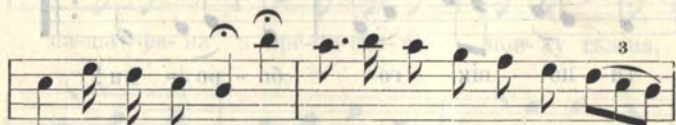
Ла - сті - воч - ко, ще - бе - тюш - ко,
Що ти ді - тем з то - го сві - та

де ти від нас душко йдеш? Принесу вам весну красну,
з теплих країв прине-сеш?

прине су вам ружин цвіт, лиш у-чіт ся, ді-ти лю - бі,

лиш у - чіт ся, вчіт, вчіт! лиш у-чіт ся, ді - ти лю - бі,

лиш у - чіт ся, вчіт, вчіт!

Х. Сохрани, о світлий Боже. (стор. 540)

Поважно.

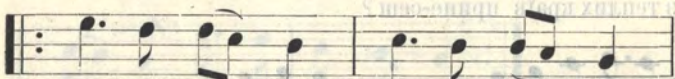
Со - хра - ни, о світ - лий Бо - же,
Стань му пер - ший на сто - ро - жи,

Ці - са - ря нам і наш край, І свя - ту є -
сла - ву й си - лу є - му дай!

го ко - ро - ну від на - па - сти со - хра - ни :

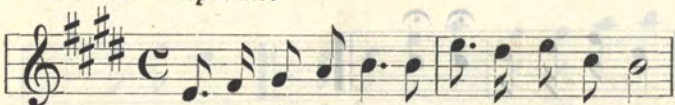
Ти будь крі - пость є - го тро - ну,

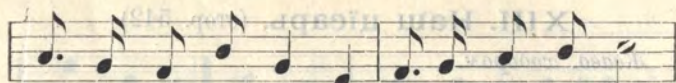
ти по вік го бо - ро - ни !

ХІ. Наша Буковина. (стор. 541)

Поважно і сердечно.

На - ша Бу - ко - ви - на, наш зе - ле - ний край :

Бо - же е - го ски - ти, Бо-же парть му дай!

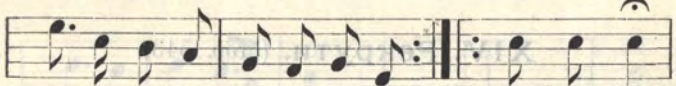
Бо - же е - го ски - ти, Бо-же парть му дай!

ХІІ. Наша фана. (стор. 542)

Живо, живо і весело.

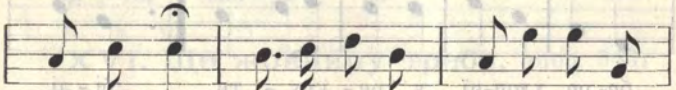
Ав - стрі - яц - ка на - ша фа - на
Та щей бин - дов у - кра - ше - на :

по ці - сар - ски зма - лю - ва - на,
не - хай во - ріг млі - є, ги - не! гур - ра га!

на - ша фа - на з пре - чи - сто - го шов - ку тка - на,

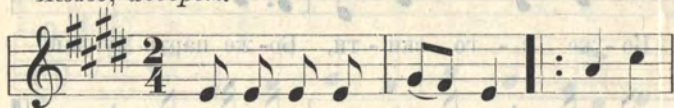
гур - ра га! а ю бу - дут бо - ро - ни - ти

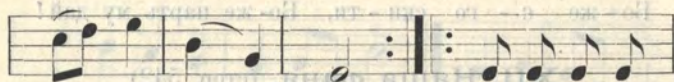
до - на - ні гру - ди.

XIII. Наш цісарь. (стор. 542)

Жваво, ходором.

Наш цісарь Франц Йо - сиф най нам

бу - де здо - ров, як той би-стрий

ві - тер по над Чор - но - го - ров!

XIV. Рекрути. (стор. 543)

Живо і весело.

Ці-сарь му - сит стар-ший бу - ти,

бе-ре хлоп-ці у ре-кру - ти, бі - лі,

І-ша

бу-рі, чор-но - бри-ві, а все-год-ні у-род-

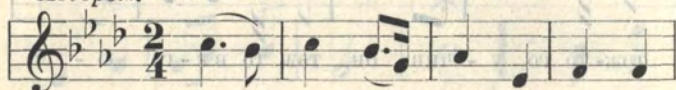
П-га

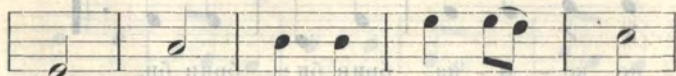
ли - ві. год - ні у - род - ли - ві.

XV. Жовняр. (стор. 544)

Ходором.

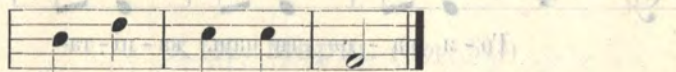
Крас - но у по - ли о - ра -

ти, о - ра - ти, о - ра - ти,

ще і сно - ши в ко - ши скла - да - ти, скла -

да - ти, скла - да - ти.

XVI. Що жовняру треба. (стор. 545)

Ходором.

Ко-би знав, Бог з не - ба що жов-ня-ру
То би дав му в ру - ки у - сі вра-жі

тре - ба ; кру - ки : Тож-то вра-га бив - би,

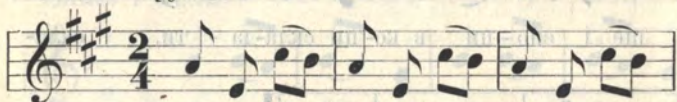
тож-то го у - чив би, тож то в е - го ю - сі

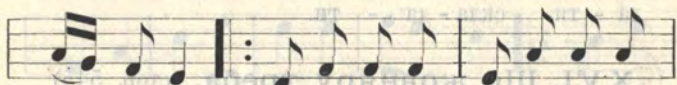
по ко - лі - на брив би ; брив би.

XVII. Гоя, пане ти наш! (стор. 545)

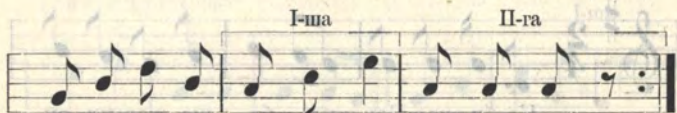
Живо і прудко.

Го - я па - не ти наш, ка - пі - та -

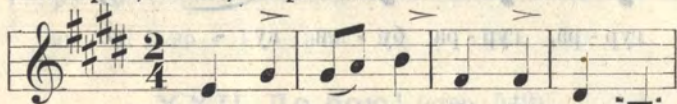
не ти наш, Ко - ли хлоп-цям по-зво - лі - не

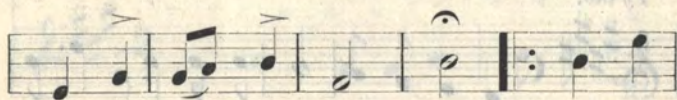
на мід ви-но пі - ти даш? пі - ти даш?

XVIII. Ударили тамборики. (стор. 546)

Ходором, жваво, з притиском.

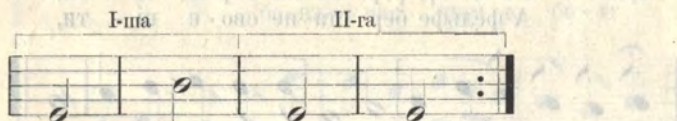
У - да - ри - ли там - бо - ри - ки

тем-нень - ко - ї но - чи за - пла-

ка - ла дів - чи - ноч - ка сво - ї чор - ні

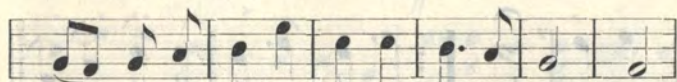
І-ша ІІ-га
о - чи чи о - чи.

XIX. Марш. (стор. 547)

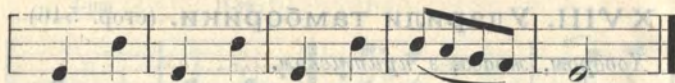
Різко.

Як ті жов - ня - ри ма - ше - ру - ют

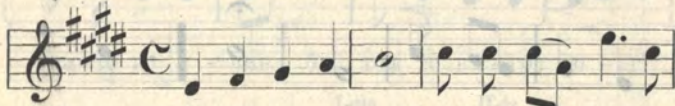
всі мо - ло - ди - ці бу - ти ку - ют : гур - ра !

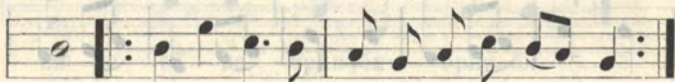
гур - ра, гур - ра бу - ти ку - ют.

ХХ. Цапістрайх. (стор. 547)

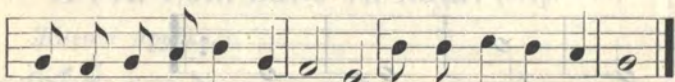
Гучно.

Час до до - му час! Тож хо - дїм хлоп - ці

враз! Бо ме фі - рер як кіт вор - ко - ті - ти,
А фельфе бер ста - не сво - е пі - ти,

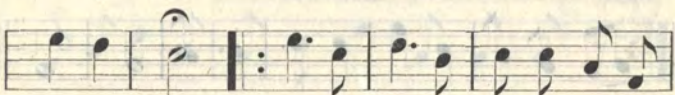
Та ще ска - же пи - ти квас квас, скаже пи - ти лиш квас!

ХХІ. Пусти хлопців! (стор. 548)

Поважно.

Пусти хлопців до до - моч - ку, о пресьвітлий

наш ца - рю! Не - мав би й я ро - зу - моч - ку,

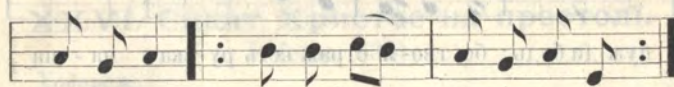
ми - лі мо - ї жов - ня - ри.

XXII. До бою! (стор. 549)

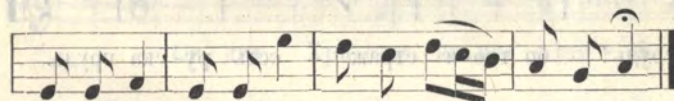
Жваво, відважно, весело.

Ой гук, та ще гук! а - ну хлоп -

ці до рук! а - ну хлоп - ці до зброї
бо вже час нам до бо - ю

вже роз вив ся нам бук! вже розвив ся нам бук!

XXIII. Страж Австрії. (стор. 707)

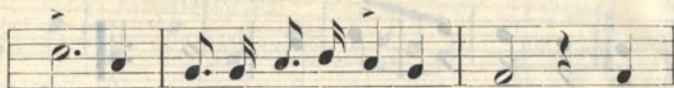
Жваво і відважно.

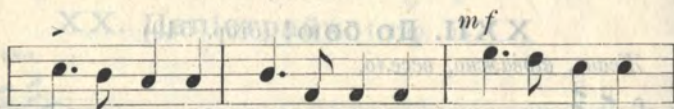
По від Ду на - ю аж по Збруч, від

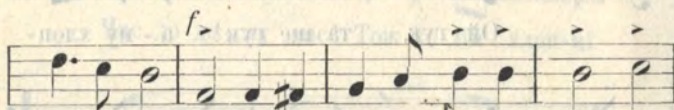
Та-трів аж по Са-ви ключ За-рув австрійський наш о-

рев: хто край мій бу-де со-ко - тив? О,

ор-ле наш, без нуж ди будь; О, ор - ле наш без

нуж-ди будь: бо тво-я страж есть ру-ска на - ша

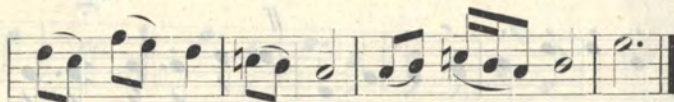
грудь! бо тво-я страж есть ру-ска грудь.

XXIV. Гой по Йордані. (стор. 611)

Поважно.

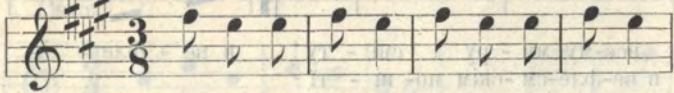
Гой по Йор - да - ні

Сви - ті хо - ди - ли, гой дай Бо - же!

XXV. Пляшованец. (стор. 633)

Жваво.

Гой деж ти бу-вав, ти ку-ций ца-пе?

Я ко-ля-ду-вав, ти дур-ний кля-пе!

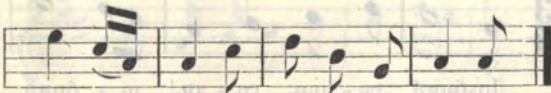
XXVI. Сидит Христос на престолі.

(стор. 638)

Ходором.

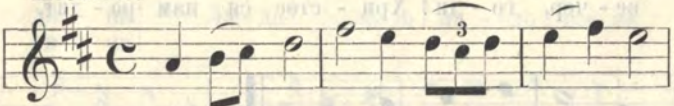
Си-дит Хри-стос на пре - сто - лі,

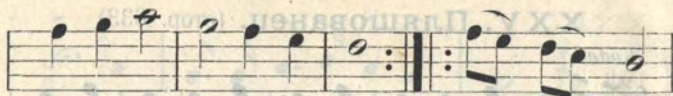
до-брий ве-чер на свя-тий ве-чер!

XXVII. На голос: „W żłobie leży“. (стор. 644)

Поважно.

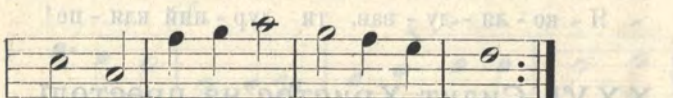
До-брий ве-чер, ще-дрий ве - чер
Що там чу-ти, що чу - ва - ти

все-му ми - ру і сві - ту! в ве - фле - с -
в ве-фле-ем-ским по-ві - ті?

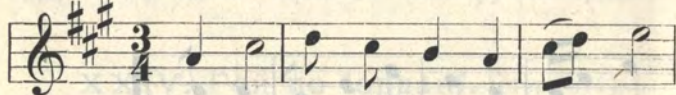
мі мир чу - ва - ти: по го - спод - ні бла-го-

да - ти на-ро-див ся царь сві - та.

XXVIII. На голос: „A wczora z wieczora“.
(стор. 645)

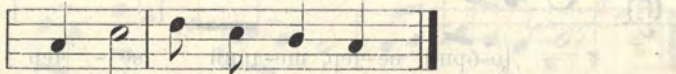
Живо.

До-брий ве - чер, го - ди! до - брий

ве - чер, го - ди! Хри - стос ся нам ро - дит,

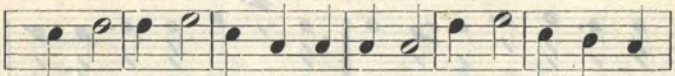
Хри-стос нам ся ро - дит.

XXIX. На голос: „Paśli pasterze woły“.
(стор. 645)

Ревне.

Ан-гіль па-сти-рям мо - вив Ангіль па-

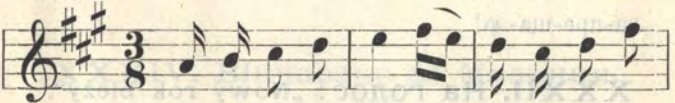
сти-рям мо-вив у зе - ле - ні ді-бро-ві у зе - ле-

ні ді - бро-ві.

XXX. На голос: „Hej w dzień narodzenia“.
(стор. 646)

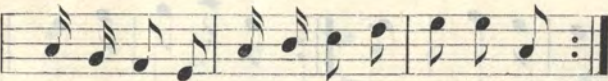
Живо.

Добрий вечер! го - ди! ща-сли-ва го-
Ді-ва по-ро - ди - ла пред-віч-но-го

ди - на! Ла - до! ла-до! ла - до! все на
си - на!

сві-ті ра-до! щедрий ве-чер на зе-млі!

XXXI. На голос: „Anioł pasterzom mówił“.

(стор. 647)

Поважно.

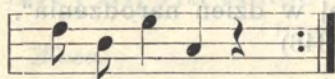
Хо - дит Го-сподь по ра - ю,

з А-да-мом роз-мо-вя - е: А- да- ме! у - се в ра-ю

є тво-є, лиш з я-бло-ни од - но- ї то - бі

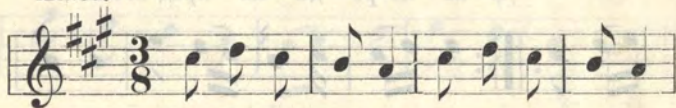

за-пре-ща-ю!

XXXII. На голос: „Nowy rok bieży“.

(стор. 649)

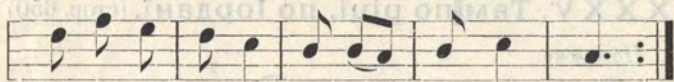
Живо.

Гой до-брий ве-чер! гой ще-дрый ве-чер!

чу-ли но-ви - ну? Христос, син бо-жий,

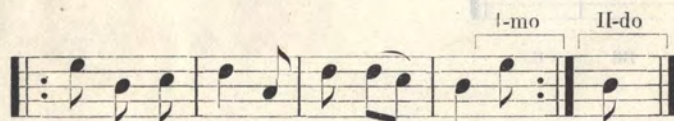
нам ни-ні ро-жий! до-брий ве-чер му!

XXXIII. Маланка. (стор. 661)

Живо.

Ти мі - ся - цю, ти ко - ро - лю,

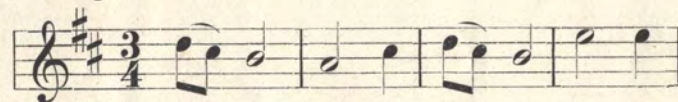

крас-на Ма-лан-ка є с то - бо - ю.

XXXIV. Вінчованє до Маланки.

(стор. 672)

Ходором.

Гой, ти па - не го - спо - да - рю,

в те - бе в дво - рі як у ца - ря.

XXXV. Там по ріці, по Іордані. (стор. 650)

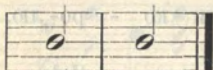
Поважно.

Там по рі - ці, по Іор - да -

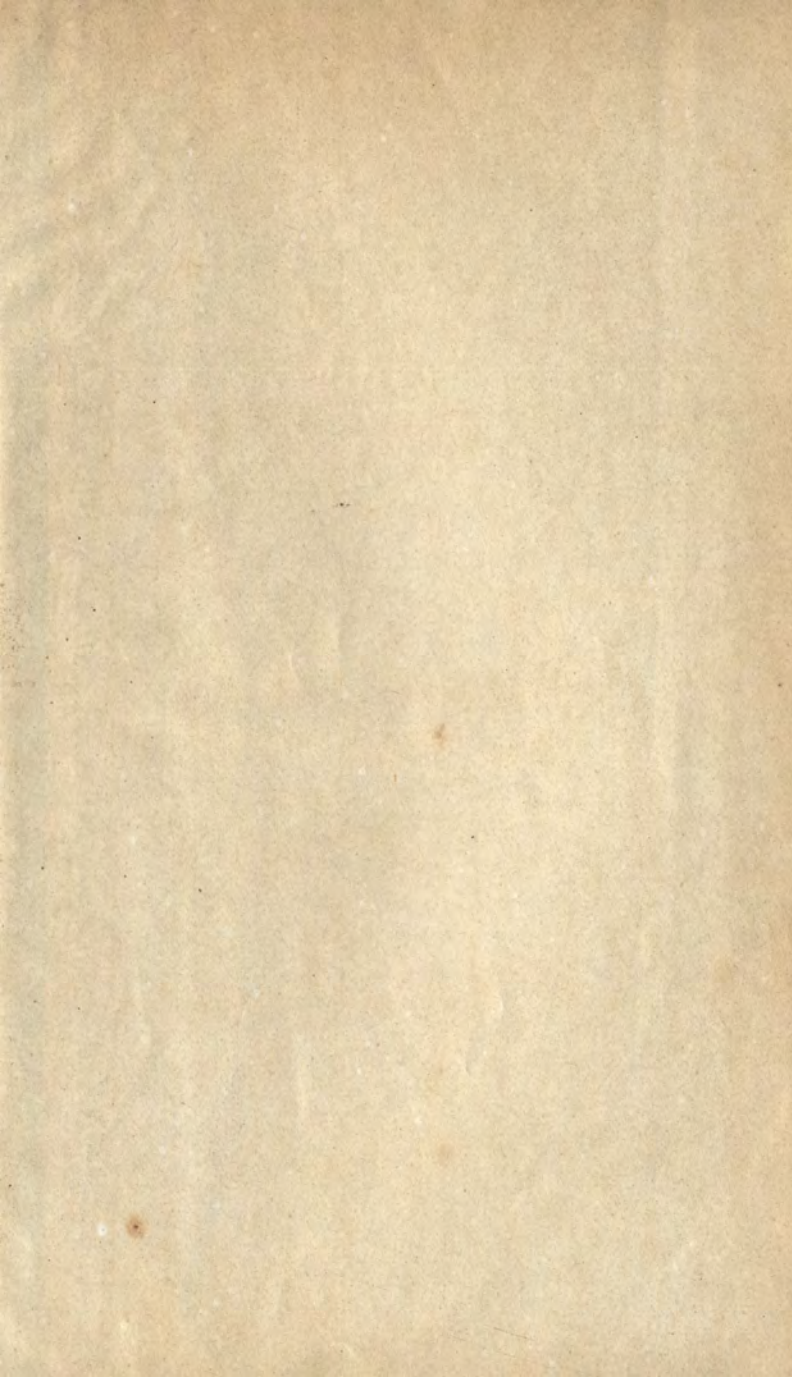

ні, Іор - дан во - ду роз - ли -

ва - с.

193190

В 3.118/1

УКР.-РУСЬКА
БІБЛІОТЕКА

I.

ПИСАННЯ
ОСИПА ЮРІЯ
ФЕДЬКОВИЧА

I.